İREM
BARUTÇU

BABIÂLİ TANRILARI

SİMAVİ AİLESİ

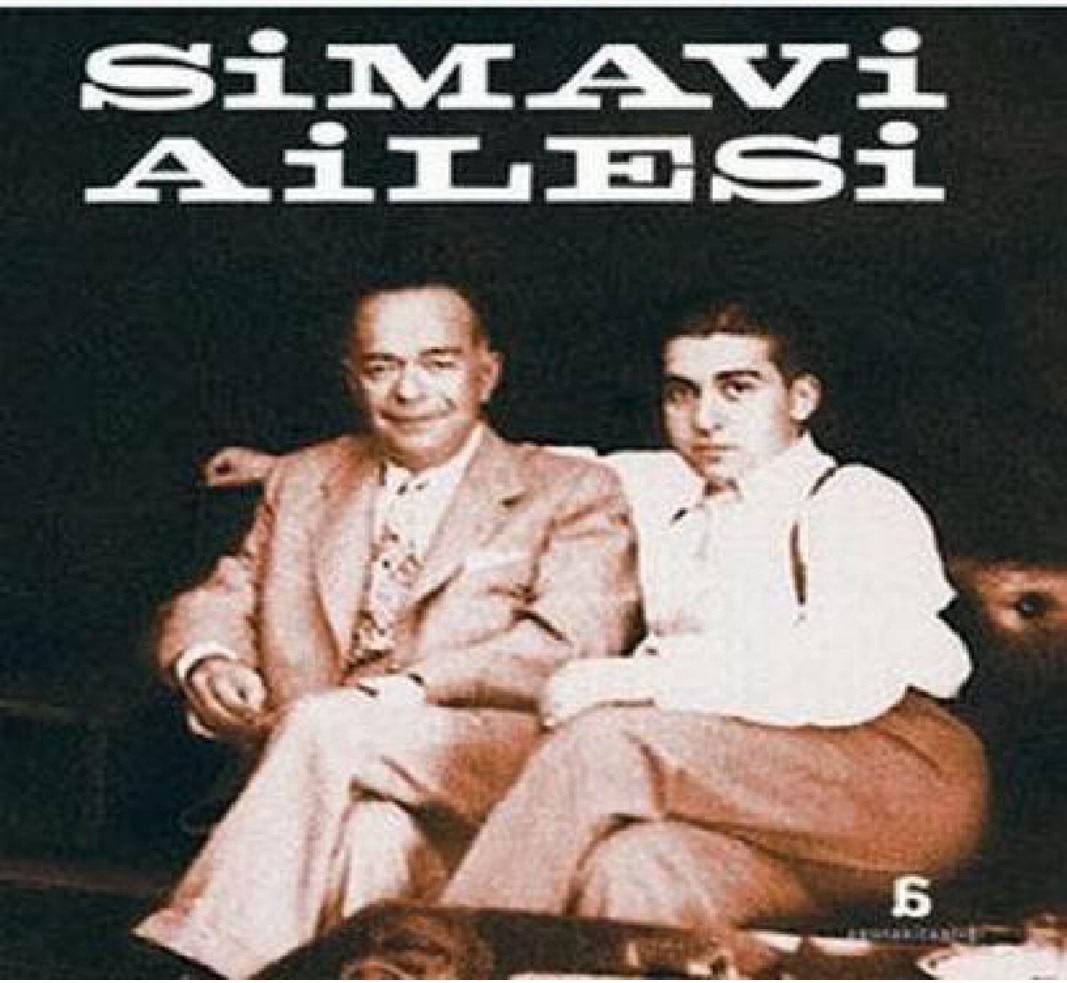

Babıali Tanrıları

{Simavi Ailesi}

İrem Barutçu

Agora Kitaplığı - 2004

İrem Barutçu

1972, Trabzon doğumlu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden mezun oldu. Gazeteciliğe 1991 yılında başladı. "Hürriyet Production" bünyesinde, sırasıyla Hodri Meydan, Arena, Sabah Keyfi ve Tempo programlarında yapım yardımcısı ve muhabir kadrolarında çalıştı. 1993 yılında Show TV'ye geçti; önce "Başsayfa" isimli haber programında, 1994 yılından itibaren ise Show TV Haber Merkezi'nde muhabir olarak görev aldı. Show TV Ankara Temsilciligi'nde 'Cumhurbaşkanlığı' ve 'Başbakanlık' muhabirliği yaptı. 1996 yılında Interstar Haber Merkezi'ne geçti ve "Gün Ortası Haber" bülteni ile gündüz haber kuşağının editörlüğü ve sunuculuğunu üstlendi. 2000 yılında Edinburgh Üniversitesi bünyesinde milliyetçilik akımları üzerine araştırma yaptı. Elinizdeki kitap, son birkaç yıldır basın tarihi konusunda araştırmalar yapan yazarın ilk eseridir.

Sunuş

Yıl 1988... 1 Mayıs... Hürriyet'in gizemli patronu, o gün peçesini çıkarıp attı... Yüzünü, kamuoyuna ilk kez gösteriyordu... Gazetesinin sürmanşetinden gözlerimizin derinliklerine baktı ve ilk sözü, "Gazetemde kirli insana yer yok," oldu... Sonra, "Hayret edilecek kadar utangacım," diye ekledi... Ardından, "Ne uşak oluruz ne yağcı," diye kükredi... Efsanevi patron, utangaçlık, çekingenlik paltosunu üzerinden sıyırıp atmıştı. "Basın için dünyada 'Beş büyük kuvvetten biridir... Dördüncü kuvvettir' derler. Bu söz Türkiye için geçerli değil... Hâkimiyet, elbette kayıtsız şartsız milletindir... O başka... Ama birinci kuvvet Türkiye'de ordu mu? Hayır... Basındır... İkincisi ordudur... Çünkü orduyu, ihtilallere basın hazırlar." dediği an, yumruğunu masaya vuruyordu.

Demokrasinin sadece bir yönetim şekli değil, gelenekten sayıldığı ülkelerin kamuoyunda hayli gürültü koparacak olan bu açıklamalar, Türkiye'de çok da yadırganmadı. Basın imparatoruydu o... Babıâli'nin 'Amiral Gemisi' Hürriyet gazetesinin imtiyaz sahibi Erol Simavi'ydi. Simavi İmparatorluğu, bir kanadında Erol Simavi'nin Hürriyet'i, diğerinde ağabeyi Haldun Simavi'nin Günaydın'ı ve diğer yayınlarıyla, yıllardır Babıâli'de hüküm sürüyordu.

Yıl 2004... Aylardan yine Mayıs... 1 Mayıs 1948'de temelini Sedat Simavi'nin attığı ve oğulları Haldun-Erol Simavi'nin yücelttiği bu basın imparatorluğundan geriye, yalnızca kulaktan kulağa anlatılan bir 'Simavi efsanesi' kaldı... Önce Haldun Simavi, 1988 yazında Günaydın gazetesi başta olmak üzere, Vizon, Gırgır, Fırt ve Gölge Adam dışındaki tüm yayınlarını ve toplam on dokuz şirketi Asil Nadir'e; ardından Erol Simavi, baba mirası Hürriyet gazetesini 1994 yazında Aydın Doğan'a satarak, süregelen gazetecilik yarışında 'pes' dedi. Peki ama, 1988 Mayısında, birinci gücün basın olduğu iddiasından yola çıkarak 'güç bende' diyen mağrur imparator, nasıl olmuş da altı yıl gibi kısa sayılabilecek bir zaman diliminde çekip gitme noktasına gelmişti? Simavi ailesini Türk basınından koparan neydi?

İşte bu kitapta, Simavi İmparatorluğu'nun, kurucusundan hanedanına matbuat-basın-medya serüvenini ve gazeteci bir ailenin hayat öyküsünü bulacaksınız. Çalışmanın temeli, 'Kimdi Simavi ailesi?', 'Nereden geliyordu?', 'Gücünü nereden alıyordu?', 'Bu imparatorluk ne şartlar altında kurulmuştu? Nasıl büyümüştü?', 'Basın imparatoru

olmanın bedeli neydi?', 'Simavi ailesi medyadan niçin çekildi?' gibi sorular üzerine kuruldu.

Sizleri, bu gazeteci ailenin çarpıcı öyküsüyle baş başa bırakmadan önce, kitabın araştırma ve yazım aşamalarında başvurulan yöntem ve içeriğe ilişkin birkaç hatırlatmada bulunmak ve yaşanan bazı zorlukları paylaşmak istiyorum. Öncelikle, bu çalışma, 'unauthorized' olarak hazırlandı. Biraz açarsak, öyküsü anlatılan kişi ya da kişilerden onay beklenmeksizin, tamamen gazetecilik tekniklerine dayalı, kapsamlı bir ön araştırmayla yola çıkıldı ve ana hatlar oluşturuldu. Sonra, ailenin yakın çevresinde bulunmuş, onlarla 'iyi ve kötü' günleri paylaşmış yüze yakın 'tanık'la görüşüldü; detaylı arşiv taraması yapıldı ve belgeler dünyasında dolaşıldı. Araştırmanın belli bir aşamasında, doğal olarak, öyküsü yazılan ailenin kapısını çalma ve belli konularda onların da görüşlerine başvurma ihtiyacı doğdu.

Kitabın ön araştırmalarım bitirdiğim günlerdi... Simavi ailesiyle yakın markajda çalışmış ve aileyi iyi tanıyan kimi gazeteciler, Haldun Simavi'nin bu tip çalışmalara hiçbir zaman sıcak bakmadığını ve bugüne dek, bu tür önerilere kapılarını daima kapalı tuttuğunu örneklerle vurgulayarak, öncelikle Erol Simavi'ye başvurmamı salık verdiler. Ben bu öğüdü tuttum... Ne de olsa Erol Simavi, basın çevrelerinde ağabeyine nazaran çok daha açık ve dost canlısı bir patron olarak tanınıyordu. Ne var ki Belma Simavi'nin sekreteryasına, bir kitap hazırlığında olduğumu, gerek Erol gerekse Belma Simavi'yle görüşebilmeyi ve ihtiyaç duyulan konularda onların da görüşlerini yansıtabilmeyi arzu ettiğimi ilettiğimde, bu talebimin hiç de hoş karşılanmadığını gördüm. Aileyi temsilen konuştuğunu belirten kişi, çalışmamdan haberdar olduklarını, Belma-Erol Simavi'nin geçmişte de bugün de bu tür bir kitabın yazılmasına sıcak bakmadıklarını, böyle bir kitap yazılacak ise herkesten önce onlara başvurmam gerektiğini öne sürerek, 'ne cüretle' Simavi ailesinin hayat öyküsünü yazma girişiminde bulunduğumu soruyordu. Doğrusu, gazeteci bir aileden duymayı aklımdan geçirmediğim bir soruydu bu!..

Bu ilk olumsuz tutumu bir kenara bırakıp, önemli olduğu düşünülen noktalarda görüşlerini almak üzere ailenin başka fertleriyle de irtibata geçtim. Cevap yine olumsuzdu!.. İşte bu noktada, özellikle kitabımızda adı en sık geçen ve şüphesiz en renkli karakterler olan Erol-Belma Simavi çiftinin ve görüşme talebimi geri çeviren diğer aile fertlerinin sessiz kaldığı koşulda, bir karar almak gerekiyordu: Ailenin bir kısmı sessiz kalırken diğer fertleriyle konuşmayı denemek ya da aileyle hiç görüşmemek...

Uzun uzadıya tarttıktan sonra, dezavantajlarına rağmen, biraz da

kaçınılmaz olarak, ikinci seçenek tercih edildi ve Simavi ailesini, yıllar boyu omuz omuza çalıştıkları gazeteciler başta olmak üzere, yakın çevresinin bakışıyla yansıtmak; olayları, anın içinde bulunan tanıklardan bizzat dinleyerek farklı boyutlarının fotoğraflarını çekmek; belgelerle zenginleştirmek ve en sonunda 'mozaik'in tüm parçalarını bir araya getirmek bu kitapta uygulanan yöntem oldu. 'Mozaik' tanımı bir araştırma kitabı için yerinde bir tanımlama olsa gerek... Sayısız küçük parçanın bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan büyük resim... İşte, yukarıda dezavantaj olarak nitelediğimiz, özellikle Erol Simavi başta olmak üzere ailenin kimi bireylerinin sessizliği, resmimizin bazı minik parçalarını, ihtiyaç duyulan noktalarda, yerine koyamamamıza neden oldu. Ancak, belirttiğimiz gibi bir mozaikti bu... Yakından bakıldığında belki bir-iki parçası eksikti; ancak birkaç adım geri çekildiğinizde resim bir bütün olarak gözlerinizin önünde beliriveriyordu.

Bu tür çalışmalarda, hemen her yazarın yaşadığı önemli bir güçlük 'özel hayat' kavramının sınırlarının ne olacağı sorusudur. Söz konusu Simavi ailesi olduğunda, bu sınırları belirlemek hiç de kolay değildi. Yaptığım röportajlarda, bu gazeteci ailenin hayat öyküsünü yakından bilen birçok gazetecinin, "Simavi ailesini gerçek yüzüyle yansıtabilmek için, özel hayata girmek zorundasın!" uyarısıyla karşılaştım. Haksız da değillerdi... Tanıkların aktardığı, özel hayat kavramının sınırlarını zorlayabilecek bilgiler, yabana atılacak gibi değildi. Peki ama, bu bilgilerin ne kadarı yazılabilirdi? İşte bu etik kaygıya, araştırmam sırasında edindiğim bazı bilgileri kendime saklamak pahasına, kitabın kapsamına ilişkin bir çerçeve çizilerek çözüm üretildi. Bu tür bilgiler, ancak Simavi ailesinin öyküsünü, kahramanlarımızın karakterlerini anlamamıza yardımcı oluyor ve Simavi İmparatorluğu'nun hayat döngüsünde can alıcı bir rol oynuyorsa bu kitapta yer bulacaktı. Örneklersek; Erol Simavi'nin bir dönem hayli çapkın bir erkek olduğu bilinen bir gerçekti. Ancak hayatına giren tüm kadınlar ve onlarla sürdürdüğü ilişkinin ayrıntıları bu kitabın konusu olamazdı. Gelgelelim, evli ve iki çocuk babası Erol Simavi, bir dönem Gönül Yazar'la aşk yaşamış ve bu ilişkiden evlilik dışı bir kız çocuk sahibi olmuştu. Üstelik doğumuyla, o günlerde, ailenin bazı bireylerinin ruhunda fırtınalar kopardığı vurgulanan bu kız çocuğu, Hürriyet İmparatorluğu'nun varislerinden biriydi. O halde Erol Simavi-Gönül Yazar ilişkisi bu kitapta yer almalıydı.

Yine özel hayatın sınırlarını zorlayabilecek bir başka konu, gerek Haldun Simavi ile boşandığı eşi (Kamuran) Fehime Hikmet Koç'un, gerekse Erol-Belma Simavi'nin, birer evlatlarını genç yaşta toprağa vermeleriydi. Evlatlarının ölümüne ilişkin detayların gündeme getirilmesinin, anne ve babanın acılarını tazeleyebileceği gerçeği,

yazar için de insani bir kaygıyı beraberinde getiriyordu. Yazılmalı mıydı? Ne var ki, iki veliahtın trajik ölümü, Simavi ailesinin basındaki kader çizgisinde büyük bir önem arz ediyordu. Nitekim gazeteci Necati Zincirkıran da, Hürriyet ve Simavi İmparatorluğu isimli çalışmasında, iki kardeşin birer erkek çocuğunun vakitsiz ölümünün imparatorluğun çöküşünde etken olduğuna dikkat çekecekti. O halde, bu bölümün de yazılması kaçınılmazdı.

Bu kitabın yazım aşamasında, bilgi, görüş ve hatıralarını aktarmayı esirgemeyerek Simavi ailesinin gerçek hayat öyküsünü resmedebilmeme katkıda bulunan Hikmet Bil, Cemal Kutay, Nezih Demirkent, Necati Zincirkıran, Memduh Yaşa, Oktay Ekşi, Sedat Ergin, Zafer Mutlu, Orhan Birgit, Hasan Pulur, Arda Gedik, Kemal Kınacı, Rahmi Turan, Osman Nuri Torun, Bedii Faik, İlhan Turalı, Muammer Kaylan, Ferhan Devekuşuoğlu, Mehmet Türker, Özcan Ertuna, Tuncer Bicioğlu, Yalçın Kamacıoğlu, Yüksel Baştunç, Cem Başar, Emin Çölaşan, Nedim Demirağ, Ertuğrul Kale, Faruk Bildirici, Musa Alioğlu, Akgün Tekin, Ahmet Vardar, Erdoğan Arıpınar, Erhan Sungur, Ercan Arıklı, Başkurt Okaygün, Metin Münir, Mehmet Barlas, Aydın Öztürk, Kamil Şükun, Erkan Göksel, Bilgin Akın, Kurtul Altuğ, Gönül Yazar, Süha Özgermi, Nükhet Duru, Reyhan-Erkut Can, Mutahhar-Bedri Baykam, Bilge Emeç, Suna Tanaltay, Yavuz Erkanlı, Akın Oraloğlu, Özcan Ergüder, Mediha Erdoğan, Turgut-Inci Erel, İsmet Tokay, Cihan Yağan, Veli Tavacı ve adlarının saklı tutulmasını arzu eden dönemin tüm tanıklarına teşekkür etmeyi borç biliyorum.

Ayrıca, bilgi-belge sağlayarak katkıda bulunan değerli gazeteci-yazar Doğan Yurdakul, Erol Bilbilik, Adnan Akfırat, Serhan Bolluk, Fahir Özel, Eyüp Karasakal, Sefer Ayçe, İlke Gürman ve Gönül Gökmen'e; bazı belgeleri yorumlamam konusunda yardımını esirgemeyen Doç. Dr. Melih Bulut, Av. Vural Ergül, Av. Turan Erden ve Av. Ekrem Marakoğlu'na; İstanbul Ticaret Odası Basın Yayın Departmanı'ndan Arhan Angın'a, Taksim Atatürk Kitaplığı Süreli Yayınlar Bölümü'nden Saadet Çiftçi Denk, Ramazan Sarı, Hüseyin Ulusoy, Isfendiyar Ekşi, Şaban Ese, İsmail Bektaş ve Hüseyin Türkmen'e; Beyza Tuncel'e ve bazı resmi belgelere ulaşmam konusunda yardımcı olan tüm gizli kahramanlara;

Kitabın içeriğiyle ilgili hukuksal değerlendirmede değerli görüşleriyle yol gösteren Tora Pekin'e; Yayım aşamasında yardımlarını esirgemeyen Ahmet Altan ve Nihat Tuna'ya; Bu çalışmaya başladığım günden bu yana beni yüreklendiren değerli dostum Prof. Dr. Ayhan Aktar'a; Kitabın, başından sonuna dek hemen her aşamasında desteğini gördüğüm ağabeyim Anıl Barutçu'ya; Sonsuz teşekkürlerimi sunarım...

İrem Barutçu, Fenerbahçe, 16 Mayıs 2004

Öncesi

1884 baharı... Taif Kalesi... Şafak vakti...

Midhat Paşa'nın üç yıldır esaret altında tutulduğu odanın kapısı gürültüyle kırıldı. Paşa'ya refakat etmekte olan Namık Paşazade Ali Bey odadan dışarı yaka paça çıkarıldı. Midhat Paşa, vakarla doğruldu; ölüm mangasını, "Evladlar hoş geldiler; bilirim ne için geldiğinizi... Beni eziyetsiz boğunuz ve boğmazdan evvel size birkaç söz söyleyeyim, dinleyiniz..." diyerek karşıladı:

"Benim gibi maktullerin kanı zayi olmaz. Benim kanım diridir; yatmaz. Bugün benim içinse, yarın nöbet sizin içindir..."

"Biz askeriz, memuruz, mazuruz," diyen cellatlar, kelime-i şahadet getirirken Paşa'nın üzerine çullandılar. Yağlı ve sabunlu urgan boynuna dolandı. Edirneli Berber İsmail, esaret altında dahi Sultan'ın uykularını kaçıran Paşa'nın boğazını var gücüyle sıkmaya başladı.

Boğulan, hak-hukuk özlemi idi! Boğulan hürriyet fikirleri idi!

1905 kışı... İstanbul... Osmanlı'nın başkentinde hayat yavaşça uyandı. Halil Hamdi Bey, Beşiktaş önlerinde demir atmış vapurdan karaya özlemle baktı. Denizden bir başka güzeldi bu şehir... Kız Kulesi... Galata Kulesi ve Köprüsü... Minareleri yarış eden camiler... Yeşil ile mavinin arasındaki yalılar... En son saraylar çarptı gözüne. Yüz hatları sertleşti. Boşuna ümitlenmiş, boşuna Saray'dan irade çıkmasını beklemişti. İstanbul toprağına ayak basmasına izin yoktu. İçindeki isyan dalga dalga büyüdü... Sonra toparlandı. Çaresizdi... Osmanlı tahtında Abdülhamid oturuyordu... İstibdadın çarkları arasında nice insanın hayatı paramparça olmuştu.

"Vaktidir artık!"

Halil Hamdi Bey'in gözleri, oğlu Süleyman Sedat'ı getirecek olan sandalı aradı.

Sedat, 1896 yılında İstanbul'da doğmuştu. Halil Hamdi Bey, eşi Aliye Hanım ve oğluyla birlikte İstanbul'dan Canik Sancağı'na mutasarrıf olarak gönderildiğinde Sedat daha kırk günlüktü. Bir an için, geride bıraktığı Samsun'u ve sürgünde geçen yılları düşündü...

"Sedat, Samsun'da her şeye rağmen nasıl da mutluydu!"

Ne var ki, bir gün ayrılık vakti gelip çatmıştı... Eğitimi için İstanbul'a gönderildiğinde Sedat sekiz yaşındaydı. Oğlu, bir yılı aşkın bir süredir aile ocağından uzaktı. Leyli okuyor, hafta sonları amcası Lütfi Bey'in Nişantaşı'ndaki evine çıkarak aile özlemini gideriyordu.

"Bu çocuğun günahı ne ki?.."

Yaklaşan sandal, Halil Hamdi Bey'in keyfini yerine getirdi. Güverteye çıkan erkek çocuğuna baktı. "Büyümüş!" diye düşündü... Çocuk koştu, babasının elini öptü. Sert mizaçlı olarak tanınan Halil Hamdi Bey oğlunu kucakladı, bağrına bastı:

"Derslerine çalışıyor musun?"

"Çalışıyorum efendim!"

Dadısından, Sedat'ın zeki ve çalışkan olduğunu öğrendi. Ne var ki matematik dersiyle başı pek hoş değildi. Üzerinde durmadı... Sedat, Samsun'da Fransız matmazelden Fransızca öğrenmişti. Şimdi Saint Joseph'de yine Fransızca eğitim alıyordu. İyi kötü Batı kültürüne aşinaydı. Artık zamanıydı.

"Hanım!.. Sedat'ı artık bir Türk mektebine verelim... Osmanlı kültüründen yoksun kalmasın..."

Baba ve oğul bir müddet daha hasret giderdiler... Sonra ayrılık vakti yine geldi çattı:

"Oğlum, Lütfi amcanın sözünden dışarı çıkma, sakın bacını üzme..."

Sedat, babasının elini öptü; dadısının elinden tuttu ve sandala bindi. Siya kürek vapurdan uzaklaşan sandal, Halil Hamdi Bey'in oğlunu aldı götürdü.

Halil Hamdi Bey, ağır ağır uzaklaşan kayığın ardından bakarken yüreğinden kopup gelen isyanı bastıramadı:

"Bize biçilen kader bu imiş! Neyse ki ben oğlumu gördüm... Midhat Paşa'ya onu bile reva görmediler..."

Midhat Paşa, Osmanlı'da, teşkilatçılığıyla ünlü bir devlet adamıydı. Etrafındaki aydın zümreyle birlikte, demokrat bir hükümet idaresi kurma idealiyle tutuşan bir devlet adamı... O ve arkadaşları, meşrutiyeti ilan etmek amacıyla Sultan Abdülaziz'i tahtan indirmiş ve yerine veliaht Murad'ı oturtmuşlardı. Ne var ki masonluğu kadar sefahate düşkünlüğüyle de tanınan Sultan V. Murad, Abdülaziz'in

ölümü başta olmak üzere dönemin bazı talihsiz gelişmeleri ve alkolün tetiklemesiyle akıl sağlığını yitirince; Paşa, Kanun-i Esasi'yi ve meşrutiyet rejimini kabul edecek yeni bir veliaht aramaya çıkmıştı. Maslak'taki köşkünde sessiz sakin gününü beklemekte olan ve tahta çıktığı takdirde hürriyet esaslarına öncelik vereceğini taahhüt eden veliaht Abdülhamid Efendi'yle görüşmüş; doğrusu, tam da aradığı adamı bulduğunu düşünmüştü.

"...Bizler gibi Çerkez cariyeler elinde büyümüş kişiler yanında sizler..." gibi şişirmelerle Paşa'nın zayıf damarına hitap eden Abdülhamid Efendi, tahta geçtiği taktirde derhal anayasa yapmaktan, sadece sorumlu nazırların tavsiyelerini dinlemekten, devlet işlerine karışmamaktan, Ziya Paşa ve Namık Kemal gibi hürriyetçi aydınları Saray'a almaktan dem vuruyordu. Midhat Paşa için bundan iyisi olamazdı.

Oysa, ava giden Paşa avlanmıştı!.. Tahta şartlı olarak oturtulan Sultan Abdülhamid, devlet mekanizmasının dizginlerini ele geçirdikçe, iktidarına ortak kabul etmeyecekti... Kanun-i Esasi tartışmaları Sultan'ın kurnazca hamleleriyle uzadıkça uzamış; Midhat Paşa'nın hazırladığı taslak, Abdülhamid'in müdahaleleriyle kuşa çevrilmişti. Hele bir de Abdülhamid'in 'olmazsa olmaz' diye direttiği 113. madde vardı ki, Osmanlı aydınları gözünde yenilir yutulur gibi değildi! İşte bu 113. madde tartışmaları, o günlerde Ziya Paşa, Namık Kemal ve Midhat Paşa'yı bir araya getirmiş; Namık Kemal, "Aman Paşam!.." diyerek söze başlamıştı:

"Biz, Anayasa diyoruz, Meclis-i Mebusan diyoruz, hak-hukuk, adalet, özgürlük diyoruz... Bu 113. madde hepsini yok eder. Sultan, hoşlanmadığı kişileri sürgüne gönderme hakkını elde ederse halimiz ne olur?"

Ziya Paşa da Namık Kemal'i destekledi:

"Paşam bu madde kabul edilirse bu adam topumuzu birden bu ülkeden kovar. Dünya alem halimize gülmez mi? 'Kazdıkları kuyuya düştüler, oh olsun!' derler Paşam..."

İmparatorluk, mali, idari, sosyal ve siyasi anlamda büyük bir buhranın içindeydi. Bosna-Hersek ve Bulgaristan'da çıkan isyanlar, Rusya'nın da kışkırtmasıyla Karadağ ve Sırbistan'ın harp hazırlıkları, büyük devletlerin bu işleri sulh yoluyla halletmek için müdahaleleri ve yaklaşan Tersane Konferansı... Konferansta anayasası olan bir devlet olarak masaya oturmak isteyen Midhat Paşa, Abdülhamid'in direnmesiyle köşeye sıkışmıştı. Namık Kemal ve Ziya Paşa'yı, "Hamid'i

tahta biz oturttuk. Bize uyum sağlayamazsa onu da Aziz gibi, Murad gibi devirir iz. Gücümü anlamış olması ve bizden korkması gerek. Benim arkamda koca millet var; onun arkasında ne var?" diye cevaplayan Midhat Paşa, Kanun-i Esasi'yi Abdülhamid'in istediği şekliyle onaylamak zorunda kalmış; Tersane Konferansı'nın başladığı gün, top atışlarıyla, Birinci Meşrutiyet Dönemi'nin başladığı da ilan edilmişti.

Ne var ki Tersane Konferansı'nm dağılmasından on altı gün sonra, Midhat Paşa'nın İzzettin Vapuru'na yaka paça bindirilerek İtalya'ya sürülmesiyle, 113. madde de uygulamaya konulmuştu! Abdülhamid'in gözünde, ülkeye demokrasi getirmeye çalışan iki padişah hal etmiş bir meşrutiyetçi olan Paşa'nın, o günden sonra çilesi bitmeyecekti. Taif'te, yalnızca hürriyetine değil; ayak bileklerine bile pranga vurulan Midhat Paşa için son nokta, boynuna sabunlu-yağlı urganın geçirildiği an olmuştu.

Abdülhamid istibdadı, diğer Osmanlı aydınlarının da peşini bırakmamıştı! İşte, padişahın gazabına uğrayanlardan biri, Midhat Paşa'nın adamı olarak damgalanan Halil Hamdi Bey'di. Midhat Paşa'yla yolları on beş yaşında mektubi kalemine dahil olduğu Tuna Vilayeti'nde kesişen Asakir-i Nizamiye-i Şahane mirlivalarından Süleyman Paşa oğlu Halil Hamdi, Namık Kemal gibi, bir dönem Abdülhamid'in mabeyn katipliğinde bulunmuş; Şura-ı Devlet Tanzimat Dairesi'nde başmuavinlik görevi yapmıştı. Gelgelelim, Midhat Paşa'nın maiyetinde bulunan ve Abdülhamid'le taht pazarlıkları sırasında rol oynayan Halil Hamdi Bey, 'benimle pazarlık eden, başkalarıyla da eder' vehmi içindeki Sultan'ın istibdadından çok geçmeden payına düşeni almıştı. Önce Musul'a sürüldü. Ardından Serez'e, Canik'e... Okullar, hastaneler, yollar, iskeleler, gazhaneler yaptırmış; Ermeni ve Çerkez çeteleriyle savaşmış; madalyalar, nişanlar almıştı. Fakat imparatorluğun bu başarılı mutasarrıfı için İstanbul'a dönmek artık hayal olmuştu.

Becayişle, bu kez Sakız'a gidiyordu... "Hürriyet Kasidesi"nin yazarı 'vatan şairi' Namık Kemal'in sürgünde öldüğü Sakız'a... Beşiktaş açıklarındaki vapur ağır ağır demir alırken, döndü ve son kez İstanbul'a baktı... 'Vatan' ve 'Hürriyet' sözcüklerinin bile yasaklandığı bir şehirdi bu... Yine de hafızasına kazımak istercesine, hasretle baktı.

Bu bakış, İstanbul'a son bakışı olacaktı.

İşte bizim öykümüz, 1905 yılının o kış günü babasının elini son kez öpen dokuz yaşındaki Halil Hamdi oğlu Süleyman Sedat, onun gazetecilik sevdası, hayatını ipotek etme pahasına ilk harcını koyacağı

ve adına ‘Hürriyet’ diyeceği basın imparatorluğu ve hanedanı üzerinedir…

Hürriyet'e Adanmış Bir Ömür...

"...Erol Bey'e bir gün, 'Sedat Bey de ne kadar erken öldü. Bir hastalığı falan var mıydı?' dedim. Meğer bamteline basmışım. 'Nasıl ölmesin?' diyerek tüm yaşantımda hiç unutamayacağım bir yanıt verdi: "Dergiler çıkarken keyfimiz iyiydi. Her şey tıkır tıkır gidiyordu. Gazete fikri ortaya atılınca, iş değişti. İş dergi gibi değil tabii... Elde avuçta ne varsa gazeteye harcandı. Annemin mücevherleri, evdeki eşyalar, halılar ve Kanlıca'daki ev Emniyet Sandığı'na rehin kondu. Babam da (başparmağını göstererek) şöyle bir cam şişe içine siyanür koydu ve pantolon kemerinin altındaki zula cebine o şişeyi yerleştirdi. Şayet gazete tutmasaydı, intihar edecekti. Bunu uzun bir süre taşıdı. Bu insanda ne tahribat yapar yahu? Buna vücut mu dayanır? Stresten öldü..." (Semih Balcıoğlu)

İstanbul'da, Ahmet İhsan Matbaası'ndayız... İki kişi arasında, tahta iskemleler üzerinde hararetli bir sohbet sürüp gitmekte... Biri, kendinden emin ifadesi ve çok bilen tavırlarıyla Ankara Caddesi'nde üstat diye geçinenlerden!.. Diğeri, genç bir beyzade... Çelebi tavırlı, gençliğiyle tezat oluştururcasına ciddi ifadeli... Üstat, çok görmüş çok geçirmiş insan edasıyla anlatıyor da anlatıyor. Genç olanına dinlemek düşüyor. Saygıdan ödün vermeksizin bir ara o da mesleğini fısıldıyor:

"Ben de gazeteciyim."

'Gazeteciyim' kelimesi, üstadın anlatma şevkini kamçılıyor. Başlıyor gazetecilik mesleğinin zorluklarını sıralamaya:

"Evladım, ne diye bu mesleği seçtin? Artık bu meslekte hayır kalmadı. Ben sana bir misal vereyim: Bir gün çalıştığım gazetede Singer mağazasının ikinci yangınını yazmıştık. Ertesi gün bana yirmi adet çil altın gönderdiler ve bir daha yazmamamı tembih ettiler. Gazetecilik bu idi. Şimdi dünya yıkılsa gazeteciliğe metelik veren yok."

Ve kestirip atıyor:

"Gel sen bu işten vazgeç!"

Genç gazetecinin gözleri bulutlanıyor. Aklına Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa gibi isimler üşüşüyor. Kulaklarında kadim dostu Feridun Kandemir'in babası Jön Türklerden Ali Fahri'nin anlattıkları uğulduyor: Trablus hapishanesinde mahpuslar için en güç şartlar altında basit teksir makineleriyle çıkarılan gazete... Dayanamıyor,

sertçe mukabele ediyor: “İnşallah ben bu verimsiz tarlada namuslu olarak gazetecilik yapacağım, muvaffak olursam ne alâ; muvaffak olamazsam, talihime küseceğim.”3

“HANDE” İLK GÖZ AĞRISI

Bu idealist gencin adı, Süleyman Sedat’tı.

Halil Hamdi Bey oğlu Süleyman Sedat, kutsal bir günde, Ramazan ayının bitişinin habercisi bir Şeker Bayramı sabahında matbuat hayatına adım attı. 18 Temmuz 1916 günü, müvezziler bayram namazının ardından bütün İstanbul’a haftalık mizah dergisi Hande'yi dağıtıyorlardı.

Hande’nin imtiyaz sahibi Sedat Simavi, sorumlu müdürü Feridun Kandemir’di. Ölümünden beş yıl sonra baba vasiyetini yerine getirerek, 1912 Ekim’inde dönemin en ünlü eğitim kurumu olan Galatasaray Sultanisi’ne üçüncü sınıf öğrencisi olarak kayıt yaptıran Sedat, Feridun’la okul sıralarında tanışmıştı. Feridun, artist temayülü gösteren ve mektep müdürü Salih Arif'i iki çizgiyle tespit ederek arkadaşlarını kendine hayran bırakan sanat yönü ve Fransızca’sı güçlü, Türkçe’si zayıf bu ağır başlı gençle kısa sürede dostluk kurmuş; sık sık evlerine davet eder olmuştu. Bu ziyaretlerin Sedat nazarında çekici yanı, Feridun’un anne ve babasını kendi ailesiymiş gibi sayıp sevmesi kadar, Feridun’un babası Jön Türklerden Ali Fahri’nin hatıralarım dinlemekten de büyük zevk almasıydı. Ali Fahri, gençlere, Trablus Hapishanesi’nde imkânsızlıklar içinde nasıl gazete çıkardıklarını, bu gazetenin mahkûmlar arasında elden ele nasıl dolaştırıldığını defalarca anlatmıştı. Ağbaba’nın anılarını ağızları bir karış açık, hayranlıkla dinleyen iki gencin yüreğine bir sevdadır çöreklenmişti: Gazetecilik...

İşte, Sedat’ın Ermeni bir dostunun Ankara Caddesi’ndeki kırık-dökük matbaasında hazırlanan Hande, ilk göz ağrılarıydı. İki gencin, halk arasında çok tutulan Karagöz gazetesinden esinlenerek hazırladıkları bu genç mizah dergisi, Birinci Dünya Savaşı’nın olanca yıkıcılığıyla devam ettiği o günlerde, savaşın sıkıntılarını unutturup okuyanları gülümsetebilmeyi amaçlıyordu. Dergiye giren karikatürleri, daha okul sıralarındayken amatör karikatürist hüviyetiyle adını duyuran Sedat çiziyor; yazı kadrosunda, Fazıl Ahmet Aykaç, Asım Us yer alıyordu. Sedat Simavi, böylece patronluğa da adım atıyordu. Eli açık bir patrondu... Gazetesinin yazarlarına, yazıları yayınlansın yayınlanmasın yazı başına bir gümüş mecidiyeyi peşin olarak veriyordu ki, bu büyük para idi.

[Dipnot: Sedat Simavi'nin, Galatasaray Sultanisi'ndeki öğrenim hayatının ilk yıllarından itibaren resim ve karikatüre olan ilgisi gün yüzüne çıkar. O yıllarda Sultani'nin ve Yıldız Harp Akademisi'nin resim öğretmeni Prof. M.Pierre Lambret'dir. Öğrencisinin kabiliyetini sezen Prof. Lambret, Sedat'a özel ilgi gösterir. Nitekim profesörün hazırladığı ve Balkan Savaşı felaketzedelerine yardım için satışa çıkarılan "Visions Orientales" isimli küçük plaketin tertibiyle Sedat Simavi fahri olarak meşgul olur. Sedat Simavi'nin henüz okul sıralarındayken çizdiği karikatürler, çok geçmeden dönemin mizah dergilerinde de yayınlanır. İlk karikatürleri, Djin, Zeka, Eşek, Köylü, Stamboul'da görülür ve genç sanatçı siparişler almaya başlar. Güzel suluboya resimler de yapan Sedat Simavi'nin hazırladığı suluboya kartlan, Beyoğlu'nun ünlü mağazaları Zelliç ve Selanik'in vitrinlerini süsler. Özellikle "Yeni Zenginler" isimli tablosu büyük ilgi görmüş, dönemin İstanbul gazetelerinden de övgü almıştır.]

Halk, bu genç mizah dergisine çabuk ısınmıştı. Sedat Simavi'nin bu ilk imtiyazına matbuat da hemen sahip çıkmıştı. Gazete ve dergilerde Hande'yi öven makaleler bulmak o günlerde hiç de güç değildi. Ne var ki Sedat, Hande'nin çıkışından kısa bir süre sonra askere alındı. Birliği İstanbul'a yakındı; Hadımköy'deydi... Oysa Hande'nin sorumlu müdürü Feridun Kandemir, askerlik muayenesinde çürük çıkarak silahsız sınıfına alınmış ve Medine'deki bir hastaneye kâtip tayin edilmişti. Böylece Feridun Kandemir'in Hande'yle irtibatı kesiliyordu.

Sedat Simavi, Hadımköy'den İstanbul'a izinli ya da vazifeli olarak geldikçe dergisiyle ilgileniyor; resim ve karikatürleriyle yokluğunda dergiyi çekip çeviren Halide'nin İdare Müdürü Yakup Aziz'e destek oluyordu. Fena satmıyordu Hande... Yavaş yavaş masrafını da çıkarmaya başlamıştı. O günlerde arkadaşı Feridun'a bir mektup yazan Sedat, "Şimdi hiçbir ziyanım yok dersem yalan söylemiş olmam," diyordu. Ancak Hande, bu olumlu tabloya rağmen, kâğıt buhranı ve çıktığı dönemin diğer imkânsızlıkları içinde okuyucusuna bir süre sonra veda edecekti.

REJİSÖR SEDAT

1917 yılında, sırtında üniforma, ayağında postallar, bir ilke imza attı. Müdafa-i Milliye Cemiyeti'ne konulu film çekmeyi önerdi.

Boğaziçi ve Çanakkale gibi yalnızca manzara filmlerinin çekilebildiği ve konulu filmlerin Avrupa'dan getirtilerek sinemalarda oynatıldığı o dönemde, yirmili yaşlarının başında olan bu genç karikatüristin önerisi ilgiyle karşılandı. Savaş nedeniyle Avrupa'dan film getirilmesi imkânsız hale gelmiş ve bu durum İstanbul'da, sayıları sınırlı olan

sinema salonlarını hayli sarsmıştı. Teklifin sahibi, karikatürleriyle genç yaşta şöhreti yakalamış genç bir sanatçı olunca, cemiyet bu parlak öneriye yeşil ışık yakmakta tereddüt etmemişti. Çekimler, cemiyetin Divanyolu'ndaki tesislerinin alt katında oluşturulan stüdyoda iptidai şartlar altında gerçekleştiriliyordu. Fakat oyuncular dönemin yıldızı parlak isimleriydi: Muvahhid, Eliza Benemeciyan, Nureddin Şefkati, Raşid Rıza, Burhanettin Tepsi...

Osmanlı İmparatorluğu'nun konulu ilk film rejisörü olan Sedat Simavi, üç filme imza attı. Bunlardan ilk ikisi Servet-i Fünun yazarlarından Mehmet Rauf'un 1909'da yayımlanan dört perdelik oyunundan adapte edilen Pençe ve Casus isimli filmlerdi. Pençe ve Casus, önce Beyoğlu'ndaki Fransız Tiyatrosu'nda, ardından Alemdar Sineması'nda halka gösterildi. Üçüncü film, Rumeli ayanından yenilik yanlısı Sadrazam Alemdar Mustafa Paşa'nm katledilerek İkinci Mahmud dönemindeki reform hareketlerinin bir süre için durmasına yol açan Yeniçeri ayaklanmasını konu alan ve muhafazakâr kitlelerin hayli tepkisini çeken Alemdar Vak'ası idi. Ne acıdır ki Sedat Simavi'nin yönettiği bu üçüncü film ne gösterime girecek, ne de akıbeti belirlenebilecekti. Birinci Dünya Savaşı sona erdiğinde henüz montaj aşamasında olan ve Müdafa-i Milliye Cemiyeti mallarıyla birlikte hâzineye intikal eden Alemdar Vak'ası, Osmanlı İmparatorluğuyla birlikte tasfiye edilecekti.

SAVAŞ YILLARINDA VAROLUŞ MÜCADELESİ

Süleyman Sedat, 1918 yılı sonbaharında, Müdafaa-i Milliye Cemiyetindeki üzeri fırçalar ve boya çanaklarıyla dolu yazı masasının üzerine eğilmiş, yeni bir derginin ilk sayısına girecek karikatürleri yetiştirmeye çalışıyordu. Telaşlı, heyecanlıydı... Gazeteci Zekeriya Sertel'le birlikte renkli bir mizah dergisi çıkaracaklardı. Mizah dergileri, dava gazetelerinin yerini tutmasa da, benzer bir işlev görüyor; üstelik diğer yayınlara nazaran sansürden daha rahat geçiyordu!

Bu sefer Diken demişti... Diken de, Hande gibi, savaşın yarattığı tahribat ve yoksunlukta gülmeyi unutan İstanbullulara tebessümü hatırlatabilmeyi amaçlıyordu. Ancak, savaş koşullarında cebini doldurmaya bakanlara diken misali batıvermek esas gayeydi. Hedefini tutturdu da!.. İlk sayısı 30 Ekim 1918'de çıkan Diken'in, halk arasında gördüğü itibarı Sabiha Sertel anılarında şöyle anlatıyor: "Derginin ilk sayısı, halk arasında büyük ilgi topladı. Dergide harp zenginleri açığa vuruluyordu. Halk, ölüsüne kefenlik patiska bulamazken, onlar, vagon ticareti yaparak zengin olmuşlardı. Zenginlerin bir efsane gibi halk arasında dolaşan hikâyeleri, vurgunları, Diken dergisinde nükteli

yazılarla, karikatürlerle halkın önüne seriliyordu..."

Artık kapanmış olan Kalem ve Cem'den sonra İstanbul'un yegane mizah dergisi Diken'di.

Diken'in başarısıyla yetinmedi Süleyman Sedat... İnci adı altında ikinci bir yayına daha imzasını attı. Inci'nin hedef kitlesi, ihmal edilen kadın okurlardı.

Bu yaratıcı genç, İstanbul'da artık iddialı bir yayıncı olarak tanınıyordu. Bu, madalyonun bir yüzüydü. Diğeri ise yokluklar ve imkânsızlıklar... Osmanlı İmparatorluğu çöküşe koşuyordu. Ne siyasi, ne de ekonomik konjonktür yayıncılığa geçit tanıyacak nitelikteydi. Sedat Simavi, dönemin imkânsızlıkları içinde bir yandan kâğıt ve malzeme bulmak için çırpınıyor, bir yandan da Babıâli'de sürüp giden yarışta geri kalmamak adına bir mücadele veriyordu: Varoluş mücadelesi...

"DERSAADET", "PAYİTAHT" VE EMPERYALİZM MÜCADELESİ

10 Ağustos 1920'de Sevr Antlaşması imzalandı. Ömrünü doldurmuş Osmanlı Imparatorluğu'nu kukla bir devlet olarak muhafaza etmekte fayda gören bu antlaşmayla, bir zamanlar üç kıtada geniş topraklara hükmeden imparatorluktan geriye yabancı güçlerin denetiminde bir payitaht; İstanbul ile çevresindeki bir avuç Anadolu toprağı kalıyordu.

Süleyman Sedat, Sevr imzalandığında, Dersaadet gazetesini çıkarmaktaydı. Günlük bir gazete çıkarmak, Ankara Caddesi'ne adımını attığı günden itibaren en büyük idealiydi. 1920 Temmuz'unda yayın hayatına başlayan Dersaadet, Sedat Simavi'nin ilk gazetesi olma özelliğinin yanı sıra bir davanın da gazetesiydi: Emperyalizmle savaşın...

Osmanlı İmparatorluğu, Alman militaristlerinin yanında girdiği Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmıştı. İstanbul, artık fiilen işgal altındaydı. Boğaz'a demir atan düşman gemileri, İstanbullulara her şafakta esareti hatırlatıyordu. Birçoğu 'çocuk' denilebilecek yaştaki gaziler, kaybedilmiş bir savaşın utancı altında ezilerek, masum ve yorgun, katar katar İstanbul'a dönüyorlardı. Haydarpaşa İstasyonu, evlatlarını, kardeşlerini aramaya gelen halkla tıklım tıklımdı. Bekleyenler, cepheden gelenler kadar bitkin, umutsuz... İşte, Birinci Dünya Savaşı'nın yenilgiyle noktalanmasının ardından her gün bu manzaraya tanık oluyordu Sedat... Ardından, Mayıs 1919'da itilaf devletlerinin kanatları altındaki Yunan'ın İzmir'e girdiği haberi... Mart 1920'de itilaf kuvvetlerinin İstanbul'u resmen işgali... Ve Sevr

Antlaşması...

Sevr Antlaşması'nın imzalandığı haberi, Dersaadet'te kara baskı ve büyük puntolarla manşetten verildi. Yazı kadrosunda Fuat Köprülü, Reşat Nuri Güntekin, Ahmet Refik Altınay, Ahmet Hikmet Müftüoğlu ve Celile Hanım gibi basın ve edebiyat alanında ün yapmış aydınların bulunduğu Dersaadet, Sevr Antlaşması'nm imzalandığı günü "Türkler'in matem günü" ilan ederken "Artık ayağa kalkma ve direnme zamanıdır" diyordu:

"Oğul! Bugün yeni bir devre giriyoruz; artık geçmiş günleri unutmak ve yüreğinin acılarını dağlamak için sabanını sürmeye başla ve her gecenin bir sabahı olduğunu unutma."

Dersaadet 127. sayısında sansüre yenik düştü. Gazetesi kapatılmıştı; ancak Sedat'ın sözlüğünde yılmak yoktu. Dersaadet kapatılınca 8 Şubat 1921'de yeniden günlük bir gazeteyle, Payitaht'la okurun karşısına çıktı.

Payitaht'ın yayın hayatına başladığı günlerde, konjonktür değişmişti. Anadolu'dan haber akışı sınırlı olmakla birlikte, düşman istilasının ivme kaybettiği ortadaydı. Halk, umut içindeydi. Kuvayı Milliye yanlısı olarak bilinen gazetelerin önü, Anadolu'dan haber alabilme ümidiyle bekleyenlerle dolup taşıyordu. Payitaht, işte bu olumlu tablonun coşkusu içinde Milli Mücadele'ye ilişkin haberlere yer veriyor, anti-emperyalist mücadeleye fikri platform oluşturuyordu. Üstelik sansürden haber kaçırmada da ustaydı. Öyle ki, bütün hünerini kullanarak üzerinde üniforması, başında kalpağıyla ulusal kurtuluşun önderi Mustafa Kemal'in fotoğrafını birinci sayfadan basabilmeyi başaracaktı! Tarihçi Cemal Kutay'a göre, Kuvayı Milliye ruhunun tüm hürriyet tutkunlarını sarıp sarmaladığı o günlerde, Sedat Simavi'nin aklından, mücadelesini Ankara'dan sürdürmek geçiyordu:

"Sedat Simavi Ankara'ya gelip, Ankara'da gazete çıkarmayı arzuladığını Zekeriya'ya (Sertel) açıkça söylemiş. O zaman Falih Rıfkı'lar, Yakup Kadri'ler İstanbul'da kalırken, o Ankara'ya gitmeyi düşünmüş, ancak koşullar matbaasını götürmesini mümkün kılmıyordu. Gidememesinin tek nedeni budur..."

Sedat Simavi, Milli Mücadele'ye İstanbul'dan destek oldu. Çizdiği karikatürlerde Türk askerinin Yunan'ı Anadolu'dan sürdüğünü resmediyor, Çileli müstear adıyla düşmana meydan okuyordu:

Karşımıza çıkınız da yüzünüzü görelim
Ardınıza kaz tüyü ile bir neft yağı sürelim,

Topunuzu çala kamçı Atina'ya sürelim,
Sırtınızda mavzer, fişek her ne varsa atınız,
Atina'ya gidiniz de orda caka satınız!...

ALİ KEMAL'İN HEDEF TAHTASI

Elli dördüncü sayısında Payitaht'ın kapısına kilit vurulunca, 18 Mayıs 1921'de edebi, siyasi, milliyetperver, Türk mizah gazetesi Güleryüz'le okuyucunun karşısına çıktı. Ne de olsa, Anadolu'dan akan haberler artık yüzleri güldürüyordu.

Gelgelelim, Güleryüz kaşlarını çatmayı, hesap sormayı da biliyordu. İstanbul'dan Kuvayı Milliye Hareketi'ne karşı sert muhalefet yürüten Peyam-ı Sabah ve Kurtuluş Savaşı'nı maceraperestlik olarak gören Alemdar gazeteleri Milli Mücadele'ye karşı küfürnameye dönüşünce, karşılarında Sedat Simavi'nin Güleryüz'ünü buldu. Güleryüz, halkın kafasını karıştırmayı amaç edinen bu gazetelere mizahi yazı ve karikatürlerle cevap vermekte geri durmadığı gibi, Sahte Akşam, Sahte Le Journal d'Orient, Peyam-ı Sabah, Çanak Yalayıcı, Şaklaban gibi isimlerle ilave gazeteler çıkararak açıkça alay da ediyordu. Bu arada düşman da kazanıyordu Sedat Simavi!.. Düşmanlarının en azılısı, Peyam-ı Sabah gazetesinin başyazarı Ali Kemal idi. İngiliz yanlısı olarak bilinen Ali Kemal, Kuvayı Milliye'ci genç gazeteciyi yerden yere vuruyordu:

"Bir zamandır Sedat Simavi diye matbuat meydanına diğer bir genç atılmıştır. Dersaadet, Payitaht vesaire namlarıyla peyderpey çıkardığı yevmi (günlük) gazeteleri ciddi bir tahsilden, en basit bir terbiyeden, tehzipten (ıslahtan) mahrum olduğu için muttasıl (aralıksız) batırdı, bu yolda pederden kalma mühimce bir mirası nafile yere heba etti, hanları, çiftlikleri elden çıkardı..."

Ali Kemal'in dilinin kemiği yoktu. Sedat Simavi'yi ekonomik çıkarları uğruna sırtını Ankara Hükümeti'ne dayamakla, Peyam-ı Sabah aleyhinde yaptığı yayının karşılığı olarak her hafta 2 bin adet Güleryüz'ü Anadolu'ya satmakla itham etti. Ali Kemal'e kulak verirseniz, "Sedat Simavi kabilinden gençler gitseler de Sarayburnu'ndan kendilerini denize atsalar daha pak hareket etmiş olacaklardı".

Süleyman Sedat cevap vermekte gecikmedi... Güleryüz'de yayımladığı açık mektupla, "Pederimden intikal ettiğini tebşir ettiğiniz (müjdelediğiniz) mühim servetin mevcudiyetinden haberdar değilim. Lütfen, nerede olduğunu bildirirseniz, sizi fevkalade memnun ederim," dediği Ali Kemal'e cevabı sert oldu:

"Ankara hükümeti gazetemden haftada iki bin adet değil, yirmi adet bile satın almıyor. Gazetenizin Anadolu'da satılmamasına müteessif olarak (eseflenerek) bana tevcih ettiğiniz (yönelttiğiniz) bu hücumları kabulde mazurum. Yunan işgali altında bulunan memleketlerde serbestçe satılabilen Türkçe lisansıyla basılmış bir tek gazete vardır. O da zatı devletlerinizinkidir. Binaenaleyh beni Kuvayı Milliye himaye ediyorsa, size de Yunan Hükümeti Kraliyeti sahabet ediyor..."

Sedat Simavi, "Bana Sarayburnu'ndan kendimi denize atmaklığımı tavsiye ediyorsunuz. Bu teklifiniz hoşuma gitti. Ben de size Ankara'ya kadar bir seyahat etmenizi teklif ediyorum. Belki bu da sizin hoşunuza gider," diyordu. Bu satırları yazdığı günlerde, Ali Kemal'in Mudanya Mütarekesi'nin ardından yargılanmak üzere İstanbul'dan Ankara'ya götürüleceğini tahayyül edebilmesi mümkün değildi... İzmit'te linç edilip Ankara'yı göremeyeceğini de...

GİRİTLİ FATMA MELEK HANIM

Mücadele adamıydı... Aynı zamanda yüzü Batı'ya dönük yaratıcı bir yayıncı... Toplumun ihtiyaçları, yayıncılığının rotasını çiziyordu. 1921 yılında, Güleryüz'ün yanı sıra kadın dergisi Hanım ve çocuklara yönelik Hacıyatmaz'ı çıkarmaya başladı. Satışlar düşünce kapanan İnci, 1922 yazında Yeni İnci adıyla yeniden çıktı. 1923 Ağustosunda, Güleryüz'ü kapatmak zorunda kaldı. İnatçıydı... Bir ay içinde okurun huzuruna yepyeni bir gazeteyle çıktı: Resimli Gazete... İlk sayıyı eline alan Süleyman Nazif, Süleyman Sedat'a dokundurmadan edemedi: "Bu Resimli Gazete değil, gazeteli resim!.."

Resimli Gazete yüzünü güldürdü Sedat Simavi'nin... O güne dek çıkardığı hiçbir yayın, Resimli Gazete kadar ilgi görmemişti. 44 binin üzerinde okuyucusu vardı ki, o günlerde büyük rakamdı bu. Üstelik, yolunda giden yalnızca iş yaşantısı değildi!

Halil Hamdi oğlu Süleyman Sedat, Ahmet Muhtar kızı Fatma'yla hayatını birleştirdi.

Yakınlarının 'Melek' adıyla hitap ettiği Fatma Simavi, Üsküdar'da ikamet eden Ahmet Muhtar Bey ile Ayşe Hanım'ın kızlarıydı. Soyadı Kanunu'nun çıkmasının ardından Özay soyadını alan ailenin kökleri, Girit Adası'nın en önemli merkezlerinden biri olan Hanya'ya dayanıyordu. Melek'le bir dost toplantısında tanışmıştı. Sedat Simavi, eşini tanıdığı anı, "Umulmadık bir karşılaşma," diye anlatacaktı. Gazeteci Hikmet Bil'e kulak verelim:

"Sedat Bey Üsküdar'da oturuyormuş... Bir gün komşular

toplanıyorlarmış... Bacısı Sedat Bey'e, "Sen de gel!" demiş. Sedat Bey de Bacı ısrar ediyor diye bir gece gitmiş. Orada bir ilkokul öğretmeninin kızı olan Melek Hanım fincan oyunu oynuyor ve sürekli kaybediyor. Sedat Bey de ayakta izliyor ve içinden, 'Manasız bir oyun!' diyor. Neyse... "Küçükhanım müsaade eder misiniz!" diyor, müdahale ediyor ve neticede kazanıyor. Böyle bir ilişki başlıyor. Ufacık bir ilişki... Ama derken onunla evleniyor. Yani, Melek Hanım bir ilkokul öğretmeninin kızı ve hiç umulmadık bir yerde karşılaşmışlar, karısı olmuş, çocuklarını yetiştirmiş..."

İlk çocukları erkekti. Adını Haldun koydular. Sedat Simavi, oğlu Haldun'un doğumunu takip eden 1926 yılının sonbaharında Meraklı Gazete'yi okuyucunun beğenisine sunuyordu. Meraklı Gazete'yi, Yeni Kitap ve Arkadaş takip etti. Gelin görün ki, Harf Devrimi'nin ardından düşen okuma-yazma oranı geçim kaynağı kalemi olan herkes gibi onu da olumsuz etkilemişti. Üstelik ailesi büyümüş, sorumlulukları artmıştı. 1930 yılının 5 Haziran günü ikinci kez baba olmuş, küçük oğlu Erol doğmuştu.

Yayıncılıktan artık para kazanamıyor, gözlerine geceleri uyku girmiyordu. 1929 yılı Mayısında, yaklaşık altı yıldır çıkarmakta olduğu Resimli Gazete'yi kapatmak zorunda kalmıştı. Küçük oğlunun doğumundan dört ay sonra, son bir umutla yeni bir haftalık gazete, Bravo'yu çıkarmaya başladı; fakat yeni yayını beklediği ilgiyi görmeyince 11. sayısında onu da kapatmak zorunda kaldı. Maddi gücü tükenmiş, dayanabileceği tek bir geçim kaynağı kalmıştı: Klişecilikteki mahareti...

ATATÜRK'ÜN YARDIMINI REDDETTİ

Yayıncıların çektiği güçlükler Ankara'nın gözünden kaçmıyordu. Atatürk talimat verdi: Harf Devrimi nedeniyle beli bükülen yayıncılar sübvanse edildi. Bu yardımı kabul etmek ne insanın alnına kara çalacak bir ayıptı, ne de ileride yüze vurulabilecek bir hata... Fakat Sedat Simavi, hükümetin önerdiği yardımı bile bağımsız yayıncılık etiğiyle bağdaştıramıyordu: "Ben, bu parayı kabul edemem!"

Bu tavrı, Ankara'nın da dikkatinden kaçmadı. Kimdi bu gazeteci? Hükümet yardımını kabul etmeyişinin ardında hangi ideoloji yatıyordu? Dedikodu kazanları kaynamaya başlamıştı... Ankara kulislerinde, Sedat Simavi'nin, devlet ve rejime karşı olduğu gibi mesnetsiz söylentiler konuşuluyordu. O kadar ki, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, devlet yardımını kabul etmeyen bu gazetecinin kimliğini araştırmakla görevlendirildi. Tahkikat sonucunun söylentileri çıkaranları ne oranda utandırdığı tartışılır, ancak Şükrü Kaya gerçek

bir dost kazanmıştı: “Yapılan tahkikatta, söz konusu iddiaların aksine tüm devrimci, tüm idealist, tüm vatansever bir Sedat Simavi ile karşılaştım.”

Halbuki iflas bayrağını çekmişti. Ailesini geçindirmek adına Samsun’a giderek İsviçre’li fındıkçıların yanında çalışmaya başladı...

[Dipnot: Erol Simavi, 1988 yılında Emin Çölaşan’a verdiği röportajda, babasının geçim sıkıntısı nedeniyle Trabzon’a giderek İsviçre’li fındıkçıların yanında çalıştığını söylemektedir. Ancak Muzaffer Gökman’ın Sedat Simavi Hayatı ve Eserleri isimli çalışmasında Trabzon yerine Samsun bilgisi yer almaktadır.]

“ÇOK MUTSUZ ADAMDI”

Sedat Simavi, Karadeniz’de yalnızca ekmek parası değil, aynı zamanda çocukluğunun mutlu günlerini de arıyordu... Yatılı okul hayatı onu büyümeden olgunlaştırmıştı. Onun çocukluk hayatı sekiz yıldan ibaretti. Kundakta kırk günlük bir bebekken getirildiği Samsun’da geçirilen sekiz mutlu yıl... Çocukluğunun en mutlu yılları...

Hicranı olan bir insandı Sedat Simavi... Hüznü gözlerinden okunan... Yüzü seyrek gülen... Cemal Kutay, dostu Sedat Simavi’yi anlatırken, gözpınarları ıslanarak, “Çok mutsuz adamdı Sedat Bey... Çok...” diyecekti. Bu hüzünde, babasız büyümenin etkisi büyüktü. Babası mutasarrıf Halil Hamdi Bey, Namık Kemal’le aynı kaderi paylaşarak, son görev yeri olan Sakız Sancağı’nda 1907 yılında vefat etmişti. Babasının ölüm haberini aldığında hıçkıra hıçkıra ağlamıştı Süleyman Sedat... Artık babasız büyüyecekti... Neyse ki baba bildiği ve sevip saydığı amcası Lütfi Bey yanındaydı. Yatılı okuyor, hafta sonlarında amcasının Nişantaşı’ndaki evine koşuyordu. Bir de Arap bacısı Zülfiye vardı... Bacı, küçük Sedat’ın üzerine titremişti... Annesine gelince, zengin bir paşa kızı olan annesinden ayrı düşmüştü. (Lütfi Simavi Bey, Sultan Abdülmecid döneminin tanınmış vezirlerinden Süleyman Paşa’nın ikinci oğludur. İyi bir eğitim görmüş, Hariciye mesleğine girerek yurt içinde ve dışında çeşitli hizmetlerde bulunmuştur. Sultan Mehmet Reşad tahta çıkınca, hükümet, Lütfi Bey’i saray başmabeynciliğine tayin eder. Üç yıldan fazla kaldığı başmabeyncilikten kendi isteğiyle ayrılır. Altı yıl boyunca herhangi bir memurluk almadan vaktini okuyup yazmakla geçiren Lütfi Bey, 1918’de tekrar başmabeynciliğe atanır. Sultan Reşad ölmüş, Vahdettin tahta çıkmıştır. Damat Ferit Paşa’nın sadrazamlık makamına gelmesinin ardından, görevinden azledilir. Lütfi Simavi, hayatının geri kalanını makaleler, incelemeler ve kitaplar yayınlayarak geçirmiştir. En ünlü eserleri şunlardır: Sultan Mehmet Reşat ve Halefinin

Sarayında Gördüklerim, Devr-i İnkılap, Teşrifat ve Adabı Muaşeret.)

Hikmet Bil anlatıyor:

"Sedat Bey, babasının ölümünden sonra annesinden koptuğunu söylerdi. Yalnız Arap bir bacısı vardı, o bacı bakarmış Sedat Bey'e. O bacı her şeyiydi. Bacı arada bir matbaaya da gelirdi. Hatta Sedat Bey, bacıyı hacca yollamıştı. Hacı, Sedat Bey'in karşısında oturur, "Sedat," diye de hitap ederdi: "Sedat senin rengin soluk!.."
Sedat Bey, "Annem Paşa kızıydı... Faytonlarda dolaşsın, briç partilerine katılsın... Annem kendi saltanatını sürdü. Beni hiç aramadı. Hatta bir gün birileri gelip, bana 'Baban öldü!' dediği zaman ağlamaktan içim dışıma çıktı. Bir gün geldiler, 'Annen öldü!' dediler, başımı çevirdim, geçtim. Çünkü annem çok ihmal etti beni, ilgilenmedi. Beni bacı ayakta tuttu," derdi. Hatta, "Annem okuluma ziyaretime bile gelmezdi," diyordu. Galatasaray'da, yatılı okuyanlar, ziyaret günü demirlerin üzerinde oturup ziyaretçileri bekler... Bir arkadaşın annesi gelir, elinde kutu... Ya pasta, ya da çikolata getiriyor. Herkes birbirini dürter, "Pastamız, çikolatamız geldi!" diye. Özel bir anlamı vardır ziyaret günlerinin... Sedat Bey, annesinin onu ziyaret ettiğini hiç hatırlamadığını söylerdi. Ne yapıyorsa babası yaparmış. Babası ölünce, amcası yardım etmiş; sonra da genç yaşta hayata atılmış..."

İşte artık, "Ben kendimi biraz da Samsunlu sayarım," dediği Samsun'daydı. Ama yapamayacaktı... Yeni hayatına ancak bir ay dayanabildi. Sonra ver elini İstanbul...

Rotası yine Ankara Caddesi idi!..

KANAAT KÜTÜPHANESİ'NDE KURULAN HAYALLER

Babıâli'de, Kanaat Kütüphanesi'nin üst katındaki mütevazı bir odada çalışıyordu. Bir yandan Çocuk Hikâyeleri, Vatani Hikâyeler, Seyahat Hikâyeleri, Büyük Adamlar gibi yayınları çıkarıyor, bir yandan da Kanaat Kütüphanesi'nin yayımlamakta olduğu kitapların klişelerini yapıyordu.

O günlerde, okul kitapları üç kütüphanenin tekelindeydi: Hilmi, Kanaat ve Sudi Kütüphaneleri. Ankara Caddesi'nde renkli klişe yapabilen iki kişiden biri olan Sedat, yalnızca Kanaat Kütüphanesi için çalışırdı. Önünde beyaz önlüğü, itinayla klişe yapmasını seyretmek doğrusu büyük zevkti. Ancak sanmayın ki, bu küçük odada hayallerini köreltmiş ve hayatın gerçeklerine teslim olmuştu. Hayalleri, çalışmakta olduğu mütevazı odanın sınırlarını aşıyordu.

Kanaat Kütüphanesi'nin üzerindeki bürosunda çalışırken zaman zaman gözleri dalar giderdi... Uzaklara, Ankara Caddesi'nin başındaki Milliyet gazetesine bakarak: "Biliyor musunuz...dünyada istediğim tek şey nedir?.. Şu gazetenin Siirtli Mahmud'u olayım..."

Siirtli Mahmud, Milliyet gazetesi başyazarı Mahmut Saydam'dı.

O günlerde kapısını sık sık çalan dostları Cemal Ersan, Feridun Kandemir ve İbrahim Alaeddin Gövsa da bu hayallere iştirak eder; hemen yazı kadrosunu belirler ve görev dağılımı yaparlardı. Ancak sıra başyazarlığa geldi mi, mutlaka bir arbede çıkıyordu.

Düşü gerçeğe dönüştürecek fırsatı, 15 Mart 1933'de yayımlamaya başladığı 7 Gün dergisiyle yakaladı. 50 bini geçen tirajıyla on sekiz yıl boyunca okuyucunun gözdesi olan 7 Gün, Babıâli'de dirilmesini sağladı. O kadar ki, 7 Gün ve yedi rakamı Simavi ailesi için daima iyi şansı temsil edecekti.

7 Gün'ü, Karagöz, Karikatür, Model, Yeni Ev Doktoru gibi dergiler takip etti. İkinci Dünya Savaşı'nın getirdiği yokluklar bile onu sarsmadı. Zor günler geride kalmıştı. O artık, 7 Gün matbaası sahibi Sedat Simavi Bey'di.

'BASIN AYAKLANMASI'NDA LİDER

1945 Nisan'ında İtalya, ardından Almanya ve Japonya'nın teslim olmasıyla İkinci Dünya Savaşı noktalandı. Zaman zaman her iki tarafın da şimşeklerini üzerine çekmekle birlikte Türkiye, savaşın dışında kalmayı başarmıştı. Ta ki, İngiliz Büyükelçisi Sir Maurice Peterson'ın Dışişleri Bakanı Hasan Saka'yı ziyaretine dek...

Sovyetler Birliği'nin Eylül 1944'de Bulgaristan'a savaş ilan etmesi ve Yalta Konferansı'nda Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin değiştirilmesini talep etmesi, 1944 yılı sonlarından itibaren Türkiye'nin İngiltere'yle ittifaka ve Amerika'yla dostluğa verdiği önemi arttırmıştı. Sir Maurice Peterson'un Yalta Konferansı'nm ardından Dışişleri Bakanı Hasan Saka'yı ziyareti önemli bir mesajın iletilmesine hizmet ediyordu: 'Dünya Teşkilatını konuşmak üzere toplanacak olan San Francisco Konferansı'na, yalnızca 1 Mart 1945'den önce Almanya'ya savaş ilan etmiş olan ülkeler katılabilecekti. Türkiye, bu ziyaretten üç gün sonra Almanya'ya savaş ilan etti ve 1 Ocak 1942 tarihli Birleşmiş Milletler Beyannamesini imzaladı. Böylece, San Francisco Konferansı'na resmen davet edilmiş olduğu gibi, Birleşmiş Milletler'in kurucu üyeleri arasında da yerini alıyordu. İnönü'nün demokrasiye geçiş kararını açıkladığı tarihi "19 Mayıs 1945" konuşmasıyla, Türkiye'nin seçimi dış

politikayla eşgüdümlü olarak iç politikaya da yansıtılmış oldu. Türkiye'de Milli Şef dönemi bitiyor ve çok partili demokrasiye geçiş süreci başlıyordu.

Baskıcı tek parti döneminin ardından 'demokrasiye geçiş', etkisini önce Türk Basın Birliği'nin kongre mücadelesinde gösterdi. 45 kuşağı gazetecilerinin deyişiyle 'basın ayaklanması'nda... Onlara göre, Türkiye'de demokrasi hareketi bu kavgayla başlamıştı. Mücadelenin lideri tanıdık bir isimdi: Sedat Simavi...

Türk Basın Birliği, basını kontrol altında tutmak amacı güden hükümet tarafından, 1938 yılında özel bir kanunla kurulmuştu. O günlerde, gazetecilik yapabilmek için baro niteliği taşıyan birliğe üye olmak şarttı. Gazeteciler birliğe bin bir güçlükle giriyor, pek kolay atılabiliyordu. Birlikte, egemen güç patronlardı. Sosyal güvenliğin adı anılmadığı gibi, matbuatta sayıları giderek artan lise ve üniversite mezunu eğitimli genç gazetecilerin taleplerine de kulak verilmiyordu. Açıkça, ne sosyal haklardan bahsedebilmek, ne de CHP'nin çizdiği sınırların ötesinde gazetecilik yapabilmek mümkündü.

Gördükleri baskı ve haksız muamele, genç ve eğitimli gazetecilerin öfkesini bilemekteydi. Örgütlenmeye başladılar. Pastanelerde, matbaalarda, evlerde toplanıyor; Milli Şef döneminin anti-demokratik cemiyeti Türk Basın Birliği'nin kemikleşmiş yönetimini nasıl devirebileceklerini tartışıyorlardı. Osmanbey'de Suna pastanesinde toplandıkları gün neticeye ulaşmışlardı:

"Bizim 'çalışan' ve 'çalıştıran'a karşı tarafsız, anlayışlı, insaflı ve korkusuz, 'çalıştıranlardan bir lidere ihtiyacımız var."

"Peki ama kim?..."

Günler geçiyor, uygun bir isim üzerinde uzlaşamıyorlardı. Bu kısır arayışa, Sadun Galip Savcı ve Kemal Onan son verdiler:

"Bulduk!"

"Sedat Simavi..."

Hemen hepsi Sedat Simavi adını duymuştu. 7 Gün dergisinin sahibiydi. 7 Gün matbaasında geniş yelpazede yayıncılık yapılıyordu. Bu arada Simavi'yi diğerlerine nazaran daha iyi tanıyan Galip Savcı ve Con Kemal, önerdikleri gazetecinin meziyetlerini anlatıyorlardı:

"İçine kapanık bir insan olduğu için pek kimseyle görüşmez... Sağlam karakterlidir... İleri görüşlü, dürüst... Sözünü kimseden, gözünü

budaktan esirgemez... Daima çalışandan yanadır... Yardımsever bir insan...” Sedat Simavi’nin haftalık bir dergi sahibi olması gençleri düşündürmüştü. Fakat bu kaygıyı çabucak bertaraf ettiler. Birkaç gün sonra, 7 Gün matbaasındaki arka penceresi vitrayla kaplı çalışma odasında, meşhur kara gözlükleriyle karşılarında oturmakta olan Sedat Simavi’ye liderleri olmasını teklif ettiler:

“İki şeyden yoksunuz biz, Sedat Bey. Çalışma güvenliğinden, düşünce ve yayın hürriyetinden... Her ikisinin de kaynağı bir. Başımızdaki rejimden doğuyor. Biz savaşa kendimizden başlamak istiyoruz. Eğer Basın Birliği’nin yönetimini ele geçirirsek, birliğin üstesinden geliriz. Daha sonra da sosyal adalet yolunda savaşa girişiriz. Kendimizin de, memleketin de kaderini bu kötü baskı sisteminden kurtarma, basının baş görevi değil midir, başka ülkelerde de böyle olmamış mıdır?”27

Simavi, gençleri anlayış ve takdirle dinlemişti. Lafı uzatmadı. Genç gazetecileri, davalarında maddi ve manevi olarak destekleme sözü verdi. Tek bir koşulu vardı: “Ben aday olmayayım. Siz beni aday olarak gösterin.”

Türk Basın Birliği’nin gergin geçen İstanbul ve Ankara kongrelerinde alınan sonuç, Sedat Simavi ve genç arkadaşları açısından zaferdi. 6 Aralık 1945 günü açılan ve dört gün süren İstanbul kongresinde Hakkı Tarık Us’un yerine Sedat Simavi, 4 Ocak 1946’da Ankara’daki genel kongrede Falih Rıfkı Atay’ın yerine Hüseyin Cahit Yalçın başkan seçilmişti. Böylece gazetecilik mesleği, CHP’nin vesayeti altından çekip çıkarılıyordu!

GAZETECİLER CEMİYETİ’NİN KURUCUSU

Kendi işini bir kenara bırakmış, Basın Birliği’nin işleriyle uğraşıyordu. İlk iş olarak birlik merkezini baştan aşağı döşetti. Çalışma odası ve kitaplık düzenlendi. Bir de lokanta açıldı. Basın Birliği’ne üye gazetecilerin her türlü ihtiyacını karşılayabilmek amacıyla dört dönüyor, genç arkadaşlarına da çalışmayı telkin ediyordu: “Aman! ‘Bakınız; iddialarla geldiler, bir iş yapmıyorlar,’ demesinler. Bizim için namus meselesidir.”

Üyeler memnundu, hatta başlangıçta Sedat Simavi ve genç arkadaşlarına kuşkuyla yaklaşanlar bile... İktidara gelince, Cumhuriyet Halk Partisi’nin Türk Basın Birliği’nin yeni yönetimine sempati beslediği söylenemezdi. Bu hoşnutsuzluğa, Falih Rıfkı Atay’m Türk Basın Birliği’nden ihraç edileceği söylentileri de eklenince sinirler iyiden iyiye gerildi.

Gerginliğin kökeninde, Türk Basın Birliği'nin genel kongresinde devrilen eski genel başkanı Falih Rıfkı Atay'm, Simavi ve arkadaşları hakkında ağır bir yazı kaleme aldığı iddiası yatmaktaydı. Ankara menşeli bu haber, genç gazetecilerde infiale neden olmuştu. O gün, haberi alan Basın Birliği'ne koşmuştu. Protesto telgrafları hazırlıyor, hırsla bağırıyorlardı: "Olmaz böyle şey!"

Protesto telgraflarıyla üstü kapatılacak bir mesele değildi bu... Birliğin 'Yüksek Haysiyet Divanı' toplantıya çağrıldı. Bu tür bir eylem, üyenin birlikten ihracı için yeterliydi. Her köşede, iktidar partisinin yayın organı Ulus'un yıllardır başyazarlığını yapmakta olan gazetecinin birlikten ihraç edileceği konuşuluyordu. Durum çok ciddiydi. Eğer böyle bir karar çıkarsa yılların başyazarı gazetecilik yapamayacaktı. İktidar, köşeye sıkışmıştı!

CHP iktidarı, çıkış yolunu, "Memleket çok partili demokrasi hayatına girmekte. Böyle bir kanuni kuruluş yeni rejimle bağdaşmaz," demekte buldu. Türk Basın Birliği, bir kalemde kaldırılacaktı. Gelgelelim, Sedat Simavi ve genç dostları, aldıkları haberin coşkusuyla, kurulacak yeni bir birlik için çoktan kolları sıvamışlardı.

Bakın, dönemin tanığı Hikmet Bil, o günün hikâyesini elli beş yıllık zaman süzgecinden geçirip nasıl anlatıyor:

"Bütün bunlar olurken, biz biraz da devlete kafa tutan bir tabaka gibi görünmeye başladık ve peşimizde Milli Emniyet dolaşmaya başladı. Rejim düşmanı mı görünüyorduk ne?.. Bir gün baktık, Ankara'dan bir haber geldi: "Basın Birlikleri kaldırıldı." Bir satırla kaldırıldı. O zaman Maarif Müdürlüğü ile Vilayet'in arasında Tayyare Cemiyeti'nin binası vardı. Biz orada kiracı olarak oturuyorduk. Basın Birliği oradaydı. Arkadaşlarımız hemen toparlandılar ve kapanan Basın Birliği'nin yerine, Sedat Simavi bir gecede 'Gazeteciler Cemiyeti' diye bir birlik kurdu. Gazeteciler Cemiyeti'nin başma geçti. Türk Basın Birliği'nin eşyalarını kapının önüne attık ve binaya yeni kontrat yaptık. Maliye'ye dedik ki: ""Alın eşyalarınızı, kanunen size ait..."Sedat Bey cebinden para verdi, eşyalar değiştirildi. Kapımıza tabelamızı koyduk, böylece Gazeteciler Cemiyeti'ni kurduk."

Sedat Simavi, kurucusu olduğu cemiyetin başkanlığında uzun süre kalamadı. İlk yıllık kongrede, listesi delik deşik edilince gururu ağır bastı. Başkanlığı ittifakla kabul edilmiş olmasına rağmen istifa etti. Burhan Felek'in 7 Gün matbaasına giderek, olanca tatlı diliyle istifasını geri almasını istemesi bile onu kararından döndüremedi. Burhan Felek, o bildik neşesinden taviz vermeksizin, "Sedat Bey, sizsiz olmaz," diyordu, ama nafile.

Gelin, 7 Gün matbaasında Felek ve Simavi arasında geçen diyalogu, o gün orada bulunan Bedii Faik'ten dinleyelim:

Burhan Felek kendine has güzel konuşması ve neşesiyle, "Sedat Bey sizsiz olmaz. Sedat Bey, sen her şeyimizsin..." gibi güzel laflar söyledi. Hakikaten ben kendi kendime, "Ben olsam Sedat Bey'in yerinde dayanamazdım," dedim. Ama Sedat Bey Nuh dedi, peygamber demedi: "Ben çalışamam bu listeyle!"
Burhan Bey hatta şöyle de söylemişti:
"Bu listede ben varım, Bedii var, şu var, bu var... Eğer itiraz ettiğiniz belirli insanlar var ise, istifa edelim. Mesela ben ve Bedii buradayız!"
Sedat Bey, "Hayır hayır, böyle bir şey söyleyemem," dedi: "Böyle birşey söyleyemem. Ben çekilince Hikmet'i (Bil) alırsınız." Burhan Bey'e baktım, "Peki, Sedat Bey," dedi. Dikkatimden kaçmadı, ayrılırken bile Sedat Bey gülmemişti. Hiç gülmedi... Hatta dışarı çıktığımız zaman, "Ben asık yüzlü olduğunu biliyordum, ama bu kadar olduğunu bilmiyordum doğrusu!" dedim. "Tam böyledir kardeşim, her zaman böyledir," dedi Burhan Bey...

MADAM'IN GAZİNOSU

"İstifa ediyorum!"

Kestirip atmıştı... Doğrusu, kurucu başkanın Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı görevinden ayrılmasının üzerinde çok da durulmadı. Zamanın hızlı aktığı günlerdi.

İsmet İnönü'nün, 1 Kasım 1945'de Türkiye Büyük Millet.Meclisi'nde yaptığı açılış konuşmasında, "...Bizim tek eksiğimiz, hükümet partisinin karşısında bir parti bulunmamasıdır..." ifadesini kullanmasından çok değil iki ay sonra Demokrat Parti'nin kurulmasıyla, hayat sanki hız kazanmıştı. Evlerde, sokaklarda, işyerlerinde politikayla yatılıyor, politikayla kalkılıyordu artık. Demokrasileri demokrasi yapan enstrümanların birer birer tamamlandığı o günlerde, basına teveccüh de artmıştı. Okurlar, sabahın ilk ışıklarıyla gazetelerine kavuşabilmek amacıyla sokaklara dökülüyor; gazeteciler, süregelen baskıcı tek parti döneminin ardından, özgürce düşünüp, düşündüklerinin en azından bir kısmını yazabilmenin tatlı sarhoşluğu içinde kalem oynatıyorlardı.

Demokrasi rüzgârı, 50 yaşını devirmiş olan Sedat Simavi'nin Babıâli'ye adımını attığı günden beri gönlünde yatmakta olan günlük gazete sahibi olma arzusunu da alevlendirmişti. Konjonktür, yeni bir gazete çıkarmaya elverişliydi. Yıllardır 7 Gün gibi başarılı bir dergiyi çıkarıyordu ve maddi birikimi günlük bir gazete çıkarmak için

yeterliydi. Kafasında bir süredir nasıl gerçekleştireceğini kurup kaldırdığı bu arzuyu, dostlarına ilk kez İzmir'de, gurubu ve çipurasıyla ünlü bir kır gazinosunda açmıştı. Güzelyalı'daki Madam'ın Gazinosu'nda: "Günlük bir gazete çıkaracağım..."

Meraklı bakışlar altında, bu önemli kararı destekleyecek argümanları sıralayıvermişti: "Memleketin halini görüyorsunuz. Yeni bir rejime girdik. Ortada duran sayısız meselemiz var. Basına büyük iş düşüyor. Tarafsız, ağırbaşlı, özü sözü doğru, namuslu bir gazete olarak çok iş yaparız..."

Kararlıydı... Genç gazeteci dostları, onlara kolları sıvayıp çalışmaktan başka söz düşmediğini anlamışlardı. Güzelyalı'da güneş, ardında kızıl bir dalga bırakarak ufuk çizgisinde sönüp giderken, Sedat Simavi ve genç meslektaşları için sohbet henüz başlıyordu...

ÖNCE DEDİKODUSU ÇIKTI

İlk işi, Burla Biraderler aracılığıyla Amerika'ya Dublex marka tipo rotatif baskı makinesi sipariş etmek oldu. O günlerde Amerika'dan Türkiye'ye baskı makinesi getirebilmek, kısa zamanda olacak iş değildi. Gemilerle nakliye, zaman alıyordu. Buna karşın yeni makine, okuyucuya çamur gibi basılmış gazetelerin sunulduğu o yıllarda, yeni çıkacak günlük bir gazete için avantaj demekti.

Belirtmekte fayda var; Sedat Simavi teknoloji söz konusu olduğunda çağdaşlarının çok ilerisindeydi. Fakat teknolojiye ilgisinin, matbaacılık ve yayıncılıkla sınırlı olduğu sanılmasın... Bu ilgisi, Batı medeniyetini iyi bilen Cumhuriyet gazetesi sahiplerinden Nadir Nadi'yi bile şaşırtabilecek mertebedeydi. 7 Gün matbaasına, Sedat Simavi'yi ziyarete gittiği bir gün, hal hatır sorma faslının ardından sıra ikrama gelince Simavi sormuştu:

"Ne içersin? Bir fincan kahve?"

"Evet. İçerim."

Ve uzanıp önündeki bir düğmeye basmıştı:

"Ali Efendi! Bize yukarıya iki orta şekerli kahve gönder."

Nadir Nadi olup biteni şaşkınlık içinde seyrediyordu. Hayatında ilk defa diyafon görüyordu. O günü, yıllar sonra coşkulu kahkahalarından birini patlatarak, "Aaaaa... İlk defa böyle bir şeye tanık oluyorum. Odaya Ali efendinin filan girmişliği yok çünkü. Gerçekten de biraz sonra kahve geldi. Biz, zile basıp odacıyı çağırıyorduk daha..." diye

anlatacaktı.

Sedat Simavi, 7 Gün'ü küçük bir kadroyla çıkarıyordu. İddialı bir günlük gazete için geniş bir yazı işleri kadrosu şarttı. İşe yazı işleri müdüründen başladı. Görevi, Ulus'un yazı işleri müdürlerinden Samih Tiryakioğlu'na teklif etti:

"Bir gazete çıkaracağım. Benimle çalışır mısın?"

"Çalışırım. Peki sermaye kimin, hangi partiyi tutacaksınız?" "Sermaye benim. Hiçbir partiyi tutmayacağız. Daha doğrusu hangi parti bu memleketin hayrına çalışırsa onu tutacağız."

Samih Tiryakioğlu'nun ardından Hasan Bedrettin, Rahmi Karaca gibi gazetecilerin işe alınmasıyla mevcut kadro genişletildi.

Bu arada, 7 Gün matbaasında da dergiciliğin rehaveti, yerini okuyucunun karşısına günlük bir gazeteyle çıkacak olmanın verdiği telaş ve gerginlikle yoğrulan yoğun bir çalışma temposuna bırakmıştı. Bir yandan 7 Gün matbaası günlük bir gazeteye hizmet verebilecek şekilde düzenlenirken, teknik servis de yeniden yapılandırılıyordu. Klişehane kuruldu. Mürettiphane genişletildi. Tahsin Öztin'in tavsiyesi üzerine Tasvir gazetesi başmürettibi Muammer Sürendanlı'ya transfer teklif edildi. Bütün bu işler, Amerika'da baskı teknikleri ve modern gazetecilik üzerine eğitim görmüş olan Haldun'un; yirmi bir, bilemediniz yirmi iki yaşlarındaki büyük oğlunun sorumluluğundaydı.

Ne ilginçtir ki, daha gazetesi çıkmadan Babıâli'de dedikodusu çıktı. Gazeteciler Cemiyeti'nin lokantasından oyun salonuna dek her köşede Sedat Simavi'nin çıkaracağı gazete konuşuluyor; 7 Gün matbaası sahibinin, gençliğinden bu yana pek çok dergi ve gazete batırdığından tutun da kanser olduğuna dek pek çok iddia ortaya atılıyordu:

- Canım efendim 7 Gün'ü nasılsa tutturdu ve gerçekten de iyi direndi, şimdi rahat batmış gibi günlüğe geçmesine hiç gerek yoktu, ama korkarım eski huyu depreşti...
- Bana kalırsa yapsa yapsa günlük bir magazin yapabilir ki, bugünün siyasetle malul atmosferinde buna itibar etmek...
- Baskı makineleri Amerika'dan geliyormuş ama Amerika'da birdenbire artan fiyatlar yüzünden Sedat Bey sıkıntıya düşmüş...
- Burla'yı ortak yapmış...
- Pul koleksiyonunu İsviçre'de satmak zorunda kalmış...

Söylentiler almış başını yürümüştü. Neyse ki, söylentilere kulak asacak bir tip değildi Sedat Simavi. İşine bakıyordu. Ta ki, 1940'ların son çeyreğindeki siyasi konjonktür itibariyle son derece tehlikeli

olabilecek bir yakıştırma kulağına çalınıncaya kadar...

'Simavi'nin ardında Yahudi sermayesi var..!'

'YAHUDİ SERMAYESİ'

Simavi ailesinin fertleri, 'Yahudi sermayesi' söylentilerinin dayanağını Ankara'ya yapılan bir seyahatte yaşanan tatsız bir olayda aradı. Sedat Simavi ile yakın dostu Cihat Baban arasında geçen bir konuşmada...

Oğlu Haldun'un Tasvir gazetesi başmürettibi Muammer Sürendanlı'yla pazarlık .masasına oturduğu günlerdi. Muammer Usta'nın, "Yalnız gelemem, ekibimle birlikte gelirim," koşulunu öne sürdüğü ve Sedat Simavi'nin bu koşulu kabul ettiğinin Babıâli'de kulaktan kulağa fısıldandığı günler... Küçük oğlu Erol'u da yanma almış, yataklı vagonda Ankara'ya gidiyordu Sedat Simavi. Bir ara genişçe bir mekânda oturup birkaç lokma bir şey atıştırabilmek maksadıyla Erol'la birlikte yataklı vagonun restoranına geçmişti.

Tasvir gazetesinin başyazarı Cihat Baban da vagonun restoranındaydı. Yakm dostuydu Cihat Baban... Meslektaşı ile bıyıkları yeni terlemiş küçük oğlunu görünce onlara doğru ilerlemiş ve sormuştu:

"Ne haber Sedat? Ne zaman çıkıyor gazete?"

Simavi'nin cevap vermesine fırsat tanımadan atılmıştı:

"Bizden de bir şeyler yürütüyor musun?"

Teknik işleri oğlu Haldun'a bırakmıştı Sedat Simavi... Yine de olanca içtenliğiyle cevap vermişti:

"Vallahi, ben teknik kısımlarla ilgilenmiyorum ya, galiba bizim Haldun senin mürettiphaneye göz dikmiş."

Cihat Baban'ın yüzü birdenbire kıpkırmızı kesilmişti. Sesinin tonunu yükselterek tehditkar bir ifadeyle "Sedat!.. Sedat!..." diye bağırmıştı: "Bunu senin yanma bırakmam, bilesin... Sana öyle bir b.. atarım ki, hayatta temizleyemezsin."

BURLA-SİMAVİ İLİŞKİSİ

Babıâli saltanatı, yeni bir rakip istemiyordu!

Zaten ne okur yazar sayısı, ne de reklam pastası, yeni çıkacak bir gazeteyi besleyebilecek büyüklükteydi. Şimdi bir de 7 Gün dergisi sahibi çıkmış, bütün sermayesini ortaya koyarak günlük bir gazete

çıkarmaktan bahsediyordu. Rahatsız oldu Babıâli patronları... Ne var ki, zaman onlardan yana işlemişti. Sedat Simavi'nin 'pek yakında' çıkaracağını duyurduğu gazetenin çıkışı, dönemin imkânsızlıkları nedeniyle bir süre ertelenince meydan alaycı rakiplere kaldı. Bakın, Simavi'nin sağ kolu ve yakın dostu Hikmet Bil, bu gecikme karşısında Babıâli'nin Simavi'ye kestiği faturayı nasıl gözler önüne seriyor:

"İlk afişimiz horozdu. Gazetenin sabahleyin erkenden çıktığını sembolize ediyor. Sedat Bey'in gazetesinin arması horozdu yani... Anadolu, İstanbul donandı horozlu afişlerle; gazete 'çıktı çıkıyor' diye... Hatta gazetenin üstüne de horoz konulacaktı. (...) Maalesef, gazete, planlanandan yaklaşık altı ay kadar geç çıktı. Harp sonuydu... Gemiler çok zor geliyor... Atlantik Okyanusu'nu geçme güçlüğü var. Dolayısıyla, makineler gecikti. Bu nedenle, birkaç ay geç çıkabildik. Hiç unutmam, o ilk afişlerde horozla alay ettiler. "Erken öten horozun kafası kesilir," filan dediler. Bu nedenle horozu kaldırdık ve ikinci sefer, çıkışımızı başka türlü afişlerle duyurduk..."

Bir süre sonra, 'Yahudi sermayesi' söylentileri yayıldı.

Bu iddia, Amerika'dan sipariş edilen Dublex marka baskı makinesinin Türkiye mümessili Burla Biraderler ile Simavi arasındaki iş ilişkisine dayanıyordu. İddiaya göre, Musevi tüccar Burla Biraderler, sermaye vererek ekonomik sıkıntı içindeki Simavi'nin gazetesine ortak olmuşlardı. Simavi'nin ekonomik sıkıntı içinde olduğu doğruydu. Peki, ya Burla'nın Simavi'nin gazetesine ortak olduğu? Gelin bu sorunun cevabını Hikmet Bil'den alalım:

"Sedat Bey, Haldun'u Amerika'ya yollamıştı: "Makine ısmarlandı, makina gelecek..." derken 7 Eylül devalüasyonu oldu ve makinenin fiyatı arttı. Halbuki, her şey santim santim üzerine hesaplanmış. Matbaanın üzerine kat çıkılmış... İki-üç tane linotip dizilmiş... Yukarısı yazı işleri olmuş... Aşağıda da, eski derginin makineleri kaldırılmış, oradan bir koridor yapılmış ve yeni makineler konmuş... İşte o makinenin fiyatı yükselmiş ve Sedat Bey'de verecek para kalmamış... Bu satın aldığımız makinenin Türkiye Temsilcisi 'Burla Biraderler' idi. Burla Biraderler de, Sedat Bey'i tanıyor. 7 Gün'e buzdolabı reklamı filan verirlermiş... Bu ilişkiden dolayı, Burla'larla bir yakınlığı vardı Sedat Bey'in... Hatta, Burla'ların babaları arada bir ziyarete gelirdi. Adamın Türkçe'si çok bozuktu. Sedat Bey, onunla Fransızca konuşurdu. Şimdi hatırlarım, ona müracaat etti. Adam da dedi ki: "Bu makinelerin acentası benim. Fiyat yükseldi, ama sen üzme tatlı canını. Ben fabrikaya yazarım, 'Ben bu farkı kabul ediyorum,' derim. Sen bana ödersin. Ben de buna mukabil, sana ilan veririm. Böylece Burla'lar yardım ettiler. Sedat Bey aksi takdirde gazeteyi

çıkaramayacaktı..."

SİMAVİ'NİN SON 50 LİRASI

Sıfırı tüketmişti. Yıllardır çıkarmakta olduğu 7 Gün dergisinin getirdiği birikim yeterli olmayınca, eşi Melek Hanım'ın mücevherlerini, halı gibi bazı değerli ev eşyalarını, hatta Kanlıca'da oturdukları evi bile Emniyet Sandığı'na rehin koymuştu. O kadar sıkıntılı bir durumdaydı ki, çıkaracağı gazetenin kâğıdı bile borçla temin edilmişti.

Baskı makinelerinde gazetesinin ilk sayısının dönmekte olduğu gece, Hikmet Bil ve günlerdir yoğun şekilde çalışmakta olan yakın gördüğü genç meslektaşlarına bir jest yapabilme arzusuyla, "Haydi Tepebaşı'na," dedi:

"Gidip birer kadeh rakı içelim."

Arada bir bu genç dostlarını çevresine toplayıp Tepebaşı'ndaki meyhanelerden birinde birer kadeh rakı ısmarlardı. O gece, meslektaşlarını Çiçek Pasajı içinde küçük bir meyhaneye götürdü. 'Birer kadeh rakı ve ortaya bir şeyler' sipariş edildi. Birkaç saat sonra, kadehler boşalıp sohbet noktalandığında garsona çıkarıp 50 lira uzattı. Hesabın üstünü beklerken Hikmet Bil'e döndü, fısıldadı:

"Hikmet, bu benim son 50 liram."

ÖLÜMÜNE "HÜRRİYET"

1948 yılının 1 Mayıs sabahı Sedat Simavi'nin altmış dokuzuncu imtiyazı olan günlük gazete çıktı. Adı, Hürriyet idi.

Sedat Simavi, rekabetin kıran kırana yaşanacağı günlerde, Sabah gazetesi yöneticilerine, "Ah ezip geçeceğiz, ama adı bir de Hürriyet olmasaydı," dedirtecek olan bu ismi, kafasına yıllar önce koymuştu. Yıllardır kendine bile yüksek sesle telaffuz etmekten kaçınmıştı Hürriyet adını... Hayalin gerçeğe dönüşeceği günlerde, çalışma arkadaşlarını odasına toplamış ve sormuştu:

"Çıkaracağımız gazetenin adı sizce ne olmalı arkadaşlar?"

Pek çok isim ortaya atılmıştı. Dostlarını dinlemiş, tartmış, düşünceli bir tavırla odada birkaç tur attıktan sonra, "Bakın çocuklar," demişti: "Benim gazetemin adı Hürriyet olacak."

[Dipnot: Hürriyet adı altında çıkarılan ilk yayın organı, Yeni

Osmanlılar Cemiyeti'nin sesi olan, Maliye Nazın Mustafa Fazıl Paşa'nın mali desteğiyle Namık Kemal ve Ziya Paşa yönetiminde çıkanlan haftalık gazetedir. Haziran 1868'den Şubat 1870'e kadar Londra'da, Nisan 1870'den Haziran 1870'e dek ise Cenevre'de yayımlanan Hürriyet, Namık Kemal ve Ziya Bey'in en kapsamlı düşünce ürünlerinin yansıtıldığı bir yayın organı olmuştur. Ulusal egemenlik, temel hak ve özgürlükler gibi kavramlar, gazetede yayımlanan makalelerle sık sık dile getirilmiş; Kanun-ı Esasi'nin ilanı ve padişah iradesini sınırlayacak bir millet meclisinin oluşturulması düşüncesi güçlü bir biçimde savunulmuştur. Hürriyet'in birinci yılı dolarken Namık Kemal ile Ziya Paşa arasındaki bir anlaşmazlık, Namık Kemal'in aynlmasıyla sonuçlanmış; gazetenin yönetimi Ziya Paşa'ya geçmiştir. Bu arada gazeteye mali destek sağlayan Mustafa Fazıl Paşa, yeni sadrazam Ali Paşa'yla anlaşmaya vararak gazetenin kapatılması hususunda baskı yapmaya başlamıştır. İşte bu süreçte, 78. sayıda yer alan ve Ali Paşa'nm öldürülmesi gerektiğini öne süren Ali Suavi imzalı bir mektup, gazetenin Londra'daki yayın hayatının noktalanmasına neden olmuştur. Gözaltına alınan ve İngiltere'yi terk etmesi şartıyla serbest bırakılan Ziya Paşa, gazeteyi Cenevre'de yayınlamayı denediyse de başarılı olamamış ve 100. sayıdaki "Hatime" başlıklı yazıyla gazetenin yayınına son verdiğini duyurmuştur.]

1 Mayıs 1948 günü ilk manşetini attı Hürriyet:

"Ürdün ve Irak orduları Filistin'e girdi. Ürdün Kıralı Abdullah Arap orduları başkomutanı oldu. Yahudi kıtaları Kudüs şehrinin kapılarına dayandılar."

Birinci sayıda, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü ve Demokrat Parti lideri Celal Bayar'ın kaleme aldığı makalelere geniş yer ayrılarak, Hürriyet'in izleyeceği dengeci politikanın sinyali veriliyordu. Gazetenin sol sütununda siyah çerçeve içinde yayımlanan ve bir defaya mahsus olarak Sedat Simavi imzası taşıyan başmakalede ise Hürriyet'in yolunun demokrasiden geçtiği ilan edilmekteydi:

"Hürriyet'in programı kısadır. Memleketimizde gelişmeye başlayan demokrasi zihniyetini kökleştirmek ve müdafaa etmek için ortaya atılıyoruz ve demokrasinin memleketimizin bünyesine en uygun rejim olduğuna iman etmiş bulunuyoruz. Demokrasinin müdafii olduğumuzu ileri sürmekle Demokrat Parti'nin körü körüne taraftarlığını ve Halk Partisi'nin düşmanlığını yapacağımızı zannetmeyiniz. Hürriyet, hür ve müstakil kalacaktır..."

'Hür ve müstakil' bir gazete... Konuşulmuş, üzerinde tartışılmış

ifadelerdi bunlar. Tahsin Öztin'in çizdiği Hürriyet logosunun altındaki siyah bandın içine, 'Günlük tarafsız siyasi gazete' dişi karakteri kullanılması önerildiğinde, "Hayır," demişti Sedat Simavi:

"Tarafsız ve müstakil aynı kavramlar değil. Hürriyet, tarafsız değil müstakil olacak."

İşte "Hürriyet hür ve müstakil kalacaktır" derken kimseye bağlı olmaksızın halkın ve milletin yararı için gerektiğinde taraf tutacak bir gazeteyi kastediyor, aynı makalenin devamında Babıâli dedikodularını yalanlarcasına, "Kimseyle göbek bağım yoktur," diyordu:

"Hürriyet'in bütün kuvveti yalnız kendi imkânlarına dayanarak çıkabilmesidir. Bundan dolayı da kimseyi gücendirmekten korkmayacak ve kimseyi memnun bırakmak kaygusu gütmeyecektir..."

Hürriyet'in ilk sayısından bu güne yansıyan önemli unsurlar işte bunlardı. Peki, yansımayanlar?...

Elli iki yaşındaydı... Babıâli'de defalarca konkordato istemek durumunda kalmış; bütün birikimini Hürriyet'e yatırmıştı. Peki, ya gazetesi tutmazsa ne yapacaktı? İçi siyanür dolu baş parmağı büyüklüğünde bir cam şişeyi pantolonunun zula cebine yerleştirdi. Tarihçi Cemal Kutay, Sedat Simavi'nin Hürriyet uğruna nasıl bir bedel ödemeyi göze aldığını şu anekdotla gözler önüne serecekti:

"Hürriyet, altmış dokuzuncu girişimi. "Cemal Kutay bu tabancayı görüyor musun?" derdi. Yapardı inanın... "Sen dua et. Senin çok temiz yüreğin var, senin duan kabul edilir. Eğer bu defa da konkordato istemeye mecbur kalırsam, evvela isterim; sonra da başıma bir kurşun sıkarım," derdi. Çok da ciddi söylüyordu. Ben gazete kurulduktan sonra, "Üstadım artık bu kurşunu buradan alalım," dediğim zaman, gözleri dolu dolu oldu. "Cemal'ciğim, dur! İkinci yılı da tekmeleyelim de ondan sonra bu konuyu seninle tekrar konuşuruz," dediğini bugün de dün gibi hatırlıyorum..."

LONDRA OLİMPİYATLARI'YLA ŞEYTANIN BACAĞINI KIRDI

1 Mayıs 1948'de yayın hayatına başlayan Hürriyet, Babıâli'deki 'çıkacak, çıkmayacak' dedikodularına noktayı koymuş oldu. Babıâli bu, durur mu!.. Bu kez de 'tutacak, tutmayacak' iddialaşması başlamıştı. Yokuşun sakinleri, ilk günün heyecanı içinde Hürriyet'i almış, sütun sütun incelemiş ve hükmü vermişlerdi:

"Bu gazete tutmaz!"

Hürriyet'in ilk göze çarpan yanı, kâğıdının kalitesi, baskısının güzelliğiydi. O güne dek fotoğrafın bu kadar net, yazının bu kadar temiz basıldığı bir gazete görülmemişti. Sedat Simavi'nin iki yıl önce Amerika'dan sipariş ettiği 'en son sistem süratli rotatif makinesi' daha ilk günden farkını ortaya koymuştu. Peki, ya içerik?.. İşte o, alaycı esprilere konu olmuştu:

"Ne o, okuyacak bir şey mi buldun..."

"Okuyacak değil, seyredilecek bir şey bu..."

"Adam magazinci, magazinci!.. Bir türlü o havadan kurtulamıyor. İşte çıkara çıkara günlük mecmua çıkardı."

Babıâli sakinleri nazarında, Hürriyet'in ilk nüshasından itibaren içeriği, "Bir şapel sükûnetini, bir kabristan sessizliğini," hatırlatmaktaydı.

Gazetenin ilk günden 'tutmaz' damgasını yemesi şaşırtıcı değildi. Hürriyet, alışılagelmiş Babıâli kalıplarını altüst etmişti. Haberin iç sayfalara sarkmayacak kadar kısa ve her eğitim düzeyinden okuyucuya hitap edebilecek basitlikte bir dille yazıldığı, fotoğrafa ağırlık veren ve devrin çok satan gazetelerinin aksine, üç sütundan fazla makalesi olmayan bir gazete idi. Babıâli, Hürriyet'te makalenin göz ardı edilmesini her ne kadar, "Sedat Simavi'nin iyi çizdiği için kötü çizere, iyi yazamadığı için iyi yazara," tahammülsüzlüğüne yorma eğilimindeyse de, Simavi müstehzi değerlendirmelere kulak asmıyordu. Makalenin siyasetten ibaret olduğunun düşünüldüğü o yıllarda, düdüklü tencerenin Türk damak tadını tarihe karıştırdığı fikrini alay edilme pahasına başmakalesine konu edebildiği gibi, kullandığı sade dili eleştirenlere de, "Ben yazılarımı dostlarım için yazmıyorum ki," diyebiliyordu:

"Benim okuyucum Samsun'da seyyar köfteci, Adana'da istasyon memuru, İzmir'de tapu kâtibidir."

İlk günlerde 'bu gazete tutmaz' diyenleri doğrularcasına tirajı 18 binlere dek düşen Hürriyet, şeytanın bacağını Türk güreşi için dönüm noktası olarak kabul edilen Londra Olimpiyatları'yla kırdı. Babıâli'de bir ilke imza atarak olimpiyatlara foto muhabir yollayan Sedat Simavi, kuru haberlerle yetinen rakiplerinin aksine, Âli Ersan'ın kadrajından Türk güreşçilerinin renkli fotoğraflarını yayımlayarak halkın ilgisini çekmeyi başardı. Hürriyet, güreşçilerimizin şampiyon olmasıyla, dönemin en büyük gazetesi Cumhuriyet'in 40 bin tirajını yakaladı ve geçti.

Hayal, gerçeğe dönüşmüştü.

‘TÜRKİYE TÜRKLERİNDİR’

Gazetesinin başarı grafiği yükselirken, ‘Yahudi sermayesi’ söylentileri de hızla yayılıyordu. Öyle ki, hocalar bile hutbelerde bu iddiaları gündeme getirmekteydi:

“Hürriyet, Yahudi sermayesi ile kurulmuştur... Almayın... Okumayın...”

Bu iddia o kadar çok tekrarlanır olmuştu ki, Simavi’nin küçük oğlu Erol’u bile şüpheye düşürmüştü. Bir gün gözünü karartıp Muhasebe ve İdare Müdürü Fahri Refiğ’in odasına girmiş ve kapıyı kilitlemişti. Kafasında dönüp dolaşmakta olan soruya cevap bulabilme fırsatını nihayet yakalamıştı:

[Dipnot: Hürriyet'teki üç sütundan biri başyazar Sedat Simavi’ye aittir. Simavi’nin bir-bir buçuk yıl müddetle “Hürriyet” imzasıyla yayınlanan yazılan, birinci sayfada ve sol sütunda yer alır. Bir diğer sütun ise ikinci sayfadadır. Hürriyet’in ilk çıktığı günlerde, İbrahim Alaettin Gövsa tarafından yazılan ve önceleri “Günün Peşinden”, sonraları “Günün Düşüncesi” adım taşıyan bu sütun, zaman içinde “Düşünceler" başlığını almış ve diğer Hürriyet yazarlarının da görüşlerine açılmıştır. Samih Tiryakioğlu, Tahsin Ûztin, Hikmet Bil, Haşan Bedrettin Ülgen, Ahmed İhsan, Rahmi Karaca, Selçuk Çandarlı, Nihad Pınarlı gibi Hürriyet yazarları bu sütunda dönüşümlü olarak yazmışlardır. 26 Mayıs 1948’de açılan üçüncü sütun Hikmet Feridun Es’in kafeine aldığı “Bir Çırpıda” isimli olanıdır.]

“Bana bak! Çocuklarının ölüsünü öp, n’olur bana gerçeği söyle. Bizim gazete Yahudi sermayesiyle mi kuruldu?”

Bu soru, yetmiş yaşındaki Fahri Refiğ’i çileden çıkarmaya yetmişti. Gelin, Fahri Refiğ, ya da Hürriyet çalışanlarının hitap şekliyle ‘Fahri Baba’nın öfke içinde verdiği cevabı bizzat Erol Simavi’nin anlatımıyla aktaralım:

"O da Selanikliydi. Bu kez birden sinirlendi. “Sen deli misin be?” dedi. “Neler uyduruyorsun öyle? Defol, serseri!.. Burla Biraderlere, komisyonlarını bile son kuruşuna dek ödedik. Ne yahudi sermayesiymiş'"

Buna mukabil, söylentiler Hürriyet’in Yahudi sermayesiyle kurulduğu iddiasıyla sınırlı kalmamış; Simavi ailesinin kökeni polemik konusu yapılmıştı. Simavi’yi üzüyordu bu söylentiler... Ama yılmıyor; genç

dostlarına da, kendi ifadesiyle ‘çurçurlara’ aldırmamalarını telkin ediyordu. İşte, o gençlerden biri de Hikmet Bil’di:

"Yahudi sermayesi dediler, Sedat Bey’e ‘dönme’ dediler, bir de propaganda çıkardılar, ‘Selanik Yahudisi’ dediler... Sedat Bey’i karalamak, gazetesinin başarılı olmasını engellemek istediler. O günlerde Burhan Felek Cumhuriyet’te yazıyordu... Sedat Bey, Burhan Felek’e haber gönderdi, “Gel benim gazetemde köşe yazarı ol,” dedi. Cevap geldi: “Ben Yahudi gazetesinde yazmam.” Ardından da, “Yok ben öyle söylemedim, gelirim ama ortak olursam gelirim,” gibi bir yanıt geldi. Söyledi mi, söylemedi mi bilmiyoruz; ama bizim kulağımıza böyle sözler geliyor. Babıâli rakip istemiyor, hükümet de yeni bir gazete çıksın istemiyor... Bir de tuttu mu gazete!.. Bir gün noteri çağırdık. Noter geldi ve matbaada dönmeye başladı gazete. O gün 100 bin kadar baskı yaptık ki, duyulmamış rakam... Neticede dedikodular tutmadı. Sedat Bey de bir makale yazdı ve “Dört yüz yıllık Kütahyalı Germiyan soyundan gelen bir ailenin çocuğuyum, benim Yahudilikle ne işim var? Sermaye desen, 7 Gün gibi çok satan bir gazete çıkardım yıllarca,” dedi..."

100 bin tiraj, Babıâli’nin hayalini kurduğu rakamdı. Sedat Simavi, noter huzurunda kanıtladığı bu başarıyı, gazetesinin sol üst köşesine dalgalanmakta olan bir Türk bayrağı çekerek ilan etti. Gazetesinin, o günden itibaren Türk bayrağının gölgesi altında çıkacağını vurguladığı 8 Kasım 1949 tarihli başmakalesinde, Hürriyet’in gerek Türkiye’de gerekse Avrupa’da o güne dek hiçbir Türk gazetesinin erişemediği bir başarıya eriştiğinin altını çiziyor ve kimliğini, söylentilere nokta koymak istercesine şöyle ifade ediyordu:

"Gazetemizi, Türk bayrağının gölgesinde çıkardığımızdan dolayı sonsuz bir iftihar duyuyoruz. İstiyoruz ki, dünyada mevcut bütün Türk vatandaşlarımız Hürriyet'i ellerine aldıkları zaman, bu bayrağın etrafında birleşsinler ve Türk olduklarından dolayı bizim gibi iftihar etsinler. Bu memleket, Atatürk çocuklarının memleketidir ve Atatürk’ün hatırası ile beraber ebediyyen yaşayacak ve dünyanın ortasında bir yıldız gibi parlayacaktır."

Türk olmaktan iftihar ettiğini vurgulayan gazeteci, on gün sonra, 18 Kasım 1949’da Türk bayrağının altına Türkiye Türklerindir ifadesini yerleştirdi.

İlginçtir, Hürriyet'e Türk bayrağı çekilmesi, Babıâli kulislerinde, “Sedat Simavi Burla’ya borcunu ödedi,” şeklinde yorumlandı.

“YÜZDE YÜZ SU KATILMAMIŞ TÜRKÜM”

1949 yılı Aralık başında, Ankara'dan gelen bir telefon Sedat Simavi'nin hayli canını sıktı. Arayan, Akba Yayınevi sahibi Bilal Akba'ydı. Akba, Adalet Bakanı'nın gazete sahipleriyle yaptığı bir toplantıda Hürriyet muhabirinin Yahudi sermayesi iddialarını doğruladığını bildiriyordu.

Simavi, Adalet Bakanı Fuat Sirmen'in gazete sahipleriyle yaptığı toplantıya katılamamıştı. Yerine Hürriyet'i temsilen Bahadır Dülger iştirak etmişti. Bakan Sirmen, tanışmak maksadıyla olsa gerek gazetecilere birer birer hangi kurumu temsil ettiklerini sormuş; sıra Dülger'e gelmişti:

"Hürriyet'ten geliyorum efendim."

"Yani Yahudi sermayesiyle çıkan gazetedensiniz, öyle mi?"

"Evet efendim..."

Bahadır Dülger, Hürriyet'e henüz birkaç hafta önce Tasvir gazetesinden geçmişti. Ziyad Ebüzziya ve Cihat Baban'ın ortak olduğu Tasvir gazetesinden... 'Yahudi sermayesi' iddialarını Adalet Bakanı'nm önünde doğruladığı gün, Hürriyet'teki son çalışma günü oldu. İşine son verildi.

Hürriyet'te 11 Aralık 1949 Günü, Mecburi Bir Açıklama başlığı altında Sedat Simavi imzalı bir açıklama yayınlandı. Simavi, ilk kez Yahudi sermayesi söylentilerine açıkça cevap veriyordu. Üstüne basa basa, "Ben, yüzde yüz su katılmamış bir Türküm," diyordu:

"Bu gazeteyi çıkardığım günden beri Hürriyet'in muvaffakiyetini çekemeyenler aleyhimde sinsi bir propagandaya başladılar: Sözde bu gazeteyi Yahudi sermayesi ile çıkarıyormuşum. Bu çirkin dedikodulara şimdiye kadar ses çıkarmadım ve neden yalan söyleyeyim gülüp geçtim. Fakat bu sükûtumun bazı utanmazlara cesaret verdiğini görünce şu açıklamayı yapmaya mecbur oldum. Ben yirmi beş seneden beri Türkiye'nin en çok satan mecmualarını çıkararak topladığım parayla bu gazeteyi kurdum. Çok zengin dostlarıma ve yalnız imzam mukabilinde bana kredi açabilen milli bankalarımıza rağmen bu gazeteye on paralık yabancı sermaye sokmadım. Ben yüzde yüz su katılmamış bir Türküm ve Türklüğün ideallerini tahakkuk ettirmek için bu gazeteyi çıkarıyorum. Hürriyet'in ilk nüshasında çıkan başyazımda dediğim gibi bu memlekette hakiki demokrasinin tahakkuku için çalışıyorum..."

'Yahudi sermayesi' iddialarını ortaya atanların, başarısını çekemeyerek 'meyvalı ağacı taşlayan' kabiliyetsiz sinsi şahsiyetler

olduğunu söyleyen Simavi, açıklamasında tekrar tekrar 'Türküm' diyor ve Hürriyet'in bir Türk gazetesi olduğunu vurguluyordu:

"Tekrar ediyorum: Hürriyet benim şahsi sermayem ile çıkan yüzde yüz bir Türk gazetesidir. Makinelerimde, kâğıdımda beş paralık olsun kimsenin hissesi yoktur. Karanlık ruhlu sinsi düşmanlarıma haber veriyorum. Siz menfi propagandanızı yaptıkça, Türk efkarı umumiyesi beni daha çok takdir ediyor ve gazetemi okuyor. Her gün yüz bin Türk okuyucusuna hitap eden bir Türk gazetesinin Yahudi gazetesi olmadığına bundan daha parlak bir delil olabilir mi?"

Sedat Simavi, "Yüzde yüz su katılmamış Türküm," demekle kalmadı. Günü geldi, kaleminin gücünü kullanarak "Kıbrıs Türktür," de dedi. Kamuoyunun dikkatini, Kıbrıs üzerinde yoğunlaştıran ve Kıbrıs'taki Türk nüfusun haklarının korunması gerektiğinden üzerine basa basa bahseden ilk kişi Sedat Simavi oldu.

[Dipnot: İlginç bir detaydır... Hikmet Bil, yaptığımız röportaj sırasında, Kıbrıs konusunda başarılı olunduğu takdirde, Sedat Simavi'nin Kerkük davasını gündeme getireceğini şu sözlerle vurgulamıştır: "Bunu Erol biliyor. Ama Haldun bile bilmez... Ben o dönemde Kıbrıs'a gidip dönmüştüm. Birgün Sedat Bey, 'Hikmet, şu Kerkük işini de kovalayalım,' dedi. Bunun üzerine Kerkük'e gittim. Kerkük, biliyorsunuz, Milli Misak içindeydi. Hatay'ı aldık. 'Kerkük petrollerini de alalım,' diyordu Sedat Bey... Ama o nasip olmadı. Kerkük'ten döndüm ve anlattım izlenimlerimi... İlgilenemedi... Çok hastaydı... Zaten o dönemde Kıbrıs işi de çok büyümüştü. Kıbrıs işi olsaydı, Hürriyet gazetesi 'Kerkük'ü alalım,' diye çıkacaktı."]

SAKIZ'DA BİR TÜRK MEZARI

Milliyetçi bir yapısı vardı Sedat Simavi'nin... Osmanlı İmparatorluğu'nun son günlerini görmüş pek çok Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gibi Selanik denildiğinde onun da içi sızlar, Manastır denildiğinde gözleri yaşarır, Filibe denildiğinde elleri titrerdi. Gelin görün ki, Kıbrıs konusundaki hassasiyetinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun kaybettiği topraklar ve oralarda kaderlerine terk edilen soydaşlarımıza duyduğu hicran yarası kadar, Gazeteciler Cemiyeti Başkanı olduğu dönemde yaşadığı acı bir deneyim de etkiliydi.

İkinci Dünya Savaşı noktalanmış, Yunanistan Alman işgalinden yeni çıkmıştı. Türk Hükümeti, Türk-Yunan dostluğunu kuvvetlendirme politikası çerçevesinde, bir grup Yunan gazeteciyi Türkiye'ye davet etmiş; Yunan gazetecileri konuk etme görevi, bir meslek kuruluşu

olarak Gazeteciler Cemiyeti'ne verilmişti. Misafirler, eşleri ve çocuklarıyla beraber yirmi kişilik grup halinde İstanbul'a gelmişler, bir süre İstanbul'da konuk edildikten sonra Ankara'ya götürülmüşlerdi. Simavi, bu süre zarfında, işini bir kenara bırakıp misafirleriyle ilgilenmişti. İçine kapanık kişiliğine rağmen konuklarını memnun edebilmek için çırpınmıştı. Yunan gazetecilerin Atina'ya İzmir üzerinden dönmesi söz konusu olunca, konuklarını Gazeteciler Cemiyeti'nin yönetim kurulunda da bulunan dostu Hikmet Bil'e emanet etmişti.

Yunan gazeteciler, İzmir'de geçirilen birkaç günün ardından Atina'ya Sakız üzerinden geçmeye karar vermişler; Türkiye'de gördükleri misafirperverliğin altında kalmayarak Hikmet Bil'i de Sakız'a davet etmişlerdi. Sedat Simavi'yi aramış ve izin istemişti Hikmet Bil... Genç dostunun Sakız'a gideceğini duymak Simavi'yi heyecanlandırmış; bir de ricada bulunmuştu:

"Git, git. Sakız'da benim babamın mezarı var. Gitmişken, o mezarın bana bir fotoğrafını da getirirsin..."

Hikmet Bil, Sakız'da kaldığı bir hafta boyunca Müslüman mezarlığının izini bulamamıştı. Sonunda, Osmanlı Parlamentosu'nda milletvekilliği yapmış yaşlı bir Sakızlıdan mezarlığının akıbetini öğrenebilmişti: "Halil Hamdi Bey Sakız mutasarrıfıydı. Mutasarrıfın mezarını nasıl buluruz?"

"Ohooo... Oradan şehre giden asfalt geçiyor şimdi. Yol açılınca Türk mezarlığı da gitti..."

İstanbul'a dönmüş ve öğrendiklerini Sedat Simavi'ye aktarmıştı. Hikmet Bil, babasının mezarının üzerinden yol geçtiğini öğrenen Simavi'nin infialini şöyle anlatacaktı:

"Sedat Bey'e durumu anlattığımda çok üzüldü. Gözlerinin dolu dolu olduğunu hiç unutmam. Babasının mezarını görmeyi arzu ediyordu. "Mermerden lahitmiş," diyordu. Öfke içinde, "Bunlar vandal!.. Bunlar hain!" dedi. Bir de Yunanlılar buradan gidince başladılar mı aleyhimize yazmaya. O kadar yedirdik, içirdik, izzet-i ikram ettik. Tutturmuşlardı burada, "Bizi Sulukule'ye götürün," diye... "Peki," dedik ve bir gece Sulukule'ye götürdük. Yunanistan'a gidince şöyle yazılar yazdılar: "İstanbul'un son imparatoru Konstantin'in öldüğü yerde çingenelere göbek attırıyorlar." Bu da üstüne geldi... Hürriyet'in yayın hayatına başladığı günlerdi. Biz Sedat Bey'le Avrupa'ya gideceğiz. O sırada Ragıp Çalapala öğretmenlerle Kıbrıs'a gitmiş. Dönüşte geldi ve "Kıbrıs'ta durum hiç iyi değil, Türkler çok sıkıntıda,"

dedi. Bunun üzerine Sedat Bey, “Bilet alalım, İzmir, Kıbrıs, Beyrut, İskenderiye, Napoli güzergâhından gidelim,” dedi. Neyse... Larnaka’da kaptan, Sedat Bey ve ben sahile çıktık, bir kahvede oturduk. Etrafımızda Türkler toplandı. Adamlar çok dertli... “Rumlar, İngiliz kaymakamlara kumar parası, kadın veriyor ve Ingilizleri yanlarına çekiyorlar... Köyleri boşalttılar... Şurada bir Türk köyü vardı. İmamı bile papaz yaptılar,” demezler mi... Sedat Simavi’nin gözlerinin yaşardığını ve belli etmemeye çalışmasına rağmen için için ağladığını ikinci kez gördüm. İşte, Kıbrıs meselesine böyle başladık. Olaylar da zamanla arttı zaten. Sedat Simavi de başladı Kıbrıs’ın Türk olduğu ve kurtarılması gerektiği şeklindeki yazılara..."

KIBRIS DAVASININ MİMARI

İkinci Dünya Savaşı’nın sonundan itibaren Yunanistan Enosis’i savunmaya başlamıştı. Yunan tarafı, Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhakı teklifini İngiliz Dışişleri Bakanı Eden’in huzurunda defalarca tekrarlayacak kadar cüretkâr; İngiltere, adadaki egemenlik hakkı söz konusu edildiğinde geri adım atmayacak kadar kararlıydı:

“İngiltere açısından Kıbrıs sorunu diye bir konu yoktur...” Türkiye, o günlerde adada mevcut statükonun korunması paralelinde politikalar güdüyordu. Lozan Antlaşması’yla Kıbrıs konusunda egemenlik haklarının sona erdiği ve Kıbrıs’ın Milli Misak prensibi içinde olmadığı, Türkiye’deki egemen düşünceydi. 1950 seçimleri sonucunda gerçekleşen iktidar değişikliği de, Türkiye’nin mevcut Kıbrıs politikasını etkilememişti. Yunan’ın sesini her geçen gün yükselterek Enosis dediği o günlerde, Kıbrıs’ın Türk olduğunu, Yunanistan’a devredilemeyeceğini, bir gün sahip değiştirmesi icap ederse Türklere verilmesi gerektiği fikrini kamuoyunun gündemine getiren kişi Sedat Simavi’ydi.

Sedat Simavi’nin gündeme getirdiği Kıbrıs davası, Türkiye’de kısa zamanda halkın malı oldu. Basit dili, sade Türkçesi ve asker mektubu havasındaki makaleleri, görüşlerinin halk arasında benimsenmesinde etkili olmuştu. Ne tezattır ki, halkın sahiplenip destek verdiği Kıbrıs’ın Yunan’a bırakılamayacağı görüşü, Babıâli’de sert eleştirilere ve alaycı haberlere konu oluyordu. Simavi’yle alay edenlerden biri de Cumhuriyet gazetesi ortaklarından Doğan Nadi’ydi. Bakın Nadi, “Yedi Dakika” başlıklı köşesinde Simavi’den nasıl bahsediyordu:

"Lefkoşe, bilmem kaç (Hususi muhabirimden) - Kıbrıs Valisi Sir Andrew Wright beyanatta bulunarak demiştir ki: Ada başpiskoposu Makarios ile Türk başpiskoposu Sedat Simavi’nin müteaddit defalar tekrar ettikleri teklifleri kabul edemem. Hükümetim ne yapsın? Bir

başpiskoposun dediğini yerine getirsek, öteki başpiskopos darılacak. İyisi mi, her iki piskoposu da iyi geçindirmek için biz de burada oturmağa karar verdik..."

Dava edindiği Kıbrıs meselesinde hükümet de Simavi'yi yalnız bırakmıştı. Demokrat Parti hükümeti dostluk mesajları verirken, Türkiye'nin en çok satan gazetesinin sahibinin makalelerinde Kıbrıs sorunu çözümlenmeden Türk-Yunan dostluğundan bahsedilemeyeceğini vurgulayarak, "Adada kan akar ve sizin çoğunluk dediğiniz şey derhal azınlığa iniverir," gibi ifadelerle halkın milliyetçilik duygularına seslenmesi rahatsızlık yaratıyordu. O günlerde Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü üstüne basa basa vurguluyordu:

"Hür milletlerin kayıtsız şartsız dayanışmasının gerektiği mevcut koşullarda, Kıbrıs sorunu gibi konuların öne sürülmemesi gerekmektedir."

Simavi ise yazmaktan usanmıyordu:

"Bir taraftan öz malımız olan Kıbrıs Adası durup dururken Yunanlıların bu ada üzerinde iddiaları varken nasıl olur da biz, Yunanlılarla can ciğer dost oluruz."

Simavi'nin Köprülü'yle hukuku eskiye dayanıyordu; Dersaadet gazetesine. İktidardaki Demokrat Parti'nin Dışişleri Bakanı Köprülü, geçmişte Simavi'nin çıkarmış olduğu Kuvayı Milliye yanlısı Dersaadet'in yazarlarındandı. Fakat Türk-Yunan dostluğu ve Kıbrıs konusundaki görüş ayrılığı, bir zamanlar aynı safta mücadele veren iki insanı karşı karşıya getirdi. Simavi'nin, "...memleketimin iki büyük talihsizliği var: İlki Yunanlılarla komşu olmamız. İkincisi de Köprülüzade Fuat Bey'in Hariciye Vekilliğimizde bulunmasıdır" veya, "...ben bu satırlarla Yunan hükümetine son defa şunu hatırlatmak istiyorum: Şayet dost isek bu dostluğu yüzde yüz saf kabul etmeliyiz. O takdirde ikide bir Kıbrıs lafını ortaya atıp bizim asabımızı germeye yeltenmeyiniz. Şayet Köprülü Fuat'ı kandırmakla Türk milletini kandırdığınızı zannediyorsanız aldanıyorsunuz" ya da, "Siz hakikaten Türk dostluğu yapmak istiyorsanız, bizim Köprülü'ye aldırmayınız. O, tesadüfün sandalyeye oturttuğu bir insandır. Profesörlüğüne gelince, onun da hikâyesi pek uzundur. Onun hocalığı, sizin dehanızla ve bilginizle kazandığınız mareşalliğe benzemez. Sizinki ne kadar ağırsa, onunki o kadar hafif ve boştur," gibi Köprülü'ye yönelik sert eleştirileri ipleri kopardı. Simavi, günü geldi ve kalemini Köprülü'ye hitaben, "Damat Ferit mektebinden yetişmiş bir adamdır. Elbette o da ustası Damat Ferit gibi millete hesap vermeye kendini mecbur

addetmemektedir," yazabilecek kadar keskinleştirdi.

Demokrat Partili Dışişleri Bakanı'nın, Hürriyet gazetesi sahibi Sedat Simavi'ye manevi şahsiyetine hakaret edildiği gerekçesiyle dava açmasına neden olan sekiz makalede geçen ağır ifadelerden birkaçı bunlardı... Simavi ve Köprülü artık mahkemede hesaplaşacaklardı.

"KÖPRÜLÜ'YLE MAHKEMELEŞECEĞİM"

Simavi, Köprülü'nün kendisi hakkında suç duyurusunda bulunduğu haberini gazetelerden aldı. Dönemin Dışişleri Bakanı'na ilk cevabını yine gazetesi aracılığıyla verdi. 11 Eylül 1953 tarihli başmakalesinde Fuat Köprülü'ye "Hodri Meydan" diyordu:

"Dün bir gazete havadisinden Köprülüzade Fuat'ın beni mahkemeye vermek için savcılığa müracaat etmiş olduğunu öğrendim. Ne yalan söyleyeyim ben bu havadise çok sevindim. Sevindim çünkü bundan sonra Türk Hariciyesi'nin ne derece kötü işlediğini Türk Adliyesi de öğrenecek. Ben mahkûm bile olsam, mahkeme zabıtları devletin arşivinde bir vesika olarak gelecek nesillerin tetkikine intikal edecek. Hocaefendiyi ben niçin tenkit ettim? Beşyüz yıllık Türk İstanbul'un fetih yıldönümünü Yunanlıların hatırı için kutlamadı diye her Türk gibi ben de feveran ettim. Büyük Fatih'in, koca Atatürk'ün ruhlarını muazzep eden ve koca bir milleti en hassas köşesinden yaralayan böyle bir teşebbüsün aleyhinde olmak ve onun için bir hariciye vekiline tarizlerde (dokundurma, taş atma) bulunmak eğer suç ise ben bu suçu işledim. Fakat Türk adliyesinin mezkur (adı geçen) hocaefendi gibi düşünmediğine şimdiden eminim. Köprülüzadeye karasularımızdaki balıkları elaleme peşkeş çektiği için çattım. O kadar çalıştım ki, bu kanunun meclisten çıkmasına nihayet mani oldum. Memleketime yaptığım bu hizmetimle daima övüneceğim. Balıklarımı, İstanbul'da gözü olan bir millete elbette verdiremezdim. Garbi (batı) Trakya Türklerinin feci durumlarım milletin gözleri önüne serdim. Bu zat gocundu. Kıbrıs'ın Türk olduğunu iddia ettim. Bu zatın işine gelmedi. Bugün olmasa, yarın elbette beni mahkemeye verecekti. İşte verdi. Hodri Meydan."

Dışişleri Bakanı'na kafa tutuyordu. Buna karşın, duruşma tarihinin yaklaştığı günlerde akılcı bir denge politikası izlemeyi ihmal etmedi; kavgasının Demokrat Parti'yle değil, Köprülü'yle olduğunu vurguladı! 15 Ekim 1953 tarihli "Davam" başlıklı başmakalesinde iktidarı topyekün karşına almamaya özen gösteriyor, hatta Adnan Menderes ile Köprülü arasındaki siyasi rekabetten güç almaya çalışıyordu:

"Akla gelir ki Fuat Köprülü'nün benimle olan davası Demokrat Parti

tarafından şahsıma tevcih edilmiş (yönlendirilmiş) bir hançerdir. Katiyen öyle değil. Demokrat Parti'nin dahi Köprülü'den neler çektiğini ve onu nasıl başından uzaklaştırmak istediğini gayet iyi biliyorum. O kadar iyi biliyorum ki, halk arasında, "Menderes, Köprülü'yü bu davayla Sedat Simavi'nin önüne yem diye attı," dendiğini kendi kulaklarımla işitiyorum... Efendim Köprülü yok parti kurucusuymuş da onun için kolay kolay atılamazmış. Reisi Cumhur kendisini tutuyormuş da... Yok Menderes'i atıp, onun yerine Köprülü'yü getirecekmiş de falan filan. Bunlar belki doğrudur, belki de yalan fakat benim davamla alakası yok. Ben Demokrat Parti ile değil, Dış Bakanı Köprülü ile mahkemeleşeceğim."

"MEMLEKETİNE GÖTÜRÜN, ON GÜNLÜK ÖMRÜ VAR"

Hastaydı... Çok hastaydı... Yakınlarının bilip de söylemeye dillerinin varmadığı gerçek, birkaç gün önce Dışişleri Bakanı Köprülü'ye kafa tutan gazetecinin ömrünün son demlerini yaşadığıydı.

Babıâli'de süregelen yarışta bir adım geri düşmemek adına yıllardır didinip durmuştu. Pazar günleri de dahil, kalkıp erkenden matbaaya giderdi. 1949 yılının 19 Mayıs günü, eve her günkünden daha erken dönmüştü. O gün, babasının eve erken gelmesine tanık olmanın şaşkınlığı içindeki Erol, çocukça bir neşeyle sormuştu:

"Ne o baba, bugün bayram diye mi eve erken geldin?" Sedat Simavi'nin eve gelişinin nedeni bayram olması değildi. Kendini hiç iyi hissetmiyordu... Dinlenmeye ihtiyacı olduğunu söyledi. Aynı yıl, sol yanına felç indi.

Simavi, zaman içinde ayağa kalktı. İşinin başına dönmüştü; ancak sağlığına tam anlamıyla kavuştuğu söylenemezdi. Ayağını sürüyerek yürüyor, elini yeterince kullanamadığı için yazılarını dikte ettiriyordu... Takati yoktu... Her şeyden önemlisi, ölüme bu kadar yaklaşmak her insan gibi onu da ürkütmüştü. İş yükünü oğullarıyla paylaşıp yaşantısının bir bölümünü Avrupa'da geçirmeye karar verdi. Haldun, gençti; ama sorumluluk sahibi ve iş ciddiyeti olan bir genç... Hürriyet'in kurulduğu günden itibaren işlerin başındaydı. Erol yetişmekteydi... Bu şekilde, çocuklarına mesuliyeti büsbütün alma fırsatı tanıdığı gibi, Avrupa'da modern tıbbın imkânlarından faydalanma ve hayatının son deminde olsun kendi için zaman harcayabilme lüksünü de tadabiliyordu.

Hikmet Bil'in eşlik ettiği İsviçre merkezli Avrupa seyahatlerinde tedavi görüyor, sıkı perhiz yapıyor, stresten uzak yaşıyordu.

Fakat zaman aleyhine işliyordu... Hastalık ilerlemekteydi. Kuşku yok ki, gerçeğin o da farkındaydı. Nitekim İsviçre seyahatlerinden birinde, yıllar önce ayrıldığı kalbi kırık bir sevgiliyi görebilmek için bir manastırın önünde saatlerce beklemişti. Eski sevgilinin yüzünü bir an olsun görebilme, kim bilir belki de yıllar sonra da olsa özrünü birkaç kelimeyle ifade edebilme ümidiyle beklerken, Hikmet Bil'e ayrılıkla bitiveren bir aşk öyküsü anlatmıştı:

"Sedat Bey'in bekârlığında bir Rum kızıyla ilişkisi olmuş. Adı, yanılmıyorsam Nicola... İlişkileri bir süre sürmüş, fakat bacısı şüphelenmiş bu ilişkiden... "Sedat bey ya bu gavur kızını alırsa!" diyerek bu işi bozmak için elinden geleni yapmış. Hatta bacının büyü bile yaptırdığım söyler, "Bacının büyüsü tuttu," diye alay ederdi Sedat Bey. Kısaca, Sedat Bey nişan yüzüklerinin takılacağı davete gitmemiş! Yıllar sonra bir lokantada yemek yerken kızın babasına rastlamış; kızı sormuş. Adam Sedat Bey'in yüzüne bakmış ve 'İsviçre'de' demiş: "O senden sonra manastıra kapandı!" İşte, İsviçre'de manastırda o kızı arıyorduk. İçeri haber yolladık, ama içeriden hiçbir haber çıkmadı..."

Son Avrupa seyahatinde, Litvanyalı doktorunun muayenehanesine de Hikmet Bil'le birlikte gitmişti. Hastasını muayene eden Litvanyalı profesör, kapıdan çıkarken eğilmiş ve Hikmet Bil'in kulağına Fransızca birkaç kelime fısıldamıştı:

"Beni ziyarete geliniz!"

Otele dönmüşler, Hikmet Bil bir süre sonra, "Sedat Bey! Ben postaneye gideceğim," mazeretiyle doktorun muayenehanesine koşmuştu. Gazetecilikte ustası, müvekkili ve yakın dostu Simavi'nin son günlerini yaşamakta olduğu gerçeğiyle karşı karşıya kalmıştı. Hikmet Bil'i dinleyelim:

"Doktor bana, "Sedat Bey'i memleketine götürün. Bana sorarsanız bir hafta, on günlük ömrü var!" dedi. 'Ben şimdi ne yapacağım' diye düşündüm ve otele dönünce Türkiye'ye dönmeyi önerdim: "Sedat Bey artık gitsek. Benim canım sıkılmaya başladı." Sedat Bey, "Gelmişken kalalım, burası daha iyi," filan dedi. Yine hiç çaktırmadan Haldun ve Erol'a bir mektup yazdım ve postaladım. Mektupta, "Doktor böyle böyle dedi, ne olur bir bahane bulun ve bizi geri çağırın, aksi takdirde gelmek istemiyor," dedim. O sıralar tam da Erol ve Belma nişanlanacak-evlenecek lafları geçiyor. Aradan işte bir iki gün geçti ve bir telgraf geldi: "Baba bu mutlu günümüzde seni de aramızda görmek isteriz..."

Küçük oğlu ve müstakbel gelininden aldığı mutlu haber direncini

kırmıştı. Ülkesine dönüyordu.

SİMAVİ MAHKEMEDE AĞLIYOR

Simavi, Köprülü-Simavi davasının İstanbul İkinci Ağır Ceza Mahkemesinde görülen 28 Ekim 1953 tarihli ilk duruşmasında Köprülü'ye hiçbir garazı olmadığını vurguladı. Makalelerini hakaret etmek kastıyla yazmadığı, memleketinin menfaatlerini ön planda tuttuğu görüşü savunmasının özünü oluşturuyordu.

Davanın, 28 Kasım 1953 tarihli duruşmasında ağır hastaydı. Adliyenin merdivenlerini doktoru, üç avukatı ve gazeteci dostlarının desteğiyle zorlukla çıkabilmişti. Ateşi 38, tansiyonu 20 idi. Sanık sandalyesine, yine dostlarının yardımıyla oturabildi.

Duruşma, savcı Hakkı Müftüoğlu'nun esas hakkındaki iddiasını okumasıyla başlamıştı. Savcı, Sedat Simavi'nin 5680 sayılı Basın Kanunu'nun 16 ve Türk Ceza Kanunu'nun 70. maddelerine dayanarak, aynı kanunun 159/1 ve 482/4'üncü maddelerine göre cezalandırılmasını talep ediyordu. Söz savunmadaydı artık... Avukatları Adil Aşcıoğlu, Vasfi Raşit Sevig ve Hikmet Bil, söz konusu makalelerde Fuat Köprülü'nün namus, şeref ve haysiyetine tecavüz kastı bulunmadığını, yalnızca fiili hareketlerinin tenkit edilmiş olduğunu, ortada vakarı, şerefi ve haysiyeti ihlal edilen biri varsa onun da Türk milleti olduğunu iddia ederken, Simavi manen ve bedenen çökmüş durumdaydı. Dile kolay! 1950 seçimlerinin hemen ardından kendisini arayarak, "Efendim, Bayar ve Menderes soruyorlar; bir emriniz var mı?" diyen politikacı, şimdi ona sanık sandalyesini reva görüyordu.

Avukatı Hikmet Bil mahkemedeki savunmasında şöyle diyordu:

"Sedat Simavi, şayet şerefi ve haysiyeti zedelenen milletinin hislerine tercüman olup, beş yüz yıllık İstanbul'un Rumluğunu iddia etmek cüretini gösterenlere ve hatta bu şehrin adını bile değiştirebilmek teklifini ileri sürebilen küstahlara hak ettikleri cevabı vermeseydi ve yine bütün bu cüretkâr tecavüzleri milletine reva gören Köprülü'yü şiddetle, huşunetle (katılıkla) tenkit etmeseydi, ancak ve ancak o zaman huzurunuza vazifesini yapmamış bir Türk gazetecisi olarak getirilmesi icap ederdi."

Avukatları savunmasını yaparken, hastalığının da verdiği zafiyetle ağlıyordu. Hürriyet yazan Avukat Hikmet Bil, müvekkilinin oturduğu sandalyeyi işaret ederek Sedat Simavi gibi bir vatanseverin sanık sandalyesine oturtulup yargılanmasının hakkaniyetle bağdaşmadığına

dikkat çekerken, gazeteci Sedat Simavi'nin yanaklarından gözyaşları süzülüyordu.

"Evet sayın Türk hakimleri... Şayet bu memlekette Türk milletinin hissiyatına, şeref, vakar ve haysiyetine değer veriliyorsa, şu maznun (sanık) sandalyesine sadece ve yalnızca Köprülüzade oturabilir."

Köprülü-Simavi davasının 28 Kasım 1953 tarihli duruşmasından hafızalarda kalan, onurlu bir gazetecinin gözyaşlarıydı... Karar aşamasına gelen dava, 23 Aralık 1953 tarihine ertelenmişti. Fakat, gazeteci Sedat Simavi karar duruşmasını göremeyecekti. 6 Aralık 1953 tarihinde, bir daha kalkamamak üzere yatağa düştü.

SİMAVİ'Yİ DÜN KAYBETTİK

Oğlu Erol ve gelini Belma Roma'daydılar. Çiçeği burnunda evliler, İstanbul'dan, Roma'da kaldıkları otele çekilen bir telgrafla sarsılmışlardı:

"Acele dönün!"

Telgrafı eline aldığında, Erol'un aklına babası gelmişti. Telaşa kapılmıştı. Babasının ağır hasta olduğunu biliyordu. Acaba ölmüş müydü? Yol boyunca bu soru içini kemirdi durdu. Kendini olabildiğince acı habere hazırladı.

Sedat Simavi komadaydı. Erol, ağabeyi Haldun'u babasının başucunda beklerken bulmuştu:

"Babam komada, ama ağabeyim daha beter komada. Korkunç bir stres yaşıyor. Tam anlamıyla canlı cenazeye dönmüş. Ben ertesi gün başladım gazeteye gitmeye. Allah rahmet eylesin, doktor Ömer Nuri Ergene vardı. Bana dedi ki: "Erol, babanın hastalığı üremi... Gün sayıyor..." Ertesi gün odasına girdiğimde babam beni tanıdı. Yanımda karım da vardı. Tebessüm etti: "Hoş geldiniz! Bana ne hediye getirdiniz bakalım dışarıdan," dedi. Bir Cuma akşamıydı; biz babamın odasında bekliyoruz. Hemşire bir anda babamın başındaki yastığı kaldırdı. Meğer o anda ölmüş. Hemen koşa koşa annemin yanma gittim. Öylesine perişandım ki, annem beni teselli etmeye başladı. 11 Aralık 1953 günüydü. Hemen gazeteye telefon ettim. Hikmet Bil'i, Hikmet Feridun Es'i evlerinden çağırdık. O kadar acıdır ki... Daha önceden babamın siyah çerçeveli fotoğraflarını hazırlamıştık..."

Simavi ailesi, 11 Aralık 1953 Cuma akşamı saat 20.05'de Sedat Simavi'yi kaybetmenin acısıyla sarsıldı. O akşam, Hürriyet'in Taksim'de, şimdiki Atatürk Kültür Merkezi'nin yanında bulunan ışıklı

mahyası, Sedat Simavi'nin vefatını yarım saat boyunca tüm İstanbul'a duyurduktan sonra karanlığa gömülürken; yas içindeki Hürriyet çalışanları, gazetelerinin kurucusu Sedat Simavi'nin ölüm haberini hazırlıyorlardı.

Hürriyet gazetesi, 12 Aralık 1953 tarihli nüshasında matemini siyah logoyla ifade etti. Sedat Simavi'nin ölüm haberi, manşetteydi...

"Sedat Simavi'yi Dün Kaybettik."

ÖLÜM DÖŞEĞİNDE KIBRIS

Ölüm nedeni kayıtlara üremi koması olarak geçti.

Elli yedi yıllık bir hayat noktalanmıştı. Yüzlerce karikatür, Hürriyet Apartmanı, Fuji-Yama, Düşenin Dostları, Ceza gibi pek çok yazılı ve çeviri eser, üç sinema filmi, her birine Simavi damgasını vurduğu altmıştan fazla yayın ile son göz ağrısı Hürriyet, bu elli yedi yıllık hayatın özetiydi.

Şerefli bir isim bırakmıştı arkasında... Genç gazetecilere, "Bu meslek yorucu bir meslektir; ama insan büyük bir zevkle çalışır... Kalemine daima efendi kal, uşak olmamaya gayret et. Mecbur kalırsan kır... Sakın satma," öğüdünü veren gazeteci, "Ben o verimsiz tarlada namuslu gazetecilik yapacağım," dediği günden bu yana kalemine efendi kalmış, uşak olmamış, sözünden dönmemişti... Öyle ki, Kıbrıs meselesindeki ödün vermez tavrı nedeniyle otoritenin şimşeklerini üzerine çekerek ömrünün son günlerinde sanık sandalyesine oturan Simavi, son nefesini vermeden önce bile Kıbrıs'ı sayıklıyordu. 7 Gün dergisinden bu yana Simavi'yle çalışmakta olan gazeteci Hikmet Feridun Es, ölüm döşeğindeki ustasının son dakikalarını 12 Aralık 1953 tarihli Hürriyet'te şöyle anlatıyordu:

"Salonda çıt yok!.. Yalnız, odasında onun kesik kesik nefes alışlarını işitiyoruz. Sedat Simavi bir an kendine geliyor ve yatağının baş ucunda bekleyenlerden gazete istiyor. O zaman gelini o günkü gazeteyi alıyor, arzusu üzerine kendisine Kıbrıs havadislerini okuyor. Havadisler bitince hastanın dudakları kımıldıyor ve soruyor: "Kıbrıs'ta bir Türk bankası açılacaktı... Müsaade etmişler mi?" Gelini gazete elinde bir tereddüt anı geçiriyor, hastanın soran ve ümitli gözlerle kendisine baktığını görünce dayanamıyor: "Evet babacığım... diyor, müsaade edilmiş, Kıbrıs'ta bir Türk bankası açılıyor." Bunu ölüm yatağında dinlerken Sedat Simavi'nin ıstıraptan sararmış yüzünde sanki mesut bir rüzgâr esiyor. Başı yastığa daha sükûnetle, adeta daha rahatlıkla gömülüyor. Hastalık ateşi içinde belki de o anı görür gibi

oluyordu: Yeşil Kıbrıs!.. Türk bayrağı!.. Artık ölüm yatağında ve durmak üzere olan bir kalple dahi olsa Sedat Simavi mesuttur."

MEZARINDA ON İKİ ADA TOPRAĞI

Sedat Simavi'nin naaşı 13 Aralık 1953 Pazar günü ikamet ettiği Kanlıca'daki yalıdan son yolculuğuna uğurlandı.

Otuz beş yıllık gazeteciyi BabIâli'ye son kez taşıyan cenaze aracını, 1953'ün Türkiye'sinde yirmi beş araçlık bir konvoy takip ediyordu. Naaşı Üsküdar'dan araba vapuruyla Kabataş'a getirildi. Ardından, Dolmabahçe, Taksim, Galatasaray, Tünel, Unkapanı Köprüsü ve Atatürk Bulvarı güzergâhı izlenerek Bayezit Camii'ne... Üniversiteli gençlerin omuzlarında musalla taşma taşındı.

Cami avlusu tıklım tıklımdı. Avluda, ilk göze çarpan, Kıbrıs, Rodos ve Batı Trakya Türkleri'nin çelenkleriydi. Cenaze namazının ardından, iki sıra polis müfrezesi arasında eller üzerinde otuz beş yıl çalışıp didindiği BabIâli'ye götürüldü. Naaşı, ağır adımlarla Ankara Caddesi'nden geçirilip inşa halindeki modern Hürriyet binasının önüne getirildi. Cemal Nadir Sokak Numara 7'de, Hürriyet gazetesini kurduğu mütevazı matbaanın önünde kurucuya dualarla veda edildi.

Sedat Simavi, vasiyeti üzerine Kanlıca Tepesi'ndeki aile mezarlığına defnedildi. Rodos'lu gençlerin, Oniki Ada toprağını temsilen Murad Reis'in Rodos'taki mezarından getirdikleri toprak, mezarına serpildi. Uğruna, hayatını ipotek ettiği Hürriyet gazetesi, göğsüne serildi.

MİRAS

23 Aralık 1953 tarihinde İstanbul İkinci Ağır Ceza Mahkemesi'nde Sedat Simavi-Fuat Köprülü davasının karar duruşması görüldü. İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi Reisi Celal Korelman sağındaki ve solundaki azalara danıştıktan sonra kararı açıkladı:

"Üsküdar nüfus dairesinden alman tezkerede, Sedat Simavi'nin -lütfen dikkat buyurunuz, sanığın değil, Sedat Simavi'nin- vefatı bildirilmiş olmakla hakkında açılmış olan dava sükût eylemiştir."

Dava düşürülmüştü. Mahkeme Heyeti, "Lütfen dikkat buyurunuz, sanığın değil Sedat Simavi'nin," cümlesiyle, Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'nün davacı olması neticesinde ömrünün son günlerinde sanık sandalyesinde yargılanan Sedat Simavi'ye iade-i itibar ediyordu.

Sedat Simavi, iki oğluna tirajı 150 binlere dayanan BabIâli'nin en çok okunan ve en yeni teknolojiye sahip gazetesinin sorumluluğunun yanı

sıra, manen de son derece ağır bir miras bıraktı. Sedat Simavi'nin 22 Mayıs 1953 tarihli Hürriyet gazetesindeki başmakalesinde de vurguladığı gibi, bu miras 'Kıbrıs' idi.

Bu dava, benim çocuklarıma bırakacağım en değerli mirasımdır!

[Dipnot: Oğulları, Sedat Simavi'nin bu vasiyetine sadık kalmışlardır. Öyle ki, 1963-1964'de Kıbrıs'ta Rumlara karşı direniş gösteren Türk milisler, Hürriyet gazetesinin de desteğiyle eğitim görmüşlerdir. Necati Zincirkıran, bu desteğin boyutunu şöyle gözler önüne serer: "Biz, Fatin Rüştü Zorlu ile aynı otelde, Modern Palas'ta kalıyorduk. Bir gün beni çağırdı: 'Kıbrıs davasını gazete olarak benimsemişsiniz. Türkiye Cumhuriyeti'nin şu anda olanakları kısıtlı. Size daha büyük görev düşüyor. Kıbrıs'ta bir 'güç' yaratmamız gerekli. Bunları eğitmemiz elzem. Bu gençler Ankara'ya gelecek, bunların irtibatını kim yapacak, gazete olarak bunu üstlenir misiniz?' diye sordu. 'Benim büromda arkada bir oda var. O odayı bu çocuklara ayırırım. Gelsinler, işlerini görsünler orada,' dedim. Kıbrıs'tan 10'luk, 20'lik topluluklar olarak geldiler. İşte bu çocuklar, daha sonraları, 1963-1964'te Rumların Türkleri katlettikleri dönemde, ilk direnme gücünün elemanları oldular. 1974'te Kıbrıs harekâtı başladığı zaman, orada direnmenin altyapısını da bizim dönemimizde eğitilen, yetişen bu çocuklar yarattılar."]

İmparatorluğa Uzanan Yol...

“Haldun Simavi’den çok çekinirdik. Bir ara Haldun Bey sigarayı bıraktı, biz de Haldun Bey müessesede olduğu sürece sigara içemedik. Zaten Haldun Bey gazeteye girdiğinde, ‘Haldun Bey geliyor!’ diye, kapıdan bana, kardeşi Erol Simavi’ye, Genel Yayın Müdürü Necati Zincirkıran’a haber verirlerdi. Ne zaman ki, ‘Haldun Bey kapıdan çıktı!’ diye haber gelir, biz öyle sigaraları yakardık. Yani o müessese içindeyken sigara bile içilemezdi. öyle bir korku verirdi Haldun Bey bizlere... Öfkesi de muazzamdır Haldun Bey’in... Hürriyet’te bağırmadığı, azarlamadığı insan yoktur!.. Gazeteci Rüçhan Arıkan vardı; lisan bilir, sık sık Beyrut’a giderdi. Rüçhan Ankan, Haldun Bey’in müesseseye geldiği saatlerde bizleri arayıp, Haldun Bey’in üslûbuyla herkese, ‘Yavrum bana gel!’ derdi. Hepimiz korkuyla birbirimize bakardık, ‘Bizi niçin çağırıyor’ diye. Buna Erol Simavi de dahil... Arkadan bir kahkaha... Ve biz, Rüçhan Arıkan’ın şaka yaptığını anlardık. Zaten müessesede Haldun Bey’den korkmayan, çekinmeyen yalnızca iki kişi vardı: Samim Var ve Rüçhan Ankan...” (Reyhan Can)

“Tahsin, sen bunların ağabeyisin, hem de ailemin ve rahmetlinin en yakını. Al bu anahtarları... Bu işi sen yönet...”

Eşi, son nefesini vereli henüz birkaç saat olmuştu. Melek Simavi, avucunun içinde tutmakta olduğu halkaya bağlanmış bir deste anahtarı Tahsin Öztin’e uzattı. Hayat arkadaşını kaybettiği o gün, oğullarını teskin etmek; hatta Hürriyet'in geleceğini tayin etmek olanca metanetiyle ona düşüyordu.

Tahsin, Melek Hanım nazarında aileden biriydi. Gazetecilik hayatına 7 Gün dergisinde Sedat Simavi’nin çömezi olarak başlamış, o günden sonra aileden ayrılmamıştı. Tahsin Öztin’in ne kadar uzun zamandır Simavi ailesiyle birlikte olduğu sevimli bir anekdotla anlatılırdı: Tahsin, dört yaşındaki Erol’u sinemaya götürmüş ve Erol, Tahsin ağabeyinin kucağına kaçırmıştı! Haldun ve Erol’un yaşça Tahsin Öztin’den hayli küçük, mesleki deneyim anlamında ise geri oldukları doğruydu. Buna rağmen, uzanıp da o bir deste anahtarı almadı. Hürriyet'i yönetmekten çok, baba dostu bir meslek büyüğü olarak gençlere destek olmaktan yanaydı:

“Melek Hanım, bu anahtarlar benim değil, Haldun Bey’in hakkıdır. Ben bu anahtarları alamam.”

Erol Simavi’nin, yıllar sonra bile, “Tahsin, sen o anahtarları alsaydın

hapı yutmuştun. Ağabeyim sana dünyayı zindan ederdi. Önce seni gazeteden hemen şutlardı...” diyerek şaka yollu anacağı bu diyalogun gerçekleşmesinden üç gün sonra, Haldun Simavi Hürriyet'in kapısından içeri büyük patron sıfatıyla girmişti.

“Aç babanıın odasını Erol!..”

15 Aralık 1953 Salı günüydü. Kardeşine, Hikmet Feridun Es’i, babasının odasında beklediğini bildirdi... Hikmet Feridun, daha birkaç gün öncesine dek Sedat Simavi’nin çalışma odası olan mekânın kapısında çok geçmeden belirdi:

“Gel Hikmet ağabey!”

O günün, Sedat Simavi’nin ölümünün ardından patlak verecek ilk krize gebe olduğunu kim bilebilirdi ki!..

İLK KRİZ, İLK KAN KAYBI

Hikmet Feridun Es, Hürrıyet’in en popüler muhabiriydi. 7 Gün dergisinden bu yana Sedat Simavi’yle birlikte çalışıyordu. Foto muhabiri olan eşi Semiha Feridun Es’le beraber modem Evliya Çelebi misali dünyayı turluyor; iletişim çağı, globalleşme gibi kavramların gündemde olmadığı o günlerde hazırladığı dizi yazılarla, okura görmediği, bilmediği kıtaları, ülkeleri, kültürleri tanıtıyordu. Bu yazı dizilerinde neler yoktu ki... Örneğin Türkiye, Amerikalıların yuvarlak ekmek arasına yerleştirilen irice köfteden oluşan yemeğe hamburger dediklerini Hikmet Feridun’un Amerika Kazan Ben Kepçe isimli yazı dizisindeki “Hamburger ne demektir?” başlıklı bölümden öğrenmişti. Hürriyet’te aynı zamanda “Bir Çırpıda” isimli köşeye makaleler de yazan Hikmet Feridun’un, Kore savaşı sırasında Kore’deki Türk Tugayı’ndan bildirdiği haberler ise ününe ün katmıştı.

Hikmet Feridun, 15 Aralık 1953 Sah günü Sedat Simavi’nin çalışma odasına girdiğinde, karşısında yirmi sekiz yaşındaki Haldun ile yirmi üç yaşındaki Erol’u buldu. Erol Simavi’nin deyişiyle, Pederşahi bir aileden geliyorlardı; dolayısıyla söz, çok sevdiği, saygı duyduğu ve hatta çekindiği ağabeyine düşüyordu. Haldun, doğrudan söze girdi. Öyle uzun boylu konuşmaktan, lafı evirip çevirmekten hoşlanmazdı. Gençti; ama ciddi görünümü, personele karşı mesafeli tutumu ve sık gülmeyen yüzüyle daha o günlerde çalışanlar üzerinde saygı uyandırıyordu. “Bakın Hikmet ağabey!..” diyerek lafa başladı... Gelin, bu ilk krizi Erol Simavi’den dinleyelim:

"Ağabeyim, “Bak Hikmet Feridun, babamızı kaybettik. Şimdi gazetenin başında biz, iki kardeş varız. Ama bazı şeylerin üstesinden biz

gelemeyiz. Ben de beceremem, Erol da beceremez... Bir Menderes'le konuşmak gerekse ne konuşacağız? Onun için sen dış gezilerini biraz organize et de; biraz burada kal," dedi... Çünkü Hikmet Feridun Es bir ay Türkiye'de kalır yazılarını yazar; yazıları gazetede çıkar ve bize sormadan dünyanın bir başka bucağına atlayıp gider. Afrika'ya, Avustralya'ya, aklıma neresi gelirse gider ve oralarda röportajlar yapar. Ağabeyim ona, şu dış gezilerini biraz düzene sok da, bir süre burada kal, dedi. Hikmet Feridun'un cevabı, "Ya demek ki ben burada size fazla gelmeye başlamışım," oldu. Ve vurdu kapıyı, çekip gitti. Hay Allah! Düşünebiliyor musun durumu? İkimiz de orada zaten canlı cenaze gibiyiz. Neyse ki, ertesi gün çıkacak yazısını getirmişti. O yazısını gazeteye koyduk. Öbür gün yazı bekliyoruz. Hikmet Feridun ortalıkta yok. Gece saat 21.00 oldu. Tahsin Öztin telefon ediyor; yazıyı hâlâ getirmemiş. Hikmet Feridun o sırada Laleli'de oturuyor. Tahsin Öztin'le birlikte evine gittik o saatten sonra. Evinde ışık var, kapıyı çalıyorum, "Feridun ağabey ben Erol... Aç kapıyı," diye sesleniyorum, açmıyor... Çıkıyoruz apartmanın dışına, ışığı söndürmüş. Tahsin'le birlikte köşede saklanıp, 10-15 dakika bekliyoruz. Bir bakıyoruz ışık yine yanıyor. Kapıyı yine çalıyoruz, ışık yine sönüyor... Geldim, telefon ettim ağabeyime ve dedim ki: "Kusura bakma ama yarın sana bir sürpriz yapacağım."

Erol'un ağabeyine sürprizi, ertesi günkü gazetenin birinci sayfasına koydurduğu tek sütunluk küçük bir haberdi:

"Hikmet Feridun Es evvelsi günden itibaren kendi arzusu ile gazetemizle alakasını kesmiştir. Bundan sonraki mesaisinde kendisine muvaffakiyetler dileriz."

MİRAS KAVGASI

Babaları öldüğünde kimi meslektaşları, "Bu çocuklar bu gazeteyi yürütemez, batırırlar," kehanetinde bulunmuştu. Sedat Simavi'nin ölümünden altı gün sonra Hikmet Feridun Es'in Hürriyet'le ilişkisinin kesildiğinin açıklanması ise iki farklı şekilde yankı buldu. Birincisi, Hikmet Feridun'un Sedat Simavi'nin varislerinden hisse istediği söylentisiydi. İkincisi, Hikmet Feridun ile Hürriyet'in yollarının ayrılmasına aile içindeki miras kavgasının neden olduğu... İddiaya göre, Hikmet Feridun'un eşi Semiha Hanım, Haldun ve Erol'un üvey ablalarıydı! Ve iki erkek kardeş, üvey ablalarıyla miras yüzünden anlaşmazlığa düşmüştü.

Hikmet Feridun'un Sedat Simavi'yle hukukunun eskiye dayandığı doğruydu. Aile dostu oldukları da... Ancak Sedat Simavi'nin Haldun ve Erol'dan başka çocuğu yoktu. Satışı neredeyse 150 bine ulaşan

gazetesi ve tesisleri de; yeni matbaa, yeni baskı makinesi gibi yatırımlar nedeniyle ardında bıraktığı 2,5 milyon lira civarındaki borcu da oğullarına miras kalmıştı. Dolayısıyla, Hikmet Feridun'la miras kavgası nedeniyle ayrılmaları söylentisi akla aykırıydı. Fakat hiç kuşku yok ki, gazetenin en eski emektarlarından birinin tek sütunluk haberle işten çıkarılması Sedat Simavi'nin ölümünün ardından, umulanın aksine, Hürriyet'te yönetim zafiyetinin olmayacağına ve genç patronların, muhatapları kim olursa olsun taviz vermeyeceklerine dair ilk sinyaldi.

Hikmet Feridun Es, 3 Aralık 1973'te "Avustralya'yı bir de benden dinleyin" başlıklı dizi yazıyla geri dönünceye dek Hürriyet'ten ayrı kaldı. Fakat bu dönüş uzun soluklu olmadı. 1992 yılında vefat etti. Cenazesinde, eşinin Tahsin Öztin'in kulağına fısıldadığı cümle, yaşananlar karşısında yıllar sonra da olsa Hikmet Feridun ve eşinin perspektifini yansıtıyordu. Gazeteci Necati Zincirkıran'a kulak verelim:

Hikmet Feridun vefat ettiğinde, ben yurt dışındaydım. Cenazesinde bulunamadım. Tahsin Hoca sonradan bana, cenazede Semiha Hanım'a başsağlığı dilediğinde Semiha Hanım'ın kulağına eğilerek, "Tahsin Bey bizi silktiniz, attınız, bir daha da sormadınız," dediğini anlattı. Tahsin Öztin, Semiha Hanım'ın bu sözlerine çok üzülmüş. "Abla, Erol Bey'le birlikte geldik Laleli'deki evinize, kapıyı açmadınız," demiş...

İKİ ÇOCUK BABASI GENÇ PATRON

Haldun, yirmi sekiz yaşında Türkiye'nin en çok satan gazetesinin yönetim koltuğuna oturmuştu. Fakat, patron koltuğuna gökten zembille inercesine oturanlardan değildi. Babasının, günlük bir gazete kurma karan aldığı günden itibaren işin içindeydi. Kuruluş aşamasında, Hürriyet'in teknik servisini oluşturan kişi Haldun olmuştu. Lise öğreniminin ardından Amerika'da modern gazetecilik ve baskı teknikleri üzerine kurs gören bu genç adam, daha o günlerde teknolojinin gazetecilikteki öneminin bilincindeydi. 1950'lerde, muhabirlerin haberlerini halen eski yazıyla yazdığı günlerde, Hürriyet muhabirlerine daktilo alınmasına önayak olan; basın fotoğrafçılığına sürat kazandıran lambalı flaşlı Speed Graflex ve Linhofj kameralarını; fotoğrafı, bir yerden bir başka yere nakleden telefoto, havadan fotoğraf çekmeyi kolaylaştıran askeri amaçlı graf makinesini Amerika'dan Türkiye'ye getiren kişi Haldun'du. Makine baskı şefi kapris yapıp iş bıraktığında, üstüne tulumu çekip baskı ustalığı yapabilecek kadar işin inceliklerine hâkim bir işverendi. Babasının felç geçirmesinin ardından yazı işlerini de bu cin gibi genç adam çekip çevirmeye başlamış, baba mesleğine zamanla her yönüyle hâkim

olmuştu.

15 Aralık 1953 günü Hürriyet'in kapısından içeri büyük patron olarak giren, fiziksel görünümü itibariyle babasının gençliğini hatırlatan ince yapılı, uzun boylu, şık giyimli bu genç adam yirmi sekiz yaşında, evli ve iki çocuk babasıydı. Üstelik eşi, üçüncü çocuklarını bekliyordu.

9 Kasım 1950'de hayatını Kamuran Fehime Hikmet Koç'la birleştiren Haldun Simavi, nikâh defterine imza attığında yirmi beş yaşındaydı. Yirmi bir yaşındaki eşi, büyüleyici güzelliğiyle nefes kesiyordu. Öyle ki Kamuran'ın güzelliği, kuşkusuz bir nebze mübalağa da edilerek, aile içinde zaman zaman tekrarlanan bir espriye konu oluyordu. Melek Simavi, gelininin güzelliğine atıfta bulunarak, "Kızım yüzünü Kanlıca vapur iskelesine dönme!.. Vapurun kaptanı, yüzünün güzelliğini görüp yalıya çarpacak," diyor; Sedat Simavi ise, "Eee... Haklıdırlar... Benim kızım o kadar güzel ki..." diyerek güzelliğin hakkını teslim ediyordu. Buna rağmen, Melek Simavi'nin gönülden onayladığı bir evlilik değildi bu... Bakın Hikmet Bil, Haldun ile Kamuran'm evlenmeye karar vermelerinin ardından aile içinde yaşanan bazı olayları nasıl aktarıyor:

"Haldun, Kamuran adında bir kızla tanışmış, evlenecek... Haldun babasına geldi, "Ben bu kızla evleneceğim," dedi. Sedat Bey de, "Annene söyle... Benim, karımla başımı belaya sokma," dedi. Anne duymuş, "O kız münasip değil," diyor. Ondan sonra, hatırlarım, Sedat Bey çıkardı ve Haldun'a para verdi. "Sen git bir apartman dairesi tut, o kızcağızı da al beraber otur, annene de söyleme! Ben, sen eve gelmediğin zaman matbaada işi var derim," dedi. Nitekim sonra iş meydana çıktı ve evlendiler. Sonunda evlendiler; ama evlenmede de birtakım tatsızlıklar oldu. Kanlıca'daki eve gidiyorlar, kalıyorlar... Mesela gelin, "Bu yatak sert," diyor. Melek Hanım hemen, "Senin kocanı da o yatakta büyüttüm," diye yanıt veriyor. Böyle şeyler...

İlk çocukları, nikâhtan sekiz ay on iki gün sonra doğdu. Bebek erkekti ve doğum tarihi kayıtlara 21 Temmuz 1951 olarak geçti. Bebeğe, Sedat Simavi'nin babası Hamdi Bey'in adı verildi. Hamdi, Simavi ailesinin ilk göz ağrısı, üç yaşındaki Hürriyet gazetesinin ikinci kuşaktan ilk veliahtıydı. Kamuran ve Haldun, Hamdi'nin doğumundan yaklaşık yirmi ay sonra ikinci oğullarını kucaklarına aldılar. Bebeğe Süleyman adını koydular. 10 Mart 1953 tarihinde dünyaya gelen Süleyman, bir paşa dedenin, Halil Hamdi Bey'in babası Süleyman Paşa'nın adını taşıyordu. 14 Haziran 1954 günü kızları dünyaya geldi. Bebeğe, Sedat Simavi'nin annesinin adını verdiler: Aliye... Aliye, doğumundan altı ay önce ölen dedesinin, deyim yerindeyse, küçük bir kopyasıydı.

Haldun Simavi'nin üç veliahtı bütün çocuklar gibi hızla büyüyordu. Peki, ya gazetesi?

Gerek Haldun, gerekse Erol o ilk günlerin tedirginliğini üzerlerinden atmış, dört elle işlerine sarılmışlardı. Küçük kızını kucakladığı günlerde, Hürriyet'in günlük baskısı 200 bini çoktan aşmıştı. 200 bini geçmek, genç patronlar için büyük mutluluk kaynağıydı. Büyük patron Haldun, idari işlerden sorumlu küçük patron Erol ve baba yadigârı gazetecilerin ellerinde şekillenmekte olan Hürriyet, büyük gazete olma yolunda hızla ilerliyordu. Doğrusu, iki kardeşin keyiflerine diyecek yoktu. Ta ki bir sabah kendi gazetelerinde, kendi yazı işleri müdürlerinin kaleme aldığı ve "babalarından kalan milyonlara konarak zahmetsizce zengin oluvermiş" işverenleri eleştiren makaleyi görünceye dek!..

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ 'AKLI KIT' DEYİNCE...

Hürriyet gazetesinin idari işlerden sorumlu küçük patronu, daima erken işbaşı yapar; Hürriyet ve diğer gazeteleri inceleyip, mürekkep ve kâğıt durumunu kontrol ettikten sonra, geceden kalan raporları okumak gibi günlük işleriyle ilgilenirdi. Tıpkı diğer günler olduğu gibi, 5 Aralık 1955 sabahı da önce Hürriyet'i eline alan Erol Simavi, kendi gazetesindeki "İş hayatında demokrasi" başlıklı makaleyi okur okumaz oturmakta olduğu koltuktan öfkeyle ayağa fırladı. Makale, Yazı İşleri Müdürü Samih Tiryakioğlu imzasını taşıyor; kendisi ve ağabeyinden "paraları bol, fakat akılları kıt zengin evlatları" diye bahsediliyordu!.. 'Sakın bir yanlışlık olmasın?' diye düşündü. Makaleyi tekrar okuma ihtiyacı hissetti ve dizginleyemediği öfkesiyle telefona sarılarak ağabeyini aradı. Kardeşinin aktardıkları, soğukkanlı olarak bilinen Haldun'u bile çileden çıkaracak türdendi:

"Erol, çağır Samih'i derhal gazeteye gelsin. Bütün yazı işlerini de topla. Toplantı yapacağım..."

Samih Tiryakioğlu'nun makalesi, işçi-patron ilişkilerini irdeliyordu. Demokrasiyle yönetilen ülkelerde, kol ve fikir işçilerinin sermayedarlar kadar kıymetli olduğunun vurgulandığı bir makaleydi bu... Genç patronları çileden çıkaran ifadeler, son beş paragrafta yer alıyordu:

"...Öyle ki, harp hercümercinin fırsatlarından istifade ederek veya babasından kalan milyonlara zahmetsizce konarak bir gün kendisini zengin oluvermiş gören herhangi bir kimse, hele üstelik cahil ve görgüsüzse, kendisini yeryüzünde adeta Allah'ın gölgesi saymaktadır. Bu gibi zoraki milyonerler, ekseriya fikir bakımından

kendilerine göre çok üstün işçilerle veya yüksek tahsil görmüş mühendis, hukukçu gibi fikir işçileriyle beraber çalışmak zorundadırlar. İşte fecaat burada başlamaktadır. Daha doğru dürüst okuyup yazmasını, oturup kalkmasını beceremeyen bir -affedersiniz- hödükle senelerce okumuş, kafaca gelişip olgunlaşmış bir kimse arasındaki münasebetlerin güçlüğünü ve acayipliğini bir düşünün! Bu, maalesef, hemen çare bulunacak bir hal de değildir. Çünkü bunun düzelmesi, her şeyden önce, bu vaziyette olan işverenlerin de en aşağı beraber çalıştıkları elemanların fikir veya tahsil seviyesine erişmeleriyle kabildir. Bunun ise, hele okuma yazma ile başları pek hoş olmayan, paraları bol, fakat akılları kıt zengin evlatları için ne kadar güç olacağım siz tasavvur edin!"

TAVİZ VERMEDİ

Samih Tiryakioğlu, Hürriyet gazetesi kurulduğu günden bu güne yazı işleri müdürü olarak görev yapmaktaydı. Bugünkü karşılığıyla, gazetenin Genel Yayın Yönetmeni'ydi. Yıllarca Ankara'da, Ulus gazetesinde görev yapmış; Hürriyet'in kuruluş hazırlıklarının yapıldığı günlerde, Sedat Simavi'nin Yazı İşleri Müdürlüğü teklifi üzerine İstanbul'a taşınarak Hürriyet ailesine katılmıştı.

Tiryakioğlu, gece geç vakitlere dek çalışır, diğer personele nazaran geç işbaşı yapardı. 5 Aralık sabahı, acilen gazetede beklendiği haberiyle erkenden uyandı. Hürriyet'in daha birkaç ay evvel tamamlanmış olan Cağaloğlu'ndaki modern binasından içeri telaşla girdi. Etrafına bakındı... Çehreler gergin, insanlar suskundu!.. Bu sevimsiz hava, yazı işleri müdürünün gözünden kaçmamıştı. Gergin bir ifadeyle toplantı odasına girdi ve oturdu. Sıkıntı içinde dolmakalemini, mürekkep hokkasını çıkarıp önüne koydu. Zaman geçmek bilmiyordu. Önündeki günlük gazetelere uzandı ve okumaya başladı. Az sonra odanın kapısında Erol göründü:

"Arkadaşlar hazır mıyız? Ağabeyime haber vereceğim..."

Çok geçmeden genç patronlar masadaki yerlerini aldılar. Söz, her zamanki gibi Haldun'daydı:

"Arkadaşlar, yazı işleri müdürümüz Samih Bey bugün Düşünceler sütununda bir yazı yazmış. Bize bu yazıyı okusun, biz de birlikte dinleyelim bakalım neler yazmış?"

Samih Tiryakioğlu, önce, "Ne gerek var efendim?" diyecek oldu; ama Haldun ısrar ediyordu. Çaresiz, makalesini okumaya başladı. Masanın çevresindeki gazeteciler soluklarını tutmuş, olup biteni endişe içinde

izlerlerken, genç patronların hayli bozulmuş olduklarını da gözden kaçırmıyorlardı. Tiryakioğlu ise makaleyi okumayı bitirdiğinde kıpkırmızı kesilmişti. Haldun, buz gibi bir ifadeyle sordu:

“Bu yazıyı siz yazdınız, değil mi Samih Bey?”

“Evet, ben yazdım.”

“Sonra gündüz dizilmesi gereken yazıyı akşam mürettiphaneye verdiniz?”

“Evet.”

“Tashihini de yaptınız. Müsahhihlere okutmadınız. Onlardan gizlediniz.”

“Evet, ben yaptım.”

“Siz görevinizi kötüye kullandınız Samih Bey.”

Kükrüyordu... Son sözü sövlemekte tereddüt etmedi:

“Buna emniyeti suistimal denir. Size güvenimiz kalmamıştır. Artık birlikte çalışamayız.”

Salonda çıt çıkmıyordu. Nefesler tutulmuş, dikkatler Tiryakioğlu’nun vereceği cevaba yoğunlaşmıştı:

“Ama Haldun Bey siz neden alınıyorsunuz bu yazıdan? Benim yazım patronlarla ilgili genel bir yazıdır. Ben sizi kastetmedim. Bir isim de vermedim...”

“Kimi kastettiğiniz apaçık belli Samih Bey. Bu iş bitmiştir! Arkadaşlarımla gazeteye ait işleri görüşeceğim. Müsaade eder misiniz!..”

HAZİN BİR AYRILIŞ

Samih Tiryakioğlu, masadan kalkarken şöyle bir sarsıldı. Kalemini, hokkasını topladı. Gözlüğünü cebine koydu ve sessizce çekip gitti. Hazin bir gidişti bu...

Babıâli’de sevilen bir insan, iyi gazeteci olarak tanınan bir yazı işleri müdürüydü. Medeni, kültürlü, okuma sevdalısı bir gazeteci... İyi derecede Fransızca, iletişim kurabilecek kadar İngilizce ve Almanca biliyordu. Bu özellikleriyle rakiplerinin şimşeklerini üzerine çekiyor olmalıydı ki, aleyhinde, Hürriyet'teki ilk günlerinden itibaren, Sedat

Simavi'nin de kulağına gidecek şekilde yakışıksız söylentiler çıkarılmıştı. Bunlardan biri, sokağın ortasında eşinden dayak yediği dedikodusuydu. Bu söylenti ayyuka çıkmış, duydukları karşısında öfkesini denetleyemeyen Sedat Simavi yazı işleri müdürünü haşlamıştı:

"Benim yazı işleri müdürüm karısından dayak yer mi!" Samih Tiryakioğlu'nun patronuna cevabı, "Çirkin bir iftiradır bu," olmuştu. İddiaları Tiryakioğlu'nun eşi de kesin bir dille yalanlamış ve sular durulmuştu. Fakat bir süre sonra Hürriyet'in yazı işleri müdürünün, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi bünyesinde kurulan Gazetecilik Enstitüsü'ne öğrenci olarak kayıt yaptırması, patronunu bu kez çileden çıkarmıştı.

Babası, tütün ticaretinde servetini kaybedene dek Galatasaray Lisesi'nde eğitim görmüştü. Ailesi, eğitim masraflarını karşılayamayınca okul hayatına veda etmiş, çalışma hayatına atılmıştı. Gazetecilik mesleğine Hâkimiyet-i Milliye gazetesinin imtihanını kazanarak çevirmen olarak başlamış, yazı işleri müdürlüğüne dek yükselmişti. Ne var ki, eğitimini tamamlayamamanın eksikliğini hissediyordu! 1952 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi bünyesinde kurulan Gazetecilik Enstitüsü sarı basın kartı sahibi gazetecilere eğitim imkânı tanıyınca, Hürriyet'teki konumunu dikkate almaksızın, enstitüye kayıt yaptırdı. İşte, kıyamet bundan sonra koptu... Gazetesinin yazı işleri müdürünün, Cumhuriyet gazetesi yazı işleri müdürlerinin ders verdiği bir okula öğrenci olarak devam ettiğini öğrenmesi, Sedat Simavi'nin esip gürlemesine neden olmuştu:

"Türkiye'nin en büyük gazetesinin yazı işleri müdürü nasıl öğrenci olur!"

Samih Tiryakioğlu'nun, "...Paraları bol fakat akılları kıt zengin evlatları..." cümlesini kullandığı makale, ağır ifadeler içeren, fakat kişiselleştirilmeden kaleme alınmış bir yazıydı. Simavi kardeşler, tepkilerini tavizsiz tutumlarıyla göstermiş ve yazı işleri müdürünü o gün bütün yazı işleri personelinin gözleri önünde işten çıkararak dizginlerin sımsıkı ellerinde olduğunun mesajını vermişlerdi. O günden sonra Tiryakioğlu, gazetecilik mesleğinde tutunamadı. Babıâli patronlarının, ona olan güveni sarsılmıştı!

Babıâli çevrelerinde sert mizaçlı, yeri geldiğinde acımasız bir patron olarak tanınan Haldun Simavi, yıllar sonra Samih Tiryakioğlu'yla görüştüğünü söyleyen Necati Zincirkıran'a, "Ne yapıyor Samih? Nasıl, iyi mi? Samih iyi gazetecidir..." diyerek hakkını teslim ederken; aradan geçen yıllar, bu makalenin Erol Simavi'de yarattığı öfkeyi

dindiremedi. Ağabeyine göre daha anlayışlı, hatta duygusal bir patron olarak anlatılan Erol Simavi, 29 yıl sonra Demirtaş Ceyhun'a verdiği ve Hürriyet'i büyük gazete yapabilmek uğruna ne badireler atlattıklarını anlattığı röportajda halen gergindi:

"Bir gün baktık, gazetemizde bir yazı; "Bu cahil patronlar" diye bizi haşlıyor, bize çatıyor. Samih Tiryakioğlu yazmış. Aynı zamanda yazı işleri müdürü olduğu için, kendi yazısını kendi denetlemiş ve yayınlamış. Ancak çıktıktan sonra haberimiz oldu. Yahu, ağabeyim de, ben de lise mezunuyuz. Ben, Beşiktaş Lisesi'ni pekiyi derece ile bitirdim. Çalışkan bir öğrenci değildim, ama matematiğim çok kuvvetliydi, fiziği, kimyayı çok severdim, bu yüzden pekiyi ile bitirdim liseyi. Viyana'da üniversiteye gidip, fotoğrafçılık eğitimi görmek istiyordum. Ama babam hasta olduğu için o sıralar, gidemedim. Ağabeyim de, liseyi bitirir bitirmez gazetede çalışmaya başladığı için üniversiteye gitmemişti. Üstelik o zamanlar şimdiki gibi üniversite öğrenimi pek de aranmazdı. Yani kendi istememiş üniversiteye gitmeyi. Gitseydik, kuşkusuz ikimiz de bitirirdik üniversiteyi de. Her neyse. Yani ikimiz de lise mezunuyuz, Samih Tiryakioğlu ise, ortaokul yedinci sınıftan terktir. Ortaokulu bile bitirememiştir. Şuna bak... Kendisi ortaokulu bile bitirememiş, bize cahil diyor. Tabii hemen o gün kovuldu gazeteden."

EN YÜKSEK NOT 'ASKERLİKTEN!

O yıllarda, Erol Simavi'nin de anlattığı gibi, Babıâli'de mektepliler parmakla gösterilecek kadar azdı. Meslekte alaylılar çoğunluktaydı. Bilgi, bir kuşaktan diğerine usta-çırak ilişkisiyle aktarılıyor; gençler, mesleğin inceliklerini aktarıldığı kadarıyla ustalarından, arta kalanını ise içinde kavrularak öğreniyorlardı. Haldun ve Erol, bu ikinci gruptandı. 7 Gün matbaası sahibi Sedat Simavi'nin oğulları olarak, kısa pantolon giydikleri günlerden itibaren mürekkep kokusu teneffüs etmeye alışmış, zaman olmuş kâğıt bobinlerinin üzerinde uyuyakalmışlardı. Nitekim Erol Simavi o günleri, "Ben bu işe on iki-on üç yaşlarında ilk kez 7 Gün, Karikatür dergilerinde mücellit olarak başladım. Sonra terfi edip makinist oldum! Sonra yine terfi edip fotoğrafçı oldum. Sonra Hürriyet'i çıkarırken klişehanemiz kuruldu ve orada çalıştım..." diye anlatacak ve ekleyecekti:

"Ağabeyim de benimle aynı yollardan geçti. Belki benim gibi mücellitlik yapmadı, ama Babıâli tarihine adını yazdırmış en büyük gazetecilerden biridir..."

Haldun, öğrenimine, döneminin önde gelen eğitim kurumlarından biri olan Boğaziçi Lisesi'nin ilk kısmında başlamıştı. 1938-1939 eğitim

yılında lisenin orta kısmını bitirdi. Lise ikinci sınıfa dek Boğaziçi Lisesi'nde okudu. 29 Kasım 1940'da tasdiknamesini aldı ve okuldan ayrıldı. Lise ikiyi Şişli Terakki Lisesi'nde tamamladı. Ertesi yıl naklini Kabataş Erkek Lisesi'ne yaptırdı. 824 okul numarasını taşıdığı Kabataş Erkek Lisesi'nde, kayıtlara orta karar bir öğrenci olarak geçti. Edebiyat Bölümü'nde okuyordu. Lise bitirme sınavında Cebir, Astronomi, Fizik ve Kimyası 10 üzerinden 5'di. Sınavlarda en yüksek notu, 'Askerlik' dersinden almıştı: 9.

Haldun, 1942-1943 eğitim yılını Eylül ayında bitirerek liseden orta dereceyle mezun oldu. Not ortalaması 76'ydı. Babıâli'deki alaylı geleneğine uyarak üniversite eğitimi almak yerine 7 Gün matbaasında pişmeyi seçti. Zeki, çalışkan ve yetenekli bir gençti. Babasının dizinin dibinde, onun bilgi ve deneyimlerinden faydalanarak yetişti. Matbaa ve baskı teknikleri üzerine kurs görmek amacıyla gittiği Amerika'da modern gazeteciliğin çarklarının nasıl döndüğünü öğrendi. Dış dünyayı yakından takip ediyor; Avrupa ve Amerika'daki yenilikleri Türkiye'ye devşiriyordu. Babasının ölümüyle, Türkiye'nin en çok satan gazetesinin iki mirasçısından biri ve zaman içinde gazetedeki yegane güç sahibi oldu.

Dönelim Samih Tiryakioğlu olayına... Patronlarından dolaylı yolla da olsa, "...okuma yazma ile başları pek hoş olmayan, paraları bol, fakat akılları kıt zengin evlatları..." şeklinde bahseden kırk yaşındaki Samih Tiryakioğlu, hayatının geri kalan bölümünde geçimini Fransızca'dan Türkçe'ye yüzden fazla klasik eser çevirerek sağladı. Bu arada Gazetecilik Enstitüsü'nü tamamlayarak yüksek öğrenim diploması almakla kalmadı, gazetecilik eğitimi üzerine yararlı araştırmalar da yaptı. Erol Simavi'nin, olaydan yirmi dokuz yıl sonra, "Ortaokulu bile bitirememiştir, şuna bak..." sözleriyle andığı Tiryakioğlu, Fransızca'dan Türkçe'ye yaptığı çevirilerden dolayı Fransa Kültür ve Edebiyat nişanının şövalyelik rütbesini aldı.

İŞTE KAZANDI, AŞKTA KAYBETTİ

Samih Tiryakioğlu'nun bu şekilde ayrılışı, Hürriyet'te üzüntü kaynağı oldu. Ama mesleğin yapısı gereği, bu üzücü olay etkisini çabuk yitirdi, zamanla unutuldu!

Tiryakioğlu'ndan boşalan koltuğa halefi Selçuk Çandarlı oturmuştu. Bu değişiklik, Hürriyet'in satış grafiğini etkilemedi. Zaten Haldun Simavi'nin sahibi olduğu gazetelerde yazı işlerinin esas patronu daima oydu. Gerçi Demokrat Parti iktidarının, 1956 Temmuz'unda Hürriyet'in kâğıt tahsisini yarı yarıya kesmesi Hürriyet'in genç patronlarının keyfini kaçırmıştı. Ama Simavi kardeşler, "Gazeteyi

atma, başkasına ver," kampanyasıyla bu güç günlerde de daha çok okuyucuya ulaşmanın formülünü bulacaklardı..

[Dipnot: Bu dönem, Türk basın tarihine, hükümetin gazeteleri ekonomik baskı altına almaya çalıştığı bir süreç olarak geçmiştir. 26 Kasım 1957'de yayınlanan bir kararnameyle 'gazete ve dergi kâğıtlarının tek elden ithali'ne gidilmiş, 1958 yılının ilk günü yayınlanan bir başka kararnameyle 'ilan ve reklamların tek elden dağıtımı' kabul edilmiş, 3 Eylül 1958'de yayınlanan bir bildiriyle ise, hükümetin özel ve resmi ilan tarifelerini düzenlemek ve gazete dağıtımını ayarlamak için hazırlık yaptığı açıklanmıştır. Tirajlar dikkate alınmaksızın, 'besleme basın'a, tirajı daha yüksek gazetelerden daha fazla ya da aynı ölçüde ilan verildiği bu dönemde, kâğıt tahsisi konusunda DP'yi tutan gazetelere, tirajlarına göre büyük ölçüde kâğıt verildiği kayıtlara geçmiştir. Tarafsız ya da muhalif gazetelere ise, bu anlamda, hasis davranılmış, hatta Kim dergisinin 1958 Temmuz'unda kâğıdının kesildiği anlaşılmıştır.]

İşte kazanıyordu Haldun... Fakat işte kazanırken, güzelliği dillere destan Kamuran'la evliliği çatırdıyordu.

9 Kasım 1950'de nikâh defterine imza atan üç çocuk sahibi çift, geçimsizlik, tartışma derken 1957 yılı ortalarında birbirlerinden kopma noktasına gelmişlerdi. Önce evlerini ayırdılar. Kamuran, Küçük Bebek'te Cevdet Paşa Caddesi Cevat Açıkalın Apartmanı'nda; Haldun, Beyoğlu'nda Cumhuriyet Caddesi Berk Apartmanı Daire 5 adresinde yaşıyordu. Evliliklerini kurtarabilme adına umut kalmayınca boşanma yolunu seçtiler. Davacı Haldun Simavi vekili Nail Sipahioğlu'nun 25 Kasım 1958 tarihinde İstanbul Adliyesi'ne verdiği dava dilekçesinde, "Üç çocuk sahibi Haldun ve Kamuran Simavi çiftinin aralarındaki anlaşmazlığın devamlı münakaşalarla her geçen gün şiddetlendiği" vurgulanıyor; Hamdi, Süleyman ve Aliye'nin velayetlerinin babaları Haldun Simavi'ye verilmesi talep ediliyordu.

Kamuran Simavi'nin boşanmayı kabul etmesiyle, dava dört ayda sonuçlandı. Karar, son bir buçuk yıldır birbirleriyle ilgilerini kesen Kamuran ve Haldun Simavi çiftinin aile birliğini devam ettirmelerine imkân bulunmadığı yolundaydı. 13 Mart 1959'da İstanbul 14. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararıyla resmen boşandılar:

"Üsküdar Evliya Hoca Mahalle ve Cad. 12'de kayıtlı Süleyman Sedat oğlu Haldun Simavi ile Haşan Fehmi kızı Fehime Hikmet'in Medeni Kanunun 134, 138 ve 150. maddelerine istinaden boşanmalarına... 13.03.1959 tarihinde karar verilerek açıkça bildirildi."

KAMURAN SİMAVİ'NİN YOKSULLUK NAFAKASI

Haldun Simavi, eşinden ayrılırken, yüklü denilebilecek miktarda yoksulluk nafakası ödedi. 1/5 hissesi Kamuran Fehime Hikmet Koç'un üzerinde olan Çırağan Caddesi 73-2/1 adresindeki kagir apartmanın hisselerinin tamamını boşandığı karısına devretti. Beşiktaş'ta bulunan apartmanın değeri, resmi kayıtlar üzerinde 159 bin 360 lira olarak görünüyordu. Ayrıca, 75 bin Türk Lirası boşanmanın hemen ardından, 115 bin Türk lirası ise iki ay sonra ödenmek kaydıyla, toplam 190 bin Türk Lirası nakit parayı eski eşine yoksulluk nafakası olarak ödedi.

Haldun Simavi eşinden boşandığında, çocukları, anne ilgisi ve sıcaklığına muhtaç yaşlardaydı. Hamdi sekiz, Süleyman altı, Aliye beş yaşında...

[Dipnot: 2 Ocak 1958 tarihli Hürriyet gazetesinde yer alan bir habere göre, bir milletvekilinin dört yıllık maaşları toplamı 111. 643 T.ürk Lirası'dır. Buradan yola çıkarak Haldun Simavi'nin ödediği yoksulluk nafakası, kagir apartman hariç, o günlerde bir milletvekilinin yaklaşık yedi yıllık maaşına karşılık gelir.]

Fakat mahkeme, velayetin babaya verilmesini uygun görmüştü. İstanbul 14 Asliye Hukuk Mahkemesi, annenin çocuklarını görme sıklığını, "On beş günde bir Pazar günleri sabahtan akşama kadar; Dini ve Milli bayramların ilk günlerinde yine sabahtan akşama kadar" şeklinde belirledi.21

Haldun Simavi'nin üç küçük varisi, o günden sonra babaanne, dadı ve bakıcıların gözetiminde büyüyeceklerdi.

EN ZOR SINAV

Hikmet Feridun Es ve Samih Tiryakioğlu olaylarının, Simavi kardeşlerin Hürriyet'teki iktidarının gücünü test etmeye yönelik tecrübeler olduğunu düşünürsek, genç patronların bu iki sınavı geçtiklerini söylemek yanlış olmaz. Haldun, bu iki meslek büyüğüyle yaşadığı uzlaşmazlığı taviz vermeyen yönetim anlayışıyla lehine çevirmeyi bilmiş ve iktidarına güç katmıştı. Fakat, Simavi kardeşler, meslek hayatlarının can alıcı sınavını Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk askeri darbesinde vereceklerdi...

Haldun Simavi, 1960 yılının 26 Mayıs'ı 27 Mayıs'a bağlayan gecesi telefon sesiyle olduğu yerden fırlamıştı. Arayan, gazetesinin umumi neşriyat müdürü Selçuk Çandarlı'ydı. Gazeteyi bağlayıp sabah saat 2.30 dolaylarında matbaadan ayrılan Çandarlı, İstanbul sokaklarında tanklarla burun buruna gelince koşar adımlarla Hürriyet'e dönmüştü.

İşte, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk askeri darbesine tanıklık etmenin şaşkınlığı ve telaşı içinde gördüklerini patronuna anlatıyordu:

“Haldun Bey sokaklar asker dolu... Sanırım ihtilal oldu!..”

“Emin misin? Örfi İdare olmasın?”

O günlerin atmosferine uygundu bu soru... Türkiye, bir süredir Demokrat Parti’nin sona doğru hızla ilerlediği süreci yaşıyordu. İktidarı, son noktaya bir adım daha yaklaştıran icraatlardan biri de, Tahkikat Komisyonu’nun görev ve yetkileri hakkındaki kanunun, muhalefete rağmen kabul edilmesi olmuştu. Bu kanun, CHP açısından, Demokrat Parti diktatöryasına hukuki zemin oluşturmak amacıyla çıkarılan baskı fermanıydı. 28 Nisan 1960 günü İstanbul Üniversitesi öğrencileri kanunu protesto etmek amacıyla Beyazıt Meydanı'nda toplanmış, “Kahrolsun diktatörler”, “Menderes istifa” sloganlarıyla sokaklara dökülmüşlerdi. Olayların ardından ‘örfi idare’, bugünlerin deyişiyle sıkıyönetim ilan edilmişti. İşte Haldun Simavi, “Emin misin? Örfi İdare olmasın...” derken yaklaşık bir aydır devam eden sıkıyönetimi kastediyordu.

Hürriyet’in genç patronları, Türk Silahlı Kuvvetlerinin idaresindeki bu yeni ortamda, yeni bir duruş alma gereğinin idrakiyle gazetelerine koştular. Baskı durdurulmuştu. Askeri darbe gerçeğiyle karşı karşıya kalıncaya dek basılan 27 Mayıs 1960 tarihli Hürriyet nüshalarının akıbetini gazeteci Oktay Ekşi şöyle anlatacaktı:

"Hürriyet’in 27 Mayıs sabahı yayınlanan nüshası, asıl basılan gazete değildir. Asıl basılan gazete yok edilmiştir. O gazetede, Adnan Bey’in Eskişehir’de yaptığı konuşma manşete çekilmiştir. Hürriyet, “Önümüz açık, Türkiye’nin önü açık” gibi bir manşetle çıkacakken, gece yarısı darbe olunca basılan gazetelerin hepsi toplanmış, yakılmış ve Hürriyet, “Ordumuz yönetime el koydu” gibi bir manşetle çıkmıştır..."

Hürriyet, 27 Mayıs 1960 sabahı “Türk Ordusu vazife başında. Silahlı Kuvvetlerimiz bütün yurtta idareyi fiilen ele aldı” sürmanşetiyle çıktı. O günden sonra Hürriyet sayfaları, Menderes iktidarının devrilmesi karşısında duyduğu sevinci, askeriyle kutlayan Türkiye’nin bir yarısının mutluluğunu gözler önüne seren fotoğraflarla donatılacak; Hürriyet gazetesi de, tıpkı diğer gazeteler gibi, “Vatan-Millet-Sakarya” edebiyatı içinde 27 Mayıs’a alkış tutacaktı. Fakat, Simavi kardeşler için gazetecilik tarihlerinin en zor sınavı yeni başlıyordu.

[Dipnot: ‘Vatan-Millet-Sakarya’ edebiyatına en iyi örneklerden biri, 28 Mayıs 1960 tarihli Hürriyet’te yer alan ve 28 Nisan öğrenci

olaylarında hayatını kaybedenler için anıt dikilmesini teklif eden haberdir. Söz konusu haber, bakın nasıl bir üslûp seçilerek yazılmıştır: "28 Nisan 1960 Perşembe... Atatürk'ün Cumhuriyeti emanet ettiği Türk gençliği, (En hakiki mürşit ilim)in beşiği (üniversite) bahçesinde, Atatürk gençliğine yakışır bir vekar içinde, göğüslerini dolduran Hürriyet ateşi ile Türk milletinin en samimi hislerine tercüman olmuş, onların hep bir ağızdan göklere yükselen 'Hürriyet' avazelerine, silah ve ateşle mukabele edilmişti. Bu vatan toprağında, 507 senedir Türkün olan tarihi şehir İstanbul'da, bu masum evlatlarımız üzerine sıkılan kahpe kurşunlarla şehit olanların, uğrunda öldükleri ideal, bugün Tanrı'ya şükürler olsun tahakkuk etmiştir. Hürriyet mücadelesinin bu kahraman şehitlerini milletçe tazim ile anıyor, Büyük Millet Meclisi'nin bu aziz evlatlarının aziz ruhları önünde saygı ile eğiliyoruz. Bugün onların göğüslerini kurşunlara siper ederek istedikleri Hürriyet, Kahraman Türk Ordusu tarafından sağlanmıştır. Böyle bir günde, o kahraman şehitlerimizin ruhlarını şadetmek en ulvi vazifemiz olmuştur. Bu gaye ile üniversite bahçesinde aziz üniversiteli şehitlerimiz için bir anıt dikilmesini ve bu anıtın üzerine, bu kahraman vatan evlatlarımızın isimlerinin hakkedilmesini teklif ediyoruz..."]

GİDEN AĞAM GELEN PAŞAM

Oysa, 27 Mayıs öncesinde Hürriyet gazetesi, üstü açık-kapalı Demokrat Parti iktidarına destek vermişti. Gençler meydanlarda "Menderes istifa" diye bağırırken, Hürriyet'te Demokrat Parti'li hükümetin icraatlarına geniş yer ayrılmış; Menderes'in yaptığı barajların, sanayi tesislerinin renkli tablo misali fotoğrafları basılmıştı... Simavi kardeşlerin yakın dostu ve gazetenin Mali Müşaviri Memduh Yaşa, Menderes'in ekonomi danışmanıydı... Melek Simavi'nin kızı gibi sevdiği Melahat Gedik'le evli olan İçişleri Bakanı Namık Gedik, Hürriyet'in patronlarıyla yakın ilişki içindeydi... Ve şimdi, ihtilalciler, Hürriyet'in genç patronlarına diş biliyorlardı.

Hürriyet, ilk sayısında Cumhurbaşkanı İnönü ve Demokrat Parti lideri Bayar'ın kaleme aldığı iki ayrı makaleyi yayımlayarak, o günden itibaren tüm siyasi partilere eşit mesafede kalacağının sinyalini vermişti. Cihat Baban, Ziyad Ebüzziya, Selim Ragıp Emeç gibi döneminin itibar gören gazetecilerinin Demokrat Parti'den milletvekili seçilecek kadar taraf olduğu günlerde, Sedat Simavi, Celal Bayar'ın, "Bizim adayımız ol," teklifini elinin tersiyle itmişti. O günlerin birkaç objektif gazetesinden biriydi Hürriyet... Ne Vatan, Son Posta, hatta Cumhuriyet gibi Demokrat Parti iktidarına methiyeler düzüyor, ne de Ulus gibi iktidarı eleştiri yağmuruna tutuyordu. Sedat Simavi'nin ölümünün ardından oğullan da bu tarafsız yayın politikasını

sürdürmeye gayret göstermişlerdi. Nitekim, Demokrat Parti'nin basına karşı tutumunun gün geçtikçe sertleştiği ve yetmiş dokuz yaşındaki Ulus gazetesi yazan Hüseyin Cahit Yalçın başta olmak üzere, iktidara muhalif gazetecilere cezaevi yolunun göründüğü günlerde, iktidann gazabından payına düşeni Hürriyet gazetesi de almıştı. Hürriyet, 6-7 Eylül olaylarının ardından, on beş gün süreyle kapatılmışa. 1956 Temmuz'unda gazetenin kâğıt tahsisi yan yanya düşürülmüştü... Ve gün gelmiş, dönemin pek çok günlük gazetesinin aksine, basınla ilişkilerini sopa-havuç yöntemiyle yürütmekte olan Demokrat Parti'yi eleştirmekten imtina eden bir sürece girilmişti. Karikatürist Semih Balcıoğlu, Hürriyet yazar ve çizerlerinin bu süreçte yaşadığı güçlükleri hatıratında şöyle anlatıyor:

"Çizdiğim karikatürler gazeteye sert geliyor, haftada birkaç kez yayınlanmıyordu. Bu durum bana ağır geldi. Alışık değildim böyle şeylere. Dünya gazetesindeyken ne çizsem, daha sertini isteyen yöneticiler, burada ne çizsem 'ağır' deyip, daha hafifini istiyorlardı. Eleştirmek için kala kala Vali ve Belediye Başkanı Ordinaryüs Profesör Doktor Fahrettin Kerim Gökay kalıyordu..."

Halbuki Balcıoğlu'nun, Demokrat Parti sloganı "Yeter söz milletindir"den esinlenerek çizdiği ve iktidarın yönelik baskı politikalarını iktidar adına konuşarak eleştirdiği "Yeter söz benimdir" diye haykıran karikatürü, 5 Haziran 1956 tarihli Hürriyet'te yayınlanabilmişti! Belli ki, o günden bu güne köprülerin altından çok sular akmıştı... Peki ama Hürriyet bu noktaya nasıl gelmişti? O günleri değerlendiren Bedii Faik, Hürriyet'in üstü açık-kapalı Demokrat Parti'yi destekler tutumunda, Simavi kardeşlerin dönemin İçişleri Bakanı Namık Gedik'le aile bağlarından kaynaklanan yakınlığı kadar, Haldun Simavi'nin halkın nabzına göre şerbet vermeye yönelik yayıncılık anlayışının da rolü olduğu kanaatindeydi:

O günlerde, halkın Demokrat Parti'yi çok tuttuğu havası doğruydu. Biz, tutan halkı tutmaz hale getirmeye çalışıyorduk. Haldun ise, tutan halkı görerek daima onun nabzına göre şerbet verme prensibinde olduğu için "Madem halk bunu tutuyor, biz de onu tutarız" havasına girdi ve Demokrat Parti'yi desteklediler...

Necati Zincirkıran ise, Hürriyet gazetesinin 27 Mayıs öncesi Demokrat Parti'den yana değil, demokrasiden yana tavır aldığını savunacaktı:

"Haldun Bey, halkın oylarıyla iktidara gelen Demokrat Parti'nin, iktidardan yine halkın oylarıyla gitmesi gerektiğini, yani demokrasiyi savunuyordu. Fakat basının büyük bir çoğunluğunun Demokrat Parti'ye verip veriştirdiği bu dönemde, bizim bu yayın politikamız

Demokrat Parti taraftarıymışız gibi algılanmamıza neden olmuş olabilir."

Gelgelelim Hürriyet, şimdi darbecilerin şimşeklerini üzerine çekiyordu. Simavi kardeşler için zor günlerdi... Haldun Simavi'nin evi aranmıştı!.. Bazı Hürriyet çalışanlarının İstanbul Radyosu'na giderek havacı Turan Çağlar'a, "Bize destek olursanız gazeteye el koyabiliriz," teklifinde bulundukları haberi kulislerde dolaşmaktaydı! Hürriyet Mesul Müdürü Selçuk Çandarlı gözaltına alınmış ve sorgulanmıştı. Çandarlı, gözaltında kaldığı saatleri şöyle anlatıyor:

"Sansaryan Han'da sorguya çektiler beni. Birinci Şube'de bir gün kaldım. Odadakilerin bir kısmı üniformalı, bir kısmı sivildi. "Hürriyet, Demokrat Parti'den para aldı mı? Gazeteye Simavilerin ziyaretlerine kimler gelir, kimler gider? Koraltan'ın oğlu ile Simavi'lerin bir bağlantısı var mı?" gibi sorular sordular. Ben, "Bilmiyorum... Tarafsızdık..." gibi cevaplar verdim. Ama, aradan geçen kırk bir yıl sonra söyleyebilirim ki, ihtilal öncesinde Haldun bana Menderes'i destekleyeceğimizi ifade etmiştir..."

Simavi kardeşler bu zor günleri de aşacaklardı... İlginçtir, 30 Mayıs 1960 tarihli Hürriyet'te, daha birkaç gün öncesine kadar İçişleri Bakanlığı koltuğunda oturmakta olan Namık Gedik'in gözaltında tutulduğu Harp Okulu eczane odasında çekilmiş bir fotoğrafı yayınlandı. "Nezaret altında bulunan sabık iktidar mensuplan" başlığı altında verilen resim altında, bakın, İçişleri Bakanı Namık Gedik ya da Simavi kardeşlerin hitap şekliyle 'Namık Ağabey'den nasıl bahsediliyordu:

"Kahraman Türk Ordusu'nun örnek hareketi ile vazife başından uzaklaştırılan eski iktidarın tatbikçisi sabık Dahiliye Vekili Namık Gedik, Harp Okulu'nun eczane odasına alınmıştır. Fakat bu defaki koltuğunun makam odasındaki gibi şaşaalı olmadığı muhakkaktır."

NE ARADILAR, NE SORDULAR...

Namık Gedik'in Simavi ailesiyle yakınlığı, eşi Melahat Gedik'den kaynaklanıyordu. Kökleri, tıpkı Melek Simavi gibi, Girit'e dayanan Melahat Gedik, babasının ölümünden sonra ona kol kanat geren Sedat ve Melek Simavi çiftine kızlarıymışçasına yakındı. Öyle ki, genç kızın tıp doktoru Namık Gedik'le hayatını birleştireceği haberini dostlara duyuran nikâh davetiyelerinde, erkek tarafını temsilen Namık Gedik'in babası Kaşif Gedik'in, kız tarafını temsilen Sedat Simavi'nin adı yer almıştı.

Namık Gedik, bakanlık koltuğuna, 18 Mayıs 1954 tarihinde oturmuştu. Demokrat Parti'nin, kullanılan oyun yüzde 56.6'sını alarak ikinci kez iktidara geldiği 2 Mayıs 1954 tarihli genel seçimlerin ardından kurulan Üçüncü Menderes kabinesinde İçişleri Bakanı olarak görev almıştı. Bu görevinde, 6-7 Eylül olaylarına dek kalabildi. Türkiye'nin Kıbrıs meselesine odaklandığı günlerdi. Yunanlıların Enosis isteğini tekrarladığı, Türk hükümetinin Kıbrıs'ın Türkiye'ye verilmesi özüne dayanan Türk tezini telaffuz ettiği gergin günler... Atatürk'ün Selanik'teki evinin bombalanarak tahrip edildiği haberinin basında yer almasıyla alevlenen ve Rumlara ait dükkânların, evlerin, kiliselerin, hatta mezarlıkların tahrip edilmesiyle sonuçlanan olaylar neticesinde istifa etti. Başbakan Menderes'in sevdiği bir çalışma arkadaşıydı. 10 Eylül 1955'de ayrıldığı İçişleri Bakanlığı görevine 24 Aralık 1956'da yeniden getirildi. Fakat Türkiye'nin iki kutba ayrıldığı 27 Mayıs arifesinde, Demokrat Partililer nazarında ne kadar seviliyor ve destekleniyorsa, Halk Partililerin de o oranda öfkesini topluyordu. Nitekim 27 Mayıs'ın ardından, seçimle işbaşına gelen iktidar mensuplarının darbecilerce birer birer gözaltına almışına geniş yer ayıran İsmet İnönü'nün gazeteci damadı Metin Toker'e ait Akis dergisi, bugün bu kutuplaşmayı gözler önüne seren belge niteliğindedir. Bakın Akis, İçişleri Bakanı Gedik'in darbecilerce gözaltına alınışını o günlerde nasıl işliyor:

"Tevkiflerin en alaka uyandırıcısı elbette ki, Dr Namık Gedik'in tevkifiydi. Rejimin bu en ziyade şayanı nefret adamı, Sümer Sokak'taki evinin etrafında polislere geniş emniyet tertibatı aldırmıştı. Sokağa giren askeri birlik, yirmi kadar polisi süratle ve mukavemetsiz teslim aldı. ...Evvela İçişleri Bakanı direnmeye kalktı. Fakat pabucun pahalı olduğu görünce mum gibi oldu ve evinin önüne getirilen bir çöp kamyonuna binmekten başka çare bulamadı..."

Onurlu bir insandı... İçişleri Bakanı Namık Gedik, darbenin dördüncü günü, gözaltında tutulduğu Harp Okulu üçüncü kat penceresinden atlayarak intihar etti. Zor günlerdi Gedik ailesi için... Arda Gedik, o günleri, "Babamın intihar etmesi, bizi birçok konuda dünyadan kopardı. Babamın cesedinin peşine düştük... Bize kimse bilgi vermiyordu..." diye anlatacaktı. Gelin görün ki, Namık Gedik'in ardında bıraktığı eşi ve çocuklarına, dönemin FBI Başkanı bile taziye mesajı yollayarak Amerika Birleşik Devletleri'ne davet ederken, Hürriyet'in aile dostu genç patronları ne aradılar ne de sordular! Arda Gedik, görüşmemiz sırasında, Gedik ailesinin hiçbir zaman Haldun Simavi'yle çok yakın olmadığının altını çizecekti. Haldun Simavi, akrabalık ilişkilerinde de mesafeliydi. Fakat Erol Simavi, yakın dostlarıydı. Kırıldılar... Arda Gedik'e kulak verelim:

"Ben, Erol Ağabey'le, babamın vefatının ardından yaklaşık sekiz sene konuşmadım. Sebebi şudur... 27 Mayıs darbesinden sonra biz İstanbul'a geldik. Annemin dairesi vardı, oraya taşındık. Ne Erol ağabey, ne de Belma abla bizi hiç aramadılar. 64 senesinde ben evlendim. Önemli bir hadiseydi, çünkü Namık Gedik'in oğlu evleniyordu ve ihtilalden sonra Demokrat Parti taraftarlarının ilk neşeli toplantısıydı. Mahkûmlar Kayseri'deydi, karımı Kayseri'ye götürüp getiriyordum... Davetiyeler hazırlanırken annem dedi ki: "Erol'u unutmuşuz!" Ben, "Bilhassa çağırmıyorum," dedim. "Ya Melek teyze?" "Melek teyzeyi çağırırım!" Melek teyzenin bununla bir ilgisi yoktu ki... Biz 68 senesine dek Erol ağabey ile konuşmadık. Maalesef Erol ağabey bunu başka bir şeye yormuş... Hata etmişiz... Babamın intiharından bir gün sonra, Hürriyet gazetesinde babamın yere düştükten sonra parçalanmış başıyla bir fotoğraf çıktı. Erol ağabey zannetmiş ki, ben buna kızdım. Ben, o gün Erol ağabeyin bunu durduracak yetkiye sahip olmadığını, onu durdurma pahasına yapılacak hareketin Hürriyet'i yok edeceğini biliyordum. Sırf babamın fotoğrafı yayınlanmasın diye Hürriyet'in yok olmasına benim rıza göstermeyeceğimi bilmesi lazım. O zannetmiş ki, ben buna bozuldum; o yüzden de beni arayamamış. Aradan üç beş ay geçince, "Arda seni arayamadım; ama o dönemde benim de durumum zordu," deseydi, ben gider elini öperdim. Ama o bunu yapmadı... Onun yapmamasını ben dışlama olarak algıladım. Daha doğrusu, vaktiyle olan yakınlığımız babamın pozisyonundan kaynaklanan bir yakınlıkmış gibi incindim. 68 senesinde Yeniköy'de bir davette karşılaştık. Hatta eşim, "Erol Bey burada!" dedi. Geldi, öpüştük ve o anda ilk ilişkimiz oldu. Düşünün, 60 yılının 27 Mayıs'ı, 68'in Temmuz'u. Bu kadar sene içinde ne aramış, ne de bizim hatırımızı sormuştur..."

TÜRKEŞ'LE GÖRÜŞME

Haldun Simavi, ortalık süt liman olunca, Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş'den randevu istedi.

Türkeş, 27 Mayıs'ı takip eden günlerde ihtilalin kudretli Albayı olarak adlandırılıyordu. Milli Birlik Komitesi'nde, iktidarda kalıcılık-gidicilik tartışmalarında, Albaylar içinde kalma fikrini samimiyetle benimseyen yegane kişi Türkeş'ti. Bu durum, Türkeş'i genç subaylar nazarında gözde Albay yapıvermişti. Fakat, Türkeş'in bir özelliği daha vardı; bir eliyle genç subaylara elma şekeri uzatırken, bir elini de eski Demokrat kitleye uzatıyordu.

27 Mayıs darbesinin üzerinden birkaç hafta geçmişti. Hürriyet'in Ankara temsilcisi Necati Zincirkıran'ın Hürriyet Bürosu'ndaki telefonu çalıyordu. Arayan Haldun Simavi'ydi:

“Necati, benim için Alparslan Türkeş’ten bir randevu iste yavrum.” Kurmaylarına daima yavrum diye hitap ederdi. Kendinden büyüklere bile... Profesör Memduh Yaşa, Haldun Simavi’nin yavrum sözcüğünü dil pelesengi yapıp kendinden büyüklere bile bu şekilde hitap etmesinden kimi zaman şakayla karışık yakınırdı:

“Yahu ben daha büyüğüm. Ama bana bile yavrum diyor...”

O gün Necati Zincirkıran, patronunun isteğini en kısa sürede gerçekleştirebilme hedefiyle çalışmaya başladı. Alparslan Türkeş’i ziyaret etti, patronunun randevu talebini iletti. Türkeş’in cevabı olumluydu. Haldun Simavi, ertesi gün sıcağı sıcağına Başbakanlık’ta kabul edildi.

Bir saat süren baş başa görüşmenin ardından Türkeş, ziyaretçisini kapıya kadar uğurladı.

Haldun Simavi, görüşmeden memnun ayrılmıştı. Kıbrıs’ın Türk olduğu düşüncesini kamuoyuna mal eden gazetenin patronu olarak, Lefkoşe doğumlu Alparslan Türkeş’i beğenmişti:

“Aydınlık bir asker. Birikim sahibi ve medeni bir insan.” Dostluk yolunda temel atılmıştı. Nitekim Haldun Simavi, 27 Mayıs koşullarında tanışıp sempati duyduğu Alparslan Türkeş’le dostluğunu ileriki yıllarda da muhafaza edecekti. Geçen yıllar Alparslan Türkeş’i milliyetçi-Türkçü çizgideki CKMP, MHP ve MÇP Genel Başkanı; Haldun Simavi’yi ise Günaydın gazetesi imtiyaz sahibi olarak çıkaracaktı karşımıza... Ve siyasetçi Alparslan Türkeş, gazetesini ziyaret eden politikacı konuklarını, mesafesini koruyabilmek maksadıyla, Genel Müdür Kemal Kınacı’nın mütevazı odasında konuk eden Haldun Simavi’nin, kendi odasında kabul ettiği bir-iki siyasetçiden biri olacaktı. Erol Simavi’ye gelince... İlginçtir... 1988 yılında Hürriyet gazetesinin 40. kuruluş yıldönümünde kırk yılın tecrübesiyle gazeteci Emin Çölaşan’a konuşan Erol Simavi, kamuoyuna mason olduğunu açıklayacak; hatta kendi masonluğunu itiraf etmekle yetinmeyerek, Alparslan Türkeş’in mason birader olabilmek için yardımını istediğini de iddia edecekti:

"27 Mayıs ihtilali olmuştu. 9 Kasım 1960 Çarşamba günüydü. Gazetedeydim. Sıkıyönetimden aradılar. Milli Birlik Komitesi üyesi Albay Alparslan Türkeş benimle görüşmek istiyormuş... Florya’ya gittik... Tanıştık... Komite içinde darbe yapacaklarını anlattı. Mason olduğumu öğrenince, kendisini de masonluğa almamız için ısrar etti..."

Alparslan Türkeş ise, komite içinden ne arkadaşlarına ne de kendisine

mason olma teklifi geldiğini belirterek Erol Simavi'nin bu iddiasını, Hürriyet'in patronlarının bir zamanlar kapısında beklediğini ima ederek cevaplayacaktı:

"Sayın Simavi, bir mesele için bana gelmişti. Görüşmemiz sırasında benim masonlara karşı ifade kullandığımı, kendisinin de masonluğu savunduğunu yazdı. Ben, bu görüşmeyi bugün teferruatıyla hatırlayamıyorum. Ancak, gerek Erol Bey, gerekse kardeşi Haldun Bey sık sık gelip gidiyorlardı. İlk gelişlerinin sebebi, eski DP Bakanlarından Afyon Milletvekili Arif Demirer Bey'in bir kitabının, gazetelerinde tefrika edilmesi konusuydu. Bunu yayınlamanın sakıncası olup, olmadığını sordular. Benden destek istediler... İstanbul'a geldiğim zaman Florya'daki Belediye köşklerinden birinde kalırdım. Bazen sabah o kadar erken saatlerde gelirlerdi ki, ben daha henüz giyinmemişim, perdeden baktığım zaman Erol Bey'i yahut Haldun Bey'i görürdüm evin önünde. Birçok defalar kendileriyle görüşmüşüzdür..."

"HÜRRİYET"E YENİ KAPTAN

Simavi kardeşler, bir süre sonra gazetelerinin Umumi Neşriyat Müdürünü de değiştirdiler... Samih Tiryakioğlu'nun, 1955 yılı Aralık ayında Hürriyetle ilişiğinin kesilmesinin ardından Hürriyet gazetesi Umumi Neşriyat Müdürlüğü'ne getirilen Selçuk Çandarlı, 27 Mayıs'tan üç ay sonra görevinden alındı.

Aylardan Ağustos'tu. Necati Zincirkıran, Hürriyet'in, Kızılay Foto Apartmanindaki Ankara Bürosu'na gelen bir telefonla acilen İstanbul'a çağrılmıştı. Arayan kişi, idari işlerden sorumlu Erol Simavi'ydi. Haldun Simavi, önemli kararlar arifesinde daima kardeşini çağırır, bilgi verirdi. Gerekli organizasyonları yapmak Erol'un göreviydi. Zincirkıran'a bu kez de, her zamanki sıcaklığı ve samimi üslûbuyla ağabeyinin talimatını aktarıyordu:

"Küçükoğlan!.. İlk uçağa atla, hemen buraya gel. Önemli işler var." Erol, kişiliği itibariyle ağabeyinden tamamiyle farklı bir insandı. Haldun'un, çalışanlarla ilişkilerinde son derece ciddi ve mesafeli olduğunu belirtmiştik. Haldun, yaşı ilerleyip deneyimleri arttıkça çalışanlar üzerindeki otoritesini arttırırken; Erol, çalışma arkadaşlarıyla son derece sıcak ilişkiler içindeydi. Mesai arkadaşlarıyla samimiyette sakınca görmeyen ve iş yaşantısında kurduğu arkadaşlık ilişkilerini, hafta sonları Kanlıca'daki babadan kalma yalıda verdiği davetlerle pekiştiren dost canlısı, hoş sohbet genç bir patron... Necati, Erol'un Hürriyet çatısında çalışmakta olan yakın dostlarından biriydi. İşte bu dostluğa dayanarak, Necati Zincirkıran'a Küçükoğlan diye

hitap ediyordu.

Necati Zincirkıran patronlarını iyi tanıyordu. 1950 yılından beri Hürriyet çatısı altındaydı. Erol Simavi'nin, "İlk uçağa atla, gel!" talimatını verdiği gün, bu İstanbul seyahatinin önemli gelişmelere gebe olduğunu sezinlemişti:

"Hayrola patron, önemli bir şey mi var?"

"Gel, gel de sen, öğrenirsin."

Soluğu İstanbul'da aldı; vakit kaybetmeden Erol Simavi'yi aradı: "Necati atla, eve gel!"

Erol ve Belma Simavi çifti, Ayazpaşa'da, Kazım Taşkent'e ait Doğan Apartmam'nın üst katında, iki daireden birleştirilen şık bir evde oturuyorlardı. Bu daireye, dostlarının 'son derece zevkli bir hanımefendi' şeklinde tanımladığı Belma Simavi'nin eli değmiş olmalıydı... Belma ve Erol, o günlerde, evlilikleri parmakla gösterilecek kadar mutlu bir çiftti. Nitekim o gün, Necati Zincirkıran genç çiftin evinde neşeyle karşılandı. Erol Simavi, Zincirkıran'ı hemen bir köşeye çekti ve olup biteni kısaca anlattı:

"Bana bak Küçükoğlan, gazetenin başına geçiyorsun. Yarın ağabeyimin evinde bir toplantı yapılacak. Kimseye bir şey söyleme. Senin, bizim ve gazete için hayırlı olsun..."

Yarınların mesul müdürü ile gazetenin küçük patronu heyecan içinde öpüşüp birbirlerine sarıldılar. Küçükoğlan, Hürriyet'in içinden yetişen ilk mesul müdür olacaktı!

Necati Zincirkıran'a, mesul müdürlüğüne getirildiği, ertesi gün Haldun Simavi'nin evinde yapılan toplantıda resmen tebliğ edildi. Zincirkıran, o günü ve toplantıda konuşulanları nasıl aktarıyor:

"Haldun Simavi'nin Elmadağ'daki Dörtler Apartmanı'nda toplandığımızda sadece beş kişiydik. Haldun Bey, Erol Bey, Tahsin Öztin ve bizim emektarlardan Samet Koçyiğit... Haldun Bey gazete yazı işleri kadrosunda köklü bir değişiklik yapılması gerektiğini söyledi. Kimseyi suçlamadı ama, "Böyle de gidemeyiz, dökülüyoruz. Büyük atılımlar yapacağız önümüzdeki dönemde. Biz Erol'la görüştük, bunun için Necati'yi gazetenin başına getirmeye karar verdik," dedi. Tahsin Öztin ve Samet Koçyiğit de sevinmişlerdi bu açıklamaya. İkisi de bana yardımcı olacaklarını söylemişlerdi o gün. Nitekim, bunu fazlasıyla yaptılar. Onlara şükran borçluyum. Haldun Bey, "Peki Ankara'ya kimi koyacaksın?" diye bir soru sordu: "Bonn'da Basın

Ataşe muavinliği yapan bir gazeteci arkadaşım var. Onu getirebilirim. Heyecanlı, çalışkan bir gazetecidir. Yeteneklidir...” “Oğlum yetenekliyse, basın ataşeliğinde, devlet memuriyetinde ne işi var?” gibi hafif bir zılgıt çekti bana. O sırada Erol lafa karıştı. “Benim de arkadaşımdır, iyi çocuktur. Necati’nin tercihine destek verebilirim,” diyecek oldu, “Büyük Patron’dan fena bir zılgıt da o yedi...”

ÇEK DEFTERİNİ KILIÇ GİBİ ÇEKEN PATRON

Haldun Simavi, Selçuk Çandarlı ve arkadaşlarına durumu bildirmiş; eski ekip, Necati Zincirkıran’la çalışamayacaklarını belirtmişti. Böylece Hürriyet’in yönetimine, Hürriyet çatısı altında yetişmiş, genç ve dinamik bir gazeteci getiriliyordu. Adı, 1 Eylül 1960 tarihli Hürriyet gazetesinin künyesine Mesul Müdür olarak giren Necati Zincirkıran, yirmi dokuz yaşındaydı.

Zincirkıran, ilk iş olarak Hürriyet’in yaşlanan kadrosunu gençleştirdi, yeniledi. Ankara Bürosu’na, Akis dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptığı dönemde “kedi-fare hikâyesi” yazısından dolayı Ankara Cezaevi’nde, yazar-çizerler arasındaki adıyla Ankara Hilton’da çile doldurarak ün yapmış bir gazeteciyi, Cüneyt Arcayürek’i getirdi! Dönemin, işinin erbabı foto muhabirleri Muammer Teoman, Abidin Behpur, Alaettin Büte’yi Hürriyet kadrosuna kattı. Doğan Uluç, Metin Soysal, Kemal Kınacı, Ayhan Hünalp, Yüksel Kasapbaşı, Rahmi Berksoy gibi genç ve yetenekli muhabirleri Hürriyet ailesine kazandırdı. Tirajı, son birkaç yıldır 200 binlerde takılıp kalan Hürriyet’te, gazeteciliğin daha hızlı, daha rekabetçi ve hatta ‘her koyun kendi bacağından asılır’ anlayışıyla yapılacağı bir dönem başlıyordu.

Hürriyet, bu anlayışın ilk örneğini, devrik iktidarın Yassıada’daki hayatını gözler önüne seren fotoğrafların basına satışının gündeme geldiği günlerde sergiledi. Darbenin üzerinden beş ay geçmişti. Milli Birlik Komitesi, başta Orhan Erkanlı olmak üzere, birkaç komite üyesinin ısrarıyla, Ordu Film Merkezi tarafından Yassıada’da çekilen fotoğrafların basına müzayede yoluyla satılmasını kararlaştırmıştı. Babıâli, hop oturup hop kalkmıştı bu karar karşısında... Cumhuriyet, Dünya, Milliyet, Tercüman, Vatan, Akşam, Yeni Sabah gazeteleri, fotoğrafların kâr metaı haline sokulmasını kınadıklarını vurguladıkları ortak bildiriyle müzayedeye katılmayacaklarını açıklamışlardı. Fakat Hürriyet, ne etik üzerine yapılan tartışmalara, ne de yedi gazetenin kararma iştirak etmişti. Hürriyet yöneticileri müzayedeye katıldı, astronomik demeden parayı bastırdı ve fotoğrafların yayın haklarını satın aldı. O günlerde, Demokrat Parti’lilerin Yassıada’daki yaşantısına dair bu ilk fotoğrafların gazetelere açık arttırmayla satılması

uygulamasını iğrenç diye tanımlayarak Milli Birlik Komitesi'nin şimşeklerini üzerine toplayan Dünya gazetesi sahiplerinden Bedii Faik, Hürriyet'in patronlarının o günkü tutumunu bakın nasıl eleştiriyor:

"Bu, parayı veren düdüğü çalar fehvasınca düzenlenmiş ve devletin kanunlarından, bir ihtilalin iddialarına ve ciddiyetine kadar, her şeyi altüst eden bir rezaletti ki, susamazdık. Gerçi arttırma günü, Hürriyet gazetesi sahiplerinden biri, cebinden kılıç çeker gibi çıkardığı çek defterine bir fotoğraf için 100 bin rakamını yazabiliyor ve bir saat içinde bu miktarı durmadan arttırmakta hiç sakınca görmüyordu..."

Hürriyet, fotoğrafları satın alarak gazetecilik yapıyordu. Cumhurbaşkanı Bayar, Başbakan Menderes ve Demokrat Parti'nin önde gelen isimlerinin Yassıada'daki hayat koşullarını gözler önüne seren fotoğrafları, tıpkı Hürriyet in yaptığı gibi, en etkili şekilde yayımlamak da gazetecilik idi. Gelin görün ki, fotoğrafların resim altlarında kullanılan ifadeler, yayın hayatına, "Hürriyet'in programı kısadır; memleketimizde gelişmeye başlayan demokrasi zihniyetini kökleştirmek ve müdafaa etmek için ortaya atılıyoruz," diyerek başlayan bir gazetenin, ihtilalin havasına kapılarak hangi noktaya geldiğinin yazılı belgesi olarak arşivlere geçti. Bakın, 10 Ekim 1960 tarihli Hürriyet gazetesinde yer alan Celal Bayar'a dair bir fotoğrafın resim altında, Türkiye Cumhuriyeti'nin üçüncü cumhurbaşkanından nasıl bahsediliyordu:

"Milli irade lafını diline dolayarak, son dakikaya kadar diretmek cüretini gösteren düşük Cumhurbaşkanı Bayar da şimdi bütün çetesiyle birlikte, sahici milli iradenin emrine girmiş vaziyette günlerini saymakla meşgul... Günler, baş döndürücü bir hızla gelip geçiyor. Bu süratin bittiği yer, sabıklar için mukadder akıbetin başlangıç noktası olacak ve 27 Mayıs'ta şahlanan milli irade, kanun yolu ile kendini bir kere daha gösterecek. On yıllık iktidarı boyunca 'Millet bir yana, ben bir yana' tekerlemesini benimseyerek yalnız kendini düşünen Bayar, hâlâ kendini düşünüyor. Fakat bu seferki düşünce tarzı bambaşka... Bunun böyle olduğu, resimden de belli. Düşük cumhurbaşkanı çok düşünceli... Sorulan suallere dalgın bir ifadeyle cevap vermeye çalışıyor. Zira biliyor ki, verdiği her cevap, kendini kaçınılması imkânsız neticeye doğru biraz daha yaklaştırmaktadır..."

Vurgulamakta fayda var; Hürriyetin, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın "kaçınılması imkânsız neticeye doğru" yaklaştığını yazdığı günlerde, yargılamalar bile başlamamıştı! Yargısız infaz, Başbakan Adnan Menderes'i ifade verirken yansıtan fotoğrafın resim altında da dikkat çekiyordu:

"Kardeşi kardeşe vurduracak kadar kudurgan bir hale gelen iktidar mensupları, her şeye rağmen ısrar ediyor ve saltanatlarını devam ettirmek için çılgın projeler kurmaktan geri kalmıyorlardı. Sonra bir sabah uyandıkları vakit, gözleri 27 Mayıs'm mukaddes aleviyle kamaştı... Böylece kendi kazdıkları kuyuya kendileri düşmüş oluyorlardı. Feci ve yürekler acısı bir düşüştü bu. İşte misali; resimde 27 Mayıs'a kadar kendini bu vatan ve bu topraklar için son derece lüzumlu adam zanneden ve Türkiye gibi bir memlekette diktatörcülük oynamaya heveslenen düşük Menderes, Yüksek Soruşturma Kurulu'na bağlı 5 Numaralı Tali Komisyon üyelerine Yassıada'da ifade verirken görülüyor... Yalnız ifade vermiyor, terliyor aynı zamanda... Hem de buram buram..."

"EROL KENDİNİ KLİŞEHANEYE KAPATTI"

Basın, bir yandan fotoğrafları satan komiteye, bir yandan da fotoğrafları satın alarak basan Hürriyet gazetesinin patronlarına ateş püskürüyordu. En ağır tepki, Metin Toker'in çıkarmakta olduğu Akis dergisinden geldi.

Müzayede sırasında, 'çek defterini kılıç gibi çeken' patron, Erol Simavi idi! Fotoğrafların Hürriyette yayınlanmasının üzerinden bir hafta geçmişti ki, Akis'in boy hedefi oldu. Akis, Hürriyet'in küçük patronunun İçişleri Bakanı Namık Gedik'le birlikte çekilmiş eski günlere dair bir fotoğrafını yayınladığı gibi, resim altına da "Hey gidi günler hey!" yazmıştı! Dergide, Hürriyet'in genç patronlarının İrtibat Bürosu'na başvurarak, devletin tekelinde olan fotoğrafların sadece kendilerine verilmesi halinde 'yüz binlerce lira' ödeyebileceklerini bildirdikleri öne sürülüyor; Simavi kardeşler yerden yere vuruluyordu:

"Bu, 'Babıâli ağaları'ndan şikayet edildiği bir sırada servete rüçhan tanımak demekti. Dr. Namık Gedik'in ideal arkadaşları bugün ardından veriştirdikleri eski iktidar devrinde çubuğu yakıp keyiflerine bakmışlar, sayfalarını Menderes'in resimleri ve methiyeleriyle -hem de ustaca- doldurup milyon üzerine milyon eklemişlerdi. Bu sayede ellerinde geniş imkân vardı... Bir gazete, gerekirse bir fotoğraf çekmek veya temin etmek için bir milyon da harcayabilirdi. Uğraşır, didinir, çalışır, eşit şartlar altında rakiplerine üstünlük göstererek neticeye erişebilirdi. Ama doğrusu istenilirse, bir müzayedede herkes hürriyet için didişirken, Hürriyet için tutulmuş bir yolun kabarttığı servete güvenip en bol sıfırlı çekin altına imza atmanın ne menem bir atlatma olduğunu hiç kimse anlayamadı. Ne gariptir, eski devirde at oynatan herkes yeni devirde, kısa bir endişeli fasıladan sonra 'adapte olma' imkânını buluyor, eski dostlukların yerine yenilerini koyarak değirmenini döndürüyor, söz sahibi oluyordu..."

Akis'in gündeme getirdiği fotoğrafta, Namık Gedik Erol Simavi'ye, Erol Simavi ise doğrudan objektife gülümsüyordu. Ceketinin önü açık olan Hürriyet'in genç patronu, İçişleri Bakanı'nın bir adım önündeydi. Deklanşöre basarak, Gedik ve Simavi'nin o anını görüntüleyen foto muhabiri, iki düğmeli ceketinin üst düğmesi iliklenmiş bir halde yürümekte olan İçişleri Bakanı'nın yüzündeki kendinden emin ifadeyi yakalamayı başarmıştı. İşte Akis'in, darbeden birkaç ay sonra, bu fotoğrafı Erol Simavi'yi hedef gösterircesine yayınlaması, Hürriyet'in küçük patronunu hayli bunalttı. Akis'in yayınının Erol Simavi üzerindeki etkisinin boyutlarını, gelin dönemin tanıklarından Bedii Faik'ten dinleyelim:

"Erol'un çok korktuğunu bilirim... Erol, intihar edecek derecelere gelmiştir. Kendini klişehaneye filan kapattı. Zor çıkarttık. Jurnal edilmesi böyle tesir etti..."

Bedii Faik'e göre, Akis'in eski defterleri karıştırması jurnaldi. Peki, Akis yazı işlerinin Simavi kardeşlerle alıp veremediği neydi? 1960 Ekim'inde, Akis dergisinin genel yayın müdürü olarak görev yapmakta olan gazeteci Kurtul Altuğ, Simavi kardeşleri hedef haline getiren bu yayına neden olan düşünceleri bugün şöyle anlatıyor:

"Hürriyet o zaman da büyük gazeteydi. İktidar neredeyse büyük gazeteler oradadır. Hürriyet, 27 Mayıs öncesinde Demokrat Parti ile dosttu. Daha sonradan Adalet Partisi milletvekili olan, Namık Gedik'in eşi Melahat Gedik, Simavi'lerin çok yakınıydı. Dolayısıyla Namık Gedik de aileye çok yakındı. Biz, Akis olarak fotoğrafların parayla satılmasına tavır almıştık. Hem bu kadar Demokrat Parti ile içli dışlı ol, hem de arkasından o fotoğrafları satın al ve yayınla! Buna karşıydık. O nedenle Hürriyet' in o fotoğrafları yayınlamasına tavır aldık..."

“EROL SİMAVİ DE İŞİN İÇİNDE”

Yıllar geçti... 17 Ekim 1960 tarihli Akis dergisinin yayını karşısında paniğe kapıldığı Bedii Faik tarafından ifade edilen Erol Simavi'nin, bu olaydan yaklaşık bir buçuk yıl sonra, 22 Şubat Aydemir İsyan Olayı'nda işin içinde olduğu iddia edildi! Üstelik bu iddiayı dile getiren kişi, Necati Zincirkıran'dı.

27 Mayıs, Türkiye'nin siyasal dengelerini altüst etmişti. Ordu içinde cuntalar oluşmuş; bu gruplar için, özellikle 1961 seçimlerinin sonucu tam anlamıyla hüsran olmuştu. Onlara göre, 27 Mayıs'a rağmen değişen bir şey olmamıştı; seçilenler, yine eskilerdi. 15 Ekim 1961 seçimlerinden tam altı gün sonra Harp Akademisi'nde toplanan otuz

sekiz Silahlı Kuvvetler Mensubu'nun bu seçimi saymama yolundaki fikir birliği içinde imzaladığı 21 Ekim protokolü, Başbakan İnönü'ye rağmen müdahale kararının alındığı 9 Şubat protokolü derken, 22 Şubat 1962 günü, öğle saatlerinde Ankara'da Tank Taburu yürümeye başladı...

22 Şubat'ın Hürriyet tarihi açısından önemi, isyan olayının kaderinin meçhul olduğu saatlerde, Hürriyet'in elini taşın altına koyarak demokrasiden yana tavır almasıydı. Diğer gazetelerin Ankara büroları, "Tek bir metin yapalım, hepimiz bu metni yayınlayalım," önerisini getirerek mümkün olduğunca risk almaktan kaçınırken, Necati Zincirkıran, bu öneriyi ileten Ankara Temsilcisi Cüneyt Arcayürek'e çıkışmıştı: "Olur mu hiç öyle şey! Ama bak bakalım, nasıl bir metinmiş..." Milliyet ve Cumhuriyet'te hazırlanan metin, "Dün gece Ankara'da kimi olağanüstü önlemler gözlenmiştir..." diye başlıyordu. Zincirkıran, "Şimdi ben sana başlarım," diye kızgınlıkla söylenmişti:

"Derhal, orada neler oluyor, ne bitiyorsa yazacaksınız, elinizde ne bilgi varsa habere koyup teleksle geçeceksiniz..."

İsyan hareketinin anlaşmaya dönüşebileceği yolundaki haberlerin akmaya başladığı dakikalarda, Hürriyet nüshalarını Ankara'ya taşıyan kamyonlar süratle şehre girmiş ve Hürriyet gazetesi, "Demokrasi tehlikede Ankara'da isyan" manşetiyle satışa çıkmıştı.

O gün, öğle saatlerinde Cüneyt Arcayürek kırmızı telefondan arayıp, "Baba, durum karmakarışık... Talat Aydemir Albaylar Cuntası bugün bir şeyler yapacak," dediğinde, karar vermek tek başına Zincirkıran'a düşmüştü. Haldun Simavi yurt dışındaydı. Erol Simavi, ortalıkta yoktu. Bir kez telefonla aramış, nerede olduğunu söylemediği gibi bir telefon numarası da bırakmamıştı. Yıllar geçecek ve Zincirkıran, Hürriyet'in küçük patronunun o gün gazetede bulunmama nedenini anılarında şöyle yorumlayacaktı:

"Saat 19.00'da Ekrem Alican, Harp Okulu'na Talat Aydemir'le görüşmeye gittiğinde bizim hazırlayıp bastığımız ilk gazete Ankara'ya varmıştı. Kamyon şoförlerimiz beş saatte, o zaman sekiz silindirli ve benzinli Ford kamyonlarla harikalar yaratıyordu. Hürriyet hemen satışa çıkmış ve ihtilalcilerin de ellerine geçmişti. Bizim haberi tavır koyarak vermemiz ihtilalcilerin İstanbul'daki uzantılarını rahatsız etmişti.
Saat 21.30'da Dünya gazetesinin müdürlerinden Hayri Alpar gazeteye geldi. Bana, "Yanlış bir iş yapıyorsun, hem kendini hem de gazeteyi tehlikeye sokuyorsun. Değiştir bu manşeti," dedi. Tepem atmıştı. "Sen kimden yanasın?" diye bağırdım herkesin içinde. "Bunun için geldinse

çık buradan dışarı. İhtilalin sivil uzantılarından talimat alacak kadar şerefsiz bir gazeteci değilim ben."
Hayri Alpar aslında beyefendi bir insandı. Ağabeyimizdi, ama hiçbir zaman iyi bir gazeteci olamamıştı. Üstelik kalp hastasıydı da. Salondan çıkarken kulağıma eğilerek, "Erol Bey de bu işin içinde," demez mi?
Erol Simavi patronlarımdan biriydi. Sedat Simavi'nin oğlu, Haldun Simavi'nin kardeşi. O zaman anladım bana neden telefon numarası vermediğini. Fakat bu itiraf karşısında donakalmıştım, elim ayağım titriyordu. Bunu ne Haldun Simavi'ye, ne de Cüneyt Arcayürek'e söyledim bugüne kadar... Yalnız, bizim müesseselerimizde uzun zamandan beri müşavirliğimizi yapan, yönetim kurullarımızda üye olan dostumuz, büyüğümüz Prof. Memduh Yaşa biliyordu. O da bir başkasından öğrenmişti. Konu üzerinde Erol Simavi'yle daha sonra da herhangi bir şey konuşmadık.
22 Şubat'çılar arasında üniversitelerden sivil akıl hocaları vardı. Ünlü profesörler, bilim adamlarımız, ünlü gazetecilerimiz, cuntacılara destek veriyorlar, onlara yol gösteriyorlardı. Çünkü Türkiye'yi birlikte kurtaracaklardı! Dünya gazetesi sahiplerinden Falih Rıfkı Atay bir yazısında, "Aydemir'in gözlerinde, Mustafa Kemal'in pırıltılarını gördüm," diyebiliyordu. Onlara göre Aydemir, müthiş bir insan ve kurtarıcıydı. Aslında ihtilalcilerin sivil uzantıları sadece üniversite ve basında değil siyasi partilerin içinde bile vardı. Avni Doğan, Turgut Göle bilinen isimlerdi. İsmet İnönü, 22 Şubat günü Çankaya'da toplantıya gelmeyen Dışişleri Bakanı Selim Sarper'i 22 Şubatçılarla irtibatlı olduğu gerekçesiyle daha sonra istifa ettirecekti.
Dünya'nın sahiplerinden Bedii Faik, "İhtilalciler Arasında Bir Gazeteci" adlı kitabında hem kendi durumunu açıklar hem de profesörlerin isimlerini, toplantılarını anlatır..."

EROL SİMAVİ 'İŞİN İÇİNDE' Mİ?

Necati Zincirkıran'ın anılarında dikkat çektiği profesörlerin isimleri ve yapılan toplantının mahiyeti, Bedii Faik'in İhtilalciler Arasında Bir Gazeteci adlı kitabının "Profesörler Harp Akademisinde" başlıklı bölümünde yer alır. Bedii Faik'in aktarımına göre, 15 Ekim seçimlerinin kesin sonucunun henüz alınamadığı; ama genel kanaatin, CHP'nin tek başına iktidara gelebilecek aritmetik çoğunluğa ulaşamayacağı görüşü üzerinde yoğunlaştığı saatlerdir... Dönemin Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunay, Harp Akademisi kumandanı General Faruk Gürler'in tavsiyesi üzerine, İstanbul Üniversitesine mensup bazı profesörleri Harp Akademisi'ne davet ederek 'bir de onlarla görüşmeyi' uygun bulur. Sandıktan, ihtilalin karşısında sayılan kuvvetlerin galip çıkacağından emin görünen profesörler, sonuç hangi partinin lehine ya da aleyhine olursa olsun, demokrasinin lehine

sayılması gerektiğini salık verirler. Kitapta adı geçen profesörlerden biri de tıp doktoru Cihat Abaoğlu'dur. Erol Simavi'nin anne tarafından akrabası ve yakm dostu olduğu iyi bilinen Cihat Abaoğlu...

Hayri Alpar'ın, Zincirkıran'ın kulağına fısıldadığı, "Erol Bey de bu işin içinde," iddiasına gelince... Hayri Alpar, bugün hayatta değil. Ancak Alpar'ın müdürlük yaptığı Dünya gazetesi sahiplerinden Bedii Faik, Erol Simavi'nin ne 22 Şubat gibi bir harekete destek verecek cesareti, ne niyeti, ne de hevesi olduğu kanaatinde... 22 Şubat'ın önceden tertiplenmiş bir hareket olmadığına, dolayısıyla gerek Hayri Alpar'ın gerekse Erol Simavi'nin 22 Şubat'ı önceden bilebilmesine ihtimal olmadığına dikkat çeken Bedii Faik, "Hadi diyelim ki ihtilalden korkmuştur da ondan sonra 'İhtilalcilerle aman birlikte olayım!' demiştir... Hayır!.. Mümkün değil... İhtilalden korkmuş olabilir, doğrudur. Ama Erol Simavi'nin tabiatı hep böyle şeylerin dışında kalmaktır. Hele bu tür konular Erol Simavi'nin yanında konuşulsun... Mümkün değil," diyor ve ekliyor:

"Hayri Alpar benimle çalışıyordu. Hayri benden ayrılmıştır; bana çok haksızlıklar da etmiştir; ama karakterini size söyleyeyim... Hayri Alpar'ın ölüsüne bile Necati Zincirkıran'ın "İhtilalin uzantısı çık şuradan" demeye hakkı yok. Hayri Alpar onun suratına bir patlatır!.. Hayri Alpar'ın ona yapacağı mukabeleyi Zincirkıran'ın ömür boyu unutamayacak halde olması lazım. Öyle nerede, Necati Zincirkıran ayağa kalkacak da Hayri Alpar'a, "Çık dışarı" filan desin. Bu mümkün değil. Hayri, gidip de bir gazetenin, Hürriyet'in manşetine karışacak bir ahlak yapısında da değildi. Kaldı ki Erol da, böyle bir işin içine girebilecek bir havanın içinde değildir. Bu bir... İkincisi, 'işin içi' neymiş? Hayri Alpar, 'bu işin içini' nasıl biliyormuş. 'İşin içi' yok. Bu işin içi Ankara'da. İstanbul'da oturup da bu işin içini bilmeye imkân ve ihtimal yok. Hiç kimsenin yok... Bu işin içini burada Birinci Ordu'da Kurmay Başkanı olan Emin Aytekin dahi bilmez. Bu işin iç yüzünü oturup da Ordu İstihbarat Başkanı olan Kurmay Albay Turan Çağlar bile bilmiyor. Ankara'da olan bir şey... Onlar, vaziyeti sonradan öğreniyorlar. Soruyorlar tabii... Ordu istihbaratı diyor ki, "böyle oldu, şöyle oldu". Bize, ondan sonra naklediyorlar. Bu, İsmet Paşa'nın 22 Şubat'ı büyüterek büyük ihtilal havası içerisine soktuğu ve yine İsmet Paşa'nın galip geldiği bir ihtilal. "Adnan Menderes ihtilale kurban gitti. Bak İsmet Paşa öyle değil. İsmet Paşa şak diye yendi" havasına sokup, 22 Şubat'ı şişirdiler. Hayri Alpar'ın bu kadar net bilgisi olmasına imkân ve ihtimal yok. Erol Simavi'nin de böyle bir şeye girmesi mümkün değil..."

Necati Zincirkıran ise, Bedii Faik'in bu yorumuna şu sözlerle karşılık verecekti:

"Ben, kitabımda yaşadığım bir olayı anlattım. Üstelik bu olaya, yazı işlerinde bulunan arkadaşlarım da tanıktırlar. Bedii Faik'in bu işlerin içinde olduğu biliniyordu. Hayri Alpar da onun yanında çalışıyordu. Hayri Bey, beyefendi bir insandır. Ağabeyimizdir... Kalp hastasıydı da... O gece, bizim Hürriyet'teki çalışma arkadaşlarımızdan Cemal Altop'la birlikte telaş içinde yazı işlerine geldi. Ve bana, kitabımda yazdığım sözleri söyledi. Ben de vermem gereken cevabı verdim. Cevap da oydu... Demokrasi adına oydu. Hatta Cemal'e de, "Niçin Hayri Bey'i buraya getirdin," diye bir zılgıt çektim. Ama daha sonra, Hayri Bey'le biz çok beraber olduk. Bu konuyu da hiç konuşmadık. Doğrusu Hayri Bey, her zaman saydığım bir insandı. Ve 1962'deki sözleri karşısında çok şaşırmışımdır..."

"MASON LOCASINDA YERE YIĞILMIŞ"

Gelelim Zincirkıran'ın, Hayri Alpar'ın bu ilginç iddiasından bir başka kanaldan haberdar olduğunu vurguladığı Profesör Memduh Yaşa'ya...

Yaşa'nın Simaviler ile hukuku 1944 yılına değin uzanıyor. Simavi'lerle önce Kanlıca'da komşu, sonra dost olmuş; Hürriyet'te yazar, mali müşavir, yönetim kurulu üyesi olarak görev almış. Bugün, tabiri caizse, kırk yıllık maziyi ve bu süreçte tanık olduklarım zaman süzgecinden geçirdiğinde, "Erol Simavi de bu işin içinde" iddiasını gerçekçi bulmadığını söylüyor. Yaşa'ya göre, Erol Simavi'nin 22 Şubat günü Hürriyet' teki görevi başında olmama nedeni, ailevi bir soruna dayanıyor: Belma Simavi'nin ağabeyi ile erkek kardeşi arasında geçen bir aile trajedisine... Memduh Yaşa'dan dinleyelim:

"Talat Aydemir cuntasının harekete geçtiği 22 Şubat 1962 günü Londra'daydım, isyan olayını, Londra'da kaldığım otelde Lüksemburg Radyosu'nun Fransızca yayınından öğrendim. Bir, ya da iki gün sonra Londra'dan Berlin'e geçtim. Berlin'de, İstanbul'dan adıma çekilmiş bir teleks mesajıyla karşılaştım. Mesaj, Erol Simavi'dendi ve 'Sana ihtiyacım var... Acele dön...' deniliyordu. Berlin'deki işlerimi hızla tamamlayıp bir-iki gün içinde İstanbul'a döndüğümde; Erol, Ayazpaşa'daki evinde istirahat ediyordu. Belma Simavi'nin iki kardeşi arasında ailevi bir sorun yaşanmış... Bir kardeşi, Şişli'deki Melek Apartmanı'mn üçüncü katından düşmüş... Bu olayların ardından Erol, sanıyorum mason locasında, yere yığılıp kalmış. Ayazpaşa'daki evine gittiğimde, bana spazm geçirdiğini ve birkaç gün gazeteye gidemediğini ifade etti."

Memduh Yaşa'nın bahsettiği kayınbiraderler, Belma Simavi'nin ağabeyi Şefik Başar ile çok sevdiği erkek kardeşi Ercan Başar idi. Belma Simavi için büyük üzüntü kaynağı olduğu bilinen bu aile

trajedisinde en büyük bedeli, delikanlı çağında olan Ercan ödemişti. Melek Apartmanının üçüncü katından düştüğü belirtilen genç adam, o günden sonra bir daha eski sağlığına kavuşamamış; sakat kalmanın acısını hayat boyu üzerinden atamamıştı!

“Erol Bey de işin içinde” iddiasına geri dönersek... Dönemin gazeteci tanıkları, Necati Zincirkıran’ın aktardığı anekdottan yola çıkarak, “Erol Simavi işin içinde mi, yoksa değil mi” diye tartışadursunlar; Hürriyet tarihinde somut bir gerçek vardır ki, bu da bir darbecinin 1969 yılında bizzat Erol Simavi’nin kararıyla Hürriyet’in başına Genel Müdür olarak getirilmesidir! 22 Şubat’a destek verdiğini anılarında açıkça söyleyen 27 Mayıs’ın güçlü Kurmay Binbaşısı Orhan Erkanlı’nın!..

[Dipnot: Orhan Erkanlı, 22 Şubat’a desteğini şöyle açıklar: “22 Şubat’ın hakiki lideri Talat Aydemir değil, Dündar Seyhan’dır. Fakat Talat, Harp Okulu talebeleri tarafından çok sevildiği için önde tutulmuş ve gösterilmiştir. D. Seyhan ise, bu hareketi daha doğrusu muhtemel bir hareketi 14’ler adına hazırlamış, örgütü güçlendirmiş ve kendine göre uygun bulduğu tarihte yanlışlıkla düğmeye basmıştır. Bir senelik gayretler sonunda orduda bize bağlı olan subaylara, ihtilali devam ettirmek isteyenlere, çeşitli vasıtalarla Albay Dündar Seyhan’ın bizim temsilcimiz olduğunu, kendisinin vereceği talimat dahilinde hareket edilmesi gerektiğini duyurmuş, 14’lere taraftar olanları Albay Seyhan vasıtasıyla Albaylar Cuntası’na bağlamıştık. 22 Şubat ayaklanmasını yapanlar; Zırhlı Birlikler ve Harb Okulu idi. Harb Okulu’nu Aydemir sürüklemiş, Zırhlı Birlikler de bizim için, bizim temsil ettiğimiz devrimci fikirler, ihtilalci metodlar için harekâta katılmışlardır..."]

“HÜRRİYET’TE BİR DARBECİ

Orhan Erkanlı, Türk yakın tarihine ‘27 Mayıs’ta İstanbul’u tank üzerinde teslim alan kurmay Binbaşı’ olarak geçti. 38’liler grubu olarak bilinen komitenin 27 Mayıs öncesi İstanbul’daki beyni, kilit adamıydı. 27 Mayıs’ın ardından, kurulan Milli Birlik Komitesi’nin Genel Sekreterligi’ne getirildi. Genel sekreter olarak görev alacağı komitenin teşekkül ettiği Başbakanlık salonuna girişi sırasında yaşanan bir olay, Orhan Erkanlı karakterini analiz edebilmek açısından ipuçları verir. Üzerinde manevra giysisi, 29 Mayıs gecesi askeri uçakla İstanbul’dan Ankara’ya ve doğruca Başbakanlık salonuna gelen Erkanlı, içeri girmesine müsaade etmeyen nöbetçiyi silahına sarılarak ikna etmiştir.

Orhan Erkanlı, komitenin radikal kanadında; genel bir reform hareketi

yapabilmek için, hiç değilse beş yıllık iktidar hayal eden gruptandı. Komitenin, iktidarı bir an önce sivillere teslim etme gerekliliğine inanan diğer kanadı tarafından, Orhan Kabibay, Alparslan Türkeş'in de içinde olduğu ve iktidarda kalmanın şart olduğuna inanan diğer on üç subayla birlikte o da tasfiye edildi. 1960 yılının 13 Kasım tarihinde, İstanbul Levent Karanfil Sokak'taki evine iki manga asker eşliğinde gönderilen Cemal Gürsel imzalı bir tebliğle emekliliğe sevk edildiğinde, yarbaylığa terfi edeli birkaç gün olmuştu. Tebliğ edilen bildiride, "Milli Birlik Komitesi'nin feshedildiği, yurt dışı hizmetle görevlendirileceği, o vakte kadar evinden çıkmaması..." bildiriliyordu. Tarihe 14'ler olarak geçen, tasfiye edilen 14 komite üyesinden Alparslan Türkeş Yeni Delhi, Orhan Kabibay Brüksel'e sürülürken, Orhan Erkanlı dış görev adı altında Meksika'ya gönderildi. 1962 yazında Türkiye'ye döndü, ancak Dışişleri Bakanlığı'nın 24 Eylül 1962 tarihli kararnamesiyle bu kez Atina'ya sürüldü. İşte o ana kadar birbirlerini uzaktan tanıyan 27 Mayıs'ın sürgündeki komutanı ile Hürriyet'in küçük patronu, Atina'da bir araya geldiler, tanıştılar ve yakınlaştılar.

Hürriyet'in küçük patronu, oldukça çekingen bir genç adamdı. Bir dükkâna girip de yalnız başına alışveriş yapamayacak, bir davete-törene katılmadan önce yakın dostlarına, "Beni yalnız bırakmayın," diye defalarca tembih etme ihtiyacı duyacak kadar mahcup bir kişiliğe sahipti. Ancak kişiliğinin bu yönüyle tezat oluştururcasına kalabalıklar içinde yaşamayı tercih eden bir yapısı vardı. Hatta, eğlence hayatına düşkün olduğu da söylenebilirdi. Gerçi o yıllarda, düzenli bir aile yaşantısı vardı ve sık sık dışarı çıkmaktansa, genellikle eğlenceyi kendi ayağına getirmeyi tercih ediyordu. Özellikle güzel yaz gecelerinde, Kanlıca'daki babadan kalma yalıda verdiği davetlerde Türkiye'nin en ünlü ses sanatçıları, en güzel şarkılarını Belma-Erol çifti ve onların dostları için seslendirirlerdi. Fakat Yunanistan bir başkaydı... Çocukluğunun İstanbul'unu hatırlatan meyhaneleri, turkuvaz gözlü Rum kızlarıyla seviyordu Atina'yı... Hürriyet gazetesinin, Yunan istihbarat birimince Alfa-Ena tehdit derecesiyle sınıflandırıldığı, Hürriyet muhabirlerinin Yunan istihbaratıyla polisiye macera yaşadığı Atina'dan uzak kalmıyor; Atina gecelerinde gönlünce gezip eğlenmekten geri durmuyordu. İşte, Orhan Erkanlı'yı da, Atina'ya yapılan ziyaretlerden birinde, Hürriyet gazetesi Atina muhabiri Cem Başar aracılığıyla tanıdı. Cem Başar, bu tanışmanın öyküsünü bugün şöyle anlatıyor:

"Erol Atina'daydı... Bana, "Darbecilerden nefret ediyorum. Anamın evini bastılar, evi didik didik ettiler... Orhan Erkanlı senin dostundur, bir gece bir bara gidelim, onu içirip darbeye ilişkin sorular soralım. Ben, fırsat bulunca onun canını okuyacağım," dedi. Gittik bir gece

kulübüne... Bir şişe, iki şişe, üç şişe viski derken zom oldular. Bir de baktım ki, gece kulübünden çıktığımızda sarmaş dolaş olmuşlar. Böyle tanıştılar... O gece beraber içtikten sonra, can ciğer dost oldular..."

Aslında kısa sürede ahbaplık kurmaları şaşırtıcı değildi. Orhan Erkanlı da eğlenceyi, içkiyi ve hatta kadınları seviyordu. Üstelik oldukça karizmatik, rahat, atak bir kişiliğe sahipti. Mahcup patronun, bir dostta görmek istediği özelliklerin pek çoğuna sahipti. Üstelik Erkanlı ile Simavi'yi birbirine yakınlaştıran ortak bir arkadaşları vardı: Profesör Cihat Abaoğlu. Orhan Erkanlı'nın oğlu Yavuz Erkanlı, bu arkadaşlığın mertebesini, "Cihat Amca, babamın çok yakınıydı. Sanıyorum, Erol ağabey ile de akrabalık ilişkisi vardı. Çünkü Erol ağabeye çok yakındı. Babama da çok yakındı. Hatta 21 Mayıs Talat Aydemir olayının ardından Atina'ya tutuklama kararı gelip de, babam kaçak olarak Avrupa'da yaşamaya başlayınca, Avrupa'da Cihat Amca bakmıştır babama," şeklinde ortaya koyacaktı.

[Dipnot: Uzun yıllar Hürriyet gazetesi Atina temsilciliği görevinde bulunan Cem Başar, 'istenmeyen adam' ilan edilerek 1982 Mart'ında Yunanistan'dan sınırdışı edilmesinin ardından, "Atina'daki sinsi savaştan geliyorum" başlıklı dört bölümlük dizi yazı ile bu 'polisiye macera'nın boyutlarını gözler önüne sermiştir. "Yolumu kestiler, boğazıma sarıldılar" (Hürriyet, 15 Mart 1982), "Otomobilime köpek leşi koydular" (Hürriyet, 16 Mart 1982) diyen Cem Başar, yazı dizisinin 17 Mart 1982 tarihli üçüncü bölümünde 'polisiye macera'yı şöyle örneklendirmiştir: "...Bir sabah otomobilimle Atina'ya inerken izlendiğimi farkettim. Arkamdaki İtalyan plakalı beyaz 'Triumph' marka spor bir otomobildi. İçinde iki kişi vardı. Bunların Atina'daki Türk görevlileri izlemekle görevli, siyasi polis ekibinin adamları olduğunu biliyordum. İşe gitmekten vazgeçtim. Tam üç saat, ben önde, onlar arkada Atina sokaklannı dolaştık. Taciz edici bir takipti. Zaman zaman bana yaklaşıyor, yollar boş olduğu zaman solumdan beni kenara sıkıştırmaya çalışıyorlardı. Sonunda izleyicilerime bir oyun oynamaya karar verdim. Onları peşimden bir polis merkezinin önüne sürükledim. Hızımı azaltarak merkezin önünden geçtim. Onlar da sokağı dönüp, polis merkezinin tam önüne geldikleri anda, geri vitese takarak önlerini kesecek şekilde yolu genişlemesine kapattım. Ve otomobili durdurup dışarı fırlayarak, karakolun kapısında duran polise, 'Ben gazeteciyim, bu iki adam 3 saattir beni izliyorlar. İtalyan terörist olabilirler, yakalayın,' diye bağırdım. Polis, peşimdeki 'siyasi polislere,' durun diye işaret edince bunlar süratle manevra yaptılar ve kaldırıma çıkarak aradaki boşluktan gazlayıp gittiler. Biz bir devriye otomobiline atlayarak peşlerine takıldık. Bir ara yaklaşır gibi olduk. Devriye otomobilini süren polis, bir ara yanında oturan şefinin kulağına eğilerek, 'Kimleri yakalamaya çalıştığımızı biliyor musunuz?

Bunlar Milli Emniyet'in adamlarıdır' dedi. Sonuç olarak 'Triumph'u kaçırdık..."]

Orhan Erkanlı, Hürriyet bünyesinde önce Hür Dağıtım'da görev aldı. 21 Mayıs yargılamalarının kesinleşmesinin ardından, 1 Mart 1964'de Türkiye'ye giriş yapmıştı. İşe ihtiyacı vardı. Dostluk, ticari platforma da taşındı. Yavuz Erkanlı, babasının Hür Dağıtım'daki rolünü, "Erol ağabey babama çok güvenirdi. Zaman zaman da akıl sorardı. O arada da gazete dağıtımından dolayı pek çok sorun çıkıyordu. Babamın fikriydi... 'Bir dağıtım şirketi kuralım, hem Hürriyet'in, hem de diğer gazetelerin dağıtımını alalım,' diyordu. Erol ağabey de bu fikri destekledi," diye anlatacak ve ekleyecekti:

"Hür Dağıtımı babam kurdu; hatta orada görev alan birçok kişi de ihtilal sonrası ordudan ayrılmış arkadaşlarıydı..."

İşte, Hür Dağıtım'da görev verilen arkadaşlardan biri de, Talat Aydemir'in oğlu Metin Aydemir'di!

AYRILIK ÇANLARI ÇALIYOR

Bedii Faik, "Yalnızca Aydemir'in oğlu değil, başkaları da vardı," diyecek ve iddiasını bir anekdotla ortaya koyacaktı:

"O yıllarda, Yeşilköy'de her birimizin birer muhabiri olurdu. Yeşilköy'de, Hürriyet'ten de Faik adında çok sevimli bir gazeteci çocuk vardı. Oğlumun adı da Faik olduğu için çok iyi hatırlarım... Sanıyorum Londra'ya gidiyordum. Resmi bir davetti galiba. Bir-iki arkadaş olduğumuzu hatırlıyorum. Yeşilköy Havalimanı'nda genç bir adam benim el çantamı almak istedi. Check-in yaptırmış, valizlerimizi vermiştik. El bagajımız kalmıştı. "Çok teşekkürler... Hafif bir şey... Ben taşırım..." dedim. Hemen eğildi ve kulağıma, "Ben Erol Bey'in emrindeyim. Hürriyet gazetesinde çalışıyorum," dedi. Faik yoktu ortada... "Ya, öyle mi! Çok memnun oldum, siz gazeteci misiniz?" dedim. Eğildi ve dedi ki: "Efendim ben ordudanım! Ordudan ayrılma!..."

Erol Simavi'ye özgü ilişkilerdi bunlar... Haldun Simavi'nin, kardeşinin bu tip yapılanmalara çanak tutmasını hoşgörüyle karşıladığı da söylenemezdi.

Haldun Simavi, bu coğrafyaya özgü ahbap-çavuş ilişkilerine göz yumacak insan değildi. Babasının ölümünün ardından geçen yıllar ve birikimleri, onu, sert, otoriter, tavizsiz bir patron haline getirmişti. Öyle ki mecbur kaldığında, kendisinin de bir parçası olduğu establishment'a, bir başka deyişle kurulu düzene, kafa tutmaktan bile

çekinmiyordu. Örnek mi?... Arçelik'in kurucusu ve ortaklarından Lütfü Doruk'un, Hürriyette yayınlanan Arçelik'teki işçi hareketleriyle ilgili bir haber nedeniyle telefona sarılarak dönemin Genel Yayın Müdürü Necati Zincirkıran'a ilanı keseceklerine dair tehditler yağdırdığını öğrendiğinde cevabı sert olmuştu. Necati Zincirkıran'dan dinleyelim:

"Arçelik'in reklamlarını Faal Ajansı hazırlıyordu. Sahibi de Eli Acıman başta olmak üzere Afif ve Nisso adında üç reklamcıydı. Haldun Simavi'nin ah al moru mor olmuştu. "Ne!" dedi, "Reklamları mı kesecekmiş?" Eli Acıman'a telefon etti mi, etmedi mi bilmiyorum. Yalnız iki gün sonra bizim Reklam Müdürü Mustafa Yalçın'a benim yanımdan telefonla dedi ki: "Getir şu listeyi!" Mustafa listeyi getirdi. Haldun Bey, "Al bak," diye bana verdi: "Ben yarın yurt dışına gidiyorum. Bir buçuk ay yokum burada. Bunu iki gün sonra gazetenin birinci sayfasına koyacaksınız." Bu liste, bizim şu veya bu sebeple ilanlarını kabul etmeyeceğimiz reklam şirketlerinin bir listesiydi. Listenin en altında Faal Ajans'ın ismi yer alıyordu. Müthiş bir olaydı bunun Hürriyet'te yayınlanması. Haldun Simavi, gazetenin ekonomik bağımsızlığını tehdit eden Arçelik'in sahibine bu şekilde cevap veriyordu. Onun reklam ajansının getireceği reklamları da artık kabul etmeyeceğini açıklıyordu. Bu açıklama üzerine Eli Acıman, "Patron nerede?" diye harıl harıl Haldun Simavi'yi aramaya başlamıştı. Peşinden onu bulmak için Paris'e uçtu. Ama hiçbir şey sonucu değiştirmedi. Kabak Eli Acıman'ın reklam şirketinin başında patlamıştı. Faal Ajansı dağıldı."

Haldun, kardeşi Erol'un aksine, içine kapanık bir yapıya sahipti. Kalabalıklarla yaşayan bir insan değildi. Kendine ait bir dünyası, kendine ait bir çevresi vardı. Necati Zincirkıran, kırk yıllık patronunu, "Haldun Bey denizi severdi... Teknesi vardı. Çoğu zaman denize açılır, giderdi... Çok arkadaşı yoktu. Onun dostlan genellikle dış dünyadandı; Ingiltere'den," diye anlatacaktı. İşte bu yalnız adam, yakm kurmaylarına da, bağımsız gazetecilik yapabilmek için daima al takke ver külah ilişkilerden uzak durmalarını tavsiye ediyordu. Ona göre, gazeteci, işveren davetlerine bile katılmamalıydı! Gazeteci Aydın Öztürk anlatıyor:

"Hatta bir gün, Rahmi Turan, Akgün Tekin ve ben bir davete katılmıştık. Sosyete 13 dergisi bir resmimizi çekmiş. Haldun Bey de görmüş bu resmi. "Oğlum, bak! Siz de gezmeye başladınız! Elinizde içki kadehleri," dedi. Ben de, "Hayır! Elimizde içki kadehi yoktu," dedim. Haldun Bey'in huyunu bildiğimiz için resim çekilirken, hepimiz elimizdeki kadehleri saklıyorduk. Bu tip davetlere katılmamıza karşı olma nedeni şuydu: "Samimi olursunuz orada... Yarın onunla ilgili bir haber yazman gerekirse, sana telefon eder...

Etkide kalırsın... Dürüst haber yapamazsın.” Böyle derdi Haldun Bey..."

Bu yapıdaki bir insanın, gazetecilikle ilgisi olmayan kişilerin kardeşiyle olan dostluk ilişkilerine dayanarak Hürriyet gibi Türkiye’nin en etkin yayın organının bünyesinde görev almalarını hoşgörüyle karşıladığını düşünmek, herhalde, doğru olmaz. Nitekim Necati Zincirkıran, dağıtımın öncelikle Erol Simavi’nin sorumluluk alanına girmesi nedeniyle Haldun Simavi’nin bu kadrolaşmaya müdahale etmediğini, ancak memnun da olmadığını vurgulayacaktı. 1965 seçimlerinin ardından CHP İstanbul Milletvekili olan Orhan Erkanlı ile Erol Simavi’nin yolları bir süre için ayrılacak; ancak Erkanlı, 1969 yazında yeniden karşımıza çıkacaktı. Üstelik bu kez, Hürriyet bünyesinde tam yetkili olarak.

Gelgelelim, birkaç yıl evveline dek müessese içinde küçük patron gözüyle bakılan Erol Simavi’nin ilerleyen yaşıyla orantılı olarak genişleyen çevresi ve içinde bulunduğu ilişkiler ağı, Simavi’lere pahalıya patlayacaktı. Ayrılık çanları çalmaya başlamıştı!..

Haldun Simavi, Hürriyet'in yirminci yaşını doldurduğu yıl, kardeşi Erol’a yollarını ayırmalarını teklif etti. Ayrılık protokolünü hazırlayan ve iki kardeş arasında hakemlik görevi yapan Profesör Memduh Yaşa, “Haldun Simavi niçin kardeşinden ayrılmak istedi?” sorusuna, “Erol Bey biraz daha dışa açıktı... O ihtilalin havası Haldun Bey’i rahatsız etti,” cevabını verecekti. Necati Zincirkıran ise, “İleri görüşlü Haldun Simavi’nin bana göre aynlma nedenleri başında özel hayat gelmeliydi,” diyecek ve Erol Simavi’nin içinde bulunduğu ilişkiler ağına anılarında şöyle değinecekti:

"Acaba, Haldun Simavi kendini kanıtlamak için mi Hürriyet'i bırakıp gazete çıkarıyordu? Ne de olsa Hürriyet babadan kalmıştı. Gerçi o, Hürriyet’i çok büyütmüştü. Fakat, ilk çıkaran değildi. Böyle bir düşünceyle kendini aşmak isteyebilirdi. Bu düşünce pek de yanlış olmazdı. Ama ayrılık nedenlerinden biri bu olsa bile önemli olanı başkaydı. Ağabey, kardeşinin özel hayatından rahatsızdı. Kimseye bir şey söylemiyordu, fakat huzursuz oluyordu. Yann karşısına kimi çıkaracağını kestiremiyordu. Haldun Simavi tip ve yaradılış olarak bunlara tahammül edecek bir kimse değildi. Biz burada Simavi kardeşlerin özel hayatlarından söz edecek değiliz. Bize böyle bir şey yapmak üstelik hiç yakışmaz.Ne var ki, Erol Simavi’nin Gönül Yazar’la olan ilişkisinden ileriki yıllarda bir de kız çocuğu olduğunu, hatta nüfusuna kaydettirdiğini herkes biliyordu. Ayrıca, daha sonra Nükhet Duru ile de buna benzer bir hayat yaşamamış mıydı? Erol, bunları hiç saklamıyor, üstelik aleni yapıyordu..."

Erol Simavi Saltanatı...

“Gönül Yazar ile Erol Simavi birlikteydi. Gönül Yazar hamile kaldı, ancak bebeği dünyaya getirmesi aile tarafından istenmiyordu. Gönül ise, bebeği doğurmaya kararlıydı. O sıralarda Hürriyet’in Genel Müdürü Orhan Erkanlı idi. Bir gün Erkanlı beni odasına çağırdı. Bebeğin doğumunun Hürriyet’in geleceği açısından iyi olmayacağını söyleyerek, ‘Nasıl halledeceğiz bu işi?’ diye sordu ve kendisinin bir planı olduğunu söyledi. Orhan Erkanlı’nın bana aktardığı plana göre, Divan Bar’ın müdavimlerinden ve Erol Bey’in yakın çevresinden biri, bir gün gazino çıkışında Gönül’ü arabasına alacak, yolda Gönül’e bir iğne yaparak onu uyutacak ve ardından da çocuk alınacaktı. Öğrendiğime göre, Orhan Erkanlı, bu bana anlattığı planı daha sonra Erol Simavi’ye de anlatmış, ama Erol Simavi bu plana tamamen karşı çıkmış ve bebeğin doğmasını arzu etmiş...” (Ferhan Devekuşuoğlu)

Haldun Simavi, ayrılığı ilk kez 1968 yılının bir Nisan sabahı telaffuz etti.

O sabah, her zamankinden daha erken gelmişti Hürriyet'e... Öyle ki, sekreteri Şadan Galipoğlu, “Haldun Bey geldiler efendim” dediğinde, Genel Yayın Müdürü Necati Zincirkıran bile şaşırmıştı. Doğruca büyük patronun odasına gitmiş ve günlük durumu iletmişti:

“Günaydın Haldun Bey!”

“Günaydın yavrum. Ne var ne yok?”

Geceden önemli bir olay yoktu... Baskı normaldi... Tiraj 630 bin, iade yüzde 6... Patronun cevabı, “İyi yavrum! Sonra ben sana geleceğim,” olmuştu. Fakat o sabah, Haldun Simavi’nin düşünceli, hatta sıkıntılı olduğu Zincirkıran’ın gözünden kaçmamıştı.

Dananın kuyruğu, Erol Simavi’nin de matbaaya gelmesiyle kopacaktı!

O sabah iki kardeş, Haldun’un odasında iki saat baş başa görüştüler. Haldun Simavi, “Artık ikimiz bu matbaanın içinde fazla olduk... İşimiz çok büyüdü... Ben yoruldum ve yaşlandım... Sen yetiştin... Ayrılalım, ayrı çalışalım,” diyordu. Erol, ağabeyinin bu önerisi karşısında şaşırıp kalmıştı. Kulaklarına inanamıyordu:

“Sen ne diyorsun ağabey!”

Erol, önce, “Ne sebep var? Ne yaptım ki?” diye sormuştu:

“Bir kusurum varsa söyle...”

Ağabeyinin kararlı tutumu karşısında, endişelerini dile getirmişti:

“Bölünmeyelim ağabey... Güç kaybederiz... Sonunda zararlı çıkarız!..”

Ayrılık protokolünü hazırlayan ve hakem görevi yapan Profesör Memduh Yaşa, “Doğrusu Erol Bey hayret etti ağabeyi ayrılmak istediği zaman... Kararını değiştirmesi için yalvardı, yakardı ağabeyine,” sözleriyle Hürriyet'in küçük patronunun ağabeyinin ayrılma kararı karşısındaki tepkisini anlatacaktı. Fakat Erol’un yalvarıp yakarmaları karşısında Haldun, nuh diyor peygamber demiyordu.

“BAŞARABİLECEK MİYİZ?”

Memduh Yaşa, iki kardeş arasındaki ilişkiyi, “Aralarında fazla yaş farkı olmamasına rağmen baba-oğul ilişkisi gibiydi. Otorite Haldun Bey’deydi. Erol Bey, ona çok saygı duyar ve ağabeyini çok severdi,” diye anlatacaktı. Nitekim Haldun Simavi, Yaşa’nın bu tesbitini doğrularcasına, ayrılıktan söz ettiği gün bile baba mirası Hürriyet'in çoğunluk hissesini kardeşine bırakacağını bildirerek Erol Simavi’ye kol kanat germeyi ihmal etmemişti:

“Hürriyet’i bırakmak bana yakışır. Ben yeni işe başlayayım. Hürriyet’i sen al, Veb Ofset bende kalsın. Necati de artık yetişti. Hürriyet ve Yeni Gazete’ye bakar. Yayın işlerini götürür. Ben de Veb Ofset’i canlandırırım.”

Belirtmek lazım... Simavi kardeşler, geçen yıllarda baba mirası Hürriyet'ten Türkiye’nin ‘büyük gazete’sini yaratmakla yetinmemişler; kârlı gördükleri, ya da Hürriyet'e lojistik destek sağlayabileceğini düşündükleri yatırımlara da girerek bir imparatorluk kurmuşlardı. İki kardeş, babalannın 1948 yılında 10 bin lira sermayeyle kurduğu aile şirketini, 1960 yılı Aralık ayında 3 milyon sermayeli bir anonim şirkete dönüştürmüşlerdi: Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık Anonim Şirketi’ne... 1963 yılında, bir grup Hürriyet çalışanı ile Haber Ajansı Anonim Şirketi’ni, 1964 yılında Veb Ofset İleri Matbaacılık A.Ş.’yi, 1965 Aralık’ında Hürriyet Gazete Dağıtımı Anonim Şirketi’ni, 1968 yılının Ocak ayında Hürriyet Holding’i kurmuşlardı. Amerika’dan getirilen ofset makinelerle baskı yapılan Veb Ofset bünyesinde Zıp-Zıp gibi çocuk, Fotoroman gibi kadın dergileri yayımlanmış; bu dergileri, Pazar, Fotospor ve diğerleri takip etmişti. Ardından, Türkiye’nin ofset tekniğiyle basılan siyah-beyaz ilk günlük gazetesi Yeni Gazete’yi çıkarmışlardı. Bir fikir gazetesi olan Yeni Gazete’yi bir süre sonra

renkli ofset baskı bir bulvar gazetesi takip etmişti: Son... İşte Haldun Simavi, “Ben Veb Ofset’i canlandırırım,” derken, Hürriyet ve Yeni Gazete’yi kardeşine bırakarak; meslek hayatına, Veb Ofset bünyesinde yayımlanmakta olan birkaç yapraktan ibaret bulvar tipi akşam gazetesi Son ve bazı dergilerle devam etmekten bahsediyordu.

Hiç kuşku yok ki, Simavi İmparatorlugu’nun altın yumurtlayan tavuğu Hürriyet gazetesiydi. 1968 Nisan’ında, Hürriyet’in satışı 600 bini aşmıştı, iadesi düşüktü. İlan geliri ise, Türkiye’nin en çok okunan ikinci gazetesinin ilan gelirinin neredeyse iki katı kadardı. Kısaca, çok satıyor ve çok kazandırıyordu. Ama Erol Simavi, buna rağmen endişe içindeydi. Ağabeyinin ayrılıktan söz ettiği gün, Necati Zincirkıran’ı odasına çağırmış ve sormuştu:

“Sence başarabilir miyiz?”

Necati Zincirkıran’dan dinleyelim:

"Erol, beni çağırdığı zaman telaşlıydı. Biraz da paniklemiş hali vardı. Paniklemediğini söylemişti ama, odasına girdiğimde sormuştu: “Necati açık açık söyle... Biz ağabeyimsiz bu işi başarabilir miyiz?” “Elbette başarırız, bir endişen mi var?” “Yok bilmek istiyorum. Ağabeyime ona göre cevap vereceğim.” Erol Simavi’ye, Haldun Bey’in bu konuda çok kararlı olduğunu, endişeye gerek bulunmadığını, bunca yıllık tecrübeden sonra mutlaka muvaffak olacağımızı söyledim. “Yeter ki uyum içinde kalalım... Ağabeyinin döneminde olduğu gibi babanın ve Haldun Bey’in koyduğu ilkeleri koruyalım,” diye ilave ettim. Boynuma sarıldı. İkimiz de sıkı sıkıya kucakladık birbirimizi..."

[Dipnot # 1: Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.’nin esas sermayesinin 1300 paya tekabül eden 1.300.000 TL’si Haldun Simavi, 1300 paya tekabül eden 1.300.000 TL’si Erol Simavi, 390 paya tekabül eden 390.000 TL’si Fatma Melek Simavi, 5 paya tekabül eden 5000 TL’si Tahsin Öztin, 5 paya tekabül eden 5000 TL’si Halit Karakurum tarafından taahhüt edilmiştir. A grubu hisse senetleri, yarı yarıya kuruculardan Haldun Simavi ve Erol Simavi’ye tahsis edilmiştir.]

[Dipnot # 2: Haber Ajansı A.Ş. Kurucuları, Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş., Haldun Simavi, Erol Simavi, Muammer Kaylan, Feridun Eryılmaz, Tahsin Öztin, Necati Zincirkıran, Halit Karakurum, Şahabettin Gökçe, Adnan Akın, Cemal Altop, Muammer Sürendanlı, Hakkı Yaykın, Samet Koçyiğit, Mazhar Arda, Şadi Bozkurt, Asım Can, Acar Şölen, Seyfi Cömert, Hilmi Karakurum, Habib Kartak’tır.]

[Dipnot # 3: Veb Ofset İleri Matbaacılık A.Ş. Sermayesi beş milyon lira olan şirketin kurucuları Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş., Haber Ajansı A.Ş., İlhan Turalı, Haldun Simavi, Erol Simavi, Fatma Melek Simavi, Tahsin Öztin ve Muammer Kaylan'dır.]

[Dipnot # 4: Hürriyet Gazete Dağıtımı A.Ş. Şirketin kurucu ortaklan, Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş., Cemal Altop, Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş. Mensuplan Yardımlaşma, Emeklilik, Yaşlılık Sandığı, Haldun Simavi, Erol Simavi, Erdoğan Demirören ve Ali Ünlü'dür.]

[Dipnot # 5: Hürriyet Holding A.Ş. bir milyon ikiyüzelli bin TL sermaye ile Cagaloğlu Babıâli Caddesi Numara 15-17 ticari ikametgâhında kurulmuştur. Kurucular, Haldun Simavi, Erol Simavi, Fatma Melek Simavi, Emine Belma Simavi, Hamdi Simavi, Süleyman Simavi, Aliye Simavi, Sedat Simavi, Saffet Simavi ve Memduh Yaşa'dır. 500 bin TL'si Haldun Simavi, 500 bin TL'si Erol Simavi, 35'er bin TL'si nakit olarak Fatma Melek, Emine Belma, Hamdi, Süleyman, Aliye, Sedat, Saffet Simavi ve 5 bin TL'si Memduh Yaşa tarafından taahhüt edilmiştir. A grubu hisse senetleri yan yarıya Haldun ve Erol Simavi'ye tahsis edilmiştir.]

AYRILIK PROTOKOLÜ

O gün endişe içinde geleceğin neler getireceğini kestirmeye çalışan bu genç adam, Sedat Simavi'nin küçük oğluydu. O da ağabeyi gibi, gözünü matbaada açmıştı. Babasının, gazeteci dostlardan ibaret dünyasında serpilip büyümüş; çocukluğu boyunca onlar gibi yazabilmeyi, onlar gibi çizebilmeyi ve onlar gibi yaşayabilmeyi düşlemişti. 12-13 yaşlarında 7 Gün ve Karikatür dergilerinde mücellit olarak başlamıştı mesleğe... Sonra terfi edip makinist olmuştu. Klişehanede çalışmıştı... Bu arada mesleğin sosyal yanını da ihmal etmiyordu. Daha kısa pantolon giydiği günlerde, "Getirmeyin bu çocuğu buraya!" uyarılarına aldırmaksızın babasının çalışma arkadaşlarından Hasan Bedrettin ile Gazeteciler Cemiyeti'nin Leblebi Mehmet'in işletmekte olduğu restoranına gelir otururdu. Gazeteci ağabeyleri votka kadehlerini tokuştururlarken, Erol da su dolu bardağını kadeh niyetine havaya kaldırıp onlara eşlik ederdi:

"Sağlığınıza!"

Erol Simavi, ağabeyi, "Ayrılalım," dediğinde, gelecek endişesiyle sarsıldı. O güne dek sorumluluğu daima ağabeyiyle paylaşmıştı... Bu paylaşımda, Hürriyetin rotasını çizmek ağabeyine düşerken, kendisi sadece idari işlerle ilgilenmişti... Yazı işlerine hâkim olduğu

söylenemezdi. Daha önemlisi, Hürriyet'te alınan kararların altında daima Haldun Simavi imzası olmuştu. İşte bu kaygılarla, Necati Zincirkıran'a soruyordu:

"Necati doğru söyle, ağabeyim olmadan bu işi başarabilir miyiz?"

O günlerde Erol Simavi'nin beynini bir bilinmez daha kemiriyordu! Ya ağabeyi, Veb Ofset'in imkânlarını kullanarak Hürriyete rakip olabilecek bir gazete çıkarırsa... Ya ağabeyiyle rekabet etme durumunda kalırsa... O zaman ne yapacaktı?

Erol, ağabeyiyle rakip olmaktan korkuyordu. Haldun'un gazeteciliğine hayrandı. Çevresindeki yakm dostların, ağabeyi için, "Şinasi'den sonra gelmiş geçmiş en büyük gazetecidir," dediğine tanık olmuşlardı! Nitekim Erol Simavi, 1988 yılında Emin Çölaşan'a verdiği röportajda da ağabeyinin gazeteciliğinden övgüyle bahsediyordu:

Babıâli tarihine adını yazdırmış en büyük gazetecilerden biridir. Konusuna tam anlamıyla hâkimdir. Baskı makinesinin altından girip üstünden çıkabilir. Oturup yazıları dizer, dizgi işlerini yapar. Her yönüyle çok iyi bir gazetecidir ağabeyim...

Ağabeyiyle, ancak ayrılık protokolüne özel bir madde koydurarak ayrılmaya razı oldu. Erol Simavi'nin koşulu, Haldun Simavi'yi Hürriyet in başarısı sürdüğü sürece aynı kulvarda günlük bir gazete sahibi olmaktan men ediyordu.

RENKLİ ANKARA GECELERİ

Erol Simavi, artık Hürriyet in çoğunluk hissesine sahipti. Ağabeyiyle yaptığı anlaşmayı yıllar sonra, "Hürriyeti, Hürriyet Haber Ajansı'nı ve dağıtım şirketini ben aldım, dergiler ona kaldı," diye özetleyecekti. Aslında ayrılık bu kadar net çizgilerle gerçekleşememişti. Memduh Yaşa, "Hürriyet Erol Bey'de kaldı; ama Haldun Bey'in de hissesi vardı. Ayrılınca Erol Bey'in hissesi yüzde 75'e çıktı. Haldun Bey'inki yüzde 25'e indi. Çünkü onun Veb Ofset'te finansman ihtiyacı vardı. Ağırlık birinde Erol Bey'de, diğerinde Haldun Bey'de kaldı," sözleriyle o günkü dengeleri kaba hatlarıyla anlatacaktı.

Haldun Simavi ceketini alıp çıktığında, Erol Simavi otuz sekiz yaşındaydı. Belma Simavi'yle evliydi ve iki erkek çocuk babasıydı. Fakat evliliğinin üzerinde kara bulutlar dolaşıyordu! Halbuki Belma Simavi'yle olan evliliği, bir aşk izdivacıydı. Gelenektir... Gençler genellikle önce askere gider, ardından dünyaevine girerler. Bu kural, Erol için de geçerli olmuştu. Askerliğini, Milli Savunma Temsil Bürosu'nda 36. dönemde yedek subay olarak yapmıştı. Erol'unki,

doğrusu pek çok Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının ancak düşünü kurabileceği cinsten bir askerlikti. Ankara'da, Hürriyet gazetesinin sahibinin oğlu kimliğiyle rahat bir hayat sürmüştü. Ev kiralayıp yerleşinceye kadar, devlet büyükleri, milletvekilleri ve gazetecilerin uğrak yeri olan dönemin prestijli oteli Ankara Palas'ta konaklamıştı. Öğle ve akşam yemeklerini, üst sınıfın rağbet ettiği Karpiç, Süreyya gibi ünlü Rus Lokantaları'nda yiyordu. Gece eğlencelerine gelince, çevresinde Ankaralı bir grup genç gazeteci, Ankara kazan o kepçe gezip eğleniyordu. Erol Simavi, daha o günlerde gece hayatına meraklıydı. Kalabalık gruplarla gezmekten, kalabalık masalarda eğlenmekten, değişik çevrelerden insanlarla ahbaplık etmekten hoşlanıyordu. Üstelik eli de açıktı. Bu tip gecelerin ardından genellikle elini cebine atar, bir miktar para bırakır ve para üstünü beklemek ayıpmışçasına arkasına bakmaksızın kapıya yönelirdi. İşte bütün bu özellikler bir araya geldiğinde, yalnızca beraberce gezdiği gazeteci dostları için değil; bazı genç hanımlar nezdinde de aranılan, özlenilen ve sevilen bir genç durumuna geliyordu. Bekâr bir erkekti ve açık konuşmak gerekirse, kimi zaman gönül de eğlendiriyordu! Fakat aklının bir köşesinde Kanlıcalı genç ve güzel bir hanım vardı ki, renkli Ankara gecelerine rağmen aklından çıkmıyor; bu genç hanımdan zaman zaman vatani görevini kendisi gibi Temsil Bürosu'nda yapmakta olan genç gazeteci Orhan Birgit'e de bahsediyordu. Birgit'ten dinleyelim:

"Erol Bey, çok bonkör, gece hayatını seven bir genç ve o dönem fiilen bekâr. Etrafında da çok insan dolaştırırdı. Özellikle akşamları, onun o ikramcı, bonkör halinden faydalanmak isteyenler etrafında toplanırdı. Ben kendimi, Erol ile onlar arasında bir duvar haline getirmiştim. Örneğin Erol Bey kalkarken hesap gelir, o çıkartır bir şey verir ve yürüyüp gider. Ben beklerim... Alırım parayı, garsona belirli bir bahşiş veririm ve gerisini Erol'un cebine sokarım. Çünkü buna alışmamış, bunu ayıp gören bir hali vardı onun... Gece hovardalık hayatı vardı. Eğlenmek ister... Yanına konsomatris hanımlar geliyor. Bir tane konsomatris hanım geliyor masaya mesela. Öyle bayağı değil, hoş sohbet bir kadın. Eğer masada altı kişi varsa, Erol Bey masaya altı tane konsomatris hanım getirmek istiyor. Ben kovalarım... Ne olacak, otur, konuş! Diğer arkasına takılmış olan Hürriyetçiler veya diğer gazeteciler de böyle bir renkli hayatın içine girmek isterlerdi. Ben onlarla Erol Bey'in arasına girerdim. Bu Erol Bey'in dikkatini çekmiş ve zannediyorum bu yüzden aramızda iyi bir arkadaşlık dönemi başladı. Ben ona bir nevi ağabeylik yapıyordum. Bu sırada hayatına, şimdi adını veremeyeceğim, sanat çevresinden birtakım insanlar girerdi. Ben onların Erol'la buluşmalarına ses çıkarmazdım; ama bunu bir gönül birliği haline getirmelerine engel olurdum. Çünkü Erol çok

gençti. Zannediyorum, Belma Hanım Erol Bey'in hayatına yeni yeni giriyordu. Çünkü, ismi lazım değil şimdi, bir hanım Erol'a kendisini çok sevdiğini, çok beğendiğini söylediği zaman, "Bu senin ayarın değil, sakın ha!" dedim. Bunun üzerine bana: "Kanlıca'da Şefik var. Şekerci... Onun kız kardeşi var. Onu beğeniyorum, ailem de buna onay veriyor," dedi. Ben de bunun üzerine: "Bak bu çok iyi olur, dedim..."

KOMŞU KIZIYLA EVLİLİK

Bu genç hanımın adı, Emine Belma Başar'dı. Ve Erol'a karşı, genç adamın yazdığı mektupları cevapsız bırakacak kadar kayıtsız değildi!

Başar ailesi, tıpkı Simavi'ler gibi Kanlıca'nın önde gelen ailelerindendi. Üstelik yakın komşuydular da... Kanlıca Vapur Iskelesi'nin bir yanında Simavi'lerin mütevazı, diğer yanında ise Başar ailesinin de mirasçısı olduğu Yağcıgil'lerin görkemli yalısı bulunmaktaydı. Belma Başar'm annesi, Donanma Cemiyeti'ne büyük katkısı olduğu bilinen bir ailenin, Yağcıgiller'in kızı Hatice Mediha Yağcıgil'di. Çocuk yaşta kaybettiği babası, ticaretle iştigal etmişti; Şark Yenen Çikolatalarının sahibi Muhittin Başar...

Erol Simavi askerdeyken, dostlarına her ne kadar Belma Başar'la hayatını birleştirme arzusunu ifade ediyorsa da, bu arzusunu gerçekleştirmesi çok kolay olmadı. Belma, bir tıp doktoruyla evliydi! Gerçi, bir aşk izdivacı değildi bu... Büyükler karar vermişler, iki gence de nikâh defterine imza atmak düşmüştü. Bu evlilik, çok geçmeden boşanmayla neticelenecekti!

Erol Simavi, 8 Ekim 1953 tarihinde Belma Başar'la hayatını birleştirerek muradına erdi! İlk çocukları 16 Eylül 1954'de doğdu. Oğullarına, evliliklerinden iki ay üç gün sonra vefat eden Sedat Simavi'nin adını verdiler. Küçük Sedat, üç yaşında ağabey oldu. 26 Ekim 1957'de doğan ikinci çocukları da erkekti ve bebeğe bu sefer bir paşa dedenin adı verildi: Saffet. Doğrusu çiftin mutluluğuna diyecek yoktu.

Fakat geçen yıllarla birlikte bu mutluluğa gölge düşecekti.

Takvimler Haldun ile Erol Simavi'nin ayrıldığı 1968 yılını gösterirken, Belma ve Erol Simavi çifti de evliliklerinin en zor dönemine yelken açıyorlardı. Erol Simavi, sahnelerin Taşbebek lakaplı şarkıcısı Gönül Yazar'a tutulmuştu!

'TAŞBEBEK'E BERABERLİK TEKLİFİ

O yıllarda, Türkiye'de Gönül Yazar fırtınası esiyor; Taşbebek özellikle

aşklarıyla, gazetelerin gündeminden düşmüyordu.

Genç şarkıcının özel yaşantısını didikleyen gazetelerden biri de Hürriyet'di. Gönül Yazar, 1963 yılında Özden Çelik'le inişli çıkışlı evliliğiyle, 1964'de Orhan Boran'la yasak ilişkisiyle, 1967 yılında Beyrutlu koyun tüccarı Maruf Bektaş'la yaşadığı büyük aşkla Hürriyet'in birinci sayfasındaydı. Doğrusu, Türkiye'nin Taşbebek'i ile Beyrutlu milyoner tüccarın ilişkisi, kamuoyunun beklediğinden uzun sürmüş; ancak nişanlanmalarıyla, bu beraberlik resmiyete de dökülmüştü. O günlerde gazete ve dergilerde sayfalarca yer tutan bu ilişki, okuyucuların gözünde tam anlamıyla bir 20. yüzyıl aşk masalıydı. Gelin görün ki Maruf Bektaş'm sınırdışı edilmesiyle bu masal sona erdi. 20 Eylül 1968 tarihli Hürriyet gazetesinde yer alan bir haber, kamuoyuna birinci sayfadan duyuruyordu: "Gönül Yazar'ın nişanlısı Maruf yurt dışı ediliyor."

İZMİR (HA) Gönül Yazar'ın Interpol tarafından takip edilen nişanlısı Beyrutlu Maruf Bektaş, dün saat 14.15'de Büyük Efes Oteli'nde Gönül Yazar'la kaldığı 302 numaralı odada ıhlamur içerken polisler tarafından yakalanarak Emniyet Müdürlüğü'ne götürülmüştür. Ankara'dan şehrimize evvelki gece gelip sabahın dördüne kadar Gönül Yazar'la programa çıktığı gazinoda kadeh kadeh içki içen, sonra arabasıyla şehirde tur atan, bu arada kendisi hakkında İçişleri Bakanlığı ve Interpol'ün talebi üzerine yurt dışı edilmesi kararı alman Beyrutlu hayvan tüccarı Maruf Bektaş, dün saat 14.00'de uyanmıştır. Bir ıhlamur isteyen Maruf, fincanını yudumlarken 302 numaralı odanın kapısını komiser Kemal Omcan ile yanındaki sivil ekibi çalmıştır. Kapıyı açan Maruf Bektaş, kendilerini tanıtan polislerle heyecanlandığı için konuşamamıştır. Kapıya Gönül Yazar gelmiş, polisleri odasına buyur etmiştir. On dakika sonra da Maruf Bektaş, sırtındaki pijamayı değiştirip mavi çizgili spor gömlek, lacivert bir terilen pantolon giyerek polislerin refakatinde odadan çıkmıştır. Maruf Bektaş, yanındaki sivil polislerin nezaretinde, saat 18.20'de otomobille İzmir'den gizlice yola çıkarılmıştır. Kara yoluyla hareket eden Gönül Yazar'ın nişanlısının Hatay'dan hudut dışı edileceği bildirilmiştir.

1968 sonbaharı, Taşbebek için üzüntü ve endişeyi ifade ediyordu. Gerçi nişanlısı, smırdışı edilmesinden altı gün sonra yanında küçük bir avukat ordusuyla birlikte Türkiye'ye Yeşilköy Havalimam'ndan yeniden giriş yapmıştı; ama Beyrutlu işadamının kendini aklamaya yönelik çabaları bir sonuç vermemişti. Maruf Bektaş, Hürriyet'in ifadesiyle, "...nişanlısı Gönül Yazar'la öpüşüp koklaşabildikten sonra tekrar Beyrut'a postalanmış" idi. Nişanlısından ayrı kalması yetmiyormuş gibi, aynı yılın Ekim ayında, "sahte evrak düzenleyerek birden fazla yurt dışına çıktıkları, dolayısıyla döviz kaybına neden

oldukları" iddia edilen diğer 1126 kişiyle birlikte hakkında sahtekârlık ve döviz kaçakçılığı iddiasıyla dava açıldığım öğrenmişti. İşte, bu zor günlerinde imdadına Erol Simavi yetişti.

Erol Simavi, daha o yıllarda sanat çevresi diye adlandırılan âleme yakındı. Türk musikisine olan ilgisi nedeniyle, iyi bir gazino müşterisiydi. Doğal olarak adı, gazinoların parlak neonlarından yıllardır düşmeyen Taşbebek'i iyi tanıyordu. Üstelik Taşbebek, Hürriyet ailesi için de yabancı değildi. Hürriyet İmparatorluğu bünyesinde çıkmakta olan Hafta Sonu gazetesine yazı da yazıyordu. Ancak ne ilginçtir ki, Maruf Bektaş'm sınır dışı edilmesi Gönül Yazar ile Erol Simavi'nin arasına kara kedi gibi girivermişti. Açık konuşmak gerekirse, Gönül Yazar nişanlısının sınır dışı edilmesinde Hürriyet'in patronunun parmağı olduğundan şüpheleniyordu. Yazar, yıllar sonra, "O değilmiş... Daha sonra niçin sınır dışı edildiğini öğrendim Maruf'un... Ama bunu açıklamak istemiyorum," diyecekti. Ancak 24 Ekim 1968 gecesi, sahne aldığı Maksim Gazinosu'nda Erol Simavi'nin kendisini masasına çağırdığını öğrendiğinde, Hürriyet'in patronuna kırgın, hatta kızgındı. 'Masasına gidersem belki ağzından laf alırım... Maruf'u niçin sınır dışı ettirdiğini öğrenebilirim' diye düşünmüş ve Maksim'in en ön masasında erkek arkadaşlarıyla birlikte oturmakta olan Erol Simavi'ye doğru yürümüştü. Gönül Yazar anlatıyor:

"Yanına gittiğimde, "Kızım! Ne zaman başlıyor davan.?..." diye sordu:
"Gelecek ay..."
"Kaç gün kaldı?"
"On beş gün..."
"Avukat tuttun mu?"
"Hayır!..."
Bunun üzerine, yakın kurmaylarından Rıdvan Menteş'e döndü ve
"Ekselans, Gönül'e hemen üç avukat tutulacak," dedi.
O geceden sonra, öğleden sonra uykusunun ardından, ya da akşam içkisi için bana uğruyor; bir fincan kahve ya da bir kadeh viski içiyordu. O dönemde de bana bir sürü dinleyici mektubu gelirdi. Erol Bey okumaktan keyif alırdı bu mektupları. Bir seferinde, "Aaa Gönül, adresini alıp bu kadına yardımda bulunalım," dedi. "Ne istiyor ki?" diye sordum. Erol Bey dedi ki:
"Bu kadın, 'Ben sizden ne pikap ne de imzalı resim istiyorum. Çok fakirim, çocuklarım üşüyor. Odun yollayın bize' diye yazmış. Çok acıdım... Odun yollayalım buna..."
Bunu söyledi ama ardından da mektubu buruşturup attı. Korkudan sesimi çıkaramadım. Fakat o gittikten sonra buruşturup attığı mektubu açıp okuduğumda gördüm ki mektup, "Eğer bana bu iyiliği yaparsanız, Allah sizi Maruf'a kavuştursun," şeklinde devam ediyordu. İşte o zaman anladım ki, bana tutuldu.

Bir süre sonra, Bebek Belediye'de okumaya başladım. Bir gece balkona çıktık. Yıldızlar altındaydık... "Gönül'cüğüm sana bir şey teklif edeceğim ama hemen şimdi karar vermek zorunda değilsin. Zor bir karar... Düşün, taşın." dedi. "Olur," dedim. Erol Bey, "Sana teklif edeceğim iki yol var," dedi:
"Biri Beyrut yolu... Diğeri, benim yolum!"
Elimi tuttu... Allahım, o gökyüzü, yıldızlar, deniz... Hepsi birbirine karıştı. Dünya, ayaklarımın altından kaydı, gitti...

"ALYANSIMI CUP DİYE DENİZE ATTIM"

Halbuki Gönül Yazar, Erol Simavi'den önce Belma Simavi'yle dostluk kurmuştu!

Hürriyet'in imparatoriçe'si ile sahnelerin Taşbebek'inin yolları, 1950'li yılların sonunda bir moda evinde kesişmişti. Gün yüzüyle birbirlerini ilk kez görüyor, ilk kez sohbet ediyorlardı. Gönül Yazar, ilk bakışta, perçemleri göz kapaklarını örtercesine uzunca kesilmiş saçlarıyla bu son derece şık, seçkin hanımın kim olduğu çıkaramamıştı. O günü, "Karşımdaki hanım kendini tanıttı. 'Ben Belma Simavi' dedi ve sohbet etmeye başladık," diye anlatacaktı. Yazar'dan dinleyelim:

"Fahrettin Aslan'a gücendiğim günlerdi. Kervansaray'da turistlere ve sosyeteye şarkı söylüyordum. Bir gün modacımda genç bir hanımla tanıştım. "Biz sizi Kervansaray'a gelip dinliyoruz," dedi:
"Öyle mi? Ben sizi hiç görmedim. Spotlardan olsa gerek..."
"Eşim ve ben hep sizin karşınızdaki locada oturuyoruz. Benim kocam sizin hayranınız..."
Bunun üzerine, "Hatırlayamadım, eşiniz nasıl bir adam?" deyince, açtı cüzdanını ve iki oğlan çocuğu ile kocasının resmini gösterdi. Ben de şöyle bir baktım. O hanım Belma Hanım'dı ve ilk kez görüyordum.
O gün, ben bir davete katılacaktım... Belma Hanım da, yanılmıyorsam paltosunu kısalttırıyordu. Ben, modacıma, "Ay Ubeyde'ciğim, çok önemli bir yere gidiyorum, ne yapsak, ne etsek," derken, Belma Hanım hemen, "Alın, bunu giyin," dedi. Dökar denilirdi o zaman, palto ile ceket arası... Kolunda ve yakasında kürk olan hoş bir tüvit... "Al bunu giy," dedi. O günkü davete onun giysisini giyerek gittim ve arayıp da "Nerede benim paltom?" demedi.
Daha sonra Erol Bey'le bir gece Kervansaray'a geldiler. Biraz yapılı, hafif midesi olan, biraz etine dolgun bir beyefendiydi Erol Bey. Ben de o ara Çapa'ların babası Bedii Çapa ile evliydim ve hamileydim. Sonra kaybettim o çocuğu... Onlar beni ilk gördüklerinde topaç gibiydim; ama beni seviyor, alkışlıyorlardı. Aramızda böyle şeker bir dostluk oluştu. Bir aşinalık, ahbaplık..."

Dostluk, zaman içinde ilerlemişti. Öyle ki Gönül Yazar, Erol Simavi'ye baba, Belma Simavi'ye de anne diye hitap ediyordu. Fakat nişanlısı Maruf Bektaş'm sınırdışı edilmesinin ardından, nam-ı diğer babanın Taş Bebek'e ilan-ı aşk etmesiyle dostluk, gönül ilişkisine dönüştü. Gönül Yazar'a kulak verelim:

"1968 yılı sonlarıydı. Kuruçeşme'de, Sadıkzade Yalısı'nın yanında Batanay restoranı vardı. Bir akşam o restorana gittik ve Erol Bey, "İçeri kimseyi almayın!" dedi. Restoran bizim için kapatıldı. Rıhtımda dolaşıyorduk... Bana, "Cevabın ne?" diye sordu. Benim de parmağımda Marufun alyansı vardı.
Dedi ki: "Parmağımızdaki alyansı yenisini takmak üzere suya atalım!" Ben, "Tamam," dedim. Alyansımı, cup diye denize attım. Pırlanta bir alyanstı ve daha önce evlenmiş olmama rağmen benim ilk alyansımdı. Alyansı attım, çünkü benim Erol Bey'den başka kimsem yoktu. Beni seven, koruyan, kollayan bir tek o vardı artık."

"BELMA HANIM'I KIRMAK İSTEMEZDİM"

Gönül Yazar, "Alyansımı denize attım ama aramızda bir sınır vardı. Erol Bey, yaklaşamıyordu bana... Evimin her köşesinde de Maruf'un fotoğrafları vardı. Ne zaman ki ben resimleri kaldırdım, o zaman biz el ele, göz göze gelebildik," diyecekti. Bir süre sonra bir zamanlar Maruf Bektaş'la paylaştığı apartman dairesinden de taşınacak ve sevgilisinin desteğiyle, Etiler Çamlık Mevki Müge Apartmanı'nda bir daire satın alacaktı. Yazar'dan dinleyelim:

"Bir gün Erol Bey bana, "Biz artık bu evde oturmayalım. Senin bu evde hatıraların var. Çık ve yeni bir ev ara," dedi. O günlerde, benim Erol Bey'de 275 bin lira param vardı. Kazandığım paraları çarçur etmeyeyim diye ona veriyordum, o da deftere işliyordu. Ajda Pekkan'm eniştesi de benim muhasebecimdi. Önce onu çağırdı ve borçlarımı kapattı Erol Bey. Vurgulamak istiyorum bana, tıpkı bir eş gibi, evi döndürebileceğim parayı verirdi. Kimse sanmasın ki beni paraya boğdu. Neyse sonra, benim paramın üzerine para ekledi ve Etiler'de 420 bin liraya ev aldık. 80 bin liraya da evi döşedik. "Ne güzel olmuş Gönül'cüğüm," demişti Erol Bey evi gördüğü zaman. "Mabedimiz," derdi evimize. Yalnız, öyle her gece kalmazdı benimle. Her öğle yemeğine eve gelirdi. Öğle uykusunu bizde uyurdu. Akşamları genellikle gezerdi. Telefon açtığında çatal-bıçak sesleri ve kahkahalar gelirdi arkadan. Doğrusu ben hep ağlardım evde. Çalışamıyordum da. Üzülüyordum; çünkü ben gizli saklı bir şeydim. Aşkını bir de el ele yaşamak var. Doğrusu Belma Hanım'ı da kırmak istemezdim..."

ÇAPKIN PATRON

Belma Simavi, on beş yıllık evlilik hayatının en güç süreçlerinden birini yaşıyordu!

Çapkın bir erkekti Erol Simavi... 1988 yılında Emin Çölaşan'a verdiği röportajda, "...oysa çok çapkın bir insan olarak tanınıyorsunuz. Kadınlara karşı da böyle utangaç mısınız?" sorusuna, "Hayret edilecek kadar utangacım... Onun için çapkınlığım ile ilgili olarak çıkarılanlar biraz değil, fazlasıyla abartılmıştır. Hiç olmayan birtakım olaylar bile, ihaleyle benim üzerime kalır! 'Haa Erol Bey yine birisini kapamış' derler. Hiç alakası yoktur. Tanımam bile." şeklinde cevap veriyorsa da, bu cevabı elli sekiz yaşındaki bir erkeğin görüp geçirmişliğine bağlamak daha doğru olur. Utangaç bir insan olduğu doğruydu. Ama utangaçlık ile çapkınlık onun kişiliğinde tezat teşkil etmiyordu. Simavi'nin 1960'lı yıllarda beş yıl boyunca sekreterliğini yapan Reyhan Can, patronunun çapkınlığının boyutlarını şu anekdotla gözler önüne seriyor:

"Erol Bey, sesi güzel diye İzmir'deki Efes Oteli'nin santralındaki kadına tutulmuştu. Onun için özel birtakım hediyeler sipariş etti. Ben Sirkeci'ye indim ve aldım. Plak ve ne olduğunu tam hatırlayamadığım bazı hediyeler vardı pakette. Müracaatı aradım ve "Gece arabasıyla İzmir Efes Oteli'ne, şu kişiye gidecek," diye talimat verdim. Ancak koordinasyonda bir bozukluk olmuş ve paket Kanlıca'ya gitmiş. O dönemde, Sirkeci Kanlıca vapuru vardı ve Erol Bey'in evine gidecek paketler veya Belma Hanım'ın siparişleri bu vapurla yollanırdı. O akşam, neyse ki Erol Bey Kanlıca'daymış. Kapıda paketin eve götürüldüğü görmüş ve "Ne bu?" diye sormuş. Bana bir fırça... Neyse ki, Belma Hanım'a ulaşamadı bu paket."

Erol Simavi'nin, Gönül Yazar'dan önce de beraberlikleri olmuştu, sonra da olacaktı. Gönül Yazar, "Erol Bey'in hayatına saçının telleri kadar çok kadın girmiştir" cümlesiyle Simavi'nin çapkınlığının mertebesini ifade edecekti. Fakat o güne dek hiçbir ilişkisi Gönül'le yaşadığı birliktelik kadar ayyuka çıkmamıştı. Gönül Yazar'ın elbisesinin yakasına taktığı değerli mıhlama broşun Erol Simavi'nin hediyesi olduğundan tutun da, Taşbebek'in Etiler'de lüks bir eve taşındığına kadar pek çok söylenti herkes gibi Belma Simavi'nin de kulağına gidiyordu. Fakat bunlar devede kulaktı. Gün gelecek Belma Simavi, Gönül Yazar'ın eşinden bebek beklediği gerçeğiyle de yüzleşmek zorunda kalacaktı!..

HÜRRİYET'TE ORHAN ERKANLI İSYANI

Erol Simavi'nin sadece özel yaşantısında değil, Hürriyet koridorlarında da fırtınalar kopuyordu! 1969 yazında, bir darbecinin tepeden inme bir metotla Hürriyet'in yönetimine getirildiği haberi, gazete üst yönetimini karıştırdı. Genel Yayın Müdürü Necati Zincirkıran, Ankara Temsilcisi Cüneyt Arcayürek, Yazı İşleri Müdürü Ferhan Devekuşuoğlu, Müessese Müdürü Feridun Eryılmaz gibi patrona en yakm kurmaylar, Erol Simavi'nin bu kararma karşı isyan bayrağını çekiyorlardı.

Bu darbeci, Orhan Erkanlı'dan başkası değildi!

Erkanlı, Hür Dağıtım'daki görevinden ayrılmasının ardından Simavi'nin de desteğiyle politikaya atılmış; fakat parlamentonun CHP sıralarında umduğunu bulamamıştı. 1969 yazında, Erol Simavi ve Cihat Abaoğlu'yla birlikte çıktığı Badenbaden gezisinden, patron temsilcisi olarak döndü. Erol Simavi, Erkanlı'ya iş teklif etmesine zemin hazırlayan platformu şöyle anlatacaktı:

"Cihat Abaoğlu ile Badenbaden'e gitmeye karar vermiştik. Bu geziye Erkanlı'yı da aldım. Gezi sırasındaki konuşmalarımızda baktım şikayetçi. Nereden girdim bu politikaya, bana göre değilmiş bu iş, diyordu. İşte o zaman gel dedim, mebusluktan sonra benim özel danışmanım olursun dedim. Geldi. 14'lerden biri ve CHP'li olması nedeniyle yazı işlerinden alakası olmayacaktı. Ama birçok alanda beni temsil etme yetkisini verdim ona."

Her ne kadar Erkanlı'nın yazı işlerine karışmayacağını vurguluyorsa da gazete üst düzey yönetimi, o günlerde bu atamayı Simavi'nin bahsettiği şekilde algılamamıştı. Erol Simavi'nin sekreteri tarafından kopya edilen ve söz konusu atamayı Necati Zincirkıran'a tebliğ eden mektup, Erkanlı'nın Zincirkıran'ın da üzerinde bir pozisyona sahip olacağı kanaatini uyandırmıştı. Nitekim Yavuz Erkanlı da, "Babam en tepeye gitti. Tam yetkiyle gittiğini biliyorum. Yani, Erol Ağabey'in yetkileri neyse, tamamını kullanma şartıyla gitti Hürriyet'e," diyecekti. Erkanlı'dan aktaralım:

"O dönemde yazı işlerine karışmayacak denildi; ama yumuşak bir geçiş olsun diye böyle söylenilmişti. O bir taktikti aslında... Erol ağabey, babamı hangi koşullar altında getirdiğini iyi biliyordu! Çalışanlar ayaklanıp ilk etapta sert bir reaksiyon göstermesin, gazete içinde çatışma olmasın diye böyle bir yol izlediler. Sanıyorum, zamanla nasıl olsa insanlar birbirini tanır ve herkes birbirine alışır diye düşündüler. Çünkü birçok çalışan da ihtilalci ve asker kökenli olduğu için tanımadan babamın varlığına karşı çıkmıştır."

Fakat Hürriyet'in patronu, o gergin günlerde tartışmaya mahal vermez bir üslûp içinde kurmaylarına teminat veriyordu:

"Orhan kesinlikle yazı işlerine karışmayacak!"

Aynı sözleri, Tarabya Haluk Restoran'da iki kadeh attıktan sonra işlerin Orhan Erkanlı'yla yürüyemeyeceğini söylemek üzere Kanlıca'daki yalısına gelen Necati Zincirkıran, Ferhan Devekuşuoğlu ve Cüneyt Arcayürek'e de tekrarlayacaktı.

YOL AYRIMI

Fakat fırtına dinmemiş, sular durulmamıştı. Erol Simavi'nin o günlerde Cüneyt Arcayürek'e söylediği gibi, "Herşey yeni başlıyor" idi.

Aslında bu bir iktidar oyunuydu. Oyunun tarafları ise, ilk bakışta göründüğü gibi Erol Simavi'ye karşı Necati Zincirkıran ve arkadaşları değil, aynı zamanda ağabey Haldun Simavi idi.

Haldun Simavi, Hürriyet'ten ayrılarak Veb Ofset'e geçmesinin ardından bir yılı aşkın bir süre geçmiş, bu arada Günaydın gazetesini çıkarmaya başlamıştı. Erol Simavi, 1988 yılında Emin Çölaşan'a verdiği röportajda, her ne kadar, "Bir gün duydum ki ağabeyim gazete çıkaracakmış. Dedim ki, 'Ağabey nasıl oluyor bu iş?' Önüme bilançosunu attı. Bir de baktım ki sırf kırmızı. (...) Tamamen zararda. 'Yani batayım mı?' diye sordu bana. 'Hayır batma. Geri dön ve yeniden birlikte olalım' dedim. Bana dedi ki, 'Ben bir gazete çıkaracağım, buna izin vereceksin.' Hem izin verdim, hem de bütün gücümle ona yardımcı oldum," diye anlatıyorsa da, dönemin tanıkları Erol Simavi'nin ağabeyinin ayrılık protokolünü ihlal ederek günlük bir gazete çıkarma yolunda çalışmalara başladığını öğrendiği gün paniğe kapıldığını ifade edeceklerdi. Hürriyet'in patronu, o gün Necati Zincirkıran'ı odasına çağırarak sormuştu:

"Duydun mu ağabeyim ne yapıyor?"

Necati Zincirkıran'ın cevabı, "Hayır!" olmuştu. Zincirkıran, hatıratında, "Bir gazete hazırlığı içindeymiş," derken Erol Simavi'nin oldukça bozuk olduğuna, "Ağabeyim bunu yapmamalı. Babasının çıkardığı gazeteyi mi batıracak? Ne yapmak istiyor? Memduh'u çağırdım. O hakem, alsın gitsin protokolü ve konuşsun ağabeyimle," diyerek hop oturup hop kalktığına dikkat çekecekti.

Günaydın'ın çıkışı, kardeşlik ve ortaklık ilişkisine yeni bir boyut kazandırmıştı: Rekabet.

Erol Simavi'nin, ağabeyinin güçlü bir rakip olacağını öngörerek, Hürriyet'in geleceğini düşünmesi doğaldı. Ne de olsa, Hürriyet'in artık büyük patronuydu. Fakat vurgulamak lazım; Hürriyet İmparatorluğu'nda kendi yönetim yapısını tesis edeceği günlere dek, çoğunluk hisse sahibi olmanın ona sağlaması gereken kudrete sahip olduğunu söylemek güçtü. Zira, Hürriyet koridorlarında Haldun Simavi ekolü devam ediyordu...

Haldun Simavi, Veb Ofset'e geçerken, Necati Zincirkıran, Memduh Yaşa gibi güvendiği yakın kurmaylarını Hürriyet'te bırakmıştı. Necati Zincirkıran, bünye içinde güçlü, otoriter bir genel yayın müdürüydü. Hatta kimi zaman patronu gölgede bırakacak kadar... Memduh Yaşa ise, iki kardeş arasındaki ortaklık ilişkisinde hakemliğin yanı sıra, her iki kardeşe daima uzlaşma telkin eden bir aile dostuydu. Gelgelelim, Orhan Erkanlı'nın Hürriyet''te patron temsilcisi olarak görev alacağı haberinin mevcut yönetime bildirilmesi üzerine tırmanan gerilim, Haldun Simavi ekolünden bu iki kurmayın Hürriyet ve Erol Simavi'yle olan bağlarının kopmasına neden olacaktı.

Oysa Erol Simavi, Celalettin Çetin'in "İşte Babıâli" isimli çalışması için 'başkaldırma' olayını anlatırken, 'asi'lerin adını veriyor ve sadece Zincirkıran ile Yaşa'dan ibaret olmadığını vurguluyordu. Gelin, önce Simavi'ye kulak verelim:

"Asileri az çok biliyorum. Onları Kanlıca'daki evime çağırdım bir akşam. Durumun bildikleri gibi olmadığını, yazı işlerine Erkanlı'nın karışmayacağını söyledim. Ferhan Devekuşuoğlu, Necati Zincirkıran ve Cüneyt Arcayürek vardı evde. Gece ikiye kadar sürdü bu görüşmeler. Ve ben Pazartesi günü gazeteye geldim. Ama hiçbir şey sezinlemiyordum. Bana haber verdi biri sonra. Meğer kıdem tazminatı hesabım yaptırıyorlarmış muhasebede. Bu arada olayları izleyen karım telefon etti, "Ağabeyin bizi akşam yemeğine çağırıyor," dedi. O akşam, yemekte, ağabeyimle terasta bir araya geldik. Bana, "Yavrum bir herif var, 14'ler mi, 15'ler mi, onu nasıl Hür Dağıtım'a aldırtırsın," dedi. Daha önce de Necati, atın bu herifi, demişti. Bunun üzerine ben ağabeyime, sen olsan ne yapardın, diye sordum. O, ben atarım, ben Haldun Simavi'yim deyince, cevabım şöyle oldu: "Sen, Haldun Simavi isen, ben de Erol Simavi'yim, aynı babanın çocuğuyum, dedim. Ve fırladım oradan. Tutamadılar beni, gazeteye geldim. Gazetede sedirde yattım. Sanki gazeteyi elimden alacaklar havası vardı. Sabah beş buçukta Memduh Yaşa geldi." Bana durmadan, affet, onları affet diyordu. Gittim Ünver Otel'deki odamda uyudum. Akşam matbaaya geldim. Başmürettipi, başmakinisti çağırdım. Rahmetli Muammer usta geldi. Siz bu işin içinde misiniz, dedim, hayır dedi. Baskı ve dizgi elimdeydi. Bunun hemen arkasından Memduh Yaşa hepsini getirdi,

özür dilediler. Feridun'un yüzüne tükürdüm. Sen de mi, diye bağırdım. Bundan sonra Necati'yi aldım görevden, Cüneyt'i yazı müdürlüğüne getirdim. Doğrusu Cüneyt'i affedebiliyordum da, Necati'yi affedemiyordum. Domuz görmüş gibi oluyordum sanki. Bu arada Cüneyt'le beraber Almanya'ya gidecektik. Patron, Necati'yi de alalım dedi Cüneyt, aldık. Baktım, yaptıklarından sonra bir arada olamayacağım onunla, bir puntunu buldum, sen kal sevgilinle Almanya'da, ben dönüyorum, dedim. Uçakta Cüneyt, patron bitti bu işler artık, değil mi, 'dedi. Ben, yeni başlıyor Cüneyt, dedim. Adam öyle nankör, öyle tiynetsiz ki, orada burada, benim için, Erol Bey'in eline bir viski ver, para ver... Koluna bir karı tak, o kadar onun işi, gibi laflar ediyormuş. Bu sözü duyanlardan birini çağırıyorum sonra... Ve kim söyledi Erol Bey'e viski ver, karı ver, işlerle meşgul olmaz lafım kim söyledi diyorum. Cevap, Necati. Rıdvan Menteş söylüyor bunları bana. Artık bu işi bitirmem lazımdı. Çağırdım Necati'yi ve kendisiyle çalışamayacağımı, sebepler koyarak söyledim. Haklısınız, dedi. Ben zaten mesleği bırakacağım, dedi. Çek yazdım ve istediğinden fazla para verdim. Bu arada Feridun'a devam et, Memduh Yaşa'ya da bay bay dedim... Ve Erkanlı'yı genel müdürlüğe, Nezih Demirkent'i de idare müdürlüğüne getirdim..."

"KARISIYLA GELDİĞİ OTELE GÖNÜL YAZAR'I GETİRDİ"

Erol Simavi'nin perspektifi böyle...

Fakat dokuz yılı Genel Yayın Yönetmenliği olmak üzere toplam on dokuz yıl Hürriyet'e emeği geçen Necati Zincirkıran, Simavi'nin anlatımındaki pek çok noktayı doğrulamıyor. Necati Zincirkıran, "Celalettin Çetin'in kitabında Erol Simavi, 'Meğer kıdem tazminatı hesabını yaptırıyorlarmış muhasebede,' diyor. Hiç alakası yok. Hürriyet öyle bir müessese ki, kimse kıdem tazminatı için kuşkuya kapılmaz," diyerek söze başlayacak ve kendi doğrularını şöyle sıralayacaktı:

"Erol Bey bir korkuya girmiş. Zaten anlatıyor burada. "Korktum gazetemi elimden alacaklar diye gazetede yattım," diyor. Yahu kim kimin malını alabilir? Asıl mesele, o gazetenin kurucusu var. Bak, burada yazıyor, 'Sedat Simavi' diye. Biz, buna sahip çıkıyoruz. Yani Hürriyet'in anayasasına!.. O, bunların dışına çıkıyor. Nasıl çıkıyor? İhtilalci getiriyor. Halbuki bu gazete özgürlükçüdür, demokrattır. Celalettin Çetin var ya; on yıl gazetenin genel yayın müdürlüğünü yaptım... Bu adam gazeteme girmek istedi, almadım onu. Ben Günaydın'a gittim, Günaydın'dan kaçtı adam...
Erol Simavi, "Sabah beş buçukta Memduh Yaşa geldi. Affet, onları affet diyordu," diyor. Neyi affedecekmiş? Biz affedilmeyi

beklemiyoruz. Biz diyoruz ki, bu tür isimler kredi kaybettirir, okuyucu kaybettirir. Nitekim, 300 bine düştü gazete. “Bunun hemen arkasından Memduh Yaşa hepsini getirdi, özür dilediler. Feridun’un yüzüne tükürdüm. Sen de mi diye bağırdım,” diyor ki, bunlann gerçekle hiç ilgisi yok. Biz öyle bir isyan içinde filan da değiliz. Ben, “Bu gazete halka mal olmuş büyük bir gazetedir, bu gazeteye bizim onayımız dışında böyle isimleri almak tehlikelidir. Eğer alacaksanız, bunları konuşalım,” dedim. “Özür dilediler,” diyor ki, alakası yok. Biz özür dilemedik.
Ben, Münih’te Erol Simavi’ye, “Bizim aramızdaki güven sarsıldı. Ben size güvenmiyorum, siz de artık bana güvenmiyorsunuz herhalde,” dedim. Yani yollarımız iyice ayrıldı. Bak, diyor ki: “Necati’yi görevden aldım, Cüneyt’i yazı işleri müdürlüğüne getirdim.” Yalan hepsi! Yok böyle bir şey! Cüneyt, bizimle beraberdi... “Doğrusu Cüneyt’i affedebiliyordum da, Necati’yi affedemiyordum. Domuz görmüş gibi oluyordum sanki,” diyor. Bu da acayip, çünkü biz ondan sonra çok beraber olduk. Erol Simavi, “Bu arada Cüneyt’le beraber Almanya’ya gidecektik. Patron Necati’yi de alalım, dedi Cüneyt. Aldık. Baktım, yaptıklarından sonra bir arada olamayacağım onunla,” diyor. Halbuki benimle ne olamayacak! Karısı ile beraber geldiği otele, Gönül Yazar ile geldi. O zaman Gönül Yazar ile beraber. Ben ondan da çok rahatsız oldum. Bakın burada, “Sen kal sevgilinle Almanya’da, ben dönüyorum dedim,” sözüyle bana da pislik atıyor. Tipik bir Erol Bey tarzıdır bu! Kaldığımız otelde Çekoslovak bir müdür vardı ve her gittiğimizde orada kalırdık. Otelin müdürü, “Hangisi bayan Simavi?” diyordu. Öyle açmazlara soktu bizi.
“Adam öyle nankör, öyle tiynetsiz ki, orada burada, benim için, Erol Bey’in eline bir viski ver, para ver... Koluna bir karı tak, o kadar onun işi, gibi laflar ediyormuş,” diyor. Öyle bir şey de söylemedim.
Diyor ki: “Ben zaten mesleği bırakacağım,” demişim. Aksine... Bana, “Ağabeyimin gazetesine geçme... Bırak mesleği... Ben sana para vereyim bir başka iş yap... Reklamcılık filan yap,” demişti..."

“YAPACAKLARIMIZI EROL BEY’E SÖYLEMEZDİK”

Adı künyeden çıkartıldığında, Almanya’da iş seyahatindeydi Necati Zincirkıran. Yazı işlerindeki dostlan arayarak adının künyeden çıkartıldığını bildirmiş ve bir an önce Türkiye’ye dönmesini tavsiye etmişlerdi. Tarih, 2 Temmuz 1969’du.

Yeşilköy Havalimanı’nda Feridun Eryılmaz ve Cüneyt Arcayürek tarafından karşılanmıştı. Elinde bir mektup taşımakta olan Eryılmaz’ın sıkıntısı yüzünden okunuyordu. Necati Zincirkıran, “Erol Simavi’nin el yazısıyla yazılmış, ‘Küçükoğlan’ diye başlayan kalınca bir mektuptu,” diye anlatacaktı:

"Feridun'a dedim ki: "Şimdi bu mektubun içinden acayip bir şey çıkar. Sen benim arkadaşımsın. Hukuken muhatabım değilsin. Yarın gazeteye geleceğim, bunu bana verecekse Erol Bey versin."
Biz Cüneyt ile eve gittik. Ben, Haldun Bey'i aradım ve neler olduğunu anlattım. "Bana gel," dedi. Gittik... Onun evinde yemek yedik, konuştuk. O da çok üzüldü bu olanlara. "Gazete geri geri gider," dedi. "Ben yarın gidip, Erol Bey'le çalışamayacağımı söyleyeceğim," dedim. Ertesi gün gittim, yukarı kata çıktım ve "Merhaba," dedim. Eli ayağı titriyordu. Bana çocukları filan soruyor, hanımı soruyor ki; her hafta beraber olduğum insandır bu... "Patron, sana Münih'te de söylemiştim. Bizim aramızdaki güven sarsıldı, sen beni affet ben gidiyorum. İster sen çıkar, ister ben istifa edeyim," dedim. Benim avukatım da gazetenin avukatı Muzaffer Paksoy'du ve Hürriyet antetli kâğıda iki mektup yazdırmıştım. Aldı, baktı, "Bunu imzalayayım," dedi. "Olanlar Hürriyet gazetesinin iyiliği ve geleceği içindi. Ben Sedat Simavi'nin ve bu gazeteyi yücelten Haldun Simavi'nin prensiplerini savundum. İnşallah sen haklı çıkarsın," dedim. Çok üzüldük. Birbirimize sarıldık, bu şekilde ayrıldık."

Halbuki Hürriyet, 1 milyon tirajı, tarihinde ilk kez Necati Zincirkıran yönetiminde aşmıştı. 1969 baharında, hafta içi tiraj 800 bini bulmuştu. İade yüzde 6 civarındaydı. Pazar tirajı ise 1 milyonun üzerindeydi. Hürriyet gazetesi, 21. kuruluş yıldönümü olan 1 Mayıs 1969'da, "1 Milyon Tirajı Aştık" manşetiyle bu başarısını okuyucusuyla da paylaşmıştı. Necati Zincirkıran, o gün Erol Simavi'nin Badenbaden kaplıcalarında olduğunun altını çizecekti. "Ne olduysa orada oldu ya," diyecek; Simavi'nin Türkiye'ye dönüşünün ardından verilen davette, övgülere rağmen yeterince sevinemediğini vurgulayacaktı. Zincirkıran'a kulak verelim:

"Haldun Bey Veb Ofset'e geçtikten sonra biz Erol Bey ile baş başa kaldık ve ancak on ay birlikte çalışabildik. 1 Mayıs'ta biz 1 milyonu aştık ve bana bir Hürriyet hissesi verildi. Hisseyi aldığım gece uyuyamadım. "Tamam," dedim, "bu iş yürümeyecek". Çünkü kokular almaya başlamıştım. İnsan sezebilir; gazetenin üzerinde kara bulutlar dolaşmaya başlamıştı. Çünkü benim gazetemin işleri Divan Oteli'nin barında ya da berber salonunda konuşuluyordu. Gümrükçü bilmem kimle yolda karşılaşıyordum, "Dün gece patronla Divan'daydık, gazetede şunlar şunlar yapılacak," diye konuşuyordu. Gizli kalır bunlar! Ben, bunlara karşı çıktım. Diyorum ya, 'Sedat Simavi'nin prensipleri' diye. Haldun Simavi zamanında Erol Bey'e yapacaklarımızı söylemezdik! Çünkü gider dışarıda anlatır."

Necati Zincirkıran'm bahsettiği kara bulutlar, müdavimleri arasında Erol Simavi'nin de bulunduğu Divan Oteli'nin barında, ya da

ölümünün ardından anma geceleri düzenleyeceği yakın dostu Figaro Mehmet'in berber salonunda Hürriyet'in işlerinin konuşuluyor olmasından ibaret değildi elbette. İşadamından politikacısına, şarkıcısından terzisine, berberine, hatta mafya babasına kadar her çevreden insanla arkadaş olabilecek ölçüde halk adamı olan Simavi'nin çevresine, bazı çıkar grupları da çöreklenmişti. Necati Zincirkıran, 1969'un konjonktüründe bu kişilerin asker, askerci ve ihtilallere karışmış olduğuna dikkat çekecek; "Bu insanlar, Sedat Simavi'nin oğlunu gazetecilik dışı yatırımlara sürüklüyordu," diyecekti:

"Bir gün telefonum çaldı. Cüneyt Arcayürek, Ankara'dan arıyordu. "Necati, bizim Erol Bey'in piston fabrikası mı var?" dedi:
"Nereden çıktı?"
"Şimdi Maliye Bakanı aradı beni. Piston fabrikasının genel müdürü kendisinden randevu istemiş ve bunu isterken de 'Hürriyet gazetesinin piston fabrikasının genel müdürü' diye kendini takdim etmiş."
Başımdan teneke ile kaynar su inmişti sanki. Kendime gelir gelmez Cüneyt'e şunları söylediğimi hatırlıyorum; "Maliye Bakanı'm hemen ara ve de ki: Gazetenin Genel Yayın Müdürü'nün böyle bir şeyden haberi yok"."

Necati Zincirkıran'ın bahsettiği piston fabrikası, 1969 yılının baharında 6 milyon 500 bin Türk Lirası sermayeyle kurulan ve kurucu ortakları arasında Erol Simavi'nin yanısıra Erdoğan Demirören, Sadettin Bodur, Hüseyin Odabaşıoğlu, Mustafa Gökçe, llhami Tezulaş, Ergin Demirören ve Bilgin Demirören gibi yatırımcıların da bulunduğu Motopar, Motor Parçaları İmalatı Ticaret ve Sanayi A.Ş. idi.

Ok yaydan çıkmıştı artık! Gazetecilik dışı yatırımlar piston fabrikasıyla sınırlı kalmayacaktı. Hürriyet gazetesinin patronu, orman ürünlerinden havayolu taşımacılığına kadar kârlı gördüğü pek çok sektöre yatırım yapacaktı.

'AHENK LOCASI'NDA ÜSTAT-I MUHTEREM

Orhan Erkanlı adı, 15 Temmuz 1969 tarihinde Hürriyet gazetesinin künyesine Genel İdare Müdürü olarak girdi. Fırtına yerini sükûnete bıraktığında Genel İdare Müdürü, Genel Müdür olacaktı.

Erol Simavi, Orhan Erkanlı'yı patron vekili tayin ederek bir taşla birkaç kuş birden vuruyordu. Ağabeyinin ayrılışından bir yıl sonra, kendi seçtiği kurmayları yönetim kademelerine getirip kendi sistemini kurarak iktidarını kuvvetlendiriyordu. Yine aynı taşla, 12 Eylül'ün gün gelip 27 Mayıs'ın kurduğu ne varsa ezip geçeceğinden habersiz, yakm

arkadaşı ve 27 Mayıs'm güçlü komutanını kendi safına katarak, müdahale söylentilerinin gerçeğe dönüşmesi ihtimaline karşı önlem alıyordu.

Erol Simavi'nin darbe endişesi, 1960'ların siyasi konjonktürü göz önüne alındığında tamamen yersiz değildi. Demokratik rejime geçiş yolunda atılan ilk adım olan 15 Ekim 1961 seçimleri neticesinde, sandıktan çıkan iradenin CHP'yi tek başına iktidara taşıyamayacağının anlaşılmasıyla birlikte tohumları atılan müdahale söylentileri, yalnızca cuntaların değil sivillerin de desteğiyle filizlenivermiş; seçmen iradesi ordu tehdidiyle zapturapt altına alınmaya çalışılmıştı. Örneğin 1965 seçimleri öncesinde, sandıktan CHP çıkmadığı takdirde ordunun müdahale edeceğini en güzel ifade eden kişi, şüphe yok ki İsmet İnönü'nün gazeteci damadı Metin Toker olmuştu. Toker'e göre, iktidar CHP dışı beceriksiz bir partiye, hele hele 1960 özlemlerini taşıyan bir partiye verilecek olur ise, "Mr. Thompson ile Mr. Sten derhal gelecek" idi. Her ne kadar halkın iradesi, iktidarı, meydanlarda "Ordu, CHP'nin muhafız alayı mı, ordu milletin malı değil mi?" diye haykırmakta olan Süleyman Demirel'e vermeyi uygun görmüşse de, 1969 yılının ilk günlerinden itibaren şiddeti artan toplumsal olayların, özellikle öğrenci hareketleri ve işçi olaylarının etkisiyle 12 Mart'a uzanan süreç başlamıştı.

1960'lı yılların sonunda, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de özgürlük rüzgârları esiyor, 1961 Anayasası'nın sağladığı hoşgörü ortamında 'politika yetişkinlerin işidir' düşüncesini yıkan gençler, tıpkı 27 Mayıs öncesindeki gibi, üniversite bahçelerinden sokaklara taşıyordu. Fakat bir farkla... 27 Mayıs'ın özgürlük isteyen gençlerinin yerini, bu kez sol ya da sağ kolları havada ideolojik çatışmalara hazır üniversiteliler almıştı. Başlıklar halinde sıralarsak, 1969'un Ocak ayında ABD Büyükelçisi Komer'in arabası ODTÜ'de yakıldı. Şubat 1969'da, 6. Filo'yu protesto etmek için yapılan işçi ve öğrenci mitinginde sağcı grupların bıçak ve sopalarla saldırmaları sonucu Taksim kan gölüne döndü. Nisan 1969'da ODTÜ, rektör Kurdaş'ı görevinden ayrılmaya zorlayan öğrencilerce işgal edildi. Mayıs 1969'da, Yargıtay Başkanı İmran Öktem'in cenaze namazı fanatik dincilerin baskıları nedeniyle kılınamayınca cenaze töreninde çatışma çıktı. Sokaklar kaynıyordu.

Bir yandan darbe söylentileri, bir yandan şiddeti artmakta olan öğrenci olayları... Erol Simavi, 27 Mayıs'ın güçlü komutanlarından Emekli Kurmay Yarbay Orhan Erkanlı'ya iş teklif ettiğinde siyasi konjonktür özetle buydu. Erkanlı, askeri çevrelerde saygı duyulan karizmatik bir isimdi. Üstelik gözüpek bir insandı. Hürriyet ve Erol Simavi için mükemmel bir güvenlik kalkanı olabilirdi! Böyle

düşünüyor ve bu düşüncesini ifade etmekten de çekinmiyordu Erol Simavi.

O günlerde, öğrenci gruplarının protestolarından zaman zaman Hürriyet de payına düşeni alıyordu. Hürriyet gazetesinin önünde toplanan gençlerin en çok itibar ettiği slogan "Kahrolsun masonlar, kahrolsun kompradorlar" idi. "Kahrolsun masonlar" sloganıyla kastedilen kişi Erol Simavi'ydi. Mason biraderleri arasında el üstünde tutulan Simavi, 1965-1966 döneminde Ahenk Istanbul Vadisi locasının üstat-ı muhteremliğine dek yükselmişti. Üniversite gençliği, komprador sözcüğüyle, Johnson mektubu haberini patlatan gazetenin Hürriyet olduğunu unutmuşcasına, Hürriyet gazetesi çalışanlarının Amerika'ya hizmet eden ajanlar olduğunu ima ediyordu! İşte bu tür bir öğrenci eyleminin ardından, Erol Simavi, Erkanlı'nın Hürriyet Genel İdare Müdürlüğüne getirilmesine muhalefet eden Memduh Yaşa'ya dönmüş ve sormuştu:

"Orhan aslanlar gibi kapının önüne çıktı. Sen çıkar mıydın?" Memduh Yaşa anlatıyor:

"Erol, açıkça ihtilal olacak diye korkuyordu. Bana bu soruyu sorunca, "Çıkmam," dedim. "Niye?" diye sordu. "Gelenlerin yüzde yetmiş beşi üniversiteden benim talebem. Saygı da duyarlar; ama başka bir şey de yapabilirler. Bu adamın burada ne işi var diyerek bana taş da atabilirler. Üstelik ben buranın bekçisi miyim, kapının önünde duracağım! Şunu da unutma: İhtilal olursa, Orhan alır Hürriyet'i, ihtilalcilere teslim eder. Fakat ben, işte bunu yapmam," dedim."

"ERKANLI MEKTUBUMU ÇALDI"

Memduh Yaşa, "Ben Erkanlı'yı severim. Mert tarafları vardır. İhtilalci olsun, ne olursa olsun... Akıllı, zeki, mert bir adam... Ama sivilleşemiyordu bir türlü," diye devam edecekti. Orhan Erkanlı'nın Hürriyet'in genel idare müdürlüğüne atanmasından bir süre sonra, Necati Zincirkıran gibi Profesör Yaşa'ya da Günaydın yolu görünmüştü. Erol Simavi'nin Celalettin Çetin'e aktardığı, "Memduh Yaşa'ya da bay bay dedim," cümlesi hatırlatıldığında, "Erol, bay bay demeye cesaret edemezdi. Baktım ki adamı çevrelemişler, istifa ettim," diyecek ve yeni kadronun yerleşmesinin ardından gazetedeki atmosferin değiştiğine dikkat çekecekti. Yine Memduh Yaşa'ya kulak verelim:

"Erkanlı'nın Hürriyet'e gelmesinin üzerinden bir süre geçmişti. Bir gün Erol bana dedi ki:
"Ne kızıyorsun? Orhan senin maiyetinde. Sen murahhas azasın." Ama

ben, “Yok,” dedim:
“Ben çalışmam onunla!”
Çünkü Orhan Erkanlı bir türlü sivilleşemiyordu. Düşünün, bunlar Ecevit’in bana yazdığı mektubu bile çaldılar!
O sırada Yeni Gazete adında bir fikir gazetesi çıkarıyorduk. Benim de Yeni Gazete'de ‘İç barışa doğru’ başlığı altında bir yazım çıkmıştı. İnönü ve Bayar arasındaki uzlaşmaya dair güzel bir yazı. Eski Demokrat Partili’yim ya... Neyse, bir süre sonra bana CHP’li arkadaşlar dediler ki:
“Patron sana bir mektup yazdı, aldın mı?”
Ecevit, benim için gazeteye bir mektup bırakmış, ama mektup yok ortada. Dedim ki:
“Mektubu bulamıyorum, gazetede de birtakım değişiklikler var. Siz bana mektubun bir suretini yollayın.”
Suretini eve yolladılar. Bu arada ben de gittim Erol ve Haldun’a, dedim ki:
“Mektubumu çalmışlar!”
“Kim çalar ki?” diye sordu Erol. “Odama kimi oturttuysan o çalar,” dedim. Masamın yanına bir masa koymuş, Orhan Erkanlı’yı oturtmuştu benim odamda. Mektubu almışlar masamdan, Süleyman Bey’e götürmüşler. Amaç, Süleyman Demirel’e, “Bak senin arkadaşın Halk Partisi’yle flört ediyor,” demek! Mektubun Süleyman Demirel’e gittiğini Mehmet Turgut’tan biliyorum. Ertesi gün beni çağırdılar.
“Al,” dediler ve mektubu uzattılar:
“Al, herkese çamur atıyorsun, mektubun burada.”
Bir baktım, mektuba kir-çamur bulaşmış. Aldım mektubu; ama alırken de, “Kaç kişi okumuş bunu, baksanıza çamur bile bulaşmış!” dedim."

BEDELİ PRESTİJ KAYBIYLA ÖDENEN SAVAŞ

Değişen yalnızca moral değerler değildi! Hürriyet’i Hürriyet yapan ilkeler de değişiyordu.

Necati Zincirkıran’ın adının künyeden çıkarılmasının ardından, Hürriyet’in Genel Yayın Müdürlüğü’ne, bünye içinden bir başka isim, yazı işleri müdürü Ferhan Devekuşuoğlu getirilmişti. Ferhan Devekuşuoğlu da, tıpkı Necati Zincirkıran ve Memduh Yaşa gibi, bir darbecinin Hürriyet çatısı altında yetki sahibi olmasının Hürriyet’in ilkeleriyle bağdaşmayacağı görüşünü dile getiren gruptandı. Hatta Necati Zincirkıran ve Cüneyt Arcayürek’le birlikte, Simavi’nin Kanlıca’daki babadan kalma yalısına gittiklerinde işlerin Erkanlı’yla yürüyemeyeceğini Hürriyet’in patronuna gece yarılarına dek anlatmaya çalışmış; yalıdan, “Orhan Erkanlı yazı işlerine karışmayacak,” vaadiyle ayrılmıştı. Genel yayın müdürlüğüne getirilmesinin ardından, Orhan Erkanlı gibi zeki, atak ve muhteris bir

insanın idari işlerle yetinmeyeceği gerçeğiyle yüzleşti. Ferhan Devekuşuoğlu anlatıyor:

"Necati Zincirkıran'm gitmesinden bir süre sonra Erol Simavi bana genel yayın yönetmeni olmam için ısrar etmeye başladı. Bir süre direndim. Çünkü genel yayın yönetmenliği benim karakterime uymaz. Bunu, Erol Bey'e de anlatmaya çalıştım... Bir gün kalabalık bir davetli grubuyla beraber Kanlıca'da, yalıdaydık. Erol Bey, uşağa, diğerlerinden ayrı olarak binanın içinde iki kişilik sofra kurması talimatını verdi. O ve ben, yemeğimizi içeride yedik. Yemekte uzun uzun konuştuk. Bazı çalışma arkadaşlarından yakındı bana Erol Bey... Dertlendi... Hatta gözyaşı döktü. Ertesi sabah gazeteye gittiğimde, masamda bir mektup buldum. Genel yayın yönetmenliğine atandığım bildiriliyordu.
Erkanlı, zaman içinde tabii ki yazı işlerine karışmaya başladı. Genel yayın müdürlüğüne getirilmemin ardından mesela şu olay yaşandı: Metin Soysal'ı bir röportaja gönderecektim. İş avansı alabilmesi için Muhasebe Müdürü Kenan Erkural'a da talimat verdim. Fakat Metin gitmiş, parasını alamamış. "Ne oldu?" diye sorduğumda, "Orhan Erkanlı, bu haberi onaylamıyor," denildi. Bu olay, benim Erkanlı ile ilk gerginliğimdi. Zamanla başka olaylar da yaşadım ve gazetede huzur kaçtı. Doğrusu işin bu şekilde yürümeyeceğini anlayınca da işi boş verdim."

Nitekim Hürriyet gazetesi, 7 Aralık 1969 tarihinde "Hastaş'a Dur Demenin Zamanı Gelmiştir" manşetiyle "Halk Sektörü Türk Anonim Şirketi"ne, kısaca Hastaş'a savaş ilan ettiğinde de Devekuşuoğlu'nun tepkisi, "Beni bu işe bulaştırmayın," demek oldu.

Hürriyet, Hastaş'a savaş ilan ederken topun ağzındaki kişi, 'Halk sektörü' projesinin fikir babası, Hastaş kurucu ortağı ve İdari Heyeti Başkanı Suphi Baykam'dı. Tıp doktoru Suphi Baykam, 1960'ların Türkiye'sinde kamuoyunda CHP Gençlik ve Kadın Kolları'nın yaratıcısı, Adana Milletvekili, Genel Sekreter Yardımcısı, Grup Başkan Vekili olarak tanınmaktaydı. Yedi yüz arkadaşıyla birlikte, 500 bin Türk Lirası sermayeyle kurduğu anonim şirket, halka açılma kararıyla birlikte kısa sürede büyüyerek, sermayesini önce 10 milyon, ardından 100 milyon Türk lirasına çıkarmayı başarınca "...bu şerefli sıfat ve hizmetlerimden gene bir başka halk hizmeti uğruna ayrılmak zorunda kaldım" diyerek milletvekilliğinden ve CHP Parti Meclisi üyeliğinden istifa etmişti.

Türkiye'de devlet sektörü ile aile ve şahıs şirketleri arasında derin bir boşluk bulunduğunu ve halkın bu iki sektör arasında yer bulamadığına dikkat çeken Baykam, 'Halk Sektörü' derken, gerek yurt dışında

çalışmakta olan gurbetçilerin, gerekse ülkemizdeki küçük yatırımcıların yastık altında çürüyen ya da banka kasalarında erimekte olan tasarruflarını bir araya getirerek büyük sermaye yaratmak ve yurt kalkınmasının emrine vermekten bahsediyordu. Hastaş'a ortak olabilmenin yolu, değeri 1000 lira olan bir hisse senedinin 250 liralık ilk taksitini ödemekten geçiyordu. Suphi Baykam'ın eşi ve aynı zamanda Hastaş şirketlerinden PİMTAŞ Proje ve İnşaat Endüstrisi A.Ş.'nin o günlerdeki genel müdürü Mutahhar Baykam, "On hisse alan olduğu gibi, bir hisse alan da vardı. Hatta ben başından itibaren Suphi'ye, 'Bir hisse bin lira demek. Bunlara dosya açılacak, yazışmalar yapılacak... Bu çok masraflı,' dedim. Ancak Suphi, Hastaş'a yalnızca ticari bir mesele olarak bakmıyordu," diyerek Suphi Baykam'ın Hastaş'ı algılayış biçimini ifade edecekti:

"Suphi, "Hastaş'a ortak olmak isteyen bir vatandaşın parası yoksa ve ancak bir hisse alabiliyorsa bırak alsın. Bu aynı zamanda bir sosyal dayanışmadır," diyordu. Daha fazla hisse sahibi olan kârdan daha fazla pay alacaktı. Ancak bir hisse sahibi olan vatandaş da, Hastaş'a ortak olmanın avantajlarından yararlanabilecekti. Örneğin Eskişehir'de üniversite açıldı. Hastaş ortaklarının çocukları orada yüzde on tenzilatla okudular. On hisse sahibi olanın çocuğuna da, bir hisse sahibi olanınkine de bu indirim yapıldı."

Hastaş, ilk yatırımlarını eğitim ve sağlık sektörüne yapmıştı. Fakat yatırım yelpazesi genişti. O günlerde, Hastaş'm yatırım yapacağı alanlar, genel hatlarıyla, turizm, tarım ürünleri ve gıda sanayii, sağlık ve eğitim, yapı ve inşaat, planlı kalkınma hamlesinin gerektirdiği diğer yatırımlar şeklinde açıklanıyordu. Mutahhar Baykam, "Düşünün, Türkiye'de market bile yoktu. Hipermarket projeleri üzerinde çalışıyorduk. Halk marketleri gibi büyük alışveriş yerleri... Değişik kentlerde konut projeleri hazırlıyorduk. İçinde okul, camii, park alanları, ticari alanlar olan planlı projeli toplu konutlar..." diyerek, büyük projelerden birkaçının adını koyacaktı.

Kıyamet, "Hastaş Kredili Mesken Planı"nı açıklanmasıyla koptu!

Hastaş Kredili Mesken Planı, o güne dek benzerine rastlanmayan büyüklükte bir reklam kampanyasıyla tanıtılmıştı. Gazetelere verilen ilanlardan, Hürriyet de payına düşeni almış; örneğin 1 Aralık 1969 tarihli Hürriyet'te yer alan "Hastaş meskenleri 5 yıla kadar taksitle veriyor" başlıklı ilanda, Hastaş Kredili Mesken Planı'nın, her gelir düzeyinden ortağa hitap edebilecek çeşitlilikte ödeme tabloları ve 65 metrekareden 205 metrekareye kadar değişen seçeneklerle tüm Hastaş ortaklarım konut sahibi kılma esasına göre hazırlandığının altı çizilmişti. Hastaş meskenlerine, yurt dışında yaşayan gurbetçilerin de

dövizle ortak olabileceğinin belirtildiği ilanda, Hastaş'm maliyeti düşürücü bir adım olarak yapı endüstrisine girdiği vurgulanıyordu. Özetle, Hastaş Eskişehir Eğitim Sitesi ve Hastaş Kolejlerinin faaliyette olduğu, Hastaş süt fabrikası, beton mamülleri fabrikası, renkli pres tuğla fabrikasının 1970 yılı, Hastaş çimento fabrikasının 1972 yılı içinde hizmete açılacağı duyuruluyordu. İlanda, anonim şirketin, "Ağır Prefabrike Mesken Elemanları" yapacak fabrikalar kurmak üzere yabancı firmalarla ön anlaşmalar imzaladığı ve öncelikle kendi yapacağı meskenlerde kullanmak üzere "Ahşap Ürünleri ve Mobilya Endüstrisi" tesis etmek konusunda da teşebbüse geçtiği belirtiliyordu. Bu ilanın gazetelerde yayınlanmasının ardından, İstanbul Cumhuriyet Caddesi üzerindeki Hastaş şirketlerinin önünde oluşan kuyruklar ve izdiham görülmeye değerdi.

Hürriyet gazetesi, "Hastaş meskenleri 5 yıla kadar taksitle veriyor" başlıklı ilanı kabul ederek yayınlamasından tam altı gün sonra, Hastaş'a manşetten tam sayfa "Dur" dedi. 7 Aralık 1969 tarihli Hürriyet, "Halktan toplanan milyonlar nereye gidiyor?" sorusuyla Suphi Baykam'a karşı savaşı başlatan ilk kurşunu atıyordu. Bu savaş, üç ay sürecek; 40 bin ortaklı Hastaş, Türkiye'nin en çok satan gazetesinin manşetinden inmeyecekti.

"POLEMİĞE Mİ GİRMİŞ OLDUK?"

7 Aralık 1969 sabahı, 50 kuruş ödeyerek Hürriyet gazetesi satın alan okurlardan biri de, Dünya gazetesi sahiplerinden Bedii Faik'ti. O sabah, Hürriyet gazetesini eline alır almaz, büyük puntolarla atılmış olan "Hastaş'a dur demenin zamanı gelmiştir" manşetiyle burun buruna geldi. Hürriyet'in, Hastaş'ı Suphi Baykam ve arkadaşlarının sahneye koydukları ekonomik bir macera olarak tanımlayan iddialarına ilgiyle göz attı:

"...Hastaş, eskiden röntgen mütehassısı, sonra politikacı olan Dr. Suphi Baykam'ın hayalinden doğan, sözde dev bir kuruluştur..."
"...Hastaş hisse senetleri satışı kampanyasında Ziraat Bankası'nm garantisini temin ettiği hissini veriyordu. Ziraat Bankası yetkilileri işi fark ederek tedbir cihetine gittiler..."
"...Bir yandan halktan toplanan paralarla, kâğıt üzerinde sermayeleri 25 milyon, 50 milyon gibi büyük şirketler kurarken, Suphi Baykam ailesinden kardeş, eş, yeğen gibi akrabalarla, yakm arkadaşlar kurulan şirketlerin yüksek kilit noktalarına getirildi..."
"...Şirketlerin yönetiminde tek söz sahibi Dr. Suphi Baykam'dır. Ancak şirketlerin idari meclislerinin aylık kanuni toplantıları yapılmamaktadır..."

Bedii Faik, Ankara'dan İstanbul'a dönüyordu. O Aralık sabahını, "Feyyaz Tokar'la birlikte yolculuk yapıyorduk. Feyyaz, Hürriyet'e göz attıktan sonra, 'Ne düşünüyorsun ağabey?' diye sordu. 'Erol bu işin altından kalkamaz,' dedim," diye anlatmaya başlayacaktı:

"Suphi cin gibidir. Talebe Birliği'nden geliyor. Politikacılığı var. Bu konuda Erol'u mahkûm eder. Bu işten yenilerek çıkması, gazetesi için çok ayıp bir durum olur. Doğrusu ben matbuatın kaybetmesini, hangi gazete olursa olsun, düşman gazete bile olsa istemem. Binaelaneyh, hele ki sevdiğim Erol. Bu çok fena..." dedim. Feyyaz Tokar, "Abi, acaba kim Erol'a bunu yaptırdı!" dedi. O da arkadaşıydı Erol'un... Çok da üzüldü. İstanbul'a vardık, onu evine bıraktım ve evime geldim. Gazeteye gitmeden önce evde biraz vakit geçirdim... O arada telefon çaldı. Arayan Feyyaz'dı. "Abi, Erol perişan... Ne yapacağını bilmiyor... Ona bir yardım etsen," dedi. "Ben şimdi gidip de Erol'a, ben sana yardım edeceğim diye hizmet-i arz mı edeceğim... Bana ne... Bana mı sormuş?" dedim. O, "Abi bir yol göstersen," dedi. Neyse gazeteye gittiğimde kardeşim matbaadaydı. Baktım beni bekliyor. "Ağabey haberi ben de gördüm... Bunda bir alay suç var... Bunları Erol'un hukuk müşaviri nasıl olmuş da görmemiş," deyince, "Haydi gidelim o zaman Erol'a..." dedim. Hatta orada kardeşim Erol'un hukuk müşavirine, "Neden müdahale etmediniz?" diye sordu. "Valla, Erol Bey beni dinlemedi," cevabını aldı. Neyse, Erol beni karşıladı... "Bu ne hal?" diye sordum:
"Bu kadar yaylım ateşine girmişsin, manşete çekmişsin!.. Sen bunun neticesini, bunu yıkmadan alırsan yenilirsin, yenilmiş sayılırsın. Bu bir... İkincisi seni mahkemeye verirse mahveder."
Hiç unutmam. O kadar basittir ki böyle durumlarda. "Yani biz polemiğe mi girmiş olduk?" dedi. "Tabii polemiğe girmişsin, ama bu işin içinden çıkamazsın. Üstelik sen bunu manşete çekmişsin!.. Basın kanununa göre, aynı haklara haiz olarak manşetten sana cevap verecek, mahkeme yoluyla gönderecek. Aynı sütunda, aynı şekilde, aynı puntolarla... Kural bu! Bir defa aptallık burada. Nasıl cevap vereceksiniz?" dedim. Cevap yok... Nitekim ondan sonra gönderdiler de... Neyse, Ferhan Devekuşuoğlu genel yayın müdürü idi. O geldi, Erol'un yanında dedi ki:
"Efendim benim dışımda cereyan etti bu hadise. Beni kanştırmayın!"
Ona bazı şeyler sorayım istemiştim, "Hayır," dedi. Kim çıkacak öne, kimse yok! Bunlar haberi patlatmışlar o kadar. Onun üzerine, "Peki," dedim:
"Peki, ben Suphi'nin yazısını okuyayım ve size bazı notlar vereyim."
Hürriyet'in Suphi Baykam'a verdiği cevaplar budur. Yani o gazetelerde Hürriyet'in Hastaş'a çıkışına dair ne varsa onlar benimdir. Ama ben imzam ile yapamam, onların kalemşoru de değilim. Binaelaneyh Nezih

Demirkent geliyordu, “Nezih bak böyle demişler, siz de şöyle dersiniz,” diyordum. (...) Ben söylüyordum, o yazıyordu. Artık eğlenceye dökmüştüm işi. Spor yapar gibi... Derken bir gün Suphi Baykam ve arkadaşları geldiler, “Hürriyet bizi fena sıkıştırdı. Bize yardım et,” dediler. Gülmeye başladım. Düşünün, “Hürriyet bizi fena sıkıştırdı,” dedikleri adam benim. Onlara yardım edersem, yazdıklarıma ben cevap vereceğim! Bu, bir an için bana çok büyük eğlence gibi geldi. Yani, “Böyle yapayım mı?” diye düşündüm... Sonra çok da büyük ahlâksızlık gibi geldi ve dedim ki: “Artık bu kadarı da çok fazla.” Tabii onlara söylemedim ama kıpkırmızı oldum."

NEZİH DEMİRKENT SAHNEDE

Nezih Demirkent, böylece savaş oyunlarında sahne alıyordu.

1981 yılında patrondan gelen “Nezih istifa etsin” mesajı üzerine, Erol Simavi’den tazminat olarak Dünya gazetesini talep eden ve spor muhabiri olarak başladığı gazeteciliğe Dünya gazetesinin patronu olarak veda eden Demirkent, Hürriyet İmparatorluğu’ndaki yerini sağlamlaştıracak olan Hastaş savaşında, Dünya’nın o günlerdeki sahiplerinden Bedii Faik’in tavsiyelerini uygulamakla da yetinmiyordu. Suphi Baykam’ın yakın çevresinde bulunan bazı kişilerle diyalog kuruyor, bilgi-belge ediniyordu! Bu kişilerden biri, Nezih Demirkent’in yakın arkadaşlarına ‘Casus H.’ diye anlattığı ve Hastaş’a ilişkin belgelerin pek çoğunu onun aracılığıyla temin ettiğini söylediği bir gazeteciydi. Bir diğeri, Suphi Baykam’ın ideal arkadaşlanndandı. Hastaş Yönetim Kurulu’nda bulunan bu kişi, yolunu Hastaş’la ayırmasından bir süre sonra Hürriyet Almanya Tesisleri’nde çalışmaya başlayacaktı. Gazeteci İlhan Turalı, Nezih Demirkent’in Hastaş yönetim kurulu üyesiyle alışverişinin ayrıntılarını şu anekdotla aydınlatıyor:

"Aksaray’da bir mezarlık vardı. Nezih, o mezarlığın bir köşesinde Suphi Baykam’ın önde gelen adamlarından eski bir gazeteci ile buluşup bilgi alıyordu. Bu gazeteci, kendi kurumu hakkında casusluk, köstebeklik yapıyordu. Nezih, böyle bir savaş verdi. İşin ilginç tarafı, ne diye mezarlık köşesinde buluşuyorsun! Git, Aksaray’da kimsenin göremeyeceği bir kahvede konuş... Nezih, işte böyle enteresan bir adamdı. KGB casusu gibi...”

Nezih Demirkent, mesleki ihtirasları olan bir gazeteciydi. Erol Simavi’nin ağabeyinden ayrılmasından bir yıl sonra Hürriyet’te baş gösteren yönetim bunalımı, Demirkent’e yükselme arzusunu gerçekleştirebileceği uygun zemini hazırlamaktaydı. Orhan Erkanlı’nın genel idare müdürlüğüne atanmasının ardından patlayan isyanda,

“Yeni Gazete’deki ekibim ve ben arkanızdayız. Gerekirse Hürriyet’i biz hazırlar ve basarız,” garantisi vererek Simavi’nin yüreğine su serptiği bilinen Demirkent, bu kez Hürriyet imajını kurtarmak için sahnedeydi. Ölümünden önce yaptığımız görüşmede, “Hastaş’a savaş açan kampanyayı Orhan Erkanlı başlattı,” diyerek söze başlayacak ve bu savaş oyununda rol çalmasına yardımcı olan olaylar zincirini şöyle sıralayacaktı:

"Asım Can diye bir arkadaş vardı. Hastaş hakkındaki dosyayı o kovalıyordu. Ancak bilgi ve belge bakımından pek donanımlı değildi. Hürriyet, o savaşta çok yara aldı. Bunun sonucu olarak, “Hürriyet küçük yatırımcının büyümesine engel oluyor” diye Hürriyet’e karşı bir kampanya başladı. Böyle olunca, devreye ben girdim; Hastaş’daki bazı insanlarla diyalog kurarak bilgi edinmeye başladım. İş bana döndü."

EROL SİMAVİ’NİN YUMUŞAK KARNI

Suphi Baykam, 10. Yılında Hastaş Halk Sektörü isimli kitabında, “Hastaş’a yapılan saldırı yalnızca yayınla bırakılmadı,” diyecekti. Bankaların, Hastaş şirketlerinden iki gün içinde bütün kredi ilişkilerinin kapatılmasını istediğini vurgulayarak, yaşadığı depremi, “Hastaş İdare Meclisi üyelerinin bir kısmının istifası sağlandı. Bir kısmı, Avrupa’ya kaçırıldı. Öyle gün oldu ki, bankadan para çekmek ya da önemli bir karar alabilmek için ikinci imza bulunamadı. Gece yarıları Hastaş şirketleri tertipli baskınlara uğradı, çelik dolaplar kırıldı, kendilerine göre önem verilen belgeler çalındı,” diye yazacaktı.

7 Aralık 1969 tarihli Hürriyet’in manşetinde yer alan “Hastaş’a Dur Demenin Zamanı Gelmiştir” başlıklı haber, Hastaş’ın ticari hayatında dönüm noktasıydı. Bir gün önce para yatırmak için, geç saatlere dek Hastaş büroları önündeki kuyruklarda bekleyenler, Hürriyet’in ‘Dur’ demesiyle, bu kez Cumhuriyet Caddesi’ne paralarını geri alabilmek için koşmuşlardı. Buna rağmen, Suphi Baykam, kolayca “Pes” diyecek yapıda değildi. Gazeteci Özcan Ergüder, “Zeki, enerjik ve çalışkan... Kabına sığamayan, muhteris bir insandı Suphi. Bir Adanalı’dan umulmayacak kadar kibardı. Oğlu Bedri’ye bile, isteklerini daima, ‘Ben senin yerinde olsaydım, şöyle yapardım’ gibi bir üslûpla ifade ederdi,” cümlesiyle Suphi Baykam portresini kaba hatlarıyla çiziverecekti. Hiç şüphe yok ki, mücadeleciydi de... Türkiye’nin en çok okunan gazetesi, “Hastaş bol keseden attı ama vaat edilenlerden hâlâ hiç biri gerçekleşmedi” manşetiyle, Hastaş’a açtığı yaylım ateşini ikinci gün yine manşetten ve yine tam sayfa sürdürürken; Suphi Baykam, gazetelere verdiği tam sayfa ilanlarla Hürriyet aleyhinde 50 milyon liralık tazminat davası açtığını duyuruyor; ticari çıkar ve kirli rekabetten dem vuruyordu:

"...Hürriyet gazetesinin sahibi, bir grup arkadaşı ile birlikte Hüriş Halk Üretim İşletmeleri A.O adı altında bir şirket kurmuş bulunmaktadır. Bu şirketin kuruluş statüsü 5 Temmuz 1969 tarihli ve 3697 sayılı Türkiye Ticaret Sicili gazetesinde yayınlanmıştır. Hastaş'ın faaliyet gösterdiği sahaların bir kısmına yönelmek üzere teşebbüse geçtiği bilinen bu şirketin ayrıca, halka hisse satmak niyetinde olduğu da söylenmektedir. İşte bu şirketin baş kurucusu, baş hissedarı, baş yöneticisi, İdare Heyeti Başkanı, ayrıca Hürriyet gazetesinin de sahibidir. Ve işte bu kimsenin sahibi bulunduğu gazete şimdi "Hastaş'a dur demenin zamanı gelmiştir" diyerek oynanan ticari oyunlardan tamamiyle habersiz bulunan Türk halkının karşısına çıkmaktadır. Aslında gazetenin verdiği başlık şöyle tamamlanabilir: Hastaş'a dur demenin, Hüriş'e yürü demenin zamanı gelmiştir..."

Erol Simavi'nin, ağabeyinden ayrılmasının ardından, gazetecilik dışı yatırımlara duyduğu ilgi artmıştı. Kurulduğu günden bu yana, çatısı altında sadece yayıncılık yapılan Hürriyet lmparatorluğu'nda, artık büyük yatırımlardan bahsediliyor, büyük kazançlar hayal ediliyordu. Hürriyet'te, Orhan Erkanlı'nın da cesaretlendirmesiyle, gazetecilikten kazanılan likiditenin, uzun ya da kısa vadede kazanç getireceği öngörülen gazetecilik dışı sektörlere yatırıldığı bir yönetim anlayışı hâkim olmuştu. Piston fabrikası Motopar, hedef kitle olarak Almanya'daki Türk kökenli işçilere odaklanan charter şirketi Hez-Hür ve Suphi Baykam'ın hedef gösterdiği Hüriş, Erol Simavi'nin belli başlı yatırımlarıydı. Belirtmekte fayda var; Hüriş ve Hez-Hür'ün ortakları arasında Orhan Erkanlı da yer almaktaydı.

HÜRİŞ Halk Üretim İşletmeleri Anonim Ortaklığı, Erol Simavi ve otuz beş arkadaşı tarafından 1969 yılı Haziran ayında kurulmuş anonim bir şirketti. Şirketin kuruluş amacı, kuruluş statüsünün yayınlandığı Türkiye Ticaret Sicili gazetesinde, "Gerek yurt içinde ve gerek yurt dışında elde edilen, özellikle küçük ve orta tasarrufları milli üretim amacı ile çeşitli biçimlerde bir araya toplamak; böylece, bu tasarrufları memleket kalkınmasında yararlı olacak şekilde gereği veçhile değerlendirmek..." şeklinde ifade ediliyordu. Toplam sermayesi 10 milyon Türk lirası olan HÜRİŞ'in en büyük hissedarı, 250 bin liralık A, 750 bin liralık B grubu pay sahibi Erol Simavi'ydi. İlk yönetim kuruluna üç yıl süreyle, Erol Simavi, Orhan Erkanlı, Murtaza Çelikel, Adil Şatıroğlu, Dr. Vedat Özsezen, Ali Rıza Çarmıklı ve Erdoğan Demirören seçilmişti.

Politika kökenli Suphi Baykam, savaş koşullarında Hürriyet'in gazeteci patronunu yumuşak karnı olan ticari iştiraklerinden yakalamış vuruyordu. Gelin görün ki yakın dostlarına, bu savaşın perde arkasında, konut kampanyası açıldığı gün kasalarından çok para

çekildiği için akşamı güç eden bazı bankalar ve bir kısım büyük aile şirketleri olduğundan bahsediyordu. Mutahhar Baykam, yaptığımız görüşmede, "Ben, Hürriyet'in kullanıldığına inanıyorum... Ne zamanki Hastaş kredili mesken planı açıklandı ve halk bankaların önünde para çekebilmek için kuyruklar oluşturdu, işte o zaman düğmeye basıldı... Örneğin Ceyhan Çimento Fabrikası için krediler temin edilmiş, etüdler yapılmış ve proje hazırlanmıştı. Bir tek düğmeye basmak kalmıştı. Ancak proje, DPT'de bloke edildi," diyecekti. Peki, Hürriyet bu savaşı açmasaydı, Halk Sektörü Suphi Baykam'm vaat ettiği başarıya ulaşabilir miydi? Bir başka deyişle Hastaş, Hürriyet'in iddia ettiği gibi Suphi Baykam ve arkadaşlarının sahneye koydukları ekonomik bir macera mıydı? Bu soru, kuşkusuz tartışmaya açıktır. Ancak unutulmamalıdır ki, Türkiye'nin en büyük gazetesinin, bir anonim şirket aleyhinde değil üç ay üç gün boyunca yayın yapması dahi, tarihin her döneminde ürkek olan sermayeyi kaçırmaya yetip artacaktır.

Savaşın bedeli, Hastaş için, Suphi Baykam'm mücadeleci ruhuna rağmen çöküş demekti. Hürriyet'in ödediği bedel ise prestij ve tiraj kaybıydı. Fakat bu savaş yalnızca gazetenin okur indindeki güvenilirliğini etkilemekle kalmamıştı. Neredeyse Gönül Yazar'm karnında taşımakta olduğu bebeğin hayatına da mal oluyordu. Gönül Yazar hamileydi ve Hürriyet'in Genel İdare Müdürü Orhan Erkanlı, Hastaş'la dişe diş göze göz bir mücadele verilirken bu bebeğin dünyaya gelmesinin büyük hata olacağı inanandaydı.

[Dipnot: HÜRİŞ kurucu ortaklan, Erol Simavi, Orhan Erkanlı, Prof. Dr. Memduh Yaşa, Zekeriya Akçalı, Osman Nuri Torun, Adnan Başer Kafaoğlu, Selahattin Üzmen, Murtaza Çelikel, Muzaffer Sinangil, Adil Şatıroğlu, Vedat Özsezen, Ali Riza Çarmıklı, Cüneyt Arcayürek, Ali Aydınalp, Yurdakul Bağcı, Akın Balkan, Cengiz Balkan, Nuri Levent, Prof. Dr. Hikmet Belbez, Adnan Çelikoğlu, Erdoğan Demirören, Afif Erdemir, Feridun Eryılmaz, Halit Fırat, Mustafa Gökçe, Muzaffer Müfit Kayhan, Ahmet Levent, Sami Mermutlu, Pertev Molay, Hüsamettin Üzmen, Raşit F. Ûzsaruhan, Necmettin Şerbetçi, Nezihi Tümay, Necmettin Bağcı, Necdet Akar, Necati Zincirkıran, Enver Cider'dir. Erol Simavi, Orhan Erkanlı, Memduh Yaşa, Zekeriya Akçalı, Osman Nuri Torun, Adnan Başer Kafaoğlu, Selahattin Üzmen, Murtaza Çelikel, Muzaffer Sinangil, Adil Şatıroğlu, Vedat Ozsezen, Ali Rıza Çarmıklı ve Muzaffer Müfit Kayhan A grubu hisse sahipleridir.]

GÖNÜL YAZAR HAMİLE OLDUĞUNU SÖYLEYİNCE...

Bir yandan Hastaş ile savaş, diğer yandan aşk! Erol Simavi'nin, Gönül Yazar'la ilişkisi bir yılı aşkın süredir doludizgin devam ediyordu. Gerçi

iki sevgilinin arasına kimi zaman kıskançlık kara kedi gibi giriveriyordu; ama Erol, kıskançlığa neden olabilecek faktörleri, zamanla kendine özgü metotlar geliştirerek kontrol altına almayı başarmıştı. Bu metotlardan en etkilisi, Taşbebek'i neredeyse yirmi dört saat göz hapsinde tutmaktı. Ve bu görev, genellikle ortak dostlar ile güvenilir çalışanlara düşüyordu.

Gerek iş gerekse sosyal hayatı göz önüne alındığında, Erol Simavi'nin yoğun bir patron olduğu söylenebilirdi! Geceleri ne kadar geç yatarsa yatsın sabahları daima erken kalkar, soluğu saat 7.00 gibi matbaada alırdı. 10.30-11.00'e dek çalışır ve ardından müdavimi olduğu Divan ya da Ünver Otel'in barına geçerdi. Hayatının rutin akışıydı bu... Fakat Gönül'ün parmağına kendi alyansını taktığı günden bu yana, alışkanlıklarına bir yenisini daha eklemişti. Genel Yayın Müdürü Ferhan Devekuşuoğlu'na, "Sen toplantıyı idare et!" talimatını veriyor ve öğle yemekleri, ya da hiç aksatmadığı öğleden sonra uykuları için Taşbebek'e koşuyordu! Gelin görün ki, yaşanılan kapalı kapılar ardındaki bir ilişkiydi. Gönül Yazar, sevgilisine pek çok platformda eşlik edemediği gibi, Erol Simavi de her anını bu alımlı sarışın kadının yanında geçiremiyordu. İşte, dostlar bu noktada devreye giriyordu. Nitekim Simavi'nin o dönemdeki sekreteri Reyhan Can, "Erol Bey Gönül'ü çok kıskandığı için ben ve eşim daima Gönül ile beraberdik. Biz olmazsak, Gönül'ün evinde mutlaka Erol Bey'in yakın dostu Hırsız Semai vardır. Ya da Simavi'lerin akrabası Prof. Cihat Abaoğlu," diyecekti:

"Biz işten çıkanz, Gönül'e gideriz. Oturur, yemeğimizi yeriz. Gazino saati gelir, gazinoya gideriz. Gönül sahneye çıkar, biz kuliste otururuz. Sahneden iner, Gönül'ü evine bırakır ve biz de evimize döneriz. Sabah da 7.00'de işe gideriz. Bayağı zor ve yoğun bir çalışma dönemiydi."

Fakat 1970 kışında, Erol Simavi-Gönül Yazar ilişkisinde fırtına patladı. Ne var ki bu fırtınanın temelinde, ne kıskançlık nöbetleri ne de küçük aşk oyunları yatıyordu. Gönül hamileydi ve nam-ı diğer 'Baba', "Bunu aldıralım, bir sonrakini dünyaya getirirsin," diyordu...

Gönül Yazar, Erol Simavi'yle beraberliğine dek nikâh defterine birkaç kez imza atmıştı. İlk eşi 14 yaşındayken hayatını birleştirdiği Necdet Yazar'dı. Daha sonra Bedii Çapa ve Özden Çelik'le evlenmiş; hamileliklerinin, düşükle sonuçlanması nedeniyle evliliklerinde çocuk sahibi olamamıştı. Şimdi bir kez daha anne olma fırsatını yakalamıştı. Üstelik bebeğin babası Türkiye'nin basın imparatoruydu. "Bunu aldıralım, bundan sonrakini yapalım," cevabı Taşbebek'i çileden çıkarmıştı:

“Buyrun kapı orada!”

Kapıyı çekip çıktı Erol Simavi... Gönül Yazar, “Hayatımdan çıkıyormuşçasına çekip gitti... Her halde benim ‘Yandım Allah’ deyip bebeği aldırmamı bekliyorlardı. Halbuki Erol Bey, baba olacağını öğrendiği zaman önce çok sevinmişti,” diyecekti. Simavi’nin, “Bu bebeği aldıralım bir sonrakini yaparız,” noktasına gelmesinde Orhan Erkanlı’nın büyük rolü olduğunu iddia edecekti:

"Erol Bey, Orhan Erkanlı’ya demiş ki: “Yakında baba olacağım. Gel, içip kutlayalım.” Orhan Erkanlı da, “Aman, sakın!.. Gönül bu bebeği dünyaya getirmesin!... Git, yirmi tane metres tut; ama bu çocuğun doğmasına izin verme,” demiş. Suphi Baykam’a karşı bir savaş veriliyordu o zaman... Orhan Erkanlı, “Böyle bir zamanda senin açığını yakalamak istiyorlar. Gönül bu bebeği dünyaya getirmesin,” diye Erol’a telkinde bulunmuş. işte ondan sonra Erol karar değiştirdi. Bu konuşmayı bana aktararak, “Bunu aldıralım, bir sonrakini yapalım,” dedi. Ben de, “Biz sizi tanımıyoruz... Bu çocuk benim... Kendi imkânlarımla doğuracağım... Gerekirse üvey babamın üzerine yazdırırım, annemlere veririm onlar bakar... Bizim sizinle hiç ilgimiz yok... Ne isim istiyoruz, ne soyadı... Ne de sizi tanıyoruz,” dedim. Epey zaman konuşmadık..."

Hürriyet'in patronu bir süre Gönül Yazar’ı ne aradı, ne de sordu. Gönül Yazar, “Erol Simavi’nin, Recep Ada adında bir çalışanı vardı. Recep Ada, hem Belma Hanım’ın hem de benim işlerime koşardı. Her ay başında bir zarf getirir ve giderdi. Zarfın içinde on beş bin lira olurdu. Erol Bey çekip gittikten sonra bu para da gelmedi. Evimde çalışan madam ve ben, pirinç çorbası pişirip yiyorduk,” diyecekti. Fakat bu arada, karnındaki bebeği dünyaya getirmekten vazgeçmesi durumunda, Hürriyet'in patronunun onu paraya boğacağını ifade eden konuklar kapısından eksik olmuyordu. İşte Gönül Yazar’ı ziyaret ederek, “Gel, sen bu bebeği dünyaya getirmekten vazgeç,” diyenlerden biri de, Taşbebek'in o günlerde iyi ahbabı olan Hafta Sonu gazetesi Genel Yayın Müdürü İlhan Turalı idi. Turalı anlatıyor:

"Bir gün Orhan Erkanlı çağırdı beni. “Biliyorsun Erol korkaktır... Şimdi Gönül bu çocuğu dünyaya getirir de bu skandal patlarsa yurt dışına kaçar. Biz de patronsuz kalırız ve gazete batar. Sen Gönül’e gitsen de...” dedi. Ben hemen atıldım ve “Orhan Bey, bir İspanyol atasözü vardır: Kimseye askere gitmek ve evlenmek için nasihat verme, der. Beni bu işlere bulaştırmayın,” dedim. Fakat Orhan Erkanlı, Gönül Yazar ile benim diyalogumun iyi olduğunu biliyordu. “Durum vahim... Allahını seversen git, konuş bu kadınla,” diye ısrar edince Erol Bey’i aradım. Erol Simavi de o gün Hayat Hastanesi’nde... Almış üç

arkadaşını yanına, check-up için hastaneye yatmış. Açtım telefonu, “Geçmiş olsun... Orhan beni çağırdı, ‘Böyle böyle bir durum var, sen Gönül’e git ve bu işi hallet’ diyor,” dedim. Cevap: “Ya İlhan, seni de mi bu işe karıştırdılar! Sen, Orhan ne diyorsa yap bari.” Böyle deyince, kalktım Gönül’e gittim. Gönül sahneye çıkmıyor. Eve kapanmış! İki gözü iki çeşme, "Ağabeyciğim" diye açtı kapıyı, boynuma sarıldı...Traji komik bir manzara... “Bak kızım!” dedim:
“Bu çocuğu aldıracağız. Yarın bu Erol kaçar İsviçre’ye gider. Sen de kalırsın çocukla. Hem kendini, hem de çocuğu düşün!”
Baktım olmuyor, “Erol korkaktır, bu nedenle durumunu sarsmamak için seni alamaz,” dedim."

“İHTİLALCİ DE OLSA KARNIMDAKİ ÇOCUĞA KARIŞAMAZ”

Patronunun özel hayatına ilişkin böylesine nazik bir konuda aracılık yapmak, İlhan Turalı’nın arzu ettiği bir pozisyon değildi. Patronu ile Taşbebek arasındaki bu uzlaşmazlığa Orhan Erkanlı’nın ısrarı üzerine karışmak zorunda kalmıştı. O günlerde Orhan Erkanlı, Hürriyet gazetesi üst düzey yönetimine her fırsatta bu bebeğin dünyaya gelmesi halinde Hürriyet’in batabileceğini tekrarlıyordu! Ancak Erkanlı, “Skandal patlarsa Erol kaçar, Hürriyet batar,” argümanını dile getirirken; Gönül Yazar, kapısına kadar gelen İlhan Turalı’ya resti çekiyordu:

“Orhan Erkanlı ihtilalci olabilir; ama benim karnımda taşıdığım çocuğa karışamaz!”

Gönül Yazar anlatıyor:

"Bir gün İlhan Turalı bir miktar parayla eve geldi. Üç aylık hamileydim. Yaptırıyorlar adama işte! İlhan Turalı iyi bir adam... Onun beni, benim de onu sevdiğimi biliyorlar. “Bunu yapsa yapsa İlhan yapar,” diyorlar. Çünkü ben haftada bir Hafta Sonu için yazı yazıyorum... Haftada bir gazeteye gidiyorum, sohbet ediyoruz. Turalı’nın eşi de gazeteci ve ailece birbirimize gidip geliyoruz... Neyse, İlhan Turalı, “Bak, bu çocuğu aldır, Erol’un gönlüne girersin. Yoksa ortada kalırsın. Çocuğu ne nüfusuna alır, ne de bakar,” dedi. “Şu an paran var mı?” diye sordu: “Yok!”
“Peki bu çocuk doğuncaya kadar ne yiyeceksin?”
Tabii doğru sorulardı bunlar. Ben yataktaydım, yorganı sıyırıp karnımı gösterdim. Karnımı görünce ağlamaklı oldu. “Bak ağabey, bu alınır mı?” dedim. Çünkü Orhan Erkanlı, Bedri Baykam’ın babası ile olan kavgası yüzünden bebeğin alınmasını istiyordu. İlhan Turalı, “Sen çocuklarını tutamıyorsun, bunu da nasılsa düşüreceksin. Gel bir delikanlılık yap. Al bu parayı ve ‘Tamam aldırıyorum,’ de...

Delikanlılık sende kalsın,” dedi. Ben, “Ağabey ya düşmezse,” dedim ve düşmedi.
Bana o gün paranın yanı sıra, İsviçre’de villa almayı teklif ettiler. “Sana İsviçre’de villa. Git hayatını orada sürdür. Ömür boyu sana bakılacak. Yanında da kimi götürmek istiyorsan al götür,” dediler. “Hepsine değer, ya hiç çocuğum olmazsa!” dedim. Orhan Erkanlı ihtilalci olabilir, ama o benim karnımdaki çocuğa karışamaz..."

Gönül Yazar, Nuh diyor, peygamber demiyordu. Fakat yine o günlerde, kapalı kapılar ardında, gönül rızasıyla bebeğini aldırmaya yanaşmayan Taşbebek’irı hamileliğini sonlandırmaya yönelik başka planlar hazırlanıyordu. Dönemin Hürriyet gazetesi Genel Yayın Müdürü Ferhan Devekuşuoğlu anlatıyor:

"Bir gün Orhan Erkanlı beni odasına çağırdı. Bebeğin doğumunun Hürriyet’in geleceği açısından iyi olmayacağını söyleyerek, “Nasıl halledeceğiz bu işi?” diye sordu ve kendisinin bir planı olduğunu söyledi. Orhan Erkanlı’nın bana aktardığı plana göre, Divan Bar’ın müdavimlerinden ve Erol Bey’in yakın çevresinden biri, bir gün gazino çıkışında Gönül’ü arabasına alacak, yolda Gönül’e bir iğne yaparak onu uyutacak ve ardından da çocuk alınacaktı. Öğrendiğime göre, Orhan Erkanlı, bu bana anlattığı planı daha sonra Erol Simavi’ye de anlatmış, ama Erol Simavi bu plana tamamen karşı çıkmış ve bebeğin doğmasını arzu etmiş."

“EROL’DAN TOKAT YEDİM”

Erol Simavi, bu plana yeşil ışık yakmadı. Zaten Gönül Yazar da tetikteydi. Evinden mümkün olduğunca az çıkıyor, dışarı çıktığında çevresinde daima güvendiği insanların bulunmasına özen gösteriyordu. Yazar, “Bana, sana yolda iğne yapıp çocuğunu düşürtürler, dediler. Tabii, beni bulurlarsa düşürtürler,” diyecekti:

"Zaman zaman dışarı çıkıyordum. Hüsrev Gerede Caddesi’nde Arnavut şoförler vardı... Daima onların arabasına biniyordum... Minderler içinde, usul usul gidiyorduk... Orhan Erkanlı’nın planlar yaptığını ben de duydum... Neyse, “Yapmayın, günahtır,” demiş Erol... Ben daha neler duydum; ama müsaadenizle onları kendime saklayacağım."

Erol Simavi ve Gönül Yazar ilişkisinde fırtına on sekiz gün sürdü. İlhan Turalı’nın Gönül Yazar’ı ziyaret ederek, “Gel bir delikanlılık yap, bu bebeği aldır,” dediği günün akşamı Yazar’ın kapısını Erol Simavi de çalacaktı. İlhan Turalı, “Birkaç gün sonra Gönül barıştıklarını müjdeledi. O akşam ben çıkmışım Gönül’ün evinden, Erol damlamış” diyerek anlatacaktı:

"Gönül, kapıyı açıp, Erol'a ağlamaklı bir şekilde "Niçin geldin?" gibilerinden bakmış. Erol içeri girmiş, ayakkabılarını çıkarmış, "Terliklerim nerede?" diye sormuş. Bakmış terlikleri yok, öfkelenmiş: "Beni bu kadar çabuk mu unutacaktın?"
Gönül de, "Senin bu evle ne ilişkin var? Terliklerine artık ne lüzum var ki," demiş. Sonra tabii, 'Beni affet'ler... Bunlar sarmaş dolaş."

Erol Simavi, o akşam, Hayat Hastanesi'nden çıkıp gelmişti. Gönül Yazar, "Hastanede adamlarım vardı, Erol Bey ve arkadaşlarının hastane odasını meyhaneye çevirdiklerini anlatıyorlardı. Dostları yanındaydı Erol Bey'in...Viskiler içiliyor, müzikler dinleniyordu," diyecek ve Erol Simavi'nin günlerdir uğramadığı eve gelmesinin ardından gelişen olayları şöyle anlatacaktı:

"Erol Bey'in terliklerini kaldırtmıştım. "Terliklerim nerede?" diye sordu. Bulamayınca tokat yedim. Yani, "Terliklerime kadar bile mi kaldırdın?" diye bana tokat attı."

PRENSES YASEMİN

Kriz sona ermiş; Erol Simavi, 'Gönül'ün hamile olduğu duyulursa ne yaparım' endişesini bir kenara atmıştı. Öyle ki, Gönül Yazar'm üç buçuk aylık hamileyken sahne aldığı Lalezar'a giderek sevgilisine destek vermekte artık mahsur görmüyordu.

O günlerde Lalezar'a yolu düşen yegane Simavi, Erol değildi. Belma Simavi, hatta bu tip mekânlara rağbet etmediği bilinen Haldun Simavi bile, ne tesadüftür ki tam da o günlerde Lalezar'a gelerek Gönül Yazar'm programını izlemişlerdi. Sahneye çıktığı mekâna, özellikle Belma Simavi'nin teşrif etmesi Gönül Yazar'ın soğuk terler dökmesine neden olmuştu. Yazar, "Belma Hanım geldiğinde dört-dört buçuk aylık hamileydim. Hamile olduğumu anlamasın diye ne gerekiyorsa yaptım," diyerek o gece yaşadığı stresi dile getirecekti:

"Belma Hanım, Ferhan Devekuşuoğlu, Rıdvan Menteş ve eşleri, bir akşam Egemen Bostancı'nın sahnesine geldiler. Hatta o gece RıdvanMenteş odaya gelip, "Prensesim, bu gece size nasıl yardımda bulunabilirim?" diye sormuştu. Şöyle bir yüzüne baktım ve "Bana Allah'tan başka kimse yardım edemez. Odama gelmeniz bile yeter," dedim. Belma Hanım kıpkırmızı bir elbise giymişti! Doktor, "Çorap lastiği bile bacağını sıkmayacak," diyordu; ama ben hamile olduğumu anlamasın diye o gece evaze elbisemin içine en sıkı korsemi giydim, hopladım, zıpladım."

Gönül Yazar, hamileliğinin beşinci ayını dolduruncaya dek sahne

almaktan geri kalmadı. Ardından, Erol Simavi'nin sağladığı maddi destekle ver elini İsviçre! Hürriyet İmparatorluğu'nun ikinci kuşaktan son varisini karnında taşımakta olan Taşbebek'in İsviçre'yi seçmesi manasız değildi. Sophia Loren'i örnek almıştı. Önceki hamilelikleri, tıpkı Gönül Yazar'ınkiler gibi düşüklerle sonuçlanan dünyaca ünlü film yıldızı Loren, Aralık 1968'de dünyaya gelen büyük oğlu Carlo Uberto'nun doğumundan dört ay önce işlerini bir kenara bırakıp Cenevre'de dinlenmeye çekilmişti. İşte, riskli bir hamilelik geçiren Gönül Yazar da aynı yöntemi uyguladı. İsviçre'ye uçtu ve tıpkı Sophia Loren gibi Cenevre'deki Intercontinental Otel'e yerleşti. Zamanı gelince, Sophia Loren gibi Hospital Cantonal'de doğum yaptı. Doğumu gerçekleştiren dünyaca ünlü hekim Hubert de Watteville, aynı zamanda İtalyan yıldızın da doktoruydu. Yattığı 57 numaralı odayı, daha önce Sophia Loren kullanmıştı.

Erol Simavi'nin üçüncü çocuğu 1970 yılının 9 Temmuz günü Cenevre'de doğdu. Bebeğe, annesinin arzusu üzerine Yasemin adı verildi. Yasemin adının seçilmesi de anlam yüklüydü. Gönül Yazar, kızına bu ismi verme nedenini, "Yasemin, bir imparatorun kızına yaraşır bir isimdi," şeklinde açıklayacaktı:

"Ben, Erol Bey'i Ali Han'a, kendimi Rita Hayworth'a, çocuğumuzu Prenses Yasemin'e benzettim. O yüzden kızımın adını Yasemin koydum. Adam, Islamiye mezhebinin prensiydi. Erol Bey de basın imparatoru... İçimden bunlar geçti. Kızım olacağı içime doğmuştu ve bebeğin adını doğumdan önce koymuştum. Doğumdan önce Erol Bey telefon etmiş ve bana ortası yakut, kenarları pırlanta bir yüzük aldığını söylemişti. "Ulan, kız doğurmazsan hemşireye takacağım bu yüzüğü," diyordu. Doğrusu oğlan doğuracağım diye çok korktu, çünkü kız istiyordu. Erol Bey, doğumdan önce birkaç kez İsviçre'ye ziyaretime gelmişti. Fakat bebeğin doğumu beklendiği tarihte gerçekleşmeyince sonunda, "Hay Allah dokuz ay on gün geçti hâlâ doğmadı. Söyle doktora sancı iğnesi ile bebeği alsın," dedi. Ben gidip doktora söyledim. "Çocuk dönmüş, gelin, yarın sancı iğnesi ile doğum gerçekleşsin," dedi. Erol Bey, "Hadi hadi," diye ısrar etmeseydi, ben de, çocuk da ölüyorduk. Beni alelacele ameliyata aldılar. Meğer bebeğin boynuna kordon dolanmış! O gün başımda yirmi doktor vardı! Ben doğum yaparken, Erol Bey Zürih'ten benim yanıma uçuyordu. Doğum bittikten sonra elimi tutmaya geliyor. Yanımda, tiyatro sanatçısı Gülsün Kamu vardı. Yarım saatte bir Gülsün Kamu'yu arıyormuş, "Gönül doğumdan çıktı mı?" diye... Merak etmiş beni. Ben Erol Bey'e, "Saat dört gibi gel de ben süslenmiş olayım," dedim. İstiyorum ki, beni güzel görsün. Öteki kadın var ya! Geldiğinde burnumda, kollarımda hortumlar vardı. Ama prensesler gibi doğum yaptım. Uçaktan hastaneye kutu kutu parfümler, eşarplar taşındı ve

hastanede çalışanlara dağıtıldı. Yasemin iki kilo yedi yüz otuz gramdı. Saçlı doğdu. Bebek tıpkı onlara benziyordu. Bebek, doğumundan üç gün sonra odaya getirildi. Erol Bey, annemi ve yakınlarımı getirtmişti. "Çocuğu odaya getiriyorlar. Lütfen müsaade edin, biz anne ve baba ikimiz bakalım," dedi. Herkes dışarı çıktı. Ondan sonra bebek odaya geldi. Ben de bakıyorum kime benziyor diye... "Aman Allahım!" dedi Erol:
"Aman Allahım! Gözlerime inanamıyorum."
"Ne var Erol?"
"Gönül'cüğüm sanki babam yatıyor burada... Bu, tıpatıp biziz! Bu senden hiç bir şey almamış..."

Bebek gerçekten de tıpkı onlara benziyordu.

PASAPORTTA 'YASEMİN YAZAR'

Gönül Yazar, İstanbul Yeşilköy Havalimanı'ndan Türkiye'ye giriş yaptığında, Erol Simavi'nin küçük prensesi henüz kırkını doldurmamıştı. Anne, bebek ve beraberlerindekileri taşıyan uçak, sabaha karşı İstanbul'a indi. Aprona yanaşan steyşın otomobil Gönül Yazar, Gülsün Kamu, dadı ve bebeği hızla Yeşilköy'den uzaklaştırdı. Gönül Yazar, o geceyi, "Ben Türkiye'ye gelmeden önce vali ile konuşuldu. Gece iki otuzda oradan Pakistan Havayolları'na ait bir uçağa bindirildim. İstanbul'a geldiğimde herkes uykudaydı... Ne gazeteci, ne de başka biri vardı," diye anlatacak, Türkiye'ye pasaport kontrolü bile yaptırmaksızın giriş yapmasını sağlayan kişinin adını Orhan Erkanlı olarak açıklayacaktı:

"Orhan Erkanlı da gelmişti havalimanına... İki yanağımdan öptü: "Hoşgeldin, güle güle büyüt," dedi. Pasaportlarımızı aldı, damgalatıp, ertesi gün eve gönderdi. Kızım, Türkiye'ye, Yasemin Yazar olarak girdi. Doğum kâğıtlarında anne Gönül, baba Erol diye yazıldı, ama pasaport için müracaat ettiğimizde evlilik kâğıdı istediler. Bunu gösteremeyince, pasaporta Yasemin Yazar olarak yazıldı."

Küçük kızma nüfus cüzdanı çıkarılamamıştı... Varsın çıkarılamasın! Gönül Yazar yine de mutluydu. Ne de olsa, Erol Simavi'nin verdiği maddi destekle dünyanın en iyi doktorlarının kontrolünde bebeğini dokuz ay boyunca karnında taşıyabilmiş ve sağlıklı bir şekilde dünyaya getirebilmişti.

Erol Simavi, kimi geceler Ayazpaşa'daki evinde, kimi geceler de bir süredir kullanmakta olduğu otel odasında yaşamaya devam ediyordu; ancak küçük kızı ve annesini de ihmal etmiyordu. Öğle yemekleri için mutlaka Taşbebek'in Etiler'deki evine uğruyor; hızla büyümekte olan

küçük kızının tombul kollarını, Yasemin'i ağlatıncaya kadar öpüyor, ısırıyordu. Gönül Yazar, "Mutluyduk... Birkaç kez öğle uykularımıza Yasemin'i de alarak yattık. Çocuğumuzla uyuyalım istedik," diye anlatacaktı.

Bir çocuğun dünyaya gözlerini açması benzersiz bir mutluluktur. Böyle olunca Erol Simavi için de 'mutluydu' denebilir. Öyle ya, üçüncü kez baba oluyordu... Üstelik bu sefer leylekler bir kız bebek getirmişti! Ama keşke bu kadar basit olsaydı. Madalyonun bir de diğer yüzü vardı... Erol Simavi, bir başka kadınla evliydi. Üstelik 'iyi ve kötü günde', 'sadık kalacağıma' diyerek evlendiği gençlik aşkı, 17 yıllık hayat arkadaşı Belma Simavi ona iki erkek çocuk vermişti. Ne acıdır ki, babalarının bu mutluluğu, artık olan biteni anlayacak yaştaki delikanlılar ve annelerinin ruhunda dinmeyecek fırtınalar koparacaktı!

İki Kardeş, İki Rakip...

“İlginçtir, bir gün Haldun Bey ve Erol Bey arasında şöyle bir konuşma geçer: ‘Erol Bey’in mi cenazesi kalabalık olur, Haldun Bey’in mi?’ Haldun Bey diyor ki, ‘Bunu düşünmeye ne gerek var? Benim cenazem daha kalabalık olur!’ Erol Bey şaşırmış ve çok rahatsız olmuş. Geldi, bana anlattı... 'Peki neden Haldun Bey’in cenazesi daha kalabalık olurmuş?’ diye sordum. Haldun Bey demiş ki, ‘Sen gösterişe ve çevrenin ne dediğine çok önem verdiğin için herkes sana yağcılık yapmak için benim cenazeme gelir; ama sen öldüğün zaman, benim bu işlere önem vermeyeceğimi bildikleri için kimse gelmez’. Erol Bey dehşetli bir rahatsızlık içindeydi! Ama gerçekten de Haldun Bey’in çocuğunun cenaze töreni ile Erol Bey’in çocuğunun cenaze töreni arasında bu fark açıkça görüldü.” (Nezih Demirkent)

Medyada polemik bitmez!

Basın tarihimizde, polemiğin tükenmek bilmediği, görüş farklılıklarının yazarlar ve sütunlar arasında savaşa dönüştüğü dönemlerden biri de Özal dönemidir. Bu sürecin, kuşku yok ki, çok tartışılan ve polemiklerde sık sık adı geçen kalemşörlerinden biri de Turgut Özal’a duyduğu muhabbeti her fırsatta dile getiren gazeteci Mehmet Barlas idi. Öyle ki, Bayram gazetesinde Özal’ı eleştiren bir makalesi yayınlanınca, Günaydın gazetesine manşet olacak kadar Özal dostuydu. Nitekim 27 Haziran 1991 tarihli Günaydın, “ANAP’ta ipler Özal’ın elinden kaçtı mı sorusu tartışılırken Cumhurbaşkanına en ağır eleştiri bir köşk bağlantısından geldi,” değerlendirmesinde bulunarak, Mehmet Barlas’ın Bayram gazetesinde yaptığı, “Biz Özal’ı lider sanıyorduk. O da rüzgara göre yönünü değiştiren politikacı çıktı,” şeklindeki yorumun muhalif yazarları bile şaşırttığını ve “Mehmet Bey’e ne oldu?” sorusunu gündeme getirdiğini öne sürüyordu.

Mehmet Barlas, Günaydın’a “Sürmanşete Çıktık Sonunda” başlıklı yazıyla cevap verdi. Günaydın gazetesinin sürmanşetindeki sekiz sütunluk bu habere, evinde konuk olan Çetin Altan ve Güneş Taner’le birlikte kahkahalarla güldüklerini, bir ara Cumhurbaşkanı Özal’ın da telefonla arayarak, “Hayırlı olsun, sürmanşetlerdesin,” dediğini yazdı. Barlas yazısına, “Günaydın’ı şu anda yayımlayan arkadaşlara basın politika ilişkilerini nasıl anlatabiliriz?” sorusuyla devam ediyor ve 1975-1977 yılları arasında çalıştığı Günaydın’da bir buçuk yıl süreyle yazı yazdığını, Demirel’e sert eleştirileri nedeniyle Günaydın’m patronu Haldun Simavi tarafından uyarıldığını anlatıyordu:

"Haldun Bey bir gün çağırdı bizi...
“Bak yavrum... Benim babam da [Sedat Simavi] İsmet İnönü’ye takmıştı... Bazen onun yazılarım kullanmazdım... Sen de Demirel’le çok uğraşıyorsun... Devletle kavga gazeteye çok zarar verir... Şu yazılarım kes... Bir dünya gezisine çıkıp sinirlerini dinlendir,” dedi.
Gazetecilik konusunda büyük bir hoca olan, çok sevdiğimiz Haldun Simavi’nin Günaydin’ından, bu sözler üzerine istifa etmiştik... Günaydın’m sürmanşetine bunları da hatırlayıp kahkahalarla güldük... Şimdiki Günaydm’cılar, Demirellerin, Ecevitlerin, Özalların yolcu, biz gazetecilerin hancı olduğunu bilmiyor... Hatta bazen patronların bile yolcu olduğu gibi."

Barlas’ın bu makaleyi kaleme aldığı dönemde, Babıâli’den yolcu olmuş patronlardan biri de Haldun Simavi’ydi. Nitekim Barlas, makalesini “Asil Nadir’in Günaydın’ında, ‘maaş nedir’ o bile bilinmiyor” cümlesiyle bitiriyordu. Ancak bu polemikte bizim açımızdan can alıcı nokta, 1977 yılında Haldun Simavi’nin Mehmet Barlas’a verdiği, “Devletle kavga gazeteye çok zarar verir,” öğüdünün kökeninin öngörüden çok, deneyime dayanmasıydı. O gün, karşısındaki genç gazeteciye, “Demirel’le çok uğraşıyorsun,” diyen gazete patronu, o tarihten yaklaşık sekiz yıl önce, gazetesinin Ankara baskısında yer alan bir haberin iktidarla süregelen ilişkilerini felç etmekle kalmayıp, gazetesini tehdit eden bir öfke seline dönüştüğünü anlayınca, göreceği zarara aldırmaksızın iktidara karşı dişe diş göze göz bir mücadele sürdürmekten kaçınmamıştı.

Söz konusu iktidar Adalet Partisi iktidarı, başbakan ise Süleyman Demirel’den başkası değildi.

İPLERİ KOPARAN HABER

‘Devlet’le ipleri koparan haber, 15 Kasım 1969 tarihli Günaydın gazetesinin Ankara baskısında, 12 bin dolayında gazetede kullanıldı. Haberin başlığı, “İlginç bir iddia var... Ayko Oteli’nin sahibi Ali Tepe, notere tevdii ettiği ifadesinde diyor ki: Kardeşim, Nazmiye Demirel’in yakın dostu olduğu için öldürüldü” şeklindeydi. İçerik şöyleydi:

"Başbakan Süleyman Demirel’in eşi Nazmiye Demirel’in adı dolaylı olarak bir cinayete karışmıştır.
Ayko Oteli sahibi Ali Tepe, 5.9.1967 tarihinde bir trafik kazasına kurban giden kardeşinin aslında kasten öldürülerek, olaya bir kaza süsü verildiğini ileri sürmüştür.
“Nazmiye Demirel’in on beş yıldır kunduracısı Osman Nuri Tepe bir trafik kazasının değil, korkunç bir tertibin kurbanı olmuştur. Kardeş olarak ben Ali Tepe olayları ifşa ediyorum,” diyen Ali Tepe, şunları

açıklamıştır:
“Osman Nuri Tepe şahsen Nazmiye Demirel’in yakın dostluğunu kazanmış bir insandı. Bu nedenle Demireli'lerin sağlık ve mutlulukları için her fedakârlığı göze alacağı gibi, gerektiğinde kendisini dahi feda edebilirdi. Belki de bu söz konusu yakınlık sebebi ile bazı kişisel yargılarını Sayın Nazmiye Demirel’e iletmiştir. İşte olaylar buradan başlar ve bir süre sonra Osman Nuri Tepe bir trafik kazasında ölür. Zikrettiğim konu ile ilgili gördüklerimi ve bildiklerimi havi ifadem ve vesikalar tarafımdan notere tevdi edilmiştir.”
Ali Tepe daha sonra kardeşinin üç çocuk babası olduğunu belirterek şöyle demiştir:
“Hal böyle iken, Osman Nuri Tepe belki de bazı soysuz emellere vasıta kılınmak istendi. Ancak, bunu başaramayanlar, çıkar yolu O’nu öldürmekte bulmak küçüklüğünü gösterdiler.”
“Kardeşimin ölümünden hemen sonra ben de baskı altında tutuldum. Bu konu resmi makamlarca bilinmektedir. Gerçeklerin bir kısmını bilmeme rağmen, baskı altında tutulduğum için şahitliğimde dahi bildiğimi söyleyemedim. Artık korkmuyorum. Çünkü vasiyetnamemi ve olaylarla ilgili beyanatım ve bunlara ilişkin vesikaları notere tevdii etmiş bulunuyorum. Amacım, beni yıllarca ezen bir vicdan azabından kurtulmaktır. Dediğim gibi, ölümle tehdit ediliyorum. İlgili makamlara birçok defa başvurdum. Fakat bu güne kadar olumlu bir sonuç alamadım.” Nazmiye Demirel’in kunduracısı Osman Nuri Tepe’nin kardeşi daha sonra notere verdiği vasiyeti ve elindeki delilllerin muhtevalarını gösteren iki belgeyi gazetecilere teslim etmiştir.
Ali Tepe ayrıca Başbakan Süleyman Demirel’e de bir dilekçe vererek hayatının korunmasını isteyip şöyle demiştir:
“Sayın Nazmiye Demirel’in dostluklarını kazanan Osman Nuri bizzat Bayan Demirel aracılığıyla Demirel ailesinin büyük dostluğuna mazhar olmuştur. Belki sırf bu dostluk nedeniyle kendilerine bazı şahsi yargılarını da iletmiştir. Böylece Osman Nuri’nin zamanla Sayın Demirel’lerin çevresindeki kimseleri tanıması kuşkularını arttırmış ve gün be gün daha fazla olmak üzere bir öldürülme fobisine sürüklenmiştir. Öyle ki, bu korkulan bir gün onu tertipli bir trafik olayının kurbanı etti.”

RAHMİ TURAN FİRAR EDİYOR

Günaydın’a ilk uyarı Ankara Emniyet Müdürü İbrahim Ural’dan geldi. Gazetenin Ankara Yazı İşleri Müdürü Başkurt Okaygün’ü arayan Ural, 15 Kasım 1969 tarihli Günaydın’ın Ankara baskısında yayımlanan haberin, başta başbakan ve ailesi olmak üzere Adalet Partililerde tepki doğurduğunu söylüyordu:

“Başkurt, Süleyman Bey hop oturuyor hop kalkıyor... Aman, bir özür

yazısı koy gazeteye!”

Haberin, Günaydın’ın Ankara baskısına konulduğu gece, Başkurt Okaygün bir başka haber takibi nedeniyle Kayseri’deydi. Başbakan’ın eşinin de adının geçtiği haberi, ancak Ankara’ya döndüğünde okuyabildi. Emniyet Müdürü’nün tavsiyesini zaman kaybetmeden yerine getirdi. Günaydın’m birinci sayfasında başbakan ve ailesinden özür dilendi. Fakat haberin yarattığı öfke dinmiyordu! Başkurt Okaygün anlatıyor:

Ertesi gün, haberi yazan Necdet Onur telefon etti ve “Ağabey beni Basın Savcılığı’ndan çağırıyorlar. Bu haberle ilgili ifade verip geleceğim,” dedi. Tarih 17 Kasım 1969. Gitti, saat 13.00 gibi yeniden telefonla arayarak, “Bana yatak, yorgan hazırlayın, ben Hilton’a gidiyorum,” dedi. Necdet tutuklandı! Necdet, Bahçelievler’de oturuyordu ve Anadol marka bir otomobili vardı. Aynı gece, otomobili evinin önünde yandı. Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Rahmi Turan’dı. Rahmi Turan hakkında tutuklama kararı çıktı ve Süleyman Bey gazeteyi mahkemeye verdi, tazminat davası açtı.

Başbakan, Günaydın"dan 1 milyon Türk lirası tazminat istiyordu ki bu rakam 1969 yılında astronomikti! Bununla beraber gelişmeler, Günaydın yönetiminde bu işin bir tazminat davasıyla kalmayacağı endişesini de doğurmaktaydı. Rahmi Turan hakkında tutuklama kararı çıkarılmış, devletle gazete arasındaki ipleri koparan haberin Ankara baskısına girdiği gün rahatsızlığı nedeniyle matbaada bile bulunmayan Yazı İşleri Müdürü Turan çareyi firar etmekte bulmuştu. Ankara matbaası meçhul kişilerce kurşunlanmıştı. Anadolu’ya sevk edilen Günaydın paketleri, bayilerin eline geçemeden kimliği belirsiz kişilerce gasp ediliyor ve yakılıyordu.

Halbuki, o güne dek Simavi ailesi ile Süleyman Demirel arasındaki dostluk ilişkisi daima sıcak kalmıştı. Ne de olsa Haldun Simavi, Ragıp Gümüşpala’nın ölümünün ardından Adalet Partisi Genel Başkanı’nı seçmek üzere toplanan kongre öncesinde, kırk yaşında genç bir siyasetçi olan Süleyman Demirel’e destek veren Hürriyet’in iki patronundan biriydi! 27 Kasım 1964 günü başlayan ve üç gün süren kongre sonunda Demirel, rakibi Saadettin Bilgiç’i hezimete uğratarak Genel Başkan seçilmişti. Üstelik Süleyman Demirel komutasındaki Adalet Partisi’nin, Ekim 1969 seçimlerinde tek başına iktidara gelmesinde de Günaydın’da günlerce devam eden “Çoban Sülü” isimli dizi yazının seçmende yarattığı ‘bizden biri’ izleniminin yeri büyüktü. Demirel’in memleketi İslamköy’e giderek röportajlar yapan Günaydın muhabiri Ergin Konuksever, bu dizi yazıda, Çoban Sülü’nün “Kırdağ Tepesi’nde kaval çalıp koyun gütmesinden” tutun da, “karnesinde

matematiğin pekiyi, diş korumanın zayıf" olmasına, hatta "Nazmiye Demirel düğün alayıyla birlikte köye girerken damadın mezarlıkta ders çalışıyor olmasına" kadar kitlelerde sempati uyandıracak pek çok anekdotu ön plana çıkarmıştı. Yazı dizisi, Süleyman Demirel tarafından memnuniyetle karşılanmış; Ergin Konuksever'i kabul eden başbakan, geçmişine ilişkin birkaç renkli anekdotu da bizzat kendisi aktarmıştı. Gelgelelim, Demirel nazarında, bu dostluk artık geçmişte kalmıştı! Öyle ki Başbakan, çalışma arkadaşlarının, Günaydın'la değişik sonuçlar verebilecek bir çatışmaya girmemesi yolundaki uyarılarına bile kulak asmayacaktı!

[Dipnot: Süleyman Demirel, Günaydın gazetesi aleyhine açtığı tazminat davasını kazanmış ve Körler Derneği'ne bağışlamıştır.]

DEMİREL AİLESİNİN HİDDETİ

Eşinin adının, farklı anlamlara çekilebilecek bir başlıkla bu tip bir habere malzeme edilmesini, Anadolu erkeğinin geleneksel duyarlılığıyla karşılayan Başbakan Demirel hiddet içindeydi. O günlerde kulislerde, Demirel'in yakın çevresindekilere, "Bu güne dek sabrettim, böylesine sorumsuz bir basın yeryüzünde yoktur," şeklinde yakındığı; siyasal yakınlığı da bulunan bir arkadaşına, "Eğer siyasal olayların göbeğinde yaşamasam ve eğer uygar insanlar gibi kendimi tutamasam, eğer 'herhangi bir vatandaş' olarak duygularımın tutsağı olup bu olayın üzerine gitsem, her halde sonuç yalnızca bir tazminat davası açmam biçiminde olmazdı" dediği konuşuluyordu! Ayrıca, Demirel'in eşine dil uzatılmasını sindiremeyen, özellikle İsparta'dan, bazı grupların olayı başka yollardan çözmeye yönelik istekleri Ankara'ya yansıyor; Demirel ailesi, toplanarak konuyu tekrar tekrar görüşüyordu.

Aslında Demirel ailesinin böylesine öfkelenmesinde haklılık payı yok değildi! Başbakanın eşinin adının, yoruma açık bir başlıkla bu tür bir habere karıştırılması genç Günaydın için hiç kuşku yok ki büyük gaftı. Peki, nasıl olmuş da bu haber içeriğinden farklı anlamlar doğurabilecek bir başlıkla Günaydın'ın Ankara baskısında yer alabilmişti? Zincirkıran, "Olay, merkezin kontrolü dışında bir haberin Günaydın'ın sadece Ankara nüshasına girmesiydi," diyecek ve ekleyecekti:

"Bu haber gazeteye girecekse önce İstanbul'daki merkeze gelmeli, orada değerlendirilip süzgeçten geçmeliydi. Gazete yönetiminde bir başıboşluk olduğu açıkça meydandaydı. Doğrusu çok üzülmüş ve sinirlenmiştim başlangıçta..."

[Dipnot: Gelgelelim dönemin Günaydın gazetesi Ankara Yazı İşleri Müdürü Başkurt Okaygün, Necati Zincirkıran'ın bu saptamasına katılmadığını belirterek, söz konusu haberin merkezin bilgisi dahilinde kullanıldığını şu sözlerle vurgulamıştır: "Haber 14 Kasım 1969 günü, her sabah olduğu gibi, İstanbul'a geçildi. İstanbul'da, Haldun Bey'in de bulunduğu yazı işleri toplantısında Haldun Bey haberle ilgileniyor ve diyor ki: 'Hemen telefotoyla Ankara'dan resimleri isteyin.' Resimler İstanbul'a geçiliyor; fakat haber kullanılmıyor. Akşama doğru, haberi yazan Necdet Onur İstanbul'u arıyor. İstanbul diyor ki: 'Haldun Bey habere ilgisini kaybetti ve biz bu haberi kullanmadık. Ama isterseniz siz kullanın.' Hatta sayfada 'Göztepeli'ler eğleniyor' diye bir haber var. 'İsterseniz siz 'Göztepeli'ler eğleniyor' haberini çıkartın ve bunu kullanın,' deniliyor. Bunun üzerine Necdet de, Mete Bayındır'a, 'Ben İstanbul'la konuştum. İstanbul böyle böyle söyledi,' diyor. Anadolu baskısı gitmiş. Mete de, 'Ankara baskısında, bu haberi olsa olsa böyle bir başlık okutur,' diyerek haberi böyle bir başlıkla kullanıyor."]

14 Kasım 1969 günü, Rahmi Turan'ın rahatsızlanması üzerine birinci sayfayı hazırlayan Akgün Tekin ise, söz konusu haberin kullanılmaması için Ankara'ya teleks mesajı geçtiğini vurgulamış ve kendi perspektifini şöyle dile getirmiştir: "O günlerde de şimdiki gibi teleksler vardı. Ankara'dan söz konusu haber geçilmişti. Rahmi Bey'in bir sözü vardı, 'Ben olmadığımda, hangi haber size ters gelirse çekinmeden gidin ve Haldun Bey'e sorun' derdi. Ben de gittim ve Haldun Bey'e sordum. 'Bu haberi kullanmayın. Bu haber ham.' dedi. Aklına yatmadı. Zaten özel ilişkilere de girmekten hoşlanmazdı. Ben de geçtim teleksin başına ve dedim ki: Haldun Simavi'nin talimatıdır. Bu haber kullanılmayacak, beklenecek ve araştırılacaktır."

Necati Zincirkıran, Ankara'da kopan fırtınayı, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın Moskova Büyükelçiliğinde verdiği bir davet sırasında öğrenmişti. Cumhurbaşkanı Sunay'm SSCB'ye yaptığı bu ilk resmi ziyaret nedeniyle, son birkaç gündür Türkiye'deki gelişmeleri yakından takip edememişti. O gece büyükelçiliğin bir köşesinde Başbakan Kosigin'e sorularını yöneltirken, Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil yanına yaklaşarak, "Zincirkıran, seninle özel konuşmak istiyorum," diye fısıldamıştı: "Senin gazetende Başbakan Demirel'in refikası Nazmiye Hanım ile ilgili kötü bir haber çıkmış. İşte bak buna ait açık basın özeti var. Oku."

"Sayın bakan, benim gazetemde Nazmiye Hanım hakkında böyle bir haber çıkamaz! Çünkü biz aile kavramına çok saygılı insanlarız. Hele başbakanın eşi hakkında herhangi bir kuşku yaratacak bir habere gazetemizde yer vermeyiz! Bana müsaade edin bir telefon edip gazetenin yazı işleri müdürü ile konuşayım."

Ancak 1969 yılının teknolojik koşulları içinde Moskova'dan İstanbul'la konuşabilmek kolay değildi. Telefon irtibatı sağlanamayınca, Zincirkıran'ın elinden, "Yarın Ankara'ya döndüğümüzde her şey anlaşılır... Bu işin içinde bir iş var. Ben bunu çözerim. Bizden Demirel ailesine bir zarar gelmez." demekten başka bir şey gelmemişti. Fakat Cumhurbaşkanı Sunay ve beraberindeki heyeti taşıyan uçak Esenboğa'ya indiğinde, havaalanında bulunan Başbakan Demirel'in Günaydın'a hayli tepkili olduğu gerçeğiyle karşı karşıya kalmıştı. Necati Zincirkıran anlatıyor:

"Uçak havaalanına indi, merdivenlerden iniyorum. Süleyman Bey de orada. Cumhurbaşkanını karşılıyor. Arkadan da heyet geliyor ve biz de heyetin içindeyiz. Bana kafasını çevirdi. O sırada Başkurt Okaygün, Ankara yazı işleri müdürlerimizden genç bir arkadaş, o geldi ve "Efendim Haldun Bey Ankara'da kalmanızı ve şu teleks mesajını okumanızı istedi," dedi. Açtım, okudum... Diyor ki:
"Necati Ankara'da kal. Hemen bir çiçek yaptır. Demirel'lerin evine git, Nazmiye Hanım'dan özür dile! Süleyman Bey'e de benim saygı ve selamlarımı söyle. Elimizde olmayan bir nedenden dolayı bu olmuştur. İstedikleri açıklamayı gazeteye koymaya hazırız. Şayet gazeteyi cezalandırmayı istiyorlarsa, bir hayır cemiyetine istedikleri miktarda bağışta bulunmayı da kabul ettiğimizi söyle. Bunları yapanları da sen orada cezalandır."
Zaten Necdet Onur kadroda değil. Parça başına haber getiriyor. Günaydın'da, böyle çalışan çok kişi vardı o zaman. Ben bunları sonra kaldırdım. Neyse, Ankara matbaasına gittik ve Demirel'in Güniz Sokak'taki evinin telefon numarasını çevirdim. Yıllardır, kendisiyle arzu ettiğim zaman bu telefondan görüşürdüm. Süleyman Bey, direk kendisi çıkardı bu telefona. Telefonu açtı, "Ben Necati Zincirkıran," dedim ve aynı anda yüzüme kapattı. Böyle olunca Başkurt Okaygün'e, "Sen ara ve benim görüşeceğimi söyle," dedim. Başkurt ararken ben de paralelden dinledim. Süleyman Bey, "Benim Necati Bey ile konuşacağım bir şey yok!" dedi.
Bu arada, İhsan Sabri Bey'den rica etmiştim, o benim için gitti ve hakikaten Süleyman Bey'le konuştu. Sonuçta, "Necati, beyefendi o kadar üzgün ki, bunu dile getirmeyi bile istemiyor," dedi. Ondan sonra Turhan Bilgin'e gittim. Turhan Bilgin o zaman basından sorumlu devlet bakanı. O da eski bir gazetecidir. Odasına gittim. On dakika sonra, İnci Baba vardı ya kebapçı, Süleyman Demirel'in adamıydı o. Öyle iki eli belinde, tabancaları filan göstererek ben orada konuşurken içeri geldi. Yanında da Refet Sezgin. Ben bu havaya baktım ve hiç beğenmedim. Turhan Bilgin'e dedim ki:
"Bak, biz bu işin üzerinde durmak istemiyoruz. Ceza da ne ise bir yere bağış yapalım, o şekilde verelim. Ben bunların hepsini atarım işten.

Bir daha da Günaydın'a sokmam!”
Sonuçta hiçbir şey yapamadım. Yapamayınca, Haldun Simavi’ye telefon ettim. “Yavrum hemen gel, başımızın çaresine bakalım. Seni hemen yalıda bekliyorum,” dedi. Sadıkoğulları’nın yalısında oturuyordu. Oraya gittim. “Kendimizi müdafaa edeceğiz. Bu müdafaa zor; ama fazla laf yok,” dedi. Ben orada oturdum ve başladım yazmaya. Çok güzel bir manşet hazırladık. Kısa kısa. Manşet, spot. Detay yok. Stratejik bir şeydi bu."

ORHAN GENCEBAY DİNLEDİ, “GÜNAYDIN”I KURDU

Bebek’teki Sadıkoğulları yalısına gittiğinde, patronunu hayli gergin bulmuştu Zincirkıran... Haldun Simavi bir yandan, “Bu işin içinde bizim çözemediğimiz bir durum var Necati!” derken, parmakları arasında tutmakta olduğu sigarayı solurcasına içine çekiyordu:

“Tamam bunlar Anadolu insanıdır... Gerçekten haklıdırlar... Ama diyoruz ki: ‘Elimizde olmayan bir sebeple meydana gelmiş bir yanlışlıktır. Düzelteceğiz!.. Ne şekilde istiyorsanız o şekilde yapalım.’ Ona da yanaşmıyorlar! ”

Üzüntülüydü Haldun Simavi... Endişeliydi... “Bunlar, acaba bu fırsattan yararlanarak bize, basına gözdağı mı vermek istiyorlar?” cümlesi kaygılarını dışa vuruyordu. Necati Zincirkıran’ın uzlaşmaya yönelik girişimlerinin geri çevrilmiş olması kadar, Günaydın'ın genç bir gazete olması da endişelerini körüklüyordu. Sigarasından derin bir nefes daha çektikten sonra, dudaklarından, “Necati, kendimizi savunmak zorunluluğu ile karşı karşıyayız,” cümlesi döküldü.

Haldun Simavi, kardeşinden ayrılmasının ardından, Veb Ofset bünyesinde yayımlamakta olduğu birkaç derginin yanı sıra Babıâli’nin ilk renkli ofset gazetesi Son’u çıkarmaya devam ederek, kafasından geçmekte olan günlük gazetenin âdeta provasını yapmıştı. Genç ve dinamik bir ekibin ellerinde şekillenmekte olan birkaç yapraktan ibaret renkli bir akşam gazetesi kimliğiyle Son, 400 bin tiraja ulaşmayı başarmış; hatta okurun bu ilgisi, mürekkep kazanlarının içine bidonlarla kolonya eklenerek basılan kokulu gazeteyle mükafatlandırılmıştı. Kokulu gazete, Türk basın tarihinde Haldun Simavi tipi gazetecilik olarak da adlandırılacak olan anlayışın satışı arttırmaya yönelik zekice oyunlarından biriydi. Çünkü Haldun Simavi nazarında, bir gazetenin iyi olması kadar iyi satması da önemliydi. Ona göre, en iyi gazeteci, en az kâğıdı en ucuza boyayıp en pahalıya satandı. İşte o günlerde Kemal Kınacı, Rahmi Turan, Orhan Baykara gibi çevresine topladığı genç gazetecilerle birlikte hazırlıklarını hızla tamamlamakta olduğu Günaydın, ilk sayısından itibaren bu anlayışın

mükemmel bir simgesi olacaktı. Öyle ki, gazetenin ilk sayısının çıktığı 26 Kasım 1968 günü Günaydın ekibi, müessese müdürü Kemal Kınacı ve yazı işleri müdürü Rahmi Turan'ın, "Beyler... Haldun Bey telefon etti... Hepinizi tebrik ediyor," sözlerinin ardından şampanyaları patlatıp birbirlerini tebrik ederlerken, eline ilk nüshayı alan fıkra yazarı Aziz Nesin doğruca patronuna koşmuştu:

Günaydın benim hiçbir zaman satacağına inanmadığım bir gazete oldu. Ama çok fena yanıldım. Gazetenin ilk sayısı çıktığı zaman o kadar şaşırdım ki... Haldun Simavi'ye gittim. "Bu gazete batar!" dedim. "Elbirliğiyle bir şeyler yapalım da, şunu kurtaralım," diye akıl öğretmeye kalktım. O da bana, "Bu gazete kime sesleniyor?" diye sordu. "Seksen bin satsın yeter," dedi. Hangi seksen bin tabii... Başlangıçta seksen bini zor sattı belki. Ama kupon yayınlamaya başlayınca, tirajı birden fırladı, üçyüzelli bini buldu. Gözümle gördüm, Kadıköy'de Günaydın kuponları alınıp satılıyordu. Gazeteden kuponları kesip, yüksek fiyata satıyorlardı... (...)

Haldun Bey gazeteyi çıkarmadan önce, Orhan Gencebay'ın piyasada ne kadar plağı varsa aldırmış. Sonra kapanmış bir odaya, bir gece sabaha kadar onları dinlemiş. Niçin dinlemiş? Halk bu adamı neden seviyor, onu çıkaracak. İşte, gazetecilik bence bu. Çünkü gazetecilikte asıl olan şey, hangi okura sesleneceğini iyi bilmektir. Günaydın, hangi okura sesleneceğini daha ilk günden çok iyi bilmiştir. Müthiş bir şey...

Günaydın'ın ilk sayısının Aziz Nesin'i şaşırtması sürpriz olmamalı. Ciddi haberle hafif haberleri dengeli bir biçimde harman edip sıkmayan, kolay okunan, kolay hazmedilen gazete modeli olarak, entelektüel kesimin burun kıvırdığı bir gazeteydi Günaydın... Habere yaklaşımı sansasyoneldi. Öyle ki, Türkiye'nin sağ-sol çatışmasıyla inlediği bir dönemde, örneğin 13 Haziran 1969'da "Günün en çok kullanılan silahı molotof kokteyli nasıl yapılır?" başlığıyla, patlayıcı madde yapmanın yollarını gösterebiliyordu! Renkli baskısı, büyük ebatlı çarpıcı fotoğrafları, iri hurufatları ve okuyucuda tutku haline gelen "Killing" gibi foto romanlarıyla geniş kitlelerle kontak kurmayı başarmış, promosyon kampanyalarının da desteğiyle tirajı bir yılı doldurmadan 200 bini aşıvermişti.

Günaydın'ın başarısı Babıâli'de olay olmuştu! Bu başarı, 1960'lı yıllarda ithal ettikleri rotatif, entertip ve linotipler henüz kendilerini amorti bile edemediği koşullarda, tiraj yarışından kopmak istemeyen diğer gazeteleri de ofset sisteme geçmeye mecbur kılacaktı. Çünkü rakipleri, basının bu yeni ferdinin Tercüman, Milliyet gibi gazetelerin tirajlarını sollayarak Hürriyet'in en yakm rakibi durumuna gelmesini, net, parlak bir baskı ve renkli fotoğraf yayınlama imkânı sağlayan

ofset teknolojisine yorma eğilimindeydiler. Doğruydu... Televizyonun henüz yok sayılabileceği bu dönemde, Günaydın'ın renkli, büyük ebatta fotoğraflarla çıkması ve fotoğrafa alışılagelmişin ötesinde yer vermesi okuyucunun ilgisini çekmişti. Fakat bu başarı analiz edilirken, Haldun Simavi'nin Türk toplumunu ne kadar iyi tanıdığı, içinde yaşadığı toplumun eğilim ve zaaflarını tespit edebilmedeki yeteneği de hesaba katılmalıydı. Nitekim Günaydın'ın patronu, devletle kavganın kaçınılmaz olduğunu idrak ettiğinde de, Türk halkının psikolojik özelliklerini iyi tahlil edecek; iktidarı elinde tutan başbakanı, genellikle ezilenden yana saf tutma eğiliminde olan Türk halkına şikayet edecekti!

[Dipnot: 1968 yılı Kasım ayında yayın hayatına başlayan Günaydın gazetesi, kısa sürede diğer gazetelerin pazar paylarını daraltarak tiraj sıralamasında üst basamakları zorlamaya başlamıştır. İstanbul'da yayınlanıp tüm yurda dağılan milli gazetelerin 1969 tirajları şöyledir:
Akşam 70.034
B. Sabah 15.804
Bugün 35.791
Cumhuriyet 93.791
Dünya 13.508
Günaydın 200.814
Hergün 8.560
Haber 8.301
Hürriyet 656.370
Milliyet 154.127
Son Havadis 41.374
Son Saat 8.410
Tercüman 178.308
Yeni İstanbul 65.216
Yeni Gazete 11.644.]

HALDUN SİMAVİ'NİN EVİNDEKİ İNGİLİZ CASUS!

Haldun Simavi, önce, 'savunma' talimatı verdi. 1969 yılının 23 Kasım günü, eline Günaydın gazetesi alan okurlar, "Bu Baskı Niye ve Kime?" sorusu ve "Bir cinayet ihbarı üzerine Demirel gazetemizden 1 milyon Lira istiyor" manşetiyle yüz yüze geldiler. Günaydın, başbakan ile ipleri koparan haberin, gazetenin Ankara baskısında yer almasının ardından maruz kaldığı muameleyi o günden itibaren sesini son perdesine dek kullanarak manşetten duyuracak ve millete sığınacaktı:

"Ankara muhabirimiz Necdet Onur tevkif ettirildi. Ankara'dan gelen bir emirle Yazı İşleri Müdürümüz Rahmi Turan'm tevkifi istendi. Haberi İstanbul polisinden önce haber alan Rahmi Turan firar etti."

“Bizi susturmak istiyorlar. Ankara matbaamız dün kurşunlandı.” “Halktan yardım istiyoruz. Birkaç günden beri zor şartlar altında çalışıyoruz. Telefonlarımız dinleniyor, kasten kesiliyor, meşgul tutuluyor, teleks irtibatlarımız muntazam olamıyor, üçüncü bir kopya bir başka tarafa çıkıyor. Yollarımız kollanıyor, tehditler savruluyor.”

“Biz kimseye iftira ve isnatta bulunmuyoruz. Yapılan bir ihbarı gazetede yayınladık. Olayın suçluları ortaya çıkıncaya kadar gökten şimşek de yağsa yılmayacağız. Gazetede yayınladığımız bir ölüm haberini kelimelere başka mana verip karının namus ve iffetine yapılmış bir hakaretmiş gibi halk oyuna sunmak istedin. Bundan gayen Türk ve İslam geleneklerinin aile mahremiyetine gösterdiği hassasiyetten istifade etmekti. Bilebildiğimiz kadarıyla bu olayın namus ve iffet ile bir ilgisi yoktur.” “Rahmi Turan savcılığa teslim oldu.” “Rahmi Turan’a kelepçe taktılar.”

[Dipnot: Günaydın gazetesi Yazı İşleri Müdürü Rahmi Turan 25 Kasım 1969’da İstanbul’da savcılığa teslim olmuş ve Ankara Cezaevi’ne nakledilmiştir. Rahmi Turan, yirmi beş gün süren tutukluluğu ve davanın neticesini 14 Şubat 2001 tarihli röportajda şöyle anlatmıştır: “...Necdet Onur adındaki muhabir arkadaşla Ankara Cezaevi’nde yani Hilton’da kaldık. Sanki cinayet işlemişiz. Koskoca mahkeme, bir hakaret davası nedeniyle tutuklama kararı veriyor. Yirmi beşinci gün bizi on bin lira kefaletle bıraktılar. Yargılama tutuksuz olarak devam etti ve sonunda beraat ettik. Necdet Onur da ben de beraat ettik. Mahkeme heyeti ikiye bir lehimize karar verdi.”]

Bu arada iktidar yanlısı matbuat da ayaktaydı. Kemal Uzan’ın sahibi olduğu Yeni İstanbul, Kemal Pekün’ün imtiyaz sahibi olduğu Son Havadis gibi gazetelerde Haldun Simavi’yi yeren, yaptığı gazeteciliği yerden yere vuran haber ve makaleler yayınlanıyor; özellikle Son Havadis, Günaydın'ı “Başbakan ve ailesinin şeref ve haysiyetini kırıcı yayın yapmakla, hükümet ve devlet otoritesine meydan okumakla ve tertipçilikle” itham ediyordu. Son Havadis’e göre, Günaydın çalışanlarının gazetenin Ankara matbaasının kurşunlandığı yolundaki ifadeleri düşündürücüydü. Çünkü yapılan inceleme sonucunda, çevreden silah sesi duyulmadığı tespit edilmiş, matbaa çevresinde boş kovan ve mermi çekirdeğine rastlanmadığı gibi bina içinde kurşun izi de bulunmamıştı! Günaydın Ankara sorumlusu, önce emniyetten tedbir istemiş, sonra da “Takip ediliyoruz” şeklinde yayın yapmıştı! Günaydın muhabiri Necdet Onur, Ayko Oteli sahibi Ali Tepe’yi iki yıldan beri bu kazayı ‘cinayet’ şeklinde göstermesi için telkin altında tutuyordu! Kısaca, Son Havadis, Günaydın'a ateş püskürüyordu! Bu arada, Haldun Simavi’ye, “Sizlerin muhterem eşlerinize karşı böyle bir neşriyat yapılsaydı ne yapardınız?” diye soruyor ve Günaydın’ın

iktidarı hedef alan yayınının perde arkasında, Haldun Simavi'nin evini paylaştığı İngiliz hanımın sınır dışı edilmesinin rol oynadığını iddia ediyordu:

Şimdi akla haklı olarak bir sual geliyor. Yıllardır evinizde barındırdığınız bir İngiliz Hanım'ın emniyetçe on gün kadar evvel yurt dışı edilmesinin acısı ve üzüntüsü mü sizi bu neşriyata sevk etmektedir? Bu İngiliz bayanın Türkiye'ye nasıl geldiğini, kimin yanında ne iş yaptığını açıklayarak, "Bu bayanın yurt dışı edilmesinden dolayı üzgün ve kırgın değiliz, neşriyatımızın onunla ilgisi yoktur," diyebilir misiniz? Artık her şeyin açıklanması zamanı gelmiştir. Her şey açıklansın ki, basın hürriyetinin hangi emeller uğruna istismar edildiği bilinsin. Maalesef işi buraya getirip Türk basınının namus ve şerefi ile, devlet adamlarının namus ve şerefleriyle oynayanların, basın hürriyetini şahsi zevk ve ticareti uğruna alet edenlerin iç yüzü meydana çıksın...

Son Havadis'in Haldun Simavi ile arasında gönül ilişkisi olduğunu ima ettiği İngiliz, Simavi'nin üç çocuğunun mürebbiyesi Brenda'dan başkası değildi. Bu genç hanımın, o günlerde Haldun Simavi için mürebbiyeden daha fazla anlam ifade ettiği düşünülmüş olmalı ki, casus olduğu iddiasıyla sınır dışı edilmişti! Günaydın üst düzey yöneticileri, İngiliz mürebbiyenin geri getirilmesi amacıyla dönemin bazı politikacı ve bürokratlarıyla temasa geçecek; ancak, "Getirin bu hanımı Türkiye'ye... Hükümete bir kadını sınır dışı etmekle uğraşmak yakışır mı!" şeklindeki sitemleri Nihat Erim hükümetinin iktidara geleceği günlere dek sonuç vermeyecekti. Olayın bir başka ilginç yönü ise, İngiliz mürebbiyeyi ihbar eden kişinin bir dönem Veb Ofset bünyesinde Sağlık ve Yaşam dergisini de çıkaran, Simavi kardeşlerin teyzezadeleri Prof. Cihat Abaoğlu olduğu iddiasıydı:

Bazen kocaman adamlar öylesine akılsız oluyor! Bir de Abaoğlu, Simavi'lerin akrabası olduğunu söyler dururdu. 27 Mayıs ve 22 Şubat'ın ihtilalci profesörü o tarihlerde Demirelci olmuştu herhalde. Haldun Bey'in evinde bir İngiliz kızı olduğunu biliyordu. Ama bilmiyordu ki biz gazeteciydik. İhbarlar gizli de olsa, bir gün mutlaka öğrenebilirdik. Kesinlikle emin olduktan sonra gerçeği Haldun Bey'e söylediğim zaman, "Yapma be!" dedi...

12 MART'A "GÜNAYDIN" DOPİNGİ

Haldun Simavi, iktidarla kavgaya hazır olduğunda, bu sefer taarruz emri verdi. 8 Şubat 1970 tarihi, arşivlere Günaydın'ın Demirel ailesinin ticari ilişkilerini büyüteç altına aldığı neşriyatın başlangıcı olarak geçti. O günden itibaren, kardeşlerinin, Başbakan Süleyman

Demirel'in siyasi nüfuzundan faydalanarak servetlerine servet kattıklarına dair iddialar, Adalet Partisi içerisindeki muhalefetin de desteğiyle Günaydın'ın manşetlerinden düşmeyecekti. İddialardan birkaçı şöyleydi:

"İfşa ediyoruz... Demirel'lere son üç yıl içinde devlet bankalarından 26 milyon lira kredi verildi. Ve alman bu 26 milyon 900 bin lira borçtan şimdiye kadar bankalara tek kuruş ödemediler..."

"Türkiye'ye açılan 22 milyonluk dış kredinin yarısını tek başına Demirel'ler aldı..."

"Demirel'ler 4 yıl içinde Koç'tan sonra Türkiye'nin en zengin adamı nasıl oldu? Devlet Demir Yolları'na ait 'Ankara gar mahalli' Demircel'lere el altından 702 bin liraya taksitle satıldı..."

"Dört yıl önce 262 lira vergi veren Demirel'lerin bugünkü serveti 87 milyon lira..."

Babıâli'de geçen yıllar, Haldun Simavi'ye, "Deviremeyeceksen vurma!" ilkesini iyi öğretmişti. Günaydın'ın, başbakanın kardeşlerinin kredi ilişkilerini irdeleyen ifşaatı aylarca sürecek ve kamuoyunun gündeminin bir numaralı maddesi olarak kalacaktı. Prof. Memduh Yaşa, "Hatta Haldun Bey üçüncü bir kampanya daha hazırlıyordu. Biz devreye girdik, engelledik," diyecek ve ekleyecekti: "Ben o dönemde, birkaç aylığına ABD'ye gitmiştim, işte o arada Süleyman Bey ile Haldun Bey arasında büyük bir kavga çıkmış... Türkiye'ye döndükten sonra Milli Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu bu işin bitirilmesi için bana müracaat etti. Ankara'da, Orduevi'nde beraber yemek yedik. Topaloğlu dedi ki: 'Hocam başlangıçta ben girip çıkmıyordum konuta. Olayla Refet Sezgin ve Turhan Bilgin ilgilendiler ve galiba barışmak istemediler.'..." Memduh Yaşa anlatıyor:

"Dolayısıyla olay bir tür sağırlar diyaloguydu. Ta ki ben Amerika'dan dönünceye kadar Haldun'un söylediklerinin Süleyman Bey'e, Süleyman Bey'in söylediklerinin de tam olarak Haldun Bey'e gittiğinden emin değilim!

Aslında bu kavganın bitmesinde benden çok bizim hanımın etkisi oldu. Bir akşam Haldun Bey'le birlikte yemek yiyorduk. "Haldun, Allah aşkına bu işin üzerine gitme artık! Türkiye'de ihtilal olur ve hepimiz yanarız. Demokrasiye yazık olur..." dedi eşim. O dönemde üçüncü bir kampanya için hazırlık yapıyordu Haldun Bey. Muhalif gruptan Saadettin Bilgiç, Mehmet Turgut ve Faruk Sükan -ki benim çok yakın arkadaşlarım- benden kaçıyor ve Haldun Bey'e dosyaları

getiriyorlardı. Hükümet düşmüştü ve Süleyman Bey güvenoyu almasın diye çalışıyorlardı, işte biz o zaman devreye girdik. Ve Haldun Bey orada durdu, kampanya açmadı. Tabii bir de Haldun Bey işin artık çığrından çıktığını gördü. Ben zaten o günlerde Haldun Bey'e ortada gerçekdışı pek çok söylentinin de dolaşmakta olduğunu hatırlatıyordum. Örneğin bir gün Son Havadis'in sahibi bana dedi ki:

"Hoca! Haldun Bey Süleyman Bey'i aramış ve Ya İngiliz mürebbiyeyi geri getirirsiniz ya da ben gerekeni yaparım' demiş ve küfretmiş..." Ben de dedim ki, "Bak Kemal Bey, sen Haldun Bey'i tanırsın... Bu iş Haldun Bey'in tarzı değil. Haldun Bey hayatı boyunca kendi işini takip etmemiştir. Haldun Bey telefon açacak da Süleyman Bey'e böyle şeyler söyleyecek... Mümkün değil." Lafın kısası, herkes kendi menfaatinin elverdiği ölçüde bu işin bozulmasına yardım etmiştir! Buna şüphe yok. Bunların arasında gazete çalışanları da olabilir. Ancak Haldun Bey biz araya girince 'ihtilal olur da Türkiye'de düzen bozulur' kaygısıyla yayını kesti. Süleyman Bey güvenoyuna gitti ve aldı da...

Ancak 12 Mart muhtırasına damgasını vuran komutanlara, muhtıra metnine imzayı gönül rahatlığıyla attıracak olan süreç başlamıştı! Muhtıra metninde, darbenin gerekçeleri, her ne kadar hükümetin Türkiye'yi anarşi, kardeş kavgası, sosyal, ekonomik huzursuzluklar içerisine sokması ve Anayasanın öngördüğü reformların yapılmaması olarak sıralanıyorsa da, kardeşlerinin başbakanın siyasi nüfuzundan fayda sağladıkları yolundaki savların kamuoyunda yarattığı sarsıntı, 12 Mart'm yapılabilirliğini kolaylaştıran nedenlerden biri olarak karşımıza çıkacak ve darbenin duygusal boyutuna katkıda bulunacaktı.

CADI KAZANI

Altını çizmekte fayda var... İktidarla kavga, başta resmi ilanlar olmak üzere gazetelere nefes aldıran bazı gelir kapılarını kapatsa da, tiraja genellikle olumlu yansır. Başbakan Demirel ve ailesinin ekonomik ilişkilerinin hedef alındığı bu savaş da Günaydın'a tiraj kazandırmıştır. Kaba bir örnekle, iktidarla ipleri koparan haberin yayımlandığı 15 Kasım 1969 günü Veb Ofset Matbaasındaki baskı makinelerinde 223 bin 164 adet Günaydın nüshası dönerken, bu rakam 15 Mayıs 1970 günü 332 bin 028'e yükselmiştir. Günaydın, altı aylık periyotta, yaklaşık olarak 100 bin adet daha fazla gazete basma noktasına gelmiştir.

Hürriyet ise düşüş sürecindedir. 1 Mayıs 1969'da 1 milyonu aştığı haberini kamuoyuna manşetten duyuran Hürriyet, hızla okur kaybetmektedir.

Erol Simavi'nin uykularının kaçtığı, "Ne yapmalıyım?.. Ne gibi önlemler almalıyım?" sorularının sıkıntı yarattığı bir süreçti bu... O günlerde, bu düşüşün nedenleri öncelikle Hastaş'la savaşın kamuoyunda yarattığı uHürriyet küçük tasarrufçunun büyümesine engel oluyor" kanaatinin satışa darbe vurması ve renkli basan Günaydın'ın, eski sistem Mann makinasıyla siyah-beyaz basılmakta olan Hürriyet okurlarını çalması gibi nedenlere dayandırılıyordu. Bir de Hürriyet üst yönetiminin sığındığı "Haber ajansı Günaydın'a kıyak geçiyor" argümanı vardı! Güya her iki gazeteye de servis yapan Haber Ajansı en güzel fotoğrafları Hürriyet'ten saklayarak Günaydın'a veriyordu.

Nedenleri böyle tespit eden üst yönetimin, bu tiraj kaybına omuz omuza vererek çözüm aradıklarını söyleyebilmek mümkün değildi. Çünkü Erol Simavi'nin tesis ettiği yeni dengeler, ağabeyiyle iplerini koparmasının ardından baş başa kaldığı Orhan Erkanlı, Ferhan Devekuşuoğlu, Nezih Demirkent gibi kurmaylarını, Hürriyet'in sorunlarına beraberce çözüm bulmak kadar, birbirleriyle mücadele etmeye de zorunlu kılıyordu. Bu dengeler sisteminde, ihtiraslı bir insan olarak tanınan Genel idare Müdürü Erkanlı, Genel Yayın Müdürü Devekuşuoğlu'nun kararlarına müdahale edecek gücü kendinde bulabiliyor, hırslı bir gazeteci olan Yeni Gazete Yazı İşleri Müdürü Demirkent, bir yandan idari işlere el atarken bir yandan da patronu ve çevresindeki yapıyı dikkatle izleyerek rüzgârın kendinden yana eseceği günleri bekliyordu. Bu kaygan zemin, Ferhan Devekuşuoğlu'nu rahatsız ediyordu. Yaşadıklarını, "Huzur kaçmıştı gazetede. Ben bu işin bu şekilde yürümeyeceğini anlayınca boş verdim. Bunun üzerine beni görevden aldılar ve magazin ilavesini çıkarmamı istediler. Zamanla gazete düştü 300 binlere," diye anlatacaktı. Böylece, bu iktidar mücadelesinde ringden ilk ayrılan, genel yayın müdürü koltuğuna yalnızca altı ay önce oturan Devekuşuoğlu oluyordu. Ne ilginçtir ki, Hürriyet'in sorunlarına çözüm üretmesi ümidiyle tam da o günlerde Türkiye'ye davet edilerek genel yayın müdürlüğü teklif edilen Hürriyet gazetesi Amerika Muhabiri Muammer Kaylan da, Bizans oyunlarına dikkat çekecek ve New York'tan İstanbul'a döndüğünde bulduğu Hürriyet'i şöyle tanımlayacaktı:

"Hürriyet cadı kazanı gibi kaynıyordu. Haldun Simavi zamanında kurduğumuz düzen yok olmuştu. Hürriyet, bizim kabul etmek istemediğimiz bir tip yayıncılığa yönelmiş ve gazetenin tirajı da düşmüştü. Gazetenin yaratıcılık niteliği yok edilmişti. Gazetenin üst düzeyinde Orhan Erkanlı ve Nezih Demirkent ile yapılan toplantılarda, viski, Haldun döneminde içtiğimiz kahvenin yerini almıştı. Bu toplantılarda, Nezih Demirkent'in genel yayın müdürü olmak için

büyük bir hırsla emek sarf ettiğini gördüm. Bu arada, Orhan Erkanlı'nın gazete genel idare müdürü olma kabiliyeti olmadığını gözledim. Çabuk kızan, kızınca da tabancasını çıkarıp masanın üzerine vuran bir adamdı. Kendisini hâlâ Milli Birlik Komitesi üyesi gibi görüyor, bu kafayla çalışıyordu. Erol Simavi ise Erkanlı'yı hem kendisini, hem de Hürriyet'i yeni bir askeri darbeye karşı korumak ve Haldun Simavi gittikten sonra bozulan düzen ve disiplini yenilemek amacıyla işe almıştı. Ben Amerika'dan dönünce, Hürriyet'te disiplin ve düzen diye bir şey kalmadığını, yazı işleri kadrosunda herkesin genel yaym müdürü olmak için birbirlerini kötülediklerini gördüm. Bu bozukluğun temel sorumlusu Erol idi. Her dalkavuğa, her bar arkadaşına düşüncesizce mevki vermek istiyordu."

DİVAN'IN BARINDA YAPILAN TEKLİF

Hürriyet'in geleceğine ilişkin kararların Divan Oteli'nin barında uluorta konuşulması da Muammer Kaylan'ın dikkatinden kaçmamıştı. "Erol, Hürriyet'i Divan'ın barından idare etmeye başlamıştı. Divan'ın barı o günlerde, darbe heveslisi maceraperestlerin Erol'a dalkavukluk yaptıkları yerdi," diyecekti:

"Erol Simavi, gazetenin batmakta olduğu korkusu ve endişesi içindeydi. Gider gitmez Divan Oteli'nin barında bana genel yaym müdürlüğü teklif etti. Bunu birkaç kez tekrarladı, ama ben kabul etmedim."

Muammer Kaylan, gazeteciliğe Safa Kılıçlıoglu'nun Yeni Sabah gazetesinde başlamıştı. Çağdaşları Abdi İpekçi, Necati Zincirkıran, Nuyan Yiğit, İlhan Turalı gibi, o da mesleğe Beyoğlu muhabiri olarak adım atmıştı. Bu arada, patronu Kılıçlıoğlu'nun hoşgörüsüne sığınarak Reuters Haber Ajansı'nm muhabirliğini de yapıyordu. 1960 yılında Hürriyet gazetesine geçti, 1963 yılında patronlarıyla ortak oldu. 500 bin lira sermayeyle kurulan Haber Ajansı A.Ş.'nin, Hürrriyet Gazetecilik ve Matbaacılık'ın ardından, en büyük hisseye sahip ikinci ortağıydı. İşte, Haber Ajansı'ndaki bu ortaklık, 1970 yılı Mart ayında İstanbul'a döndüğünde kendisini Haldun ile Erol Simavi arasındaki tatsız bir rekabetin göbeğinde bulmasına yol açtı. Konaklamakta olduğu Divan Oteli'nin barında bir araya geldiği Erol Simavi, ağabeyi Haldun'un Haber Ajansı'nın ürettiği en önemli ve en ilginç haber-fotoğraflara el koyduğundan yakınıyor; yönetimi ele geçirerek, Haber Ajansı'nı Hürriyet çatısı altına geri getirmekten bahsediyordu:

"Ağabeyim Hürriyet'i batırmak istiyor! Günaydın'a tiraj almak için en ilginç haberleri en iyi fotoğrafları o alıyor! Ajansın başında bulunan Ahmet Uran Baran ise, ajansa en fazla parayı ödeyen gazete Hürriyet

olduğu halde Haber Ajansı'nın kremasını ağabeyime yediriyor! Hissedarlar toplantısı birkaç gün içinde yapılacak... Toplantıda bize destek ol!"

1963 yılında Hürriyet gazetesinin de ticari ikametgâhı olan, Cağaloğlu Babıâli Caddesi Numara 15-17 adresine kayıtlı olarak kurulan Haber Ajansı A.Ş., bir süre sonra Türkocağı Caddesi Ersoy Han Numara 29-3 adresine taşınmış; gerek Hürriyet gerekse Günaydın'a servis yapan bir kurum haline gelmişti. Fakat rekabetin kızışmasıyla, iki kardeş müessese arasında tam anlamıyla uzlaşmazlık nedeni olmuştu. Çünkü Hürriyet üst düzey yöneticileri, Ahmet Uran Baran'ın Günaydın'ı kayırdığından dem vuruyor; Günaydın çalışanları ise bu iddiaya, "Onların çöpe attıkları haberleri, Rahmi Turan büyütünce mi kıymetli oluyor," diye cevap veriyorlardı. Kaylan, Divan Oteli'nin barında buluştukları o ilk akşam, Erol Simavi'nin bu yöndeki yakınmalarını dikkatle dinlemişti. İki kardeşin ayrılmasını doğru bulmadığını ifade eden birkaç cümlenin ardından, Hürriyet'in patronuna destek olma sözü vermişti. Nitekim, hissedarlar toplantısı sonucunda, yüzü gülen kişi Erol Simavi olacaktı! Fakat Kaylan, Simavi kardeşlerden küçük olanını memnun ederken, diğerini karşısına alıyordu! "Hissedarlar toplantısında Günaydın'ı temsilen Necati Zincirkıran da oradaydı. Ben, ajansın eski idaresini devirince gerek Haldun, gerekse Necati ile aramız açıldı," diyecekti:

Bir süre sonra, Erol-Erkanlı-Demirkent üçlüsü, Ahmet Uran Baran'ı intikam almak için işten çıkardılar...

[Dipnot: (Hürriyet) Haber Ajansı Anonim Şirketi, 84235 sicil numarasıyla 1963 yılı Nisan ayında kurulmuştur. Kurucu ortaklan Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş, Haldun Simavi, Erol Simavi, Muammer Kaylan, Feridun Eryılmaz, Tahsin Ûztin, Necati Zincirkıran, Halit Karaku-rum, Şehabettin Gökçe, Adnan Akın, Cemal Altop, Muammer Sürendanlı, Hakkı Yaykın, Sa-met Koçyiğit, Mazhar Arda, Sadi Bozkurt, Asım Can, Acar Şölen, Seyfi Cömert, Hilmi Karaku-rum, Habib Kartak'dır. Toplam sermayesi 500 bin lira olan şirketin, 500 lira itibari değerde 650 paya tekabül eden 325 bin lira değerindeki hisse senedi Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş'ye, 200 paya tekabül eden 100 bin lira itibari değerdeki hisse senedi Muammer Kay-lan'a, 50 paya tekabül eden 25 bin lira değerindeki hisse senedi Haldun Simavi'ye, 50 paya tekabül eden 25 bin lira değerindeki hisse senedi Erol Simavi'ye... aittir.]

ÖLÜMÜNE REKABET

Erol Simavi'nin biletini kestiklerine, ağabeyi sahip çıkıyordu. Ajansın

kremasını Günaydın'a yedirdiği düşüncesiyle Hürriyet'in kapısı yüzüne kapanan Ahmet Uran Baran'a da Günaydın kucak açtı.

Simavi kardeşlerin, bir süredir araları açıktı! Pek sık konuşmuyorlardı. Hatta birbirlerine karşı kavgacı bir tutum aldıkları bile söylenebilirdi. Fakat belirtmek lazım ki, Simavi kardeşler yüz yüze kavga etmezlerdi. Onlar adına kavgaya tutuşan, daima kurmaylarıydı. Nezih Demirkent, vefatından önce yaptığımız görüşmede, "Maalesef hep ben devreye girerdim," diyerek, kardeşler arasındaki çekişmede ringe çıkan kişinin kendisi olduğunu açıkyüreklilikle ifade edecek ve yıllarca uyum içinde çalışan bu iki kardeşi kavgaya sürükleyen duygunun adını koyuverecekti:

"Rekabet!"

Günaydın'm çıkışıyla birlikte tohumları atılan rekabet, birkaç ay içinde serpilip gelişmiş; iki kardeş arasındaki mücadeleye körükle giderek kendi dükalıklarını ilan edebileceklerinin hesaplarını kuran üçüncü kişilerin oyunlarıyla dallanıp budaklanmıştı. Bu mücadele, Günaydın'ın tirajının Hürriyet'i yakalayıp geçtiği daha sonraki yıllarla "Bir numara kim?" yarışına dönüşecekti. İki kardeş arasındaki rekabette gelinen son nokta ise, "Senin mi, yoksa benim mi cenazem daha kalabalık olur?" gibi akıllara durgunluk veren bir sorunun ortaya atılmasıydı. Haldun, tartışmaya mahal olmadığını vurgulayan bir üslûp içinde, kardeşinin şaşaalı hayat şekline de gönderme yaparak, "Düşünmeye ne gerek var yavrum!" demişti:

"Tabii ki benim cenazem!"

"O niye?"

"Niye olacak... Senin gösterişe önem verdiğini bildikleri için, sana yağcılık yapmak amacıyla herkes benim cenazeme gelir. Oysa sen öldüğünde, benim bu tip işlere önem vermeyeceğimi bildikleri için senin cenazene kimse gelmez."

Kendi görkemli hayat tarzını, hayranlık uyandıracak keskinlikle alaya alan ağabeyinin bu sözlerini zamanla sindirecek ve dost sohbetlerinde yeri geldikçe anlatarak kahkahayı patlatacaktı Erol Simavi... Fakat, iki kardeş arasındaki bu ilginç konuşmayı, patronundan sıcağı sıcağına dinleyen Nezih Demirkent, "Erol Bey, bana anlatırken dehşetli bir rahatsızlık içindeydi," tespitinde bulunacak ve ekleyecekti:

İki kardeş çok farklı insanlardı. Ama Erol Bey, ağabeyine hayrandı. Zaten psikolojik olarak ağabeyini aşmak hırsıyla birden fazla işe girdi. Bana göre, Erol Bey bir dönem aştı da Haldun Bey'i... Ancak

aralarında öyle olaylar oldu ki!..

“BİZİ OYUNA GETİRDİLER”

Nezih Demirkent, “Aralarında öyle olaylar oldu ki!” cümlesiyle, rekabetin kardeşlik bağını zorladığı durumları kastediyordu. Söze, “Haldun Bey’in Haber Ajansı ile ortaklığı vardı. En iyi fotoğrafı istiyordu. İzin vermedik, kavga çıktı...” diye devam ederek, bu rekabeti birkaç örnekle ortaya koyacaktı:

Hürriyet'in ana sözleşmesinde kârın yüzde ellisinin dağıtılacağı hükmü vardı. Bu hüküm, kârın belli bir miktarını Haldun Bey’e verme zorunluluğu dogruyordu ki, bu da Hürriyet'in rakibi Günaydın’ın mali açıdan desteklenmesi anlamını taşıyordu. Tabii bu durum Erol Bey’de rahatsızlık yaratıyordu. Bunun üzerine diğer yayıncılık şirketlerinde bölüşüm süratlendi ve iki kardeş ye çocuklarının ortak olduğu Hürriyet Holding’in yanı sıra, ‘Hür Holding’ adı altında ikinci bir şirket kuruldu... Hürriyet'te kazanılan parayı Haldun Bey’e aktarmamak için yeni şirketler kuruldu. Örneğin Hürriyet Ofset... Makineler, oraya alındı. Bunu fark eden Haldun Bey, hisselerini üçüncü bir şahısa satmaya kalktı... Haldun Bey, Günaydın'ın dağıtımını önce Hür Dagıtım’a vermişti. Fakat bir müddet sonra, rakip olan Tercüman ve Milliyet’le birleşerek GAMEDA şirketiyle gazete dağıttırıp Hürriyet’i çökertmeye çalıştı...

Uzayıp gidecekti bu liste... Ancak belirtmek lazım ki, rekabet dahilinde sahnelenen oyunlar, kimi zaman yakın kurmayları bile hayrete düşürüyordu. Hürriyet Holding Anonim Şirketi’nin 24 Mart 1970 tarihli Genel Kurul Toplantısında olanlar da dudak uçuklatan cinstendi. Memduh Yaşa, o genel kurulu, “Bizi oyuna getirdiler,” cümlesiyle özetleyecekti.

Hürriyet Holding, 1968 yılının Ocak ayında Haldun, Erol, Fatma Melek, Emine Belma, Hamdi, Süleyman, Aliye, Sedat ve Saffet Simavi ile bu aile şirketinde sembolik oranda hisse sahibi olan Memduh Yaşa tarafından kurulmuş anonim bir şirketti. Fakat rekabet, iki kardeşin çıkarlarının çatışmasıyla birlikte, etkisini Hürriyet Holding’in yönetiminde de hissettirir olmuştu. Öyle ki, yeni bir holding kurarak Erol Simavi’nin özel iştiraklerini bir çatı altında toplamak üzere 1969 yılında Hürriyet ailesine katılan DPT eski müsteşarlarından Osman Nuri Torun, Erol Simavi, eşi ve çocuklarının hisse sahibi olduğu Hür Holding’e neden ihtiyaç duyulduğunu açıklarken yine çekişme ve uzlaşmazlığa parmak basacaktı:

Gerçi, kardeşler ayrılmadan önce, Haldun Bey zamanında Hürriyet

Holding düşünülmüş evvela. (...) Hürriyet Holding'de iki kardeşin ve kardeş çocuklarının eşit hisseleri var ve Hürriyet gazetesinin de hisselerinin yüzde ellisi Hürriyet Holding'de. Ancak Hürriyet Holding'in yönetimi o zaman Haldun Bey grubundaydı.

Bir de, o dönemde Hürriyet gazetesi ofset sisteme geçmek istiyordu. Günaydın başı çekmiş, ardından Milliyet, Akşam ve diğer gazeteler ofsete geçmişlerdi. Bu tabii ki önemli bir yatırımdı. Şimdi Hürriyet Holding'in yüzde kırk dokuzu Haldun Bey'in, yüzde kırk dokuzu Erol Bey'in, yüzde ikisi Melek Hanım'ın. Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık'ın aşağı yukarı tamamı Erol Bey'in ve Hürriyet Holding'in elinde. Dolaylı olarak Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık'ta Haldun Bey'in hissesi var. Bu durum problem yaratıyordu. Ofset tesislerini yapabilmesi için Hürriyet'in sermaye artırımı yapması gerekiyordu. Sermaye artırımı için ortakların üçte iki oyuna ihtiyaç var. Gazete Erol Bey'in ama elinde üçte iki hisse yok. Ancak Hürriyet Holding'le birleştiği takdirde sermaye artırımı yapabiliyor.

Kardeşler arasındaki tartışmalı gelişmelerden biri buydu. Haldun Bey sermaye arttınmı yapılmasına razı olmuyordu. Belki de katılamayacaktı ve hissesi düşer diye, "Hayır" diyordu. Sermaye artırımı yapılamayınca Erol Bey'in elindeki kaynakların Hürriyet'e aktarılması sorun oluyordu. Bir de o dönemde tahvil ihracında bir sınırlama vardı, Erol Bey onu yıkamıyordu. Hürriyet Holding Erol Bey'in eline geçinceye kadar bu durum böyle sürdü gitti.

Ve gelelim Hürriyet Holding'in yönetiminin Erol Simavi'nin eline geçmesine... Taraflar, 24 Mart 1970 günü Alayköşkü Caddesi, Eryılmaz Sokak No: 13 adresinde toplanmışlardı. Osman Nuri Torun'un teklifiyle Memduh Yaşa başkanlığa seçilmiş, divan kâtibi ve rey toplama memurları tespit edilmişti. Genel Kurul, olağan sıkıcılığıyla ilerliyordu...

97407 ticari sicil numarası ile 1 milyon 250 bin TL sermayeyle kurulan şirketin 1000 TL itibari kıymette, 500 paya tekabül eden 500 bin TL'si Haldun Simavi, 500 bin TL'si Erol Simavi, 35 paya tekabül eden 35'er bin TL'si nakit olarak Fatma Melek, Emine Belma, Hamdi, Süleyman, Aliye, Sedat, Saffet Simavi ve 5 paya tekabül eden 5 bin TL'si Memduh Yaşa tarafından taahhüt edilmiştir.. A grubu hisse senetleri, yan yarıya Haldun ve Erol Simavi'ye tahsis edilmiştir. 20.01.1968 tarih ve 3261 sayılı Türkiye Ticaret Sicili gazetesinden.

Yeni meclis üyelerinin seçilmesine sıra geldiğinde toplantı bir parça hareket kazanmış; Osman Nuri Torun, İdari Meclisi Üyeliklerine sırasıyla Erol Simavi, Memduh Yaşa ve llhami Alıncak'ı önerirken;

Memduh Yaşa, bu teklife teklifle karşılık vermişti:

“llhami Alıncak’ın yerine sayın Haldun Simavi’yi aday gösteriyor, diğer iki aday için sayın Torun’un teklifine katıldığımı bildiriyorum.”

Fakat oylamaya geçildiğinde, hava aniden gerginleşmişti. Osman Nuri Torun, Haldun Simavi’nin on sekiz yaşını dolduran oğlu Hamdi için kayyumluk müessesesinin işleyemeyeceğini, dolayısıyla Hamdi Simavi adına oy kullanılamayacağını savunuyordu. Ancak ilginç olan, Hamdi Simavi’nin kayyumu olarak tayin edilen llhami Alıncak’ın da, beklenmedik bir şekilde, Torun’u desteklemesiydi. Memduh Yaşa, kayyumluk sıfatı kalmadığı fikrini benimseyen Alıncak’ın, Hamdi Simavi adına tebligat kabul ederek genç adama bildirim yapılmasını engellemiş olduğu fikrini savunmuşsa da, neticeyi değiştirememişti. Avukat llhami Alıncak, reşit bir kişi adına oy kullanmaya yetki sahibi olmadığını vurgulayarak, genç adama iki gün önce tebligat yapıldığına işaret etmişti! Oysa Hamdi, yurt dışında okuyordu!

Bu raundun galibi, Erol Simavi’ydi! Hamdi’nin oy kullanamaması, babasını Hürriyet Holding yönetiminden koparırken; amcasını holdingin ‘idare Meclisi Başkanlığı’na taşımıştı. Boynuz kulağı geçmişti... Bu oylamada, annesi Fatma Melek Simavi’nin de desteğini arkasına alarak ağabeyini alt etmeyi başaran Erol Simavi’nin keyfine diyecek yoktu.

HALDUN SİMAVİ “HÜRRİYET”E DÖNÜYOR

Haldun Simavi, 1970 sonbaharında rekabeti bir kenara bırakıp her şeye rağmen kardeşinin yardımına koştu. Kardeşinin gazetecilik dışı girişimlerini tasvip etmediği, çok kazanmaktan dem vuran bazı yakın arkadaşlarından hoşlanmadığı, hatta hayat tarzını onaylamadığı halde, Hürriyet’in sallanmakta olduğu gerçeğine kayıtsız kalamamıştı.

Erol Simavi panik içindeydi. Gerçi Haber Ajansı konusunda desteğini istediği Muammer Kaylan’ı, genel yayın müdürlüğüne ‘evet’ demeye ikna ederek bir taşla iki kuş vurmuştu. Ancak Babıâli’de ‘İyi gazetecidir’ diye bilinen Kaylan da, Hürriyet’teki kan kaybına derman olamamıştı. Orhan Erkanlı’nın telkiniyle telif hakkı satın alınan Yassıada komutanı Tarık Güryay’ın hatıratının, görev almasından bir süre sonra yayınlanmaya başlanması Hürriyet’in çiçeği burnundaki genel yayın müdürü için büyük talihsizlikti! Kamuoyuna ‘Cumhuriyet tarihinin en büyük hatıratı’ olarak sunulan “Yassıada’da Kumandan Bendim” başlıklı dizi yazıda neler yoktu ki! Celal Bayar’ın, Tarık Güryay’ın karşısında hüngür hüngür ağlaması... Menderes’in yalnızlıktan çocuk gibi korkması... Trabzon milletvekili Osman

Turan'ın, ada komutanını gördüğü halde istifini bozup ayağa kalkmayınca hücre hapsiyle cezalandırılması... Odalara yerleştirilen cihazlarla ada komutanının eski iktidar mensuplarının tüm konuşmalarını dinlemesi... Tarık Güryay'ın, Demokrat Partili Bumin Yamanoğlu'nu dövdüğünü itiraf etmesi... ve işte itiraf ediyorum: O gün ona ibreti alem için gerçekten mükemmel bir sopa attım. Gece yarısına doğru onu attığım hücreden çıkardığımda, süt dökmüş kediye dönmüştü.

Hesap çarşıya uymamış; okuyucu, Güryay'ın hatıratına büyük tepki göstermişti. Tiraj düşmeye devam ediyordu... Erol Simavi, son bir yıl içinde gazetenin kilit noktalarına getirdiği bazı yöneticileri yerlerinden oynatması gerektiği gerçeğiyle karşı karşıyaydı. Üstelik o yöneticilerden biri de yakın dostu Orhan Erkanlı'ydı! Peki, ama Orhan'a işlerin bu şekilde gidemeyeceğini nasıl söyleyecekti? Başını ellerinin arasına almış, kara kara düşünüyordu!

O günlerde, 19 Haziran 1970 tarihli Hürriyet'te yayınlanan "Başbakan için tek yol: İstifa" başlıklı makalenin doğurdukları da, Erol Simavi'nin ağzının tadını kaçırdı. Erol Simavi, Hürriyet'in Babıâli'deki rekabette adından söz ettirebilmesi için, ofset sistem yeni baskı makineleri ithal edilmesini olmazsa olmaz olarak görüyordu. İktidardaki AP hükümeti, ithal lisansının iplerini elinde tutuyordu. Oysa Hürriyet imzasıyla Demirel'i istifaya davet eden makale, işleri Arap saçına döndürmüştü. Hürriyet'in geleceği için aklından türlü senaryolar geçiyordu:

Ağabeyim Hürriyet'e borçlu kalmadı mı? O halde, ondan Günaydın'ın kullanmakta olduğu ofset makineleri isteyebilirim.

Ofset makineleri geri istemek niyetiyle gittiği toplantıda, ağabeyinin yardım teklifiyle rahat bir nefes aldı. Araları açık olan iki kardeş, aylar sonra ilk kez bir araya geliyordu. Memduh Yaşa, Simavi kardeşlerin uzlaşmasına vesile olan koşulları, "Bu alacak-verecek meselesiyle ilgili olarak Erol Bey bana mektup yazmıştı. Hakemim ya! Hürriyet para, ya da malını istiyor. Haksız değil, ama ben de kardeşler arasında ihtilaf çıksın istemiyorum. Haldun Bey'i mümkün olduğunca telkin ediyorum, ama ötekiler Erol Bey'i tahrik ediyorlar. Bu mektubu alınca, Haldun'a durumu anlattım. 'Ara Erol'u!' dedi. 'Ben aramayayım sen ara,' deyince kardeşini aradı. Ne konuştularsa, Erol'a, 'Yavrum, gel buluşalım!' dedi," şeklinde anlatacaktı:

Kalktık, Divan Oteli'ne gittik. Divan Oteli'nin içinde 'Bodrum' diye bir salon vardı. Üçümüz oraya kapandık. Bir şişe içki getirdiler. O bir şişe viski bitti, toplantı bitmedi.

Bu toplantı, Hürriyet ve Günaydın kulislerinde epeyce konuşulacak; hatta Erol Simavi'nin o gün ağabeyinin karşısında hayli duygusallaştığı söylentisi de kulaktan kulağa fısıldanacaktı. Toplantı sonucunda alınan karar ise, Hürriyet'in bazı üst düzey yöneticileri için darbe niteliğindeydi. Haldun Simavi, Hürriyet'e geri dönüyordu!

PERSONEL HIÇKIRA HIÇKIRA AĞLADI

"Necati! Hürriyet'e gidiyoruz yavrum..."

"Hayrola Haldun Bey?"

"Erol yardım istedi. Gideceğiz ve orada temizlik yapacağız!"

1970 yılının bir Eylül sabahıydı. Necati Zincirkıran yanında, Ahmet Uran Baran birkaç adım arkasında, Babıâli yokuşunu zinde adımlarla tırmandı Haldun Simavi... Hürriyet'in kapısından içeri girdi... Doğrudan merdivenlere yöneldi... Haldun Simavi asansör kullanmazdı... İlginç fikirleri olan bir insandı... Şişmanlığı, tembellikle ilişkilendirerek müessesesinde kilolu çalışanlar istememesi de bunlardandı. Doğrusu, kendi fiziğine de hayli dikkat ediyordu. Kırk dört yaşında, halen filinta gibiydi. Merdivenleri seri adımlarla çıktı ve odasına yöneldi. Bir buçuk yıl önce bırakıp gittiği odasının kapısında içeri girerken ilk talimatını verdi:

"Necati, sen çocukları tanırsın. Söyle, toplansınlar..."

Lafı uzatmazdı Haldun... Kısa kısa cümleler kurar, çoğu zaman da cümlesini bitirmeden talimatlarının algılanmasını beklerdi. Onunla çalışabilmek için leb demeden leblebiyi anlayabilmek önemliydi. Başyazar Ecvet Güresin'den tutun da en genç muhabirine dek hemen herkesin, heyecan içinde konuşmasına kilitlendiği o ilk toplantıda da detaya girmedi:

"Arkadaşlar bugünden itibaren Hürriyet'in yönetimini biz ele alacağız. Bizim işimiz sadece 'gazeta' yapmak. Başka işimiz yok ve hiçbir zaman da olmayacak. Gazetecilik yapmak isteyen burada kalır. İstemeyen gider."

'Gazeta' derdi Haldun Simavi... "Bizim işimiz sadece gazeta yapmak" derken, emekli mütercim Leyla Soykut'un hıçkırıklarını tutamaması da Simavi ve beraberindekilerin gözünden kaçmamıştı!

Hürriyet, tarihinin en sancılı dönemini böylece noktalıyordu. Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık Anonim Şirketi'nin 2 Eylül 1970 tarihli yönetim kurulu toplantısında, Orhan Erkanlı'nın istifasının kabul

edilerek geçmiş hizmetleri dolayısıyla teşekkür edilmesi kararı alındı. Aynı gün, ikinci kez toplanan yönetim kurulunda Haldun Simavi'nin yönetim kurulu başkan vekilliğine getirilmesi kabul edildi. Bu köklü değişiklik, 4 Eylül 1970 günü Hürriyet gazetesinin künyesine de yansıyacak ve Erol Simavi adı künyeden tamamen çıkarılırken, Hürriyet A.Ş. adına sahibi ifadesinin karşısında Haldun Simavi yer alacaktı.

"EROL'LA OLMUYOR"

Erol Simavi, yüzüne karşı, "Bu iş böyle yürümüyor!" diyemediği Orhan Erkanlı'ya, "Ağabeyim gazetenin yönetimine el koydu," söyleminin ardına saklanarak, "Hoşça kal!" diyordu. Haldun'un yönetimi devralmasını kabul ederken, yaptığı hesaplarından biri de buydu.

Erol, mahçup kişiliğinin de etkisiyle, 'Bu iş böyle yürümüyor' noktasına gelindiğinde daima kaçak güreşmeyi tercih ederdi. Ayrılık çanlarının çalmakta olduğunu hissettiğinde, yüz yüze konuşmak yerine ya mektup yazar, ya da son cümlelerini üçüncü şahıslar kanalıyla söylemeyi tercih ederdi. Kimilerine göre, Erol Simavi'nin sıkılma noktasıydı bu... Erkanlı'nın, Hürriyet'ten ayrılması o günlerde Babıâli'de bu şekilde yorum bulmuş; örneğin dönemin sivri dilli dergilerinden 7 Gün, Erol Simavi'nin Orhan Erkanlı'yla süregelen dostluğundan usandığını açıkça yazmaktan geri durmamıştı:

...Erol Simavi ile Orhan Erkanlı arasında içki arkadaşlığı ile başlayan dostluk, iş ilişkisine dönüşünce başlangıçtaki balayı bitti ve küçük Simavi -adeti olduğu veçhile- Erkanlı'dan bir süre sonra sıkıldı. Simavi'lerin küçüğünün bu değişmez adetidir. Kadın ilişkilerinde de bu böyle olmaktadır. Küçük Simavi, bir an sıkılır, köprüleri atar ve dostluklarını bir kalemde çiğner geçer...

Erol Simavi, Erkanlı'nm, Haldun Simavi'nin Hürriyet'e geri dönmesini istifaya davetiye olarak algılayacağını biliyor olmalıydı! Orhan Erkanlı'nın oğlu Yavuz Erkanlı, babasının Haldun Simavi'nin Hürriyet'ten içeri adımını attığını öğrendiği anda istifasını yazdığını doğrulayacaktı:

Babamın Haldun Simavi'yle çalışabilmesi mümkün değildi. Erol Bey'in, ağabeyine devrettiğini duyunca hemen ayrıldı. Ama hatırladığım kadarıyla zaten ondan önce bitmişti. Ayrılacaktı... Haldun Simavi'nin gelişini belki de, "Orhan nasıl olsa Haldun'la çalışmaz," diye planladılar. Zaten babam da, "Haldun'la çalışmam!" diye açıkça söylüyordu. Onunla bir dostluğu yoktu. Sempatisi yoktu.

İşe ihtiyacı da yoktu. Fakat belirtmem lazım, bu olaylardan önce de babamın evde, “Erol’la olmuyor,” şeklinde konuştuğuna da tanık olmuştum. Son dönemde Erol Abi’yle sorunlar yaşıyordu. Yetki kargaşası ve huzursuzluk problemin nedeniydi. Orada işinden çıkartılan insanlar, çıkartılıp da, “Teşekkür ederim,” dememişti tabii. Bu insanların Erol Abi’yle dostlukları vardı ve onun beynini yıkadılar. “Yanlış seçim yaptın, Erkanlı’yla bu iş yürümez,” diyorlardı ve Erol Bey de etki altında kalıyordu...

Erol Simavi, kırk bir yıl boyunca sürdüreceği gazete patronluğunun en sıkıntılı dönemlerinden birini böylece atlatmıştı. Noktaladığı sadece iş hayatının buhran dolu bu bir yılı mıydı? Hayır... Orhan Erkanlı’yla süregelen dostluğuna da set çekiyordu. O günden sonra, ‘Küçük Simavi bir anda sıkılır, köprüleri atar’ savını doğrularcasına Erkanlı’yla dostluğu zayıflayacak, samimiyeti azalacaktı.

GENEL YAYIN MÜDÜRÜ SIRRA KADEM BASTI

Bir dönem kapanmıştı. Ama bu dönemin marazlı ürünlerini biçmek, Haldun Simavi ve arkadaşlarına düştü. Haldun Simavi, bir yandan yeni logo, orta gazete gibi ataklarla tiraj kaybını durdurmayı hedeflerken, bir yandan da gazete içinde bozulan dengeleri tesis etmeye çalışıyordu. Fakat yönetimi devralmasını takip eden günlerde yaşanan tuhaf bir olay, ‘soğukkanlıdır ve duygularını asla dışa vurmaz’ diye bilinen Haldun Simavi’yi bile epeyce şaşırttı. Hürriyet Genel Yayın Müdürü Muammer Kaylan sırra kadem basmıştı!

“Yavrum, Muammer nerede?”

Oysa Muammer Kaylan, bir gün evvel görevinin başındaydı. O akşam üzeri işinden çıkarken ertesi gün geç geleceğine dair bir not bırakmadığı gibi, haber toplantısı öncesinde de mazeret bildirmemişti. Sekreterlerin, genel yaym müdürüne ulaşma çabaları bir sonuç vermemiş; haber toplantısı sırasında Haldun Simavi’nin sorduğu, “Muammer nerede?” sorusu havada asılı kalıvermişti:

“Bulun şu adamı! Neredeyse gelsin...”

Kaylan’ın akıbetini öğrenmek üzere Yeşilköy’deki dairesine bir muhabir gönderen Yazı İşleri Müdürü Yüksel Baştunç, Kaylan’ın sihirli bir el dokunmuşçasına ortadan kaybolduğunu öğrenecekti! Yüksel Baştunç anlatıyor:

Haldun Bey toplantıda, “Bulun bu adamı,” deyince bir muhabir arkadaşı , sanıyorum Acar Şölen’di, Yeşilköy’deki evine yolladım. Bu arkadaşımız, “Evde bir tek boş elbise askıları kalmış,” dedi. Uçakla

Türkiye'den ayrılmış! Biz de durumu Haldun Bey'e ilettik.

Muammer Kaylan, sessiz sedasız Türkiye'den kaçmıştı! Üstelik macera filmlerini hatırlatan bir kaçış öyküsüydü bu... Orhan Erkanlı tarafından şahsına tahsis edilen Anadol marka otomobili, dikkat çekmemeye özen göstererek bir gece önceden Vatan gazetesinin yanındaki Hürriyet otoparkına bırakmış, o gece hızla eşyalarını toplamış ve ertesi sabah eşini de yanına alarak evi erkenden terk etmişti. Kaylan, "Daha önce de kaçma, kaçırma tecrübem vardı," diyecek ve bu ilginç kaçış öyküsünü şöyle anlatacaktı:

Daha önce de Adnan Menderes devrinde şarkıcı Şükran Özer'i, Irak Kralı Faysal'ın amcası Prens Abdulilah'ın elinden kurtarmak ve bir skandalı önlemek için Bağdat'tan kaçırmıştım. Bu yüzden adam kaçırmak ve kaçmak konularında tecrübem vardı. Bu tecrübe bana yardımcı oldu. Şükran Özer, Bağdat'a Münir Nurettin'in idaresindeki müzisyenlerle, Başbakan Adnan Menderes'e refakaten gitmişti. Prens Abdullah, Şükran'a balta olup peşine iki hafiye takınca, Tütüncü İhsan ile evli olan Özer Bağdat'ta kapatılmaktan korkmuş ve Menderes'e yardım için yalvarmıştı. Menderes de, Yeni Sabah gazetesinin sahibi Safa Kılıçlıoğlu'ndan olabilecek bir skandalı önlemek için kadının kaçırılmasını istemişti. O günlerde Yeni Sabah'ta çalışıyordum ve Şükran Özer'i kaçırma işi bana düşmüştü...

O sabah, eşimle birlikte takip edilmeden Yeşilyurt'daki tren istasyonuna yürüdük. Oradan bir faytona binerek havaalanına gittik. Viyana'ya bir uçak vardı. Dikkatleri üstümüze çekmeden bu uçağa bindik ve Viyana'ya gittik. Bir süre Avusturya'da, eşimin annesinin evinde kaldık. Ondan yardım görüp, kendimize geldikten bir süre sonra Amerika'ya gittik...

"ÖLÜM TEHDİTLERİ ALDIM"

Peki, Hürriyet'in genel yayın müdürünü kaçmaya zorlayan sebepler neydi?

Muammer Kaylan, kimilerine göre, New York'taki yaşantısını hiçbir zaman aklından çıkaramamış; Türkiye'deki hayata adapte olamamıştı. Dönemin bazı tanıklarıysa, Amerika'dan tepeden inme bir şekilde getirildiği düşünülen yeni genel yayın müdürünün, iç bünyede rahatsızlık doğurduğunu belirtecek; buna mukabil, gazete içindeki hemen her birimi sarıp sarmalamış olan umutsuzluk, güvensizlik ve panik atmosferini değiştirmeye Kaylan'ın da soluğunun yetmediğinin altını çizeceklerdi. Hürriyet'in bu buhranlı döneminde 4 ay 23 gün boyunca genel yayın müdürü koltuğunda oturan Muammer Kaylan ise

bu soruya, “Bir yandan ölüm tehditleri, takipler; diğer yandan Hürriyet’in içinde bana karşı yapılan sinir savaşı ve iftiralar hayatımı zehirledi. Kâbusa çevirdi,” diye cevap verecek; “Başbakan için tek yol: İstifa” başlıklı makalenin Hürriyet imzasıyla yayınlanmasının ardından peşine hafiyeler takıldığını, mektuplarının açıldığını ve telefonda ölüm tehditleri aldığını iddia edecekti. İşte o günlerde, Milliyet gazetesi Yazı İşleri Müdürü Turhan Aytul’dan aldığı bir uyarı, korkulannı tetikleyerek her şeyi bırakıp kaçmasına neden olmuştu:

Milliyet'te görevli Turhan Aytul iyi ve itimat ettiğim bir arkadaşımdı. Bir gün telefonla beni aradı ve “Haberler kötü!” dedi:

“Seni öldürmek için plan hazırladıklarını duydum... Dikkat et, sen de bir kazaya kurban gidebilirsin!”

Aytul böyle konuşunca, “Beni nasıl öldürebilirler?” diye düşünmeye başladım. Maalesef, o günlerde Türkiye’de iyi de tanınıyordum...

Sokakların öğrenci gösterileriyle inlediği, sağ-sol çatışmalarının, manşetlerden düşmediği kara günlerdi. “Seni öldürmek için plan hazırladıklarını duydum” bilgisini, aldığı tehdit telefonlarıyla birleştirdiği andan itibaren ‘kim vurdu’ya gitme endişesi beynini kemirmeye başlamıştı. Gerçi, o dönemi yaşayan pek çok gazetecinin paylaştığı benzer korkuları yaşamakta olan Erol Simavi, nümayişçilere karşı kendini koruma ihtiyacı duyabileceği düşüncesiyle odasına Kırıkkale bir tabanca yollamıştı. Fakat Muammer Kaylan, tabanca taşıyacak yapıda bir insan değildi. Tabancayı geri gönderdi. Oysa, “Peşimdeki hafiyelere karşı kendimi nasıl koruyacağım?” sorusu aklından çıkmıyordu. Üstelik tüm bu korkular yetmezmişçesine, gazete içinde sahnelenen Bizans oyunları da onu canından bezdiriyordu!

Muammer Kaylan, günlerce süren ısrarın üzerine genel yayın müdürlüğüne “Evet” demiş; fakat çok geçmeden Erol Simavi’yle çalışabilmenin hiç de kolay olmadığını düşünmeye başlamıştı. “Hürriyet binasında aldığım kararlar, Divan Oteli’nin barında iptal ediliyor ve başka kararlar alınıyordu. İş tayinleri bardan yapılıyordu,” cümlesiyle, karşısına çıkan güçlükleri birkaç örnekle ortaya koyacaktı. Üstelik New York’tan İstanbul’a döndüğü günden bu yana ne Orhan Erkanlı, ne de Nezih Demirkent’le yıldızı barışmıştı! Erkanlı’nın, Hürriyet gibi bir gazetenin genel müdürlüğünü yürütebilecek kabiliyeti olmadığım düşünüyor; Demirkent’in, genel yayın müdürü olabilmek için yanıp tutuştuğuna inanıyordu. Bu iddiasını, bir de anekdotla süsleyecekti:

Mart 1970'de İstanbul'a dönmüştüm. (...) Erol, gider gitmez Divan Oteli'nin barında bana genel yayın müdürlüğü teklif etti ve bunu birkaç kez tekrarladı. Kabul etmedim... Hürriyet'le aramda bir tazminat işi vardı. Amerika'ya gittiğim zaman maaşımın yüzde doksandan fazlası 'masraf olarak ödeniyordu. Erol Simavi, bunu bir fırsat bilerek bana düşük maaştan 17 bin lira tazminat ödemişti. Benimle aynı dönemde çalışanlar, tazminatlarını tam maaş üzerinden almışlardı; en azından 300-400 bin lira... Bu durumu Divan'ın barında Erol Simavi'ye anlattım ve "Sen benim hakkımı yedin," dedim:

"Şimdi de bana genel yayın müdürlüğü teklif ediyorsun!"

Bir süre sonra, Nezih Demirkent'in de bulunduğu üst düzey bir toplantıda Orhan Erkanlı bana dönüp, "Biz senin tazminatını 300 bin lira olarak ödeyeceğiz. Sen de genel yayın yönetmeni olmayı kabul et. Eğer etmezsen, Amerika'daki büroyu da kapatacağız," dedi. Bu da viski içilen bir toplantıydı. Ben, "Peki!" dedim. Nezih Demirkent "Kabul ediyorum," dediğimi duyunca elindeki viski bardağını büyük bir hınçla sıkıştırdı. Bardak elinde parçalandı! 1970 yılının Nisan ayıydı...

"Başbakan için tek yol: İstifa" başlıklı başyazıdan sonra, Nezih Demirkent'in eline bir fırsat verilmiş oldu...

"AYRILMASAYD1K BİLEĞİMİZİ KİMSE BÜKEMEZDİ"

Başbakanı istifaya davet eden başmakalenin Erol Simavi'nin hop oturup hop kalkmasına neden olduğu doğruydu. Hürriyet'in, Başbakan Demirel'le süregelen ilişkilerine hassasiyet gösterdiği bir süreçten geçmekte olduğu da... Fakat Günaydın'da Demirel'e karşı göze göz dişe diş bir mücadele sürdüren Haldun Simavi'nin geri dönmesiyle, Hürriyet'te de iktidara karşı sert muhalefet rüzgârı esecekti. Artık Başbakan Demirel aleyhinde kaleme alınan hemen her haber, gazetenin birinci sayfasında yer bulabiliyordu. Fakat Muammer Kaylan için, artık ne Haldun Simavi'nin Hürriyet'e dönüşü, ne de onu bir kenara çekerek beraber çalışmayı arzuladığını vurgulaması anlam taşıyordu. Genel yayın müdürü, o günlerde inceden inceye içinde bulunduğu girdaptan kendini nasıl kurtaracağının hesabını yapıyordu.

Fakat bu kaçış serüvenini takip eden birkaç ay içinde, gazetesinin zarar göreceği endişesine kapılan Erol Simavi'nin, yeniden Demirel'e oynamaya karar vermesi kardeşler arasında bir fırtına daha koparacaktı. Bakın Necati Zincirkıran, Haldun Simavi'nin Hürriyet'i geri dönmemek üzere terk etmesine neden olan bu fırtınayı anılarında nasıl anlatıyor:

Bizim, Başbakan Demirel'le kavgamız vardı Günaydın'da. Erol Simavi Hürriyet'in bu kavgadan zarar görebileceğinden korktu. Çünkü Adalet Partililer her yerde Günaydın gazetesinin satışını önlemeye çalışıyorlardı. Bu arada Günaydın'a ilan verilmemesi için de bir kampanya başlatılıyordu. Erol, bunları ağabeyine anlatınca Haldun Bey de fena halde kızıp Hürriyet'i bıraktı. Günaydın'a döndü. Böylece Erol Simavi, korkudan Demirel kavgasında ağabeyini yapayalnız bırakıyordu..."

Böylece, Simavi kardeşler, bir daha aynı çatı altında çalışmamak üzere ayrılıyordu. Tarih 25 Ocak 1971 idi. Oysa Erol Simavi, Hürriyet'in 1994 yazında Aydın Doğan'a satıldığının açıklanmasının ardından, son kalesi de düşmüş olan Simavi İmparatorluğu'nu anlatan bir dizi yazı hazırlamak üzere harekete geçen Necati Zincirkıran'a, "Ağabeyimle ayrılmasaydık Hürriyet satılmazdı!" diyecekti:

Bak Necati, biz ağabeyimle 1968'de ayrılmasaydık bugün bileğimizi kimse bükemezdi... O zaman çocuklar da başka türlü yetişirdi. Kendi gücümüzü kendimiz böldük. Biz kuvvetli kalsaydık bugün basın ve TV dünyasında bir numara olurduk. Doğru mu söylüyorum acaba?

1968 yılında işlerini ayıran iki kardeş, baba mirası Hürriyet'i düştüğü güç durumdan kurtarmak amacıyla 1970 yılı sonbaharında bir araya geliyor; ancak bu fırsatı da değerlendiremiyorlardı. Bu ayrılığın ardından Haldun Simavi, Hürriyet'teki hisselerini peyderpey Erol Simavi'ye satarak, kardeşiyle ticari bağlarını birkaç yıl içinde tamamen koparacaktı. Fakat Hürriyet hisselerinin ağabeyden kardeşe satışı sırasında bile uzlaşmazlıklar yaşanabiliyor; anlaşmazlık inatlaşmaya dönüşebiliyordu. Hatta bunlardan birine son noktayı koymak Belma Simavi'ye düşmüştü. Tuncer Bicioğlu anlatıyor:

Nezih Demirkent genel müdür, ben reklam müdürüydüm... Bir gün, Haldun Simavi'nin hisselerinin yüzde 25'ini sattığı bilgisi ulaştı. Paramız vardı... Yöneticiler olarak, Erol Bey'e bu hisseleri almamız gerektiğini söyledik. Erol Bey, "Almayacağım!" dedi. Israr ettik... Erol Bey direndi ve almayacağını söyledi. Bir gün Nezih Bey benim odama girdi, "Kalk, gidiyoruz," dedi. Belma Hanım çağırmış... Bindik arabaya ve Ayazpaşa'daki evine gittik. Belma Hanım, "Haldun Bey Hürriyet'in hisselerinin bir kısmını satıyormuş!" dedi. Biz de "Evet!" dedik:

"Peki niçin hisseleri almıyorsunuz?"

"Erol Bey istemiyor..."

"O halde ben, Sedat Simavi'nin gelini ve Erol Simavi'nin eşiyim. Daha

önce bu gazetenin güç bir durumunda neyim var neyim yoksa vermiştim. Ve Erol Simavi bana, daha sonra çok daha değerlilerini almıştı... Şimdi sizden o hisseleri almanızı istiyorum! Alın bu anahtarı...”

Bir kasa anahtarı uzatıyordu... Çok etkilendik tabii. Bir yandan da bu durumu Erol Bey’e nasıl kabul ettireceğimizi düşünüyorduk. Fakat Belma Hamm’ın, mücevherleri dahil her şeyini Hürriyet için verdiğini anlattığımızda, o da çok duygulandı...

Simavi kardeşler, Haldun Simavi’nin 1977 yılında gazete ve dergilerinin dağıtımını yapan Hür Dağıtım’dan farklı bir komisyon istemesi sonucu bir kez daha uzlaşmazlığa düşeceklerdi. Haldun’un, gazete ve dergilerinin dağıtımını rakip şirket GAMEDA’ya vermesiyle sonuçlanan bu ihtilaf, babaları Sedat Simavi’nin temellerini attığı imparatorluğun güç kaybetmesinde önemli rol oynayacaktı. Necati Zincirkıran, imparatorluğun çöküşünü üç ana nedene bağlayacaktı:

Birincisi, iki kardeşin 1968 yılında ayrılması, ikincisi Simavi ailesindeki çocukların işi sırtlayıp götürecek şekilde yetiştirilememesi, tabii bir de iki kardeşin de birer erkek çocuğunun vakitsiz ölmesini de ilave ettikten sonra, üçüncüsü Haldun Simavi’nin 1977’de Hür Dağıtım’ı terk etmesidir. Bu nedenler asla gözardı edilmemelidir, imparatorluk, özellikle bu olayla güç kaybetmeye başlamıştır.

Hanedan

“...incelerseniz, gerek Hamdi, gerek Saffet’in ölümleri bir bilmecedir. Saffet Simavi dünya tatlısı, çok sevimli bir çocuktu. Saftı... Çevre edinmek, başarı kazanmak arzusu içindeydi. Ailede sevilir; ama önemsenmezdi. Bir gece hem teskin edici ilaç, hem de gittiği bir kulüpte alkol almıştır. O sabah apar topar Erol Bey’in evine gittiğimde, evde bir sessizlik vardı. Çocuk yatakta sıcak yatıyordu. Belma Hanım perişandı. Öldüğüne inanamıyordu. Belma Hanım’ın yanında erkek kardeşinin kızları vardı. Çocuğu hemen arabaya koyduk, panik içinde Amerikan Hastanesi’ne götürdük. Doktor öldüğünü, hastaneye geldiğinde ölü olduğunu söyledi. Bunu da Belma Hanım’a söylemek bana düştü!.. Dondu kaldı. O yıllarda alkole düşkündü. Eve döndük, içkisini aldı. ‘Saffet’in sevdiği şarkıları çalalım,’ denildi. Evde böyle bir atmosfer vardı. O gün evin hali hayli ilginçti. Eve gelen gidenler... Bir taraftan içki içiliyor, bir taraftan Saffet’in sevdiği şarkılar çalınıyordu. Yani karmakarışık bir yapı vardı...” (Nezih Demirkent)

Geçen yıllarla birlikte hanedanlık genişliyordu... Hamdi Simavi, 2 Şubat 1973 günü hayatını Ayşe Füsun Kıvanç’la birleştirdi.

Hamdi, Haldun Simavi’nin büyük oğluydu. Genç adama, ikiye bölünmüş Simavi İmparatorluğu’nun Günaydın kanadında, Haldun Simavi’nin zamanı geldiğinde tahtını devredebileceği en güçlü aday gözüyle bakılıyordu. Bu öngörünün dayanağı, Hamdi’nin aklının fikrinin gazetecilikte olmasıydı. O kadar ki, yüksek öğrenim için gönderildiği ABD’den ani bir kararla dönüp gelecek ve İstanbul’a ayak basar basmaz ardı ardına sorduğu sorularla Günaydın gazetesi Personel Müdürü Erhan Sungur’u şaşırtacaktı:

O gün, Hamdi Bey’i havaalanında ben karşıladım. Eve gidecek, yorgun... İnanın bana, yolda, “Babam nasıl, İstanbul’da hayat nasıl?” diye sormadı, ilk sorduğu soru:

“Pay kuponu tuttu mu, ne durumda?”

Şaşkına döndüm, “Fena değil,” dedim. “Boş ver diğer şeyleri, sen pay kuponunu anlat bana! Bu pay kuponu önemli bir hadise. Zaten babamla da konuştum... Türkiye’de nasıl uygulanıyor, nasıl yapılıyor, onu merak ediyorum?” dedi. Ben, o gün, Hamdi Bey’in bir gün patron olacağını ve Haldun Bey’in selefi durumuna geleceğini düşündüm.

Pay kuponu, Günaydın gazetesinin ABD basınından devşirdiği bir uygulamaydı. Özetle, Günaydın kuponları yayınlıyor, okuyucular kesip biriktiriyor, biriktirdikleri kupon miktarına bağlı olarak pay kuponu mağazalarındaki ürünlerden birini ya da birkaçını alabiliyorlardı. Bu uygulama o kadar ilgi görmüştü ki, bazı açıkgöz vatandaşların ücret karşılığı kupon sattığı, hatta Başbakan Demirel ile Günaydın gazetesi arasındaki kavga sürerken, Günaydın nüshalarını yakarak protesto eden Adalet Partililerin, gazeteleri ateşe vermeden önce pay kuponlarını kesip ceplerine attığı dahi görülmüştü! İşte genç Hamdi, uçaktan iner inmez Amerika'da tanık olduğu bu ilginç promosyonun Türkiye'de tutup tutmadığını soruyordu! Nitekim Günaydın çatısı altında önce, pay kuponu ve onun benzeri bir uygulama olan kâr pulunu hayata geçiren Erdoğan Arıpınar'la birlikte çalışacaktı. Bir süre Günaydın'ın havasını soluyacak ve ardından Adam dergisini çıkarmaya başlayacaktı.

Hanedanlık genişliyordu demiştik... Hamdi Simavi, hayatını Ayşe Füsun Kıvanç'la birleştirdiğinde yirmi iki yaşını doldurmamıştı. Üstelik gelin de en az damat kadar gençti.

Füsun, Mehmet Hicri Kıvanç ile Kadriye Elif Kıvanç'ın kızlarıydı. Babası Hicri Kıvanç, dönemin gözde markalarından Ömür Yoğurtları'nın ortağıydı. Ancak Füsun Kıvanç'ın bir özelliği daha vardı. O Şubat günü nikâh defterine imza atan güzel gelin, yakın zamana kadar Erkanlı soyadını taşıyordu!.

ORHAN ERKANLI'NIN GELİNİYDİ

Hamdi'nin ilk, Füsun'un ikinci evliliğiydi. O gün evlilik yeminini, nikâh defterine attığı imzayla perçinleyen güzel gelin, ilk evliliğini Orhan Erkanlı'nm oğlu Yavuz'la yapmıştı.

Yavuz Erkanlı, dış görünümü itibariyle ilk bakışta babasını hatırlatan yakışıklı bir gençti. Açık renk gözlerinden cin gibi bir delikanlı olduğu anlaşılabiliyordu. Üstelik hızlı, delidolu bir hayat yaşıyordu! Genç adam, İngiltere'de mühendislik okuyordu. Füsun'la, tatil için geldiği İstanbul'da arkadaşları vasıtasıyla tanıştı. İstanbul'da temeli atılan arkadaşlık Londra'da ilerledi... Son nokta, nikâh masasıydı. Fakat Yavuz Erkanlı'ya göre, bitmeye mahkûm bir evlilikti bu... Erkanlı, ilk evliliğini, "Zaten ayrılmak için evlenmiştik. Bizimki bir evlilik değildi doğrusu," sözleriyle değerlendirecek ve ekleyecekti:

Ben on dokuz-yirmi yaşlanndaydım. Füsun da on yedi, bilemediniz on sekiz... İstanbul'da Çınar Otel'de evlendik. Hatta ben, o sırada babamla kavgalıydım. Görüşmüyorduk... Hez-Hür denilen babamın ve

Erol Abi'nin ortak olduğu havacılık firmasında görev alan gayrimüslim bir kadın vardı. Erol Abi'nin tanıdığıydı... Babam da bu hanımı o vesileyle tanımıştı. Bu hanım, Hez-Hür'de babamın altında müdür ya da müdür muaviniydi. Yetkiliydi ve şirketin batmasında o kadının da etkisi oldu. Biz bu kadın yüzünden babamla ters düşmüştük. (...) Kadının babamla yakınlığı vardı ve bu ilişkiyi suistimal edip onun ismini lekeleyebilecek duruma getirmişti. Ben bu kadını yazıhanede yakalamış ve saçlarını tıraş etmiştim. Yani biraz gözdağı verdim. Nitekim kadın da terk etti Türkiye'yi. O olaydan sonra babamla darıldık. Üç, dört sene hiç konuşmadık. Bu nedenle babam zaten evliliğimle de pek ilgilenmedi. Düğüne bile zoraki geldi. Nikâhtan sonra biz Füsun'la beraber Londra'ya gittik. Londra'da bir ya da bir buçuk sene evli kaldık...

Genç kızın çabalarına rağmen yürümemişti bu evlilik.

Füsun Kıvanç, Erkanlı'dan ayrıldıktan kısa bir süre sonra Hamdi Simavi'yle tanıştı. Erkanlı, iki gencin yakınlaşmasını, "Biz beraberken Belma Simavi sık sık Londra'ya gelirdi. Füsun, Belma ablayı benim vasıtamla gayet iyi tanıdı. Benden ayrıldıktan sonra da bir büyük olarak Belma ablasına sığındı. Zaten hayat tarzına da hayrandı. İşte bu arada Hamdi Simavi'yle tanıştırdılar," şeklinde anlatacaktı. Fakat ilk evliliğinde yakalayamadığı hemen her şeyi, ikinci evliliğinde bulmuştu Füsun Simavi... Üstelik 3 Şubat 1974 tarihinde dünyaya gelen Harun Simavi, çiftin mutluluğunu tamamlamıştı. Harun, Simavi İmparatorluğu'nun üçüncü kuşaktan ilk veliahtıydı.

Acıdır... Füsun ve Hamdi Simavi'nin çizmekte olduğu mutlu tablo, bir aile trajedisiyle son bulmaya mahkûmdu!

'SİMAVİ' OLDUĞU DÖRT YAŞINDA TESCİLLENDİ

Hanedanlık genişliyor demiştik... Harun'un dünyaya geldiği yıl, Gönül Yazar'ın kızı Yasemin babasının kütüğüne yazıldı. Böylece, annesinin tabiriyle Prenses Yasemin, Simavi soyadını, doğumundan dört yıl sonra taşıyabiliyordu. Yasemin, kapalı kapılar ardında büyütülen bir çocuktu. Gönül Yazar, "Yasemin'in varlığından çok yakın arkadaşlarımız haberdardı. Onun dışındakiler pek de emin değillerdi. Çünkü beni çocuğumla gören yok. Biz, hiç Yasemin'le beraber dışarı çıkmıyorduk. Bebeği her gün dadı dışan çıkarıyordu," sözleriyle, kızının varlığını ilk birkaç yıl kamuoyundan gizlediğini saklamayacaktı. Fakat annesi sahnelerin Taşbebek'i olunca Yasemin'i saklı tutmak elbette kolay değildi! Oyle ki donemin dergileri, Yasemin'in üç yaşma bastığı doğum gününde çok yakın bir dosttan 60 bin lira değerinde külçe altın geldiğinden tutun da, eşe dosta

‘düğünmüş gibi’ davetiyeler yollandığına, hatta küçük kızla annesinin yaşamakta olduğu Etiler’deki evin musluklarının altın olduğuna değin pek çok detayı kamuoyunun bilgisine sunabiliyorlardı. Ancak bebeğin babasının kimliğine gelince, işte bunu yazabilmek her babayiğidin harcı değildi. Öyle ki, Hürriyet grubunun TV’de 7 Gün isimli televizyon dergisini çıkarmasının ardından, isim hakkı nedeniyle Erol Simavi ve Hürriyet'e karşı gerek yayın yoluyla, gerekse hukuk yoluyla mücadele başlatan Kurtul Altuğ’un imtiyaz sahibi olduğu 7 Gün dergisi; ‘savaşta her yol mübahtır’ mantığıyla işi “Divan Oteli’nin viski kuşu”, “Çiş etmeyi âşık olmak sanan kişi” diyecek kadar ileri götürmesine rağmen, söz konusu Yasemin olduğunda okuyucuya ‘bulmaca’ sunmayı tercih edecekti. Küçük Yasemin ile Erol Simavi’nin fotoğraflarının yan yana yer aldığı 1 Nisan 1975 tarihli 7 Gün’de fotoğraf altındaki “Bulmaca” başlıklı yazı şöyleydi:

Yukandaki resmini gördüğünüz güzel yavrunun adı Yasemin’dir. Geleceği konusunda hiçbir kuşkusu yoktur. Çünkü küçük ve masum yavrunun dünyaya gelişini sağlayan adam, onun geleceğini düşünmüş ve yaş günlerinde avuç dolusu altınlar göndermiştir. Ama ne hazin, bu cici, bu talihsiz yavru, babasını görmekten, onu kucaklamaktan yoksundur. Çünkü baba, başka bir evin babasıdır. O nedenle bu yavru şimdi annesinin gönül dolusu şefkati yanında bir de bir baba sevgisi aramaktadır.

Kuşkusuz dünyanın çok yerinde böyle talihsiz yavrular yaşamaktadır. Ama gene kuşkusuz hiç biri küçük Yasemin ve onun güzel annesi kadar talihsiz değildir.

Resme bakınız ve bu yavrunun kime benzediğini çıkarınız. Zira öylece bu talihsiz yavrunun babasını bulacak ve sanırız küçük Yasemin’e büyük hizmet vermiş olacaksınız. Zira o şimdi çok küçüktür ve genç kızlık çağında bu talihsizliğin acı şamarını ister istemez yiyecek ve bedbaht olacaktır. Altınlara, paralara, milyonlara karşın...

Bilin bakalım bu çocuğun babası kim?

Bu haberlerin kamuoyunda, ilgiyle takip edildiğini kestirmek zor değil. Ve kuşku yok ki, Gönül Yazar ve küçük kızıyla ilgili gelişmeleri yakın plandan takip edenlerden biri de Erol Simavi’nin eşi Belma Simavi’ydi.

Yasemin’in doğumu, iki delikanlı annesi olan Belma Simavi’yi sarsmıştı. Gerçi iç dünyasında fırtınalara yol açan ailevi sorunları, dışa vurmamayı tercih etmiş; sıkıntılarını, pek çoğu aynı zamanda akrabası olan birkaç yakın dostu dışında kimseyle paylaşmamaya özen

göstermişti. Ancak istisnai durumlar da yok değildi! Örneğin, yıllar önce büyük bir aşkla hayatını birleştirdiği eşinin, Gönül Yazar'dan dünyaya gelen kızını nüfusuna almasını istemesi bunlardan biriydi. Hürriyet'in impartoriçesi, bu talebe direnmenin yollarını alenen aramakta sakınca görmemiş, dönemin Hürriyet gazetesi Yazı işleri Müdürlerinden Yüksel Baştunç'un yardımını istemekten çekinmemişti. Baştunç'dan dinleyelim:

Belma Hanım bir gün beni aradı ve dedi ki:

"Yüksel, Erol Bey bu çocuğu üzerime almamı istiyor. Bunu nasıl engelleriz?"

Rıdvan Karabekir diye bir avukat vardı. Ben de ona sordum. O bir araştırma yaptı. Sonra anladık ki karısı arzu etmediği sürece bir erkek çocuğu üzerine alamıyor. O zaman öyleydi...

Ondan sonra Belma Hanım, "Almıyorum üzerime," demiş ve gerekçesini söylemiş... Erol Bey de ona, "Nereden öğrendin," diye sormuş.

Belma Hanım boş bulunmuş ve "Yüksel'den öğrendim," diye cevap vermiş. Biliyor musunuz, Erol Bey beni o gece sabaha kadar İstanbul'un bütün gece kulüplerinde aratmış. O kulüplerde olanlar ertesi gün söylüyorlar, Maksim'de, kulüp bilmem nerede adım anons edilmiş. Ben sabah 7.30 gibi giderdim işe. Ertesi sabah çıktım odasına. "Yahu sen ne yapmışsın!" dedi bana. Ben de, "Afedersiniz Erol Bey ama siz patronsunuz, Belma Hanım da patronun eşi. Bana böyle bir soru sordu. Ben kim için sorduğunu bilmiyordum ki!" dedim...

Neyse ki, Bülent Ecevit Başbakanlığındaki koalisyon hükümetinin 1974 yılında çıkardığı af yasası, Belma Simavi'nin Yasemin'i nüfusuna almasına ihtiyaç bırakmadı. Simavi ailesinin Üsküdar Nüfus Müdürlüğü'nde bulunan kütüğüne, aftan faydalanılarak Yasemin Simavi adı da ekleniverdi. Kayıtlarda, doğum yeri Cenevre-lsviçre, doğum tarihi 9 Temmuz 1970, kütüğe kayıt tarihi 11 Temmuz 1974 olarak görünüyordu... Küçük Yasemin, 1974 yılının o Temmuz ayı, henüz ayrımına varacak yaşta olmasa da hayatının en anlamlı doğum günü hediyesini alıyordu! Gelin, annesi Gönül Yazar'a kulak verelim:

Doğum gününde kapı çalındı... Recep Ada, bir hediye paketi ve bir de zarf getirdi. Belma Hanım'ın evine koşar, bana koşar, her yere koşar bu Recep Ada. Getirdi hediyeyi, açtık... Ardından da zarfı açtım. Bir baktım ki, nüfus kâğıdı...

ANNE VE BABASI AYRILMIŞTI

Yasemin, artık hukuki anlamda da Simavi hanedanının bir üyesiydi. Fakat, babasının soyadını almaya hak kazandığı 1974 yılında, annesiyle babası birkaç yıldır sürmekte olan ilişkilerini çoktan noktalamıştı.

Gönül Yazar, kızının doğumundan yaklaşık bir yıl sonra, sahnelere dönmüştü. Üstelik Türkiye'nin Taşbebek'ini sahnelere yeniden kazandıran kişi Erol Simavi'nin ta kendisiydi... Bir sohbet sırasında lafı Elizabeth Taylor gibi dünyaca ünlü bir film yıldızına getiren Erol, "O çok zengin, değil mi? Peki, buna rağmen film çevirmeye niçin devam ettiğini hiç düşündün mü?" diye sormuş ve eklemişti:

"Seni, Lalezar'a istiyorlar! Sahneye çıkmayı düşünür müsün?"

Gönül Yazar, "Müsaade edersen tabii ki çıkarım," diye cevap vermişti. Bu kararı almasına neden olan düşünceyi, "Çünkü Erol Bey'in sahnelerdeki Gönül'ü beğendiğini keşfetmiştim. Halbuki artık herkesin alkışladığı Gönül değil de, onu bebekle karşılayan normal bir ev kadınıydım," diye ifade edecekti. Ancak bu ilişkiyi, ne Taşbebek'in spot ışıklarıyla aydınlanan dünyaya yeniden dönmesi, ne de hayranlarının onu avuç içleri sızlayıncaya dek alkışlaması kurtarmaya yetecekti. Ayrılık çanları çalmaya başlamıştı. "Sizi terk ediyorum!" cümlesini telaffuz etmek ise Gönül Yazar'a düştü:

Erol Bey sabah kahvesini matbaada içer, ardından Divan Oteli'nin barına geçerdi. Bir sabah, onu Divan'dan aradım. "Sizi terk ediyorum. Sizin tarafınızdan belki yirmi dört defa terk edilmek durumunda kaldım. Ama sizi, ilk ve son defa ben terk ediyorum," dedim. Bana, "Bunu bir mektup şeklinde yaz ve anlat," dedi. "Ben artık size pusula bile yazamam... Araya, bir yakınımızı koyalım. Bu ikimizin de çocuğu," dedim. Erol Bey, bunun üzerine Yasemin'i, Cengiz Balkan'ın evinde görmeye karar verdi. Kızımızı aldırtıyor; Yasemin, haftada bir Cengiz Balkan ve Nur'un Bebek'teki evine götürülüyor ve babasıyla görüşüyordu. Dört yaşına kadar Erol Bey çocuğu böyle gördü. Sonra benim İzmir Kordon'daki evime, ya da Etiler'deki villama gelir ve kızını ziyaret ederdi. İcabında ben de, onun kaldığı otele çocuğu öğle yemeğine götürürdüm. Beraber yemek yer, Erol Bey öğle uykusuna yatmadan Yasemin'i görürdü. Sonra o öğle uykusuna yatar, biz ayrılırdık...

HALDUN SİMAVİ, KOÇ'LARIN GELİNİYLE EVLENDİ

Aile genişliyordu... 1959 bahannda üç çocuğunun annesi Kamuran Fehime Hikmet Koç'tan boşanan Haldun, 1975 baharında on altı yıldır sürdürmekte olduğu bekâr hayatını noktaladı. Haldun Simavi, 28

Nisan 1975 günü Çiğdem Meserretçioğlu'yla hayatını birleştirdi.

İstanbul'un en zarif hanımefendilerinden biriydi Çiğdem Meserretçioğlu... O dönemin popüler deyişiyle, 'Cemiyet Hayatı'nm tanınmış ailelerinden Mustafa Avni ve Suat Meserretçioğlu'nun kızlarıydı. Meserretçioğlu ailesi hakkında detaylı bilgi vermek gerekirse; Çiğdem'in kız kardeşi Güldem Meserretçioğlu'nun 'Binbir gece masallarını aratmayacak' bir düğünle hayatını işadamı Yücel Kurttepeli'yle birleştirdiğini kamuoyuna duyuran 2 Kasım 1965 tarihli Hürriyet gazetesinde, bakın Avni Meserretçioğlu ve ailesinden nasıl bahsediliyordu:

...Hilton Oteli'ndeki şahane düğün ile Adana ve İstanbul'un milyoner aileleri birbirleriyle akraba olmuşlardır. Armatör ve birçok fabrikanın hissedarı ve elli milyona yakın bir servetin sahibi olduğu bilinen Avni Meserretçioğlu, Vehbi Koç'un dünürüdür. Dünyaevine giren yirmi yaşlarındaki kumral gelin Güldem'in ablası Çiğdem, Vehbi Koç'un oğlu Rahmi Koç ile evlidir. Yine Avni Meserretçioğlu, armatör Sadıkoğlu ailesinin de damadıdır...

Çiğdem Meserretçioğlu, varlıklı bir ailenin kızı olarak dünyaya gelmişti... Türkiye'nin sanayi devi Vehbi Koç'un oğlu Rahmi Koç'la evlenmişti. Bu evlilik, Koç ailesine üç de veliaht vermişti. Ancak genç kadın, bir gün sahip olduğu her şeyi ardında bırakarak aşkın kollarına koştu! Doğrusu sosyete adı verilen dar çevreye yıllarca malzeme olacak bir bırakıp gidişti bu... Bir yandan Çiğdem'in, eşi seyahatteyken bir mektup bırakıp evi terk ettiği konuşuluyor; bir yandan da Koç ailesi ile Simavi ailesi arasındaki dostluk bağları irdeleniyordu. Sosyete çalkalanıyordu...

Koç'lar ile Simaviler'in dost olduğu doğruydu. Hatta aralarında uzaktan bir akrabalık ilişkisi de vardı. Çiğdem-Rahmi Koç, Belma-Erol Simavi, Suna Koç, Haldun Simavi ve ortak dostlarından oluşan küçük bir grup, sık sık görüşüyor; arada bir beraberce eğlenmeye de çıkıyorlardı. Öyle ki Erol Simavi'nin odasının bulunduğu katın bordrolu çalışanları, bu tip gecelerin ardından Erol Simavi'nin yakın çalışma arkadaşlarına keyif içinde, "Vehbi Bey, Rahmi ve diğerlerine, 'Maaşlarınızı keseceğim!.. Çok geziyor, çok geç yatıyor, çok para harcıyorsunuz,' diye yine ültimatom vermiş," dediğine birkaç kez kulak misafiri olmuşlardı. Hatta Erol Simavi'ye yakın çalışanlar, bir gün patron ile Kanlıca'lı kadim dostu ve yakın kurmayı Feridun Eryılmaz arasında cereyan eden enteresan bir konuşmaya da tanık olmuşlardı. Erol Simavi, eşinden boşanmış olan ağabeyi ile o dönemde henüz bekâr olan Suna Koç'u birbirlerine çok yakıştırdıklarını söylüyor ve Haldun ile Suna arasında duygusal bir yakınlaşmanın

sağlanabilmesi için el birliğiyle pozisyonlar yaratmaya çalıştıklarından bahsediyordu. Fakat bu girişimler sonuç vermeyecekti. Suna Koç, 1968 Ocak ayında Kıraç soyadını alacak ve mutlu bir evliliğe imza atacaktı. Kadere bakın ki Koçlar'ın gelini, yıllar sonra evini terk ederek jet hızıyla eşinden boşanacak, 1975 yılının 28 Nisan günü sadece çok yakın dostların iştirak ettiği sade bir nikâh töreniyle Haldun Simavi'yle hayatını birleştirecekti.

KİMSE TEBRİK EDEMEDİ

Tüm bu gelişmeler, Babıâli çevrelerinde de dalga dalga yayıldı. Ne var ki olayın kahramanlarından biri Türkiye'nin sanayi devinin gelini, diğeri basın imparatoru olunca, basın üç maymunu oynamayı tercih edecekti. Kısaca ne duyuldu, ne görüldü, ne de yazıldı!

Yaşananların Günaydın çatısı altında konuşulup tartışılan yönü ise, daha çok ilan gelirlerinin ne oranda etkileneceğiydi! Ancak ok yaydan çıkmıştı. Günaydın personeli, çok geçmeden patronlarının Çiğdem Meserretçioğlu'yla Londra'da evlendiğini duyacaklardı. Gelin görün ki yeni evli çift Türkiye'ye döndüğünde, tebrik edebilmek herkesin harcı değildi!

Haldun Simavi'nin ilginç bir yapısı vardı. Gazetesinin idari işlerden sorumlu çalışanları, "Yemekhaneye her gün personel dışında pek çok vatandaş gelip yemek yiyor... Önlem alalım, personel dışındakilerin bedava yemek yemesini önleyelim," dediğinde, "Yavrum tok adam gelip de burada yemek yer mi? Para sizin cebinizden mi çıkıyor? Bırakın, ihtiyacı olan karnını doyursun," diyecek kadar insancıldı. Fakat bir o kadar da katı, disiplinli... O kadar ki, bazı Günaydın çalışanları, patronlarını karşılarında gördüklerinde 'hazır ol vaziyeti alıyorlardı. Patronla samimi olmak akıllardan bile geçemezdi. Hele hele özel hayatı hakkında konuşabilmek!..

Haldun Simavi, özel yaşantısına ilişkin konularda Hürriyet çalışanlarını devreye sokardı. Bu tercihte, Hürriyet'in gücü kadar, Günaydın'ın patronunun özel hayatını kendi gazetesinin çalışanlarından uzak tutma gayreti de etkiliydi. İşte Çiğdem Meserretçioğlu'nun Londra yolculuğu öncesinde de Nezih Demirkent'i arayarak formaliteler konusunda yardımını istemişti. Demirkent bu hassas görevi, güvendiği bir gazeteci arkadaşına, Mehmet Türker'e verdi. Gazeteci Türker, Çiğdem Meserretçioğlu-Haldun Simavi evliliğinin gerçekleşebilmesi için gereken muameleleri tamamlamakla kalmayacaktı. Genç kadının, Istanbul-Londra seferini yapacak olan uçağa huzur içinde binmesini sağlamak da görevleri arasındaydı. Mehmet Türker anlatıyor:

Çiğdem Hanım'a yeni bir pasaport çıkartılması gerekiyordu. Pasaportunu ben çıkarttım. Hatta havaalanından Londra'ya ben uğurladım. Çünkü Koç ailesinin havaalanında bir tedbir almasından endişe ediliyordu. (...) Her şeyi ben organize ettim ve Yeşilköy Havalimanında Çiğdem Hanım ve Belma Hanım Türk Hava Yolları salonundayken etraflarında tedbir aldım.

Bu muameleleri, aynı süratle yaptırabilecek gazetecilerin Günaydın çatısı altında da istihdam edildiğine şüphe yok. Ancak Günaydın çalışanları, bu kez bir adım geride kalacaklardı. Hatta pek çoğu, kendi aralarında kullandıkları hitap şekliyle, İngiliz ya da Amca'nın Londra'da dünya evine girdiğini duyacak ama, "Allah mesut etsin," demeye cesaret edemeyeceklerdi. Erdoğan Arıpınar anlatıyor:

Haldun Bey, Londra'dan döndü. Yüzük parmağında... Ama bir mesele var; korkudan bir tek kişi bile tebrik edemiyor. Ben dedim ki: "Efendim yüzüğünüzü gördüm. Hayırlı olsun!"

"Teşekkür ederim yavrum!" dedi. Fakat pek çok kişi bu kadarını bile söyleyemedi. Çünkü Haldun Bey'e, "Evlendin mi, ne oldu..." gibi şeyler sorulamaz. Bu işin şakası yoktur...

KAZA KURŞUNU

Evlilik gibi mutlu bir olayda bile patronlarını tebrik etmeye çekinenler, oğlunu kaybeden acılı bir babaya taziyelerini nasıl ileteceklerini kara kara düşüneceklerdi!.. Haldun Simavi, Çiğdem Simavi'yle evliliğinin on üçüncü gününde, hayatının en kara haberini alacaktı.

10 Mayıs 1975... Günlerden cumartesi... Haldun Simavi'nin büyük oğlu Hamdi Simavi'nin ikamet ettiği Nişantaşı Rumeli Caddesi 5-7 adresindeki apartman dairesinden bir el silah sesi duyuldu. Hamdi, olduğu yere yığılıverdi. Kardeşi Süleyman karşısında duruyor; kurşunun ateşlendiği silahı, parmaklarının arasında tutuyordu.

Birbirlerine düşkün kardeşlerdi... Kamuran-Haldun Simavi çifti, sekiz yılı aşkın süren evliliklerine son noktayı koyduğunda Hamdi neredeyse sekiz, Süleyman altı, en küçükleri Aliye ise beş yaşlarındaydı. Çocukların velayeti babaya verilmişti; ancak baba, yoğun çalışan bir gazete patronuydu. Annelerini, hafta sonları görebiliyorlardı. Babaanneleri Melek Simavi ilgili; amcalarının eşi Belma Simavi, sevgi doluydu. Ancak tüm bunlar, üç küçük çocuğun dadılar eşliğinde büyüdüğü gerçeğini değiştirmiyordu. Bu durum kardeşleri daha da yakınlaştırmış, anne ve babalarının boşanmasının

ardından birbirlerine can yoldaşı olmuşlardı. Süleyman, 10 Mayıs 1975 günü, askerliğini yapmakta olduğu Ankara Mamak Ulaştırma Okulu'ndan evci izni alarak İstanbul'a geldiğinde, doğrudan ağabeyinin evine koşmuştu. Hamdi evde yoktu. Ağabeyini aradı ve Rumeli Caddesi'ndeki dairede beklemekte olduğunu iletti.

Hafta sonu olmasına rağmen, Hamdi Simavi o gün çalışıyordu. Veb Ofset grubunun çiçeği burnunda erkek dergisi Adam için Londra'da yapılan fotoğraf çekimlerinin sonuçlarını tetkik etmek üzere çalışma arkadaşı Kamil Şükun'la sözleşmişti. Kamil Şükun, o günü, "Fotoğraflara baktık... O sırada Süleyman telefon etti. Askerden izinli gelmiş... Biz de zaten işimizi bitirmek üzereydik," diye anlatacak ve ekleyecekti:

Hamdi, çalışmamızın ardından Süleyman'ı görmek üzere evine gitti. Benim de Yahşi Baraz'ı görmem gerekiyordu; arkadaşım Yahşi Baraz'a gittim. O dönemde dergiyle çok meşguldük. O kadar sık konuşuyorduk ki aklıma işle ilgili bir şey geldi ve ben Hamdi'yi telefonla aradım. Henüz ayrılmamızın üzerinden iki saat geçmemişti aradığımda. Hizmetçi, ya da yanlarındaki yardımcı açtı telefonu. Önce onun çığlıklarını duydum. "Hamdi Bey vuruldu, şu oldu, bu oldu," gibi tam hatırlayamadığım sözler... Hemen Amerikan Hastanesi'ne koştum...

HASTANEYE GÖTÜRÜLDÜĞÜNDE ÖLMÜŞTÜ

19.15 civarında, Amerikan Hastanesi'ne götürüldü Hamdi Simavi... Solunum ve nabız yoktu. Derhal ameliyathaneye alındı.

Trajediyi duyan hastaneye koşuyordu. İşte, onlardan biri de Günaydın gazetesi İstihbarat Şefi Ahmet Vardar'dı. Israrla çalan ev telefonunun ahizesini kaldırdığında, "Koş!.. Çabuk!.. Olay var..." gibi anlaşılması güç, kesik kesik bir anlatımla karşı karşıya kalan Ahmet Vardar, patronu Haldun Simavi'nin büyük oğlu Hamdi'nin vurulduğunu idrak ettiği anda soluğu Amerikan Hastanesi'nde almıştı. Hastaneye ulaştığında tanık olduğu manzarayı, "Gittiğimde ameliyathanedeydi çocuk... Müdahale etmişler... Bir süre sonra doktor üstü başı kan içinde ameliyathaneden çıktı: 'Maalesef kurtaramadık,' dedi. Bu cümleyi de ilk ben işittim," sözleriyle anlatacaktı:

Sonra, "Süleyman nerede?" denildi. Dediler ki:

"Süleyman'ı kaçırıyorlar!"

"Aman!" dedim:

"Aman hemen geri getirsinler!"

Necati Bey de geldi tabii. Olaylara el koydu... Haldun Bey'in bir şoförü vardı, eski bir polis... Süleyman'ı kaçırıyor... Süleyman da asker o sırada... Birliğine götürüyor... Sözümona o birlikteymiş de, olay yerinde yokmuş havası uyandıracaklar. (...) Necati Bey'e de söyledim, "Necati Bey, çağırın geri," dedim. Birliğinde yakalansa 'Kaçtı' olacak. Hatta zabıtlardan da kaçtığını çıkarttık. Sanki hemen orada teslim olmuş gibi... Bu, çok özel bir tarafıdır işin. Çocuk da şaşırmış tabii, ne derlerse onu yapıyor.

Olay, Emniyet Amirliği'ne de intikal etmişti. Ben olay yerine gittiğimde, Cinayet Masası'ndan arkadaşlar da oradaydı. Eve girdim, koca bir salon, yerde dizi dizi tabancalar, silahlar... Oynuyorlarmış demek ki... Zaten silah merakı vardı onlarda.

OTOPSİ RAPORU

Yapılan otopsi sonucunda, Hamdi Simavi'nin ölüm nedeni 'kurşun yarasına bağlı kalp yırtılması ve kanama' olarak saptandı. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde İstanbul Cumhuriyet Savcı Yardımcısı Muzaffer Günay huzurunda, Prof. Dr. Şemsi Gök ve Dr. Nihat Erölçer tarafından yapılan otopside tespit edilenler raporda şöyle ifade ediliyordu:

(...) Sternum sol kenarından beşinci kaburga aralığı ile kesiştiği yerde, 4 cm uzunluğunda, 1 cm eninde, altında ekimoz bulunan, enine seyirli parşömen plağı ortasında, 0.5 cm. çapında kurşun giriş deliği, sol koltuk altı hattının 7. kaburga kavsi ile kesiştiği noktada 1.5 x 1 cm. çapında, yara dudakları gayri muntazam, oval çıkış deliği, bu çıkış deliği seviyesinde sol dirsekte dört parmak üstte, biseps adalesi iç yüzünde 1.5 x 1 cm. çapında etrafında geniş parşömenleşmiş mıntıka bulunan vurma halkası görüntülü mermi giriş deliği, dirsek dış epigondit üst kısmında, 1 cm. çapında çıkış deliği görüldü. Bu iki giriş ve iki çıkış deliklerinin göğüs sternum sağ kenarından girerek sol koltuk altından çıkan ve tekrar sol kol iç yüzünden girerek dış yüzünden çıkan bir tek merminin seyri esnasında meydana geldiği, ayrıca meme başından bir parmak üstte, sternum ortasından başlayarak koltuk altını dolanıp sol skapula dış kenarına kadar uzanan yirmiiki dikiş tatbik edilmiş ve yara dudaklarında kaynama belirtisi bulunmayan ameliyat şakkı tesbit edildi.

SEDAT SİMAVİ'NİN AYAKUCUNA DEFNEDİLDİ

Bu trajediyi en son duyan baba oldu.

1975 yılının 10 Mayıs Cumartesi akşamı, Haldun Simavi eşiyle birlikte

denize açılmıştı. Ne telsiz aracılığıyla yapılan anonslar, ne de Necati Zincirkıran'ın, gece yarısı tekne kiralayarak patronunu Marmara Denizi'nde koy koy araması sonuç vermişti. Haldun Simavi, bir oğlunun Adli Tıp Kurumu'nda, diğerinin nezarette olduğunu ancak ertesi gün öğrenebildi. Yıkılmıştı... Ama yıkılan sadece o değildi... Küçük oğlu Süleyman'ın gözaltında tutulduğu İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne koştu. Ahmet Vardar anlatıyor:

Süleyman'ın ifadesi tamamlandıktan sonra Haldun Bey, "Bir görüşeyim," dedi. Bunun üzerine Haldun Bey'i kimseye göstermeden Cinayet Masası'na çıkardım. Ömer Aygün aldı oğlanı getirdi. Onlar yaklaşık yarım saat baş başa görüştüler. Sonra patronu, basına yakalanmadan Emniyet'ten çıkardım. "Tamam," dediler Emniyet'teki arkadaşlar: "Tamam! Neyse prosedür onu yapacağız. Biz zaten Haldun Simavi'nin oğluna kötü bir davranışta da bulunmayız. Zaten olay da belli..."

Bana sorarsanız da, olayda kasıt yoktu. Evlat acısı kolay değil. Haldun Bey çok üzgündü ama hiç belli etmek istemiyordu üzüntüsünü.

Düşünün, Cağaloğlu'ndan Emniyet'e kadar gittik ve sonra gazeteye geri geldik, yolda hiç konuşmadı...

Ve sonra, büyük oğlu Hamdi'ye son görevini yerine getirdi. Duygularını daima büyük bir ustalıkla gizlemeyi başaran Haldun Simavi, oğlunun tabutu omuzlarda götürülürken acısını maskeleyemeyecekti. Kemal Kınacı, "Ben, Haldun Bey'i ilk defa ağlarken gördüm orada!" diyecekti.

Hamdi Simavi, 12 Mayıs 1975 günü ikindi namazını takiben kılman cenaze namazının ardından, Kanlıca'da, dedesi Sedat Simavi'nin ayakucunda toprağa verildi. Simavi ailesi perişan, Günaydın çalışanları üzüntü içindeydi. Ne de olsa o gün, yalnızca çok sevilen bir evlat değil; aynı zamanda Simavi İmparatorluğu'nun Günaydın kanadının büyük veliahtı toprağa veriliyordu. Günaydın için 1988 yılında boşalacak olan kum saati işlemeye başlamıştı!

ÖPTÜ VE YIĞILDI

Soğukkanlılığıyla tanınan baba, gözpınarlarına hâkim olamamış, birkaç damga gözyaşı yanaklarından aşağıya süzülüvermişti. Peki ya, bir gün sonraki 'Anneler Günü'ne saatler kala, bir oğlunun kaza kurşunuyla diğerini vurduğu haberini alan anne? Kamuran Fehime Hikmet Koç'un yakın bir dostu bu soruyu, "Kamuran çılgın gibiydi... Dünyaya küsmüş, Tanrı'ya küsmüştü," cümlesiyle cevaplandıracaktı.

Kamuran, Haldun Simavi'den boşandıktan bir süre sonra Giray Bilimer'le tanışmıştı. 1961 yılında Kervansaray Çiçek Kulüp'te ortak bir arkadaş vasıtasıyla başlayan dostluk, genç adamın yedek subaylığını tamamlamasının ardından, 1963 yılında kıyılan nikâhla resmiyete dökülmüştü. Doğrusu birbirlerine yakıştıkları, dostları tarafından sık sık ifade edilen bir çiftti Kamuran ve Giray Bilimer... Ne de olsa Kamuran'ın güzelliği dillere destandı. Giray ise, iyi eğitimli, genç ve hayli yakışıklı bir işadamıydı. Giray Bilimer'in bir başka özelliği ise, avcılığa duyduğu ilgiydi. Nitekim evlendiklerinde biri on iki, diğeri on yaşlarında olan Hamdi ve Süleyman'ı ilk kez ava götüren, silah tutmayı ve avcılığın ritüellerini öğreten kişi o olmuştu. Kuşku yok ki, ateşli silahlarla yapılan sporlarda, tedbirsizliğin ölüm getirebileceğini de defalarca tekrarlamıştı. Buna rağmen acılı anne, çocuklarını silahlarla tanıştıran kişinin eşi olduğunu unutamayacaktı. Mutlu çiftin, Hamdi Simavi'nin ölümünün gölgesi altında sürdüremedikleri evlilikleri 1976 yılında boşanmayla noktalanacaktı.

Tekrar Hamdi Simavi'nin toprağa verildiği güne dönersek.... Cenaze töreninin birkaç saat öncesiydi. Kamuran Bilimer Günaydın gazetesine koştu. Oğlunu son kez olsun görmek istiyordu. Ricasını, Kemal Kınacı'ya iletti... Kemal Kınacı'dan aldığı, "Kamuran Hanım'm merhumu görmesini sağla!" direktifiyle, o günlerde Gülhane Parkı'nın karşısındaki eski bir binada bulunan Adli Tıp Kurumu'nun yolunu tutan Ahmet Vardar, bağrı yanan bir annenin oğluyla vedalaşmasını şöyle anlatıyor:

Yanımda polis muhabiri bir de arkadaş vardı. Aldık hanımı, eşe dosta rica ettik, ayarladık ve girdik Adli Tıp Kurumu'na... Gösterdiler oğlunu... O ana dek metindi. Hatta ben, "Annedir, feveran eder..." diye düşündüm, etmedi. Okşadı yüzünü, oğlunu sevdi... "Bir öpeyim, müsaade ederseniz," dedi. Öptü, sonra yığıldı. Metanet oraya kadar sürdü...

CEZAEVİNDE 2 AY 3 GÜN YATTI

Gelelim Süleyman Simavi'ye...

Süleyman Simavi hakkında, 'Tedbirsizlik ve dikkatsizlikten ölüme sebebiyet ve 6136 sayılı kanuna muhalefet' iddiasıyla dava açıldı. İstanbul 4. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından görülen davanın duruşma tutanaklarına, Süleyman Simavi adı maznun, Füsun Simavi mağdur, kamu hukuku ise davacı olarak geçti.

Duruşmalarda, o akşam üstü Hamdi Simavi'nin eve gelmesinin ardından iki kardeşin oturup sohbet ettikleri, bu arada Süleyman

Simavi'nin ağabeyinin yeni almış olduğu Ruger marka silahı kurcalamakta olduğu, silahın namlusunun Hamdi Simavi'ye dönük olduğu bir anda Süleyman Simavi'nin tetiğe basması neticesinde silahın patladığı ve kurşunun Hamdi Simavi'ye isabet ettiği tanık ve sanığın ifadeleri sonucunda anlaşıldı. Olayın cereyan ediş şekli mahkeme tutanaklarına şu şekilde geçti:

...Mamak Ulaştırma Okulu'nda vatani görevini yaparken 10/5/975 günü evci izni alarak kıtasından ayrılan sanık Süleyman Simavi, aynı günü İstanbul'a ve kardeşi ölü Hamdi Simavi'nin evine gelip yengesi Ayşe Füsun Simavi ile oturup ağabeysini gelmesini beklerken yengesinin yeni satın aldığı silahlar sanığın görmek istemesi hasabiyle silahlara bakmağa başladığı ve bu arada viski ikram ederek bir taraftanda viski içerken Hamdi Simavi'nin telefon üzerine biraz sonra eve gelerek sanık ile oturup konuşurlarken sanığın, maktulün yeni aldığı rojer marka silahı bakmağa ve kurcalamaya başladığı ve bir ara silahın namlusu Hamdi Simavi'ye doğru olmak üzere elinde bakarken tetiğe basması ile patlayarak kalbinden isabet alan Hamdi Simavi'nin hastaneye götürülürken yolda öldüğü ve bu suretle maznunun tedbirsizlik ve dikkatsizlik neticesi ve 7/8 nisbetinde kusurlu hareketiyle kardeşinin ölümüne sebebiyet verdiği iddia, şehadet, ölü muayene zabıt varakası ve uzman bilirkişilerin yeminli mütaalaları ve hadisenin oluş tarzı ve cereyan mahalli gibi kanuni delillerden kesin olarak anlaşılmaktadır...

Süleyman Simavi, cezaevinde iki ay üç gün yattı. 15 Temmuz 1975 tarihinde tahliye edilmesinin ardından, yargılama tutuksuz devam etti. İstanbul 4. Asliye Ceza Mahkemesi, 22 Aralık 1975 tarihli karar duruşmasında, Süleyman Simavi'nin 'tedbirsizlik ve dikkatsizlik neticesi ve 7/8 nisbetinde kusurlu hareketiyle kardeşinin ölümüne sebep olduğuna' hüküm verdi. Sanık vekillerinin, kusur nispetini çok yüksek bulduklarını ifade ederek, olayın bilirkişi tarafından yeniden incelenmesi yolundaki talebi reddedildi ve sanığın, Türk Ceza Kanunu'nun 455/1'nci maddesi uyarınca iki sene hapis ile 250 lira ağır para cezasına çarptırılmasına karar verildi. Süleyman Simavi'nin 7/8 oranında kusurlu olduğu dikkate alınarak cezası bir sene dokuz ay hapis cezası ve 218 lira 70 kuruş ağır para cezasına indirildi. Sanığın kişiliği ve suçun işlenme şekli nedeniyle 647 sayılı kanun gözönüne alındı ve hapis cezası, paraya çevrildi.

6136 sayılı kanuna muhalefet' iddiası beraat, 'Tedbirsizlik ve dikkatsizlikten ölüme sebebiyet' iddiasıysa mahkûmiyetle neticelenmişti. Mahkemede her ne kadar sanığın daha önce de Haliç Köprüsü üzerinde ölümle sonuçlanan bir trafik kazasına neden olduğu gündeme geldiyse de; mahkeme reisi, bir babanın halihazırda bir

oğlunun mezarda olduğuna dikkat çekerek, diğerinin hürriyetini uzun süre etkileyecek ve gayri kasti bir olaydan dolayı sanığın aleyhine sonuç verebilecek bir uygulamaya gerek görülmediğini de kayıtlara geçirdi.

4. Asliye Ceza Mahkemesi, Haliç Köprüsü üzerinde meydana gelen ölümlü trafik kazası davasını 'tedbirsizlik ve dikkatsizlik sonucu ölüme sebebiyet' iddiasıyla açılan davayla birlikte değerlendirmeyi reddetmiş ve bu kazanın üzerinde durmaya gerek görmemişti. Ancak biz, bir basın imparatorunun içinde bulunabileceği ilişkiler ağını gözler önüne serebilmek amacıyle, Haliç Köprüsü üzerinde meydana gelen söz konusu kazanın ilgi çekici bir boyutunu irdeleyeceğiz. Kaza sonucu yeğenine yardım edebilmek için çırpınan Erol Simavi'yle, Hürriyet'in patronuna jest yapabilme imkânını değerlendiren yeraltı dünyasının ünlü ismi Dündar Kılıç ilişkisini...

EROL SİMAVİ-DÜNDAR KILIÇ DOSTLUĞU

Her ikisi de Baba diye biliniyordu. Fakat Dündar Kılıç, Erol Simavi'nin dahil olduğu çevreden tamamiyle farklı bir dünyanın insanıydı. On yaşında, üzerinde Sürmene bıçağı taşımaya başlamıştı... On dördünde, ilk sabıka kaydını aldı... On sekizinde, adam yaralamadan cezaevine girdi... Kürt Cemali'nin öldürülmesi olayına adı karışınca, Ankara ona dar geldi. Meşru müdafa halinde sayıldığı için mahkemede beraat etmişti; fakat adını, kabadayılık efsanesine yazdırmak isteyen Ankara Bentderesi'nin delikanlıları peşindeydi. İstanbul'a göçtü ve Kürt İdris olarak bilinen İdris Özbir'le birlikte Beyoğlu'nda kumarhane açtı. Ne var ki, Kürt Cemali cinayeti gölge gibi takip ediyordu Dündar Kılıç'ı... 1964 ila 1967 yılları arasında birer yıl arayla üç kez silahlı saldırıya uğradı. Adı radyo haberlerinde, gazetelerin birinci sayfalarında yer alıyor ve kamuoyu onu Kabadayı Dündar olarak tanıyordu artık. Artan şöhretiyle birlikte, İstanbul'un en lüks otellerinin, en şık gece kulüplerinin müdavimi olmuştu. İşte bu lüks mekânlarda, otel, gazino ve bar sahiplerinin önünde el pençe divan durduğu Erol Simavi'yi gördü ve tanıdı.

Bir gazete patronu olarak, Kabadayı Dündar adına kuşkusuz Erol Simavi de aşinaydı. Dündar Kılıç'ın adamlarının 2 Ekim 1969'da Günaydın gazetesini basarak Ahmet Vardar ve Akgün Tekin'i yaraladığını bilmemesi mümkün değildi. Söz konusu haber, "Kabadayı Dündar'ın adamı gazeteyi basıp yaylım ateşi açtı" başlığıyla Hürriyet'te de yayınlanmış; haberin içeriğinde, "Türk basınında bir 'haber' yüzünden dün iki gazeteci daha kurşun yağmuruna tutulmuş ve ayaklarından yaralanarak kanlar içinde yere serilmiştir. Bu olay basın hürriyeti kadar, gazetecilerin yaşama emniyetlerini de müessif

bir şekilde zedelemiştir," yorumu yapılmıştı. Ancak ne Dündar Kılıç'ın adamlarının mafya usulü gazeteci kurşunlaması, ne de Kılıç'ın kabalık sabıka dosyası Erol Simavi ile Dündar Kılıç arasındaki yakınlaşmayı önleyebilecekti. Ahbaplık adına ilk adım, Dündar Kılıç tarafından Taşlık Gazinosu'nda atıldı. Bakın Erol Simavi, o geceyi ve bu dostluğun seyrini yirmi yıl sonra Tempo dergisine nasıl anlatacaktı:

Tempo: Dündar Kılıç'ı tanıyor musunuz?
Simavi: Evet, hem de iyi tanıyorum. Bundan yirmi yıl kadar önce Taşlık Gazinosu'nun kapalı kısmında oturuyordum; garson bana bir kart getirdi. Üzerinde Dündar Kılıç yazıyordu. Arkasında da, nefis diyebileceğim bir kaligrafi ile yazılmış 'Muhterem beyefendi, zat-ı alinizle görüşmek istiyorum' yazısı. Yanımda eşim vardı. Garsona, "Yanımda eşim var, uzun sürebilir, ne konuşacak bilmiyorum; yarın akşamüzeri saat 18.00 gibi Divan'ın barında buluşalım," dedim.
Tempo: Kılıç, randevuya geldi mi?
Simavi: Evet, dediğim saatte geldi. Zaten gazetelerdeki fotoğraflarından tanınıyordu. Çok adı geçerdi. Yok gangsterdi, yok kabadayıydı; yok, şunu asmış kesmiş. Bana, "Ağabey, benim bir kere adım çıkmış, ama yardıma ihtiyacım var. Yine kötü yola düşmek istemiyorum," dedi. Kartın arkasındaki kaligrafiyi sordum. "Benim yazım," dedi. O sıralarda, klasikler yayınlayan Varlık Yayınlan'mn kitaplarını muntazaman okurmuş. Baktım adam, bayağı münevver bir kabadayı, "Ne istiyorsun?" diye sordum. "Müsaade et, ufak tefek oyun da oynatabileceğim bir kahve açayım," dedi. "Böyle bir şey benim emrimde olsa, tamam, ama"...
Tempo: Yardım ettiniz mi kendisine?
Simavi: Türk Yükseltme Cemiyeti'nden bir tanıdığım vardı: İstanbul Polis Müdürü, Muzaffer Çağlar. Ben aslında Türk Yükseltme Cemiyeti'nin İstanbul Başkanı olduğum için, bundan da cesaret alarak, kendisine telefon ettim. "Üstadım," dedim, "Gelin; böyle cemiyete zararı dokunma ihtimali olan bir insanı kurtaralım. İyi bir adama benziyor, çalışarak yaşasın.," Dündar'a da iki şart koştum: "Silah taşımayacaksın; bugün silah taşımak enayiliktir. Devir, eski devir değil; artık insanları arkadan vuruyorlar." "Tamam," dedi. "İkincisi, oradan buradan haraç alıyormuşsun, bundan da vazgeçeceksin." "Söz veriyorum," dedi. "Ne silah taşıyacağım, ne haraç alacağım," Muzaffer Çağlar da, ancak kumar sayılmayacak oyunlar oynatması şartıyla, kahve açmasına müsaade etti.
Tempo: Kılıç, Muzaffer Çağlar'ın şartına uydu mu?
Simavi: O kısmını hatırlayamıyorum. Bir şeyler oldu, kahve kapatıldı ya da kapandı. Yine bana geldi, iş istiyor. Aklıma şöyle bir şey geldi. Dedim ki, "Sen, her akşam gazinolann müşterisisin; bu gazinolar, gazetelere ilan veriyor. Sana bir reklam ajansı kuralım; bu reklamlar

senden geçsin.” Adını bile ben koydum: Cem Ajans. Bazı grafikerler aldırttım. Gazinolar dışında da reklam alabileceğini söyledim. Zamanla Kastelli’yi filan da aldı. Kastelli kaçtığında, 60 milyonumuz da gitti beraber; ama o ayrı hikâye.
Tempo: Reklam ajansı başarılı oldu mu?
Simavi: Bütün gazinolar reklamlarını bunun kanalıyla vermeye başladılar. Zaten bana geliyorlardı ama farklı ajanslardan geliyorlardı. Bunun tek istisnası Fahrettin Aslan’dı; aralan hiç iyi değildi. Nedendir bilmiyorum. Sonra ben, bunları barıştırdım. Fahrettin Aslan’ın reklamları da, Dündar’dan geçmeye başladı...

[Dipnot: Ancak Erol Simavi’nin Dündar Kılıç’a desteği bu kadarla kalmamıştır. Simavi, Tempo dergisine verdiği röportajda, babalar operasyonu kapsamında tutuklanmasının ardından Kılıç’ın kızı Uğur’un ziyaretine geldiğini ve “N’olur şuradan bir telefon edin de serbest bıraksınlar,” dediğini şu sözlerle anlatmaktadır: “Kime?” diye sordum. “Evren Paşa’ya...” cevabını verdi. “Kızım sen deli misin?. Bırak ki ben, bu tür telefonu edemem; mahkeme sürerken, Evren Paşa bile olsa ne yapabilir; ama seni sevdim kızım, yardım etmek isterim,” dedim. Onların yanında, arkadaşım olan Prof. Çetin Özek’e telefon edip ertesi akşam bana gelmesini rica ettim. Kızına da, dosyalan alıp, aynı akşam, aynı saatte beni bulmalarını söyledim. Prof. Çetin Özek’le görüştürdüm. Ertesi gün, benim bir işim vardı. Avrupa’ya hareket ettim... Onlar beni Avrupa’da buldular. Ve Prof. Ûzek’in dosyaları iade edip bu davaya bakmak istemediğini söylediler. Bunun üzerine, ben de, kendilerine, bu işi, Prof. Özek’ten daha iyi takip edebilecek Burhan Apaydın’ı tavsiye ettim.”]

Dündar Kılıç’m verdiği ‘Ne silah taşıyacağım, ne haraç alacağım’ sözünün Erol Simavi için ne oranda inandırıcı olduğu tartışmaya açıktır... Fakat Erol Simavi’nin, Dündar Kılıç’a Cem Kıraathanesi’nin açılışında yardımcı olduğu gibi, Cem Ajans’ın kuruluşuna önayak olarak, o günlerin deyişiyle ‘Kabadayı Dündar’ın ufkunu genişlettiği ortada. Simavi, Cem Ajans’ın kuruluşunun ardından araları açık olan Fahrettin Aslan ile Dündar Kılıç’m barışmasına katkısının olduğunu da anlatıyor. Fahrettin Aslan’ın, Maksim’in ayrıcalıklı müşterilerinden biri olan Erol Simavi’yi, ya da bu âlemde hitap edildiği şekliyle Baba’yı kırmadığı ve Dündar Kılıç'la uzlaşma yolunu seçtiği de ihtimal dahilinde. Nitekim Erol Simavi ile Fahrettin Aslan arasındaki dostluk geçen yıllarla birlikte güçlenerek iş ortaklığına taşınacak ye Mehmet Ali Yılmaz, Ali Raif Dinçkök gibi birkaç işadamıyla birlikte “Tek-Art Kalamış ve Fenerbahçe Marmara Turizm Tesisleri AŞ”ye ortak olacaklardı. Erol Simavi, Fahrettin Arslan’la yakın dost olan Mehmet Ali Yılmaz’la, ileriki yıllarda, Gazete gazetesini çıkaracak olan Hür-Güç’te de ortaklığa gidecek; ancak bu ortaklık uzun soluklu

olamayacaktı. Ortaklığın bozulması, kulislerde iki nedene bağlanıyordu... Birincisi, o günlerde devleti 100 milyardan fazla dolandırdığı iddiasıyla yargılanan Kemal Horzum ile Mehmet Ali Yılmaz ortaklığının Sabah gazetesi tarafından deşifre edilmesinin Erol Simavi'yi ürküttüğü... İkincisi, Başbakan Özal'm, hükümete muhelefet yürüten Güneş gazetesi patronu Yılmaz'ı, 25 Eylül 1988 referandumundan hemen sonra arayarak 'canına okuyacağını' söylemesinin, Simavi'yi bu ortaklığı bir kez daha gözden geçirmeye mecbur etmesi...

Erol Simavi-Dündar Kılıç dostluğunu irdelemeye devam edersek... Kuşkusuz kabadayılık âleminin Baba'sı da, Hürriyet'in patronunun bu iyiliklerinin altında kalmayacaktı. İşte Süleyman Simavi'nin İstanbul Haliç Köprüsü'nün üzerinde yaptığı trafik kazasının ardından gelişen olaylar, Dündar Kılıç açısından, Hürriyet'in patronuna jest yapabilmek için bulunmaz bir fırsattı. Bakın Erol Simavi, Dündar Kılıç'tan gördüğü iyiliği nasıl anlatıyor:

Bir tarihte, ağabeyimin ortanca oğlu Süleyman, Haliç Köprüsü üzerinde kaza yapmış; yaşlı bir kadına çarptıktan sonra kaçmış. Allahtan Süleyman, içki içmezdi, korkup kaçmış. Sonra teslim oldu, o sırada ağabeyim Amerika'da olduğu için, sorumluluk benim üzerimde. Süleyman yirmi yaşında, raporlar lehine. Çocuğun tutuksuz yargılanması için sağa sola başvurdum. Bir dost aracılığıyla zamanın Eyüp Savcısı ile temas kuruldu. Önce söz vermesine rağmen, sonra 'isim büyük' diye Süleyman'ın tutuklanmasına karar verdi. Ve çocuk içeri girdi. Benim çok canım sıkıldı. Yine Divan Oteli'ndeydim, baktım Dündar geldi. Beni düşünceli görünce "Ne var ağabey?" diye sordu. "Yeğenim, Sağmalcılar Hapishanesi'ne gidiyor bir kaza yüzünden; ağabeyim burada yok, ben karar vermek zorundayım," dedim. Dündar kalktı, telefonun başına geçti, bir numara çevirdi. Karşısına çıkana, neredeyse emir verir gibi bir şeyler söyledi ve bizim oğlanı, derhal revire kaldırttı, odasına televizyon koydurttu, "köfte yapın, pirzola yapın," diye talimat verdi. İçki isteyip istemediğini sordu. "İçmez," dedim. Çocuk suçsuzdu, daha önce de söyledim rapor lehineydi, kısa bir süre sonra çıktı. İşte Dündar'ın böyle bir iyiliği oldu...21

Fakat karşılıklı jestler, 1980'li yıllarda yerini husumete bırakacaktı. Öyle ki, 12 Eylül'ün ardından Babalar Operasyonu kapsamında gözaltına alınarak uyuşturucu kaçakçılığı yaptığı savıyla yaklaşık beş yıl süresince tutuklu yargılanan Dündar Kılıç'm, tahliye edilir edilmez ağzından çıkan ilk söz, "Hesap soracağım, intikam alacağım," olmuştu. Ne gariptir ki Dündar Kılıç'm tehditler savurarak gözdağı vermeye çalıştığı isimlerden biri de Erol Simavi'ydi. Yıllar boyu Hürriyete verdiği eğlence ilanlarını Mehmet Ali Yılmazla anlaşarak Güneş

gazetesine taşımasının ardından Hürriyet'in patronunun ona düşman olduğunu öne süren Dündar Kılıç, Deniz Harp Okulu ihalesinin Mehmet Ali Yılmaz'a verilmesinden sonra, kendisine husumet duyan bazı işadamları tarafından Ankara'ya şikayet edildiğini iddia ediyor ve Erol Simavi adını da şikayetçiler arasında telaffuz ediyordu.

SİMAVİ KONSER BÜROSU

Erol Simavi, Dündar Kılıç'ın 'Harp Okulu Ihalesi'ne ilişkin iddialarını, "Ben ne müteahhitim, ne de komisyoncu. Zannedersem orada beni Mehmet Ali Yılmaz ile karıştırmış," diye cevapladı:

Çünkü Deniz Harp Okulu ihalesi, Mehmet Ali Yılmaz'ın üzerinde kalmıştı. Üstelik Yılmaz, onun hem hemşerisi hem de dostu. Hem de fabrika işinde ortağıydı... Yine dediğim gibi, Dündar'ın çevreye tutarsız iftiraları, herhalde uyuşturucu kullanmasından ileri geliyordu...

Hürriyet'in patronu, Kılıç'ın, eğlence ilanlarını Güneş'e taşımasının ardından Simavi'nin kendisine düşman olduğu yolundaki iddiasını ise, "Beni terk ettiler ve ben bayram ettim, gittiler diye," sözleriyle yalanladı.

Cem Ajans ile Hürriyet gazetesi arasındaki ödeme dengeleri o güne dek genellikle ihtilaflı olmuştu. Bu duruma, eğlence ilanlarının, diğer ticari ilanlara nazaran artık daha az kârlı olduğu gerçeği eklendiğinde Erol Simavi'nin 'bayram etmesi' şaşırtıcı değildi. Nitekim dönemin Hürriyet gazetesi Reklam Müdürü Tuncer Bicioğlu, Erol Simavi'nin bir adım ötesine geçerek, Cem Ajans'ın getirdiği eğlence ilanlarının Güneş gazetesine pazarlanması adına bilinçli bir strateji uyguladığını söyleyecekti:

O dönemde gazete sayfa adedi ve ve teknik imkân çok yüksek değildi. Gazino ilanları çok önemli sütun-santim yer tutuyordu. Herhangi bir ticari ilanı bir-iki gün aksatabilirsiniz; ama eğlenceyi aksatamazsınız. Eğlenceyi aksatamadığımz sürece de, daha yüksek fiyatla bastığınız ticari ilanlara yer bulamazsınız. Bu yer bulamama olayı beni rahatsız ediyordu. O nedenle, ödeme problemlerinin çok fazla üzerine giderek, Cem Reklam'ın Hürriyet'ten Güneş gazetesine gitmesi için öncülük ettim. Hatta Cem Reklam ile Güneş arasında yapılan son toplantıda, adını vermek istemediğim önemli bir şahıs Cem Reklam'ın eğlence ilanlarını Güneş'e satmasına yardımcı oldu. O kişinin rolünü ben biliyordum ve yararlı olacağı konusunda da bir-iki haber yollamıştım...

Fakat Dündar Kılıç'ın, Mehmet Ali Yılmaz'la masaya oturacağı güne dek, Hürriyet eğlence ilanları için değişmez adres oldu. Bu ticari ilişkinin yıllar boyu sürüp gitmesinde, Erol Simavi'nin spotlar altında yaşanan renkli dünya ve bu dünyanın bireyleri sanatçılara duyduğu ilgi ve sevginin rolü de büyüktü.

Tek taraflı bir ilgi de değildi bu... Erol Simavi, eğlence dünyasında baş tacı edilirdi. Elinden tuttuğu sanatçıları, gazetesinde yayınlanan birkaç olumlu haberle şöhret haline getirebilecek güçteki bir gazetenin patronu olarak, "Şu sanatçının alt kadrosunda şunlar sahneye çıksın," dediğinde sözü dinlenirdi. Şarkıcılar, türkücüler, dansözler çevresinde pervaneydi. Sahneye çıkmak isteyen genç kızların, ona başvurduğu bile görülmüştü. Fahrettin Aslan anlatıyor:

Bana gelir, "Fahri filan kız var, çok güzel okuyor," deyip kızı kadroya sokturmaya kalkardı. Bu alemi, artistleri severdi. Bir şarkıcı gidip ona yalvardı mı bana, "Yahu koy kadroya. Üç şarkı okusun, parasını ben vereceğim," derdi. Rahmetli Zeki Tüğel, Erol Bey için 'Simavi Konser Bürosu' diye kart bastırdı. Biri iş istediğinde kartı verirdi.

Öyle ki, kırk yıllık sanatçılara sahnede nasıl davranmaları gerektiği konusunda tavsiyelerde bulunduğunda hoşgörüyle karşılanıyor; sanatçılar, ona jest yapabilmek için birbirleriyle yarışıyorlardı. Bakın Gönül Yazar, Erol Simavi'nin eğlence dünyasındaki saygınlığını nasıl ifade ediyor:

Erol Bey gazinolarda sözünü dinletirdi... Bana da zaman zaman fikirlerini söylerdi. "Şu kapıdan çık, şöyle yürü, elini şuraya koy," gibi... Bildiğinden de değil; ama ışıklar altındaki insanlara ve onları yönlendirmeye bayılırdı. Ben Gönül Yazar olarak muvaffak olmuş, sahneyi yutmuş biriyim... Fakat bana dahi, "Şöyle yap, böyle yap, plakta şunu oku," derdi. Biz de dinlerdik ve o hoşlansın diye söylediklerini yapardık.

Erol Bey erken yatar. Saat 23.00 gibi... Örneğin Abacı'yı dinleyecek; ama Abacı geç çıkıyor. Ne yapardı biliyor musunuz? Gidiyor, saat 21.00 gibi oturuyor... Muazzez Abacı geliyor, fasıl heyeti başladığında çıkıyor, fasılaların arasında şarkılarını söylüyor. Ama zorla değil, isteyerek yapıyor bunu... Tabii Erol Bey de bu jestin altında kalacak adam değil. Zaten Muazzez Abacı ile Hasan Heybetli'nin nikâhında nikâh şahitliği yaptı...

Söz konusu insan Erol Simavi olunca jestler sınır tanımayabiliyordu... Kulise kadın ruhuna hitap eden çiçek sepeti göndermek işin rutiniydi. Daha ötesi pahalı mücevherlerdi... Bir imparatordu o... Ve İmparator

olmanın hakkını vere vere yaşıyordu!

EVLAT ACISI

1980 yılı Şubat'mda, Erol Simavi'nin bu renkli yaşantısına ölümün gölgesi düştü. Babasının bu dünyadan ayrılışının ardından, 'hayatının en büyük acılarından birini' yaşıyordu. Yirmi üç yaşındaki küçük oğlu Saffet, yatağında ölü bulunmuştu.

Simavi ailesi, Hamdi'nin trajik ölümünün ardından, bu kez Saffet'i kaybetmenin kederi içerisindedi. Ne var ki daha genç adam toprağa verilmeden, 'intihar etmiş olabileceği' söylentileri aileyi derinden yaraladı. Erol Simavi, kulaktan kulağa yayılan, önü alınamayıp iyice ayyuka çıkan bu iddiaya 1988 yılında açıklık getirme gereği duyacaktı. Gazetesinin kırkıncı kuruluş yıldönümü kutlamaları çerçevesinde Hürriyet yazarlarından Emin Çölaşan'ın sorularına cevap vererek ilk kez kamuoyunun huzuruna çıkan Erol Simavi, "Oğlunuzun intihar ettiğini duymuştuk," şeklindeki soruyu bakın nasıl cevaplıyordu:

Emin Çölaşan: Efendim az önce siz de dediniz... İki oğlunuz var ve biri vefat etti... Evlat acısı yaşamış bir babasınız... Nasıl oldu o olay? Oğlunuzun intihar ettiğini duymuştuk o zamanlar...

Erol Simavi: Küçük oğlum Saffet Simavi 20 Şubat 1980'de öldü. Öldüğü zaman yirmi üç yaşındaydı, (sessizlik)... Allahın bileceği iş... Alınyazısı öyleymiş demek... Ben, Allah'a çok inanan biriyim... Ve elimden hiçbir şey gelmiyor... İntihar dediler. Şunu dediler, bunu dediler... Hiç ilgisi yok... Gençlik ve cehalet... Biraz içkiye düşkündü. İçki içerdi ama, çok içmezdi. Az içkiden sarhoş oluyordu. Fakat ben de, büyük oğlum da, ağabeyim de, alkolden etkilenmeyiz. Rahmetli Saffet etkileniyordu ama... Annesi onu alıp Avrupa'ya götürdü, tedavi ettirdi. Buraya geldi ki hiç içmiyor. Pırıl pırıl... Askerliğini de yeni bitirmişti. Zaten can sıkıntısından, biraz da askerde alışmıştı galiba. Çanakkale'de bahriyeli olarak yapmıştı askerliğini. Terhis oldu geldi, gazetede çalışmak istedi. Odası hazırlandı. Ben de Bodrum'a gitmiştim. Avrupa'da doktorlar, kendisine içkiyi bırakmanın yaratabileceği depresyonları önlesin diye bazı teskin edici ilaçlar vermişler. Her akşam yatarken bir tane alırdı. O gün arkadaşlarıyla biraz içki içiyor. Orada şarap, burada cin filan derken eve geliyor... Annesi de, bir misafirimizle salonda oturuyor. "Safoş gelsene biraz oturalım," diyor. O da, "Anne yarın işe başlayacağım. Onun için şimdi hemen yatıyorum," diye cevap veriyor. Evde çalışan kıza da, "Zeynep beni yarın sabah yedide uyandır ha!" diyor. Tabii alışmış olduğu üzere bir tek hapını alıyor ve yatıyor. İlaç şişesi başucunda dururdu. Gece

bir kriz geliyor Saffet'e. Hemen hastaneye kaldırıyorlar... Ama, o sırada evladım ölmüş... Otopsi yapıldı ve kalp krizinden öldüğü anlaşıldı.

Emin Çölaşan: Yani intihar değil...

Erol Simavi: İntihar edecek insan, ertesi gün kendisini erken kaldırmalarını söyler mi? Ya da bütün şişeyi içer... Sadece bir hap alınmıştı şişeden... Hayır, intihar değildi.

İMBAT OTEL'DE TRAJİK BİR OLAY

"Hayır, intihar değildi" cümlesi, ne Saffet Simavi'nin ölümünden bir süre önce Kuşadası-lmbat Otel'de yaşananlara tanık olanların, ne de bu olaydan haberdar olan Hürriyet çalışanlarının akıllarının bir köşesine yerleşmiş olan soru işaretini giderebilecekti.

İzmir'de askerliğini yapıyordu Saffet... Fakat o gün İmbat Otel'in personeli, genç veliahtı karşısında gördüğünde şaşırmamıştı. Resepsiyonistten, babasının odasının anahtarını istedi. Bu lüks otelde, Erol Simavi için bir oda daima hazır tutulurdu. Odaya çıkmadan önce, aynı zamanda aile dostu olan otel sahibinin eşiyle selamlaştı, sohbet etti. Buraya kadar her şey normaldi. Ancak o akşam üstü, İmbat Otel olağanüstü gelişmelere sahne oldu! Otel sahibi, genç adamı mutlak bir trajedinin kollarından çekip aldığında bir yanında içki, diğer yanında teskin edici ilaçlar yığılmış yatıyordu. Gelin devamını o gün iş nedeniyle İzmir'de bulunan Tuncer Bicioğlu'ndan dinleyelim:

Bir haber geldi: "Saffet, Kuşadası'nda rahatsızlanmış!" diye... Midesinin yıkatıldığı vesaire... O sırada askerdi de... (...) Gittim ve çocuğu Kuşadası'ndan ben aldım. İzmir'e, Sağlık Hastanesi'ne getirdik. İstanbul'dan da aile doktoru Cihat Abaoğlu, Belma Hanım ve Fezal Has uçakla alelacele geldiler ve o olay acele kapandı. Cihat Abaoğlu ailenin doktoruydu. Orada doktor olarak bulunuyordu. Ama daha önce çok yetenekli bir doktor olan Kuşadası'ndaki hükümet tabibi midesini yıkamış. Ambulansa, bayağı rahatlamış olarak konmuştu. Hayati tehlike yaşanmadı...

"KENDİNE ZARAR VERMEK İÇİN YAPTIĞINA İNANMADIM"

O gün, İmbat Otel'de yaşanan trajediden sıcağı sıcağına haberdar olanlardan biri de Saffet Simavi'nin yakın dostu ve bir dönem için kız arkadaşı olan Mediha Erdoğan'dı. Ancak Erdoğan, Kuşadası'nda olan biteni öğrendiğinde Saffet'in kendine zarar vermek isteyebileceği düşüncesini aklının ucundan bile geçirmemişti. Çünkü Saffet yaşamayı seviyordu. İlgi çekmek uğruna böylesine tehlikeli oyunlar

oynayabiliyor ve birinin, onu mutlaka çekip kurtaracağını düşünüyordu.

Erdoğan, olan bitenden otel sahibinin telefonuyla haberdar olmuştu. Telaş içindeki otel sahibi, "Meduş! Bu çocuk kötü durumda!" diyordu. Saffet Simavi, Kuşadası'ndan İzmir'e doğru getirilirken, genç kız İzmir'den Kuşadası'na doğru yola çıkmıştı. İki araba yolda karşılaşacak; genç kız, Saffet'e destek olmaya çalışacaktı.

Mediha, İzmir'in eski ailelerinden Koyuncuoğulları ile Erdoğan'ların kızıydı. Çocukluğunun büyük bir bölümünü, ailesiyle birlikte İngiltere'de geçirmiş; Avrupai değerlerle büyütülmüştü. Saffet'le tanıştığında, yirmilerinin başlarında, çekici, neşeli, deli dolu bir genç kızdı. Saffet'i bir anda büyülemiş; dostu, dert ortağı olmuştu. İşte Saffet o günlerde Meduş'un karşısına nişan yüzüğüyle çıkacaktı. Fakat, Erol Simavi "olmaz" diyordu. Mediha'yı İzmirli ortak dostları vasıtasıyla tanıyan Erol Simavi'ye göre münasip bir evlilik değildi bu... Ne var ki genç kız Belma Simavi'yle tanıştırıldığı gibi, ağabey Sedat'ın düğününde de Saffet'e eşlik ediyordu. Saffet için, Mediha bir kız arkadaştan fazlasıydı... Saffet, üzerinde hayli sıkıntı yaratacak olan, babasının bu olumsuz tutumunu kendince anlamlandıracak, ölümünden bir süre önce alacakları ve onu hayli incitecek olan ayrılma kararına kadar bu hayat dolu genç kıza dertlerini anlatabilecek ve yalnızlığını paylaşabilecekti.

Saffet, Mediha'ya her şeyiyle açılmıştı... Anne ve babasının ayrı yaşamalarının onu ne kadar üzdüğünü... Ailesinin ilgisine, şefkatine ihtiyaç duyduğunu... Babasına daha yakm olabilmeyi arzu ettiğini... Hatta ailesinin ilgisini çekebilmek adına içki içtiğini... Bir seferinde de telefonla arayarak, Kanlıca'daki yalıda olduğunu, babasının onu içkiden uzak tutabilmek amacıyla Kanlıca'da kalmasını istediğini söylemiş ve eklemişti:

"Ne var ki evdeki çalışanlara para verip bira aldırıyor, burada da içmeye devam ediyorum!"

"AMAN OĞLUM! İÇME OĞLUM!"

İşte tüm bu yaşananların Hürriyet bünyesindeki yankılarından yola çıkarak, "Oğlunuzun intihar etmiş olduğunu duymuştuk o zamanlar..." diye soruyordu Emin Çölaşan... Erol Simavi ise, "İntihar dediler. Şunu dediler, bunu dediler... Hiç ilgisi yok... Gençlik ve cehalet..." diyerek Simavi ailesini hayli üzen bu iddialara nokta koymaya gayret gösteriyor; ancak bir yandan da, oğlunu genç yaşta pençesine alan alkol problemine değinmeden geçemiyordu:

“Biraz içkiye düşkündü... İçki içerdi ama çok içmezdi... Az içkiden sarhoş oluyordu... Fakat ben de, büyük oğlum da, ağabeyim de alkolden etkilenmeyiz. Rahmetli Saffet etkileniyordu ama... Annesi onu alıp Avrupa’ya götürdü, tedavi ettirdi...”

Genç Saffet’in bu hali, yakınlarını ve dostlarım hayli üzüyor, endişelendiriyordu. İşte o dostlardan biri de Gönül Yazar’dı. Yazar anlatıyor:

Saffet’le ilk kez Park Otel’in kulübünde karşılaştık. Ben onun devamlı oraya gittiğini duymuştum. Doğrusu, o gün oraya biraz da nabız yoklamaya gitmiştim. Yanıma geldi... Sandviç yiyordum, sandviçimi paylaştık... Ayrılmadan önce, “Ben sizi bırakırım gideceğiniz yere,” dedi. Park Otel’den çıktık, arabaya bindik ve beni eve bıraktı. Yasemin’i sordu yolda. Eve davet ettim, “Gelmeyeyim, yarın çok erken Polonezköy’e gideceğim, bir başka zaman,” dedi. Bir süre sonra Hilton’da kabanamıza, ardından da evimize geldi. (...) Eve geldiğinde bağdaş kurup oturur, Yasemin’e, “Kız, gel buraya!” derdi. Yasemin çok mutluydu. Babası o dönemde pek sık gelmiyordu; ama ağabeyi sık sık ziyaretine geliyordu.

O sıralarda babam rahatsızlandı ve Ege Üniversitesi Hastanesi’ne yatırıldı. İzmir’ e gitmem gerekiyordu. Saffet’e rastladım, “Ne yapıyorsun abla?” diye sordu:

“Babam çok hasta, havaalanına gidiyorum.”

Bunu duyunca, “Ben de geleyim mi?” diye sordu. Aslında Saffet’in uçağa binmekten ödü patlıyordu. Yarım şişe viski içtik, öyle bindik uçağa. Hatta o gün uçak rötar yapmıştı. Yerlere yapıştı, o kadar çok korkuyordu. Neyse babamı ziyaret ettik. (...) O gece benim evimde yatırdım. Sabahleyin kalktım, güzel bir kahvaltı hazırladım. “Yok abla ben kahvaltı yapmam,” dedi. “Ne istiyorsun?” diye sordum. Bira istedi. Çok içen insanı ancak bira ya da ayran açar. Zaten babamı ziyaret için hastaneye gittiğimizde de, babama bakan beyin cerrahı Saffet’in ellerine bakmıştı; ellerinde şiş vardı. Dokununca batıyordu... Doktor tansiyonumuza baktı; benimki on bir, onunki on dört çıktı. Ben koskoca kadın, o ise gencecik bir çocuk... Daha yirmi iki yaşındaydı...

Elbette Erol Simavi, daha o günlerde, tüm bunların farkındaydı. Küçük oğluyla önce konuşmayı denemiş; “Aman oğlum!.. İçme oğlum!” gibi nasihatlerin faydası olmadığını görünce, genç adamın yaşantısına birtakım kural ve yasaklar getirmiş, hatta cezalandırmaktan geri durmamıştı. Örneğin askerliğinin bir bölümünü Güney Deniz Saha Komutanlığı’nda yapan genç adamın ayağını, İzmir’de müdavimi

olduğu içkili eğlence mekânlarından kesebilmek amacıyla kulüplere verilen, “Saffet Simavi’nin hesapları, bundan böyle kurumumuz tarafından karşılanmayacaktır,” şeklindeki uyarı, bu tip yasaklardandı. Ya da Saffet’in, İzmir’de bulunan babası ve Arda Gedik’le birlikte Efes Otel’de değil de, gece yarısından sonra içki servisi olmayan bir başka otelde kalması... Genç adamın incinebileceğine bakılmaksızın alınıyordu bu önlemler... Arda Gedik’e kulak verelim:

Biz İzmir’e gittiğimizde Efes Otel’de kalırdık. O sırada Saffet İzmir’de askerliğini yapıyor... Efes Otel’in karşısındaki bir otelde kalıyordu. Saffet’in kaldığı otel de fena bir otel değildi; ama Hürriyet’in en sıradan personeli bile Efes’te kalırken, Saffet niçin orada kalsın! Şimdi ben bunu Erol Bey’e söyledim. “Bırak, orada kalsın,” dedi.

“O otelde içki yok Arda! O otel, geceleri 24.00’de kapatıyor servisi ve orada içki yok. Onu, buraya getirirsen, içmeye başlayacak...”

Bu olay, Saffet’i belki incitmiştir... Çünkü, bana birkaç kez şikayet etti: “Abi, ben de sizinle kalabilseydim,” dedi...

‘BİR-İKİ GÜN İÇİNDE İŞE BAŞLAYACAKTI’

Hayatını çocuklarına adadığı söylenemezdi!.. Ancak her baba gibi, Erol Simavi’nin gönlünden de, evlatlarının devralacakları mirasın bilincinde aklı başında bireyler olarak yetişmeleri, saygıdeğer bir hayat sürmeleri arzusu geçiyordu. Nitekim yüksek öğrenim yapma konusunda pek de hevesli görünmeyen büyük oğlu Sedat’a, Hürriyet bünyesinde çoktan bir görev verilmişti. Genç Sedat, Nezih Demirkent, Çetin Özek ve Tuncer Bicioğlu gibi şirketin ağır toplarıyla beraber imza sirkülerinde birinci derece imza sahibi olduğunda, yirmi bir yaşma basmamıştı. Ağırbaşlı ve içine kapanık bir genç olan Sedat, her ne kadar başını bürosunun kapısından dışarı çıkarmaktan çekinir bir tutum içindeyse de, Erol Simavi’nin o günlerde bunu dert ettiği söylenemezdi. Sık sık, gençliğinde kendisinin de utangaç olduğunu, Sedat’ın da zaman içinde bu çekingenliği üzerinden atacağını tekrarlıyordu. Fakat küçük oğlu Saffet söz konusu olduğunda aynı rahat tutumu gösteremiyordu.

Saffet, iki oğlu arasında Erol Simavi’ye en çok benzeyeniydi. Öyle ki aralarında yaş farkı olmasa, arkadan bakıldığında bu iki insandan hangisinin Saffet, hangisinin Erol Simavi olduğunu anlayabilmek gerçekten güçtü. Üstelik, benzerlik yalnızca fiziksel de değildi. Genç adam, hemen her konuda babasını model alıyor, hayat tarzıyla onu taklit ediyordu.

Tıpkı babası gibi şeytan tüyü olan bir çocuktu Saffet... Güleryüzü, sevimli, alçakgönüllü karakteri, dost canlısı tutumu ve eli açıklığıyla gönülleri fethetmeyi iyi biliyordu. Ne var ki, tüm bu olumlu özelliklerine rağmen; Erol Simavi, daha düşkün olduğu küçük oğlunun, mensup olduğu çevrenin de etkisiyle dejenerasyona sürüklendiği kaygısındaydı. Kanı kaynayan delikanlıların, boyalı saçları ya da yüksek ökçeli çizmeleriyle sabahlara dek kulüp kulüp gezip dans ettiği, yeri geldiğinde içkinin su gibi tüketildiği, sınırların alabildiğine zorlandığı bir çevreydi bu... Saffet'in, kız arkadaşıyla evlenme düşüncesine set çeken Erol Simavi, bu kez oğlunun 1970'lerin Türkiyesi'nde marjinal sayılabilecek bu tip kişilerle görüştüğünü, içki içip dans ettiğini duyduğunda çılgına dönüyordu. Avrupa'da alkol tedavisi görüp Türkiye'ye dönen oğlunu içkiden ve onaylamadığı bu arkadaş grubundan uzak tutabilmek amacıyla elinden geleni ardına koymuyordu.

Erol Simavi, o yıllarda, yirmili yaşlarının başında genç bir şarkıcı olan Nükhet Duru'yla aşk yaşıyordu. Üstelik Nükhet'le yaşamakta olduğu ilişki, alışkanlıklarını hayli değiştirmişti. Hürriyet'in patronu, yıllar üzerine ilk kez birlikte olduğu bir kadınla aynı evi paylaşıyor; Nükhet'le, İzmir-Bodrum-Domuz Adası üçgeninde yaşıyordu. Zamanının çoğunu, İstanbul'dan uzak geçirdiği düşüncesiyle, Arda Gedik'ten oğluyla ilgilenmesini rica etti. Üstelik o yıllarda otuzlu yaşlarının sonlarında bulunan Arda, bir ağabey olarak Saffet'le daha kolay iletişim kurabilirdi!

Arda Gedik, Saffet'le ilgilenmesi rica edildiğinde, o güne dek Hürriyet çatısı altında ciddiye alınmamaktan sızlanan genç veliahta kendisiyle birlikte Hür Holding'te çalışmasını teklif etti:

"Gel kardeşim! Ben bu işyerindeyim... Sen de burada başla..."

Fakat bu arada, genç veliahtın yaşantısının kontrol edilebileceği bir yapı da oluşturuluyordu. Arda Gedik anlatıyor:

Saffet çok iyi niyetli, çok iyi kalpli bir çocuktu. Ama, mesela iki kişi Şamdan'a gidiyorlar, ardından beş masalık hesap geliyor... Tabii o basıp çıkıyor! Biz ardından ödüyoruz. Bir gün Saffet'i uyardım... Dedim ki:

"Bak evladım! Arkadaşlarının bu hesabı ödeyecek parası var. Sen kendininkini öde... Sana yakışır mı bu!"

"Ama ben şimdi orada nasıl hayır derim Arda Abi," dedi. Ben de, "Evladım, benden istiyor mu? Başkasından istiyor mu? Neden senden

böyle bir şey istiyorlar? Sen onlara hayır da deme, sadece veto et," dedim. Aramızda böyle bir konuşma geçti, ardından da böyle yüklü bir hesap daha geldi. Ben de o kulüplerde her kim sorumluysa yazı yazdım. "Bakın, bundan sonra Saffet Simavi'nin hesaplarına Saffet'in harcaması dışında eğer bir katkıda bulunursanız beni karşınızda bulursunuz," gibi bir yazı. (...) Böyle rezillik olur mu, çocuğu ahlaken bozuyorlar! İkram ederek itibar kazanan adam durumuna düşürüyorlar. Saffet'in buna ihtiyacı yok ki. Yaşar Bey adında gazetemizin bir şoförü vardı. Bir gün onu da çağırdım ve dedim ki:

"Yaşar, Saffet senin! Sen götüreceksin, sen getireceksin... Fazla mesai ise fazla mesai... Paraysa para... Ne istersen iste! Ne başka bir şoföre bırakacaksın, ne de gittiği yerde bırakıp ayrılacaksın..."

Çünkü Saffet şoföre "Sen git," derdi. Ondan sonra, bir daha sabah eve gelirdi. Bu nedenle Yaşar'a, "Sen, Saffet'in yanından ayrılmayacaksın," dedim.

Neyse, anlaştık... Saffet, gelip benimle çalışacak... Fakat o sabah saat 8.30'da telefonum çaldı. Sedat telefondaydı. "Ağabey, geç kaldık!" dedi. "Ne oldu," diye sordum. "Saffet'i kaybettik," dedi...

SAFFET'İN SEVDİĞİ ŞARKILAR

21 Şubat 1980 sabahı apar topar Amerikan Hastanesi'ne kaldırıldı. Annesi, soluk almadığını fark etmişti!.. Panik, korku, ne yapacağını bilememe gibi insanı sarıp sarmalayan o ilk tepkilerin ardından birkaç yakın dosta haber verildi. Belma-Erol Simavi çiftinin Ayazpaşa'daki evine koşanlardan biri de Nezih Demirkent'di:

O sabah apar topar Erol Bey'in evine gittiğimde, evde bir sessizlik vardı. Çocuk yatakta sıcak yatıyordu. Belma Hanım perişandı. Öldüğüne inanamıyordu. Belma Hanım'ın yanında erkek kardeşinin kızları vardı. Çocuğu hemen arabaya koyduk, panik içinde Amerikan Hastanesi'ne götürdük. Doktor öldüğünü, hastaneye geldiğinde ölü olduğunu söyledi. Bunu da Belma Hanım'a söylemek bana düştü...

Belma Simavi acı gerçeği öğrendiğinde dondu kaldı.

Kanlıca'nm görmüş geçirmiş, varlıklı ailelerinden birinin kızı olarak dünyaya gelmişti. Yirmi bir yaşında Simavi ailesine gelin gitmiş; daima Sedat Simavi'nin gelini olmaktan gurur duymuştu. Erol Simavi'yle evlendiği gün çok okunan genç bir gazete olan Hürriyet, zaman içinde bir imparatorluğa dönüşünce, bu başarıdan onun payına zenginlik ve itibar düşmüştü. Yıllardır ayrı dünyalarda yaşıyor olsalar da, Erol Simavi'nin daima saygıyla bahsettiği eşi, iki oğlunun annesi

ve Hürriyet'in imparatoriçesiydi. Ona gıpta ediliyor; pek çok kadın, onun sahip olduklarının düşünü kuruyordu.

Ay'ın görünen yüzüydü bu...

Belma Simavi, babasını kaybettiğinde daha sekiz yaşında bir çocuktu... Babasız büyüyecekti... Daha acısı, küçük kardeşi Ercan'ın genç yaşta ölümüydü. Şimdi de oğlunun artık hayatta olmadığı gerçeğiyle karşı karşıyaydı... Nezih Demirkent'ten aktaralım:

Eve döndük. İçkisini aldı. "Saffet'in sevdiği şarkıları çalalım," denildi. Evde böyle bir atmosfer vardı. O gün evin hali hayli ilginçti. Eve gelen gidenler... Bir taraftan içki içiliyor, bir taraftan Saffet'in sevdiği şarkılar çalınıyordu. Yani karmakarışık bir yapı vardı...

Fakat günün ilerleyen saatlerinde, evladını kaybeden annenin acısı isyana dönüşecekti. Gelin bundan sonrasını Arda Gedik'ten dinleyelim:

Ben gittiğimde şiddet vardı evde... Şiddet... Belma kasıp kavuruyordu ortalığı. "Otur!.. Kalk!" diye bağırıyor, ağlıyor...

ACI HABERİ DOMUZ ADASI'NDA ALDI

Baba ise, oğlunun akıbetinden ancak saatler sonra haberdar olabildi.

Hürriyet kurmayları, Saffet'in ani ölümü karşısında, Erol Simavi'ye acı haberi nasıl ulaştıracaklarını kara kara düşünmüşlerdi. Patron, başta Hırsız Semai olmak üzere, sofrasından eksik olmayan birkaç yakın dostuyla, Fethiye açıklarındaki Domuz Adası'ndaydı. Yalnızca Simavi ailesinin ikamet ettiği bâkir bir adacık olan Domuz Adası, telekomünikasyon imkânlarından yoksun olduğu gibi, aktarılacak konu da telefon ya da telsizle bildirilemeyecek kadar hassastı! Tek çıkar yol, Erol Simavi'ye yakın bir çalışanın İzmir'e karayoluyla birkaç saat mesafede bulunan Domuz Adası'na giderek acı haberi iletmesi gibi görünüyordu. Nitekim görev, o dönemde İzmir'deki tavukçuluk girişimlerinde Hür Holding'in ortağı olan genç işadamı Nedim Demirağ'a düşecekti. Nedim Demirağ anlatıyor:

Domuz Adası'na ulaştığımda Erol Bey uyuyordu. Biraz bekledim... Ama uyandırmam da gerekiyordu. Normal koşullarda kimse uyandırmaya cesaret edemez... Yatak odasına girdim ve "Patron," dedim:

"Patron! Ben geldim."

"Herhalde kötü bir şey var Nedim!"

“Çok kötü değil... Ama size aktarmam gereken bir durum var!..”

Biraz kendine gelir gibi oldu. Saffet’in ağır bir rahatsızlık geçirdiğini, İstanbul’a dönmesi gerektiğini söylemek amacıyla orada olduğumu anlattım. “Bu durumda Saffet’i yalnız bırakmamamız gerekiyor!” dedim. “Bir şey mi oldu?” diye sordu. Tabii zaman içinde anladı. Zaten ben de alıştıra alıştıra Saffet’in vefat ettiğini söyledim. Çok üzüldü...

“SAFFET SİMAVİ’Yİ KAYBETTİK”

Genç veliahtın ölümü, 22 Şubat 1980 Cuma günü kamuoyuna duyuruldu. Hürriyet gazetesinde yer alan “Saffet Simavi’yi kaybettik” başlıklı haber, üç kısa paragraftan ibaretti:

Yönetim Kurulu Başkanımız Erol Simavi ile Belma Simavi’nin oğlu, Erol Simavi-Hürriyet Vakfı’nın yönetim kurulu doğal üyesi Saffet Simavi, dün sabah vefat etti.

1957 yılında İstanbul’da doğan Saffet Simavi, tahsilini İsviçre ve Fransa’da yaptıktan sonra yurda dönmüş ve vatani görevini henüz bitirmişti. Bekâr olan Saffet Simavi, ailenin küçük oğlu olup Fransızca ve İspanyolca bilirdi.

Saffet Simavi’nin genç yaşta vefatı, dostları ve kendisini tanıyanlar arasında büyük üzüntü yarattı.

Saffet Simavi’nin cenazesi, 23 Şubat 1980 Cumartesi günü Kanlıca’dan kaldırıldı. Binlerce insan, genç adama son görevini yapabilmek ve acılı ailesine başsağlığı dileyebilmek amacıyla Kanlıca Camii’nde toplanmış; kalabalık, İstanbul Boğazı’nın Anadolu yakasındaki bu sakin semtin göze o gün olduğundan daha küçükmüşçesine görünen camiinden sokaklara taşmıştı. Öylesine bir kalabalıktı ki, cenazeye katılanlar o cumartesiyi, “Trafik, Üsküdar’a dek durmuştu!” diye anlatacaktı. Cami avlusu ise, çiçek bahçesini andırıyordu. Fakat binlerce çiçeğin arasında musalla taşının üzerinde yatmakta olan genç adamın naaşının üzerine, “Annen ve Baban” yazılı mütevazı bir çiçek demeti yerleştirilmişti. Belma Simavi’nin her 1 Mayıs’ta Hürriyet çalışanlarının her birine baharı müjdelemek amacıyla armağan ettiği, hatta zaman zaman koparıp içeceklerine dahi kattığı menekşelerden hazırlanmış küçük bir demetti bu...

İmparatorluğun Günaydın kanadından Haldun Simavi’nin büyük oğlu Hamdi’nin genç yaşta ölümünün üzerinden henüz beş yıl bile geçmemişti... Simavi ailesi, bu kez Hürriyet kanadından Erol Simavi’nin küçük oğlu Saffet’i, Kanlıca’daki aile mezarlığında, dedesi

Sedat Simavi'nin kabrinin yanıbaşmda toprağa veriyordu, iki talihsiz genç veliaht dedelerinin mezarının ayakucunda, yan yana yatacaklardı...

YASEMİN DE CENAZEDEYDİ

O soğuk kış gününde, Saffet'i son yolculuğuna uğurlayanlar arasında bir de kız çocuğu bulunuyordu... Artık on yaşında olan Yasemin Simavi... Kanlıca'da, park halinde bulunan camı aralanmış bir otomobilin içinde, ağabeyi için okunan duaları uzaktan dinleyecek; nüfus cüzdanında Simavi soyadını taşıyor olmasına rağmen, Saffet ağabeyinin cenazesine ancak bu oranda iştirak edebilecekti.

İmparatorluğun Hürriyet kanadında artık tek bir veliaht kalmıştı: Sedat Simavi... Gerçi Erol Simavi'nin bir de Yasemin'i vardı. Ama söz konusu Hürriyet İmparatorluğu olduğunda onun adı geçmeyecek; Erol Simavi, büyük oğlu Sedat'tan daima, "Tek oğlum, tek varisim," şeklinde bahsedecekti:

...evlat acısı öyle bir şey ki... Hatırıma geldiği zaman hep... Babam bir, Saffet iki... Hiç unutmuyorum onları. Keşke oğlum sağ olsaydı da, bugün bir yerde, bir boşluğu doldursaydı... Bugün hayatta büyük oğlum, tek oğlum ve tek varisim Sedat Simavi var. Moda olan lafla söyleyeyim: Bizim gazete de arada sırada kullanıyor ama ben hiç sevmiyorum; benim 'Prens'im o...

Değişim, Dönüşüm Derken

“Şimdi şekerim, basın doğruyu yazdığı sürece, ona karşı her zaman tepki ve nefret vardır... ‘Ben, basını çok seviyorum,’ diyen insanların yüzde 99’u aslında sahtekârdır. Sanki bizler birer umacı imişiz gibi, bizimle korkudan ahbaplık ederler. Halbuki hepimiz, onlar gibi insanızdır. Basın için dünyada ‘Beş büyük kuvvetten biridir... Dördüncü kuvvettir,’ derler. Bu söz, Türkiye için geçerli değil... Hakimiyet, elbette, ‘Kayıtsız şartsız milletindir’... O, başka... Ama birinci kuvvet, Türkiye’de ordu mu? Hayır... Basındır... İkincisi, ordudur... Çünkü orduyu, ihtilallere basın hazırlar...” (Erol Simavi)

Vefatından birkaç ay önceydi. Nezih Demirkent Dünya gazetesindeki çalışma odasında Hürriyet İmparatorluğu'nda geçen yılları anlatıyordu. Ne de olsa, yıllarca hem genel yayın müdürlüğü hem de genel müdürlük unvanlarını bünyesinde toplayarak Hürriyet’in rotasını belirlemiş; iyi ve kötü gününde Simavi’lerin yanında olmuştu. Bir saati aşkın bir süredir yaşadıklarını, tanık olduklarını ve gözlemlediklerini aktarıyor, birbiri ardına yaktığı sigarası, ağzının bir kenarında dudaklarıyla uyumlu biçimde hareket ediyordu. Sekreteri bir sonraki konuğun beklemekte olduğunu bildirince, elindeki sigara izmaritini önündeki kül tablasına bastırdı, bir yenisini yaktı. Birkaç saniye süren sessizliğin ardından, bir başka gün yeniden görüşme dileğini ifade ettikten sonra diyalogu Erol Simavi’nin kişiliğine ilişkin bir yargıyla noktaladı:

“Erol Bey’in kimseyle uzun süreli bir beraberliği olmaz. Sıkılır!..” Eski patronunun yalnızca özel hayatından bahsetmiyordu. İş arkadaşlarından, hatta kimi zaman yıllarca sofrasını paylaşan en yakın dostlarından bile gün gelip sıkılabileceğini ifade ediyordu. On bir yıl boyunca Hürriyet’te genel müdür koltuğunda oturmuş, Hürriyet’in kurumsallaşmasında büyük katkıları olmuştu. Yıllar sonra, on bir yıllık emekle bağdaştıramadığı bir üslûpla görevinden uzaklaştırıldığını ifade ediyordu. “Kırgınlığım nedeniyle, 80’den sonra aileyle yakınlığım olmadı,” cümlesi, detaylara girmeden hislerine tercüman oluyordu.

Halbuki Simavi’lerle hukuku eskilere dayanıyordu.

Gazeteciliğe 1950 yılında Son Saat gazetesinde başlamıştı. Bir süre Yeni Sabah’ta görev aldı... Simavi lmparatorluğu’na, Haldun ve Erol Simavi kardeşlerin çıkardığı kısa ömürlü bir fikir gazetesi olan Yeni Gazete’de çalışmaya başlayarak dahil oldu. Orhan Erkanlı’nın genel

idare müdürlüğüne getirilmesinin ardından patlayan isyanda, patrona en yakın gazeteciler ayaklanırken, onun Erol Simavi'ye giderek, "Yeni Gazete'deki ekibimle her zaman arkanızdayız. Gerekirse Hürriyet'i biz hazırlar ve basarız," güvencesi verdiği Babıâli'de daima anlatılacaktı. Önce dönemin Genel Müdürü Orhan Erkanlı'nın yardımcılığına, Hürriyet'in Orhan Erkanlı'yla yollarını ayırmasının ardından 4 Eylül 1970 tarihinde müessese müdürlüğüne terfi etti. Genel Yayın Müdürü Muammer Kaylan'ın, Türkiye'yi kaçarcasına terk etmesinin ardından, zaman içinde Hürriyet yazı işlerinin de iplerini elinde tutmayı başaracaktı. Gazetenin künyesinde, isminin karşısında her ne kadar genel müdür yazıyorsa da, o artık yazı işlerinin de patronuydu. Dönemin Hürriyet gazetesi Yazı işleri Müdürlerinden Yalçın Kamacıoğlu, Nezih Demirkent'in Hürriyetin yönetim piramidinin tepesine nasıl yerleştiğini şöyle anlatıyor:

Nezih Demirkent'in Hürriyet'in yönetimine gelme olayını analiz edebilmek için, önce onun nerede olduğuna bakmak lazım. Nezih Bey, odasında bütün masrafları kısıyor. Abuk sabuk harcamaları önlüyor. Kavga gürültü olduğu zaman yazı işlerindeki belli arkadaşların 'ağabey' gibi arkalarında duruyor. Belli arkadaşlarla Sultanahmet'te uzun yürüyüşler yapıyor. Yazı işlerinde, "Nezih abi gelirse bu kargaşadan kurtuluruz," gibi genel bir kanaat oluşuyor. Çok açık söylemek gerekirse, o kargaşa ortamında, Nezih Bey o andaki en iyi adaydı. (...) Ve tabii bu arada Nezih Bey Erol Bey'e diyor ki, "Yazı işlerinden bana reaksiyon gelmez. Ben arkadaşlarımla beraberim," Bu havayı veriyor... Nitekim, bir süre sonra yazı işlerinde Nezih Bey'in bu hazırlığını reaksiyon göstermeden kabul edecek bir platform oluştu. Bu arada Necati ağabey gitmişti. Ferhan, Muammer Kaylan... Bu kişiler varken, Nezih ağabeyin göreve gelmesi kolay değildi. Bunlar ayıklanınca Nezih ağabey ile daha önce çalışmış insanlar kaldı orada. Yeni Sabah'tan, Yeni Gazete'den... O ekip geldi. O ekip de büyük bir reaksiyon göstermedi, çünkü reaksiyon gösterdikçe gazete ufalıyordu. Tirajı 280 binlerden aldık, ben on yıl sonra bıraktığımda 560 bin civarındaydı. (...) Tabii Nezih ağabeyin Hürriyet'te hem yazı işleri, hem de idari işlerin başına gelmesi de hemen olmadı. Önceleri Ecvet ağabey vardı. Gariptir, örneğin Hakkı Devrim beni sürekli Nezih ağabey ile iyi geçinmeye teşvik ediyordu. Hakkı ağabey arayıp diyordu ki:

"Bu Nezih'e dikkat et! İyi adamdır, iyi geçin."

Sonradan bunun sebebini anlıyorum ki, Nezih ağabey çok şeyle oynuyor. Sadece iyi gazeteci olmak, iyi gazete yapmak, iyi haber kovalamak yetmiyor. Kulisi de iyi kovalamak gerekiyor. Nezih ağabeyde tüm bu meziyetler vardı işte...

Ve Demirkent, Padişah diye hitap ettiği Erol Simavi'nin gönlündeki yerini zamanla sağlamlaştıracaktı. Öyle ki Hürriyet'in patronu, imparatorluğunun genel müdüründen, ya da Simavi'nin deyişiyle Kumandan'ından, "Benim paramı, benden çok koruyan adam" diye bahsediyordu. Bakın Kamacıoğlu, 'Benim paramı benden çok koruyan adam' cümlesinin ifade ettiklerini nasıl örneklendiriyor:

Nezih ağabey yönetime gelince, Yeni Sabah'taki huyunu tekrarlamıştır. Yeni Sabah'ta şunu yapardı: Örneğin adalara üç kişilik bir ekip yolluyor. On bin lira veriyor, "Otobüsle gidin, ama adalara ulaşmak için tekne kiralayın... Orada üç gün kalıp haberinizi yapın... Dönüşte on bin liranın üstünü sizden alacağım ha!" diye tembih eden bir arkadaşımızdı. Bu derece tutumludur... Belki, buna cimrilik bile denilebilir... Şimdi Nezih ağabey göreve geldiğinde, Hürriyet'te paranın nereye gittiğinin bir hesabı yoktu. Çünkü Feridun Eryılmaz, küçük bir kâğıda yazıp özgürce sarf ediyordu. Nezih Demirkent, bunları zapturapt altına almıştır. (...) Sonuçta neyin nereye gittiğini kontrol edecek sistem Nezih ağabey ile geliştirildi. Yani, kâğıt nereden geliyor, kaça geliyor, kim, hangi kamyonu tutuyor, ne kadar para ödeniyor, mesaiye kalmak gerekli mi, mesaiye kalmak yerine bir başka çalışan işe alınsa daha mı ekonomik olur...

Fakat Erol Simavi, on bir yılın sonunda, 'Parasını koruyan adam'ı Hürriyet'teki görevini suistimal ederek ticari kazanç sağlamakla itham etti! Demirkent'i görevden almakla da yetinmedi; bu iddiasını her fırsatta, hatta 1989 yılında dönemin Başbakanı Turgut Özal'ın sofrasında, gazeteci meslektaşlarının gözleri önünde de tekrarladı. O gün o sofrada bulunan bir gazeteciden, Oktay Ekşi'den dinleyelim:

1989 yılı Mart ayında Turgut Özal'ın bir yemeği oldu. (...) Erol Simavi, Dinç Bilgin... Bu iki patron ve onların en yakınlarında bulunan kişilere Turgut Özal bir yemek verdi. Rahmetli Çetin Emeç, bana, Erol Bey'in böyle bir yemek nedeniyle beni de rica ettiğini söyledi ve gittik. Hatta önce Nail Keçili'nin Cen Ajans'taki ofisinde buluştuk. Orada, bir başkasının ofisi olmasına rağmen, Erol Bey bize bizzat kendisi içki ikram etti. (...) Ardından da Harbiye Orduevi'ne geçtik. Özal, Orduevi'nde kalıyordu. Yemekte masada üç sandalye boştu ve Erol Bey sordu:

"Hanımefendi mi teşrif edecekler?"

"Hayır," dedi Turgut Bey. Ama kimin geleceğini de net olarak söylemedi. Yemeğin sonlarına doğru kapı açıldı. Asil Nadir, Çavlan Süerdem, bir de galiba yanılmıyorsam Ahmet Özal geldiler, oturdular masaya... Gelmeleri, odada bir soğuk duş tesiri yaptı. Çünkü,

anladığım kadarıyla, Asil Nadir'i çağırdığını Turgut Özal söylememişti. Erol Bey buna çok sinirlendi ve "Haberimiz yoktu konuklarınız olduğundan!" gibi bir laf etti. Turgut Bey net bir yanıt vermedi. Neyse geldiler, oturdular... Oturdular, ama usulen tabii merhabalaşıldı. Asil Nadir'in Babıâli'ye hızla giriş yapıp, Babıâli'yi kasıp kavurup, kendi anlayışına uygun, düzgün, seviyeli bir gazetecilik getirme iddiaları zaten duyuluyordu. Erol Bey, birden patlayıverdi. Asil Nadir'e, Günaydın'la bağlantılı olarak, "Bak, aldın yanına o üç (...)! Dikkat et," dedi. Almanya'daki Garbis'ten, rahmetli Nezih'ten ve Nuyan Yiğit'ten söz ediyordu. "Dikkat et, seni de (...)!" gibi bir laf etti. Asil Nadir de, "Ben kendimi soydurmam," gibi bir yanıt verdi. Bu olayın, Nezih Bey'le ilgili olarak, Arda'nın daha önceki yıllarda söylediklerinin en azından Erol Bey'in kafasında yer ettiğini gösterdiği ortada. Bu, ne kadar doğruyu, ne kadar yanlışı yansıtıyor benim bilebilme imkânım yok. Ama böyle bir olay yaşadım...

PATRON KİM!

Nezih Demirkent'in, Erol Simavi nazarında imajını zedeleyen iddiaları ilk kez ifade eden kişi Arda Gedik'ti.

Arda Gedik 1976 yılında Koç Holding'deki görevinden ayrılmak zorunda kalmış; Hür Dağıtım'da kısa süreli bir çalışmanın ardından, Hür Holding'in genel koordinatörlüğüne getirilmişti. Göreve gelmesinden bir süre sonra, Hürriyet'in Almanya tesislerinin yüzde yüz hissesinin niçin Nezih Demirkent, dönemin Almanya Büro Müdürü Garbis Keşişoğlu ve Alman Muhasebe Müdürü Herr Pavlos üçlüsünün üzerinde olduğunu sorgulamaya başladı. Bu düzenlemenin yanlış olduğunu, Almanya'daki kuruluşun hisselerinin büyük bir bölümünün, gerçeği yansıtır bir şekilde, Erol Simavi üstünde görünmesi gerektiğini sık sık vurguluyordu. Hür Holding Genel Koordinatörü, çok geçmeden, Nezih Demirkent, Garbis Keşişoğlu ve Herr Pavlos'u Almanya'da bir şirket kurarak Hürriyet'i zarara sokacak şekilde ticari kazanç sağlamakla da itham edecekti. Gedik'e göre, kâğıt, mürekkep, film gibi matbaa malzemeleri, Hürriyet'in Almanya matbaasına bu şirket aracılığıyla piyasa değerlerinin çok üstünde fiyatlarla satılarak büyük ölçüde ticari kazanç sağlanmıştı. Arda Gedik, Celalettin Çetin'in 1991 yılında yayımlanan İşte Babıâli isimli kitabında Demirkent ve ortaklarının Almanya'daki ortak girişimlerine ilişkin bir başka iddiasını ise şöyle dile getiriyordu:

Göreve geldiğim günlerde ben bu konunun üzerine eğildim. Ve satış fiyatlarının çok yüksek olduğunu bizzat tespit ettim. Garbis Keşişoğlu bu alanda bir hayli direndi. Ama ben bu alımların daha ucuza yapılabileceğini örneklerle ortaya koydum. Konuyu biraz daha

açarsak, bizim Almanya'da bastığımız gazete ve mecmuaların dağıtımını, Saarbach adındaki bir Alman kuruluşu yapıyordu. Bu arada Nezih Demirkent'in Garbis ve muhasebe müdürü Alman'la kurduğu şirket, Hürriyet'e bağlı Hafta Sonu, Çarşaf gibi dergileri satın alıyor ve Saarbach'a devrediyordu. Sadece yaptıkları bu aracılıkla, yılda beş yüz bin DM gelir sağlıyordu. Ben Hürriyet'e gelişimden sonra bu duruma el koydum. Ve Pavlos ile Garbis'i görevden aldım. O dönemde Garbis Keşişoğlu bizden yetmiş bin DM tazminat aldı.

1981 yılı Aralık ayında da Nezih Demirkent 'emekli olmaya' davet edildi!

'Emekliliğe davet'in yegane sebebi, Arda Gedik'in müessese içinde yüksek sesle dile getirdiği bu iddialar değildi. Nezih Demirkent'in aşırı merkeziyetçi yönetim anlayışı, patronu bir süredir rahatsız ediyordu. Patrona yakın bazı gazetecilerin, benzer yakınmalarla Hürriyet'i terk etmeleri, Erol Simavi'nin bu konudaki rahatsızlığına tuz biber ekmişti.

Nezih Demirkent aleyhtarı lobi de boş durmuyordu! Erol Simavi'ye yakın bazı kişilerin, çabuk etki altında kaldığı bilinen patronu ustaca kışkırtmaları, Hürriyet'in on bir yıllık genel müdürünün sonunu hızlandıracaktı! Oktay Ekşi'ye göre, 1969 yılında kendisinin en güçsüz, Necati Zincirkıran'ın ise en güçlü olduğu dönemde gazetesini kaosa sürükleme pahasına, "Burada ben varım, patron benim!" diyerek Zincirkıran'ı görevden alan Erol Simavi, bu kez de Nezih Demirkent'e, "Patron benim!" diyordu. Yine Oktay Ekşi'den dinleyelim:

Nezih Demirkent, Erol Simavi'nin gazete sahipliğini neredeyse bastırabilecek kadar ön plana çıkmıştı ve bunun, Erol Simavi'nin dünyasında rahatsızlık yarattığını duyuyorduk. Erol Bey'in, İzmir'de yaşamayı tercih ettiği dönemdir bu dönem... İzmir'deki birtakım insanların, masasındaki ahbaplarının, "Sen burada gazete sahibi gibi kendini avut, gazetenin asıl sahibi Nezih," gibi sözler söylediklerini, hatta Erol Bey'in gayet mizahi bir anlayış içinde, "Benim kocam orada, her şeye hâkim!" gibi, biraz da yadırganabilecek bir üslûp içinde de olsa, Nezih Demirkent'in gazeteye ne kadar sahip ve egemen konuma geldiğini, bir ihtimal iç burukluğuyla, biraz tepkiyle ifade ettiğini duyuyorduk. Zaman zaman da, "Nezih orada olduğuna göre, ben burada rahatım. Benim için dert ve mesele yok," dediği de kulağımıza geliyordu. Yani böyle bir güven duygusu da vardı... Ama bütün bunlar, Erol Simavi'nin kafasının Nezih Demirkent meselesiyle dolmakta olduğunu gösteriyordu.

Hürriyete genel müdür olmak, yalnızca gazeteyi yönetmek demek

değildi! Aynı zamanda Erol Simavi'nin çevresini de yönetmek gerekiyordu. İşte Nezih Demirkent, bu önemli detayı kimi zaman bile bile, göz göre göre atlamış; patronun, çeşitli isteklerle kendisine başvuran dostlarını zaman zaman geri çevirmişti. İşte bu kişiler, patronun Nezih Demirkent konusundaki rahatsızlığında tamamlayıcı olacaklardı. Dönemin tanığı, gazeteci Hasan Pulur'a göre, Nezih Demirkent için sonun başlangıcını getiren önemli faktörlerden biri patronla iktidar savaşıydı:

İktidar gibi patronluk da ortak kabul etmez. Nezih'in son dönemde, patrondan daha öte birtakım yetkilerle davrandığı doğrudur. Örneğin Erol Bey'in birtakım özel işleri vardır... "O işi halledin," der... Nezih ise savsaklar işi... Bazısını hemen yapar, bazısını savsaklar... Erol Bey'in ilişkisi olduğu bazı insanlarla ilgili gereksiz haberler çıkabilir gazetede. Bunlar, Erol Bey'e birtakım uyarılardır: "Gücüm var, bak neler yapabilirim gazetede," gibi... Şimdi, "Bana somut örnek göster," derseniz gösteremem; ama ben o günleri yaşayan ve Nezih'in çok eski bir arkadaşı olarak bunları eskiden beri bilirim. Bazı şeyleri de bilirim; ama özel hayata girer söyleyemem.

Nezih Demirkent için geri sayım başlamıştı! Hürriyet'te yayınlanan ve Sıkıyönetim tarafından yalanlanması istenen zam haberinin neden olduğu olaylar zinciri, imparatorluğun bu güçlü Kumandan'ı için mutlak sonu hızlandıracaktı!

PATRON HAYAL KIRIKLIĞINA UĞRARSA...

12 Eylül darbesinin üzerinden henüz birkaç ay geçmişti. Demokrasinin unsurlarından bahsedebilmenin mümkün olmadığı bir süreç... Askeri dikta, gazetelere nefes aldırmıyor... Hangi haberin yazılıp hangisini yazılamayacağına sıkıyönetim komutanları karar veriyor; sudan sebeplerle gazete kapatabiliyorlardı. Gazeteciler için iki çıkar yol kalmıştı; ya askeri cuntayı rahatsız etmeyecek düşük profilli haberlerle yetineceklerdi, ya da gazeteleri kapatılacaktı.

Erol Simavi için, tıpkı diğer gazete patronları gibi, askerle olan ilişkilerinin darbe almasını asla düşünemeyeceği bir dönemdi. İşte böyle kritik bir dönemde sürmanşetten verilen habere, sıkıyönetimden gelen tepki Patron'un ciddi şekilde canını sıktı. Böyle anlarda kurumu için aslan kesilen genel müdürünün bu kez bir adım geride kalması hayal kırıklığı yarattı.

İşleri bu noktaya getiren, 9 Ocak 1981 tarihli Hürriyet'te yer alan zam haberinin başlattığı olaylar zinciriydi:

Yeni yeni zamlar geliyor...

Haber, gazetenin birinci sayfasının sağ üst köşesinde büyük puntolarla verilmişti. Akaryakıt, Tekel ürünleri, THY ücretleri ve kâğıda zam geleceğini duyuran, grafiklerle desteklenmiş bir haberdi. Sigara zammı mı, bir sigara paketi; benzin zammı mı, bir benzin pompası... Türkiye gibi yüksek enflasyon, dolayısıyla zamlarla yaşamaya alışmış bir ülkede şöyle bir göz atılıp geçilecek olan bu haber, olağanüstü dönemin olağanüstü koşullarında krize neden oldu. Kenan Evren, bir süre sonra gazete patronlarıyla yapacağı bir toplantıda, bu zam haberinin devlete milyarlara mal olduğunu söyleyerek tepkisini ifade edecekti!

İstanbul Sıkıyönetim Komutanı Orgeneral Necdet Üruğ kanalıyla ültimatom verilmişti: Haber, ertesi günün Hürriyet gazetesinde aynı yerde, aynı puntolarla yalanlanacaktı! 10 Ocak 1981 tarihli gazetede, "Hükümet zamma karşı çıktı. Bakanlar Kurulu yayınladığı bildiri ile zam haberini yalanladı," başlığı atıldı. Fakat komutanlar tatmin olmamıştı. Hürriyet'ten zam haberinin komutanlarca yalanlandığını değil, haberin doğru olmadığını duymak istiyorlardı.

Nezih Demirkent, haberin doğruluğu üzerinde duruyordu. Yaptığımız görüşmede de, "Biz arkadaşlarımızın cezaevinde yatması pahasına, Hürriyet'in doğru haberciliğini savunduk. (...) 'Haber doğrudur, düzeltmeyeceğiz' dedik," diyecekti. 11 Ocak 1981 Pazar günü, Hürriyet'in elli yedi yaşındaki Yazı İşleri Müdürü Salim Bayar, Emniyet Birinci Şube Müdürlüğü'ne çağrıldı ve Selimiye'de gözetim altına alındı. 12 Ocak günü Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Erol Türegün tutuklandı. 13 Ocak günü Hürriyet Ankara Bürosu'nda çalışan ve haberi yazdığı iddia edilen üç muhabir ifadeleri alınmak üzere İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nca adli müşavirliğe çağrıldı. Muhabirler, ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldılar. Ancak tutuklamaların sonu gelmemişti. 15 Ocak günü Yazı İşleri Müdürü Seçkin Türesay, 20 Ocak günü yazı işlerinde sekreter olarak görev yapan Taygun Türe gözetim altına alındı. Gazetenin beyin takımı, Selimiye'de gözaltındaydı!

Hürriyet'in güçlü genel müdürü ise, bir yandan arkadaşlarını kurtarmak için uğraş veriyor; ama haberin sorumluluğunu üzerine almıyordu. "O haber gazeteye konulduğu gün ben Ankara'daydım," diyordu. Sonrasını Oktay Ekşi'den dinleyelim:

Sıkıyönetim gözdağı veriyor... Ve o olayda, Nezih Demirkent, kendini beklenmedik bir şekilde, çok geri plana çekti. Kavgayı üstlenmesi gereken adam olması gerekirken, "Benim haberim yok," diyen adam

gibi görüldü. “Arkadaşlar yapmışlar, ben ne yapayım!” diyen adam... Bu tabii merhumun gazete içindeki imajını ciddi şekilde sarstı. Çünkü Nezih Demirkent, basın dünyasında kavgayı üstlenen bir tipti. Daha önceki yıllarda, örneğin Hastaş kavgasını, haklı-haksız bir çizgide yürütse de, üstlenmişti. Hürriyet'in dağıtım meselelerinin çözümünde, gazetenin dağıtımını eski, iptidai ve cahil birtakım mahlûkatın elinden kurtarıp bir şirkete ve sistemli dağıtıma kavuşturma konusunda bayağı ciddi bir kavga üstlenmiş ve başarmıştı. Kavgadan kaçan bir tip değildi Nezih Demirkent... Fakat garip bir şekilde, askeri otoritenin ve sıkıyönetimin gözaltına alma ve o şekilde bir baskı uygulama gerçeği ile karşılaşınca, bildiğimiz Nezih Demirkent’ten başka bir Nezih Demirkent gördük. O tarihte duyduğumuza göre, bu durum, Erol Bey’de çok ciddi bir hayal kırıklığı yaratmıştı...

DEMİRKENT DÖNEMİ KAPANIYOR

“Nezih Abi, Erol Bey senin emekli olmanı istiyor!”

Türkiye’ye döneli birkaç gün olmuştu. Devlet Başkanı Kenan Evren’in Pakistan’a yaptığı resmi geziye gazeteci kimliğiyle eşlik etmiş,

Ankara’ya döndüğünde görevinden alınacağına dair söylentilerin ayyuka çıktığını öğrenmişti. Bir süredir huzursuzdu. Patron telefonlarına çıkmıyor, görüşme taleplerine cevap alamıyordu. Ve şimdi patronu Erol Simavi’nin, “Emekli olsun!” mesajını alıyordu. Üstelik mesajı ileten kişi, halefi Arda Gedik’ti.

Böyle bir habere elçilik etmeye Arda Gedik’in gönüllü olduğunu söylemek doğru olmaz... Mecbur kalmıştı. İzmir’deki patronu bir süre önce telefonla aramış ve “Hürriyet’in başına sen geçeceksin,” talimatını iletmişti. Gerçi bir süredir gazetenin tirajının düşük olduğunu, mali durumunun kötüye gittiğini, idari anlamda ciddi bir karmaşa yaşandığını ve patrona yakın kimi gazetecilerin ayrılma noktasına gelmelerinin perde arkasında Nezih Demirkent’in bu kişileri ısrarla itmesinin etken olduğunu telaffuz eden kişi Arda Gedik’ti. Ancak Nezih Demirkent Pakistan’dayken patronun arayıp, “Hürriyet'in başına sen geçeceksin,” talimatını vermesi onun için de sürpriz olmuştu. İlk tepkisi, “Bunu emir telakki ederim. Emredersiniz! Ama müsaade ederseniz gelip sizinle görüşmek istiyorum,” demek oldu. Erol Simavi sordu:

“Şartın mı var?”

Arda Gedik’in cevabı, “Şartım yok. Ama sohbet etmek isterim. Hürriyet'in başına geçmek ağır bir sorumluluk,” şeklindeydi. Atladı,

İzmir'e gitti. Erol Simavi'yle arasında geçen diyalogu, "Erol Bey'den birkaç ricam oldu," diye anlatacaktı. Ricalarından biri de, Pakistan'dan döner dönmez durumun Nezih Demirkent'e bizzat Erol Simavi tarafından aktarılmasıydı. Gelin, gerisini Arda Gedik'ten dinleyelim:

Erol Bey'e, "Nezih Abi Pakistan'dan döner dönmez arayın ve durumu anlatın," diye rica etmiştim. "Peki," demiş ve biraz da çabuk geçiştirmişti. Bu beni biraz endişelendirmişti; çünkü uzun süren kabulleri daha şuurlu kabullerdir. Çabuk geçiştirdiği zaman, "Tamam, görüşürüz bunu," haline gelir. Nezih Abi Türkiye'ye geldi, aradan bir hafta geçti, Erol Bey bana telefon etti:

"Ben Nezih'e söylemeyeceğim. Sen söyle!"

"Yapar mısın?" diye sordu:

"Tabii yaparım."

Ben Hür Holding'in, Nezih Abi de Hürriyet'in koordinatörü olarak bu camiaya hizmet vermişiz. Nezih Abi'nin sağdan soldan duyarak rencide olmasına da taraftar değildim. Telefon ettim ve dedim ki:

"Nezih Abi seninle görüşmek istiyorum."

O da bana, "Yahu ben de seni aramak istiyordum. Şimdi ben gelmeyeyim. Hadi atla gel!" dedi. Gittim.

"Nezih Abi, ben sana Erol Bey'in bir arzusunu intikal ettirmeye geldim!"

"Bu arzu mudur?" dedi.

"Senin rızanı alırsam, arzudur. Almazsam talimattır. Ben, o nedenle bu işi yapmak zorundayım. Senin emekli olmanı istiyor!"

"Öyleyse atsın!"

"Hem dur bakalım... Bu işi tek başımıza konuşmayalım," dedi ve diyafona bastı. Dört-beş arkadaşını çağırdı odasına. Reklam Müdürü Tuncer Bicioğlu, yazı işleri müdürlerimizden Ergin İnanç, Oktay Ekşi, belki Hasan Pulur (...) odaya geldi. Tahsin Öztin'i çağırmadı. Halbuki Tahsin Abi bize Sedat Simavi'den miras kalmış çok sevdiğimiz bir büyüğümüzdü. Tahsin Abi'yi çağırmamasını not ettiğimi hatırlıyorum. Neyse, arkadaşlar geldiler ve ben şöyle bir ifade kullandım:

“Benim için bir mahzuru yok. Yarın birlikte çalışacağım arkadaşlar bunlar!”

Nezih Abi dedi ki:

“Çocuklar, Arda Bey bana ayrılmamla ilgili Erol Bey’in arzusunu intikal ettirmeye geldi. Siz ne dersiniz?”

Ve ekledi:

“Benden sonra bu makama Arda Bey gelecekmiş!..”

Odadaki hava, bir anda buz kesmişti. Nezih Demirkent, on bir yıllık genel müdürlüğü süresince, kuşkusuz dostları kadar düşman da edinmişti. Ancak o gün, o odaya davet edilen gazetecilerin pek çoğu bir noktada birleşiyorlardı: Nezih Demirkent Hürriyet’e çok emek vermişti.

Akşam saatleriydi. Gün çökmüş, yerini karanlığa bırakmıştı. Arda Gedik’e en sert tepki Tuncer Bicioğlu’ndan geldi. Düşünceli bir şekilde pencereye doğru yürüdü Bicioğlu... Gözlerini karanlığa dikmişti. Gedik’e, “Buna bizim de söyleyecek lafımız olabilir,” dedi:

Öyle bir durumda tavır koymam çok doğaldı. Çünkü burada kabul etmemiz gereken bir hizmet vardı. Bu hizmetin bu tarzda, yanlış yorumlara açık bir şekilde sonuçlandırılması Hürriyet gibi bir müesseseye yakışmıyordu. Hürriyet’e yıllarını vermiş, Hürriyet’i bu noktaya getirmiş Nezih Bey’e biraz da haksızlık edildiği görüşündeydim. Bundan dolayı tepki gösterdim. Tepkim, ne Arda Gedik’in bu göreve tayin edilmesi, ne de Çetin Emeç’in genel yayın müdürlüğüne tayin edilmesiyle ilgiliydi. Usule karşı çıktım ben. Yoksa Nezih Abi hakikaten çok yorulmuştu.

Benim bu çıkışımdan sonra Nezih Abi gazetede on-on beş gün daha çalıştı. 11 Aralık gibi bir tarihte Hürriyet'te çalışmaya başlamıştı. On birinci, ya da on ikinci yılını doldurması beklendi ve yanlış hatırlamıyorsam bir veda mektubu ile ayrıldı. O mektuptan çok önce bir gün odama geldi. Dünya gazetesinin kendisine verilmesi yolunda bir isteği olduğunu söyledi. Odamda Sarhoş Berç vardı. Sevdiğimiz bir arkadaşımızdı. “Ben, bunu Erol Bey’e söylerim,” dedim. Erol Bey’e ilettim. Erol Bey bir süre düşündü ve “Tuncer, cevabımı daha sonra vereceğim,” dedi. Ertesi gün beni çağırdı. O gün hatta Sarhoş Berç de yine Erol Bey’in odasındaydı. “Tamam,” dedi:

“Dünya gazetesinin yüzde altmışı Nezih Demirkent’indir. Yüzde yirmisi Erol Simavi’nin, yüzde onu Dünya’nın eski sahibi Altmer

ailesinin ve yüzde onu da senin, Tuncer Bicioğlu'nundur."

Hatta Sarhoş Berç, "Bize yok mu patron!" diye espri yaptı...

Nezih Demirkent adı, Hürriyet gazetesinin künyesinde son kez 11 Aralık 1981'de yer aldı. On bir yıllık tek başına iktidar bir haftalık bir direncin ardından yıkıldı. Hasan Pulur'a göre, Nezih Demirkent, yıllardır omuz omuza çalıştığı bazı meslektaşlarını odasında toplayıp, "Benden sonra bu makama Arda Bey gelecekmiş," dediği gün umduğunu bulamamıştı:

Benim kanaatim, Nezih o toplantıda umduğunu bulsaydı, bu kadar kolay gitmezdi. Odaya çağırılanlar kim? Tuncer Bicioğlu, reklam müdürü... Ben, bir köşe yazarıyım... Oktay Ekşi... Çok büyük bir infial olmadı. Tuncer'inki çizgi üstüdür. Zaten ondan sonra da bir şey olmadı. Herkes memnun yerinden, dönen yok seferinden... Çünkü hepimiz biliyorduk ki, ben dahi biliyordum ki, Nezih herhangi bir şekilde sıkıntıya düşmez...

PATRONDAN GENEL MÜDÜR

12 Aralık 1981 tarihli Hürriyet, Babıâli'yi şaşkına çevirdi.

Yılların patronu Erol Simavi, BabIâli'nin karşısına bu kez Genel Müdür olarak çıkıyordu! Nezih Demirkent'den boşalan Genel Müdür koltuğuna, artık Patron oturacaktı. Yeni düzenlemeye göre, Arda Gedik Genel Müdür Muavini, Çetin Emeç Genel Yayın Müdürü' ydü.

Spekülasyona açık bir düzenlemeydi. Kimilerine göre, Erol Simavi, Nezih Demirkent gibi güçlü bir genel müdürün ardından o koltuğa geçici bir süre oturarak yeni yönetime gelebilecek tepkileri by-pass ediyordu. Kimilerine göre, operasyon Arda Gedik'in ince zekâsının bir ürünüydü ve olabilecek bir başarısızlık durumunda Patron'a da sorumluluk yüklüyordu. Arda Gedik'e göre ise, yıllardır Hürriyet'ten uzak tutulan Erol Simavi'yi Hürriyet çatısı altına çekmeye; patronun gücü ve deneyimlerinden yararlanmaya yönelik bir operasyondu!

Olayın perde arkasında Arda Gedik'in kıvrak zekâsı ve anne tarafından uzaktan akrabası olan Erol Simavi üzerindeki ikna gücü yatıyordu. "Hürriyet'in başına geçiyorsun," talimatını almasının ardından ilk uçağa atlayarak İzmir'e gitmiş ve patronuna Genel Müdürlük teklif etmişti:

Erol Bey ile İzmir'de iki-üç saatlik bir görüşmemiz ve benim kendisinden birkaç ricam oldu. Bunlardan birisi genel yayın yönetmeni ile idarenin, yani genel müdürün birbirinden ayrılmasıydı.

Erol Bey buna karşı çıktı ve dedi ki:

“Hayır. Sen ikisini de yaparsın.”

Ben de kendisine, “Yeni bir Nezih Demirkent yaratmayın!” dedim. “Peki kimi getireceksin?” diye sordu. “Çetin Emeç,” dedim. Erol Bey, “Hemen karar verme,” dedi. Ben de, “Efendim yol boyunca düşündüm,” dedim. “Çetin’le yapabilir misin?” diye sordu:

“Onun sorumluluğu bana ait.”

Bunun üzerine, “Benim önerim değildir,” dedi:

“Benim önerimdir.”

“Senin sorumluluğunda o takdirde!” dedi. İkinci husus olarak da dedim ki:

“Siz umum müdür olun!”

“Nasıl?” diye sordu Erol Bey:

“Nezih abi umum müdür. Siz umum müdür olun!”

“Peki, sen ne olacaksın,” diye sordu:

“Ben umum müdür yardımcısı olacağım.”

“Peki Çetin?”

“O genel yayın müdürü!”

Bunun üzerine dedi ki:

“Oğlum, ben patronum. Patrona hiç umum müdürlük teklif edilir mi?”

Ben de dedim ki:

“Erol Bey fevkalade durumların, fevkalade çözümleri vardır... (...)” Nasıl ikna ettiğimin ayrıntılarını tam hatırlayamayacağım; ama şunu biliyorum ki, Erol Bey üzerinde ciddi bir etkim vardı. Benim çok samimi ve çok iyi niyetli önerilerim olacağını düşünüyordu. Üstelik, bu kendi pozisyonumdan da feragatti...

BELMA SİMAVİ YASEMİN'İ KOYNUNDA UYUTUYOR

1981 yılı önemli değişikliklere gebeydi...

O yıl, Hürriyet'in on bir yıllık Genel Müdür'ü emekli edilerek Hürriyet İmparatorluğunda bir devre nokta konuldu. Aynı yıl, Belma Simavi, eşinin Gönül Yazar'dan dünyaya gelen kızına kucak açtı! Yıllardır birbirlerinden özenle uzak duran iki kadın, Belma Simavi ile Gönül Yazar bir araya geldiler!

Oğlu Saffet'i kaybetmesinin üzerinden neredeyse bir yıl geçmişti. Yaslıydı Belma Simavi... Çok sevilen bir evladı kaybetmenin acısıyla yüzleşmiş bir annenin olgunluğuyla, bir başka evlada dünyasını açtı.

1981 yılının bir kış günü, Hürriyet'in imparatoriçesi ile sahnelerin Taşbebek'inin yolları Etiler'de bir gece klübünde kesişti. Belma Simavi, akrabası ve yakın dostu Mete Has'tan Taşbebek'i masasına çağırmasını rica etti. Gerisini Gönül Yazar'dan dinleyelim:

Bir akşam gazinodan çıkmış, Etiler'deki barlardan birine uğramıştım. Mete Has geldi yanıma ve "Annen seni çağırıyor," dedi. "Bak Mete!" dedim:

"Çağırıyorsun beni, ama ters bir şey olursa?"

"Ayıp olur Belma Hanım'a... Çağırıyor seni işte," dedi. Gittim yanına... Sarıldım, öpüştüm, oturdum. Ağlamaya başladım. "Lütfen sus! Ben ağlayanları sevmem," dedi. Sildim gözlerimi... Yıllardan sonra ilk kez karşılaşıyorduk. Hem Saffet için, hem de yıllar sonra göz göze geldiğimiz için ağlamaya başladım. "Burada kimsenin bir kabahati yok. Yazgımız böyleymiş," dedi Belma Hanım. Herkes, Belma Hanım'a, Yasemin'in ölen çocuğuna ne kadar çok benzediğinden bahsetmiş. Hakikaten Sedat ve Saffet iki kardeş; ama birbirlerine benzemiyorlar. Bambaşka bir kadından doğan kız kardeş ise, Saffet'e çok benziyor. "Çocuk nasıl?" diye sordu:

"İyi, ama aramız bozuk. Çok atışıyoruz."

"Niçin?"

"Kendine oda istiyor. Eve yeni taşındık, odasını alamadım diye bozuk. O yüzden bana kızıyor."

Bunun üzerine Belma Hanım, "Ben hemen adamımı yolluyorum. Sen karışma. Ben yapacağım kızımın odasını," dedi. Marangozunu yolladı ve güzel bir kız çocuğu odası yaptırdı. "Ben de annesiyim. Yasemin benim de kızım," dedi. Ardından Yasemin'i istedi, biz de Polonezköy'deki evine götürdük. Yasemin'e, "Ben senin annenim," dedi. Ben onayladım. "Bak, o seni sadece doğurdu," dedi. Ben yine Belma Hanım mutlu olsun diye, "Doğru!" dedim. Ben o dönemde

Vural Öger'le birlikteydim. Sanırım biz o gece misafir kaldık ve Belma Hanım, Yasemin'i koynunda yatırdı.

Buzlar çözülmüştü. O kadar ki, Erol Simavi'nin Hürriyet'i satıp İsviçre'de yaşamaya başlamasının ardından da iki kadın görüşmeye devam edeceklerdi. Hatta Gönül Yazar, Belma Simavi'nin fotoğrafını çerçeveletip evinin baş köşesine koyacaktı. Taşbebek, "Bunca yaşanandan sonra Belma Simavi ile yeniden dost olabildiniz mi?" sorusunu yöneltenlere şu cevabı veriyordu:

Bakın bir fotoğraf var orada... Belma Hanım'ın fotoğrafı... Diyeceksiniz ki, "Ne arıyor bu fotoğraf orada?" Bir çocuk var ortada... Kim o çocuk, kızımın ağabeyi... Babaları öz be öz... Yani bu kadın Saffet'in annesi. Yasemin'in ise kardeşinin annesi. Benim de can ciğer üvey oğlumun annesi. Yani başımın tacı.

Yasemin Simavi'ye gelince... On yaşındaki küçük kız, Belma Simavi'ye anne diye hitap ediyor; babasının eşini seviyor, sayıyordu. O kadar ki, kimi zaman babasından aylarca uzak kalan küçük kız, Belma Simavi'yi sık sık görüyor, baba evinde konuk ediliyor, hatta Belma annesinin koynunda uyuyordu. Üstelik artık Yasemin'e, Simavi ailesinin diğer bireyleri de dostluk kapılarını aralamıştı. Kuzenleriyle, babaannesi Melek Simavi'yle tanıştırıldı. Yine Gönül Yazar'a kulak verelim:

İlk kez on yaşında Belma annesiyle tanıştı Yasemin. Bir süre sonra da Melek Hanımla... Aliye Simavi, "Polonezköy'e gidiyor... Belma Hanım da çok seviyor...," deyince Melek Hanım, "Bir tek ben mi kalmıştım bilmeyen," diye ağlamaya başladı. "Benden niye sakladınız?" dedi. Sanırım, bu olay yaşandığında Yasemin on bir, on iki yaşlarındaydı. Sonra da görüşmeye devam ettiler. Hatta Yasemin bir ara benimle küstü ve otelde bir süre ailece; babaanne, baba ve Yasemin birlikte yaşadılar.

"ALDIRMADIM DOĞURDUM!"

Belma Simavi'nin eşinin evlilik dışı dünyaya gelen kızına kol kanat germesi, kuşkusuz bilgece bir davranıştı. Fakat sosyete adı verilen mensup oldukları çevrede, o günlerde Belma annesinin Yasemin'i kolları arasında uyutması kadar; yıllar sonra uzlaşmaya varan iki kadının; Hürriyet'in imparatoriçesi ile sahnelerin Taşbebek'inin, son birkaç yıldır Erol Simavi'nin hayatında önemli bir yer tutan üçüncü kadına karşı ortak cephe aldıkları da konuşuluyordu. Bu üçüncü kadın, Türk hafif müziğinin genç seslerinden Nükhet Duru'dan başkası değildi.

Erol Simavi, Nükhet Duru'yla 1974 yılında genç şarkıcıya çiçek yollayarak tanışmıştı. O yıllarda sahne aşkıyla tutuşan genç bir kızdı Nükhet... Hürriyet'in patronunun, onda gelecek gördüğünü vurgulayarak bir gün iyi bir sanatçı olacağını söylemesi şüphe yok ki göğsünü kabartmıştı. Aynı konuşma çerçevesinde, genç kızı bir kadın olarak beğendiğini de eklemişti Erol Simavi. Fakat bu beğenisini ifade etmekten öte bir hamlede bulunmamıştı. Ne var ki Nükhet Duru, bu tanışmadan birkaç yıl sonra, Hürriyet İmparatorluğu bünyesinde çıkmakta olan gazete ve dergilerde niçin sürekli olarak aleyhinde haber yapıldığını sormak üzere başvurduğu Hürriyet'in patronundan, şaşırtıcı bir cevap alacaktı. Nükhet Duru anlatıyor:

1976-77 yıllarıydı. Erol Bey'in gazeteleri aleyhimde çok ters yayın yapıyordu. Özellikle Hafta Sonu gazetesi... Bir gün şikayet etmek amacıyla Erol Bey'e gittim. "Yeter artık!" dedim:

"Siz de ne kadar çok çalıştığımı gözünüzle görüyorsunuz... Üstelik bana iyi bir sanatçı olacağımı, bu yolda ilerleyeceğimi de söylediniz... Peki niçin bu olumsuz haberler? Bu böyle mi devam edecek?.."

Erol Bey, o gün bana, artık büyüdüğümü, kendisiyle birlikte olabileceğimi ve eğer bu teklifi kabul edersem bu tür dertlerimin kalmayacağını söyledi. Bu söylediklerini gülerek karşıladım. Kendisiyle birlikte olmadan da bu sorunların çözülebileceğini, bu tür bir ilişkinin, ancak benim arzumla kurulabileceğini, bir başkasının benimle olmaya karar veremeyeceğini söyledim. Ve cevap çok hoşuna gitti. Uzun bir süre, telefonlarla, hediyelerle, arkadaşlarını araya koyarak bu diyalogu sıcak tuttu. Bir gün baktım ki, aradığım tüm şefkati, tüm sevgiyi bulmuştum. O günkü duygum bu yöndeydi... Beraber olmaya başladık.

Müthiş ilgi görüyordum. Sevgi eksikliği içinde büyüdüğüm için, bu kadar çok ilgi görmek bana büyük mutluluk veriyordu. Bizimki bir aşk beraberliği değildi. Ama büyük bir sevgi beraberliğiydi. Erol Bey benden yirmi beş, yirmi altı yaş büyüktü. Bu yaş farkına rağmen ilişkimiz üç yılı aşkın bir süre devam etti. Artık çalışmıyordum. Çünkü Erol Bey çalışmamı arzu etmiyordu. Ben bu üç yıl boyunca birkaç halk konseri dışında çalışmadım. Halbuki gazinoların en parlak olduğu, benim en meşhur olduğum dönemdi. Düşünün, pop listelerine üç şarkım birden giriyordu. Çekti, çalıştırmadı beni. Zaten Erol Bey'le birlikte olan, gerçekten onunla olan birinin çalışması beklenemezdi; rahatsız oluyordu. Çiçek gönderilmesi, insanların, "Erol Bey'in sevgilisini seyredeceğiz," diye toplanıp gazinolara gitmesi onu rahatsız ediyordu. Ben de buna saygı duydum. Birlikteydik, nereye derse oraya gidiyordum. Bu arada sağlığı da bozuk olduğundan ona özel yemekler

yapmaya, özel diyetler yaptırmaya özen gösteriyordum. Onu sağlığına kavuşturmak, onu sağlıklı görmek istiyordum; çünkü bana gösterdiği şefkatten dolayı ben de Erol Bey'e müthiş bir sevgi duyuyordum. Sanıyorum ki, hayatında hiçbir kadına bana yaklaştığı gibi yaklaşmamıştır. Hayatımın kendimi emin ellerde, mutlu ve güven içinde hissettiğim tek dönemidir. Tabii karşıdan bakanlar öyle algılamıyordu. "Genç sanatçı, Erol Simavi'yi basamak olarak kullanıyor," diye değerlendirenler de vardı. Halbuki yerim boş bırakılmış, rakiplerim almış başını gitmişti.

Nükhet Duru, "Rakiplerim almış başını gidiyor" endişesini yaşarken, Erol Simavi'nin çocuklarının anneleri, "Bu ilişki aldı başını gidiyor," diye düşünüyorlardı. Erol Simavi'nin hayatından o güne dek pek çok kadın geçmişti. Fakat Nükhet Duru'yla yaşadığı, çocuklarının annelerinin keyfini kaçıracak ölçüde farklı bir boyuta ulaşmıştı. Öyle ki, İzmir'de rahatsızlanarak bir süre hastanede yatan Melek Simavi'nin başucunda bekleyen kişi Nükhet Duru'ydu! Duru, sevgilisinin annesine Melek anne diye hitap ediyor, yemeğinden banyosuna dek Melek Simavi'nin yaşantısının tüm detaylarıyla yakından ilgileniyordu. Tabii tüm bu bilgiler, Belma Simavi'ye ve Gönül Yazar'a da intikal ediyordu. Belma Simavi, Hürriyet'in patronunun nikâhlı eşiydi. Üstelik ayrı olsalar da Erol Simavi eşini her gün mutlaka arar ve hatırını sorardı. Fakat Gönül Yazar'ın durumu farklıydı. Taşbebek, Nükhet Duru'yla İzmir, Bodrum ve Domuz Adası üçgeninde âdeta ikinci baharını yaşamakta olan Erol Simavi'nin, kızı Yasemin'i arayıp sormadığından yakınıyordu. Gönül Yazar'ın bu ilişkiye tepkisi öylesine açıktı ki, Erol Simavi ile Nükhet Duru arasında yaşanan ilişkiye bu tepkiyi ifade etmek amacıyla belirli bir çevre içerisinde ballandırarak anlatılan renkli bir anekdota da kaynak olacaktı. Kısaca aktarırsak; İzmir Kübana'da program yapmakta olan Gönül Yazar, o günlerde hayli popüler olan "Aldırma gönül aldırma" isimli şarkıyı okumaya başlamıştır. Kıvrak zekâsı ve hazır cevaplığıyla tanınan şarkıcı, Erol Simavi'nin kızlarıYasemin'i kamuoyunun gözlerinden uzak bir şekilde büyütebilme konusundaki hassasiyetinin bilinci ve ihmal edilmenin öfkesiyle, okumakta olduğu şarkının sözlerinden faydalanarak kelime oyunu yapar:

"Ben aldırmadım, doğurdum!"

Gelgelelim, anekdotun kahramanı Gönül Yazar, her ne kadar kendisinin zeki ve hazırcevap bir kadın olarak resmedilerek onore edildiğini vurguluyorsa da, böyle bir olayın yaşanmamış olduğunu da ekliyor. Nükhet Duru'nun yaklaşımı ise daha farklı... Nükhet Duru, bu olaya bizzat tanık olmadığını; ancak Kübana'da Gönül Yazar'ı dinleyen bazı izleyicilerin bu tür bir olayın yaşandığını aktardığını belirtiyor.

Kim bilir... Belki gerçek, belki de, 'uydurma, ancak gerçekten çok daha gerçek'...

AŞKINA KET VURDU

Gün gelecek; ikinci baharının elinden kayıp gitmesini engellemeye Erol Simavi'nin bile gücü yetmeyecekti... 1977 yılından bu yana hayatını paylaştığı Nükhet Duru, 1980 baharında, "Erol Bey sizi çok seviyorum... Hep de seveceğim," diye başlayıp ayrılıktan dem vuran bir mektupla karşısına çıkınca, önce esti gürledi:

"Seni, bir daha hiçbir yerde çalıştırmayacağım... Bütün gazinoların kapılarını yüzüne kapayacağım..."

Bir basın imparatorluğunun patronuydu. Fakat söz konusu aşkı olunca, nasıl koruyacağını o bile şaşırmıştı. Halbuki, Nükhet'le yaşadığı birliktelik bambaşka bir insan yapmıştı onu. İçkiyi bırakmıştı... Günde beş adet sigara ve yalnızca bir duble içki içiyordu. Hayli kilo vermişti... Ve her şeyden önemlisi mutluydu... Şimdi ayrılmak da nereden çıkmıştı?... Önce tehditler savurdu...

Fakat Nükhet Duru, ayrılığı kafasına koymuştu. Üstelik Hürriyet'in patronunun savurduğu tehditlerin, onu geri dönmeye ikna etmeye yönelik umutsuz denemelerden öteye geçmeyeceğini de iyi biliyordu. Erol Simavi'nin gerçek fikirleri değildi bunlar; olamazdı... Zaten bir kere sonuca varmasın; Nükhet'i kararından, kolayına, kimse döndüremezdi.

Sahne özlemi çekiyordu Nükhet Duru... Erol Simavi'yle birlikte geçen birkaç yıl boyunca, sahnelerden uzak kalmıştı. Uzun aradan sonra, sevgilisinin izniyle sahneye çıktığı bir halk konserinde alkışları ne kadar da özlediğini idrak etmişti:

"Aman yarabbi!.. Ben ne yapıyorum!.. Mesleğim olmaksızın yaşamayı nasıl düşünebildim..."

Ayrılık mektubunun perde arkasında, işte bir yandan sahnelere duyulan bu özlem, bir yandan da Erol Simavi'nin karmaşık aile yaşantısı yer alıyordu. Genç kadın, artık o diyarda kalamayacağını anladığı anda, kaleme kâğıda sarılmıştı:

"Erol Bey... Bizim aramızdaki çok özel bir ilişkiydi. Ama..." Sonunda aşkına ket vurmayı kabullenecekti Erol Simavi.... Zamanla, Nükhet Duru'yla dost olmayı da başaracaktı.

Üstelik insanın aşka istidadı olmaya görsün, dilrubadan çok ne vardı

ki!.. Gönlüne, bir süre sonra, bu kez kuzeyli bir güzelin ateşi düşüverecekti...

“HÜRRİYETİN TEPESİNDEKİ REKABET

“Benim görevim bitti. Ben artık umum müdürlükten istifa ediyorum. Yeniden patronluğa terfi ediyorum ve sen, Genel Müdür oluyorsun.”

1983 yılının Mayıs ayıydı. Erol Simavi, gazetesindeki dengeleri yokladı ve patronluğa dönmek için şartların olgunlaştığına karar verdi. Artık gazetesinin genel müdürlüğünü, oğlu kadar sevdiğini ifade ettiği Arda Gedik’e bırakabilirdi. 23 Mayıs 1983’de Hürriyet'in künyesine yansıyan düzenlemeyle, Arda Gedik Hürriyet’in genel müdürlüğüne getirildi.

Erol Simavi’nin, Arda Gedik’e duyduğu sevgiyi, oğluna duyduğu sevgiyle kıyaslayarak dile getirmesi şaşırtıcı değildi. Simavi’nin yakın çevresinde bulunmuş gazetecilere göre, tam Erol Simavi’ye uygun bir davranıştı. Çünkü Hürriyet'in patronu, “Camiamıza hoş geldin, camiye kadar birlikteyiz”, ya da, “Aynı uçakla uçmayalım. İkimize de bir şey olursa bu gazete batar,” gibi iltifatlarla, yakın kurmaylarının gönlünü almayı iyi biliyordu. Kaldı ki Arda Gedik, Erol Simavi’nin gönlünde sıradan bir üst düzey kurmaydan öte bir konuma sahipti. Arda, aileden biriydi.

Bir kez daha hatırlatalım... Arda Gedik’in annesinin kökleri, Melek Simavi’ninki gibi, Girit’e dayanıyordu. Melahat Gedik, Melek Simavi’nin uzaktan akrabasıydı ve Simavi ailesine kızlarıymışçasına yakındı. Erol Simavi, Melahat Gedik’e ‘Melahat Abla’ diye hitap ediyor, Arda’ya ailenin çocuğu gözüyle bakıyordu. Gedik’in eşi aile içerisinde gelin muamelesi görüyor; Belma Simavi’nin düzenlediği aile toplantılarına Gedik ailesi de daima davet ediliyordu. Böyle olunca, patron ile yeni genel müdürü arasındaki profesyonel ilişki, aile bağlarından kaynaklanan güven duygusuyla perçinleniyordu. Tüm bunlara bir de Arda Gedik’in donanımlarını eklersek; Erol Simavi üzerinde ciddi bir etki ve güce sahipti. İşte tüm bu faktörler, Arda Gedik’i Hürriyet’te patrondan sonraki adam konumuna getirdi.

Hürriyet gazetesinde, Nezih Demirkent’in emekliliğe davet edilmesinin ardından, koalisyonlarla yönetim anlayışının hâkim olduğu bir süreç başlamıştı. Yazı işleri ile idarenin yönetimi, Demirkent döneminin aksine, birbirinden ayrılmıştı. Yazı işlerinin patronu Çetin Emeç, idareninki ise Arda Gedik’ti. Ne var ki bu koalisyonun kaderi, koalisyonların Türk siyasi tarihindeki akıbetinden farklı olmadı. Aynı zamanda iki yakın dost da olan Arda Gedik-Çetin Emeç ortaklığına,

çok geçmeden rekabetin gölgesi düştü.

Arda Gedik, daha başından itibaren, “Çeto’ya görevi ben verdim,” diyordu. Babaları Demokrat Partili’ydi. Gedik’in deyişiyle, kader arkadaşı... Eşleri, aynı kolejde, aynı sınıfta okumuşlardı... Ailece görüşüyorlardı... Nezih Demirkent dönemine nokta konulması söz konusu olunca, patronuna Hürriyet'in genel yayın müdürlüğüne Çetin Emeç’in getirilmesini önermiş; önerisinde direnmişti:

Çetin’i yemeğe çağırdım. Ve kendisine genel yayın müdürlüğüne getirileceğini bildirdim. Çeto şunu ima etti:

“Keşke Erol Bey söyleseydi...”

Bu görevi Erol Bey verseydi, daha memnun olacaktı. Ben de çok açıkça, “Bu görevi Erol Bey sana vermezdi. Bu görevi ben sana veriyorum,” dedim:

“Onun için ya bu görevi benden alırsın, yahut da Hafta Sonu’nun başında kalırsın. Ama şunu yapabilirim. Bu hafta sonu Erol Bey İstanbul’a gelecek. Pazar günü öğleyin yemek yiyelim ve sen Erol Bey’in ağzından da duy ki, senin genel yayın müdürlüğünü kabul ediyor.”

Yani Çetin görevi Erol Bey’den almak istedi. Ben de dedim ki, “Görevi ben veriyorum sana, üstelik patron da verir mi vermez mi bilemem. O yüzden sen bunu böyle bil. Bundan sonraki çalışmamız da bu düzende kurulacak”...

Ancak öngörülen düzen, Çetin Emeç’in ağzının tadını kaçırdı. Hürriyet’in genel yayın müdürü, çalışma arkadaşlarına Arda Gedik’in yazı işlerine müdahalelerinden yakınıyordu. Bu gerginlik, Gedik’in genel müdür yardımcılığından, genel müdürlüğe atanmasıyla tırmandı. Çetin Emeç ile Arda Gedik, artık kimi zaman son derece sert tartışmaların da sahne alacağı bir döneme yelken açıyorlardı. Öyle ki, Çetin Emeç’in Erol Simavi’ye bildirdiği fevri bir istifa kararının ardından, Arda Gedik yakın dostuna, “Yarın işe gelmeni istiyorum. Ama gelmeyebilirsin de... O başka... Geldiğin takdirde, bir daha yanlış yere istifa edersen atarım seni işten,” cümlesini telaffuz edilebilecekti!

Fakat Arda Gedik’in pozisyonundan rahatsızlık duyan yegane insan Çetin Emeç değildi. Adı künyede geçmese bile, Hürriyet’te bir de veliaht Sedat Simavi vardı.

[Dipnot 1: Bilge Emeç, Çetin Emeç’in göreve getirilişini daha farklı anlatmaktadır: “...Aradan yıllar geçti... Eğer hafızam beni

yanıltmıyorsa, Erol Simavi Çetin'i Hürriyet'in genel yayın müdürlüğüne getirmek istediğini, o zamanlar Hür Holding'i yöneten Arda Gedik'e söylemiş. Arda Gedik de bizi akşam yemeğine çağırarak bu konuyu Çetin'e iletti. Ertesi sabah da Erol Simavi, Çetin'i telefonla arayarak bizzat teklifini yaptı. Çetin de heyecanla kabul etti. Burada önemli olan, bu tür tekliflerin kimin aracılığıyla yapıldığı değil; Çetin Emeç'in başarılarından dolayı tercih edilen bir gazeteci olduğudur."]

[Dipnot 2: Gedik, Emeç ile arasında yetki çatışmasını şöyle anlatıyor: "Çeto'nun tabii bazı rahatsızlıkları olmuştur. Özellikle benim umum müdür olmam... Çünkü Erol Bey'in umum müdür, benim umum müdür yardımcısı, onun genel yayın müdürü olması Çetin'e huzur verdi. Vatandaş buna dikkat etmez... Ama daha sonra Erol Bey çekilince umum müdür Arda Gedik, aşağıda genel yayın müdürü Çetin Emeç... Çetin, bundan rahatsız oldu. Çetin böyle şeylere dikkat eden bir insandır ve çevresi de onu tahrik etti..."]

EROL SİMAVİ'NİN VELİAHTI

Bugün hayatta büyük oğlum, tek oğlum ve tek varisim, Sedat Simavi var. Moda olan lafla söyleyeyim... Benim 'Prens'im o.

Erol Simavi, oğlu Sedat'ın Hürriyet İmparatorluğu'ndaki rolünü böyle anlatıyordu. Küçük oğlu Saffet'in ölümünün ardından, Hürriyetin yarınları büyük oğlu ve hayattaki tek oğlu Sedat'ın omuzlanna yüklenmişti.

Erol Simavi'nin prensi, içine kapanık bir gençti. Hatta Erol Simavi'nin iki oğlunu da tanıma fırsatı bulan çalışma arkadaşları, çocukluklarından itibaren Saffet'in son derece cana yakın, Sedat'ın ise çekingen bir yapısı olduğuna dikkat çekeceklerdi. Bu kişilerden biri de Ferhan Devekuşuoğlu'ydu. Devekuşuoğlu, iki kardeşin birbirlerinden tamamen farklı bireyler olduğunu, ilk gençliklerine dair şu gözlemiyle ortaya koyuyor:

Yaz aylarında, hafta sonlan Kanlıca'daki yalıda Belma ve Erol Simavi davet verirdi. Eşimle ben de bu davetlere sık sık katılırdık. Erol Simavi ile Haldun Simavi nasıl zıt kutuplarsa, Saffet ile Sedat'ın da öyle zıt olduklarını gözlemleyebilmek mümkündü. Saffet on-on iki yaşlarında, bıcır bıcır bir çocuktu. Hanımlarla sohbet eder, "Ayakkabılarınız çok şık, saçlarınıza bayıldım," gibi. Yanlış hatırlamıyorsam bir dönem Filiz Akın'a âşıktı. Sonra bir dönem benim eşimin hayranıydı. Sedat ise içine kapalıydı. Örneğin Sedat denize giriyor. Eğer o anda yalının önünde birileri varsa, çıkmazdı sudan... Utanırdı... Doğrusu Saffet'in aksine, Sedat pek de konuşmazdı.

Utangaçlığından denizden çıkamadığı vurgulanan bu genç veliaht, eğitim amacıyla gittiği Londra'da da evinden nadiren dışarı çıkacak; onun bu hali, Londra'da yüksek öğrenim görmekte olan Orhan Erkanlı'nın oğlu Yavuz'un dikkatini çekecekti. Babasının, "Erol ağabeyinin bir isteği var senden... Sedat, Londra'ya geliyor... Sen ilgilen," talimatı üzerine Hürriyet in veliahtıyla dostluk kuran Yavuz Erkanlı, Londra'da tanıdığı genç veliahtı yıllar sonra şöyle anlatacaktı:

Çok içine kapanık. (...) İnsanlarla konuşmayan bir çocuk. (...) Hiçbir derdini anlatmayan, kimseye güvenmeyen...

Sedat Simavi, Hürriyet te çalışmaya başlamasının ardından, pek çok patron çocuğundan farklı olarak, onun mütevazı kişiliğini tanıma fırsatı bulanlann gönlünü kazanacak; ama müessesede çalışan gazetecilerin pek çoğundan uzak durması dikkatlerden kaçmayacaktı. Hürriyet'te, "Odasından çıkmaz, birkaç dostu dışında gazete içinde kimseyle iletişim kurmaz" diye anlatılacaktı. Gazetecilik gibi insanlarla ilçtişim kurma sanatı üzerine bina edilmiş bir meslekte, onun bu çekingen ve içine dönük hali gözden kaçmıyor, yadırganıyordu. Hürriyet gazetesi yazan Emin Çölaşan da, 1988 Mayısında Erol Simavi'yle yaptığı röportajda, patronuna oğlunun çekingenliğini hatırlatıyor, "Tanıdığım kadarıyla oğlunuz son derece mazbut, kendi halinde bir insan. Başkalarının yanına çıkmıyor, içine kapalı..." cümlesiyle bir yerde Hürriyet içerisindeki ortak kanıyı da dile getiriyordu.

Sedat Simavi, yüksek öğrenim yapmamış; babası ve amcası gibi, aile mesleğinde pişmek üzere çok genç bir yaşta Hürriyet'e gelip gitmeye başlamıştı. Yine çok genç denilebilecek bir yaşta da dünya evine girdi! Yirmi dört yaşında evlendi.

6 Temmuz 1978'de Polonezköy'de, geniş bir arazi üzerinde kurulmuş ailesine ait konutta, ev sahipliği eşsiz olarak bilinen annesinin organize ettiği bir düğünle hayatını Vanda Riji'yle birleştirdi. Belirli bir çevrede bu seçkin düğün oldukça konuşulmuştu. Davetlilerin, yolda tuvaletlerinin kırışabileceği, ya da bozuk dağ yolundan kalkan tozun şıklıklarına gölge düşüreceği kaygısıyla günler öncesinden Polonezköy'deki otel ve motelleri kapatmaları kadar, Hürriyet İmparatorluğu veliahtının Polonezköy'den orta halli bir ailenin kızıyla evlenmesi de, nedense, mensup oldukları çevreye konu olmuştu!

Vanda'nın ailesinin kökleri Polonya'ya dayanıyordu. Baba Vicente ve anne Filouna Riji, Polonezköy'lü pek çok göçmen aile gibi turizmle ilgileniyordu. Anne ve babasının, Polonezköy'de bir ev yaptırıp yılın bir bölümünü bu evde geçirmeye başlamalarının ardından vaktinin bir

kısmını İstanbul'a yakın mesafedeki bu şirin dağ kasabasında geçiren Sedat, nikâh defterine imza attıkları gün on sekizinci doğum gününü de kutlayan sarışın güzel gelin Vanda'yı bu turistik orman köyünde tanımıştı.

Vanda ve Sedat, 12 Ağustos 1979 tarihinde ilk çocuklarını kucaklarına aldılar. Erol Simavi'nin ilk torunu erkekti. Bebeğe, Belma Simavi'nin çok sevdiği, trajik bir hayat çizgisinin ardından artık hayatta olmayan erkek kardeşinin, Ercan Başar'ın adını verdiler. Ercan, iki yaşını doldurmadan ağabey oldu. Çiftin 27 Haziran 1981 tarihinde dünyaya gelen ikinci çocukları da erkekti. İsmini, Erhan koydular. Vanda ve Sedat Simavi çifti, Erhan'ın doğumundan bir yıl sonra da üçüncü çocuklarının doğumuyla bir kez daha sevindiler. 1982 yılı Temmuz ayında doğan bebek yine erkekti. Adını Sedat Erol koydular. Çiftin 9 Aralık 1986'da doğan dördüncü çocukları ise bu kez kızdı: Belma...

Sedat Simavi, aile yaşantısında yıllardır özlemini duyduğu hemen her şeyi, kendi kurduğu yuvada yakalamıştı. Duyarlı bir eşti. Çocuklarına düşkündü. Öyle ki, dört çocuk babası olan Sedat Simavi, kendi konumunda olan pek çok ailenin aksine, çocuklarını eşiyle birlikte bakıp büyütmeye özen gösterecekti. Bu tercihte, kuşku yok ki, geçmişe, Sedat Simavi'nin çocukluk dönemine ait kötü bir deneyimin etkisi önemliydi. Anne ve babasının yoğun sosyal yaşantısı nedeniyle, dadılar eşliğinde büyüyen Sedat, küçük bir çocukken yabancı uyruklu bir dadının kötü muamelesine maruz kalmış ve kardeşi Saffet'le birlikte bir çocuk psikologundan destek görmüştü... İşte, çocukluğunu dadılar eşliğinde geçirmiş bir yetişkin olarak, eşiyle birlikte kendi çocuklarının hemen her problemiyle ilgileniyor, oğulları ve kızını sevip şımartıyordu...

Sedat Simavi'nin kendi kurduğu yuvada işlerin yolunda gittiği ortadaydı. Peki ya dede mirası Hürriyet'te?

OĞULDAN DA YAKIN

1980'li yılların başında, Hürriyet'te Arda Gedik rüzgârı esiyordu!

Arda Gedik, genel müdür yardımcısı, genel müdür derken, 1 Mayıs 1984'te murahhas üyeliğe terfi etmişti. Patrona o derece yakındı ki; Erol Simavi, Gedik'e çalışanlar arasında Tanrılar katı olarak adlandırılan Hürriyet'in yönetim katındaki çalışma odasını paylaşmayı teklif etti.

Hürriyet'te patronla aynı odayı paylaşmak ya da Erol Simavi'nin koltuğunda oturup masasını kullanabilmek, ancak esprilere ilham

kaynağı olabilecek bir durumdu. Örneğin, bir toplantıya geç gelen Emre Kongar, bütün sandalyelerin dolu olduğu görünce, patronunun masasını işaret ederek, "Zahmet etmeyin, ben şurada otururum," demiş ve Hasan Pulur'dan espriyle karışık şu cevabı almıştı:

"Hoca, sen o koltukta otursan otursan ancak 23 Nisan'da oturabilirsin!"

Bu espri günlerce kahkahalara konu olmuş, Erol Simavi'yi de epeyce güldürmüştü. Oysa şimdi Erol Simavi'nin devasa büyüklükteki odasına, odanın büyüklüğüne yaraşır ölçülerde yay şeklinde bir masa yaptırılmıştı. Ve masanın bir ucunda Simavi, diğer ucunda Gedik oturuyordu... Arda Gedik, "Erol Bey'in odasında oturmak gibi bir talebim olmadı. Ayrıca bu beni rahatsız da etti," diyecek, gazete içinde çok konuşulan bu düzenlemenin Erol Simavi tarafından kendisine getirilen bir şart olduğunun altını çizecekti:

1983 senesinde Erol Bey'e bir yazı yazdım. Aynı yazıyı Çeto'ya da verdim. Erol Bey'e, "Bu yazıyı sizden ve Çeto'dan başka kimse bilmiyor. Açıklayıp, açıklamamak sizin takdirinizdir," dedim ve 1984 martında görevden ayrılacağımı bildirdim. Şöyle dedim: "Bugünkü Hürriyet kurumsallaşması gereken, kişiler üzerinde değil kendi çatısı üzerinde durması gereken halkın gazetesidir. Bu konuda, bugüne dek başarılı olduğuma inanıyorum. Eğer bu başarım devam ederse, 84 Martında istifa edeceğim." Erol Bey bunun üzerine telefon etti ve "Sen çıldırmışsın," dedi. Ben de dedim ki:

"Efendim, ben bunu Çeto ve sizden başka kimseye vermedim. Duyurmak ya da duyurmamak sizin elinizdedir."

Erol Bey, "Tamam tamam, ben kimseye duyurmam!" dedi ve ben söylediğim gibi, 84 Martında istifa ettim. (...)

Ayrılacağımı anlayınca Erol Bey, "Tamam ayrıl," dedi. "Kimi (genel) müdür yapacaksın?" diye sordu. Ben de, "Tuncer Bicioğlu," dedim. Tuncer reklam müdürüydü; ama yazı işlerinden gelmedir. Onun için gazeteciliği bilir. Reklam müdürü olarak da, reklamı ve yönetimi bilen bir arkadaştır. Bunun üzerine, "Tek bir şartım var," dedi Erol Bey:

"Sen murahhas üye olacaksın. Benim odama geleceksin ve birlikte oturacağız. Ancak bu şartla kabul ediyorum istifanı."

Ben açıkçası, beni bırakacağını zannetmemiş tim; ama böyle bir teklif getireceğini de düşünmemiştim. Erol Bey, "Yani, patron olacaksın," dedi. Dedim ki:

“Beklentim bu değildi, ama bana şeref verdiniz. Kabul ediyorum.” Ve derhal odada değişiklik yapıldı.

O güne dek, Hürriyet'te Patron'un, yakın kurmaylarıyla birlikte çapkınlık yaptığı bile görülmüştü; ama üst düzey bir yöneticinin Erol Simavi’nin odasına taşınıp patronla aynı masayı paylaştığı, doğrusu, vaki değildi. Erol Simavi’yi uzun yıllardır tanıyan kimi gazeteciler, bir profesyonel yöneticinin Hürriyet’teki ömrünün uzun olabilmesi için, daima yumruk mesafesinin dışında kalması gerektiğini, Arda Gedik’in patronunun odasına taşınarak yanlış adım attığını düşündüler. Kimi gazeteciler ise, doğrudan sonuca yönelik kehanette bulundular. Mehmet Türker’den dinleyelim:

Bir gün Arda’yı görmeye gittim. Baktım, Erol Bey’in masasında oturuyor. Makam masasının yanında, Erol Bey yay şeklinde bir masa yaptırmıştı. Bir de yüksekçe bir tabure... Erol Bey orada tünemiş gibi, masada ise Arda oturuyor. Ben ilk anda, Arda, Erol Bey ile konuşmaya gitti de, “Otur ulan şuraya,” dedi -ki bu tarzda konuşur- ve Arda’yı masasına oturttu sandım. Sonra baktım ki, Arda’nın babası Namık Gedik’in ve çocuğunun resmi duruyor orada. Arda, Erol Simavi’nin odasına yerleşmiş! Erol Bey’in huyunu bildiğim için arkadaşlarla konuşurken, “Arda gidici!” dedim. “Yok yahu, nereden çıkardın?” dediler. “Erol Bey ile bu kadar yakın olduğu, hatta onunla aynı odayı paylaştığı halde gidici,” dedim.

EROL, ARDA VE SEDAT

Sedat Simavi’ye gelince... Yarınların patronuna, babası Erol Simavi ile Arda Gedik arasındaki muhabbeti, birinci kattaki odasından, uzaktan izlemek düşüyordu. Arda Gedik, baba ile oğul arasındaki ilişkiyi, bugün şöyle değerlendirecekti:

Dördüncü kat ile birinci kat arasında, gerçek anlamda, fiziki olduğu kadar moral uzaklıklar da vardı. Çünkü, Sedat’ın oturduğu kat birinci kattır... Yazı işleriyle, üst kat tabii ki daha ilgiliydi. Birinci kat ise, daha çok muhasebe... Ne Erol Bey, ne de ben, o işlere pek karışmazdık.

Sedat Simavi, gazeteye ‘gelip gitmeye’ genç yaşta başlamıştı. Arda Gedik, “Her gün gelip gidiyordu” diyecek, “Sedat Simavi düzenli çalışıyor muydu?” şeklindeki ısrarlı sorumuz üzerine, “Bakın, ‘Çalışıyordu,’ demiyorum. Patronun oğlu olarak Hürriyet'te bulundu,” cevabını verecekti:

Ben Hürriyet'in yönetimine geldiğimde, Sedat hiçbir unvan almamıştı.

Künyeye çıkmamıştı. Umum müdürlükten ayrılıp, murahhas üyeliğe geçtiğimde, Sedat'ı önerdim. "Umum Müdür ol!" dedim. O da bana, "Patron oğlu, niçin umum müdür olsun?" dedi. Eğer ısrarcı olsaydım, desteğimi arkasına çok sağlam koysaydım olurdu. Benim Sedat ile ilişkilerim bozuktur. Benim zaviyemden bozuktur. "Efendim Sedat'ın zaviyesinden..." derseniz, bu beni ilgilendirmez. Ben, onun o kadar yaş büyüğüyüm... Ağabeyiyim... O gazete içinde sorumluluk taşıyordum. Benim, Sedat'ı gazetenin ilerideki patronu olarak hazırlamam lazımdı. (...)

Ben patron olarak sadece Erol Bey'i tanıdım. Sedat'a yarının patronu şeklinde davranmadım. Sedat'la fazla bir yakınlığım olmadı. O da benim yakınlığımı aramadı. Ancak geriye dönüp baktığım zaman, bir hata yaptıysam, bu hatanın başında gazetenin umum müdür muavini, umum müdür, murahhas üyesi, fevkalade yetkili bir yöneticisi olarak değil; ama ailenin bir yakını olarak, benim, Sedat'a daha çok sahip çıkmam gerekirdi. "O da yaklaşmak istemedi" ifadesi, benim için bir savunma olamaz. Bu çocuk, yarın öbür gün bu gazeteye patronluk edecek kişiydi. Ama ben, Hürriyet gazetesinin istikbaline, Erol Bey'in hayatıyla sınırlı olarak baktım. Erol Bey'siz bir Hürriyet gazetesi umursamadım. "O yoksa zaten yok. O yok, ben de yokum," dedim ki, bu yanlıştı. Nitekim, Erol Bey bu dünyadan göç etmeden çok önce Hürriyet'ten göç etti. Sonuçta, benim yetiştirme konusunda gerekli özeni göstermediğim bir yakınımız, bir aile yakınımız, patronun oğlu gazeteyi satış noktasına getirdi...

Geçmişin muhasebesini böyle yapacaktı Arda Gedik... Halbuki Erol Simavi 1980'lerde, oğlu Sedat'ı, Nezih Demirkent'in geri planda tuttuğunu iddia ediyordu:

Nezih oğlumu itti bir kere. Onun patronluğa yetişmesini istemedi bir türlü. En çok bu yönden kızmışımdır ona...

Ne var ki, Sedat Simavi adının hatırlanarak, Hürriyet'in künyesine girmesi için, Demirkent'in emekliliğe davet edilmesinin üzerinden on yedi ay geçmesi gerekecekti. 23 Mayıs 1983 tarihli düzenlemeyle, Sedat Simavi'nin adı Erol Simavi ve Arda Gedik isimlerinin ardından Hürriyet gazetesinin künyesine, Genel Müdür Muavini olarak girmiş; 1 Mayıs 1984 tarihli değişiklikle ise, Arda Gedik ve Sedat Simavi Murahhas Üyelik'e yükselmişti. Fakat bu adım, ne gazete içindeki hiyerarşiyi, ne de baba ile oğul arasındaki ilişkinin yapısını değiştirebilecekti. Künyede önce Erol Simavi, ardından Arda Gedik ve daha sonra Sedat Simavi ismi yer alıyor, Hürriyet'in patronu odasını Arda Gedik'le paylaşırken; tek oğlu ve tek veliahtı, birinci kattaki odasında birkaç yakın çalışanıyla birlikte günlerini geçiriyordu.

Arda Gedik, “Gerçeği söylemek gerekirse, işin temelinde bir arıza, bir yanlışlık görülüyordu,” derken; o dönemin günahlarını Celalettin Çetin’e açık yüreklilikle anlatacaktı:

Erol Bey benim patronumdu. Bir de hısımlığımız vardı. Annelerimiz Giritlidir çünkü. Ama sonraki dönemde olaylar öyle gelişti ki, ben istemeyerek Erol ağabey ile oğlu Sedat’ın arasına girmiş bir adam izlenimini vermeye başladım. Dediğim gibi iş baştan yanlıştı. Erol, Sedat, Arda olması gerekirken, Erol, Arda, Sedat tablosu çıkmıştı ortaya. İşte bu yanlıştı. Baba ile evlat arasına girilemezdi. Ancak bu söylediklerim yalnız künyede olmadı, faaliyetlerde de kendini gösterdi. Düşünebiliyor musunuz, ben sanki Erol ağabeyin büyük oğluyum, onunla aynı odayı paylaşıyoruz ve Sedat başka bir odada oturuyor. Elbet bu durum, ister istemez genç adamda birtakım rahatsızlıklar yaratıyor. Önce biz bunu fark edemedik. Ama olay gerçekten eşyanın tabiatına aykırıydı. Ve giderek beni de rahatsız etmeye başladı. Çünkü gerek gazetedeki yerim, gerek Vakıftaki yerim dikkate almıyor ve yaptığım başarılı işler de bazı kesimlerde rahatsızlık yaratıyordu. Bu yüzden, benim için gazeteye el koyabilir yolunda laflar bile çıktı.

KÜSKÜN VELİAHT

Bu yapı, genç bir veliahtı rahatsız edebilecek nitelikteydi. Bütün bunlara, genç Sedat Simavi’nin, kuruluşuna ve gelişimine Arda Gedik’in büyük katkısı olduğu bilinen Erol Simavi Hürriyet Vakfı’nı gelecekteki patronluk erkini tehdit eden bir kurum olarak görmesi de eklenince buzlar iyiden iyiye kırılamaz hale geliyordu.

Sedat Simavi’nin, babasıyla ilişkileri zaten geçmişten beri hayli resmiydi. Genç adam, babasına, Hürriyet çatısı altında ‘Erol Bey’ diye hitap ettiği gibi; babasıyla belli bir mesafede kalmaya da sanki özen gösteriyordu. Erol Simavi’yi de rahatsız eden bir uzaklıktı bu... Hürriyet’in patronu, yakın dostlarına, oğlu Sedat ile arasındaki buzları bir türlü kıramamaktan dert yanıyordu. Sedat Simavi’nin müessese içindeki yakın dostlarıysa, babasının, aile yuvasından uzak hayat tarzının onu geçmişte ne kadar çok incittiğini genç veliahttan defalarca dinleyeceklerdi. Hatta genç adam, bu dostlarından birine, kardeşi ve kendisinin, hiçbir zaman babası kadar şanslı bir çocuk olmadığını söylemişti. Dedeleri Sedat Simavi’nin oğullarına gösterdiği yakınlığı, şans olarak addediyordu Sedat... Ve bu ilgiyi, kendi babasından hiçbir zaman görememekten yakmıyordu.

Sedat Simavi, rahatsızlıklarını kimi zaman küsüp işe gelmeyerek, kimi zaman da istifa ederek gösteriyordu. Gazetenin kurmayları, Erol

Simavi'den defalarca, "Sedat yine istifa etti... Git ve onu dönmeye ikna et," cümlesini ya da versiyonlarını duyacaklardı. Bu kurmaylardan biri de, bugün, "Haklar verilmez, alınır... Sedat Bey, almayı bilemedi. Halbuki elini masaya vurduğu zaman, gazetenin sahibiydi," diyecek olan dönemin Hürriyet gazetesi Genel Müdürü Tuncer Bicioğlu'ydu:

Size ilginç bir şey söyleyeyim, Sedat Bey benim genel müdürlüğüm sırasında aşağı yukarı üç kez istifa etti. Sonunda dedim ki: "Sedat Bey, siz patronsunuz. Ben istifa edebilirim. Başkaları istifa edebilir. Ama sizin istifa etme hakkınız yoktur"

1984 Haziranında bu kez 'istifa etmeye hakkı olanlardan' biri; Genel Yaym Müdürü Çetin Emeç istifa edecekti... Çetin Emeç, genel yayın müdürlüğü için Milliyet gazetesi yönetimiyle sessizce masaya oturmuş ve anlaşmaya varılmıştı. Milliyet'e transfer oluyordu!.. Hürriyet'in genel yayın müdürlüğüne ise, Hürriyet mutfağından Seçkin Türesay getirilecekti. Babıâli kulislerinde, bu görevi kabul etmeye pek de hevesli olmayan Türesay'ın, "Çetin'in dönme ihtimali yok mu?" şeklindeki sorusunu, Erol Simavi'nin, "Şekerim, bana istifasını verenin istifasını kabul ederim. Bu iş bitti onun için," diye cevapladığı konuşuluyordu. O günlerde kulislere meze olan bir başka haber, Çetin Emeç'in ayrılmadan önce, bazı çalışma arkadaşlarına dönerek, "Ben neler çektim, biliyor musunuz!" demesiydi.

ARDA GEDİK DÖNEMİ KAPANIYOR

Çetin Emeç'in istifasının üzerinden henüz bir yıl bile geçmeden, Arda Gedik dönemi de kapanacaktı... Hürriyet gazetesi Murahhas Üyesi ve Erol Simavi'nin oda arkadaşı Arda Gedik, 1985 baharında, bir Amerika gezisi dönüşü görevinden ayrıldı.

Patron'un aynı yöneticiyle uzun yıllar çalışamayacağını bilenler için bu değişiklik şaşırtıcı olmamıştı. Oynamakta olan, daha önce de gördükleri bir filmdi... Değişen, yalnızca aktörlerdi!

Arda Gedik'in perspektifi bambaşkaydı. "Ben, aylar öncesinden istifa edeceğimi bildirmiştim. Ayrılmam gerektiğini düşündüğüm için ayrıldım. Ayrılığımın, Erol Bey'in odasına taşınmamla, yakınlığımla, gazetede kurduğum hâkimiyetle izah edilmesi mümkün değil," diyecek ve ekleyecekti:

"Hatta ayrılınca, Erol Bey beni yılın delisi ilan etti."

Doğrusu, Amerika dönüşünde istifa etmeyi önceden planlamamıştı. Amerika'dan Almanya'ya geçmiş, sabah saat 6-6.30 gibi Erol Simavi'yi aramıştı. O görüşmeyi, "Açık söyleyeyim, ilk kez çok sevdiğim ve

saygı duyduğum Erol Bey'in telefondaki konuşmasını sevmedim," diye anlatacaktı. Almanya'dan derhal Türkiye'ye dönmeye karar vermiş ve istifa mektubunu uçakta Seçkin Türesay'ın yanında kaleme almıştı:

O konuşmada Erol Bey bana, "Senin reklam müdürün nerede, biliyor musun?" diye sordu. Reklam müdürümüz de Ergin İnanç.
"Bilmiyorum," dedim:

"Amerika'dan yeni döndüm. Biliyorsunuz..."

"Şu anda Belçika'da!"

"Öyleyse umum müdürden izin almıştır," dedim. "Senden almadı mı?" diye sordu. "Hayır. Benden izin almasına gerek yok," dedim. "Bunların hepsi senin adamın ama!" dedi. Doğrusu, 'Senin adamın' tabiri beni rahatsız etti. Çünkü benden başka pek az insan orada Ergin'i ve Tuncer'i tutardı. Nezih ağabeyin odasındaki toplantıda tek tepki verenin Tuncer olduğunu anlatmıştım. Ancak benim için o tepkinin hiç önemi yoktu. Tabii ki şahsıma tepki gösterebilir. Önemli olan işini nasıl yaptığıdır ki, mükemmel yapıyordu. Ergin'e gelince, benim Hür Holding'e geldiğim dönemde bir sürtüşmemiz olmuştu. Ama Ergin görevini iyi yaptığı sürece bu da benim için önemli değildi. Şimdi, bu söylediği kişilerin hepsi bana miras olarak intikal etmişlerdi. Gazetede sorumluluk aldığım gün yalnızca şoförümü getirmiştim. Sekreterimizi beraber kullanıyorduk. Erol Bey'in sekreteri bana da bakıyordu. Sonra sıkıntı çıkmaya başlayınca, mecburen sekreterimi de getirdim. Muhasebe müdürü arkadaşımız ayrıldı, o zaman da Hür Holding'teki muhasebe sorumlusu arkadaşımızı getirdim. Topu topu üç kişidir benim getirdiklerim. (...)

'Senin adamın' tabirini, biraz da yakınlığımızın getirdiği amiyane ve ağır bir üslûpla kullandı. Bu da beni rencide etti. Zaten daha önce de murahhas üyelikten ayrılacağımı belirtmiştim. Hemen İstanbul'a döndüm. Otelde buluştuk ve ayrılmayla ilgili konuştum. Erol Bey, bunun mümkün olmadığını, benim onun profesyonel yöneticisi olmamın ötesinde aile yakını olduğumu ve bunu kabul etmeyeceğini söyledi. Ben de kendisine, "Efendim ben kararlıyım. Ama daha üç ayımız var. Oturalım, neler yapılmalıdır bunları konuşalım," dedim. Kapıya kadar uğurladı beni ve "Ben seni bundan vazgeçireceğim," dedi. Ben de cebimden bir mektup daha çıkardım ve "Bakın, bu elinizdeki mektubun aynısı. Bir ihtimal yırtmanız için hazırlamıştım. Yırtmadınız. Kabul de etmediniz; ama yırtmanız halinde bu ikinci mektup hazırdı," dedim... Kendisinin "Gitme," demesinin yetersizliğini hissettiği anda; Belma Hanım'ı devreye soktu ki, Belma'ya karşı hepimizin saygısı vardı. Belma Hanım hâlâ patroniçemdir benim.

Sonra Sedat devreye girdi ve “Ağabey, hiç olmazsa bir sene kal başımızda. Böyle gitmeye hakkın yok,” dedi...

Arda Gedik ile Hürriyet'in yollarının ayrılmasının ardından, gazetenin künyesinde bu kez hiyerarşiye hassasiyet gösterilmişti. Yönetim piramidinin tepesinde Erol Simavi’nin, ardından oğlu Sedat Simavi’nin ve sonra Özcan Ertuna, Tuncer Bicioğlu, Seçkin Türesay gibi idareci ve gazetecilerin isimleri yer alıyordu. Üstelik, Arda Gedik’in istifasından yaklaşık bir yıl sonra, 10 Nisan 1986 tarihli Hürriyet gazetesinde Çetin Emeç’in aileye yeniden katıldığı ilan edilecekti.

Simavi İmparatorluğu’nun diğer kanadına gelince... 1984 yılı sonbaharından itibaren, Günaydın'da da bir istifa konuşuluyordu. Haldun Simavi’nin on altı yıllık kurmayı gazeteci Rahmi Turan, arkasına bakmadan yeni kurulmakta olan Sabah gazetesine geçince Günaydın için zor günler başlayacaktı.

[Dipnot: 17 Nisan 1985’te değiştirilen künyede, Sedat Simavi ve Özcan Ertuna murahhas üye, Tuncer Bicioğlu genel müdür, Seçkin Türesay genel yayın müdürü olarak görünmektedir. Hürriyet’in künyesi, 1 Mayıs 1985’te yeniden düzenlenmiştir. Düzenlenen künyeye göre, Erol Simavi Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık AŞ’nin sahibi, Sedat Simavi murahhas üyesi, Özcan Ertuna genel müdür, Hasan Pulur yayın koordinatörü, Seçkin Türesay genel yayın müdürüdür. 21 Ocak 1986 tarihinde künye bir kez daha değişmiş ve Hasan Pulur ismi Hürriyet'in künyesinden çıkarken, Ertuğrul Özkök yayın koordinatörlüğüne getirilmiştir.]

[Dipnot 2: 10 Nisan 1986 tarihli künyeye göre, Hürriyet gazetesinin imtiyaz sahibi Erol Simavi, yönetim kurulu başkanı Sedat Simavi, başkan vekili ve genel müdür Özcan Ertuna, murahhas üye ve genel koordinatör Çetin Emeç, yayın koordinatörü Ertuğrul Özkök, genel yayın müdürü Seçkin Türesay’dır.]

İPLERİ KOPARAN TOPLANTI

1984 Kasımının ilk günleriydi. İngiltere seyahatinden yeni dönen Haldun Simavi, Günaydın ve Tan gazeteleri üst düzey yöneticileriyle toplantı halindeydi. Masanın çevresindekiler tedirgindi. Gazeteci Aydın Öztürk, “Haldun Bey bir baş öğretmen gibi otururdu toplantılarda karşımıza. Kadro toplanır ve o, gazete üzerine fikirlerini söyler... Her gün yapardık bunu; ama Londra’dan dönüşünde, genellikle daha sert olurdu,” diyerek bu tedirginliğin nedenini açıklayacaktı. Böyle günlerde Veb Ofset İleri Matbaacılık’ın patronu peşi sıra gazetelerin sayfalarını çevirir, hemen her şeyi acımasızca

eleştirirdi:

“Bu kötü! Böyle mi yapılır? Böyle mi yazılır yavrum?”

Hatta bir seferinde Aydın Öztürk, “Efendim hiç iyi yapılan bir şey yok mu, her şeyi eleştirdiniz?” diye sormaya kalkmış ve “Oğlum, demek ki eleştirmediklerim iyiymiş. Benim işim sizi methetmek değil,” cevabını almıştı.

Sert bir patrondu. Bu tip gergin toplantılarda, özellikle genç gazetecilerin patronlarından ne kadar çekindikleri yüzlerinden okunabiliyordu. Aydın Öztürk, “Bana sorarsanız, arada bir çalışanları kamçılamak gerektiği inancındaydı. Gereksiz de olsa, hak etmese de arada bir sertlik yapar, bir kasırga estirirdi ki birer adım geri dursunlar. Ancak insancıl yanları da çok fazlaydı,” diye anlatacaktı...

Nitekim Kasım 1984’te yapılan o gergin toplantıda da kasırga kopacaktı!

Tasarruf tedbirleri konuşulacaktı... Günaydın ve Tan'ın üst düzey yöneticileri Kemal Kınacı’nın birinci kattaki mütevazı odasındaki formika masanın çevresine dizilmişlerdi. “Çok adam çalıştırıyorsunuz!” diye doğrudan sadede gelmişti Haldun Simavi:

“Her taraf adam doldu. Bu kadar adama ne ihtiyaç var?”

Rahmi Turan, “Herhalde Günaydın’dan bahsediyor,” diyerek sesini çıkarmamıştı. Patronunun, “Sana söylüyorum!” diye uyarması üzerine şaşırıp kalacaktı. 12 Eylül’ün ardından, tıpkı diğer gazeteler gibi, Veb Ofset grubu da sıkıyönetim komutanlarının soluğunu ensesinde hissetmişti. Rahmi Turan, o geçiş döneminde halkı neşelendirecek eğlenceli bir gazete çıkarmayı önermişti. Haldun Simavi’nin, “Yap bakalım!” diyerek onay vermesi üzerine yayın hayatına başlayan Tan, kısa zamanda Türkiye’nin en çok satan gazetesi olmuştu. ‘Boş vermişlerin gazetesi’ ya da ‘Baldır bacak gazetesi’ olarak da bilinen Tan, müessesenin en kârlı yayınıydı. Üstelik Tan’ı, yalnızca yirmi beş kişiyle çıkarıyordu. Patronuna şaşkınlıkla sordu:

“Bana mı?”

“Evet sana! Bu kadar adama ne lüzum var?”

“Günaydın için mi söylüyorsunuz?”

“Yok! Tan için söylüyorum!”

“Efendim, herhalde yanlış raporlar verdiler. Tan’da fazla adam yok! Yirmi beş kişiyle çıkıyor o gazete...”

“Ne!.. Yirmi beş kişi mi? Beş kişi ile çıkar o gazete!”

Bu sözler Rahmi Turan’ın tepesini attıracaktı. Ne var ki Turan’m, patronuna mukabele etmesiyle Haldun Simavi’nin sesinin perdesi yükselecek ve kızılca kıyamet kopacaktı:

“Sen kendini ne sanıyorsun be!.. Ben o gazeteyi o fiyata sattırmazsam; bok satarsın sen o kadar çok gazeteyi... Sifonu çektim mi gidersin...” Bakın gazeteci Metin Münir, Sabah Olayı isimli çalışmasında bu sözlerin o masanın çevresinde toplanmış olan gazeteciler üzerinde yarattığı etkiyi nasıl anlatıyor:

Tuvalette oturan bir adamın sifonu çekmesini taklit eden bir kol hareketi yaptı. Sanki masanın üzerine yıldırım düşmüştü. Simavi yanında çalışanlara hakaret etmeyi alışkanlık haline getirmişti. Yaşı ve kıdemi ne olursa olsun, Simavi’nin fırçasıyla fırçalanmamış neredeyse tek bir adam yoktu binada. Ama ilk defa patronun bu kadar kıdemli bir gazeteciye, bu kadar adamın içinde, bu kadar ağır hakaret ettiği duyuluyordu. Turan masadaki gazetecilerin hepsinin şefiydi. Ve Babıâli’de büyük bir adı vardı...

“SİFONU ÇEKTİM Mİ GİDERSİN”

Hemen o anda ceketinin iç cebinden kalemini çıkararak önündeki kâğıtlardan birine sıcağı sıcağına istifasını yazıp Kemal Kınacı’ya uzatan Rahmi Turan, Metin Münir’in Sabah Olayı isimli çalışmasında da geçen “...sifonu çektim mi gidersin!” ifadesini doğrulamayacaktı.

Ancak söylenenler bile onun için yeterince inciticiydi! Kafasına koymuştu... İstifa edecekti... Sorumuz üzerine, o toplantıda yaşananların muhasebesini bir kez daha yaptığında yine, “Haldun Bey, o tutumunda haklı değildi,” diyecekti:

Haldun Bey, Tan'ı benim gazetem gibi görüyordu. Sanki biz üvey evlat! Eğer benim Tan gazetesinden herhangi bir çıkarım olsaydı, o kahramanlığı, o çıkışı yapamayabilirdim. Müesseseye çok iyi para kazandırıyorduk. Buna rağmen bana kafa tutuyor, “Efendim, yirmi beş kişi çalıştırılır mı?” diye. Üstelik de benim en ufak bir menfaatim yok. “O zaman al ve sen yap!” diye ben çekip gittim. Benim, oradan her hangi bir menfaatim olsaydı, bunu yapamayabilirdim. Haldun Bey çok iyi bir patrondur. Ben severim... Ama bu basit şeyi bile düşünemedi! Sen adama çatıyorsun; ama o karşılığında hiçbir şey almadan yapıyor bunu! Ben, haksızlığa isyan ettim. Hem haksız, hem de gelip bana

çatıyor.

Yalnızca Rahmi Turan değil... O gün, o odada bulunan Kemal Kınacı, Akgün Tekin, Aydın Öztürk, Erdoğan Arıpınar gibi gazeteciler, Haldun Simavi'nin ağzından çıkan bazı sözleri hiç hatırlamadıklarını söyleyeceklerdi. Terbiye kurallarını zorlayan sözlerdi bunlar... En güçlü patronun bile, kurmayına söylememesi gereken türden sözler... Fakat o toplantıda olan gazetecilerden biri, Zafer Mutlu, "Tüm bunlar yüzde yüz oldu. Haldun Bey, Rahmi Bey'e hitaben, 'Sifonu çektim mi gidersin...' dedi ve eliyle sifonu çeker gibi yaptı. Üstelik bu toplantı, gazeteciler arasında aylarca, yıllarca konuşuldu," diyecekti:

Fakat bu, Rahmi Bey için kullanılmış çok haksız bir laftı. Rahmi Bey, benim tanıdığım en kabiliyetli, en özel gazetecidir. Haldun Bey'in başarılarının arkasında rolü vardır; ismi, imzası vardır. Ayrıca Rahmi Bey'i çok da severim. Şunu da söyleyeyim; Vatan'ı çıkarttığımızda, ilk gün provalarını gönderdim ve Rahmi Bey'in eleştirilerini aldım. Vatan'ın provasını gönderip eleştirisini aldığım tek gazete yöneticisi Rahmi Bey'dir. Büyük hayranlık duyarım.

ÇAYCI BİLE TERK EDİYOR

Rahmi Turan'ın Haldun Simavi'yle hukuku eskilere dayanıyordu. Simavi kardeşlerin henüz bir arada çalıştığı yıllarda, Necati Zincirkıran'ın teklifi üzerine çalışmakta olduğu Akşam gazetesinden ayrılarak Hürriyet ailesine katılmıştı. Kariyerini belirleyen bu önemli kararı, "Hürriyet'e, Akşam'da kazandığımdan daha düşük bir ücretle geçmiştim" diye anlatacaktı. İlk görevi, spor sekreterliğiydi. Hürriyet'teki o ilk günlerinde, diğer gazeteci arkadaşlarında tespit ettiği Haldun Simavi korkusunun onu şaşırttığını söyleyecek, Hürriyet'in büyük patronunun dikkatini nasıl çektiğini şöyle aktaracaktı:

Hürriyet'te birtakım şeyler kalıplaşmıştı. Örneğin bir hurufat kullanıyordum... Bana, "Sakın o hurufatı kullanma! Haldun Bey, o hurufatı sevmez," diyorlardı. Ama güzel de bir hurufat... Ben kullandım... 'Haldun Bey, şunu istemez, bunu istemez' korkusu vardı millette. Bu korku bana da sirayet ediyordu; ama bir yandan da, "İnandığım bir şeyi niçin yapmayayım," diye düşünüyordum. Zaman içinde, Haldun Bey'in bazı hurufatları yanlış kullanıldığı için sevmediğini, ya da kızdığını anladım. Bu değerlendirmeyi diğer arkadaşlar yapamadıkları için, "Aman o bunu sevmiyor, buna kızıyor," deyip hiç dokunmuyorlar... Dolayısıyla hiçbir iş de yapamıyorlar... Ben bunları yapınca, Haldun Bey'in de dikkatini çekti. Örneğin kullandığım fotoğraflar Haldun Bey'in ilgisini çekiyordu. Bir maç

olmuştu... Hürriyet'in o gün spor sayfası yarım sayfaydı, sayfanın alt kısmı da ilandı. Bir Galatasaray-Fenerbahçe maçı... Çamur arasında futbol oynanıyor... Yılmaz denilen bir futbolcu vardı, parmaklarından çamur damlıyor ve yüzü simsiyah. Böyle bir adam yerden kalkıyor... Ben o resmi, yarım sayfa koyup "İşte Maçın Özeti," dedim. Ben onu büyük kullanınca sayfa da doldu. Maçta da bir tek o vardı, gol yok, bir şey yok. "Aman, Haldun Bey kızar!" dediler. O gün, yaptığım o sayfa olay oldu. Haldun Bey, "Bak değişik kafa... Yeni kafa!" dedi. Haldun Bey, işi bilen ve olaylara değişik açıdan bakan insanlar arıyordu.

Çok geçmeden Son gazetesinin yazı işleri müdürlüğüne getirilecek, Simavi kardeşlerin yollarını ayırma kararının ardından, Rahmi Turan'ın payına imparatorluğun Günaydın kanadında Haldun Simavi'yle birlikte çalışmak düşecekti. Haldun Simavi'nin, "Yavrum, sen bırak orayı ve gel buraya. Burada başka bir gazete çıkaracağız," talimatı karşısında ilk tepkisi, "İsmi ne olacak?" diye sormak olmuştu. Vakit kaybetmeden kadro kurmaya başladı. Cemal Nadir Sokak numara 7'de bu kez Günaydın'ın geleceği için gecesi gündüzü olmayan bir çalışma başlıyordu. Rahmi Turan o günden sonra, Haldun Simavi'nin en güvendiği kurmaylarının başında gelecekti.

Yirmi yıllık patronunu, "Komple gazeteci denildiğinde aklımıza daima Haldun Bey gelir. Ondan çok şey öğrendik. Bugün de ondan öğrendiğimiz şeyleri kullanıyoruz. Sözü, senetten de sağlamdı. Yeter ki bir söz versin... Kendi zararına da olsa, o sözden dönmesi mümkün olmazdı," diye anlatacaktı Rahmi Turan. Ve ekleyecekti:

Günaydın'ın Başbakan Demirel ile kavgası sırasında, ben, Ankara'da yargılanıyordum. Yargılanmak üzere İstanbul'dan Ankara'ya giderken, Haldun Bey beni kapıya kadar geçirip, uğurlamıştı. Halbuki, hiç yerinden kıpırdamaz... En önemli siyasetçiler gelirdi de, metelik vermezdi. Gözleri dolu doluydu o gün... "Bunu da yeneceğiz yavrum. Üzülme!" dedi...

Patronundan böylesine sevgiyle bahseden Turan, Haldun Simavi'nin, "Beş kişiyle çıkar o gazete!" diye kükrediği toplantının ardından Günaydın defterini kapatıverecekti! Ne Kemal Kınacı'nın toplantıda alelacele yazdığı istifa dilekçesini yırtıp atması, ne de Haldun Simavi'nin, "Boş ver yavrum istifayı," demesi onu kararından vazgeçirebilecekti. "Elimde doğmuştu. Yirmi yıl çalıştım ve evim kabul ettim," şeklinde andığı Günaydın'dan ayrılış öyküsünü Rahmi Turan'dan dinleyelim:

Kemal ağabeye, "Senin o kâğıdı yırtman bir şey ifade etmiyor. Önemli olan benim kafama ne yazıldığı!" dedim:

“O istifa mektubunu, benim kafamdan artık hiçbir şey çıkaramaz!” O anda, saygısızlık yapmaktansa, en uygunu o mektubu Haldun Bey’in gözünün önünde yazmak gibi geldi. Kemal ağabey, “Sonra konuşuruz,” filan dedi ve ben günlük işlerimi yapmaya devam ettim. Haldun Bey, bu arada geliyor, gidiyor ve hiçbir şey söylemiyor. Birinci hafta doldu ve Kemal Kınacı’ya gittim yine. “Sen hâlâ orada mısın?” dedi. “Kemal ağabey, sen lütfen Haldun Bey’e git ve benim ayrılacağımı söyle! Senin söylemeni tercih ederim,” dedim. Ve yine normal çalışmama döndüm. Böylece, aradan bir hafta daha geçti. Baktım, ikinci hafta süresince bir ses çıkmayınca Haldun Bey’in odasına gittim. Zaten kapısı daima açıktır... Sekreteri yoktur Haldun Bey’in... “Buyur, gel yavrum!” dedi: “Otur, otur!”

“Yok, oturmayayım efendim. Kemal Bey size söyledi mi, bilemiyorum... Bir durum var da...”

Haldun Bey, “Söyledi; ama boş ver onu!” dedi. “Ben boş veremem. İzninizi istemeye geldim,” dedim. “Şimdi benim Kalyon Oteli’nde bir yemek randevum var. Oraya yetişmem lazım. Sonra konuşuruz,” dedi. Ben de, “Peki,” dedim ve işimin başına döndüm. Beni bu şekilde oyalayarak birkaç gün konuşmadı. Sonunda bir gün, “Efendim, anlıyorum... Ayrılmamı istemiyorsunuz; ama ben kararımı verdim! Ayrılıyorum!” dedim. O sırada Dinç Bilgin’le anlaşmıştık da. (...) Haldun Bey, “Bir yerle anlaşman var mı?” diye sordu. Ben, “Evet,” deyince, “Sözleşme mi yaptınız?” dedi. “El sıkıştık. Dinç Bilgin ile konuştuk. Böyle böyle...” dedim. “Sen orada yapamazsın!” dedi:

“Pek güvenilmez onlara... Onlar, kendi akrabalarına bile kazık attılar!”

“Vallahi bunlar beni pek ilgilendirmiyor. Üstelik, yüzde yirmi ortaklık verecekler.”

“Ortak olsan ne olur? Bir sermaye arttırır ve senin ortaklığının bir önemi kalmaz.”

Haldun Bey’in bu sözlerinin üzerine, ayrılığı kafama koyduğumu anlattım ve “Ortaklık vermeseler bile gideceğim!” dedim...

Babıâli’de tiraj sihirbazı olarak tanınan Rahmi Turan’ın Veb Ofset grubuyla yollarını ayırmasından birkaç gün önce Haldun Simavi son hamlesini yaptı. Rahmi Turan’a, Kemal Kınacı aracılığıyla, “Ayrılmasın, Tan’dan hisse vereyim,” önerisini getirdi. Artık çok geçti... Turan, BabIâli’ye girmeye hazırlanan Yeni Asır’ın sahiplerinden İzmirli gazeteci Dinç Bilgin ile çoktan el sıkışmıştı. Üstelik Turan’ın ayrılmasının ardından, Günaydın ve Tan’ın üst yönetiminde görev

yapan gazetecilerin pek çoğu da Veb Ofset'i peşi sıra terk ediyorlardı... Kemal Kınacı, Veb Ofset'e darbe vuran bu istifaların mertebesini şöyle anlatıyor:

Seksene yakın kişi gitti Günaydın'dan. Çaycı bile gitti!

Rahmi Turan ve arkadaşlarının Haldun Simavi'yi terk etmesi, Günaydın açısından gerileme döneminin başlaması anlamına geliyordu. Günaydın, o günden sonra hızla okuyucu kaybedecek; 1986 Mayısında tirajı 90 binlere dek düşecekti.

YENİ BİR RAKİP DOĞUYOR

Dinç Bilgin de, Simavi'ler gibi aileden gazeteciydi. Babası Şevket Bilgin, Türk-Yunan nüfus mübadelesinde annesi ve beş kardeşiyle birlikte Selanik'ten göç etmiş, ailesinin 1895'den bu yana yayımlamakta olduğu Yeni Asır'ı İzmir'de çıkarmaya başlamıştı. Dinç Bilgin, Yeni Asır'ı 1960'da tirajı 10 binin altındayken ele almış ve Türkiye'nin en çok satan bölge gazetesi haline getirmişti. Ancak İzmir artık dar geliyordu. Gözünü İstanbul'a, Babıâli'ye dikmişti. Önceleri, Türkiye çapında bir gazete çıkarmayı değil de, İzmir'de başarıya ulaştığı Yeni Asır modelini İstanbul'a taşımayı planlıyordu. Böylece, 1983 yılında Yeni Asır'ın İstanbul hazırlıklarına başlayacak, ancak işler beklediği kadar hızlı yürümeyecekti.

1984 yılında, gazete çalışmalarına ivme kazandırması amacıyla İstanbul'a tayin ettiği Yeni Asır'ın Müessese Müdürü İlhan Esen, Rahmi Turan'ın Veb Grubu'ndaki huzursuzluğunun kokusunu alınca patronu Dinç Bilgin'in kulağına kar suyunu kaçırdı:

"Harika bir adam var... Müthiş bir adam... Bizim gazete işini yapsa yapsa o yapar!"

"Kim bu?"

"Rahmi Turan... Düşünür müsünüz?"

"Niye düşünmeyeyim?"

"Yalnız Rahmi Turan ile Yeni Asır çıkmaz!"

Dinç Bilgin'in kafasında kıvılcım çakmıştı. Kuracağı tesiste, Türkiye çapında ikinci bir gazete çıkarabilir ve bu gazeteyi de pekâlâ Rahmi Turan yönetebilirdi! İlhan Esen'e, Rahmi Turan'ın peşine düşmesi talimatını verdi.

İlhan Esen ile Rahmi Turan arasındaki ilk görüşme Tarabya'daki Garaj lokantasında gerçekleşti. O günlerde Turan'm, Veb Grubu'yla ilişkisinin kopma noktasına geldiği Babıâli kulislerinde konuşuluyor; Turan'a teklif üzerine teklif yağıyordu. Tercüman gazetesi patronu Kemal Ilıcak, Turan'a iki gün sonrası için Yeniköy'deki konutunda, Tahsin Bey Yalısı'nda randevu vermiş, "Hem havuzda yemek yer, hem de yüzeriz," demişti. Aslında Rahmi Turan'ın Ilıcak'a "Evet" demeye niyeti yoktu. İlhan Esen'le görüşmesinde, bir yandan işi ağırdan alırken, bir yandan da olanca açıklığıyla Kemal Ilıcak'la görüşmeye gideceği gerçeğini masaya serdi.

İlhan Esen, Rahmi Turan'la diyalogunu titizlikle götürdü. Garaj Lokantasında üçüncü kez bir araya geldiklerinde, yanında Dinç Bilgin de vardı. O gece iki saatten fazla sürecek olan yemekte, anlaşmayı on dakikaya sığdıracak ve tokalaşacaklardı. Ancak Babıâli patronları Turan'ın peşini bırakmak niyetinde değillerdi. Eski dostu, Dünya gazetesi sahibi Nezih Demirkent, Turan'ı ısrarla Güneş gazetesi sahibi Mehmet Ali Yılmaz'la tanıştırmak istiyordu. Bu tanışma gerçekleşecek, Mehmet Ali Yılmaz, "Gazetemin başına geç kardeşim," diyerek Rahmi Turan'a oldukça cömert sayılabilecek bir öneri sunacaktı. Milliyet gazetesi eski sahibi Ercüment Karacan'ın oğlu Ali Karacan, "Bırak şu İzmirlileri. Ortak bir gazete çıkaralım," diyordu. Hatta Erol Simavi bile Turan'ı arayarak, "Kendini maceraya atma!" demişti:

"Hürriyet'e gel!"

"Hayır, Dinç Bilgin'e söz verdim. Sözümden dönmem."

Sözünden dönmedi... 22 Nisan 1985'de yayın hayatına başlayan Sabah gazetesinin ilk kumandanı Rahmi Turan'dı. Ve Sabah'ın çıkışıyla birlikte, Babıâli'de artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı.

BÜYÜMEDEN BOĞMAYA ÇALIŞTILAR

Hürriyet'e gelince... 23 Nisan 1985 tarihli Hürriyet, Babıâli'nin yeni doğan gazetesi Sabah'a başarılar diliyordu. Oysa, bu genç gazeteyi büyümeden boğmaya yönelik örgütlenmeye katılmaktan da geri durmayacaktı.

[Dipnot: 23 Nisan 1985 tarihli Hürriyet'te yer alan haber şöyledir: "Basın dünyasının yeni gazetesi Sabah, dünden itibaren yayın hayatına başladı. İzmir'de basılıp Ege Bölgesi'nde dağıtılan ve Türkiye'nin en eski basın kuruluşu olan Yeni Asır gazetesinin Türkiye çapındaki yeni yayın organı Sabah, 30 lira fiyatla piyasaya çıktı. Ofset baskı tekniği ile basılan Sabah gazetesinin yönetiminde İmtiyaz Sahibi

Dinç Bilgin, Murahhas Üye Güngör Mengi, Genel Müdür Çetin Gürel ve Genel Yayın Yönetmeni Rahmi Turan yer alıyorlar. Hürriyet, Babıâli'nin yeni gazetesi 'Sabah'a başarılar diler."]

Günaydın ve Tan çalışanlarının, birer birer istifayı basarak Sabah'a geçmeleri, Haldun Simavi'nin öfkeden köpürmesine neden olmuştu. Aslında Haldun Simavi, Babıâli'de Dinç Bilgin tehlikesini gören ilk gazete patronuydu. Günaydın'ın patronunun, İstanbul'daki gazete sahiplerine önayak olmasıyla, İzmir'de Yeni Asır'ın ilan gelirlerini sekteye uğratabilecek bir kartel kuruldu. Dokuz İstanbul gazetesinin bir araya gelmesiyle kurulan kartelin adı ERAŞ'dı. ERAŞ, İzmir'de şeytani bir reklam stratejisi uygulamıştı. Kartele üye herhangi bir İstanbul gazetesine verilen ilan, aynı fiyatla bütün İstanbul gazetelerinin İzmir baskılarında yer bulacaktı. Üstelik ilan edilen reklam tarifesi, Yeni Asır'ın tarifesinden düşüktü! İstanbullu gazete patronları, böylece, Yeni Asır'ın İzmir'de reklam gelirlerim kurutarak Sabah'a para akışını engellemeyi planlıyorlardı.

Aslında ERAŞ, Hürriyet gazetesi üst yönetiminin centilmence bulmadığı bir organizasyondu. Gerek dönemin Genel Müdürü Tuncer Bicioğlu, gerekse Reklam Müdürü Ergin İnanç böyle bir anlaşmaya imza atmanın Hürriyete yakışmayacağını Erol Simavi'ye defalarca ifade etmişlerdi. Hürriyet in patronu, kurmaylarının telkinleri üzerine, bu organizasyonun bir parçası olmaya aslında kendi gönlünün de elvermediğini söyleyecek ve sonunda baklayı ağzından çıkaracaktı:

"Çocuklar, çok üstüme gelmeyin. Ağabeyimin isteğidir bu!"

Erol Simavi ile Dinç Bilgin, daha önce de karşı karşıya gelmişlerdi... Aralarındaki rekabet İzmir'e, Yeni Asır'a dayanıyordu. Yeni Asır, Ege'de hem tiraj hem de reklam gelirleriyle yıllarca Hürriyet'in önünde olmuştu. Hürriyet Reklam Servisi, Yeni Asır'la mücadele edebilmek için İzmir'de üç kez karargâh kurmuş ve mahalli gazete girişimleriyle İzmir'deki reklam pastasından pay koparmaya çalışmıştı. Tuncer Bicioğlu İzmir'deki rekabetin boyutunu şöyle gözler önüne seriyordu:

Yeni Asır ile rekabet 1973-74'den sonra başlamıştır. Ancak bu arada, Yeni Asır'a, Hürriyet Vakfı Sedat Simavi Gazetecilik Ödülü vermeyi de ihmal etmediler. Yani Yeni Asır, Sedat Simavi Gazetecilik Ödülü'nü aldığında bu rekabet devam ediyordu. Ben genel müdürken aramızda artık üç dört gazetelik fark kalmıştı. Hürriyet'e alınan tüm Yeni Asır'ların alımını yasakladım ve biz öne geçtik.

Ancak İzmir'deki bu rekabet centilmenlik kuralları dahilindeydi. Hatta

Simavi ve Bilgin, kavgayla bir yere varamayacaklarını anlayınca bir dönem ortaklığı bile denemişlerdi. Dinç Bilgin, Rapor gazetesinin hisselerinin yarısını Simavi'ye devrederek, İzmir Ekspres'in hisselerinin yarısını devralmıştı. Gerçi bu ortaklık da uzun sürmemiş, büyük kavga ve gürültüden sonra dostça sona erdirilmişti.

ERAŞ, Dinç Bilgin'e İstanbul'da rekabetin ne kadar acımasız olabileceğini öğreten ilk olaydı. O günden sonra da ne bu ilk acı deneyimini, ne de kurulan kartelin ardındaki itici gücün Simavi kardeşler olduğunu unutacaktı. Gün gelecek, Sabah gazetesi ayağını Babıâli'de yere sağlam basacak ve ERAŞ'ın rövanşını almak için karşı hücuma geçecekti.

"SABAH", "HÜRRİYET"İN TAHTINA GÖZ DİKİNCE...

Karşılıklı hamlelerin yapıldığı bir dünyaydı bu... Haldun Simavi, Sabah'ın yükselişi karşısında, Genel Müdürü Kemal Kınacı aracılığıyla, Rahmi Turan ve arkadaşlarını Günaydın'a geri getirmek adına hamle yapacak ve bir kez daha düşeş atacaktı. Tek istisna Zafer Mutlu'ydu. Otuz yaşında Sabah gazetesi Genel Yayın Müdürlüğü teklifi alan Mutlu, Günaydın'a dönmektense, Günaydın'la rekabet etmeyi seçmişti.

Fakat Sabah gözünü çok geçmeden Hürriyet'in tahtına dikecekti... Zafer Mutlu, Dinç Bilgin'le kafa kafaya vererek aldıkları "Bir sütun açalım ve oradan Hürriyet'e sataşalım..." kararının ardından kalemini bileyecek ve Şubat 1987'den itibaren, polemik yaratmaya yönelik, tevazudan uzak ve hatta saldırgan yazılarıyla, Hürriyet'e dil uzatmaya başlayacaktı. İlk yazıda, "Hürriyet ile birlikte Sabah'm Türk basınının zirvesinde bulunması tesadüfen olmadı," diyordu Zafer Mutlu... Ve Hürriyet, bu tuzağa düşecekti... Çetin Emeç, Zafer Mutlu'ya cevap verince, bedava reklam kampanyası, rakibin de katkılarıyla hayata geçirilmiş oluyordu. Bir yandan Hürriyet-Sabah polemiği nedeniyle Sabah gazetesinin nam-ı yürürken, diğer yandan da iş çevrelerine Sabah'ın Hürriyet ile aynı kulvarda koştuğu; rakibinin, düşünüldüğü gibi Günaydın değil, Babıâli'nin Amiral Gemisi olduğunu deklare ediliyordu.

Sabah ile Hürriyet arasındaki tatlı polemik, 7 Aralık 1987 tarihli Hürriyet'in sürmanşetinde yer alan "Küçük Hikmet mafya savaşı kurbanı" başlıklı haberde, Yaşar Aktürk'ün, "Küçük Hikmet Olayı"nın kilit ismi olduğunun iddia edilmesinin ardından kavgaya dönüştü. Cesedi Bursa-Gemlik yolu üzerindeki çalılıklar arasında bulunan küçük Hikmet'in baba ve dedesinin; adı uyuşturucu, altın ve silah kaçakçılığına karıştığı iddia edilen Yaşar Aktürk'ün adamları olduğunu öne süren Hürriyet, çocuğun Aktürk tarafından, mafya içindeki bir

hesaplaşma nedeniyle öldürüldüğünü ima ediyordu. Berber Yaşar olarak da bilinen Aktürk, gazetelere ilan vererek iddiaların yalan olduğunu ve Hürriyet'i dava edeceğini açıkladı. Çetin Emeç, 9 Aralık 1987 tarihli Hürriyet'te tehdit telefonlarının Hürriyet'i yıldıramayacağının altını çiziyor ve bu ilanları yayımlayan gazetelere veryansın ediyordu:

...Adı mahkeme zabıtlarına, tanık ve sanık ifadeleriyle, polis raporlarına geçmiş biri dün kalkıp birtakım gazetelere, sayfalar halinde ilanlar vermiş.

Mesleğimiz hesabına sevinçle duyduk ki, bazı yayıncı arkadaşlarımız bu ilanları ellerinin tersiyle geri çevirmişler...

Yine mesleğimiz açısından, ibret ve üzüntüyle tanık olduk ki; bazıları da aynı ilanları, baş tacı etmişler...

Vah ki, vah!...

Demek; kapılarına dayanan ekonomik kriz, bu bir günlük ne idüğü belirsiz parasal desteğe kucak açacak kadar, onları sarsmıştı. Kâğıdı, gazetelerin kefen bezi haline getirmek isteyen zam şampiyonları da amaçlarına pekâlâ ulaşmışlardı...

Yoksa, bir inancın kıvılcımı olan gazetenin ve gazetecinin onuru, her halde böylesine ucuzlamazdı...

Sabah gazetesi, Hürriyet'e Güngör Mengi imzalı bir makaleyle karşılık verdi. Maddeler halinde kaleme alınan "Dinime küfreden Müslüman olsa!" başlıklı yazıda, Aktürk'le ilgili iddiaları bir yıl önce Sabah'm gündeme getirdiğini vurgulanıyor ve "...Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin iş yapmasına, hem de döviz işi yapmasına izin verdiği bir işadamının ilanını yayınlamanın Hürriyet gazetesini bu kadar telaşlandırması da ayrı bir şüpheli durumdur," deniliyordu:

... 4. Bizim Sabah gazetesi olarak Mafia'nın ilgi alanlarından biri olan gece hayatında ve sahnelerde söz sahibi olmak gibi heveslerimiz hiç olmadı. Ama bazıları için bu kadar iddialı konuşmak aynı ölçüde kolay olmasa gerek.

5. Nerede başladığı bilinen, fakat nerede ve nasıl bittiği meçhul kalmış İstanbul ve Zürih gecelerinin kahramanlarına sırça köşklere oturup fazilet tüccarlığı yapmak hiç yakışmıyor.

İlk kurşunlar, karşılıklı olarak ateşlenmişti... Bu söz düellosu, sürüp gidecek; Sabah gazetesi, yıllar boyu İmparator diye anılıp, topluluk

içinde Patron, Baba diye hitap edilen Hürriyet gazetesi patronu Erol Simavi'den, Yumurtacı, Yat limanı işletmecisi şeklinde bahsetmeye devam edecekti. Örneğin Zafer Mutlu, 1 Şubat 1988 tarihli yazısında, ihtilal dönemlerindeki zorunlu geziler dışında cumhurbaşkanı ve başbakanlarla hiçbir resmi geziye katılmadığı bilinen Erol Simavi'nin, Başbakan Özal'ın Davos temaslarında ne aradığını sorguluyor, "Neden Başbakan Özal'dan randevu istiyor? Neden otel lobisinde, özellikle genç bir bankacı ile görüşme fırsatı yakalamaya çalışıyor?" diye soruyordu.

Zafer Mutlu, Erol Simavi'nin Davos'ta bulunma nedenlerinden en azından birini 19 Nisan 1988 tarihli Hürriyet gazetesinde yayınlanan ve "Sayın Başbakan" diye başlayan dokuz sütun üzerine sürmanşet açık mektupla öğrenecekti... Erol Simavi imzalı mektup, âdeta Türk basınının Amiral Gemisi Hürriyet'ten dönemin Başbakanı Özal'a muhtıraydı!

"SAYIN BAŞBAKAN"

Zatıalinizi ve politikanızı; gazetemde, gün oldu eleştirdik, gün oldu alkışladık. Ama, şahsınıza olan yakınlığımızı, hep koruduk.
Bu duygumuzu, karşı karşıya geldiğimiz zamanlarda, sanırım, siz de hissetmişsinizdir.
Sevdiğimiz, beğendiğimiz, umut bağladığımız kişiydiniz. Çizdiğiniz hedefler ve uygulamayı vaat ettiğiniz politika, bizlere de sıcak gelmişti.
Şimdi; bugünlerden o günlere uzanıp bakıyorum: İtiraf edeyim, sizi artık tanıyamıyorum...
Hele şu sıra...
Başımı ellerimin arasına alıp sebebini düşündüğüm çok oldu: Ama; bulamadım, bulamadım, bulamadım...
Sonra, döndü... Beynimde bir kıvılcım çaktı... "Acaba mı?.." dedim.
Ve, oturup bu satırları yazdım.
Bir akrabam var... Türkiye'nin sayılı zenginlerinden. Kalbinden rahatsızdı. Yıllar önce Houston'da "by-pass" geçirdi. Belki bu konuda, bizim "duayen"lerdendir.
Döndüğünde turp gibiydi. Kendisinden çok genç olan bizleri, öteki diyara uğurlayacak kadar da sağlıklı. Bir gün; hep koruduğumuz karşılıklı sevgi-saygı ilişkisi, incir çekirdeği doldurmaz bir olay yüzünden bozuluverdi: Hiç yoktan, aramızda tartışma çıktı.
Baktım, tanınmaz halde. O efendi adam gitmiş, yerine bir mahalle kabadayısı gelmiş... Tükürük ve sövgü saçan ağzını, külhanbeyi tavırlarını, şimdi bile utancın ısısı yüzüme vurarak hatırlarım.
Onun da sebebini, ertesi gün, bir sonraki gün, çok düşündüm. Yine bulamadım...

Bir akrabam daha vardı... Teyzezadem... Büyük hekim, iyi insan; rahmetli Profesör Cihat Abaoğlu.
Olayın şoku hâlâ üzerimde; ona sordum.
Güldü... "Sen de gül" dedi ve anlattı:
"By-pass ameliyatında, bir ara kalp durdurulur ya... O sıra, beyine, 15-20 saniyelik bir oksijen akımı kesintisi olur ya... İşte ondandır. Herkeste, değişik izler bırakır..."
"Ama, işini mükemmel götürüyor. Vereceğini akıllıca dengeleyip; alacağına şahin gibi saldırıyor" diyecek oldum.
Yine güldü; yine anlattı:
"Sayıların merkezi beyinciktir... Ona bir şey olmaz..."
Bir büyük işadamının oğlu var. O da, by-pass'lı. İşinde iyi... Eskiden kırıcıydı. Şimdi duyuyorum, katmerlenmiş. Hayli zayıf olan insan ilişkileri, neredeyse sıfır noktasına inmiş.
Düşündükçe başka by-pass'lı aşina yüzler aklıma geldi. Ameliyatın etkisi, onların başka taraflarına vurmuştu.
Mesele biri, kırk yıllık hanımefendi eşini defterden silmiş, torunu yaşındakileri kovalamaya başlamıştı.
Yakın bir akrabam var. Şimdi, seksenine hayli yakın... Dört beş yıl önce; o da aynı dertten neşter altına yattı. Bakıyorum, akşamüstü olmuyor mu, genç kız kafeteryalarının baş müşterisi.
Ben, 58 yaşındayım. Bir müteahhit tanırım. En az, sekiz dokuz yaş büyüğümdür. Onun da kalp damarları revizyonlu. Bir ara, her gördüğümde "Bugün yine beş hatunla beraberdim" derdi. Sonra sonra, yorgunluk belirtileri göstermeye başladı. Şimdilerde, günde üç kadından söz ediyor!
Sayın Başbakanım!
Yine, "aynı kalp yolundan" geçmiş bir ünlü zenginimizi hatırlayın... Onun; dünden, bugüne girdiği kılıkları, kendisine yakıştırdığı tavırları; birlikte çalıştığınız ya da çalışmadığınız zamanlarda, siz, kendisine kondurabilir miydiniz?
Bunlar; iki soluk arasında hatırlayabildiğim örnekler. Ama, tespih taneleri gibi, art arda sıralanmış gerçekler... Hep görmemezlikten gelinen, hep de örtbas edilmek istenen bir olguyu doğruluyor:
"By-Pass" dedikleri cerrahi işlemin, kişilik üzerinde mutlaka bir iz bıraktığı...
Ama şöyle, ama böyle... Ama şuraya, ama buraya.
Sayın Başbakanım!... Gelelim, yine şahsınıza.
Sizde uyandırdığı etkiyi, iki kelimeyle özetleyebilirim: "Basından Nefret".
Sağlık seferinizden dönüş gününden beri, bizleri köşeye sıkıştırma çırpınışı içindesiniz... Elhak, başarıyorsunuz da... Yetinmiyorsunuz; daha daha daha, sıkıştırmayı düşlüyorsunuz...
Siz, şu by-pass gerçeğini yaşıyorsunuz... Ama, bir başka gerçeği

unutuyorsunuz.
Dev bir çomar olup; mini mini bir tekirin üzerine hamle etseniz bile, onun, can havliyle atılıp yüzünüzü gözünüzü tırmalayacağını...
Elbette ki; ne siz, o yaratıksınız, ne de bizler, öteki...
Ama, üzerine basa basa söylüyorum: Bizler, hancıyız... Sizler; öyle de, böyle de yolcu...
Bazı akşamlar, televizyonumun penceresinden, sizinle yüz yüze geliyorum. "Basınla konuşma" yapacağınız gün, bakıyorum da, sizi, o tartıştığım yakın akrabama benzetiyorum.
Avaz avaz haykırıyorsunuz... Kelimeleri, dudaklarınızdan, hem püskürtüyor, hem de, adeta çevreye saçıyorsunuz:
"Basın yalan yazıyor..."
Sonra daha: "Asparagaslar... Uydurmuşlar... İşletmişler."
Bunlar, zatıalinizin bizlere attığı taşlar... Kulaklarımızı, hep bu "tek taşlar"ınızla çınlatıyorsunuz.
Ben de işte; asıl o zaman isyan ediyorum.
Hayır, Sayın Başbakanım!...
Basın, yalan yazmıyor... Türkiye'de de yazmıyor, dünyada da yazmıyor...
Arada, gözden kaçıyor; ya da, sizin kurduğunuz türde, bilgi vermemeyi bayrak edinmiş iktidarlar çıkıyor... Kovalanan haber için, danışsanız da, ağzınızı sanki kitliyor... O zaman, gazeteci ne yapsın? Hataya düşüyor...
Masa başında haber üreten, hiç mi gazete türü yoktur? Elbette vardır... Dünya haritasını açın, gözünüzü kapayıp parmağınızı gelişigüzel bir noktaya basın... Orada da vardır, burada da olabilir... Ama onlar, bulvar tipi gazetelerdir.
'Hayali haber' üretirler... Nasıl derseniz, tıpkı sizin 'hayali ihracatınız' gibi...
Ben, Hürriyet'te 40 yıldır sorumluluk taşıyorum. Meslek kıdemime gelince, O azıcık eskidir: 44-45 yıl.
Şimdi bu sütunda, şerefimi de ortaya koyarak ve yazdığım satırların da altını çizerek söylüyorum: Bizlerin arasında, bırakınız yalan haberi; yanlış habere bile tahammül gösterecek meslektaşım yoktur.
Sayın Başbakanım...
Kabul ediyorum... "Devrişahaneniz"de, basın sevilmiyor.
Gazetelerimizin, kamuoyunda, cana yakın bir görüntü taşıdıklarını da sanmıyorum... Sizin de olayı, içinizin yağları eriyerek körükleyişinize, her gün tanık oluyorum.
Oysa; baş başa konuşup fikir alışverişinde bulunduğumuz günler, az değildir.
Yanımda çoğu zaman, Genel Koordinatörümüz Çetin Emeç de hazır bulunmuştur.
Nice sırrınızı bize açmıştınız... Hepsini, kutsal bir gizlilik içinde

korumaya, ikimizin de özen gösterdiğini, herhalde teslim edersiniz.
Ama, hep titizlendiğimiz bu kuralı, şimdi ben, bozmak istiyorum...
Hatırlarsınız... Davos'taydık... Sizden, başını dertte gördüğüm bir meslek mensubumuz için, ricacı olmuştum... Ödeme sorunları vardı... Makul bir erteleme, ona soluk aldırabilecekti.
Aracılık görevimi yerine getirirken, bir noktayı ayrıca belirtmiştim:
"Ben, arkadaşımdan çok bini aşkın çalışanım düşünüyorum. O; evini, arsasını, olmadı tesisini satar, kendisini kurtarır. Ya ötekiler? Onlar sokakta kalır. Beni asıl kaygılandıran, çalışanlardır."
Hafiften bir yarı tebessümle, bileceksiniz, ne demiştiniz:
"Valla Erol Bey; bugün iki buçuk milyon işsiz var... Piyasadan bin küsur gazeteci çekilmiş, hiç de fena olmaz."
Bu sözlerinizi, herhalde hatırlarsınız da, benim de karşınızda ağzımın açık kaldığını, acaba hatırlayabilir misiniz?
Donmuştum...
Onca umudum, biraz da o gün, umutsuzluk çukurlarına gömülecekti...
Sonra sonra, düşünüp kurdukça çıktı... Bu ne kişiliksiz düzendir ki, parmağınızın bir işaretiyle, Pazar günü olmasına rağmen savcılar çalışır; gazete toplatır... Bu ne onurdan yoksun devlet kuruluşlarıdır ki; yine bir göz kırpmanızla, kâğıdımıza katmerli zammı bindirir...
Yine Pazar olmasına ve saatlerin, akşam karanlığında hayli yol almasına rağmen.
Evet, Sayın Başbakanım... Gelelim, netice-i kelama: Montesquieu, "Kuvvetler ayrılığı" sistemini getirirken üçlü bir düzen düşünmüştü: Yasama... Yürütme... Yargı...
Zatıdevletliniz, bu ilkeyi, tekliye dönüştürdünüz:
Şimdi, varsa da, yoksa da "Özal"...
Anayasa'yı bile; ama bir kez, ama on kez, ihlal etmekte beis görmeyen, siz değil misiniz?...
Bilirsiniz...
Devlet organları arasında yer almasa da, azıcık fantezi, aslında bir gerçeğin ifadesi olarak, "Basın"ı da "kuvvetler" arasına katarlar. Ona da bir numara yakıştırırlar:
"Dördüncü Kuvvet!"
Ben de şimdi; sizin ilhamınızla, yeni bir, "Kuvvetler Ayrılığı" ilkesi getiriyorum.
Demokrasiye ve demokratik düzenin kutsallığına olan sarsılmaz inancımın da ışığında, "Benim kuvvetler ayrılığı kitabım", Türkiye'de, 1'nci Kuvvet faslına, bilir misiniz ne yazar?
Basın...
Ya ikinci?...
Buyrun, kalemimi zatı aliniz teslim alın... Aklınızdan ve gönlünüzden ne geçiyorsa; varın, oracığa onu yazın.
Saygılarımla

(Erol Simavi)

[Dipnot: Gazeteci Nazlı Ilıcak, 1988 yılı başından itibaren sertleşen Sabah-Hürriyet arasındaki kavganın basın, politika ve iş dünyası kulislerindeki yankılarını şöyle anlatır: “O günlerde, bu karşılıklı sataşmalar Anadolu ve Emlak Bankası Genel Müdürü Bülent Şemiler’in Küçükbakkalköy’deki konutların pazarlanmasını Sabah aracılığıyla yapmasına bağlanıyordu. Sözümona Erol Simavi, pazarlamanın ikinci bölümünü elde etmek için Davos’a gitmişti. Daha sonra Simavi’nin, Hürriyet'e ait sigorta şirketlerini Anadolu Bankası’na satmak istediği de kulaktan kulağa yayılacaktı.”]

SİMAVİ’NİN ÖZAL ÖFKESİ

Başbakana açık mektup, sıkışan bir yayın boşalmasıydı! Başbakan Özal’ın, basını zapturapt altına alma; muhalif sesleri havuç-sopa yöntemiyle susturma politikalarına başkaldırı, meydan okumaydı.

Doğrusu, başbakanlık koltuğuna oturduğu o ilk günden bu yana, köprülerin altından çok su akmıştı... ANAP iktidarının ilk günlerinde, alışılmış deyimle, basın ile bahar havası yaşayan tonton lider Özal’ın yerini; geçen birkaç yılın ardından, basını demokrasi adına yıkılması gereken oligarşik bir kuvvet olarak gören, sert çehreli ve asabi söylemli bir Özal almıştı. 1986 Eylülündeki ara seçim başarısızlığı, 1987 yılı Şubat ayında geçirdiği by-pass ameliyatı, kızı ve damadının servetine ilişkin gündemden düşmeyen haberler, siyasi yasaklara ilişkin referandumda, yasağa devam anlamına gelen ‘Hayır’a verdiği desteğin basında kıyasıya eleştirilmesi, Başbakan Özal’daki gözle görülebilir değişikliğin bir solukta sıralanabilecek birkaç nedeniydi. Başbakan, 1987 yılı Kasım ayında yapılan Genel Seçimlerin ardından, basına kırgınlığını ve eleştiriye tahammülsüzlüğünü artık açıkça dile getirir olmuştu. Bir yurt dışı gezisinde, “Bugün neden böyle daha neşeli görünüyorsunuz?” diye soranlara, gülümseyerek, “Çünkü buralarda bizim gazeteleri okumuyorum da ondan,” diye cevap verdiği yazılıp çizilecekti. Her fırsatta basının yalan yazdığını, köşe yazarlarının siyasi partilerin amigoları olduğunu söylüyor, icraatlarını eleştiren köşe yazarlarına isimler takıyordu: Sol amigo, enişte amigo, hercai amigo...”

Basını cezalandırmaya yönelik hamleler, Kasım 87 seçimlerinin ardından yağmur misali bastırıvermişti. Yalan yasası, bunlardan biriydi...

[Dipnot: Özal’ın terminolojisinde, 'Enişte amigo’, Erdal İnönü’nün kız kardeşi Özden Toker’in gazeteci eşi Metin Toker, ‘Hercai amigo’ ise,

gazeteci Nazlı Ilıcak'tır. Ilıcak, iktidarın mali sıkıntı içindeki Tercüman yönetimine baskısı sonucu, 1988 yılının ocak ayında Tercüman'daki yazılarına ara vermek zorunda kalmıştır.]

Kanunlaştığı takdirde, gazete sahiplerini milyonlarca liralık para cezalarıyla karşı karşıya bırakacak olan bu yasa tasarısı, basın patronlarını ortak harekete teşvik etmiş; İstanbul'da yapılan toplantıda, tüm gazetelerin birinci sayfalarının sağ üst köşesinde hükümeti kınayan ortak bir metnin yayımlanması kararı alınmıştı. Ancak Başbakan Özal'ın, toplantıdan haberdar edilmesi ve zaman kaybetmeden, tasarının gözden geçirileceğine dair teminat vermesi, patronların geri adımıyla neticelenmişti. Üstelik kulislerde, Başbakan Özal'a bu ortak eylemi yetiştiren kişinin yine bir gazete patronu olduğu konuşuluyordu: Sabah gazetesi sahibi Dinç Bilgin... O günlerde, kulislerde konuşulan bir başka ilginç söylenti ise, Sabah gazetesini, Hürriyet ve Güneş aleyhinde yayın yapmaya teşvik eden kişinin Başbakan Özal olduğuydu. Nitekim Başbakan Özal, Hürriyet gazetesinde yer alan bazı haberleri Sabah gazetesi aracılığıyla yalanlıyordu:

"Allah Allah... Nereden buluyorlar?... Yok öyle şey... Ne diyorsunuz siz buna, asparagas mı?"

Başbakanın, basını basına kırdırmaya yönelik oyunları, Erol Simavi'yi rahatsız ediyordu. Hele hele başbakanın işbirliği halinde olduğu gazetenin, kural tanımaz yayıncılık anlayışıyla Babıâli'nin süregelen dengelerini yıkıp geçen Sabah olduğu düşünülünce...

Oysa Erol Simavi, Başbakan Özal ve ailesiyle daima iyi ilişkiler içinde olmuştu. Başbakanın eşi Semra Özal'a, abla diye hitap edecek; Özal ailesinin ikamet ettiği konutun mutfağında Semra Özal'la kahve içip fal bakacak kadar samimi... Fakat ne dostluklar, ne iktidarlar görmüştü Erol Simavi... Özal iktidarının, devletin elindeki ekonomik gücü kullanarak basını cezalandırmaya yönelik politikaları dikkatinden kaçmıyordu. Bunun en yakın örneği, Özal iktidarına muhalefet eden Günaydın gazetesine verilen kamu ilanları kesilirken, yine ağabeyinin imtiyaz sahibi olduğu Gölge Adam'ın, Genel Yayın Müdürü Ertuğrul Akbay'ın başbakan ve ailesiyle iyi ilişkilerinden dolayı kamu ilanlarıyla ihya edilmesiydi. İyiye alamet değildi bunlar... Canını sıkıyordu... Tüm bunlar yetmezmiş gibi kâğıda yapıla gelen zam halkasına sakin bir Pazar sabahı bir yenisinin daha eklenmesi ipleri koparacaktı!..

KÂĞIT ZAMMINI DUYUNCA ÖFKEDEN KÖPÜRDÜ

17 Nisan 1988 günü gerçekleştirilen zam, bir yıl içindeki on ikinci kâğıt zammıydı. 1987 genel seçimlerine dek küçük fiyat ayarlamalarıyla yetinen Özal, seçimleri takip eden son beş ay içinde kâğıda, enflasyonun çok üstünde, yüzde 109 oranında zam yapmıştı! Üstelik yüzde 35 oranındaki son zam, gazetelerin, fiyatlarını elli lira arttırarak 250 liraya çıkarttıklarını okuyucuya tam da o gün bildirdiği bir Pazar günü yapılıyordu! Başbakan Özal, deyim yerindeyse basınla dalga geçiyordu! Zaten, bu zamdan birkaç gün önce toplanan ANAP Ankara İl Kongresi'nde çatarak, "Ben, gazete kâğıdına ne zaman zam yapacağımı bilirim," diyen lider, Başbakan Özal değil miydi!... Kongrede, basını açıkça tehdit eden başbakanın konuşmasının alkışlarla desteklendiği, hatta delegelerden birinin avazı çıktığı kadar bağırarak liderine destek verdiği, o günlerde bütün gazetelerde haberdi:

"Yüzde 500 yap başbakanım. Yüzde 500..."

İşte, 'Sayın Başbakan' diye başlayan mektup, 17 Nisan günü gazete kâğıdına yapılan yüzde 35'lik zammın ardından, basın imparatoru Erol Simavi'den iktidara bir ihtardı. Ama ne ihtar... 20 Nisan 1988 sabahı, her yerde Erol Simavi ve muhtıra gibi mektubu konuşuluyordu!

Mektup, kamuoyunda destek görmüştü. Muhalefet, demokrasi ve basın özgürlüğünden dem vuran demeçleriyle Simavi'nin arkasındaydı. Meslek örgütleri Simavi'nin arkasındaydı. Hatta Hürriyet'e göre, okuyucu da Erol Simavi'nin arkasındaydı. Hürriyet bürolarına binlerce destek telefonu geliyor ve Hürriyet okurları Erol Simavi'ye teşekkürlerini ifade ediyordu!..

20 Nisan 1988 sabahı yere göğe sığdırılamıyordu Erol Simavi. Ancak kamuoyu çok geçmeden Simavi'nin başbakana duyduğu öfkenin, saman alevi gibi bir anda sönüverdiğine de tanık olacaktı.

Daha birkaç gün önce başbakana rest çeken mağrur basın imparatorunun manevra kabiliyeti herkesi şaşırtacaktı!

MEKTUPTAKİ ŞİFRELER

Mektupta bir de isimleri verilmeden, kimlikleri şifrelerle geçiştirilen by-pass'lı ünlüler vardı ki; mektubun yayınlandığı gün, bir yandan da bu ünlülerin kimlikleri hakkında kamuoyunda spekülasyon yapılıyordu. Neyse ki, çok geçmeden by-pass'lı ünlülerin kimlikleri sorununa Türk basını el koydu. Mektupta kastedilen by-pass'lıların açıklanmasıyla, Hürriyet'in patronuyla dostluk ilişkisi içinde olan,

şaibe altındaki pek çok by-pass'lı rahat bir soluk alacaktı!

Mektupta, "Bir akrabam var... Türkiye'nin sayılı zenginlerinden," diye başlayıp, "Baktım tanınmaz halde. O efendi adam gitmiş, yerine bir mahalle kabadayısı gelmiş," diye anlatılan kişi Kadir Has'tı. "Bir büyük iş adamının oğlu vardı," diye tasvir edilip, "Eskiden kırıcıydı, şimdi duyuyorum, katmerlenmiş," diye anlatılan iş adamı Rahmi Koç, "Genç kız kafeteryalarının baş müşterisi" olarak tasvir edilen "yakın akraba" Avni Meserretçioğlu idi. "Bugün yine beş hatunla beraberdim" şeklinde konuştuğu vurgulanan müteahhit dost Sabri Haktan, "kılıktan kılığa girdiği" vurgulanan "ünlü zenginimiz" ise Sakıp Sabancı idi.

Başbakana mektupta, bir de zeki okuyucunun şifre çözme kabiliyetine bırakılıvermiş bir ikinci kuvvet kavramı vardı ki, manidardı... Basının birinci kuvvet olduğunu söyleyen Erol Simavi, açık mektubuna, "Ya ikinci?" sorusuyla nokta koyarak, üstü kapalı da olsa, Türk ordusunun, siyasi otorite üzerindeki gücünü hatırlatıyor; Başbakan Özal'a gözdağı veriyordu. Dönemin Genel Müdürü Özcan Ertuna, mektubun yazım sürecinde yaşanan fikir ayrılıklarını, "Sayın Başbakan diye başlayan mektup yayınlanmadan önce, ben bir tek cümle için 'Çıkaralım!' dedim. O cümlede de, 'Sen böyle başına buyruk davranırsan, bir gün ordu gelir ve senin de hesabını görür' gibi bir ifade vardı. Benim ısrarlarımla bir tek o cümle çıkmıştır," diye anlatacaktı. Yazı işlerinin de 'yanlış anlaşılır' uyarısı sonucu, demokrasi anlayışıyla bağdaşmayacak bu tehditkâr cümlenin üzeri çizilecek ve ancak zeki okuyucunun anlayabileceği masum bir soruya dönüştürülecekti:

"Ya ikinci?.."

Ne var ki, "Başbakana açık mektup"a ilişkin en ilginç gerçek, Erol Simavi imzası taşıyan mektubu kaleme alan kişinin Erol Simavi olmamasıydı!

SİMAVİ, ÖZAL'LA ÖPÜŞÜP BARIŞIYOR

Mektubu kaleme alan kişi Çetin Emeç'ti. Akıllardan önce Oktay Ekşi'nin yazması geçmişti... 17 Nisan tarihli kâğıt zammının ertesi günüydü. Sabahın erken bir saatinde Oktay Ekşi'nin telefonu çalmıştı. Ahizenin diğer ucundaki kişi, Erol Simavi idi. Gazetesinin başyazarı Oktay Ekşi'den, Marmara Etap Oteli'ndeki dairesine uğramasını rica ediyordu. O yıllarda, Taksim'deki bu beş yıldızlı otelin on altıncı katında, ona özel hazırlanmış konforlu bir dairede yaşıyordu. Katın hayli büyük bir bölümü bir kapıyla izole edilmiş, Hürriyet'in itibarlı patronu için misafir kabul odası, çalışma bürosu ve yatak odalarından oluşan şık bir mekân yaratılmıştı. Oktay Ekşi, o gün, pahalı

mobilyalarla döşenmiş otel odasında patronunun karşısına oturduğunda, Simavi'nin başbakanla ilgili olarak kurduğu cümlelerin öfke yüklü olduğuna tanık olacaktı. Dinliyor, ama yorumdan kaçınıyordu... O günün hikâyesini, "Yaklaşmakta olan soruyu kestirebiliyordum. Erol Bey mektubu benim kaleme almamı rica edecekti. Ancak benim gönülsüzlüğüm karşısında sormadı o soruyu. Nihayetinde mektubu Çetin Emeç kaleme aldı," diye anlatacaktı:

Arkadaşlar, ertesi gün okuyuculardan çok büyük tasvip telefonu alındığını söyledi... Tabii, insanların arasında duygusalları pek çok... "Yaşasın patron! Adama baksana, nasıl yazmış!" diyenler oldu. Telefonlarımız kilitlendi. "Yaşasın Erol Bey!" türünde konuşmalar... Doğrusu bu duygusal tepki anlaşılabilir bir şey; ama yapılan isabetli bir hareket değildi. Nitekim kısa bir süre sonra, Hürriyet'in 40. kuruluş yıldönümü vesilesiyle Erol Simavi ve Turgut Özal bir araya geldiler. Sarıldılar, öpüştüler, muhabbet tazelediler... O gün, önceki mektubun niçin yazıldığını herkes merak etti. Sevimsiz bir olaydı...

'Sarılma, öpüşme ve muhabbet tazeleme' noktasına pek de kolay gelinmemişti. Hürriyet bürolarına yağan telefon sağanağı kesilip, "Yaşasın patron!" tezahüratları sona erdiğinde, Hürriyet yönetimi başbakana kafa tutan mektuptaki iddialara dayanak bulma telaşına düşmüştü. Bulunan formül, Houston'daki ünlü kalp cerrahlarıyla mülakat yaparak iddiayı doğrulatmaktı. Hürriyet üst yönetiminin bu talimatı, Dış Haberler Müdürü Ferai Tınç'a verildi, işte Ferai Tınç, İstanbul'dan arayarak, halihazırda Hürriyet'te yayınlanmış olan, by-pass ameliyatlarının hastalarda değişik izler bırakabileceği iddiasını doğrulatmasını istediğinde, dönemin Washington muhabiri Sedat Ergin İstanbul'daki telaşı binlerce kilometre uzaktan gözlemleme fırsatı bulacaktı. Sedat Ergin'i dinleyelim:

Ben hemen atladım, Houston'a gittim. Methodist Hastanesi'ndeki en ünlü kalp cerrahlarından birini buldum ve mülakat yaptım. Soru şuydu: "By-pass ameliyatı geçirenlerde, beyine 15-20 saniye oksijen gitmediği için sonradan davranışlarda bozukluk ortaya çıkar mı?" Profesör, "Hayır, bunun bilimsel değeri yoktur," dedi. Başbakana hitaben yazılan mektupta yer alan, "Beyine 15-20 saniye bir oksijen akımı kesintisi olur. Bu kesinti herkeste değişik iz bırakır" iddiasını doğrulamadı. Neyse, birlikte fotoğraf çektirdik. Mülakatın ardından, AP bürosuna gittim ve fotoğrafları İstanbul'a geçtim. Saat farkı nedeniyle de ertesi sabaha kadar bekledim. Bu arada İstanbul benden heyecanla teyit bekliyordu ve Çetin Bey titizlenmiş... Tabii teyit edebilmek mümkün olmadı. Ferai'ye, "Böyle bir bilgiyi doğrulamıyorlar. Hiçbir bilimsel geçerliliği yokmuş" deyince ben, Ferai Çetin Bey'le konuştu ve nihayetinde, "Madem doğru değil; o

halde yazacak bir şey yok!" dedi.

"Sayın Başbakan" diye başlayan mektup, Başbakan Özal ile Erol Simavi arasındaki ilişkiyi kopma noktasına getirmişti. Aslında Erol Simavi, çekingen yapısı itibariyle politikacılarla yakın ilişkiler kurabilen bir gazete patronu olmamıştı. Ankara ve siyasetçilerle ilişkilerini kurmayları aracılığıyla kurmuş, kurmayları aracılığıyla yürütmüştü. Doğrusu, siyaset ve siyasetçilerle içli dışlı olmaktan keyif duyduğu da söylenemezdi. Ancak Özal ailesiyle olan ilişkisi istisnalardan biriydi. Üstelik bu yakınlık Semra ve Turgut Özal çiftiyle sınırlı değildi. Başbakanın büyük oğlu Ahmet Özal, zaman zaman Hürriyet'in Cağaloğlu'ndaki merkezine uğrayarak Simavi'nin tatlı sohbetinden nasipleniyordu.

Mektubun kopardığı ilişkiyi onarmada Ahmet Özal'ın katkısı büyük oldu.

O yıl Hürriyet gazetesinin kırkıncı kuruluş yıldönümü görkemli törenlerle kutlanıyordu. İlk tören İstanbul'daydı. Ahmet Özal, İstanbul Hilton Sergi Sarayı'ndaki törene iştirak ederek, Erol Simavi ile Özal ailesi arasındaki buzların çözülmesi yolunda ilk adımı attı. İkinci adım Simavi'den geldi. Erol Simavi, Başbakan Özal'ı bizzat ziyaret ederek 3 Mayıs 1988 akşamı Büyük Ankara Oteli'nde düzenlenecek törene davet etti.

Hürriyet gazetesi, Ankara'daki törenlerin ardından, "Pes! Daha mektubun mürekkebi bile kurumadı!" dedirtircesine Simavi ile Özal barışını ilan ediyordu. 4 Mayıs 1988 tarihli Hürriyet, başbakana, daha on beş gün önce açık mektup yazan kişi o değilmişçesine, Erol Simavi'nin Başbakan Özal'ı Büyük Ankara Oteli'nin kapısında karşılayarak öptüğünü fotoğraflarla ortaya koyuyordu. Hürriyet fotomuhabirleri, patronları ile Başbakan Özal'ın sarılıp öpüştüğü anı yakalama telaşıyla deklanşöre basarken, Başbakan Özal, Hürriyet'in patronuna iyi dileklerini iletmişti:

"Hayırlı olsun! Kutlarım..."

"Hoş geldiniz!"

O akşam, o salonda bulunan muteber bir gazeteci, barış çubuğu tüttürülen gecenin yazılı kayıtlara düşmeyen enstantanelerini, "Erol Bey o gece Özal'm davete iştirak etmesini beklerken, 'Gelecek mi?.. Geliyor mu?' diye telaş içindeydi. Gözü her an kapıdaydı. Paniklemiş bir görüntüsü vardı. Belli ki, iktidarla sürtüşmekten tedirgin olmuş; Özal'ın davete katılıp katılmamasını da prestij meselesi yapmıştı.

Özal'ın geldiği bildirilince, çocuklar gibi sevinç içinde kapıya koştu! O gece Erol Bey'i gözlemlerken, 'Başbakanın tavır koyması sarsmış!' diye düşünmüştüm," sözleriyle anlatacaktı.

Anlamlıdır... Erol Simavi, 4 Mayıs 1988 tarihli gazetesi aracılığıyla Başbakan Özal'la sulh içinde olduklarını ilan etmekle kalmadı; Özal'ın titizlikle yürüttüğü 'Hayırda hayır vardır' kampanyasına rağmen, birkaç ay önce yapılan siyasi yasaklara ilişkin referandum sonucu, sandıktan çıkan yüzde 50.24 oranındaki 'Evet' oyuyla siyasi yasağı kalkan Süleyman Demirel'in mason olduğunu da açıkladı!

Kimbilir, belki de "Birinci kuvvet" olma mücadelesindekiler, tıpkı kavgaları gibi dostluklarını, hatta mason yeminlerini bile kolaylıkla unutabiliyorlardı!

[Dipnot: Erol Simavi'nin bu tutumunun istisnaları da yok değildir. Simavi, 1973 cumhurbaşkanlığı krizinde, gazetesinin başyazarı Ecvet Güresin ile gazeteci Yılmaz Çetiner ve Cüneyt Arcayürek eşliğinde Ankara'da karargâh kurmuştur. O günlerde hemen herkes Faruk Gürler'in seçimi kaybetme olasılığına karşı cumhurbaşkanlığı için yeni 'aday' aramaya girişmiştir ve Simavi ile beraberindeki gazeteci arkadaşları da bu girişimlerin dışında kalmamışlardır. Nitekim 3 Mart 1973 tarihli Hürriyet, "Gürler ve İnönü'den sonra Cumhurbaşkanı adayı Tansel" manşetiyle emekli Orgeneral İrfan Tansel adını gündeme getirdiği gibi, Tansel'i adaylıktan öteye geçirmiş ve âdeta seçtirmiştir. Gazeteci Arcayürek, Cüneyt Arcayürek Açıklıyor, Çankaya'ya Giden Yol isimli kitabında, bu manşetin yarattığı sıkıntıyı detaylarıyla anlatır.Ancak Simavi ile ona eşlik eden İstanbul ekibinin atakları bu kadarla kalmamıştır. Cumhurbaşkanlığı seçimine birkaç gün kala, Faruk Gürler'den erken bir mülakat almak üzere harekete geçmişlerdir. Gelin sonrasını, Kara Kuvvetleri Komutanı Eşref Akıncı'yla yaptığı mülakat sonucunda, tam da o gün "Üst düzey komutanlar Gürler'in seçilmemesi durumunda, 'Silahlı Kuvvetler Faruk Paşa'nın ordusu mu!' dedi..." diye başlayan bir haber yazıp teleksle İstanbul'a geçen dönemin Hürriyet gazetesi Ankara Büro Sorumlusu Oktay Ekşi'den dinleyelim: "Akşam evdeyim... Telefon çaldı... Birisi, "Ben Yarbay ... Burası Deniz Kuvvetleri Komutanı'nın ikametgâhı! Sayın Erol Simavi, sizinle görüşmek istiyor," dedi. Bekliyorum ben... Erol Bey geldi, "Oktay, biz bugün eğer Faruk Gürler seçilmezse Türk Silahlı Kuvvetleri idareye el koymaz mesajı veren bir haber geçtik mi?" dedi. "Geçtik efendim," dedim. "Kim yazdı haberi?" dedi. "Ben yazdım...". "Kaynağınız neresi?" dedi. "Mazur görün Erol Bey," dedim. "Ben istiyorum," dedi. "Mazur görün Erol Bey!". "Peki, sen bilirsin. Gazete geldi mi?" dedi. "Gazete," dediği taşra baskısı. O zaman meyhane baskısı denilen ilk baskılar evvela akşam dağıtılırdı. "Hayır,

gelmedi," dedim. "Ben şu numaradayım... Gelince beni haberdar eder misin? Gazeteyi aldırırım ben..." dedi. "Olur efendim," dedim ve telefonu kapattım. Gazete gelince de, telefon ettim ve "Tamam, hemen birini gönderip aldırıyorum," dedi. Derken bir asker geldi ve gazeteyi aldı, gitti. Bir şeyler var ama!.. Ertesi gün öğrendik. Bizim acar ekip, Faruk Gürler'in seçilmesinin yüzde yüz garantili olduğunu varsayarak herkesten önce Gürler'den demeç almayı akıllarına koymuşlar. Fakat Gürler, kimseye demeç vermiyor. Vermiyor da, alışkın da değil... Biraz da korkuyor belki medya dünyasından... Yılmaz Çetiner'in dayısı Amiral Fahri Çöker aracılığıyla ikna etmişler. Deniz Kuvvetleri Komutanı'nın evinde, galiba sonradan Tokyo'ya Büyükelçi olarak giden Celal Eyiceoğlu idi, akşam buluşmaya ve Faruk Paşa'yı Türkiye'nin geleceği ve kendisinin cumhurbaşkanı olarak yapacağı işler hakkında görüşlerini almaya ikna etmişler. Mülakat için köşkte bulundukları sırada, tam da, "Paşam, cumhurbaşkanı olduğunuzda memleket için ne yapacaksınız?" soruları sorulup, "Memleketi en kısa zamanda!.." cevapları alınıp verilirken kapı açılmış ve Deniz Kuvvetleri Komutanı'nın yaveri bir kâğıt uzatmış. Komutan bakmış ve "Faruk Paşama götür," demiş. Almış, Faruk Paşa'ya götürmüş yaver... Paşa bakmış, "Evladım, bunu Erol Bey'e götür. Görsün!" demiş. Erol Bey bakmış bir teleks metni... Hürriyet'in Ankara bürosundan İstanbul'a geçilen haberin metni... Demek bizim teleksten kopya alıyorlarmış... Devletimiz pek dürüsttür ya... Erol Bey bakmış, Ankara Bürosu'ndan İstanbul'a, "Faruk Paşa seçilmezse de Silahlı Kuvvetlerin idareye el koyması söz konusu değil," diyen bir haber. .. Altında da muhtemelen benim ismimin baş harfleri var. Faruk Paşa, "Erol Bey, siz benden mülakat istiyorsunuz; ama arkadaşlarınız benim altımı oyuyorlar. Olur mu böyle şey!" demiş veya o mesajı vermiş. Erol Bey'in tabii keyfi kaçmış, haklı olarak... "Hiç haberim yok," demiş ve o nedenle bana telefon etmiş.]

BİR MASONUN İFŞAATLARI

Erol Simavi, Demirel'in mason olduğuna ilişkin iddiaları, Emin Çölaşan'a verdiği on bölümlük dizi röportajın dördüncü bölümünde dile getirdi.

Halbuki, bu röportajın yayınlandığı güne dek Hürriyet'in gizemli patronuydu.

Sahibi oldukları gazete ya da televizyonlarda boy göstermekten haz duyan bugünlerin medya patronlarının aksine; değil kendilerini anlatmak, yıllar boyu fotoğraf vermekten bile kaçınmıştı Simavi kardeşler... Erol Simavi, yıllar süren sessizliğin ardından, kendini ilk kez kamuoyunun önünde ifade etme, hatta belki de rakibinin

sataşmalarına cevap verme ihtiyacı duymuş olmalı ki, 1988 baharında Emin Çölaşan'ı arayarak, "Hürriyet'in kırkıncı yılı geliyor. Benimle röportaj yapmanı istiyorum," demişti. Doğrusu bu teklif, başarılı röportajlarıyla dikkat çeken gazeteci Emin Çölaşan'ı şaşırtmıştı. Çölaşan, "Özgürce mi yapacağız bu röportajı?" diye sormuş; yılların patronu, gizemli dünyasının perdelerini aralama kararlılığını ifade ederken şakayı da elden bırakmamıştı:

"Özgürce... Bak, bu onuru sana vereceğim..."

Bir gazetecinin patronuyla yapacağı röportaj ne oranda özgür olabilir? "Kırk yılın tecrübesiyle Erol Simavi konuşuyor" başlığı altında, 1 Mayıs 1988 tarihinden itibaren yayınlanmaya başlayan dizi röportajın çok ses getirdiği ve çok eleştirildiği gerçek. İşte tartışmaya açık olan "Özgürce mi?" sorusunun cevabı, röportajın yankılarında ve aldığı eleştirilerde yatıyordu. Eleştirilerin odak noktasını ise, Erol Simavi'nin, Özal'la öpüşüp barıştığını ilan ettiği 4 Mayıs 1988 tarihli Hürriyet'in sürmanşetinde, "Demirel masondur" açıklamasının kullanılması oluşturuyordu. Siyasi yasağı daha birkaç ay evvel kalkmış olan Demirel'in, Özal'ın en büyük rakibi olduğu göz önüne alındığında, 'masondur' ifşaatı, gazetecilik etiğiyle bağdaş tınlamıyordu.

Erol Simavi'nin açıklamaları, masonluğun anayasasıyla da bağdaşmıyordu! Türkiye masonlarının büyük üstatlarından Necdet Egeran'a bakarsanız, hiçbir mason, kendisinden başkasının mason olduğunu ifşa edemezdi! Halbuki bu röportajda, Erol Simavi, 27 yaşında mason olduğunu; 30 yaşında üstatlığa, 31 yaşında İstanbul Büyük Locası Başkanlığına yükseldiğini anlatmakta yetinmiyor, bir biraderi, Süleyman Demirel için 'masondur' da diyordu:

...Emin Çölaşan: Şimdi de devam ediyor mu masonluğunuz?
Erol Simavi: Efendim, masonluğum şöyle devam ediyor... 'Uyumamak' için, aidatımı ödüyorum. Ödemediğim takdirde, uykuya geçmiş olurum.
Emin Çölaşan: Uykuya geçmek? Yani o zaman üyeliğiniz askıya mı alınıyor?
Erol Simavi: Evet, askıya alınıyor... Masonlukta, atılma diye bir şey yoktur. Ama beni masonluktan soğutan olaylardan biri, Demirel meselesi olmuştur... Süleyman Demirel masondu. Hem de, üstatlığa kadar çıkmış bir masondu.
Emin Çölaşan: Üstatlık nasıl oluyor?
Erol Simavi: Girersin, önce çırak olursun... Bir yıl sonra, refik olursun... Ondan bir yıl sonra, üstat olursun. Sonra da, locanın 'üstad-ı muhterem'i olursun. Ben, üçüncü senede üstad-ı muhterem; dördüncü

senede İstanbul Locası Başkanı oldum. O sırada, diyelim ki, 2 bin 200 kadar mason vardı. İşte, bunlardan 1.800'ünün başı, ben oldum. Çok inandığım bir şeydi masonluk... Çok zevk alırdım, çok da çalışırdım... Orada çok şeyler öğrendim. İlk kopmam, Demirel'in AP Genel Başkanı olacağı zaman, mason olmadığını belirten bir belge istemesiyle başladı... Bu mektup, kendisine verildi.
Emin Çölaşarı: Peki, niçin veriliyor?
Erol Simavi: Masonlukta bir adet vardır... "Benim mason olmadığımı belirten bir belge verin," diyen insana, o belge verilir. O sırada, Ankara'da ikinci büyük üstat ya da mason tabiriyle 'Kaymakam' Necdet Egeran'dı... Egeran, Mobil Şirketi'nin ileri gelenlerinden... Bu belgeyi Demirel'e verince, bizim masonlar ikiye ayrıldı... Çünkü her yerde olduğu gibi, orada da CHP ve AP taraftarları vardı. Ben de maalesef, AP tarafında kaldım.
Emin Çölaşan: Niçin?
Erol Simavi: Çünkü, sevdiğim arkadaşlarım vardı o tarafta... Kaldım, ama soğudum... Devam etmemeye başladım... Yoksa Demirel, resmen masondur. Buna benzer bir belge olayı benim de başıma geldi... Ben, kendi locamın üstad-ı muhteremiydim... Locamda bir üstat vardı, şimdi ismini hatırlayamayacağım bir Musevi arkadaş... Bir Rum kızıyla evlenmeye kalkmıştı... Kızın ailesi de, "Biz masona kız vermeyiz," diye diretiyordu.... Geldi çocuk, benden rica etti, bir mektup istedi. Ben de kendisine, mason olmadığı yolunda belge yazdım, altına da bastım imzayı!.. Sonra bunlar evlendiler... Bana da gelip mason nikâhı kıydırdılar...
Emin Çölaşan: Az önce, "Bizde adettir, isteyene bilgi belge veririz," dediniz. Nitekim, siz de vermişsiniz... O halde, Demirel'e verilen belgeye niçin kızdınız?
Erol Simavi: Aman şekerim, birinin sebebi evlenmek için, öbürünün sebebi bütün Türkiye'ye kendisini mason değilmiş gibi tanıtmak için... Arada büyük fark var...

[Dipnot: 1964 yılında Ragıp Gümüşpala'nın ölmesi üzerine Adalet Partisi Genel Başkanlığı için, Saadettin Bilgiç ile Süleyman Demirel rekabeti yaşanmıştır. Basın ve sermayenin desteğini arkasına alan Demirel'in mason olduğunu gösteren Ankara'daki Bilgi Locasına ait 43 sıra ve 48 matrikül numarasına kayıtlı bir belgenin fotokopilerinin gazetelerde yer alması, Demirel'i çok güç durumda bırakmıştır. Bu iddialara karşı, AP Büyük Kongresi'nde, "Ben her sabah ailesinin evinde kahvaltıya Kuran okunmadan oturmayan bir ailedenim," diyen Süleyman Demirel, Masonların dernek olarak resmen kayıtlı oldukları Türk Yükseltme Cemiyeti başlığını taşıyan, 'Mason olmadığına dair' imzalı, mühürlü bir belgeyi kürsüden AP delegelerine gösterip okuyarak iddiaları yalanlamıştır. Demirel'e AP Genel Başkanlığı

kapısını açan bu belge, Masonlar içerisinde büyük bir çatışma yaratmıştır. Bir yanda 'Mason değildir' şeklindeki belgeyi tanzim eden Kaymakam Necdet Egeran taraftarlarının savunduğu, 'Bir masonun başbakanlığa getirilmesiyle masonluk camiasının büyük çıkar sağlayacağı' görüşü, diğer yanda basında yer alan mason olduğuna dair 'yadsınamaz' belgenin mevcudiyetinde 'mason olmadığına' dair belgenin verilmesini masonluğun ana ilkeleriyle bağdaştıramayarak 'onur sorunu' yapan karşıt görüş arasındaki mücadele, bir de cezalandırılması istenen Kaymakam Necdet Egeran'ın kayırılarak Büyük Üstatlığa seçilmesiyle iyice tırmanmış, istifa eden bazı biraderlerin İstanbul ile İzmir Vadileri'nde birleşerek Türkiye Büyük Mason Mahfili'ni oluşturması ile yıllardır bir çatı altında birleştirilmesine çaba harcanan Türk Masonluğu bölünmüştür.]

"NOKTAYI KOY ARTIK EROL BEY"

Erol Simavi, tecrübelerini aktardığı röportajın dördüncü bölümünde, o günlerin deyimiyle, eskilere âdeta tavır alıyordu. Mason olduğunu açıkladığı Demirel, büyük hedefti; ama daha bitmemişti... 27 Mayıs ihtilalinin ardından tanışıp görüştüğü Milli Birlik Komitesi Üyesi Alparslan Türkeş'in, mason biraderlere katılmak için ısrarla talepte bulunduğunu iddia etmekte beis görmediği gibi, Ecevit'e de taş atmaktan geri durmadı. Simavi'nin, "Bu memlekette, yirmi iki aylık bir Ecevit hükümeti dönemi oldu, sayın kardeşim Emin Çölaşan... Allah'ım yarabbim!" diye başlayan cümlesi, pek çok vergi yüzsüzü dostunun Ecevit'in başbakanlığı döneminde zengin olduğu iddiasıyla devam ediyordu.

Erol Simavi'nin açıklamalarına tepki hemen ertesi gün geldi. Sabah gazetesi yazarı Güngör Mengi, Sabah'taki köşesinde rakibinin "Demirel masondur" açıklamasının zamanlamasına işaret ederken, "Noktayı koy artık Erol Bey!" diyordu:

Nutuk'unu yazan Hürriyet Gazetesi sahibi Erol Simavi, kırıp dökmeye devam ediyor.

Başbakan Özal'a kızıp, "by-pass fıttırığı," dedikten sonra ilişkileri iyice gerginleşti. Kırgınlığın iki tarafa da zarar vereceği anlaşılınca 'barış' tesis edildi.

Savaş halinin aşırılığı, yerini bu kez de banş halinin aşırılığına bıraktı.

Dün, Erol Bey'in Başbakan'la öpüştüğünü gösteren Hürriyet'in sürmanşetinde, Demirel'in 'hem mason, hem yalancı' olduğu ilan edildi.

En büyük siyasi rakip Demirel'in mahvedilmesi yoluyla Özal'ın Erol Bey'i öpmesi ödüllendirildi.

Bir maksatla mı yapıldı? Bilemeyiz. Ama bir tesadüfse, çok talihsiz bir tesadüftür...

Bir gazeteci olarak bu sırrı saklama hakkını kendinde görememiş olduğunu Erol Bey söyleyebilir. Ama o zaman da, "Daha önceleri neredeydiniz?" diye sorarlar adama.

Olaydan en somut menfaati masonluk düşmanları çıkaracaklar. Demirel için böylesine hayati bir sırrın, bir mason (Erol Simavi) tarafından sergilenmiş olması ve bu açıklamanın siyasi bir ödüle konu yapılması şüphesi pek çok kulağa küpe olacaktır.

Erol Bey'in noktayı koyacağı güne kadar Tanrı herkesi kazadan beladan korusun. Amin!

Heyhat, Erol Simavi'nin kolayına nokta koymaya niyeti yoktu.

"TAVUKÇULUK HOBİM"

Erol Simavi, 'kırk yılın tecrübesiyle' yalnızca gördüklerini ve geçirdiklerini anlatmıyordu... "Nerede başladığı bilinen fakat nerede ve nasıl bittiği meçhul kalmış İstanbul ve Zürih gecelerinin kahramanlarına sırça köşklere oturup fazilet tüccarlığı yapmak hiç yakışmıyor", ya da "...bir taraftan yumurtacılık yapacaksın, bir taraftan yat limanı işleteceksin, sonra da bağımsız gazetecilikten söz edip 'büyük gazete' veya 'güçlü gazete' sloganlarını kullanacaksın" gibi sataşmalara da cevap veriyordu.

Doğrusu, Hürriyet'in patronunun bazı cevapları, gelişmeleri yakından takip edemeyen okuyucuya, "Hay Allah, bu da nereden çıktı şimdi?" dedirtecek cinstendi. Ama, kuşkusuz mesaj yerine ulaşıyordu. Örnek mi?.. Emin Çölaşan'm, "Bir şey daha soracağım size... Hayatınızın belki yarısı Türkiye'de; diğer yarısı Avrupa'da geçiyor... Niçin, yurt dışında bu kadar çok kalıyorsunuz" şeklindeki sorusunu cevaplarken, oğlunun daha fazla sorumluluk almasını istediğini vurgulayarak söze giriyor, İstanbul'da yeşil alan kalmadığı saptamasıyla devam ediyor ve lafı döviz kaçakçılığı yapmadığına getiriveriyordu:

Birincisi oğlum benim gazetedeki veliahtım. Ben burada olduğum sürece, arkadaşlar her şeyi bana soruyorlar, ben karar veriyorum. Ama, artık Sedat'ın tam yetki ile işin başında olmasını istiyorum... İnisiyatif onda olsun istiyorum; onun için buradan uzaklaşıyorum... İkincisi sağlık olayı... İstanbul, çok büyüdü... Parklar bile, beton

yığınlarına dönüştü. Ben, günde birkaç saat yürümek zorundayım. Bunu, İstanbul'da evden çıkınca yapabileceğim bir yer yok... Çünkü Emin, benim babam 57 yaşında öldü... Ben yakında 59 olacağım... Demek ki, artık uzatmaları oynuyorum... Yurt dışında çok daha sade bir hayat sürüyorum... Hürriyet için fikir üretmeye çalışıyorum... Orada, kendi başıma kalıyorum, bir çeşit inziva hayatı yaşıyorum. Ne bileyim işte; kendime dikkat ediyorum, düşünme fırsatı buluyorum. Ama zannetme ki, orada çalışmayıp da ense yapıyorum. Mesela, her akşam saat 18.00 sularında, gazetenin ertesi gün çıkacak sayfaları, bana oraya, faksla geçilir... Okurum, incelerim... Gözüme çarpan hatalar için İstanbul'a telefon edip gerekli düzeltmeleri yaptırırım. Mesela senin Pazar günü yayınlanan sohbetlerini, ben burada ancak Pazar öğleden sonra okurum. Ama orada, cumartesi günü, saat 18.30'da yazın elime geçmiş olur... Hem okurum; hem de dizgi hataları falan varsa, İstanbul'a düzelttiririm... Yani yurt dışında boş oturmuyorum ben... Eh, döviz kaçakçılığı filan da yapmıyorum. Devletin bana tanıdığı döviz hakkını kullanıyorum, hepsi o kadar...

Derin cevaplar, bu kadarla da kalmıyordu. Dizi röportajın, "Ne uşak oluruz, ne yağcı" başlığı altındaki bir sonraki bölümü de bir yandan Erol Simavi'nin kamuoyuyla paylaşmak istediklerine yer verme işlevini sürdürürken, bir yandan da rakiplerin iddialarına cevap verme misyonunu yükleniyordu. İşte daha birkaç ay önce Zafer Mutlu'nun "Türk Basınının Bugünü" başlıklı makalesinde dile getirdiği 'Tavukçu' sataşmasına Erol Simavi şöyle karşılık veriyordu:

Emin Çölaşan: Gazetecilik dışında işleriniz yok mu?

Erol Simavi: Efendim, benim bir hobim vardır... Tavukçuluk, yumurtacılık yapıyorum, ihracatla Türkiye'ye, yılda iki, üç milyon dolar döviz kazandırıyorum. Bu, benim hobim... Belki küçükken apartmanda büyümenin, tavuk besleyememenin içimde yer ettiği bir tutku... Arada bakıyorum, hakkımda 'Tavukçu' falan diye yazı yazıyorlar!.. Geçen gün, bizim gazetede "Kemal Horzum'a sarı basın kartı verildi," diye bir haber çıktı... Sonra bir gazetede yazmışlar: "Bizde, kimlere basın kartı verilmiyor ki? Tavukçuluk, yumurtacılık yapanlara bile veriliyor... Basın şeref kartı veriliyor," demişler!.. Ben de, "İnsaf," dedim... Basın içerisinde hangi alanda geriyim ben?.. Teknik olarak mı, adam çalıştırma yönünden mi; bina, tesis açısından mı?.. Çalıştırdığım insanlar arasında sürünen tek kişi mi var?.. Ben, iki holding kurdum... Birisi, basın işleriyle ilgili: 'Hürriyet Holding...' diğeri, tavukçuluğum, sigortacılığımla ilgili: 'Hür Holding...' Sen şu işin gülünçlüğüne bak ki, kalkıp beni Kemal Horzum'la bir tutmaya kalkışıyorlar... Birisi, falan bankayı 80 milyar dolandırmış, yurt dışında yaşıyor... Onunla paralellik kurup, "Bizde kimler basın kartı

almıyor ki," diyorlar... Yahut; "Kumarhane işleten gazete sahipleri var," diye yazıp çiziyorlar... Orada da, Güneş'in sahibi Mehmet Ali Yılmaz kastediliyor. O da, bu işe hasbelkader girmiş... Ankara Oteli'nin kumarhanesini işletiyordu. Ama kanun çıkınca, kapattı, gitti.

Hürriyet'in patronunun tavukçuluktan 'hobim' şeklinde bahsederek, Hür Holding'e bir dönem iyi para kazandıran bu sektöre girmesini, "Belki küçükken apartmanda büyümenin, tavuk besleyememenin içimde yer ettiği bir tutku," şeklinde anlatması gülünçtü. Çünkü, tavukçuluk Erol Simavi'nin değil, Arda Gedik'in hobisiydi. Hür Holding'in koordinatörlüğüne getirildiği yıl, paranın olmadık yatırımlarla çarçur edildiğini gören Arda Gedik, sektörü tetkik ettikten sonra 1978 yılında Erol Simavi'nin bilgisi dışında ve ani bir kararla Altın Tavuk'u satın alarak tavukçuluk sektörüne adım atmıştı. Hür Holding, lrak'a damızlık yumurta ihracatı da yapmakta olan Altın Tavukçuluk gelen talebe yetişemeyince, Koçullu ve Plaza Tavukçuluk isimli diğer şirketlerle sektördeki yatırımlarına hız kazandırmıştı. Arda Gedik, tavukçuluğun Hür Holding açısından anlamını, "Hayaller gerçek oldu. Çok para kazandık Altın Tavuk'tan... Dehşet ihracat yaptık," şeklinde anlatacaktı.

Gerçi Erol Simavi'nin, rakip grupların eleştirileri sonucu, Arda Gedik'e, "Sat şu tavuk çiftliklerini de kurtulalım," diyecek noktaya geldiği günler de olmuştu. Hürriyet'te yayınlanan kırmızı et fiyatlarını eleştiren her haber, "Erol Simavi beyaz et tüketimini pompalamak için bu haberleri yaptırıyor," şeklinde yorumlanıyor, kendisinden 'Tavukçu' diye söz edilmesi onu yaralıyordu. Nedeni bu olsa gerek, Emin Çölaşan'a verdiği röportajda dönüp dönüp 'tavukçu' sataşmalarına cevap veriyor, dizi röportajın yedinci bölümünde "Önce Gazeteciyim" diyordu:

Emin Çölaşan: Belki, aşırı bir örnek olacak, ama Hürriyet'te, sizin aleyhinize bir şey çıkabilir mi?

Erol Simavi: Haa bak, sana burada, yine ilginç bir şey anlatayım... Ben, yıllardan beri işimi kurmuşum; en büyük gazeteyi yaratmışım. En iyi makine parkına sahibim, en iyi müessese olmuşum, para kazanmışım, vergileri son kuruşuna kadar ödemişim. Sonra, elimde para kalmış... Şimdi ben bu parayı ne yapayım? Dışarıya mı kaçırayım?.. Kumar mı oynayayım?... Kalkmışım, yumurta ve tavuk işine girmişim. Bugün, köy çiftliklerini saymazsam, galiba Türkiye'nin yumurta işinin yüzde 70-80'ine ben hâkimim. İhracat da yapıyoruz ve memlekete üç milyon dolar kadar döviz getiriyoruz... Bazen bir bakıyorum, bizim gazetenin ekonomi sayfasında, "Yumurta altmış beş lira oldu, yumurtaya yine zam geldi," gibi haberler yayınlanıyor.

Bunları yazan arkadaşlarımın hepsi de, benim yumurta işinde olduğumu biliyorlar. Ama ben, bir gün de onlara, “Çocuklar, ayıp değil mi?... Bu yumurtanın sahibi ben değil miyim,” dememişimdir!.. (Gülüşmeler)

Ve hobilerini anlatmaya devam ediyordu...

“GAZİNO SAHİBİ OLMAK İSTERDİM”

Erol Simavi’nin ticari iştirakleri arasında iki sigorta şirketi de bulunuyordu; Tam Sigorta ve Hür Sigorta... Röportajın yapıldığı tarihte, bu sigorta şirketlerinin birinin yüzde 76, diğerinin ise yüzde 74’üne sahipti. Zaman içinde, gazetecilik dışı yatırımlarına “Hür-Tur Hürriyet Turizm ve Ticaret A.Ş.”, “Sim-Pa Strateji Pazarlama ve Finansal Danışmanlık A.Ş.”, Mehmet Ali Yılmaz, Fahrettin Aslan, Ali Raif Dinçkök gibi kamuoyunun yakından tanıdığı isimlerle ortak olduğu “Tek-Art Kalamış ve Fenerbahçe Marmara Turizm Tesisleri A.Ş.” gibi ticari kuruluşları da ekleyecekti. Emin Çölaşan’a verdiği röportajda, “Eskiden bir de sütçülüğümüz vardı. Allah’a şükür ondan kurtulduk,” diyen Hürriyet’in patronunun, Çölaşan’ın, “Sizin de kumarhane işletme olayınız olduğunu yazdılar yanılmıyorsam,” şeklindeki sorusuna verdiği cevap yine şaşırtıcıydı:

Allah’a şükür, benim yok... Ama, elimde fırsat olsaydı, bir büyük gazinoya ortak olmak isterdim... Sebebini de anlatayım: Ben, eline geçen parayı dağıtmayı seven insanım... Allah’a çok şükür, her şeyim var. Ama, bu hayat pahalılığında, eski rakamları az görmeye başladım.

Emin Çölaşan: Hangi rakamları az görmeye başladınız?

Erol Simavi: Etrafa dağıttığım paraları, yaptığım yardımları az görmeye başladım... Ama bir kumarhane olsaydı, oradan da bana ayda 100-200 milyon lira gelseydi, tek kuruşunu bile cebime atmadan, Türk Silahlı Kuvvetleri’ne, hayır kurumlarına verirdim...

Emin Çölaşan: Ama, öyle bir şey olmadı diyorsunuz...

Erol Simavi: Hayır, olmadı...

Simavi’nin sürpriz dolu ifadeleri burada da noktalanmıyordu. Hatta belli ki, Hürriyet'in patronunun bazı ifadeleri Çölaşan’ı bile şaşırtmıştı. Bakın, dizi röportajın yedinci bölümünde, elinin bolluğundan ve borç verdiği paraya asla geri gelecekmiş gibi bakmadığından söz eden Simavi, Çölaşan’ın şakayla karışık sorusuna nasıl cevap veriyordu:

Emin Çölaşan: Efendim, nerede dağıtıyorsunuz?.. Ben de bileyim de,

bir gün orada ziyaretinize geleyim!... (Kahkahalar)

Erol Simavi: Bak Eminciğim; ben sana şu kadarını söyleyeyim... Bir de, iyi ki kadın olarak doğmamışım... Kadın olsaydım, kolay kolay "Hayır," diyemezdim.

Emin Çölaşan: Allah Allah...

Erol Simavi: Evet, yüzüm tutmuyor ki!...(Kahkahalar)!.."

Hürriyet'in patronunun kırk yıllık tecrübelerini aktarırken, arada bir kahkaha patlatarak havayı yumuşattığı ortadaydı. Ancak gariptir, tam da bu kahkahaların üstüne diziliveren birkaç cümle, okuyucuda soğuk duş etkisi yapacaktı:

Emin Çölaşan: Vay canına... Sayın Simavi, bu arada size özel bir şey söylemek istiyorum... Elim biraz darda!.. Acaba bana da bir miktar borç vermeniz mümkün olur mu?.. (Sürekli kahkahalar)... Peki efendim, çevrenizde gerçek dostlarınız var mı acaba?.. Gerçek dost olarak bildiğiniz, hayatta size bir gün bile ihanet etmeyeceğini düşündüğünüz insanlar var mı?

Erol Simavi: Herkes benim dostumdur. Ben, herkesi severim... Ama bazı arkadaşlarım var. Bazen konuşurken, "Emret, şuradan kendimi atayım... Emret, gideyim, şunun icabına bakayım," gibi laflar ediyorlar... Yahu ben, kimsenin temize havale edilmesini istemiyorum ki!... Senin, şuradan aşağıya atlaman beni mutlu etmeyecek ki!... Yani, böyle düşünüp böyle söyleyen arkadaşlarım var... Ama, daha tecrübesine girişmedik!... Hiç kimseye, "Benim için bir gün hayatını verir misin?.. Bana bir böbreğini bağışlar mısın?" diye sormadım. Bilmiyorum; bunların arasında gerçek dostlar var mıdır?.. Emin, ben o kadar canciğer ve sevgili arkadaşlarımdan ve meslektaşlarımdan öyle tatlı; belki tatlı değil de, öyle acı kazıklar yedim ki!...

"Emret gideyim, şunun icabına bakayım...", kuşkusuz bu röportajın hafızalarda en fazla yer edecek cümlesiydi. Birçoklarına göre, Erol Simavi burada endazeyi kaçırmıştı. Nitekim bu cümle, bu röportajdan tam on yıl sonra Korkut Özal'ın, DGM Savcısına Özal suikastıyla ilgili olarak Erol Simavi adını verdiği gün bir kez daha hatırlanacak ve tartışılacaktı.

KORKUT ÖZAL'DAN DUDAK UÇUKLATAN İDDİA

Türkiye, 1998 yılı Haziran ayında Milliyet gazetesinin manşetinde yer alan akıl almaz bir iddia ile sarsıldı:

Özal iddiası...

Milliyet gazetesi attığı bu manşetle, “Neden?” ve “Niçin?”leri aydınlatılamamış bir suikast soruşturmasının yeniden açıldığının altını çiziyordu:

18 Haziran 1988 tarihinde, dönemin Başbakanı Turgut Özal’ın, ANAP İkinci Olağan Kurultayı’nda uğradığı silahlı saldırının! Üstelik, “Böyle önemli bir iddiayı ancak yüce yargıya emanet edebileceğimi düşünerek ifade vermeye gittim,” diyerek bildiklerini Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Başsavcısıyla paylaşan kişi Turgut Özal’ın kardeşi Korkut Özal’dı:

On yıl önceki suikast yeniden soruşturuluyor. Korkut Özal’ın DGM’ye verdiği isim Erol Simavi.

Milliyet'in haberinde, Kartal Demirağ’m tetiği çektiği suikastla ilgili olarak, Korkut Özal’m DGM Başsavcısı’na, “Ağabeyim, Turgut Özal suikastinden bir yıl sonra bana, bu suikast işini araştırdık; arkasından Erol Simavi çıkıyor, dedi,” ifadesini verdiği vurgulanıyordu.

Korkut Özal, ağabeyi Turgut Özal’ın bu müthiş iddiayı kendisiyle paylaştığı anı, yıllar sonra, “Özallı Yıllar” belgeseli için isim vermeden şöyle anlatacaktı:

...biliyor musun, dedi. Şu işin arkasında şu varmış diye ismi verdi bana. Açık söyleyeyim, ben onun veriliş şeklinde o kadar bunu ciddiye almadığını, yani küçümsediğini görünce, “Peki ne yaptınız?” dedim. “Yahu,” dedi, “Üzerine gitmemeye karar verdim,” dedi yani kendisi. Çünkü çok şey çıkacak bunun altından yani ortalığı karıştıracak bir şey çıkacak. Yani olan bitmiştir. Yani burada ben bunu şey yap. Yani, bir nevi fedakârlığı, yani fedakârlık derseniz, bunu yaptım, örttüm dedi. Şimdi şunu sormadım: Delilin ne, nasıl buldun, nasıl gittin?

Korkut Özal’ın bu iddiasına, Semra Özal’ın yorumu, “Amacı sansasyon yaratmak,” şeklinde oldu. 1994 yılında Hürriyet i Aydın Doğan’a satarak hayatına İsviçre'de devam eden Erol Simavi ise, tepkisini "Deli saçması!" şeklinde ifade etti.

"Benim rahmetli Özal ile hayatımın bir döneminde tartışmam oldu, kendisine birinci sayfadan açık mektup yayınlamıştım. Bu olaydan çok kısa süre ilişkilerimiz düzeldi. Evine kadar gidip, Hürriyet'in 40. yıldönümü törenine bizzat davet etttim, o da geldi. Daha sonraki yıllarda dostluğumuz devam etti. Ölümüne en çok üzülen insanlardan biri de ben oldum. Böyle bir iddia için tek şey söyleyebilirim: Deli saçması."

Korkut Özal'ın iddiası, iddia olmanın ötesine geçmedi, ancak çok tartışıldı. Kimi gazeteciler, Erol Simavi'nin bir karıncayı bile incitemeyeceğine dikkat çekerken; kimileri geçmişe dönereki Simavi'nin kantarın topuzunu kaçırdığı o cümlesini hatırlatıryordu:

"...Bazen konuşurken, “Emret, şuradan kendimi atayım... Emret, gideyim, şunun icabına bakayım,” gibi laflar ediyorlar... Yahu ben, kimsenin temize havale edilmesini istemiyorum ki!... Senin, şuradan aşağıya atlaman beni mutlu etmeyecek ki!... Yani, böyle düşünüp böyle söyleyen arkadaşlarım var... Ama, daha tecrübesine girişmedik!..."

AV İLE AVCI YER DEĞİŞTİRDİLER...

Erol Simavi’nin ‘kırk yıllık’ tecrübelerini kamuoyuyla paylaştığı dizi röportaj on gün sürdü. Röportajın, “Sertliği sevmem” başlığı altındaki dokuzuncu bölümünün yayınlandığı gün; Sabah gazetesi yazarı Zafer Mutlu, Hürriyet ve Erol Simavi güvencesiyle gerçekleşen ‘konut fiyaskosu’nun hesabını soruyordu.

Satır aralarında, rakibi Sabah gazetesine sataşmaktan geri durmamıştı Erol Simavi...

Hürriyet’in rakibinin yalnız ve yalnız Cumhuriyet gazetesi olduğunu vurgulaması, kuşkusuz, Sabah gazetesine cevaptı. Yine, gazetecilik terminolojisinde asparagas olarak bilinen düzmece habere Hürriyet’in itibar etmeyeceğini vurguladığı röportajda; Milliyet, Güneş, Cumhuriyet, Tercüman gibi gazetelerin yalan haber yazmayacağının altını çizerken, Sabah’m adını telaffuz etmemesi şüphesiz bilinçli bir tercihti. BabIâli’deki, sayıları bir elin parmaklarını geçmeyen aileden gazetecileri sıralarken, “...babadan kalan gazete sahipleri dersen; Nadir Nadi üstadımızla, ağabeyim ve benden başka kimse kalmadı... Haa, bir de Dinç Bilgin var... O, babadan değil; üstelik dededen gazeteci... Onların ilk gelişi taa Selanik’ten” demesi, kuşkusuz, anlamlıydı!.. Hatta, Babıâli’de ağabeyi ve kendisinin dışında para kazanan gazete patronu olmadığını iddia ederken, Sabah gazetesinin başının borçları nedeniyle darda olduğunu vurgulamadan da geçememişti:

Emin Çölaşan: Hürriyet ve Günaydın dışındaki gazeteler zararda mıdır?

Erol Simavi: Milliyet zararda. Onu, MilPa kurtarıyor. Tercüman çok zararda. Kemal Ilıcak, neredeyse her şeyini satıyor. Nazlı hanım duymasın, ama Bulvar zaten inat uğruna çıkan ve aslında kapatılması gereken bir gazete. Cumhuriyet, sanıyorum, tam başa baş geliyor... Güneş zararda... Sabah, bu yıl sanıyorum oldukça iyi para kazandı, ama çok borcu var. Bunları ödemesi lazım...

Fakat av ile avcı yer değiştirecekti... Sabah'ın gündeme getirdiği bir dava dosyası; Hürriyet'in patronunu, Sabah'a sataştığına sataşacağına pişman edecek içerikteydi. Sabah gazetesi, Hürriyet güvencesi verilerek Almanya'daki işçilerimize arz edilen; fakat hiçbir zaman tamamlanıp teslim edilemeyen toplu konut projesini gündeme getiriyordu.

9 Mayıs 1988 tarihli Sabah gazetesinde yayınlanan makalesinde, "Sayın Simavi konuyu durup durup Sabah'a getirdiği için bugün kendisine buradan soru sormak istiyoruz. Bir kere durmadan bizim çok büyük borçlarımız olduğunu iddia ediyor. Önce soralım: Bizim içimizde casusu mu var? Nereden biliyor bizim çok borcumuz olduğunu," şeklinde söze giren Zafer Mutlu, Hürriyet'e şöyle sesleniyordu:

Durmadan ne kadar iyiliksever olduğunuzu tekrarlayıp duruyorsunuz. Hatta gazete fiyatlarına yaptığınız zamları bile okuyucunun iyiliği için yaptığınızı söyleyecek kadar coşuyorsunuz...
Madem öyle, şu 1979 yılında başlattığınız 'Türkiye'deki Avrupa' işini de bir halletseniz ya...
Hatırlamadınız mı?... Hani şu Avrupa'daki Türk işçilerine İstanbul'dan Küçükçekmece'ye giderken yolun solunda kalan arazide satışa çıkardığınız 'Muhteşem' konutlardan söz ediyoruz.
Hani gazetenizin günlerce manşeti olmuştu. Hani siz bizzat kendi imzanızla katılanlara teşekkür mektubu yazıp ne kadar akıllı bir iş yaptıkları için onları tebrik etmiştiniz...
Hani mason biraderiniz olan dönemin Başbakanı Demirel'e de temelini attırmıştımz...
Sanırım şimdi hatırlamışsımzdır. Kolay değil bu kadar işin arasında hatırlamak, haklısınız.
Şimdi biz hatırlatalım, temeli atılan yerde dikenli otlardan başka bir şey yok...
Sizin ne kadar hayırsever, yardımsever birisi olduğunuzu röportajınızdan öğrendik. Hadi lütfen bir iyilik yapın da dişinden tırnağından arttırdığı markları bu evlere yatıran şu gariban işçilerin konutlarını teslim ediverin...

[Dipnot: Tercüman muhabirini dövdüğü haberinin Sabah'ta

yayınlanması üzerine başlayan Güneş-Sabah polemiği sırasında, Selanik Osmanlı topraklarından koparıldığı zaman Bilgin ailesinin yayımlamakta olduğu Yeni Asır'ın Yunanlıları desteklediğini ima ederek, "Herhalde İzmir'in işgali sırasında Yeni Asır Karagün diye başlık atmıştır" demek suretiyle Bilgin ailesinin vatanseverliğine kuşkuyla baktığını ifade etmiştir. Barlas, yaptığımız röportajda, "Selanik'te çıkan bir gazete, Yunan işgali altında işgalcilere nasıl karşı koyar?" varsayımından yola çıkarak bunları yazdığını vurgulamıştır. Erol Simavi'nin, "Onların gelişi ta Selanik'ten," derken, Sabah-Güneş polemiğine gönderme yaptığını kabul edersek; bir başka detay ise, Çetin Emeç'in, bir dönem Selanik'teki Yeni Asır koleksiyonlarının taranması ve Barlas'ın iddiasını kanıtlayacak herhangi bir belgenin bulunması hususunda Atina bürosuna talimat vermesidir. Atina bürosu bu tür bir belgeye ulaşamadığını İstanbul'a bildirmiştir.]

KONUT FİYASKOSU

11 Mayıs 1988 tarihli Sabah gazetesinin sürmanşetinde bir dava dilekçesi yayımlandı. Gurbetçi işçi Mustafa Kılıç'ın, İstanbul Altıncı Asliye Ticaret Mahkemesi'ne verdiği dava dilekçesi... Gurbetçi işçinin avukatı, müvekkilinin şikayetini şöyle anlatıyordu:

1- Davacı müvekkilim Almanya'da çalışan bir Türk işçisidir. Yurtdışında ve yabancı bir ülkede, bu insanlarımızın en yakın dostu Türkçe yayın yapan ülkemiz gazeteleridir. İçinde bulundukları ortam nedeniyle orada Türkçe yayın yapan matbuata gerekenden ve normalden daha fazla ve daha büyük bir ilgi ve güven beslemektedirler.
İşte davamızın konusunu bu güvenin kötüye kullanılması teşkil etmektedir.
Şöyle ki:
Ülkemizin en büyük tiraja sahip olan gazetesi Hürriyet, Almanya'daki yayınında, "Türk işçilerine büyük hizmet" manşeti ile bu insanlara, kendilerini Türkiye'de inşa edilecek bir Avrupai şehirde konut sahibi yapacağını GARANTİ etmiştir, (ekli delil) Hürriyet gazetesinin taahhüdü ve garantisine sahip bu öneriye inanmamak hiç kimseden beklenemez. Hele hele yukarıda bahsedilen ortamdaki işçilerimizden... Bu açık ilan ve garantinin gördüğü teveccüh ile birlikte birçok yayın ve broşürler, 'Hürriyet' başlığı altında bu insanlara ulaştırılarak güvenleri pekiştirilmiştir.
O kadar ki:
Bizzat Nezih Demirkent imzalı ve "Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş." başlıklı yazıda; "Hürriyet'in dört bin konutluk projesinde öncelikle yer almış bulunuyorsunuz," diye bizzat davacıya yazılan yazı ile, iyice bir Hürriyet Güvencesi sağlanmıştır.

Daha da ileri gidilmiş ve yine Hürriyet amblemli kâğıda yazılmış mektupta,
‘Hürriyet’ güvencesinde;
a. Zamanında teslim,
b. Fiyat artışı yok,
c. Marklarınız konutunuzu teslim alana kadar bankada sizin adınıza duracak... diye Yönetim Kurulu Başkanı sıfatıyla Erol Simavi tarafından imzalanmak suretiyle işçiler inandırılmış ve davalılar sorumluluk altına girmişlerdir.
2- Bütün bu inandırıcı yayın ve davalılarca üstlenilen sorumlulukların güvencesinde davacı müvekkilim yine ‘Hürriyet’ amblemi altında ünvanı yazılı, ‘Hürkonut-Ordo’ amblemlerinin yan yana yer aldığı grafikli (Konut yapım teklif yazısını) imzalı olarak almış (...nolu ek) ve istenilen ödemeleri; 2500 DM 28.8.1979’da, 2500 DM 4.9.1979’da, 24.500 DM 15.10.1979’da yatırılmak sureti ile ceman: 29.500 DM davacıdan alınmıştır. (...nolu ekli makbuzlar)
4- Ancak geçen yıllar içinde davalılardan hiç biri vecibesini ifa etmediği gibi, hiçbir garantör de garantisini yerine getirmemiş, on yıla yakın bir zaman yüzlerce, belki de binlerce işçinin milyonlarca markı davalıların sorumluluğu altında suistimal olmuştur.
Davacı ve arkadaşlarına Türkiye’ye gelip giderken Beylikdüzü’ndeki tarla ve inşaat teşebbüsü kalıntılarına bakıp için için ağlamak düşmüştür. Bendeniz, bizzat yol kenarında eşi ve çocukları ile ağlayan işçi aileleri gördüm.
Bu durumda ev sahibi olma olasılığı kalmayan davacı, diğer emsalleri gibi uzun yıllar diğer tarafça kullanılan ve konut sahibi oluncaya kadar hesabında döviz olarak duracağı kendisine hep tirajı ile övünen en büyük basın kuruluşumuzun en yetkili ve tanınmış ve imzaları ile garanti edilen dövizlerini kurtarmak istemişse de, buna da olanak kalmadığını üzülerek görmüştür.
Bunun üzerine davalılara tarafımızdan Beyoğlu 10’uncu noterliğin 15.10.1986 tarihli ihtarnamesi keşide edilerek; ifaya davet edilmişler ve ifanın imkânsızlığı halinde hiç olmazsa ödememizi garantileri ve ilgili mevzuat mucibi iadeleri istenmiştir. Ne yazık ki bu ihtarlarımızdan değil sonuç almak, cevap bile almak kabil olmamıştır.

“EROL BEY ÇEKİN SİLAHINIZI”

13 Mayıs 1988 tarihli Sabah gazetesi, manşetten, “Ve bazı fotoğraflar” diyerek dokuz yıl önce temeli atılan ve üç yıl içinde sahiplerine teslim edileceği garanti edilen modern konutların son durumunu gözler önüne serdi. Sabah'ın fotoğrafları, Hürriyet gazetesi tarafından üzerine Avrupai bir şehir kurulacağı vaat edilen ve 23 Haziran 1979’da, dönemin Başbakanı Süleyman Demirel’in de katılımıyla temel atma töreni yapılan Beylikdüzü’ndeki arazinin bomboş olduğunu

gösteriyordu... 14 Mayıs tarihli Sabah gazetesinin sürmanşeti şöyleydi: "Hürriyet yüzünden karım sinir hastası oldu," Haberde, "Benim aklım Türkiye'deki Avrupa işine yatmamıştı. Ama karım -arkasında Hürriyet var, iş garantidir- diye bana ısrar etti," diyen gurbetçi işçi Metin lşbilir'in eşinin, suçluluk duygusu içinde nasıl sinir hastası olduğu işleniyordu... 15 Mayıs tarihli Sabah gazetesinde, kendi aleyhlerinde sonuçlanan konut fiyaskosuyla ilgili mahkeme kararına itiraz eden Hürriyet gazetesi avukatlarının bu itirazının, Yargıtay 15. Hukuk Dairesi tarafından reddedildiği kamuoyuna duyuruluyordu.

Sabah gazetesi, Erol Simavi'yi yumuşak karnından yakalamış; vuruyor, vuruyordu...

Hürriyet gazetesi ise derin bir sessizliğine bürünmüştü. Erol Simavi'nin Gazete Sahipleri Sendikası Başkanlığından istifa ettiği haberi dışında, ne bir yalanlama, ne de savunma... Sabah yazarlarının kalemlerinin gücüne güç katan bir suskunluktu bu... Nitekim Güngör Mengi gün be gün dozajı artan yazılarıyla, Hürriyet'i dördüncü kuvvette yer alarak gurbetçilere olan borçlarını ödemeye davet ediyor; bu borcun, Hürriyet için de, basın camiası için de namus borcu olduğunu vurguluyor ve Hürriyet'e, suskunluğunu ödeme planı hazırlayarak bozmasını tavsiye ediyordu. Fakat Erol Simavi balıklar kadar dilsizleşivermişti... Bu durum, Sabah gazetesi Genel Yayın Müdürü Zafer Mutlu'yu da çileden çıkaracak; Mutlu, 16 Mayıs 1988 tarihli yazısında, "Çekin Silahınızı Erol Bey" cümlesiyle Hürriyet'in patronuna meydan okuyacaktı:

...Bu arada dostlarımız yakınlarımız da bizi uyarıyor; "Aman dikkatli olun... Baksanıza Erol Simavi röportajında ne demişti?"
"Ne demişti?" diye soruyoruz. Erol Bey'in bu röportajında, "Herkes benim dostumdur. Ben herkesi severim. Ama bazı arkadaşlarım var. Bazen konuşurken (Emret şuradan kendimi atayım. Emret gideyim, şunun icabına bakayım) gibi laflar ediyorlar. Yahu ben kimsenin temize havale edilmesini istemiyorum ki... Yani böyle düşünüp böyle söyleyen arkadaşlarım var. Ama daha tecrübesine girişmedik...," dediğini hatırlatan dostlarımız, "Bunun altında bir mesaj var," diyerek şu yorumu yapıyorlar:
"Henüz tecrübesine girişmedik," dediğine göre bu, "İleride tecrübe edebilirim. Benimle uğraşanları gerek görürsem temizletebilirim," anlamına da gelebilir...
Böyle düşünüp endişelenen dostlarımız üzülmesinler, biz neler gördük. Hem Erol Bey öyle şeyler yapmaz. Onun silahı kalemidir.
Alır eline kalemini bize onunla ateş eder... Değil mi Sayın Simavi? Hadi çekin silahınızı ve ateş edin, bekliyoruz...
Erol Bey kendi imzası ile, "Bu konutların zamanında teslim

edileceğine, fiyat farkı istenmeyeceğine," dair garanti vermiş... 1980'de zamanın Başbakanı Demirel'e temel attırmış. Sonra? Sonrası karanlık... Çok karanlık...
Hürriyet'te Erol Simavi'nin kendi ağzından günlerce takdirle izlediğimiz üstün vasıflarına asla yakışmayacak bir karanlık... "Bütün dini vecibelerimi yerine getiririm," diyerek, Allah'a inancını, "Darbe olduğu zaman rahat uyumak isterim," diye demokrasiye bağlılığını, vergilerini ödeyerek devlete bağlılığını ve "Önce gazeteciyim," diyerek halka saygısını ilan etmiş bir gazete sahibine böyle bir durumda, "müşterilerinden özür," dileyerek gurbetçi işçilerin dövizlerini -tabii yasal faizi ile beraber- geri ödemek düşer...
Allah için... Yasalar adına... Halka ve gazetecilik mesleğine saygı adına...
Gazetecinin görevi haber verirken, hak aramanın tehlikeli bir iş olmadığını savunmak ve hatta kanıtlamaktır. Bu yayınımızla biz 'Hürriyet'le başa çıkılmaz' korkusu ile haklarını aramaya cesaret edemeyen gurbetçileri de korumak istiyoruz.

"İT ÜRÜÜÜR KERVAN YÜRÜR"

Hürriyet gazetesinin sessizliğini, Çetin Emeç bozdu. Ancak Emeç'in Sabah gazetesine cevabı ne yalanlama, ne de açıklama içeriyordu. Emeç, "İt Köpek!" başlıklı yazısında, isim vermeden Zafer Mutlu ve Güngör Mengi'ye çatıyor; Mutlu ve Mengi'yi, efendileri için havlayan köpeklere benzetiyordu. Makalenin, "Bayram köpeklerine dikkat" başlıklı bölümü şöyleydi:

Şu satırların üzerinde göz gezdirmek lütfunda bulunan sevgili okuyucularıma, mutlu bayramlar diliyorum...

Sözlerim çelişik gelse de, tatil keyfi arasında önlerine çıkacak bazı havlama heveslilerine karşı, kendilerini uyarmak istiyorum...

Sadece uyarmak, ama...

Yoksa, istiflerini de; keyiflerini de bozmasınlar. Çünkü, yine bizim bir halk koşmamızın avaz avaz haykırdığı şu gerçeğe, yürekten inanıyorum:

Yiğit yürür, şan yürür,
Dalda su, damarda kan yürür.
inandığın yolda engel tanıma.
İT ÜRÜÜÜR, KERVAN YÜRÜR.

Güngör Mengi, Emeç'e ertesi gün sıcağı sıcağına cevap verdi. "Hürriyet gazetesinde, 'Pazartesi' sütunundaki 'Köpekler'in bize cevap

olup olmadığını sordular. Hiç sanmıyoruz.' diyen Mengi, makalesinde, "Borcunu öde" çağrısının cevabının bu şekilde olamayacağının altını çiziyordu:

"lt iti ısırmaz" sözünü insanlara yakıştırmadığını söyleyen biri, kendisine borcunu hatırlatan 'namusunu kurtar, okurunun güvenine sadakatine ihanet etme,' diyen meslektaşına 'it' demez. Çünkü böyle bir durumda kendisine de 'it' demiş durumuna düşer...

[Dipnot: Hürriyet gazetesi Murahhas Üyesi Yaşar Eroğlu, Hürriyet'in Aydın Doğan'a satılışının ardından 24 Ağustos 1994 tarihli Tempo'ya verdiği "Erol Bey heykelimi dikecekti" başlıklı röportajda, Hürriyet'in üç yıl içerisinde teslim edileceğini taahhüt ettiği konutlar nedeniyle doğan uzlaşmazlığın nasıl çözümlendiğini şöyle anlatır: "...Hukuk Bürosu'nun yeniden yapılanması dışında, Hürriyet için çok önemli bazı sorunları da o arada çözdüm. Bunlardan biri, daha sonra spekülasyonlara yol açmış olan, Hürriyet'in yurt dışındaki işçiler için hazırladığı bir projeydi. Meskenleri yapacak olan şirketin işçilerin parasını kullanması ve inşaatların yapıldığı arazilerin de bankalara ipoteklenmesi nedeniyle bir mağduriyet söz konusuydu. Ağır bir sorumluluk vardı. Bu konuyu hallettik ve bütün işçilerin paralarını tamamen verdik."]

Çöküş

“Tek varisim o olmasına rağmen, işe sahip çıkmadı, sarılmadı, çalışmadı. Ben, ne yapabilirdim ki! Ayrıca artık hastayım. 64 yaşındayım, daha ne kadar yaşarım bilmiyorum. Benim gazetemin sevgili okurlarının bunları bilmesini istiyorum. Hürriyet’i 1968 yılından bugünlere kadar sahibi olarak ben getirdim. 55 yaşına kadar yönetimi fiilen üstlendim. Ne borcum vardı, ne kredi ihtiyacım. Oğlum işe başladı... Sonra Yaşar Eroğlu diye onun Alman Lisesi’ndeki Türkçe hocası -ki bu çocuk hukukçu imiş- işin başına o adam geçti... Lüzumsuz promosyon yarışı yüzünden Hürriyet çok para kaybetti. Hâlâ bunda ısrar ediyorlar. Bir gazete 100 araba veriyor, bizimkiler 101 diyor. Satışları izliyorum, Hürriyet tiraj almıyor, öteki gazete 200 bin fazla satıyor. Bu böyle devam edebilir mi? Sonucu söyleyeyim; Hürriyet 71 milyon dolar borçlanmış oldu. Oysa Özcan Ertuna işin başından ayrılırken gazetemin borcu sadece 26 milyar Türk lirası idi. 71 milyon dolar 2 trilyon 201 milyar lira eder. Sonuç işte budur...Satışı Yaşar Eroğlu yaptı. Komisyonunu da aldı. Düşünebiliyor musun? Oğlumun gazetenin başına getirdiği adam Hürriyet ‘in satışından komisyon alıyor. Biz bu meslekte yapacağımızı yaptık. Çocuğumuza bıraktık, o yapamadı. İşte bu nedenle Hürriyet’i sattım. Aldığım paranın yarısından fazlasını oğluma verdim, geri kalanını da karımın adına bloke ettirdim. Aslında şimdi çok bedbahtım. O kadar üzülüyorum ki! Babamın mezarına nasıl gideceğim? Fakat başka yapacağım bir şey yoktu. Bu bakımdan çok mutsuzum, bedbahtım. Her türlü imkânım olmasına rağmen bedbahtım.” (Erol Simavi)

1988 yazında, Simavi İmparatorluğu’nun Günaydın kanadı pes dedi.

Haldun Simavi, başta Günaydın olmak üzere, Vizon, Gırgır, Fırt ve Gölge Adam dışındaki tüm yayınlarını ve Veb Holding ile Veb Ofset şirketler topluluğu da dahil olmak üzere sahip olduğu toplam on dokuz şirketi Asil Nadir’e sattı. Yılların patronu, böylece basından elini eteğini çekiyordu.

“Babıâli’ye verecek bir şeyim kalmadı artık!” demişti. Sağ kolu Kemal Kınacı, “Efendim neyi sattığınızı biliyor musunuz? Güç satıyorsunuz,” diyecek olmuş; patronundan, “Oğlum senin bu düşüncen, karakol komiserinin emekliliği geldiğindeki psikolojisine benzer,” cevabını almıştı:

“Karakol komiseri ceketini koltuğunun üzerine koyar, yıldızlarını parlatır ve ‘Ben senden nasıl ayrılacağım?’ der... Biz bugüne dek

gazeteyi kendi şahsi çıkarlarımız için kullanmadık. Demek ki forsundan istifade etmedik. Dolayısıyla, gazetenin forsu bizim bundan sonraki hayatımızı da etkilemez yavrum."

Haldun Simavi'nin, gazetesi dışında da bir dünyası vardı, hayattan zevk alan, kendine özgü uğraşları olan bir insandı. Uzun yıllar boyunca hobi düzeyinde kalmış olsa da, denizcilik-yatçılık tutkusu, antika merakı bu amatör uğraşların belli başlılarıydı. Denizciliğe olan ilgisi son yıllarda hobi kavramının ötesine geçmiş, 1986 yılında İl-Tur İleri Turizm ve Yatınm İşletmeleri Anonim Şirketi'ni kurarak turizm alanında da yatırımlara başlamıştı. İlk iş olarak Şehir Hatları'nın emektar vapuru Halas'ı satın alarak, titizlikle restore ettirmişti. Halas vapuru, Akdeniz ve Ege'nin bâkir koylarında, Çiğdem ve Haldun Simavi çiftinin dostları arasında bulunan İngiliz kraliyet ailesinin bazı bireyleri de dahil olmak üzere dünya sosyetesine ev sahipliği yapacaktı... Bunu başka girişimler de izleyecekti. Gelgelelim, turizm alanında yaptığı yatırımlar, Haldun Simavi adıyla yan yana konulduğunda pek mütevazı kalmaktaydı. Zafer Mutlu, eski patronunun turizm alanındaki iştiraklerinin mahiyetini, "Ünlü bir işadamının karısının butik açması gibi," cümlesiyle anlatacaktı. Zaten yakın kurmayları da bu yatırımların, para kazanmaktan çok, elit turiste Türkiye'nin güzelliklerini göstererek lobi faaliyeti yürütme çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini söyleyeceklerdi. Ancak gazetecilerin faaliyet alanlarını yalnızca basın ve yayıncılıkla sınırlayan zihniyette bir gazete patronu olduğunu göz önüne aldıklarında, satış öncesi son birkaç yılda turizm alanında yaptığı yatırımların, Haldun Simavi'nin Babıâli'yle ağır ağır vedalaşması şeklinde yorumlanabileceğini de kabul edeceklerdi.

Otuz beş yıldır süregelen gazete patronluğunu noktalamasına yol açan karar, damdan düşercesine soruluveren, "Efendim, hiç Günaydın gazetesini satmayı düşündünüz mü?" sorusunun ateşlediği olaylar zinciri sonucu alınmıştı. Sorunun sahibi, Günaydın ailesinden ayrılmasının ardından iş dünyasına atılan, basın çevrelerinin yakından tanıdığı Başkurt Okaygün'dü. Okaygün, ilk taşı atmıştı. Satışa giden ilk adımın öyküsünü, "İlk görüşmemizde Haldun Bey kovaladı beni. 'Bu adamın parası yok,' dedi. 'Verirse satarız; vermezse satmayız,' dedim," şeklinde anlatacaktı. Pazarlık başlamıştı...

Haldun Simavi'nin, "Bu adamın parası yok," diye kuşku duyduğu alıcı, o parlak yıllarında The Sunday Times gazetesinin yaptığı zenginler listesinde serveti Prens Charles'ınkiyle kafa kafaya gelip, 500 milyon sterlin şahsi servetiyle İngiltere'nin otuzuncu zengini ilan edilen İngiliz pasaportlu Kıbrıslı Türk işadamı Asil Nadir'di. Nadir'in, yönetim kurulu başkanı olduğu halka açık Polly Peck International,

Türkiye'de elektronik, su şişeleme ile meyve ve sebze ihracatı alanlarında büyük yatırımlar yapmıştı. Asil Nadir adı, artık Türkiye'nin de gündemindeydi.

Gözü şimdi de Babıâli'deydi!.. Günaydın'ın el değiştirmesiyle; Asil Nadir'in Babıâli çıkarmasının ilk hamlesi çok geçmeden gerçekleşecekti...

HALAS'TA BİTİRİLEN PAZARLIK

Asil Nadir'in gazete patronu olma arzusunun ardındaki nedenlerden ilki kişiseldi.

Kıbrıs asıllı Türk işadamı, Türkiye'de sadece yatırımlarıyla değil, pek çok aileye kıyasla çetrefilli diye tanımlanabilecek olan aile ilişkileriyle de gündeme geliyordu. Basında, Asil Nadir ve ailesi hakkında ne haberler yer almamıştı ki!.. Eşi Ayşegül Nadir'in verdiği çizgi dışı davetlerden tutun da, baldızıyla ilişkisi olduğuna kadar pek çok haber, başta Babıâli'nin Amiral Gemisi Hürriyet ile aynı gruba ait magazin gazetesi Hafta Sonu olmak üzere kimi gazete ve dergilere malzeme olmuştu, işte, Asil Nadir'in kafasında, gazete sahibi olma fikrinin nasıl yeşerdiği yorumlanırken, özel hayatının teşhir edilmesini önleme arzusu anlaşılabilir nedenlerden biri olarak karşımıza gelecekti.

Satışa giden yolda, dönemin Başbakanı Turgut Özal'ın rolü de önemliydi. Kulislerde, Başbakan Özal'ın basını susturmaya yönelik çabalarında Asil Nadir'den faydalanmayı planladığı konuşuluyordu. Günaydın, bir süredir Başbakan Özal ve ANAP iktidarına karşı sert muhalefet sürdürüyordu. İşte Günaydın'm Asil Nadir tarafından satın alınmasıyla, muhalif Günaydın'ın sesi hepten kısılabilecekti. Nitekim, Başbakan Özal'ın, Sabah gazetesi Genel Yayın Müdürü Zafer Mutlu'ya, "Günaydın kaç para eder?" diye sorduğu ve Başkurt Okaygün'ün, Günaydın'ın makine parkının envanterini çıkarıp Ahmet Özal aracılığıyla Turgut Özal'a ulaştırdığı da tarihe kayıt olarak düşülecekti. 1988 yaz başında, Haldun Simavi'nin Göcek'te demirlemekte olan yatı önce Başbakan Özal'ı, bir süre sonra da Asil Nadir ve danışmanlarını konuk edecekti.

Halas'ın mekân olduğu Simavi-Nadir görüşmesi, Günaydın'ın kader çizgisinde 'dananın kuyruğunun koptuğu' gündü!..

Günaydın'ın satış pazarlığını bir süre Başkurt Okaygün'le birebir götüren Haldun Simavi, Halas'ta ön protokolün imzalandığı geceden bir süre önce Kemal Kınacı'yı çağırarak, gazetesini Asil Nadir'e satmaya karar verdiğini bildirmiş ve Günaydın için biçtiği fiyatı

telaffuz etmişti: “Otuz milyar!”

Bu rakam, Kınacı’nın aklından geçenin altındaydı. Patronuna, arzu ettiği takdirde kendisinin devreye girebileceğini söyledi:

“Şeker bayramı için Londra’ya gidiyorum... İsterseniz, gidip Asil Nadir’le sizin namınıza pazarlık yapayım...”

Londra’da Asil Nadir’in ofisinde gerçekleşen görüşme Kemal Kınacı’yı haklı çıkacaktı. 1990-1992 yılları arasında Asil Nadir’in basın danışmanlığını yapan gazeteci Bora Paran Londra’daki pazarlığın öyküsünü, bakın nasıl anlatıyor:

Haldun Bey, Kınacı’nın Asil Nadir’le bir pazarlığa oturmasında mahsur görmedi ve kabul etti. Kınacı, 1988 yılının şeker bayramında Londra’ya geldi. O sıralar Asil Nadir’in basın danışmanı Nuyan Yiğit. Nuyan Yiğit, Kemal Kınacı’yı alıp Asil Nadir’in odasına götürdü. Asil, Kınacı’yı çok iyi karşıladı, dereden tepeden konuştular, konu işe gelince, Kınacı söze girdi:

“Efendim size Haldun Simavi’den bir mesaj getirdim.”

Asil’in gözleri parladı. Sonra, başlarında bekleyen Nuyan Yigit’e dönerek:

“Nuyan senin işin bitti, çıkabilirsin...”

Nuyan hiç memnun olmadı, emir büyük yerden, kös kös istemeyerek odayı terk etti.

İçerde sadece Asil ve Kınacı var. Asil bir sigara yaktı, Kınacı’ya da tuttu.

Kınacı hiç beklemeden konuya girdi:

“Asil Bey, ben sizinle Günaydın gazetesinin satış pazarlığına geldim buraya...”

“Kemalciğim, şayet bu işin içinde sen varsan ben alırım bu gazeteyi, sen yoksan vazgeçerim bu işten...”

Kemal Bey kendisine yapılan iltifattan gurur duymasına rağmen cevabını bekletmedi:

“Efendim ben 32 yıllık gazeteciyim, buraya 28 yıllık patronum Haldun Simavi adına pazarlığa geldim, kendimi pazarlamaya değil. Siz gazeteyi satın alabilirsiniz ama, ben ancak sizinle, Haldun Simavi rıza

gösterirse çalışabilirim.”

Asil Nadir, Kınacı’nın bu sözlerine alınır gibi oldu, hatta morardı bile, sonra kendisini toparlayıp, “Konumuza geçelim o zaman...” dedi.

Kemal Kınacı elektriklenen havayı yumuşatmak istedi, Asil Nadir’e gazete hakkında geniş bilgiler verdi.

“Şayet biraz para harcayabilirsek, tiraj kolaylıkla artar...”

İkisi arasında pazarlık başladı. Asil, utangaç bir insan olduğu için, fazla ısrar etmedi. Beş milyar aşağı olmuş, on milyar yukarıya hiç önemi yoktu zaten. Kınacı 45 milyarda ısrar edince, Asil, “40 milyara bitirelim bu işi, haa ne dersin..?” dedi. Kınacı ayağa kalktı, elini uzattı Asil’e. Birbirlerinin parmaklarını kırarcasına el sıkıştılar. Kenetlenmiş ellerini üç kere aşağı yukarı sallarken göz bile kırpmadılar... İş bitmişti... Koca Günaydın'ının satış etiketi 30 milyardan, 40 milyara çıkmıştı ve Haldun Simavi gazeteyi, tesisleriyle, çalışanlarıyla, her şeyiyle Asil Nadir denilen ve Babıâli’de hiç bilinmeyen Kıbrıslı bir işadamına devrediyordu...

İki patron ve yakın kurmayları 1988 yılı Haziran ayı ortalarında Göcek’te, Halas gemisinde bir araya geldiler. Sıradan bir şehir hatları vapuruyken, yüzen bir saraya dönüştürülen Halas’ta, konuklara önce içkiler ikram edildi, ardından yemeğe geçildi. Yemek faslının ardından Haldun Simavi ve Kıbrıslı konuğu özel bir kamaraya geçip baş başa görüştüler. Bir ara, Haldun Simavi kamaranın kapısını açtı ve Kemal Kmacı’ya seslendi:

“Sen bir ön protokol hazırla...”

O gece, yalnızca Haldun Simavi’ye ait Günaydın, Tan, Ekonomik Bülten, Kocaeli, Konya Yeni Meram, Adana Express, Sakarya ve Ankara Ulus gazeteleri el değiştirmiyordu. Otuz beş yıllık Babıâli patronu Haldun Simavi, gazeteciliğe de veda ediyordu!.. İmzalar atılırken, bu tarihi âna yıllarca Simavi ailesine yakın markajda çalışan üç kıdemli gazeteci de tanıklık edecekti: Kemal Kınacı, Başkurt Okaygün ve Nuyan Yiğit...

“KÖLELER GİBİ”

Günaydın'ın satışı son noktaya dek bir sır gibi saklanmıştı. O kadar ki, Rahmi Turan bile patronunun artık Asil Nadir olduğunu Günaydın gazetesi gece sekreterinin uyarısı üzerine öğrenmişti:

“Şef!.. Önüme şimdi Sabah gazetesi geldi. Sabah’ta ‘Günaydın satıldı’

diye bir haber var!”

Günaydın Asil Nadir’e satıldığında, yönetimde yeniden Rahmi Turan ve ekibi yer alıyordu. Turan ve arkadaşlarının Sabah’a geçişinin ardından Günaydın, aşağı yukarı her ay 20-25 bin civarında okuyucu kaybetmiş ve tirajı 90 binlere dek düşmüştü. Kemal Kınacı’nın girişimleri sonucu Rahmi Turan ve arkadaşları 1986 yılının Mayıs ayında yuvaya geri dönmüşlerdi. Rahmi Turan ve arkadaşlarının Sabah’tan Günaydın’a geri getirilmesi önemli bir amaca da hizmet ediyordu: Dinç Bilgin’in önünü kesmeye ve Sabah’ın Babıâli’deki yükselişini engellemeye... Zafer Mutlu, bu operasyonu, “Haldun Bey, Dinç Bilgin ve Sabah’ın başarılı olacağını görüp ben dahil herkesi geri almaya çalıştı ve bunda da başarılı oldu,” diye anlatacaktı. Ve ekleyecekti:

Ben de Sabah’ta kalmayıp Günaydın’a geri dönebilirdim. Doğrusu ortada kalmıştım... Dinç Bilgin görevi bana vermeseydi, benim dışımda bir başka ismi getirseydi -ki böyle bir ihtimal de vardı çünkü o günlerde kafasından hep böyle bir düşüncenin geçtiğini biliyorum- ben de gidecektim.

Sabah gazetesinde, Zafer Mutlu’nun Günaydın’a geri dönmesine neden olabilecek herhangi bir görev dağılımı gerçekleşmedi. Mutlu, gazetecilik hayatını Sabah’ta sürdürecekti. Ancak Sabah’ın kuruluşuna emek veren Rahmi Turan ve yıllardır omuz omuza çalıştığı Akgün Tekin, Aydın Öztürk gibi gazeteciler Günaydın’a dönmekte tereddüt etmediler. İktidarda olan Özal’a sert muhalefetiyle dikkat çeken yayın politikasıyla, yönetimi devralmalarından yaklaşık bir yıl sonra Günaydın’ın tirajını 300 binlere dek çıkardılar. İşte Haldun Simavi, Asil Nadir’le satış protokolü imzalarken, Günaydın 300 bin dolaylarında satıyordu. Üstelik gazete para da kazanıyordu. Gelgelelim, Günaydın'ın bu denli gizli saklı bir operasyonla satılması, “Dönmeseydik ne olurdu?.. Batıyordu artık... Zaten dönmemizin nedeni de odur. Biraz da vefa borcu,” diyecek olan Rahmi Turan ve arkadaşlarını incitmişti. Turan, Sabah’ta aldıkları ücrete yakın bir ücretle Günaydın’a geçtiklerini vurgulayarak, “Bizim yaptığımız bir fedakârlıktı; ama bu fedakârlığın sonucunu bir buçuk yıl sonra gazetenin satılmasıyla aldık,” diyecek ve genel yayın yönetmenliğini sürdürdüğü gazetenin satıldığı haberini bir başka gazeteden öğrenmenin yol açtığı burukluğu şöyle dile getirecekti:

Çok iyi para teklif ettiler. Asil Nadir, o gün, Günaydın’ın tesisleriyle beraber mevcut değerinin iki katını verdi. Onun için Haldun Bey satmakta haklıdır. Satması doğruydu da; yanlış olan, çalışanların haklarının garantiye alınması gerekirdi diye düşünüyorum. Yapılan

sözleşmede, “Tüm çalışanların haklarını garanti ediyorum,” diye bir söz alınmamış Asil Nadir’den... Sonunda, Günaydın'da pek çok çalışanının alacağı kaldı. Bir sürü arkadaş perişan oldu. Hatta daha sonra, Asil Nadir’in işleri bozulup da o durum buraya da yansıyınca gazete el değiştirdi ve sonunda da Günaydın battı. Fakat o sırada sorumlu müdür olan arkadaşların başları dertten kurtulmadı. Para cezalarını muhataplar öder... Maalesef bazı tazminat davalarının sonuçlarını arkadaşlar ödedi ve büyük sıkıntılara uğradılar. Çünkü müessese kalmamıştı. Maaşlarına haciz kondu... Arkadaşlar perişan oldu...

Biz Haldun Simavi ile ona güvendiğimiz ve onu sevdiğimiz için anlaşma yapmıştık. Bütün arkadaşlarımız da benzer şekilde düşünmüştür. Asil Nadir, yabancı bir işadamı neticede... Dolayısıyla bize şu hakkın tanınması gerekirdi; “Böyle böyle bir durum var, isteyen çalışır, isteyen çalışmaz,” denmeliydi. Çalışmayacaklar, kıdem tazminatlarını alır ve ayrılırlardı... Böylece tüm kadronun kıdem tazminatı sıfırlanırdı. Arzu eden çalışır, arzu etmeyen çalışmazdı... Bu böyle yapılmadı. Gazete personeli, toprağa bağlı köleler gibi satıldı bir yerde! (...) Doğrusu o satışta ben şahsen mağdur olmuş değilim; ama bir çok arkadaşın zararı oldu. Ben o arkadaşlar adına üzüldüm... Üzülmekten başka da bir şey gelmedi elimden...

Rahmi Turan, Günaydın’ı Asil Nadir’in satın almasından kısa bir süre sonra, Kalemi Kırmak başlıklı bir makaleyle Günaydın’a bir daha dönmemek üzere veda etti. “Alçak yerde tepecik kendini dağ sanır: Otuz yıldır birçoğunu gördük, tanıdık, yolcu ettik! Biz hâlâ, ‘Babıâli,’ denilen bu yokuştayız. Kendini dağ sanan zavallılar ise silinip gittiler! Gerekirse kalemimizi kıracağız, fakat satmayacağız!” diyerek Günaydın’dan ayrıldı. Kıdem tazminatları garantiye alınmadan “Toprağa bağlı köleler gibi!” gazeteyle birlikte Asil Nadir’e intikal eden personelin bir kısmı, Rahmi Turan’m ardından birer birer istifalarını verdiler. Geride kalanlar ise, Günaydın’m yeni sahibi milyarder işadamının imparatorluğunun 1990 sonbaharında çökmesinin ardından maaşlarını dahi alamaz duruma düşeceklerdi.

“PATRONUM AYŞEGÜL HANIM”

Patronlarının yalnız ve yalnız gazeteci olmasıyla övünen Veb Ofset çalışanlarının kimileri için, Günaydın’ın taze sebze ve meyve ticaretinden milyonlarca sterlinlik servet sahibi olan işadamı Asil Nadir’e satıldığını öğrendikleri gün, iş hayatlarının en acı günüydü.

En beklenmedik değil!

Haldun Simavi'yi yakından tanıyanlar için, ne satış görüşmelerinin bu kadar gizli kapaklı yürütülmesi şaşırtıcı, ne de Günaydın'm satışı sürpriz olmuştu.

Düşüncelerini yakın kurmaylarına açan bir patron değildi... Kemal Kınacı, "Beyninde oluşturduğu düşünceyi kimseye net olarak anlatmazdı. Etap etap ortaya çıkardı... Örneğin, bir talimat verir Haldun Bey, bize ters gelir. İkinci gün, talimatın ikinci bölümünü verdiği zaman, bizim yorumumuzun yanlış olduğunu anlardık," diye anlatacaktı. Üstelik yalnızca çalışanlarına karşı değildi bu tutumu. Çiğdem Simavi bile eşinin Günaydın'ı satarak gazeteciliği bıraktığını, diğerleri gibi, satışın ardından öğrenecekti!

1988 yılının bir yaz günüydü. Çiğdem Simavi, Yıldız Sarayı'nda, ev sahipliğini yaptığı Antika Fuarı'ndaydı. Antika Fuarı; Gülhane etkinlikleri, halk konserleri, eğitim teşvik bursları, Türkiye Rallisi, ses yarışması, Yüz Güzeli, Sinema Güzeli yarışmaları gibi Günaydın mühürüyle gerçekleştirilen organizasyonlardan biriydi. Artısı, Çiğdem Simavi'nin emek ve katkılarıydı... İşte, o gün Antika Fuarı'nda bulunan Erhan Sungur, Günaydın'ın satış haberini burada alacak ve aldığı haberi Çiğdem Simavi'yle paylaştığında, patronunun eşinin yüzündeki şaşkınlığa tanık olacaktı. Erhan Sungur'a kulak verelim:

Satış işlemini Kemal Bey'den öğrendiğim an dondum kaldım tabii... Telefon sanki düştü elimden. Hiçbir şey duymuyordum... Kör, sağır oldum o anda! Bir ara Çiğdem Hanım, "Ne oldu?" diye sordu:

"Rahatsızlandım biraz..."

Bunun üzerine, "Ben de gazeteye gideceğim bugün. İsterseniz beraber gidelim," dedi. Arabasına beni de aldı ve beraberce Babıâli'ye geldik. Günaydın'ın bulunduğu sokak, çıkmaz sokak gibi dar bir yerdi. Çiğdem Hanım tam aracı park edecekti ki, "Çiğdem Hanım, buraya kadar geldik; ama bilmiyorum içeri girecek misiniz? İsterseniz, bir başka programınız var ise, siz ona devam edin," dedim.

"Bir şey mi oldu Erhan Bey?"

Nasıl söyleyeceğimi bilemedim:

"Ne yazık ki, bundan sonra, arkadaşınız Ayşegül Hanım benim patronum!"

Gazetenin satıldığından Çiğdem Hanım'ın haberi yoktu. Dondu kaldı... Ne diyeceğini şaşırmış gibiydi. "Vay!" dedi. O kadar... Ağzından bir tek bu kelime çıkmıştı...

Çiğdem Simavi'yi bu kadar şaşırtmış olan satış haberi, üst düzey Günaydın çalışanları için beklenilen sondu.

Günaydın, 1970'lerin ortalanndan beri Duraklama Devri'ni yaşıyordu.

VELİAHTI OLMAYAN GAZETE PATRONU

"Veliahtı yok! Haldun Bey'e bir şey olursa, bu müessesenin hali ne olur?"

1985 yılında seksen gazetecinin yıllardır çalıştıkları gazeteyi bırakarak yeni kurulmakta olan Sabah'a geçmeleri o dönemin şartlarında bir macera olarak değerlendirilebilirdi. Ancak tamamen sebepsiz de değildi... Rahmi Turan'ın arkasından Sabah'a gidenler, Günaydın'dan niçin ayrıldıkları sorulduğunda, aynı argümanı tekrarlamışlardı:

Haldun Bey'in arkasında kimse yok!. Oğlu Hamdi vefat etti. Diğer oğlu, işe pek sıcak bakmıyor. Veliahtı yok! Haldun Bey'e bir şey olursa, bu müessesenin hali ne olur?..

Haldun Simavi, aslına bakarsanız, Prens'miş, Veliaht'mış, bu tip beylik kavramları ciddiye alan bir insan değildi. Simavi'lerle ilişkisini, yıllardır hem özel yaşantısında hem de iş platformunda sürdüren Memduh Yaşa, Günaydın'ın patronunu, "Çok enteresan adamdır," diye anlatacaktı:

"Ancak, Haldun Bey, aynı zamanda, göründüğünden daha derin bir adamdır. Gerçi, bazen anlamak zordur onu... Mesela mirasa karşıdır. 'Herkes çalışsın ve kazansın,' der."

Bu zihniyetteki bir insanın, kendi müessesesini imparatorluk, ailesini ise hanedan olarak görmesi mümkün değil. Üstelik Haldun Simavi'nin bu konudaki felsefesi basittir: "Çocuklara iyi bir eğitim verir ve sonra atarsın denize. Ya yüzer, ya da boğulur."

Gazeteciliğin, müesseselerin kurumsallaşmasına dek babadan çocuklarına intikal eden bir meslek olduğu dikkate alındığında, Simavi ailesinin çocukları için denizin büyük bir ihtimalle Babıâli olacağı açıktır. Hatta kimileri, o denizde bir an önce kulaç atabilmek için aceleci davranmıştır. .. Hamdi Simavi'nin, "Ben gazeteci olacağım," diyerek Amerika'da sürdürmekte olduğu öğrenimini yarıda kesip Türkiye'ye dönmesi, bu sabırsızlığın belirtisi olarak yorumlanıyordu. Mesleki heyecanları olan, zeki, çalışkan bir gençti... Haldun Simavi'nin meslekte yetişme çağma tanık olanlar için, "Hamdi, tıpkı babasının gençliği," idi...

Ölümü, Günaydın'da Duraklama Devri'nin başlangıcı oldu...

Haldun Simavi'nin, geleceğe dönük birtakım planları Hamdi'nin üzerine tesis ettiği dönemin gerçeğiydi.

Hamdi'nin ölümünün ardından, Günaydın'da, teknolojiye yatırım yapılmaz olmuştu. 1980'li yıllara geldiğimizde, Günaydın'ın makinaları çağın gerisindeydi artık... Haldun Simavi, zamanın bir bölümünü Londra'da, Kensington Sarayı'na bir taş adımlık mesafede bulunan Hans Square'deki dairesinde geçiriyordu. İşinin başında olduğu dönemlerde ise, yakın kurmayları gazetecilik dehasına hayranlık duydukları patronlarından, "Babıâli'ye verecek bir şeyim kalmadı artık," cümlesini daha sık duymaya başlayacaklardı:

"Tüccar parası girdi artık Babıâli'ye. Biz büyük sermaye ile uğraşamayız! Bu sermaye ile bu iş, bu kadar oluyor... Benim felsefemde, banka kredisi ile çalışmak yok!"

Günaydın'ı satışa götüren nedenler, özetle bunlardı... Kemal Kınacı, "Haldun Bey isteseydi, yatırım yapabilirdi. O gücü vardı, fakat bıkmıştı... 'Niçin uğraşayım!' diye düşündü," sözleriyle Günaydın'ın yönetim katında yaşanan usancı anlatacaktı:

Hamdi Simavi'nin ölümünün ardından yatırım durdu... 75'den sonra, çok az şey alındı. Aslına bakarsanız Hamdi Simavi'nin ölümü, Haldun Bey'in meslekten soğumasının ve Günaydın'm satış sürecinin başlangıcıdır...

SÜLEYMAN SİMAVİ "GÜNAYDIN"DA

Haldun Simavi'nin bir kızı ve bir oğlu daha vardı; Aliye ve Süleyman...

Kural, onlar için de geçerliydi; eğitimlerini noktaladıktan sonra denize atıldılar. Ya yüzecek, ya da boğulacaklardı...

Aliye Simavi, 1976 yılında Paris Gazetecilik Meslek Yüksekokulu'ndan mezun oldu. Kısa bir staj döneminin ardından, kariyerini dergicilik üzerine çizecek; Babıâli'de, mesleği bırakmasından uzun yıllar sonra bile Vizon dergisinin genel yayın müdürü olarak hatırlanacaktı.

Aliye, yüzmeyi başarmıştı. Gelin görün ki, Günaydın çalışanları nazarında; hanımdı ve dergiciydi.

Gözler, Süleyman Simavi'ye çevrilecekti!.. O yıl, Rahmi Turan ve arkadaşları, çaycıyı bile beraberlerinde götürerek Sabah'a geçmişlerdi. Geride kalanlar ikincil kadrolardı ki, onların da yüreğini geleceğe

yönelik bir endişe kemiriyordu:

“Haldun Simavi’ye bir şey olursa arkasından kim gelecek!”

İşte Süleyman Simavi, bu hassas dönemde, baba mesleğine geri dönmeye ikna edilecekti. Üstelik, başta Kemal Kınacı olmak üzere, operasyona imzasını atan Günaydın yöneticileri bir taşla iki kuş vuruyorlardı... Bir yandan çalışanların gelecek kaygısını giderirken, bir yandan da boşta bulunan Süleyman Simavi’yi kazanıyorlardı.

Süleyman’ın, babasının gazetesindeki ikinci denemesiydi... Yıllar önce bir kez daha babasıyla aynı çatı altında çalışmayı denemiş; uzlaşamamış, başaramamıştı. Kemal Kınacı, uzlaşmazlığın ardındaki sebepleri şöyle sıralayacaktı:

İlk seferinde direk Haldun Bey getirmişti... Haldun Bey’in direktifleri doğrultusunda, teknik servisten, en aşağıdan başladı. Amaç, her şeyi öğrensin... Bir gün ben seyahatteydim. O dönemde, kazı kazan şeklinde kartlar yaptırmıştık. Boyası yurt dışından geliyordu ve formülü gizliydi. Öyle ki, bavul içinde getirirdik materyali. Süleyman, formülü DYO fabrikası yetkililerine vermiş ve demiş ki:

“İmal edin bu mürekkepten.”

Onun da amacı, niçin yurt dışından getirilsin... “Bunlar bize nasıl olsa yaparlar,” diye düşünmüş... Tabii Haldun Bey bunu duyunca... Aylardır gizli tuttuğu bir formülün kendisine sorulmadan deşifre olması baba ile oğul arasında ihtilafa yol açtı. Neticede Süleyman gitti.

Aslında çocukların hevesi vardı. Ancak Haldun Bey çocuklarını baba-oğul gibi değil de, müdürü gibi yetiştirmek istiyordu. Kolayına, inisiyatif kullanılsın istemiyordu... Süleyman ise, serbest çalışmak istiyor; ancak işi de tam anlamıyla kavramadığı için birtakım yanlışlar yapıyordu. İşte o yanlışlar Haldun Bey’e ters geliyordu. Olay buydu... Aslında ikisi birbirine zaman tanımış olsaydı...

Baba ile oğul, 1985 yılında birbirlerine bir fırsat daha tanıdılar. Üstelik bu kez Kemal Kınacı, baba ile oğul arasında meydana gelebilecek uzlaşmazlıkları by-pass etmek üzere devredeydi. Günaydın gazetesi genel müdürü, Süleyman Simavi’yi dede mesleğine hazırlamak için, patronundan altı ay müddet isteyecekti:

“Haldun Bey, ben sizin ilkelerini biliyorum. Siz altı ay Süleyman’a müdahale etmeyin. Görüşmeyin, konuşmayın... İzin verin, önce ben yetiştireyim!”

Oysa suya yazı yazıyordu.

BAŞROLDE HEP O!

Mantığıyla yaşıyordu Haldun Simavi. Özellikle iş söz konusu olduğunda... Türk işi ahbap-çavuş ilişkilerine iş yaşantısında müsamaha göstermezdi. Günaydın çatısı altında kurallar netti; zeki, çalışkan ve üretken olan yükselir, olmayan elenir giderdi. Günaydın çalışanları, Haldun Simavi'yle uzun yıllar çalışabilmenin kurallarını birkaç madde altında toplayacaklardı:

"Anlayışsızlığa, aptallığa tahammülü yoktur. Keskin zekânız olacak. Çok çok dikkatli olacaksınız. Hata yapmayacaksınız."

Hata yaparsanız ne mi olurdu? Bu sorunun cevabı, genellikle, 'Affetmez' idi.

Haldun Simavi'nin aptallığa tahammülsüzlüğü ve hata yapana toleranssızlığı, Babıâli'de sıkça anlatılan bir anekdotun da ana fikrini oluşturuyordu. Olay, Veb Ofset çatısı altında yaşanmıştı. Günaydın'ın patronu, eğer yurt dışında değil, ise, satıştan birkaç yıl öncesine dek hemen her gün gazeteye gelir, sabah toplantılarına katılır, birinci sayfayı yaptırdıktan sonra odasına geçer ve idari-mali konularla ilgilenirdi. Bir toplantı sırasında, önündeki kâğıda çember çizme ihtiyacı duymuş olmalı ki, masada bulunanlara dönerek bozuk paralarının olup olmadığını sormuştu: "Çocuklar, 2.5 liranız var mı?"

O döneme tanıklık etmeyenler için hemen hatırlatalım. 70'lerde, 2.5 lira büyük ebatta ve madeni idi. Bu günlerin yüz, ya da iki yüz elli bin lirasının iricesi. Toplantı masasındakilerden biri atıldı:

"Var efendim!"

Toplam iki buçuk lira değerinde birkaç adet bozuk para uzatıyordu. Pek çok kurumda, lafı bile edilmeyecek, gülünüp geçilecek bu yanlış anlama, bir gazetecinin işini kaybetmesine neden olmuştu.

Çocukları söz konusu olduğunda da kurallar değişmiyordu... Gazeteci Aydın Öztürk, patronunun çocuklarına karşı tutumunu, "Hem çocukları gazeteciliğe ısınsın istiyor, hem de burunlarını sokmalarını arzu etmiyordu. Onlar müdahale ettiği zaman, işlerin karışacağına inanıyordu," diye anlatacaktı... Bir de anekdotla süsleyecekti:

Henüz Vizon dergisi yoktu. Haldun Bey, Aliye Hanım'ın gazeteciliğe ısınmasını istiyordu. Aliye Hanım, gazeteciliği, haberi öğrenebilmek için, devamlı geliyordu. O sırada biz de genç yetenekler, genç

kalemler alacaktık gazeteye. O zamanın parasıyla da iyi rakamlar veriyorduk. Bir sürü başvuru olmuştu... Haldun Bey, bizzat kendisi mektupları okuyarak, aşağı yukarı yirmiye yakın eleme yapmış... Bana verdi, "Bunlarla birebir görüş ve işe yararları al yetiştir," dedi. Ben bu gençlerle görüşürken, Aliye Hanım da oturmuş dinliyordu. Doğrusu ben de Aliye'nin fikrini merak ediyordum... Bir süre sonra, "Nasıl gidiyor?" diye sordu Haldun Bey. Ben de, "Bazıları iyi, zaten Aliye Hanım da dinliyor," dedim. Bunun üzerine, "Oğlum!" dedi Haldun Bey:

"Patron kızıyla ne işin var senin? Ben sana görev veriyorum, sen kendine iş çıkartıyorsun! Müdahale ettirme!"

Oğluna da tolerans göstermedi.

Kemal Kınacı, baba ile oğulun birbirlerine tanıdıkları ikinci fırsatın da hüsranla sonuçlandığını söyleyecekti:

"Olmadı... Yapamadık... İki tarafın karakteri taviz vermedi birbirine.

Veb Ofset çatısı altında, bir arada olmayı başaramamışlardı. Peki ya baba-oğul ilişkisinde?..

Haldun Simavi'nin, gerek teori gerekse pratiğiyle dahil olduğu toplumda alışılmışın dışında bir baba modeli çizdiği söylenebilirdi. Örnek mi?

Süleyman Simavi, 28 Kasım 1986'da hayatını sade bir törenle Neslihan Up'la birleştirdi. Törenden kastımız, aile içerisinde kıyılan sade bir nikâhtı. Gelinin annesi Leyla, babası Nabi Up, Aliye, Çiğdem Simavi ve belki birkaç aile yakını... Çiğdem Simavi'nin gözleri tören boyunca kapıya takılmış kalmıştı. Umutla, Haldun Simavi'nin bir sürpriz yapıp kapıdan içeri girmesini, oğlunun evlilik törenine iştirak etmesini bekliyor gibiydi!..

Haldun Simavi bu kez de şaşırtmayacaktı. Günaydın'ın patronu, bu tip törenlere genellikle katılmazdı... Bu bir tavır değil, Haldun Simavi'nin hayat tarzıydı. Ercan Arıklı, vefatından bir süre önce yaptığımız röportajda, Günaydın'm patronunun kendisi dışındaki dünyayı algılayışını, bir dergicinin gözlem gücüyle birkaç kelimede şöyle sunacaktı:

[Dipnot: Bu evlilikten, 19 Ocak 1988 tarihinde Melek Azade Simavi doğmuştur. Süleyman Simavi ve Neslihan Up, 8 Arahk 1995 tarihinde İstanbul 4. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin kararıyla evliliklerini noktalamıştır.]

Kendine özgü özellikleri olan cazip bir adamdır... Zor bir insan... Ukala... Adamlarından daha fazla bildiği işin gerçeği... Ancak bu 'Her şeyi biliyorum' havası onu biraz da sevimsiz kılar. Çocuklarıyla mesafelidir... Onun için, çocukların, kadınların birer küçük rolleri vardır. Figüran... Başrolde hep kendisi!

Süleyman Simavi'nin nikâh törenine dönersek... Çiğdem Simavi, nikâhın kıyılmasının ardından bir anne sıcaklığıyla gelin ve damadı tebrik edecek ve hayli üzgün, hatta mahcup bir ifadeyle fısıldayacaktı:

"Baban da sevgilerini yolladı..."

BABIALİ'NİN SIRADIŞI PATRONU

Aydın Doğan'ın bir sermayedar olarak basına girişi... Sabah gazetesinin kurulması ve BabIâli'deki kuralları, sistemi bozması... Büyük bir sermaye grubu ile Güneş gazetesinin gelmesi ve çok fazla para harcanması... Gazetecilik dışındaki insanların gazete işine el atması Haldun Bey'i rahatsız etti. Gazetecilik, gazetecilik olmaktan çıkmıştı ve gazeteler ticari kuruluşlar haline gelmişti. O ticari kuruluşlarda, özgür gazetecilik, tarafsız gazetecilik yapmak zorlaşmıştı...

Kemal Kınacı, Haldun Simavi'yi satışa götüren diğer faktörleri böyle sıralayacaktı... Halbuki Haldun Simavi, 1960 ve 1970'lerde Türk basınının en parlak patronuydu. Sadece parlak mı! En ilginç, en aykırı olanı... Yalnız hayat felsefesi ve pratiğiyle değil, gazeteciliğiyle de rakiplerinden farklıydı. O denli ki, bugünlerin çiçeği burnunda gazete patronu Zafer Mutlu, eski patronunu, "Türk basınının gelmiş geçmiş 'en değişik', 'en enteresan' basın patronu," olarak tanımlayacak, bu iddiasını bir de anekdotla renklendirecekti:

Haberdi, gazetecilikti inanmazdı! Gazete onun tabiriyle boyanır... Gazetenin, 'ucuza mal edilip, pahalıya satılması' gerektiğine inanan, değişik bir adamdı... O, Türk basınının içine eden adamdır; ama efsane bir patrondur. Ondan daha iyi bir gazete patronu olduğuna inanmıyorum! Gazete yapma tekniğini çok iyi bilir. Ancak, kim Türk basınını bu hale getirdi derseniz Haldun Simavi'dir... Haldun Bey saygısızdı. Haldun Bey'in sevgisi yoktu! Okurunu sevmez, inanmaz... Sevmek zorunda değildir. .. Ama tüketicisi olarak, saygı göstermek zorundadır. Haldun Bey aşağılar... Yalnızca okuyucusunu da değil... Üslûbunu bir örnekle aktarayım... Bir gün Rahmi Turan'ı Günaydın'ın başından aldı ve yerine bir konsey kurdu. 'Konsey' lafını da Milli Güvenlik Kurulu ile dalga geçmek için koydu. O zamanlar 12 Eylül... "Bizim de bir konseyimiz olsun," dedi. Önce üç kişiydi 'konsey'...

Rahmi Turan, Aydın Öztürk, Mazlum Göknel... Sonra bir gün dedi ki:

“Yahu bizim konsey de beş kişi olsun!”

Can Aksın ve beni de dahil etti.

“Aranızda yazı-tura atın, başa biriniz geçin... Sonra haftada bir onu değiştirin...”

Adam bizimle dalga geçiyor! Genel yayın müdürü ile, yazı müdürü ile, yöneticisi ile dalga geçiyor... “Sizler bir hiçsiniz!” Yapmak, söylemek istediği işte bu... O dönemde Rahmi Bey’in artık Günaydın'la ilgisi kalmamıştı. Tan’ı yapıyor... Mazlum Göknel, Günaydın’ın fiili genel yayın müdürü. Bir gün yanında kadın kız resimleri getirmiş. Dedi ki Mazlum’a: “Yavrum sen bu işlerden hoşlanıyorsun... Sen terk et bu masayı. Ben sana yeni bir gazete yaptıracağım...” Nitekim ona Posta’yı yaptırdı ki, Rahmi Bey’i de böyle kaldırmıştı masadan: “Tak,” diye... Mazlum şokta tabii. ‘Hadi yavrum, hadi yavrum,’ dedi ve Mazlum’u masadan kaldırdı. Ardından dedi ki:

“Yönetimi değiştirelim, konseyin dışında bir de iç konsey kuralım!” Döndü Sedat Sertoğlu’na ve dedi ki:

“Senin adın nedir yavrum?”

“Sedat Sertoğlu.”

Bu arada, Sedat Sertoğlu benim önerimle Günaydın'a yeni alınmıştı. Tanımadan da almıştı... “Babası gazeteci, dayısı gazeteci, yurt dışında yaşamış, İngilizce, Fransızca bilir... Alalım,” lobisiyle biz işe aldırmıştık. “Alalım,” demişti, ama işe başlatmamıştı, yani masaya oturmamış Sedat... Bir de aramızda İsmet Ararat vardı. Gece sekreterimiz ve geceden gündüze geçmiş. Fevkalade becerikli bir arkadaşımız; ama İsmet de mesela kitap okumamakla övünür. Sonra döndü Ismet’e ve:

“Senin adın neydi?”

“İsmet Ararat.”

Bunun üzerine, “Şimdi,” dedi:

“Değişik bir şey yapacağız!”

Beni işaret ederek, “Sen,” dedi, Sedat’ı göstererek “Sen,” dedi ve Ismet’i işaret ederek “Sen, Günaydın'ın başında siz üçünüzsünüz,”

dedi. Düşünün masada diğer konsey üyeleri, ağabeylerimiz var... O gün yazı işleri masasına ilk kez oturan Sedat Sertoğlu, bir hafta öncesine kadar gece sekreteri olan ve kitap okumamakla övünen İsmet Ararat... Döndü lsmet'e ve dedi ki:

"Bu üçünün başı sensin!"

Herkes şok ve İsmet gazetenin başında. "Yavrum bak, neydi senin adın?" dedi ki hep böyle yapardı. Kimsenin adım bilmez ve hep "Yavrum," diye hitap eder:

"İsmet efendim!"

"İsmet, yavrum, bu adam bir konuda itiraz ederse diren. İsrar ederse, 'Bak, Haldun Bey'e söylerim senin bu yaptığını!' de. O da sana derse ki, 'Söylersen söyle ulan!', o zaman sen onu dinle."

Aynen bu tabirleri kullandı ki, "Bu adam," dediği kişi de bendim... Düşünebiliyor musunuz? Üç kişiyi getiriyor, birine, "Bunların başı sensin," diyor; ama "O itiraz ederse de bunu dinle," diye talimat veriyor. Böyle züppe, böyle küstah...

Cesur, hatta cüretkârdı Haldun Simavi... Kendisinin de üyesi olduğu, establishment olarak tanımladığımız kurulu düzene gerek ya da fayda gördüğünde kafa tutmaktan çekinmezdi. Onun gazetelerinin genel yayın müdürleri, reklam ve çıkar düşünmeden hükümetleri ve en güçlü işadamlarını eleştirebilir, patronun gelebilecek aksi yöndeki baskılara metelik vermeyeceğini bilirlerdi. Örnek mi? Günaydın, SSK'ya borçlu ünlü patronları açıkladığında, Türkiye'nin en ileri gelen işadamlarından biri Haldun Simavi'yle görüşmek üzere Günaydın'ın kapısını çalacak fakat hüsrana uğrayacaktı. Yine Zafer Mutlu'ya kulak verelim:

Can Aksın bir haber getirmişti, "SSK'ya borçlu ünlü patronlar," diye... Bir liste ki, offf... Anormal bir liste... Baktık, haber doğru. Günaydın'ın manşetine koyduk. İki gün sonra, santralde çalışan Muazzez aradı ve "Amca sizi bekliyor," dedi. Sekreteri olmadığı için santraldeki kız bakardı Haldun Bey'e. Gittim, odasının kapısı açıktı. Dedi ki:

"Yavrum bu adamlar aşağı gelmiş... Bu haber doğru mu?"

"Doğru efendim!"

"Bak, emin olarak söyle... Çünkü açacağım Kemal'e ve 'Yolla bunları,' diyeceğim. Ancak, eğer haber doğru değil ise çağıracağım adamları ve gönüllerini alacağım."

Bunun üzerine, “Efendim haber doğru, fakat bakmak istiyorsanız getireyim,” dedim. Bakma ihtiyacı duymadı. “Tamam yavrum,” dedi, telefonu kaldırdı ve Kemal Bey’e talimatını verdi:

“Kov bu herifleri!”

Beklemekte olan Türkiye’nin en ünlü işadamlarından biriydi... Görüşmedi... Zaten bizlere de, “İş adamlarının davetlerine gitmeyin, kokteyllerine katılmayın, yemeğini yemeyin, içkisini içmeyin,” derdi. Haldun Bey değişik bir adamdı...

Kendi de bu tür davetlere iştirak etmezdi. Hatta, cumhurbaşkanı ya da başbakanlarla siyasi gezilere bile... Bu prensibin istisnası 12 Eylül süreciydi. Gazeteci Mehmet Barlas, 12 Eylül sürecinde Haldun Simavi’nin askeri yönetimle ipleri koparmamaya özen gösterdiğinin altını çizecek ve Günaydın’ın patronunun bu hassasiyetini şöyle analiz edecekti:

Simavi ailesi, 27 Mayıs’ı yaşadığı için askerden ürker. Yoksa, devletin bürokratı, politikacısı filan teferruattır onlar için... Zaten 27 Mayıs dışında Simavi’lerin hiçbir korkusu olmamıştır. Bu nedenle, Simavi ailesinin genlerinde orduyu incitmemek vardır...

Gelin görün ki kardeşi Erol Simavi’nin, “...Yanında sigara içemem. Belki de bana çok hürmet telkin ettiği için... İçeceğim zaman arkalara kaçarım” dediği 12 Eylül’ün otoriter lideri Kenan Evren’in yanında bile snopluğu elden bırakmayacaktı.

1982 yılı Eylül ayının son günleriydi. Devlet Başkanı Evren, iki gün sürecek olan Yugoslavya gezisine çıkıyordu. Geziye Hasan Pulur, Güneri Civaoğlu, Hasan Cemal gibi prestijli gazetecilerin yanı sıra bazı gazetelerin patronları da davet edilmişti: Kemal Ilıcak, Kemal Uzan ve Haldun Simavi... Uçak Ankara’dan havalandıktan bir süre sonra devlet başkanının gazetecileri uçağın ön tarafında beklediği iletilmiş, kısa bir süre içinde Evren’in etrafı gazetecilerle çevrelenmişti. Evren’in bazı gazetelerde çıkan haberlere ilişkin eleştiriyi aşan yorumlarının ardından söz gelmiş ve Aralık ayında çıkılacak olan iki haftalık Uzakdoğu gezisine dayanmıştı. Haldun Simavi, “Uzun ve yorucu bir gezi!” dedikten sonrâ olanca rahatlığıyla soracaktı:

“Kim yaptı bu programı? Çok sakat...”

Haldun Simavi’nin eleştirisini, ne Evren’in, “Ben istedim,” demesi, ne de yüzündeki hoşnutsuzluk ifadesi durdurabilecekti:

“İyi de çok yorucu!”

SENDİKA'YA DÜŞMAN!

Gazete patronu, alışık olduğu şekilde, düşüncelerine gem vurmadan eleştiriyor; 12 Eylül sürecinin devlet başkanı ise karşısındaki gazete patronunun düşüncelerini böyle apansız ifade etmesinden rahatsız oluyor, hoşnutsuzluğunu mimikleriyle açığa vuruyordu. Onlar, ayrı dünyaların iki ayrı insanıydı... Gelgelelim, birbirinden apayrı bu iki insan, söz konusu sendikal hareketler olduğunda ortak bir noktada buluşacaklardı.

Otuz beş yıllık gazete patronluğu boyunca, Babıâli'de sendikanın daima karşısında olmuştu Haldun Simavi... Sendika denildiğinde esip gürlüyor, "Ne yani, bu sendika ağaları benim çalışanımın hakkını benden daha mı iyi savunacak!" diye soruyordu. Nitekim Günaydın çatısı altında filiz vermesine müsaade etmeden, sendikal faaliyetleri her seferinde söküp atacaktı. Tabii, atılan yalnızca sendikal hareket değildi... Günaydın'ın patronu, sendikadan istifa etmediği için işten çıkarılan işçilerin durumlarını görüşme talebiyle kapısını çalanları kabul etmediği gibi, "Babanız Sedat Bey olsaydı bunlar yaşanmazdı," diyenlere de, "O öldü gitti. Ben kendime bakarım," diye haber yolluyordu.

Haldun Simavi, Veb Ofset çatısı altındaki uygulamalarıyla, Babıâli patronlarına, müesseselerinden sendikayı nasıl kazıyıp atacakları konusunda da ilham ve cesaret verecekti.

Bu uygulamalardan biri, telkin altında tutma ya da beyin yıkama olarak anlatılan yöntemdi. Özetle, gazetenin idari kadroları, servis şeflerini toplayarak personellerine hâkim olmalarını istiyordu. Fakat sendikanın kökünü kazıma mücadelesinde kesin çözüm, servis şeflerini patron haline getiren taşeronluk sisteminde yatıyordu. Bakın Erhan Sungur, taşeronluk sistemini nasıl anlatıyor:

Bu sistemle her işin bir patronu oldu... Örneğin varyo servisinin şefi, buranın patronu oldu. Bir şirket kurdu ve personeli kendi kadrosuna aldı. O bize fatura kesti, kendi kadrosunun maaşlarını verdi... Dolayısıyla bizim kadromuz otomatik olarak belli bir seviyede dondu. Böylece, tehlike oranını dondurmuş olduk... (...)

Sonra bu sistem, salgın hastalık gibi diğer müesseselere de yayıldı. Bizden gören diğer müesseseler de uygulamaya başladılar. Basın-İş Sendikası çöktü...

[Dipnot: Gelgelelim Sedat Simavi'nin küçük oğlu Erol Simavi, sendika konusunda ağabeyinin aksi bir tutum içindedir. Erol Simavi, Hürriyet

gazetesi bünyesinde, sendikal örgütlenmeye hoşgörüyle yaklaşmıştır.]

İşte taşeronluk sisteminin icat edilmesiyle, Babıâli'de sendikacılığı ezip geçecek olan formül bulunmuş oldu... Gerçi Günaydın gazetesi üst yönetimine sorarsanız, Haldun Simavi, gerek yüksek maaş politikası gerekse verdiği sosyal haklarla çalışanın hakkını her zaman sendikadan çok korumuştu... Fakat, 7 Temmuz 1988 tarihli Günaydın gazetesinde yer alan "Günaydın'ın yeni sahibi Asil Nadir" başlıklı haber, Günaydın çalışanları için, işlerin artık Haldun Simavi'ye özgü yöntemlerle yürümeyeceğinin habercisiydi. Haldun Simavi'ye ait Veb Holding ve Veb Ofset Şirketler Topluluğu başta olmak üzere, ikisi ülke çapında, altısı yerel toplam sekiz gazete ve on dokuz şirket Asil Nadir'e satılmış ve hisse devriyle ilgili işlemler tamamlanmıştı. Günaydın çalışanlarının kaderi, artık yeni patronun iki dudağının arasındaydı...

Asil Nadir, Günaydın gazetesini satın alarak Babıâli çıkarmasının ilk adımını gerçekleştirmişti. Çok geçmeden, Güneş gazetesi ve Gelişim Yayınları'nı da rayicinin çok üstünde meblağlar ödeyerek satın alacak ve Babıâli'yi adam etmekten, Türk basınına gazeteciliği öğretmekten dem vurmaya başlayacaktı.

Günaydın çalışanları, bir gün kıdem tazminatlarını tahsil edecek muhatap bile bulamayacaklarından habersiz, Asil Nadir'i izliyorlardı. Yeni patron, 'Babıâli'yi adam etmekten' bahsederken, ne kadar da çok Başbakan Özal'ı hatırlatıyordu!

EROL SİMAVİ ÇİLEDEN ÇIKIYOR!

"Asil Nadir çok kültürlü bir adammış."

"Nereden anladın?"

"Günde 2 gazete bir dergi alıyor."

Milliyet gazetesi yazarı Melih Aşık, 1989 yılının ilk aylarında Babıâli'nin ya da Aşık'ın kaleminden akıveren şekliyle 'Bab-ı Nadir'in yeni yükselen değeri Asil Nadir ve yokuşun son gelişmelerini 'Nadir fıkra' başlığı altında işte böyle hicvediyordu.

Ne de olsa, kimi zaman güleriz ağlanacak halimize!

Basın patronları kan ağlıyordu... 6 Eylül 1989'da SEKA işçilerinin greve gitmesi basın kuruluşları için yılın ilk tokadıydı. Basının muhalefetle birlikte hareket ederek 'Hayır' dediği mahalli seçimlerin erkene alınmasına ilişkin referandumun hemen öncesinde başlayan

grev, beklenenin aksine yüz otuz gün boyunca devam edince, piyasada kâğıt darlığı ve bu durumun sonucu olarak kâğıt fiyatlarında artış baş göstermişti. O günlerdeki tanımıyla, 'Türk basınını cezalandırma grevi' idi bu... Başbakan Özal'ın devreye girmesiyle, sihirli bir el değmişçesine, 1989 yılı Mart ayında yapılacak olan yerel seçimlere iki ay kala işçi lehine ilk yıl için ortalama yüzde 120 artışla sonuçlandırılacaktı! Gazeteciler isyan ediyor, hükümete hesap soruyorlardı:

Madem ki hükümet, işçi sendikasının zam istemlerini kabul edebilecekti; neden grev bu kadar uzun sürdürüldü ve bu yüzden, hem işçi ıstırap çekti, hem SEKA zarara sokuldu, hem de vahim bir milli üretim kaybının yanı sıra büyük miktarda kâğıt ithaline sebep verilerek döviz israfı yapıldı?

Sayın Başbakan madem bu kadar etkiliydi de, niye daha önce devreye girip bu grevi sona erdirmedi. Hatta niye işin başında devreye girip 58 yıllık tarihinde SEKA'nın ilk grevinin başlamasına izin verdi... Bu grevin gazete yönetimlerine oldukça ağır yükler getireceğini çok iyi bilen Sayın Özal çok kızdığı gazetelerden keyifli bir intikam almış oldu.

Kimi sevindirdi aylarca süren SEKA grevi? Kâğıt ithalatçısı bazı tüccarlarla vurguncuları mı? Herhalde. Bu zümrenin kâğıt sektöründe üretimin durmasından çok memnun kaldığı biliniyor. Acaba Özal iktidarı da basını 'cezalandırma' ya da 'hizaya sokma' gibi yakışıksız bir düşünceden yola çıkarak SEKA grevinin bu denli uzamasına katkıda bulunmuş olabilir mi?

Gelgelelim Özal iktidarı, basının rahat bir 'Oh' çekmesine fırsat tanımayacaktı! Türk basını, SEKA grevinin toplu sözleşmeyle sonuçlanmasına sevinemeden, kâğıda gelen yüzde 61'lik zamla ikinci tokadı yiyecekti. 16 Ocak 1989 tarihinde kâğıdın tonu 859 bin liradan 1 milyon 390 bin liraya yükseldi. Böylece yerli kâğıdın maliyeti, ithal kâğıttan yüzde 25-30 pahalıya geliyordu. Ancak hükümet bir karar daha alarak ithal kâğıttaki gümrük vergisi muafiyetini kaldırarak sıfır vergi uygulamasına geçti. Sıfır vergi uygulamasında, bazı ek ödemelerle ithalat pahalılaşıyordu.

19) Referandum öncesinde köşe yazarlarının pek çoğu, "Mahalli seçimlere Mart 1989'da gidilecek. Bu tarihi, 1988 sonbaharına çekmek için bir referanduma ne gerek var" yorumunu yapıyordu ki bu argüman iktidarın görüşüne tersti. Referandum sonucunda, 'Hayır'lar, 'Evet'leri aşmış ve mahalli seçimlerin erkene alınması görüşü halk tarafından da büyük nispette onaylanmamıştır.

Özal, tıpkı 1987 genel seçimlerinin ardından yaptığı gibi, yayı sıkıştırıyordu!

Kâğıt zammını takip eden günlerde, Kıbrıslı işadamı Asil Nadir'in Günaydın ve Tan'm ardından Güneş gazetesi ile Gelişim Yayınları'nı satın aldığının açıklanması Babıâli patronları için son darbe idi. İzmir Efes Otel'de kendisine 175 milyar lirayla üç Türk gazetesi satın alma planını açıklayan Asil Nadir'e beklemesini salık veren başbakan, o değil miydi?

"Acele etme, bir süre sonra gazeteler zorlanacak... O zaman daha ucuza alırsın!"

Turgut Özal zamlarla basını inim inim inletirken, Özal'a yakınlığı bilinen Asil Nadir sarsılan kuruluşları teker teker topluyordu. Bu son alım-satımla, Güneş gazetesinin yanı sıra Gelişim Yayınları bünyesindeki Kadınca, Erkekçe, Ev Kadını, Jama, Bando, Marie Claire, Çocuk, Örgü, Moda gibi dergiler de Kıbrıslı işadamının eline geçmişti.

Zor rakipti Asil Nadir... Özal rüzgârını arkasına almasının yanı sıra, sterlin milyoneriydi de... Nadir'in satın almasının ardından Günaydın gazetesi, benzeri görülmemiş dev promosyonlara imza atmış ve tirajını arttırmıştı. Günaydın bir seferinde otuz araba verebiliyordu... Üstelik bir yasak kaldırılarak, gazetelerin promosyonlarına dair reklamlar TV'lerde yayınlanmaya başlanmıştı. O günlerde hükümetin bu kararı, Özal'ın Asil Nadir'in önünü açma operasyonu olarak değerlendirilecekti. Özal'dan promosyon ilanlarının TV'lerde yayınlanmasına engel konulmasını isteyen Hürriyet Genel Müdürü Özcan Ertuna, "Hayır" cevabı alacaktı:

"Yasak koysak Günaydın'a haksızlık yapmış olmaz mıyız?"

Babıâli patronları, basındaki yeni dengeleri endişe ve öfke içinde izliyorlardı.

Bilhassa Erol Simavi...

Babıâli'de artık manen de yalnız kalmıştı. Düne kadar, 'Ağabeyimin gazetesi' dediği Günaydın, milyarlarca liralık promosyon çılgınlığıyla Hürriyet'i gelmiş geçmişti. Günaydın'ı satın alan işadamı, Hürriyet'ten adam çalması yetmiyormuş gibi, Babıâli'nin Amiral Gemisi ve onun patronunun 'canına okumak'tan dem vuruyordu.

Öfkesi için için köpürüyordu... İçini kemiren öfke, Başbakan Özal'ın masasında sel olup taşacaktı...

[Dipnot: Zafer Mutlu, 6 Mayıs 2003 tarihli röportajımızda, Nadir'in Türkiye'de basın sektörüne girmesini 'Turgut Özal operasyonu' olarak tanımlamıştır. Mutlu, Sabah'taki görevinden ayrılarak Asil Nadir'in satın alacağı gazetelerin yönetiminin başına geçmesini kendisine bizzat Özal'ın teklif ettiğini vurgulamış ve dönemin başbakanı ile arasında geçen görüşmeyi, "Özal, Bülent Şemiler'in de bulunduğu görüşmede, 'Sen Asil Nadir'i biliyor musun? O girecek piyasaya... Gazete sahibi olacak ve sen de Sabah'taki işini bırakacaksın. Ben o İzmirli'ye göstereceğim,' demiştir bana," şeklinde anlatmıştır.]

[Dipnot 2: Seçkin Türesay, Ertuğ Karakullukçu gibi yıllardır Hürriyet çatısı altında çalışmakta olan bazı üst düzey gazeteciler, Asil Nadir'in Günaydın'ı satın almasından bir süre sonra Günaydın'a geçmişlerdir.]

"KOMİSYONUNUZU ALIRSINIZ SAYIN BAŞBAKAN"

Tarih 8 Mart 1989... Harbiye Orduevi 19. kat...

O gece gazete patronları, başbakan sofrasında konuktular... Yalnızca Erol Simavi, Dinç Bilgin gibi Türk basınının önde gelen patronları değil, kurmayları da masadaydı: Çetin Emeç, Oktay Ekşi, Zafer Mutlu, Güneri Civaoğlu...

O gecenin anısı, tanıklarının belleklerinde asla solmayacaktı. O masanın çevresinde oturanlar, ne o geceyi ne de Başbakan Özal ile Hürriyet'in patronu Erol Simavi arasında geçen ibret verici konuşmayı unutabileceklerdi!

Dinç Bilgin ve Erol Simavi geceye Nail Keçili'nin ofisinde aldıkları aperatif ile başlamışlardı. İki patronun ilişkilerinde bir süredir bahar havası esiyordu. Bu bahar havasında Nail Keçili'nin rolü büyüktü büyük olmasına; ama Simavi-Bilgin uzlaşmasının başbakanın isteği sonucu gerçekleştiği de o günlerde çok konuşulmuştu. İlk adım Dinç Bilgin'den gelmişti. Bilgin, 28 Eylül 1988 Çarşamba günü Erol Simavi'yi Etap Oteli'ndeki dairesinde ziyaret etmişti. Bir-iki kadeh içkinin ardından, dostluk Cen Ajans'ın merkez binasındaki yemekle katmerlenmişti.

Rakip iki patron 8 Mart 1989 akşamı Başbakan Özal'm yemeğine iştirak etmeden önce yine Keçili'nin Taksim'deki ofisinde bir araya geldiler. Keçili'nin ofisi Erol Simavi'nin kendini misafirden çok ev sahibi gibi hissettiği bir mekândı. Basın Konseyi Başkanı ve Hürriyet gazetesi başyazarı sıfatıyla, patronunun daveti üzerine o akşam önce Cen Ajans Reklamevi'ne giden Oktay Ekşi, akşamın ilk saatlerini, "Cen

Ajans'ta Erol Bey içkileri bizzat kendisi ikram etti," diye anlatacaktı:

Ardından Harbiye Orduevi'ne geçtik. Özal, orduevinde kalıyordu...

Yemekte, masada boş sandalyeler vardı. Erol Bey sordu:

"Hanımefendi mi teşrif edecekler?"

Turgut Bey, "Hayır," dedi. O akşam Semra Hanım bir başka yerdeydi; ama kimin geleceğini de net olarak söylemedi. Yemeğin sonlarına doğru kapı açıldı; Asil Nadir, Çavlan Süerdem ve bir de, yanılmıyorsam Ahmet Özal geldiler, oturdular masaya. Gelmeleri bir soğuk duş tesiri yaptı.

Yemekte tam da tatlı aşamasına gelinmişti ki, Asil Nadir, ter içinde ve koşar adımlarla salondan içeri girivermişti. Yanında da, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş'tan devraldığı Çavlan Süerdem ve Ahmet Özal... Oktay Ekşi, İngiliz pasaportlu Kıbrıslı işadamının geciktiği için özür dileyerek başbakanın sofrasında yerini almasının ardından odadaki havanın gerginleştiğini vurgulayarak, "Oturdular, ama usulen merhabalaşıldı," diyecekti. Belli ki, bu emrivaki patronların iyiden iyiye canını sıkmıştı. Nitekim, Erol Simavi dayanamayıp başbakana sitemde bulunacaktı:

"Konuklarınız olacağından haberimiz yoktu!"

Birkaç dakika sonra da gitmek üzere ayağa kalkacak ve Zafer Mutlu'nun, "Benim hiç unutmadığım ve unutamayacağım andır," diye anlattığı diyalogu başlatacaktı:

Asil Nadir gelmiş, piyasanın canını okuyor... Fiyatları aşağı kırmış... Promosyonlar... Çılgın bir dönem yaşanıyor ve Türk basınını mahvetmiş. Asil Nadir'in salona girmesinin iki ya da üçüncü dakikasıydı. Erol Bey dedi ki:

"Sayın başbakan! Senin evinde bir papatya var... Benim de bir kasımpatım var; epeydir görmüyorum. Canım kasımpatı koklamak istiyor. Ben gidiyorum..."

Asil Nadir, "Erol Bey, nereye gidiyorsun yahu!" dedi:

"Hayatım boyunca bu anı bekledim. Otur da biraz konuşalım." Turgut Bey de sol eliyle Erol Bey'e, "Yahu otur Erol Bey... Otur da biraz konuşalım," dedi.

Erol Simavi ısrar karşısında masadaki yerine geri dönecekti. Ancak

Simavi ve Nadir diyalogu, Hürriyet'in patronuna gitmeyip kalması için ısrar eden masanın diğer sakinlerini bin pişman edecekti!

Erol Simavi, "Sayın Asil Nadir burada olduğuna göre, herhalde BabIâli'yi nasıl düzelteceğini bize anlatır!" diye başladığı konuşmasını giderek sertleşen bir ifadeyle sürdürecekti:

"Hesap ettirdim, elli milyardan fazla zarar edeceksin! Ne hakkın var? Kimin parasını harcıyorsun?"

Nadir, asistanı Süerdem'e dönerek elli milyarın sterlin olarak tutarını sorduktan sonra cevabını şöyle verecekti:

"Para benim için önemli değil! Benim için bu para peanut (fındık-fıstık) parasıdır."

Simavi, gittikçe artan hiddetiyle, "Bak Asil kardeşim," diye başladığı konuşmasına masada oturanların kanını donduracak bir üslûpla devam edecekti:

"Diyorlar ki, sen diyormuşsun ki, 'Ben Günaydın gazetesini Erol Simavi'nin ağzına yapmak için aldım'. Ağız burada ulan! O trilyonları bana ver, gel buraya yap!"

Bir yandan konuşurken, bir yandan da sözlerinin etkisini arttırmak için olsa gerek eliyle ağzını açıyor ve başını hafifçe yukarı kaldırıyordu. Tanık olduğu konuşmanın hoşnutsuzluğuyla başbakanın yüzü asılmış, müdahale etmeksizin olup biteni dinliyordu. Simavi ise, henüz hızını alamamıştı. Yemek dağılmadan önce Asil Nadir'e dönerek, "Sen bütün gazeteleri satın alıyorsun," diyecek ve şaşırtıcı bir öneride bulunacaktı: "Gel, benimkini de al!"

Nadir, "Alırım!" diyecekti. Simavi, işte bu cevap karşısında, Asil Nadir'in hamisi olarak gördüğü Özal'a dönerek bir başbakanın bir gazete patronundan duyabileceği en ağır sözleri telaffuz edecekti:

"Yalnız ben on iki sıfırlı isterim. Turgut Bey, sen de aracılık yap. Sana da yüzde on verelim. Seçim geliyor, paraya ihtiyacın vardır..."

"EROL SİMAVİ'NİN TERBİYESİZLİĞİ"

Simavi'nin bu ağır sözlerine Özal hiçbir cevap vermedi! Ne Simavi'nin, artık Asil Nadir için çalışmakta olan eski kurmaylarından "h.....", "p.....", "tek görevi çanta taşımak" gibi yakışık almayacak sıfatlarla söz etmesine sesini çıkardı, ne de Hürriyet'in sahibinin kendisine dönüp de, "Sana da yüzde on verelim," demesine. Öylece dinliyordu!

Başbakan Özal, tepkisini bir gün sonra gösterecekti.

Dinç Bilgin ve Erol Simavi, Nail Keçili'nin ofisinde ertesi sabah bir araya gelmek üzere sözleşmişlerdi. Bilgin, Nail Keçili'nin üçüncü kattaki odasına vardığında Simavi'yi kendine içki hazırlarken buldu:

"Biz sert bir şeyler içiyoruz. Sana da hazırlayayım mı?" "Teşekkürler... Kahveyi tercih ederim."

Dinç Bilgin, henüz kelam edemeden, hatta kahvesinden yudum bile alamadan Nail Keçili'nin sekreterinin uyarısıyla telefona koşacaktı. Başbakan, Sabah'ın patronunu arıyordu:

"Buyrun sayın başbakan!"

Buz gibiydi Özal'ın sesi... Başbakan, bir gece öncesinin hesabını soruyordu:

"Neydi dün akşamki hal öyle?"

Soruya soruyla cevap verdi Bilgin:

"Neydi efendim?"

"Neydi dün geceki o rezalet? Neydi o Erol Simavi'nin terbiyesizliği?" Dinç Bilgin, bu kez Erol Simavi'yi koruma ihtiyacıyla cevap verdi: "Ne yapsın?.. Adam haklı!.."

Sabah'ın patronunun Simavi'ye destek veren sözleri, başbakanın öfkesini Bilgin'e yöneltmesine sebep olacaktı:

"Sen de tuttun Rahmi'yi aldın!"

"Efendim, kimi istersem alırım. Burası özgür bir ülke. Basın da özgür... Her görüşte insan olacak. Ben hükümet gazetesi değilim."

"Öyle mi, ben de size verdiğim sözü yerine getirmeyeceğim! Gazete kâğıdına tekrar fon koyacağım."

"İstediğinizi yapabilirsiniz..."

Simavi ve Keçili'nin meraklı gözlerle izlediği bu konuşma, Dinç Bilgin'in elinde tutmakta olduğu ahizeyi öfke içinde yerine bırakmasıyla noktalanacaktı. Artık kahve değil, daha sert bir içki istiyordu:

"Ağabey, bana da bir tane doldur!"

HÜRRİYET-ASİL NADİR PAZARLIĞI

Asil Nadir'e, "Gel benim gazetemi de al! Fakat ben on iki sıfırlı isterim," diyen Erol Simavi, bu konuşmanın üzerinden çok geçmeden 'on iki sıfırlı' rakamların telaffuz edildiği görüşme masasına oturdu. Hürriyet'e talip olan kişi, Asil Nadir'di.

Harbiye Orduevi'ndeki yemek, basına sansürlü yansımıştı. O masada oturan gazeteciler, ne Erol Simavi'nin Asil Nadir'e, "Benim gazetemi de al! Fakat ben on iki sıfır isterim", ne de Özal'a, "Sen de aracılık yap! Sana da yüzde on verelim," dediğini yazabilmişlerdi. Yazılanlar, o akşam başbakanın ne kadar moralsiz göründüğü, donuk yüzü ve dalgın ifadesi üzerineydi...

Kamuoyu, Özal'ın sofrasında geçen ibret-i alemlik diyalogu aylar sonra öğrenebildi! Sabah gazetesinin attığı "Asil Nadir-Hürriyet Pazarlığı!" başlıklı haber, Hürriyet gazetesi için satış pazarlığının başladığını duyururken, Özal'ın sofrasında geçen konuşmaların karanlıkta kalan boyutunu da ortaya koyuyordu:

İş ve politika dünyası, son günlerde Asil Nadir ile Hürriyet gazetesi sahibi Erol Simavi arasındaki pazarlığı konuşuyor. Hemen her gün bu pazarlığın bittiği, Hürriyet'in Eylül ayı sonunda Asil Nadir'e devredileceği iddia ediliyor. Ancak, bu iddialar henüz doğrulanmadı. Hürriyet Grubu yetkilileri böyle bir pazarlığı reddederlerken Asil Nadir'in adamları, "Kısa süre sonra bu iş tamam," diyorlar.

Bu arada Özal'ın ve Güneş Taner'in de bulunduğu bir toplantıda Erol Simavi'nin, "Haberiniz olsun ben Asil Nadir'le pazarlık masasına oturdum," dediğini bilenler Hürriyet'in kısa bir süre içinde el değiştireceğine kesin gözüyle bakıyorlar.

Erol Simavi Mart ayında yine Başbakan Özal'ın da bulunduğu bir yemekte Asil Nadir'e, "Benim gazetemi de al, ama bir trilyonu hazırla," demiş sonra da Özal'a dönüp, "Sen de aracılık yap, yüzde on komisyonunu al," diye konuşmuştu...

Sabah'a göre, Simavi'nin bu sözleri karşısında Asil Nadir, "Estağfurullah," karşılığını vermiş; ne var ki, Harbiye Orduevi'ndeki konuşma Nadir ile Hürriyet arasındaki pazarlığın başlangıcını oluşturmuştu. Bu tartışmadan bir süre sonra, Simavi, Nadir'e Hürriyet'i satın alması için aracı göndermişti. Önceleri Hürriyet'i satın almayı düşünmeyen Nadir'in yavaş yavaş bu fikre ısındığı gözlenmekteydi. Simavi, haberin yayınlandığı tarihten yaklaşık bir ay önce Özal ile Harbiye Orduevi'nde bir kez daha bir araya gelmiş ve bu

görüşmede, Özal'a, "Bıktım artık bu işlerle uğraşmaktan... Hürriyet'i Asil Nadir'e satacağım. Haberiniz olsun, ben Asil Nadir'le pazarlığa oturdum," demişti! Başından bu yana oğlu Ahmet Özal ile satış olayını dikkatle izlemekte olan başbakanın, satışın gerçekleşmesini isteğini öne sürülüyordu. Erol Simavi'nin 600 milyon dolarda, yani 1 trilyon 300 milyarda direttiği, Nadir'in ise 300 milyon dolardan, yani 650 milyar liradan yukarı çıkmadığı iddia ediliyordu!

Hürriyet, birkaç günlük sessizliğin ardından haberi yalanlama yolunu seçecekti!

Çetin Emeç, "Satmak-Almak... Ve, yatırarak büyütmek üzerine" başlıklı yazısında satmak ve almak gibi sözlerin Babıâli'de çok sık telaffuz edildiğinin altını çiziyor ve Hürriyet'in tam on yıldır Erol Simavi Hürriyet Vakfı'nın çelik sundurması altında olduğunu vurguluyordu. O günlerde, Hürriyet'in satılık olup olmadığını soran gazetecilere, "Şu anda ne bir görüşme var, ne de benim böyle bir görüşmeden haberim var. Herhalde böyle bir olay benim dışında gelişmez," cevabını veren dönemin Hürriyet gazetesi Genel Müdürü Özcan Ertuna, yaptığımız görüşmede bu kez, "1.2 trilyonda anlaşmıştık," diyecekti:

270-300 milyon pound civarındaydı bu para... Hatta Asil Nadir'le görüşürken Erol Bey, "Sedat'a söyleme. Önce bunu biz halledelim," demişti. Bir süre sonra, Erol Bey oğluna söyledi. Ertesi gün Sedat'la aramızda bir konuşma geçti:

"Ağabey, sen benim gazetemi nasıl satarsın!"

Böyle deyince, olay orada bitti. Engel oldu... Gerçi bir süre sonra, "Ağabey, şu Asil Nadir'le birkez daha görüşür müsün?" diye sordu. Görüştük de... Ama o zaman Asil Nadir zaten batma noktasına gelmişti.

Erol Simavi'ye gelince... Hürriyet'in patronuna göre, "İnsan 'Hürriyet'ini satmaz" idi. 30 Eylül 1989 tarihli Hürriyet gazetesinin birinci sayfasından kamuoyuna seslenen Simavi, Erol Simavi Hürriyet Vakfı'na işaret ediyor ve Hürriyet'in Asil Nadir'le pazarlık masasına oturduğunu iddia edenleri hayal satmakla itham ediyordu:

Hayal satmak, sadece bazı ihracatçılara vergi bir beceri değildir...

Haber dünyasında da, bu tür satıcılar vardır...

Onlar, haberin hayalisini tezgâhlar ve pazarlarlar...

Bir süredir, Hürriyet'i de, böyle elden ele dolaşan malzeme haline getirme çabasına girmeselerdi, bu satırlarla huzurunuza çıkmayı düşünmezdim.

Ama, bir meslek arkadaşımız, Türkiye'nin başka sorunu yokmuş, kendi esas işlevi de buymuş gibi, Hürriyet'i ikide bir gündeme getiriyor... En tepeden ve koskocaman harflerle... Bizim manşet dediğimiz baş köşeden...

Konu hep aynı: Satış... Hürriyet'in satışı...

Gazetenin, her gün satış vitrinlerinde sergilenen... Ve, adına okur dediğimiz siz alıcılara ulaşması için hazırlanan bir ürün türü olduğunu da, sütun sütun hatırlattığımız halde...

Ben buna, 'hayal satmak' diyorum...

Çünkü, dillerine doladıkları satış hayali... Rakamlar hayali... Arada sözünü ettikleri kişiler hayali... Yer hayali...

O zaman da sormak istiyorum:

Bir duman, bir sis, bir buğu kadar maddi dayanaktan yoksun bu iddianın neresi ciddi?

Şimdiye kadar, tek bir açıklamanın dışında, cevap vermek gereğini duymadık... Çünkü ciddiye almadık...

Ama artık, manevi sahip saydığımız siz okurlarımıza bu açıklamayı yapmanın zamanı geldi, diye düşünüyorum...

Hayır; 'Hürriyet satılık değildir...'

Kırk iki yıla yaklaşan onurlu ömür çizgisi içinde Hürriyet, bir halk gazetesi kadar, halkın da gazetesi olmaya çalıştı... Varlığını sizlerle paylaştı... Kırk iki yılının her gününü, üstlendiği görev sorumluluğunun bilinciyle yaşadı...

Bu satış masalını, sizlerin de hiç içinize sindiremediğinize inanıyor, bir küçücük hatırlatma daha yapmak istiyorum:

Gazetemi, günün birinde bu tür sakızlaşmış iddiaların hedefi olmaktan korumak içindir ki, 10 yıl önce Hürriyet Vakfı'nı kurdum.

Bugün, Hürriyet hisselerinin çok önemli bölümü, o Vakfın elindedir. Vakıfların söz sahibi olduğu yerlerde, bu satışın ne demek olduğunu da bilen, bilir...

Bir soru ve bir cevapla kapatıyorum konuyu:

İnsan, ‘hürriyet’ini satar mı?...

Satmaz...

ÇELİŞKİNİN BÖYLESİ

1989 yılı, pek çok sürprize gebeydi... Önce Hürriyet, Asil Nadir’e satıldı, satılıyor söylentileri... Hürriyet, “Satılık mıdır, değil midir?” tartışmaları... Ve ardından Rahmi Turan’ın Hürriyet'in kaptan köşküne oturtulması...

Halbuki Erol Simavi, 1988 Mayıs’mda Emin Çölaşan’a verdiği on bölümlük röportajda, “Benim Hürriyet olarak, rakibim de Cumhuriyet'tir" diyordu. “Rakibim Cumhuriyet'tir” iddiası, bir yönüyle “Rakibim Hürriyet’tir” diyen Sabah’a cevap niteliği taşıyorsa da; Simavi, hiç kuşku yok ki bu iddiayla gazetesini görmek istediği yeri de içtenlikle işaret ediyordu. Türkiye’nin en büyük gazetesinin sahibi olmanın getirdiği şöhret ve güç yetmiyordu... Prestij istiyordu! Nitekim, Babıâli’nin Amiral Gemisi, 1986 yılının ilk günlerinden itibaren yelkenlerini değişim rüzgârlarıyla doldurmuştu! 1986 yılının Ocak ayında bir akademisyen, Ertuğrul Özkök yayın koordinatörü olarak atanmıştı. 1986 Nisanında Hürriyet’in kaptan köşkü, bir önceki döneme nazaran çok daha güçlü ve yetkilerle donatılmış olarak yuvaya dönen Çetin Emeç’e teslim edilmişti. Sedat Ergin, Cengiz Çandar, Deniz Som, Umur Talu gibi gazeteciler birer birer Hürriyet çatısı altında toplanmışlardı. Doğrusu bu transferler çok ses getirmiş; bazı çevrelerde, Hürriyet'in, bu genç gazetecileri çatısı altında toplayarak, Babıâli’ye, “Çizgimi değiştiriyorum,” mesajı verdiği yorumları yapılmıştı.

[Dipnot: Ertuğrul Özkök, günlük gazeteleri takip ederek hazırladığı raporlarla Erol Simavi’nin dikkatini çekmiştir. Ancak Hürriyet’in alaylı kadrolardan oluşan yönetim kademesi, Hürriyetin ‘akademisyen’ yayın koordinatörünü pek de kolay hazmetmemiştir. Özkök, talebi üzerine, 1986 sonbaharında Ankara temsilciliğine atanmış, Mayıs 1987’de Hürriyet Moskova bürosunun açılmasının ardından Ankara temsilciliği’nin yanı sıra Moskova büro sorumluluğunu da sürdürmüştür.]

Ne yaman çelişkidir ki, kuruluşun kırkıncı yılında rakibinin Cumhuriyet olduğundan bahseden Simavi, 1989 Ekim’inde bulvar gazeteciliğinin ülkemizdeki en büyük ustası Rahmi Turan’ı Hürriyet'in genel yayın yönetmenliğine getiren karara imza attı.

Peki nasıl olmuş da Simavi, Çetin Emeç'i görevden alma noktasına gelmişti?

Babıâli'de, Dinç Bilgin ile Rahmi Turan arasında geçen ilginç bir konuşma Türk basınının can alıcı gerçeğini gözler önüne serebilmek amacıyla zaman zaman anlatılır: Sabah henüz ana karnındadır... Bilgin ve Turan, Tarabya'daki Garaj Lokantası'nda oturmuş, çıkaracakları gazetenin tarzının ne olması gerektiğini tartışmaktadırlar. Rahmi Turan sorar: "Nasıl bir gazete istiyorsunuz? Ben profesyonelim... Milliyet? Hürriyet? Günaydın? Tan? Seçin..."

Dinç Bilgin kafasındaki gazeteyi birkaç cümleyle anlatır:

"Çok satan bir gazete... Sayfası fazla.... Fazla personeli ve prodüksiyon masrafı olmasın."

Rahmi Turan sorusunun cevabını almıştır:

"O zaman Tan ya da Günaydın yapacağız!"

Erol Simavi'nin Hürriyet'ine dönersek... Hem prestijli, hem de çok satan bir gazetenin patronu olmak Babıâli patronlarına kolayına nasip olmamıştır. Üstelik, Babıâli'nin bu gerçeği, Hürriyet'i tarihinde görülmemiş bir ciddiyete yönelten Çetin Emeç'in koltuğuna mal olmuştur. Çetin Emeç, 1989 Ekiminde yönetim kurulu üyeliğine terfi edilerek görevden alınmış ve Emeç'ten boşalan yere Rahmi Turan getirilmiştir.

Çetin Emeç'i görevden alırken Erol Simavi'nin aklında olan isim Ertuğrul Özkök'tü. Karar Özkök'e tebliğ de edilmişti. Ancak Özkök'ün cevabı "Hayır" oldu. Görevinden alınmış bile olsa, Çetin Emeç o çatı altında kaldığı sürece genel yayın yönetmenliğine sıcak bakmayacağını bildirdi.

Peki ama Ertuğrul Özkök ile Rahmi Turan adı nasıl olmuş da birbirine alternatif duruma gelebilmişti? O günlerde, gazeteciden çok akademisyen olarak tanınan Özkök neyi temsil ediyor ise, Turan'ın onun tam tersini temsil ettiği düşünülmüyor muydu?

Hürriyet, işte böyle yönetiliyordu!

DİZGİNLER SEDAT SİMAVİ'DE!

Rahmi Turan'ın genel yayın yönetmenliğine getirilmesinde Sedat Simavi'nin payı büyüktü.

[Dipnot: Dönemin Hürriyet gazetesi Genel Müdürü Özcan Ertuna, Çetin Emeç'in görevden alınma nedenini şöyle anlatır: "Çetin Emeç, gazeteyi çok ciddi bir hale getirmeye çalıştı. Hürriyet, donuk bir gazete haline geldi. Satışlar olumsuz gidiyordu."]

Erol Simavi, artık zamanının büyük bir bölümünü İsviçre'de geçiriyordu. Yılda bir-iki kez uğruyordu Hürriyet'e... Eski günlerden dem vurarak kendini özlettiğini hatırlatan dostlarına cevabı hazırdı:

"İsviçre'de kalmam gerekiyor. Üç ayda bir muayene olmam gerekiyor. Hem özellikle gelmiyorum. Oğlum biraz sorumluluk kazansın istiyorum."

Simavi'nin kendine daha fazla zaman ayırmak istediği doğruydu. İşleri, artık oğlu Sedat'a devretmek istediği de... Ancak İsviçre'de yaşama tercihinin ardında bir neden daha yatıyordu; Erol Simavi, gönlünü Isveç'li bir güzele kaptırmıştı.

İşte 1989 sonbaharında, Hürriyet koridorlarında, "Erol Simavi yönetimi oğluna bırakıyor," havası esiyordu. Bu hava, Hürriyet'te daha önce de bir-iki kez hafif bir rüzgâr yaratmıştı. Yakın dostlarına, babasının yetkileri kendisine bırakmadığından yakınan Sedat Simavi 1989 yazının son günlerinde işine hevesle sarılmış, Çetin Emeç'ten boşalan koltuğa kimin getirilmesi gerektiği konusunda arayışa başlamıştı. Şile'de gazeteci Mehmet Türker'le yaptığı fikir alışverişinde dönmüş dolaşmış, Rahmi Turan adında takılıp kalmıştı. "Emekli olmuştum ve mesleğe dönme niyetinde de değildim. Sedat Simavi geldi ve bana iş teklif etti," sözleriyle o güne dönen Mehmet Türker, Hürriyet tarihine Şile zirvesi olarak geçen günün öyküsünü şöyle anlatacaktı:

Çetin, bizim ayrılmamızın ardından gazeteyi ağırlaştırma havasına girmişti. Fransız ekolünden geliyor ve Fransız gazeteleri elinden düşmüyordu. Gazete tiraj kaybediyordu... Ağırlaştıkça okuyucu kaybediyordu... Halbuki Hürriyet bir halk gazetesi... Mesleği bıraktıktan sonra, Sedat'a ikaz mektupları yollamıştım. Yanlış hatırlamıyorsam, onlardan bir tanesinde, "Osmanlı İmparatorluğu da iki yüz yılda battı. Hürriyet köklü bir gazetedir ve hemen batmaz," diyordum. O sırada çöküş dönemindeydi Hürriyet... Daha sonra birkaç ikaz mektubu daha yazdım. Sanırım o mektuplar etkili oldu! Daha sonra, Çetin kızağa alındı.

Çetin'in apoletlerinin söküldüğü gün; Sedat, eşi ve üç çocuğuyla bana geldi. Saat 10.00 gibiydi... Akşam saat 20.30'a kadar da kaldı... Herkes hakkında benden fikir aldı ki, o zaman Rahmi Turan da adaylar

arasındaydı. Amcasının Rahmi Turan hakkındaki kanaatlerini anlattı. Ben de kendi kanaatlerimi söyledim...

Sedat Simavi ve Rahmi Turan, ortak dostları Türker İnanoğlu'nun ofisinde bir araya geldiler... Tokalaşıp anlaştılar... İnanoğlu'nun ofisi, bir başka toplantıya daha ev sahipliği yapacaktı. Rahmi Turan adı, Hürriyet üst yönetimine bu ofiste ve bizzat lnanoğlu tarafından açıklandı. İlginçtir; genç patron, Rahmi Turan adına çekince koyabileceğini düşündüğü kurmaylarına toplantının hemen öncesinde bir de mesaj yollamıştı:

"Ilımlı olsunlar!"

Üst düzey yöneticilerine susmak düşüyordu.

Birlikte çalışacağı ekibi seçmiş, babası onaylamıştı. O günleri değerlendiren Özcan Ertuna, Erol Simavi'nin yönetimin Rahmi Turan ve ekibine devredilmesini onaylayan tutumunun ardında, "Sedat bir türlü işe girmiyor! Bu kez heveslendi, hevesini kırmayalım. Hadi bu kez de onun dediğini yapalım," düşüncesinin yattığını vurgulayacaktı:

Erol Bey, "Boşver! Rahmi'yi istiyorsa çalışsın. Hevesini kırmayalım," dedi. Çünkü Sedat, bir şeye bozuldu mu, çeker giderdi! Altı ay göremezsiniz Sedat'ı... Erol Bey, bir kez daha böyle bir olay yaşansın istemedi. Sedat işe devam etsin istedi.

Rahmi Turan adı, okuyucuya 9 Ekim 1989 tarihinde duyuruldu. Çetin Emeç aynı tarihli Pazartesi yazısında, Hürriyet'in genel yayın yönetmenliğinin nicedir boş tutulduğunu vurguluyor ve Turan'a, "Aramıza hoş geldin," diyordu.

10 Ekim günü, Rahmi Turan adı künyede yerini aldı.

Hürriyet kazanı bir kez daha kaynamaya başlamıştı!

"BÜLENT ERSOY'U VURDULAR"

Ne Hürriyet Rahmi Turan'ı, ne de Rahmi Turan Hürriyet'i benimsedi!

Ankara büro ayağa kalkmıştı. İstanbul yazı işleri, için için kaynıyordu. Rahmi Turan'ın genel yayın yönetmenliğine getirilmesine isyan edenler, istifa tehditleri savurarak seslerini patrona duyurmaya çalışıyorlardı:

"Rahmi Turan genel yayın yönetmenliğine getirilirse istifa ederiz!"

Orhan Erkanlı'nın göreve getirilişinin ardından patlayan isyanın üzerinden tam yirmi yıl geçmişti... Patron, deneyimliydi... Taviz vermedi! Ankara bürosu çalışanları ardı ardına istifa ederken, Rahmi Turan ve arkadaşları Hürriyet'e yerleşiyordu.

[Dipnot: Esen Ünür, İsmet Solak, Serdar Turgut, Nurcan Akad, Saygı Öztürk gibi bugünlerin tanınmış gazetecileri Rahmi Turan'ın Hürriyet'in genel yayın müdürlüğüne getirilmesine karşı çıkarak görevlerinden istifa etmişlerdir. Ertugrul Özkök ise bizzat bu hareketin içinde olmasına rağmen önce diğerleriyle birlikte istifa etmiş, daha sonra 'kalma' kararı almıştır.]

Fakat bu iş evliliğinin cicim ayları uzun sürmeyecekti!..

Rahmi Turan adının Hürriyet künyesinde yer almasından üç gün sonra hoşnutsuzluğun ilk örneği gün yüzüne çıktı. Tarih 13 Ekim 1989'du. Bülent Ersoy'un Adana'da çalıştığı gazinoda sahnede vurulması Hürriyet'in manşetindeydi:

Bülent Ersoy'u vurdular!..

Haber fotoğrafsızdı. Üstelik, aynı tarihli Hürriyet'in birinci sayfasını bir de siyasi magazin süslüyordu; Hürriyet Emel Sayın'a fal baktırmıştı... Cumhurbaşkanı seçimleri yaklaşmıştı. Türkiye, yoğun bir şekilde sekizinci cumhurbaşkanının kimliğini tartışıyordu. İşte bu atmosferde, Hürriyet, Emel Saym'ın kahve falında gördüğü sekizinci cumhurbaşkanının fiziksel özelliklerini şöyle tanımlıyordu:

Kısa boylu, tıknaz ve gözlüklü biri Çankaya'ya çıkıyor.

Elbette, Rahmi Turan karşıtı lobi de boş durmayacaktı... Sedat Simavi, 13 Ekim tarihli Hürriyet'i gördüğünde, "Ben ne yaptım!" diyecekti. Mehmet Türker, o gün gazetede estirilen, "Rahmi Turan geldi gazete böyle oldu!" rüzgârını şöyle dile getiriyor:

Emel Sayın yurt dışına giderken bizim havaalanı muhabiri fal baktırmış. Diyor ki: "Kısa boylu, tıknaz bir adam var; ve o cumhurbaşkanı olacak".. Güzel bir magazin!.. Birinci sayfaya koyduk. Onun yanında da ciddi siyasi bir haber vardı. Mukayese ederseniz şimdiki format beş yüz kat daha magazin!.. O gece Bülent Ersoy bıçaklanıyor... Gece telefon ediyorlar... Rahmi Bey uykulu ve resim var diye düşünüyor... "Manşet yapalım," diyor... Ertesi gün fotoğraf olmadığı anlaşılınca haberin değeri düştü tabii... Ancak manşet olmasa bile beş sütun haberdir o... Sabahleyin bir yerde Bülent Ersoy'u, bir yerde Emel Sayın'ı görünce ayağa kalktılar... Savunmak bana düştü... Neyse ben gazete içindekilerin hakkından geldim ama aynı düşünceler

İsviçre'ye ve Sedat'a da işleniyordu...

Sedat Simavi'nin sosyal karnesinde insanlarla iletişiminin zayıf olduğunu aktarmıştık. Özcan Ertuna, genç veliahtın bu zaafını, "Çok iyi İngilizce ve Almanca bilir. Ancak bu dilleri bildiğini pek az insan bilir. Çünkü yurt dışında lokantaya gittiğinde, yemeğini sana ısmarlatır. Konuşmaz," örneğiyle ortaya koyacaktı. Şimdi, Hürriyet'in yeni genel yayın yönetmeniyle de iletişim problemleri yaşıyordu. Kendi seçtiği genel yayın yönetmenine gazetesinin ilkelerini ya da yayın politikasını nasıl anlatacağını kara kara düşünmekteydi. Hatta daha fazlasını!.. Özcan Ertuna'dan dinleyelim:

Sedat, Rahmi Turan'ın yönetime gelmesinden on beş gün sonra, "Abi Rahmi'yi nasıl yollayacağız," diye konuşmaya başladı. Beklenen tiraj artışı olmamıştı. Veya küçük çapta oldu diyelim... Düşünün, Bülent Ersoy'un vurulması haberi manşete çekilmiş... Bir de Rahmi Hürriyet'e uygun bir tip değildi! Çetin Emeç her sabah 10.00'da toplantısını yapardı. Hiç gecikmez... İlk dönüşünde çıkan gazeteyi görmeden binadan ayrılmaz. Çetin'e bir şey söylediğin zaman kendisi üzerine gider. Rahmi, daima, "Arkadaşlar gereğini yapıyordur," der. Saat 16-17'de aradın mı Rahmi yoktur. Belki bir genel yayın yönetmeninin bu saatlerde işinden çıkması normaldir de... Genel yayın yönetmeninin on iki saatini gazetede geçirmesi gerekmez... Ama Hürriyet'te o güne dek alışılmamış bir durumdur...

Peki, ya Rahmi Turan cephesi...

Rahmi Turan'm Günaydın'a çok emeği geçmişti. Tan, Sabah ve Bugün gazetelerinin kurucusuydu. Babıâli'nin kendi tarzında en usta ismiydi. Buna rağmen, yıldızının Simavi ailesinin gazetelerinde parladığını açık yüreklilikle söyleyecek kadar da mütevazı bir genel yayın yönetmeniydi. Haldun Simavi'den daima saygıyla, Dinç Bilgin'den ise dostane bir üslûpla bahseden Turan, söz dönüp dolaşıp Hürriyet'e geldiğinde, "Havasından pek hoşlanmadım," diyecek ve Hürriyet'in genel yayın yönetmenliğine getirilmesinden kısa bir süre sonra ayrılık düşlediğini vurgulayacaktı:

Hoşlanmadığım şey Erol Simavi'nin havasıydı. İlk günlerde kaçacaktım; ama Akgün Tekin arkadaşım beni durdurdu. "Kaptan dayan! Yapamıyor derler... Dedikodu çıkarırlar... Biraz daha dayanalım," dedi. Birçok gazete patronuyla çalıştım, bu kadar etki altında kalanı yoktur. Onun bunun laflarıyla hareket eden bir insan. Türkiye'deki şartları bilmiyor. İsviçre'den haber yolluyor: "Şu haber şöyle girsin!" diye... İsviçre'de yaşayan insan, buradaki havayı bilip de yönlendirebilir mi?

“MELEK SİMAVİ'Yİ KAYBETTİK”

1989 yılı Kasım ayı, Hürriyet ailesine matem ve gözyaşı getirdi.

Önce, Hürriyet Holding bünyesinde, 1988 Ekim’inden itibaren çıkmakta olan Gazete gazetesinin üç çalışanı kurşunlandı!

7 Kasım 1989’du... Aktrist Oya Aydoğan’la ilişkisi olduğu öne sürülen Mardinli aşiret reisi Cemal Sincar’ın daveti üzerine, Sincar’ın Kumkapı’daki ofisine giden Sami Başaran ve Ahmet Altınkaya, aşiret reisinin tabancasından çıkan kurşunlara hedef oldular. Sami Başaran olay yerinde can verdi. Ahmet Altınkaya ağır yaralandı.

Sami Başaran’m öldürülmesinden bir hafta sonra, 14 Kasım 1989’da, aynı soyadı taşıyan ama Sami Başaran’la akrabalık bağı bulunmayan bir başka Gazete gazetesi çalışanı, Kamil Başaran vuruldu. Lokantacı Hakkı Morgül, Başaran’ın yazdığı bir makaleye sinirlenerek çalıştığı gazeteye gelmiş ve belindeki tabancasını çekerek Başaran’ı ağır yaralamıştı.

Simavi ailesi keder içindeydi. Özellikle, yönetimi kısa bir süre önce babasından devralan Sedat Simavi... Acı haberler üst üste geliyordu. Kamil Başaran’m vurulmasının üzerinden beş gün geçmişti ki, bu sefer Simavi’ler aldıkları bir başka ölüm haberiyle sarsıldı:

Melek Simavi’yi kaybettik!3

Girit eşrafından Ahmet Muhtar Bey ile Ayşe Hamra Hanım’ın kızları, Sedat Simavi Bey’in eşi, Haldun ile Erol Simavi’nin annesi Melek Simavi 89 yaşında ölmüştü.

Ölüm tarihi, kayıtlara 19 Kasım 1989 olarak geçti.

Oğlu Erol gibi son birkaç yıldır Marmara Etap Oteli’nin on altıncı katındaki özel dairede yaşıyordu. Doktor, hemşire ve sağlık hizmetlilerinin bulunduğu bu daireye oğlunun ricası üzerine taşınmıştı. Bu dünyadan göçüp gittiği gece dudaklarına zemzem suyunu da oğlu Erol bu dairede verecekti.

Melek Simavi’nin cenazesi, 20 Kasım 1989 Pazartesi günü kaldırıldı. Cenaze namazı, yıllarca ikamet ettiği, ölümünden birkaç yıl önce ise torunu Aliye’ye verdiği Kanlıca’daki yalıya bir taş atımlık mesafedeki Kanlıca Camii’nde, öğle namazını müteakip kılındı. Hürriyet'in ‘Melek Anne’si, güneşli bir İstanbul sonbaharında, otuz altı yıl önce ölümün ayırdığı eşi Sedat Simavi’nin yanı başında toprağa verildi. Hürriyet gazetesi, ertesi gün, kurucusunun eşine şöyle veda ediyordu:

Hürriyet gazetesinin kurucusu, Türk basınının unutulmaz ismi, merhum üstadımız Sedat Simavi'nin eşi, mücadele arkadaşı, en büyük manevi destekçisi, camiamızın manevi varlığı, aydın Türk kadını Melek Simavi hanımefendi dün büyük bir saygı ve acı içinde, Kanlıca'daki aile mezarlığında, hayatında bir an bile yanından ve yardımından ayrılmadığı eşinin yanıbaşında ebedi istirahatgâhına defnedildi...

"ÇETİN EMEÇ'l VURDULAR"

Ölümün gölgesi Hürriyet ailesinin üzerine düşmüş, çekilmek bilmiyordu !

1990 yılı Şubat ayının son günü, yüz altı gündür komada bulunan Kamil Başaran öldü.

Kamil Başaran'ın ölüm haberinin Hürriyette yer almasının üzerinden henüz bir hafta geçmemişti... Hürriyet ailesi bu kez gazete santraline bildirilen acı bir haberle derinden sarsıldı. Kulakları haberin her türlüsüne alışmış, her gün binlerce ihbarın yağdığı Türkiye'nin en büyük gazetesinde çalışmakta olan santral memurunun inanmak, ihtimal vermek istemediği türden bir haberdi bu. Telefonun diğer ucundaki kadın sesi, feryat edercesine aynı cümleyi tekrarlıyordu:

"Vurdular!.. Çetin'i vurdular!..."

Telefondaki ses, o sabah Çetin Emeç'i tıpkı diğer sabahlar olduğu gibi, "Allaha emanet ol!" diyerek işine uğurlayan Bilge Emeç'ten başkasına ait değildi!

Çetin Emeç, 26 Kasım 1989 tarihinden itibaren Hürriyet'te her gün yazıyordu. Eşi Bilge Emeç, "Bu karar sonun başlangıcıydı... Çünkü Çetin, haftada bir gün yazarken bile çok tehdit alıyordu. Bu kararın neticesinde her gün yazmaya başlamasıyla tehditlerin önü arkası kesilmedi," diyecekti:

Bilindiği gibi, Çetin gazetede önceleri haftada bir "Pazartesi" yazıları yazıyordu. Tehditler, gerek telefon gerekse mektuplarla bu yazılardan sonra geliyordu.. Gazeteye gelen tehdit mektupları ve telefonlarına da sekreteri Nebahat Hanım muhatap oluyordu. Ancak Erol Simavi'nin isteğiyle Çetin her gün yazmaya başlayınca, gazeteye ve eve gelen tehditlerin ardı arkası kesilmedi. Atatürk düşmanları Çetin'i hedef almışlardı. Hatta MIT'in hazırladığı 'tehlike altındakiler' listesinde Çetin, o zamanlar ilk sıralarda imiş... Ben bu tehditlerden çok korkuyordum. Çünkü Çetin, doğruları yazma konusunda çok gözüpek davranırdı. Bu tehditlere de aldırmıyordu. Nitekim bu felaketten sonra

Simavi ailesinin her zaman ve her konuda aracılık görevini üstlenmiş olan Erkan Göksel'den dinlediğime göre; bir gün Erkan Bey kendisine Hürriyet'e gelen tehditlerden bahsedince Çetin, "Bu tehditlerden korkup ben yazmazsam, başkaları yazmazsa bu doğruları kim yazacak?" demiş. Ben onun bu tavrını bildiğim için, Müessese Müdürü Erkan Göksel'le ve diğer yetkililerle fırsat buldukça görüşüp bir önlem alınmasını, hiç değilse arabanın camının kurşun geçirmez camla değiştirilmesini rica etmiştim. Ama benim ısrarlı uyarılarım yönetim tarafından o kadar ciddiye alınmadı ki, bir gün Çetin eve Erol Simavi'nin yolladığı iki adet bayıltıcı spreyle geldi...

Gün geldi tehditler gerçeğe dönüştü... Çetin Emeç, 7 Mart 1990 sabahı evinin önünde kurşunlara hedef oldu.

Saat 9.20 sıralarında eşiyle vedalaşıp Suadiye İskele Yolu Suyanı Sokak Yalı Apartmanındaki dairesinden ayrılmıştı. Her sabah yaptığı gibi koşar adımlarla merdivenleri inmiş, şoförü Sinan Ercan'ın kullandığı 34 EUD 72 plakalı siyah Ford marka otomobilin sağ arka koltuğuna oturmuştu. İşte o anda, kar maskeli ve güneş gözlüklü iki kişi Emeç'in içinde bulunduğu otomobile yaklaşmaktaydı. Katillerden biri, Çetin Emeç'in oturduğu sağ yandaki kapıyı açarak susturucu takılmış silahın tetiğini çekerken, diğeri de sol arka kapı camından silahını ateşlemişti. Durumu gören şoför Sinan Ercan can havliyle koşmaya başlamış, arabadan on beş metre uzaklaşabilmiş, sonra o da sırtından vurulmuştu.

Çetin Emeç, üçü kalbine isabet eden yedi kurşun yarası almıştı. Göztepe SSK Hastanesi'ne götürüldüğünde ne Hürriyet yazarı Emeç, ne de şoförü Ercan soluk alıyordu.

Hürriyet'in kapısından içeri, bu kez sinsice sokuluveren, siyasi cinayetti! O gün Hürriyet'i arayan bir kişi, "Türk İslam Komandolar Birliği" adına cinayetleri üslenecek ve "Çetin Emeç'i öldürdük. Sıra sizde... Hepinizi öldüreceğiz!" diyecekti.

Suikast, Hürriyet çalışanlarını allak bullak etmişti. Hürriyet'in İsviçre'deki patronu ve İstanbul'daki veliahtını da!.. Kurşunlara hedef olan kişi, bu kez yönetim kademesinden biriydi... Kendi dünyalarından biri... İçlerinden biri... Yıllardır birlikte çalıştıkları bir gazeteci, iki dönem Amiral Gemisi'nin kaptanı, ailece görüştükleri bir dost, iyi günü kötü günü paylaştıkları bir kardeş, bir ağabeydi... Çetin Emeç'ti...

Emeç'i kaybetmenin acısı içindeydiler!

O kadar mı?

Bir başka duygu daha kemiriyordu içlerini... Dönemin Genel Yaym Yönetmeni Rahmi Turan, bu duygunun adını 'korku' olarak koyacaktı:

Ben Çetin Emeç ile mesleki nedenlerden dolayı taş çatlasa altı-yedi kez görüşmüşümdür. O da çeşitli toplantılarda... Dostluğum yoktu. Lehinde de, aleyhinde de söyleyeceğim bir şey yoktu. Kişiliği konusunda fikrim de yoktu. O öldürüldükten sonra, tüm bunları konuşmak bana düştü. Hastaneye gittim... Fotoğrafçılara çekim iznini ben verdim. Bir Alman TV ekibi, kamera ile gelmişti. Hürriyet'in genel yayın yönetmeni olarak, Çetin Emeç'i yakından tanımadığım halde, ben demeç vermek zorunda kaldım. Çetin Emeç'i yakından tanıyanlardan bir Allah'ın kulu gelmedi. Ne patron, ne diğerleri... Ödleri kopuyordu! Sanki oraya gelirlerse, pusu kurup onları da öldüreceklerdi...

"SEVGİLİ ÇETO, SANA DA GÜLE GÜLE"

Emeç ve Ercan'ın yasını tutan Hürriyet gazetesi, 8 Mart 1990 günü karalara büründü; siyah logoyla çıktı. Tıpkı 2 Şubat 1979 günü olduğu gibi... "Abdi İpekçi'yi öldürdüler" manşetiyle, Abdi İpekçi gibi bir Türkiye sevdalısının siyasi cinayete kurban verilmesi karşısında isyanını dile getiren Hürriyet nüshalarında olduğu gibi...

Abdi İpekçi'nin ölüm haberini alır almaz Milliyet gazetesine koşmuştu Erol Simavi. Dönemin Milliyet gazetesi Yazı İşleri Müdürü Hasan Pulur, "Haberi alınca biz gazeteye, Milliyet'in eski binasına gittik. Arkadan Erol Simavi geldi. Bir yemekteymiş, haberi alınca koşmuş," diye anlatmaya başlayacaktı:

Ercüment Karacan bir türlü siyaha razı olmuyor... Biz ise mücadele ediyoruz siyah çıkalım diye... Erol Bey konuşmalarımızı duyunca isyan etti:

"Siyah çıkın ulan! Ben de siyah çıkacağım!"

Hatta "Nasıl yapabilir bu adam bunu!" diye o kadar sinirlendi ki, ceketini çıkarırken düğmesi koptu. Hiç unutmuyorum! Sonunda siyah çıktık; ama çok mücadele edildi...

Ve ardından, Milliyet gazetesi yazı işleri çalışanlarının gözleri önünde Hürriyet gazetesi gece sorumlusunu arayarak, o gece o yazı işleri salonunda bulunanların daima övgüyle anlatacakları sözleri söylemişti: "Haberi büyütebildiğiniz kadar büyütün. Gazetenin başlığını siyah verin. Evet, evet siyah verin... Bizim bundan acı

günümüz olamaz!” Ne acıdır ki, 2 Şubat 1979 günü Hürriyet’in birinci sayfasında yayınlanan “Siyah başlık çünkü” başlıklı makalede “...Hedef belliydi, maksat belirlenmişti, teker teker herkesin hesabı görülecekti. Nitekim bu çizgi devam edip gidiyor: Dün savcı Doğan Öz, daha sonra öğretim üyesi Bedri Karafakioğlu, ve nihayet gazeteci Abdi İpekçi... Yarın kim... Hepimiz... Hepiniz” öngörüsünde bulunarak siyasi cinayetlerin Türkiye’yi karanlığa sürüklediğine işaret eden Hürriyet, on bir yıl sonra bu kez kendi çatısı altında çalışmakta olan bir aydınını şehit vermişti. Ne garip tecellidir ki, Abdi İpekçi’nin yazgısını paylaşan gazeteci, bir süre için Ipekçi’nin Milliyet’inin rotasını çizen Çetin Emeç’ti.

Erol Simavi, Emeç’in ölüm haberini İsviçre’de aldı. Bu kez ceketini kaptığı gibi yangın yerine koşmadı. Hürriyet'in şehidini, Çetin Emeç ve Sinan Ercan’ın naaşlarının toprağa verildiği gün, 9 Mart 1990 tarihli Hürriyet'in sol üst köşesinde yayımlanan Erol Simavi imzalı dört satırlık bir veda yazısıyla toprağa uğurladı:

Sevgili Çeto,
Sana da güle güle!
Bizler şimdilik uzatmaları oynuyoruz...
Görüşmek üzere...

TERÖR TEHDİDİ Mİ?

Peki ama, Hürriyet'in patronu niçin uzatmaları oynuyordu? “Uzatmaları oynuyorum” cümlesini Erol Simavi pek sık kullanırdı. Babasının 57 yaşında ölmesi onu derinden sarsmış olmalı ki, kendi ömrünün de 57 yılla sınırlı kalacağı gibi bir evhama kapılmıştı. Şaka değildi bu... Hürriyet çalışanları, patronlarının 57 yaşını doldurmasına birkaç hafta kala, bu anlamda sıkıntılı günler yaşadığına tanık olmuşlardı. Simavi’nin 57 yaşını doldurduğu 1987 yılı Haziran ayının 5. gününde rahat bir soluk almışlar ve o günden sonra işi şakaya vurmuşlardı: “Patron, bir sene rötar yaptın!..”

“Abi, iki sene rötarlı oynuyorsun!..”

Ancak, “Bizler şimdilik uzatmaları oynuyoruz” cümlesi, Emeç ve Ercan’ın naaşlarının toprağa verileceği 9 Mart 1990 günü eline gazetesini alan bazı okurların kafasında bambaşka bir soru yaratmıştı:

“Acaba Simavi, ‘Can güvenliğim yok! Tehlike altındayım’ mesajı mı veriyor?..”

Abdi İpekçi, Uğur Mumcu gibi en güçlü kalemlerini siyasi cinayetlere kurban veren bir ülkede, elbette gazete patronları da hedeftir... Hele

söz konusu gazete, Türkiye'nin en çok okunan gazetelerinde biri ise... Hürriyet in patronunun adı da, tıpkı 7 Temmuz 1966 günü senatör Haydar Tunçkanat'ın Cumhuriyet Senatosu'nda yaptığı konuşmada okuduğu ve kamuoyunda Albay Jackson Raporu olarak bilinen belgede iddia edildiği üzere pasifize edilecekler listelerinde yer alabildiği gibi, yasa dışı örgütlerin susturulacaklar listelerinde de görülmüştür. Örneğin, Çetin Emeç'in öldürülmesinden bir süre sonra Yüzyıl dergisini arayan ve istihbaratçılara ülkücü çevrelere yakm olduğu izlenimini veren kimliği meçhul bir ihbarcı, "İki yıl önce 'Olaylar başlayacak,' diye MİT'e bildirdik. O zaman hedef Erol Simavi idi. Annesi Fatma Melek Hanım'ın mevlidi vardı Kanlıca'da. Orada işi görülecekti. Ama gelmedi ve kurtuldu. Onun yerine Çeto'yu (Çetin Emeç) vurdular," ihbarında bulunmuştu. Nitekim dönemin Hürriyet gazetesi Genel Müdürü Özcan Ertuna da MİT'den Erol Simavi'nin annesinin cenazesinde silahlı saldırıya uğrayacağını bildiren uyarı mahiyetinde bir rapor aldıklarını doğrulayacaktı:

Enteresan bir nokta, bu raporun elimize cenazeden sonra ulaşmasıydı. Ama sanıyorum cenaze öncesinde Erol Bey'e birtakım uyarılar yapıldı ve birtakım tedbirler alındı. Doğrusu, uyarının kimler tarafından yapıldığını bilemiyorum... Cenazede ciddi bir koruma vardı. Erol Bey hayatta koruma kullanmamıştır; ama o gün vardı...

Melek Simavi'nin cenazesinin ardından da ihbarların ardı arkası kesilmemişti. Simavi'nin bir dönem için sağ kolu ve özel kasası olan Bilgin Akın, "Gazetenin üst düzeyinden biri vurulacak. Erol Simavi İsviçre'den gelmesin, diye ihbar almıştık," diyecekti:

Ben bunu Erol Bey'e açıkça söylemedim. Erol Bey Türkiye'ye dönecekti. "Ağabey sen gelme! Benim evle bu sıralar aram yok. Ben oraya geleyim," dedim. Buraya dönmesini engelledim. Bu olay, Çetin Emeç'in öldürülmesinden önceydi. Erol Bey'in bunlardan haberi var mıydı, bilemiyorum. Bir süre sonra Çetin Emeç vuruldu...

Erol Simavi Türkiye'nin basın deviydi; ama pek çok patronla kıyaslandığında farklı yönleri olan bir insandı. Berberiyle, ölümünün ardından anma geceleri düzenleyecek kadar dost, terzisini sofrasına davet edip müessesesinin sorunlarını paylaşacak kadar yakm bir patron... Makam aracı vardı; ama arka koltukta değil, şoförünün yanında oturuyor, korumasız dolaşıyordu. Sokaklarda 'can güvenliği'nin olmadığı bir dönemde, evinin önünde bekleyen sivil polisleri atlatarak soluğu sazda, yani gazinolarda aldığı yakın dostlarınca ballandırılarak anlatılırdı. "Korumasız dolaşma!" tavsiyesinde bulunanlara cevabı hazırdı:

“Korumalar işe yarasaydı, Kennedy şimdi hayatta olurdu. Öldürmek istedikten sonra nerede olsa öldürürler! Vatan için öleceksek ölürüz...”

Dostlarına sorarsanız, cesur bir gazete patronuydu. “Erol Simavi kurşundan değil, borçtan korkar,” diyen Arda Gedik, iddiasını bir anekdotla renklendirecekti:

Bir gün Erol Bey’le birlikte Hilton’dan çıktık. Bir anda Harbiye tarafından arka arkaya silah sesleri gelmeye başladı. Ateş ediliyor, belli ki bir şeyler oluyor... Erol Bey, “Ulan,” dedi:

“Şimdi de yere yatamayız ki! Ayıp... Yatsak rezil oluruz...”

Ve yoluna devam etti...

Çetin Emeç’in cenazesine katılmaması yadırgandığı kadar spekülasyonlara da yol açtı. Dostları, “Üzüntüden,” diyordu... Akılların bir köşesinde ise o soru takılıp kalmıştı:

“Terör tehdidinden mi!”

[Dipnot: Albay Jackson Raporu olarak bilinen belgeler hakkında kamuoyu, 7 Temmuz 1966 günü, Tabii Senatör Haydar Tunçkanat’ın Cumhuriyet Senatosu’nda gündem dışı yaptığı konuşma sonucu bilgi sahibi olmuştur. Her Türk’ün ulusal onurunu ve gururunu derinden yaralayacak, çok acı, fakat gerçek bir durumu açıklayan bazı belgeleri gözler önüne sermek için söz aldığını belirten Tunçkanat, raporu açıklama nedenini, “İçişlerimize karşı tertiplenen planlı müdahaleleri ve bunlarla işbirliğinde bulunan yerli komplocularla, yabancı diplomatların imzalı belgeleri ile, bunun yürütülme mekanizmasını açığa vuracak belgeleri, yüce Senato’nun ve Türk kamuoyunun takdirlerine sunmak bizim için yapılması zorunlu bir görevdir,” sözleriyle anlatıyordu. ‘Çok gizli’ belgelerden ilki, bir Türk tarafından, E-M kodu kullanan Amerikalı bir CIA subayına 28 Aralık 1965 tarihinde verilen rapor; İkincisi, ilk elde etkisiz bırakılması istenen elli kişilik bir liste, üçüncüsü ise E-M kod adlı Amerikalı’nm Ankara’daki Amerikan Askeri Ataşesi Albay Dickson’a yazdığı 5 Ocak 1966 tarihli mektuptu. Erol Simavi adı, etkisiz hale getirilmesi istenilen elli kişilik listede 42. sırada geçmekteydi. Listede şu isimler yer alıyordu: “1. Kemal Satır 2. Turhan Feyzioğlu 3. Orhan Öztrak 4. llhami Sancar 5. Bülent Ecevit 6. Feridun Cemal Erkin 7. Lebit Yurdoğlu 8. Suphi Baykam 9. Orhan Kabibay 10. Orhan Erkanlı 11. Selim Sarper 12. Haşan İşık 13. Sıtkı Ulay 14. Coşkun Kırca 15. Şefik İnan 16. Osman Koksal 17. Sadi Koçaş 18. Hüsnü Özkan 19. Celal Erikan 20. Rafet Ülgenalp 21. Refik Tulga 22. Cemal Tural 23. Necdet Uran 24. Fahri

Özdilek 25. Mucip Ataklı 26. Nuri Arslantaş 27. Ahmet Yıldız 28. Mustafa Ok 29. Feridun Akkor 30. Numan Esin 31. Alparslan Türkeş 32. Rıfat Baykal 33. Ahmet Tahtakılıç 34. Burhan Apaydın 35. Ahmet Şükrü Esmer 36. Cihat Baban 37. Nadir Nadi 38. Fethi Naci 39. Ecvet Güreşin 40. Refik Erduran 41. Mustafa Tazman 42. Erol Simavi 43. Prof. Dr. Derviş Manizade 44. Prof. Bahri Savcı 45.Prof. Muammer Aksoy 46. Prof. Dr. Edip Çelik 47. Doç. Dr. Osman N. Koçtürk 48. Dr. Türkkaya Ataöv 49. Ahmet Güryüz Ketenci 50. Yücel Akıncı. (Süleyman Genç, Bıçağın Sırtındaki Türkiye, s. 101-107) Ne var ki Hürriyet gazetesi, bu rapora itibar etmeyerek önce görmemeyi, rapora ilişkin tartışmaların alevlenmesinin ardından ise tek sütunluk haberlerle geçiştirmeyi seçmiştir. Hürriyet'in bu tutumunun gerekçelerini sorduğumuz dönemin Genel Yayın Müdürü Necati Zincirkıran, raporun düzmece olabileceği noktasında kaygıları olduğunu vurgulamıştır. Nitekim 19 Temmuz 1966 tarihli Hürriyet gazetesinde yer alan haberin içeriğinde de raporun "gerçek olmayabileceği" vurgulanmıştır.]

"BİLGE BANA GÜVENSİN!"

Meslektaşları, 9 Mart 1990 günü önce Gazeteciler Cemiyeti'nde yapılan törenle Çetin Emeç ve Sinan Ercan'ın Türk bayrağına sarılmış naaşlarının karşısında saygı duruşunda bulundular... Nuri Osmaniye Camii'nde öğle namazını müteakip cenaze namazlarını kıldılar... Ve sonra Hürriyet gazetesi önünde yapılan törende, gözyaşları içinde terörü lanetleyerek basın şehitlerini son yolculuğuna uğurladılar... Emeç ve Ercan ailelerinin acılarını, bir parça olsun paylaştılar!..

Gözler, cenazede Erol Simavi'yi nafile yere aramıştı. Hürriyet'in patronu, Hürriyet gazetesinin teröre kurban verdiği gazeteci Çetin Emeç'in cenazesinde yoktu. Çetin Emeç'in ardında bıraktığı ailesi, Erol Simavi'den kuru bir mesajdan başka bir ilgi görmediğini söyleyecekti:

"Bilge bana güvensin!"

Eşinin öldürülmesinden on üç yıl sonra suskunluğunu bozan Bilge Emeç, "Erol Simavi Bey, törene katılmadığı gibi ne telefon etti, ne evimize geldi, ne de bana ve çocuklarıma ilgisini belli eden iki satırlık mektup yazdı," diyecekti:

Çocuklarım ve ben, o güne kadar çok sevip saydığımız Erol Bey'in bu tutumu karşısında şok geçirdik. Onu çok iyi tanıyanlar, kendisinden bir isteğimiz olmasın diye araya mesafe koymak gibi bir tarzı olduğunu söylediler... Çetin Emeç bir basın şehididir. Gazetesi ve ilkeleri için canını vermiştir.

Erol Simavi Bey'in cenazeye katılmama nedeninin terör çekincesi olup olmadığını bilemiyorum, bunu kendisine sormak gerekir. Eğer böyle bir çekince söz konusu ise Çetin'in aldığı tehditler tüm gazete yönetimi tarafından biliniyordu. Neden korunmadı? Gazete yönetimi tarafından bana şöyle bir açıklama yapıldı: Gazetenin Müessese Müdürü Erkan Göksel evime gelerek Erol Simavi'nin, "Bilge bana güvensin" mesajını iletti. Ben de bu mesaja inanıp benim ve bilhassa çocuklarımın kanuni haklarımızın zarara uğramasına yol açan ve bizi zora sokan, gazete yönetimi tarafından gönderilmiş evraklara tereddütsüz imza attım. Sonra gerçekleri öğrenince çok pişman oldum tabii...

Sedat Simavi'nin cenaze evine yaptığı bir ziyaretle taziyelerini bildirmesi... Belma Simavi'nin üst üste yaptığı birkaç başsağlığı ziyareti...

Peki sonrası?.. Bilge Emeç'in cevabı şaşırtıcıydı: "Ne yazık ki kendimi çok haklı bulduğum bazı nedenlerden dolayı Simavi ailesiyle hiçbir ilişkim kalmadı"

Çok üzücüdür ki, gördüğümüz bazı vefasızlıklar ve haksızlıklar beni bu hale getirdi...

Neyse ki hayat, hep eksilerle gitmiyor, bazı güzel olaylar da yaşıyoruz. Bunun en güzel örneklerinden biri 7 Mart 2000'de Hürriyet'in İkitelli'deki binasında yaşandı. Hürriyet'in şimdiki Genel Yayın Yönetmeni Sayın Ertuğrul Özkök aracılığı ile Çetin için 10. anma yılı töreni düzenlendi. Artık gazetenin yeni patronu Sayın Aydın Doğan'dı. Hiç de mecbur olmadığı halde Aydın Bey'in ve ailesinin göstermiş olduğu vefalı davranışları bizi her zaman çok mutlu etmiştir. Öncelikle bu tören sırasında Hürriyet gazetesindeki büyük konferans salonuna 'Çetin Emeç' adının verilmesi, üstelik bu güzel davranışın Simaviler yerine Aydın Doğan Bey'in öncülüğünde gerçekleşmesi oldukça düşündürücüdür. Tören boyunca öylesine duygulu anlar yaşandı ki, onunla dirsek dirseğe çalışmış olan yazı işlerindeki tüm çalışma arkadaşları duygu dolu hatıralarını anlatıp, Çetin'in ne kadar yürekli, dürüst ve çalışkan bir gazeteci olduğunu özlemle birkez daha anlattılar. Tüm Hürriyet personeli de, bir kez daha "Siz bize Çetin Emeç'ten yadigârsınız," diyerek bizi sevgiyle kuşattılar, çok gönlümüzü aldılar. Hepsi sağolsun, varolsun.

PATRON YÜZÜ GÖRMEYEN GAZETE

Hürriyet'te Çetin Emeç suikastinin ardından dengeler değişti.

Ölüm haberi almak hiç kuşku yok ki insan ruhunda bir çalkantı yaratır. Emeç'in ölümünün ardından, Sedat Simavi'nin iç dünyasında fırtınalar koptu. Duygusal bir insandı. Kötü haber almaktan olağanüstü çekiniyordu. Hayatın, daima olumlu yanlarını görebilmeyi arzu ediyordu. Hayatın güler yüzlü bölümünde var olma isteği hoştu da; insanoğlunun bir ömür boyu geçireceği evreler göz önüne alındığında hiç şüphe yok ki gerçekçi değildi. Adi bir cinayete kurban giden Kamil Başaran'ın ölümünün, genç veliahtı ne kadar üzdüğü biliniyordu. Çetin Emeç'in evinin önünde öldürüldüğü haberi, iç dünyasını karıştırmakla kalmadı; endişelerini de tırmandırdı.

Sedat Simavi'nin endişelerine parmak basmışken, bu noktaya kısaca açıklık getirelim...

Gazeteci bir ailenin evladı olarak, bir gazete patronunun içinde bulunduğu tehdit ve tehlikelerin farkındaydı Sedat Simavi... Korkmamak kuşkusuz aptallıktır. Ancak onun endişeleri, zaman içinde babasının bile yadırgayacağı boyutlara ulaşmıştı. Erol Simavi, Hürriyet gazetesinin satışının ardından, "Babamın emaneti olan Hürriyet'i oğlum Sedat yüzünden sattım," diyecek ve oğlunun hezeyanlarına parmak basacaktı:

Bir ara komünistler gelecek diye korktu, şimdi de dincilerin gelmesinden endişe ediyor. Yahu biz ne günler gördük, korktuk mu? Korku içinde gazete sahipliği, gazetecilik yapılabilir mi?..."

Belirtmekte fayda var; Kamil Başaran ya da Çetin Emeç'in öldürülmesiyle su yüzüne çıkmış endişeler değildi bunlar... Örneğin 1979'da, ailesine ait Polonezköy'deki konutta hayatını Vanda Riji'yle birleştirdiği gece, benzer kaygılar nedeniyle olsa gerek Sedat Simavi'nin düğününe Mete Has tarafından koruma niyetine birkaç ülkücü genç getirilmişti. Düğüne katılan ve aileyle yakınlığı bilinen bir gazeteci, ülkücü gençlerin o gece orada olma nedenlerini, "Amaç tedbir alınsın... Komünistler, solcular basmasın," diye anlatacaktı. Ancak, ülkücü gençler, "Bu bizim ülkümüze ters... Böyle olacağını bilseydik, gelmezdik... Biz zengin çocuğunun düğününü korumaya mı gelecektik," diyerek Mete Has'a isyan etmişlerdi.

lleriki yıllarda, Sedat Simavi'nin, "Komünistler gelecek... Malımı elimden alacak... Dinciler gelecek," türünden kaygılarını bir parça olsun dindirebilmek maksadıyla, genç adama Londra'da bir ev alınmış ve adına bir de banka hesabı açılmıştı.

1979'dan 1990'a gelirsek... Baba, İsviçre'deydi. Oğlu ise, Hürriyet binasından içeri adım atmıyordu. Hürriyet, Çetin Emeç'in

öldürülmesinin ardından bir süre patron yüzü görmeyecekti!..

Rahmi Turan'ın Hürriyet'in genel yayın yönetmenliğine getirilmesinden sonra gazete yönetiminde ilginç bir yapı oluşmuştu. Rahmi Turan'ın, postacılık ya da mektupçuluk olarak adlandırdığı bir yapıydı bu... Mektupçuluk kısaca, patronun istek ve arzularının genel yayın yönetmenine, aracı vasıtasıyla iletilmesiydi. Kendi seçtiği genel yayın yönetmeniyle iletişim problemleri yaşayan Sedat Simavi, gazetesinin yayın politikasına dönük arzu ve isteklerini Rahmi Turan'a, bu aracı kanalıyla iletiyordu. Böylece Hürriyet sayfalarında, Sedat Simavi'nin sevmediği tarzda haberler, örneğin bulvar tipi gazetecilikte sık sık görülen üçüncü sayfanın müdavimi boşanma haberleri, ya da arka sayfada yer alan dansöz fotoğrafları yer almıyordu. Peki bu yapı nasıl ortaya çıkmıştı? Mehmet Türker'den dinleyelim:

Bir gün Sedat telefon etti:

"Ağabey yarın akşam bana gel... Beraber yemek yiyelim..."

"Peki," dedim... Baktım, Doğan Hızlan da geldi. Bir süre sonra Sedat işten söz açtı ve "Ağabey," dedi:

"Gazeteme dansöz fotoğrafları filan giriyor... Bunun ortasını bulmamız lazım! Sen bu işi önle... İşe sahip ol..."

Rahmi Bey, genel yayın yönetmeni... Ben, haber müdürüyüm... Haber müdürü, genel yayın yönetmenini denetleyebilir mi? Yapmaya kalksan, "Casus mudur, patronun adamı mıdır?" denir... Bir gün gelir, antipatik olmaya başlarım... İşler iyice kopar... "Ama sen ailedensin," dediler... (...)

"Vallahi Sedat'çığım... Ben genel yayın müdürü olsam," demeye kalmadı; Sedat, "Ağabey, orası aysberg... Orada kimse uzun süre oturmaz," dedi:

"Ama sen ailedensin!"

"Olsam, bunu yapabilirim. Ancak bir haber müdürünün genel yayın yönetmenini denetlemesi mümkün değil. Bu casusluk gibi değerlendirilir."

Sonra da, "Bak Doğan Hızlan'ın bir titri yok. Sana yakınlığı da biliniyor. Bu işi o yapsın," dedim. Doğan Hızlan, "Sedat Bey" falan diyecek oldu; ama Sedat kararını vermişti:

“Mehmet ağabey ile konuşuyorsun, ondan bilgi alıyorsun, ona göre müdahale ediyorsun!”

Çıkışta Doğan Hızlan, “Yaktın beni!” dedi. Dedim ki:

“Ne yapayım? En iyisini sen yaparsın...”

Doğan Hızlan gönülsüz başladı bu işe. Önceleri sabahları gelip bana danışıyordu. Sonra beni de by-pass etti...

Talimatlara aracılık yapan kişilere sahip olduklarından çok daha fazla güç sağlamaya açık bu sistem, genel yayın yönetmeninden, genel müdürüne dek pek çok üst düzey yöneticide rahatsızlık yarattı. Bakın Özcan Ertuna, bu süreci ve yeni sistemin getirdiklerini nasıl değerlendiriyor:

Garip bir hava esiyordu. Sedat gazete yönetimine, başkalarıyla müdahale etme gibi bir yola girdi. Telefonla benimle, ya da diğer yöneticileriyle görüşmüyordu. Birtakım fonksiyonel olmayan adamları, birtakım mesajları getiriyorlardı. (...)

Ben, en son, cenazelerin kaldırıldığı gün, mezarlıkta gördüm Sedat’ı... Şöyle bir uzaktan baktı... Tabii, böyle yapay aracılar yaratıldığı zaman, Sedat bir söylerse, diğerleri beş tane de kendileri üretir. Dolayısıyla çok ters bir sistemdi...

TÜRBÜLANS DÖNEMİ

1990-1994 yılları arasındaki dönem, Hürriyet üst yönetimi için türbülans dönemi oldu. İktidar, baba ile oğul arasında gitti geldi.

Sedat Simavi, 2 Nisan 1986 günü toplanan Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık Ortaklar Genel Kurul toplantısında yönetim kurulu başkanlığına getirilmişti. Şirketin Onur Başkanı Erol Simavi, her fırsatta, “Yönetimi oğluma bıraktım,” diyerek Hürriyet’in patronu olarak, oğlu Sedat’ı adres gösteriyordu. Nitekim, Rahmi Turan’ın Hürriyet’in genel yayın yönetmenliğine getirilmesi tam anlamıyla Sedat Simavi operasyonu olarak biliniyordu. Bunlar buzdağının görünen yüzüydü. Peki görünmeyenler?..

Erol Simavi, oğluna güvenmiyordu. Bırakın çok yakın dostlarını, Hürriyet çatısı altında çalışmakta olan itibar ettiği bazı gazetecilere bile, “Bıraktık buna gazeteyi; yüzüne gözüne bulaştırdı,” veya “Ben Hürriyet Vakfı’nı kurmayayım da ne yapayım” ya da “Gazetenin başına getirdik ama işe bile gelmiyor,” gibi ifadelerle oğluna duyduğu güvensizliği dillendirmekte sakınca görmüyordu. İşte bu güven

bunalımı, Hürriyet'te bir tür uzaktan kontrol mekanizması doğurmuştu ki, aracılar bu noktada sahne alıyorlardı. Baba ile oğul arasındaki diyaloga katkıda bulunan, patron ile gazete yönetimi arasında iletişimi sağlayan, hatta prova baskılarının İsviçre'ye fakslanmasını sağlayarak patronun görüşlerini ilgililere aktaran aktörler onlardı.

Bu düzen üst düzey yöneticilerde büyük sıkıntı yaratacaktı!

Önce Rahmi Turan isyan etti. Hürriyet bünyesinin, ilk günden bu yana Turan'ı kabullenmediği kadar Turan'ın yıldızının da Hürriyetle barışmadığını söylemiştik. Bu karşılıklı memnuniyetsizliğe patronun İsviçre'den dolaylı müdahaleleri eklenince, genel yayın müdürü daha altıncı ayını doldurduğu 1990 Nisanında, "Yeter," dedi. Turan'a kulak verelim:

Ankara'daydım... Siyasi partiler seçime hazırlanıyor... Fatma Girik CHP'den aday... Deniz Baykal'la Güney'e gitmişler... Bizim arkadaşlar da güzel bir fotoğraf çekmişler... Türk bayrağını göğsüne doğru tutmuş bir Fatma Girik... Fatma Girik hoş kadın... Bir taraftan da CHP arması görünüyor... Yanında da Deniz Baykal... Güzel resimdi. O resmi Hürriyet'in birinci sayfasına koyduk. Haber politik, fakat resim Fatma Girik'in çok güzel bir resmi. Ankara'ya gittim. Baktım, yok o resim... Akgün'e sordum; haberi yok. Belli ki son anda çıkartılmış. Erol Bey talimat vermiş, "Çıkarın," demiş. Bu durum çok canımı sıktı. Haberin niçin atıldığını anlamadım; ama atılsa bile patronun önce beni araması lazım. Toplantıda Özcan Ertuna ve Doğan Hızlan vardı. "Patron patronluğunu bilmeli," dedim. "Gelsin ve kendisi yapsın," dedim. Hatta Doğan Hızlan'a da "İyi not al! Patrona bildirirsin," dedim. Bu, bardağı taşıran son damlaydı ve böyle saygısızca yönetime böyle cevap verilir...

Rahmi Turan dönemi böylece noktalanmıştı. Turan'dan boşalan genel yayın yönetmenliğine, daha önce de öngörüldüğü üzere, Ertuğrul Özkök getirildi. Genel yayın yönetmeni değişmişti değişmesine; ancak Hürriyet'teki yanlışlar kolayca değişmiyordu. Talimatlar, yeni genel yayın yönetmenine de yine aracılar üzerinden aktarılıyordu. Üstelik Sedat Simavi'nin hocası olarak bilinen hukukçu Yaşar Eroğlu'nun 1991 baharından itibaren müessese içindeki gücünün artmasıyla aracılar kervanına Eroğlu da katılacaktı.

Aracılar vasıtasıyla yönetim, bazı değerli kurmayları rahatsız etti. Doğrusu, ideal bir yönetim anlayışı olduğu da öne sürülemezdi... Patronun müessese içinde olduğu durumlarda, talimatlar hatalı olsa bile konuşulup tartışılır ve hatalar giderilebilirdi. Hürriyet'te ise

patronların genellikle müessese dışında bulunması, doğru veya yanlış, talimatları tartışılamaz duruma getiriyordu. Bu durum karar mekanizmasını işlemez hale getirmişti. Erol Simavi'nin, "İkimiz aynı uçağa binmeyelim... Uçak düşerse bu gazete batar," diyerek onore ettiği Genel Müdür Özcan Ertuna başta olmak üzere bazı değerli üst düzey yöneticiler, işte bu süreç içinde, Amiral Gemisi'ni birer birer terk ettiler. Üstelik, Hürriyet'e emek veren bu yöneticilere niçin ayrıldıkları sorulduğunda diğer sebeplerin yanı sıra ortak bir noktada birleşeceklerdi:

"Aracılar vasıtasıyla yönetilen gazetede patronlarla iletişim güçlüğü!"

KURUCUNUN MEZARINDA PATLAYAN BOMBA!

1991 yılının 11 Aralık günü olan bir olay korku ve hezeyanları depreştirdi.

Gelenekti... Hürriyet'in kurucusu Sedat Simavi, ölüm yıldönümü olan 11 Aralık günü Hürriyet üst düzey yöneticilerinin katıldığı bir törenle her yıl mezarı başında anılırdı. Tören, genellikle sabah saat 10.00'da başlar; Simavi'nin kabri başında dualar okunurdu. Sedat Simavi'nin ölümünün otuz sekizinci yıldönümü olan 11 Aralık 1991 Çarşamba günü, kurucunun kabrinin yanı başında bu kez bomba patladı.

Bomba, Sedat Simavi ve Melek Simavi'nin hemen yanı başında yatmakta olan Kanlıca eski imamı İsmail Hakkı Dalkavuk'un mezarına yerleştirilmişti. 10.0l'de korkunç bir gürültüyle patladı. Bu patlama, terörün bu kez Simavi ailesi ile Hürriyet gazetesi yazar ve üst düzey yöneticilerini topyekün hedef aldığını anlatıyordu. Patlamanın ardından olay yerinde inceleme yapan Terörle Mücadele Şubesi yetkilileri, bombanın el yapısı ve tahrip gücü yüksek olduğunu açıklayacaktı. Kıdemli gazeteci ve üst düzey yöneticilere ölüm korkusu yaşatan bombanın patlaması sonucu bir ağaç kökünden sökülmüş, mermer mezar taşları parçalanmış ve bombanın yerleştirilmiş olduğu mezarda yaklaşık bir metre derinliğinde çukur oluşmuştu.

Ölüm, Hürriyet üst yönetimini teğet geçmişti. Kar yağışı ve soğuk hava nedeniyle Kanlıca Mezarlığı'na çıkan dik yokuşun buz tutması törenin gecikmesine neden olmuştu. İşte bu gecikme, mutlak bir faciayı engellemişti. Patlama gerçekleştiğinde Ertuğrul Özkök, Yaşar Eroğlu gibi Hürriyet gazetesi üst düzey yöneticileri buzlanma nedeniyle henüz yoldaydılar. Törenin başlamasını beklemekte olan Oktay Ekşi, Orhan Birgit, Haşan Yılmaer gibi BabIâli'nin kıdemli gazetecilerinin, Sedat Simavi'nin kabrine uzak bir noktada bekliyor olmaları hayatlarını kurtarmıştı. Hürriyet gazetesi Genel Müdür

Yardımcısı Vahit Alpata başından, emekli muhabir Hami Alkaner kulağından yaralanmıştı.

12 Aralık 1991 tarihli Hürriyet'in manşeti "Yılmayacağız" oldu. Gelin görün ki, Sedat Simavi'nin kabrine birkaç metre uzakta patlayan bomba, yıldıramasa da o gün o törene katılan kimi Hürriyet çalışanlarım düşündürecekti. Özellikle, bomba konusunda bilgilendirilen Erol Simavi'nin, olayı öğrendiği andaki reaksiyonundan haberdar olanları... Bu kişilerden biri de o anı, "Yere düşerken kökünden sökülmüş bir ağaç gördüğümü hatırlıyorum," diye anlatan, saldırıyı, "Düpedüz bize yönelik bir suikast olayı yaşadık," şeklinde değerlendiren başyazar Oktay Ekşi'ydi:

Haldun Simavi gelmez... Erol Simavi'nin eski yıllarda çok erken geldiği, kabri ziyaret ettiği ve ayrıldığı söylenirdi. Bazı törenlere torun Sedat Simavi'nin geldiğini hatırlarım... O törende yoktu. Belma Hanım'ı bu törenlerde hiç görmedim... Haldun Simavi'nin çocukları vardır; onların dedesi değildir sanki merhum Sedat Simavi. Sanki benim dedemmiş gibi... Ahali gidiyor oraya, kendi torunu gelmiyor. Bunun açıkçası bir mantığı yok. Eğer çok saygıdeğer bir zat ise -ki bence gazetecilik açısından öyledir- ilk borcun herhalde onlara ait olması lazım. Böyle bir tabloya katılmayı bu olaydan sonra kendime yediremedim ve merhum Sedat Simavi'nin kabrine bir daha gitmedim.

Bir de, bu olaydan sonra Ertuğrul Özkök ile Erol Simavi arasında geçen bir konuşma Ertuğrul tarafından bana aktarıldı. Patlamanın ardından Ertuğrul, "İşte böyle böyle bir olay geçti başımızdan efendim!" demiş. Erol Simavi'den, "Yahu orada da öyle önemli bir kişi yokmuş kardeşim. Neden yapmışlar ki!" yanıtını almış. Tabii Erol Simavi'nin bu değerlendirmesi çok kırdı bizi...

"HÜRRİYET"E BANKACI ORTAK

Hürriyet hisseleri, 1993 haziran sonunda, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda yüzde 60.61 oranında değer kazandı. Borsada en çok kazandıran beş hisse senedinden biri olan Hürriyet hisselerine ilgi doruktaydı. Bu ilginin ardında, Ikitelli'deki lüks tesislerine taşınan Hürriyet gazetesinin Cağaloğlu'ndaki eski merkez binası başta olmak üzere bazı gayri menkullerini satışa çıkarması, şirketin yakın gelecekte dağıtacağı yüksek oranlı temettü beklentisi ve en önemlisi birkaç gün önce imzalanan bir satış sözleşmesi yatıyordu. Erol Simavi'nin Hürriyet'ine, bir bankacı ortak olmuştu: Erol Aksoy...

[Dipnot: Erol Aksoy, Hürriyet'e nasıl ortak olduğu sorusunu şöyle cevaplamaktadır: "Onlar bana geldiler. Ben Show TV'yi kurmuştum.

1993'te çok önemli paralar kazanıyorduk bankacılıktan. Medyada bir tek Star vardı. Bankacılıkta ne yaptıysam çok çabuk taklit ve kopya edildi. İhtisas bankacılığı dedim, altı tane ihtisas bankacılığı oldu. Leasing, factoring şirketleri dedim, ana sözleşmesini çaldılar, aynı günlerde yenisini kurdular. O bakımdan biraz daha az rekabet olarak ve medyadaki bel altı vurmaları bilmeyerek Show TV'yi kurdum. Show TV'yi kurarken de çok doğru bir şey yaptım. Yanıma o zamanın çok güçlü iki medyasını aldım. Ben yüzde 60, Hürriyet ve Sabah yüzde 20 ortaktık. Show öyle başladı. Çok kısa zamanda bir numara oldu, çok önemli para kazandı. İlk sene 15 milyon dolar para kazandı. Ondan sonra Sabah grubu koptu. Karamehmet, Hüsnü Özyeğin ile ATV'yi kurdu. Ben kurdum ya, onlar da kuracak. Hürriyet'le kaldım. Bir gün Yaşar Eroğlu geldi. 'Erol Simavi Bey'den selam, bütün geçmişini biliyoruz, tertemiz. Aile bir zaman içinde Hürriyet'ten çıkmak istiyor. Show'da çok iyi beraberliğimiz var. Biz sana ortağız, sen de bize ortak ol,' dedi. Erol Simavi'nin oğlundan hisselerin yüzde yirmi beşini ilk başta aldım. İşbirliği böyle başladı."]

Aslında bu gelişme şaşırtıcı değildi. Erol Simavi ile Asil Nadir arasında, 1989 yılında gerçekleşen satış pazarlıkları, piyasada bu tip satışlara aracılık yapan üçüncü şahıslara, Simavi'nin kapısını yeni tekliflerle çalabilme adına cesaret kazandırmıştı. O tarihten sonra sahneye başka alıcılar da çıkmış, önce İngiliz tabiyetli basın kralı Robert Maxwell ve daha sonra Uzan ailesi Hürriyet'e talip olmuştu. Üstelik, 1991 Kasımında Kanarya Adaları'nın merkezi Teneriffe açıklarında seyreden yatından düşerek boğulduğu açıklanan ve ölümü tam bir muamma olarak değerlendirilen Maxwell'in teklif ettiği rakam, Erol Simavi'nin beklentisinin hayli üzerindeydi. Dönemin genel müdürü Özcan Ertuna anlatıyor:

Hürriyet'in satış görüşmeleri genellikle benim dönemimde olmuştur. Ancak ben Erol Bey'e hiçbir zaman 'satalım' dememişimdir. Daima, Hürriyet'in hiçbir zaman vazgeçilmeyecek bir güç olduğunu söyledim. Tabii, sermaye artırımının da on sene içinde gerekli olduğunu belirttim. "Buna hazırlıklı olabilmek için bir an önce sermaye piyasasından yararlanalım," dedim... Bir gün, Erol Bey'in Marmara Etap Oteli'nin on altıncı katındaki dairesine geldik. Bana, sormaksızın viski ikram ederdi... Viski içtiğimi bilirdi... Oturduk... "Hürriyet kaç para eder?" diye sordu. Ben de, "Bir trilyon," dedim. Bir trilyon, 250 milyon Sterlin ya da 500 milyon dolar ediyordu... "Hürriyet'in değeri budur..." dedim. Şöyle bir ayağa kalktı ve dedi ki:

"Bir trilyon çok fazla değil mi? Nereden çıkarıyorsun bu fiyatı?" Kendisine, Hürriyet'in sadece yan gelirlerini onla çarptığım takdirde bir trilyon edeceğini açıkladım. O zaman heyecanlandı. "Bir trilyon

lafı çok enteresan," dedi. Daha sonra Maxwell bize 270 milyon Sterlin önerdiğinde, Erol Bey, "Yahu bu adamlar bize senin söylediğin fiyatı vermişler," dedi. Anladım ki, daha önce bir trilyon lafına pek inanmamıştı...

Maxwell ile Simavi'yi pazarlık masasına oturtan kişi, Günaydın'ın satışına da aracı olan Başkurt Okaygün'dü. Maxwell'in Israil-Polonya ekseninde gazeteler zinciri kurmakta olduğu bilgisine sahip, yirmi iki yıl aktif gazetecilik yapmış bir işadamı olan Okaygün, Erol Simavi'nin Hürriyet'i satma eğilimini hissettiği anda Maxwell'in yakm kurmaylarıyla irtibata geçmişti:

"Türkiye'de Hürriyet gibi bir gazetenin sahibi olma fikrine sıcak bakar mısınız?"

Cevap, bir hafta içinde geldi:

"Robert Maxwell, Başkurt Okaygün'le görüşmeyi arzu ediyor."

Okaygün, Hürriyet'in Maxwell'e satışı için yürütülen görüşme trafiğini, "Londra'ya gittim ve görüştüm. Maxwell, 'İlgiliyiz,' dedi. Türkiye'ye döndüm ve Erol Simavi ile Özcan Ertuna'ya anlattım. Daha sonra Sedat Simavi, Özcan Ertuna ve ben, Londra'ya Maxwell'in ofisine görüşmeye gittik," diye anlatacaktı... Maxwell House'da yapılan, taş çatlasa bir saati geçmeyen bu ilk görüşmenin ardından Hürriyet'in satış pazarlığı ivme kazanmıştı. Alıcı tarafın Hürriyet'i ziyareti ve mali incelemelerin tamamlanmasıyla; iki patron, Maxwell ve Simavi Londra'da yüz yüze geldiler. Özcan Ertuna'dan dinleyelim:

Son olarak Erol Bey ile Maxwell House'a gittik ve bir toplantı yaptık. Hatta Maxwell'in odasında sigara içilmiyordu. Erol Bey de sigara içmeyi sever... Dışarı çıktı ve dışarıda içti. Daha sonra birtakım rakamlar konuşuldu... Maxwell, bana, "Sizinle yaptığımız ilk görüşmede verdiğiniz rakamlar doğrulandı. İstanbul'a yazılı teklif vermeye geleceğiz," dedi.

Bir süre sonra Maxwell İstanbul'a geldi. Teknesinde yemek yedik. Bu yemekte, yazılı teklifi ikinci görüşmede vereceğini belirtti. Nitekim Erol Bey ve ben, Ataköy'de demir atmış olan 'Lady Ghislaine' isimli teknesine bir kez daha konuk olduk. Maxwell, kapalı bir teklif verdi. Bir kopya Erol Bey'e, bir kopya bana...O gece Erol Bey ve ben ayrı arabalarla ayrıldık tekneden... Sonra Erol Bey, bana telefon açıp heyecanla dedi ki:

"Hayret! Senin istediğin fiyatı vermişler..."

İşte o fiyat, 270 milyon sterlin idi. Sonra o gece bir şey oldu... Ertesi gün Erol Bey, "Bunlar benim gazetemi elimden almak istiyorlar; ama ben gazetemi satmam," şeklinde açıklamalar yaptı. Eminim ki, bir şeyler girdi devreye...

Hürriyet'in satışı için sadece para konuşmak yetmiyordu! Özcan Ertuna, o gece, adını Robert Maxwell'in kızının adından alan Lady Ghislaine isimli muhteşem tekneden ayrılırken, Erol Simavi'nin Hürriyet'i satma eğiliminde olduğu yargısına varmıştı. Hürriyet'in patronu, son anda ne olduysa, gazetesini 270 milyon sterlin gibi baştan çıkarıcı bir rakama satmaktan vazgeçtiği gibi, soluğu da İsviçre'de almıştı. Ertuna, bu ani İsviçre seyahatinin derinliğini, "Erol Bey genellikle anlatamayacağı bir durum varsa onu telefonda söyler ve atlar İsviçre'ye giderdi. Sonra bir ay haber alamazsınız. Anlatabiliyor muyum?.. Öyle bir şey oldu," sözleriyle anlatacaktı.

Simavi ailesi, birkaç ay sonra, "Maxwell'in teklif ettiği rakamın yarısını veriyor," demeksizin Uzanlar'la el sıkıştı. Ancak Hürriyet'in satışı bu kez de direkten dönecekti. Özcan Ertuna, "Uzanların parası İsviçre'den gelmiş ve bir bankada bloke edilmişti. Son anda bir anlaşmazlık oldu," cümlesiyle satışın hangi aşamadan döndüğünün altını çiziyordu:

Aslında Uzan ailesinin, Hürriyet'te çok gözü vardı. Benim, Hürriyet'te genel müdürlüğüm dönemimde, satış için anlaşmışlardı. Son anda olmadı... Sonraki yıllarda, bir anlaşmaya daha varıldı. Bu dönemde Hürriyet televizyona girmek istiyor, ancak bir türlü giremiyordu. Bu anlaşmaya göre, Hürriyet veya Simavi'ler Teleon'dan, Uzanlar ise Hürriyet'ten hisse alacaktı. Son anda bu olay da yattı... Enteresandır!.. Bir süre sonra Cem, teklifte bulunmak için yine Erol Simavi'ye gitti... Erol Bey'in cevabı, "Bir gün geç kaldın. Erol Aksoy'a sattım," oldu...

Erol Aksoy, Hürriyet gazetesinin yüzde yirmi beşine 16 milyon dolar ödeyecekti. Böylece, Türkiye'de İktisat Bankası ve Emek Sigorta grubunun yanı sıra Amerika ve Fransa'da da iki banka sahibi olan Erol Aksoy, Hürriyet'in kapısından içeri patron olarak adımını atıyordu.

Hürriyet'in yorumuna bakılırsa, "Medyada dev işbirliği" idi bu... Cumhuriyet gazetesiyle reklam pazarlama alanında başlatılan işbirliği, Show TV ile genişletilerek "Türk medyasının en güçlü beraberliği" haline getiriliyordu. Böylece, Hürriyet'in habercilikteki gücü Show TV'nin haber programlarına da yansıyacaktı. İşte o günlerde kamuoyuna bunlar anlatılıyordu...

Erol Aksoy'a gelince... Hürriyet'e ortak olmasını yakın dostlarına şöyle

ifade ediyordu:

“Kendimi korumak için... Kendimi, bankamı ve televizyon şirketimi.”

[Dipnot: Ertuna, bir başka sorumuzu, “Türkiye’de o dönemde bir yabancının gazete sahibi olması fikri pek hoş karşılanmadı. Daha sonraki Radyo-Televizyon Kanunu’nda da yabancı hissesi yüzde yirmi ile sınırlandırılmıştır. Pek hoş karşılanmıyor... Ülke, henüz o düzeye gelmedi... Aslında Maxwell’in çok ilginç fikirleri vardı. Maxwell, Doğu Avrupa’da çok yatırım yapmış, çok gazete satın almıştı. Yahudi olduğu için İsrail’de de yatırımları vardı ve Hürriyet, bunların ‘Amiral Gemisi’ olacaktı. Bütün bu Doğu Avrupa ve İsrail’deki gazeteler Hürriyet'ten yönetilecekti,” şeklinde cevaplamıştır.]

AVAZ AVAZ BAĞIRAN ‘YENİ PATRON’

Erol Aksoy’un Hürriyet'in kapısından patron olarak gireceği günün birkaç ay öncesi... Gazeteci Metin Münir, Euro Money dergisine hazırlayacağı bir yazı için Erol Aksoy’un kapısını çaldı. Konu, bankacılıktı. Soruları kendisinin soracağını düşünerek bankacılığın altın çocuğunun karşısına oturan Münir, Aksoy’un apansız sorusuyla şaşırdı:

“Hürriyet gazetesini satın alayım mı? Ne düşünüyorsun?”

O gün iki saate yakın, oturup, Hürriyet gazetesini konuştular. Aksoy, Münir’e, “Seni Allah gönderdi,” diyerek iş teklif etti. Anlaştılar... Münir, “Gazeteyi aldığım gün seni arayacağım,” diyen Aksoy’a danışmanlık yapacaktı. Ancak Münir, Aksoy’u, üzerine basa basa iki konuda uyarmaktan da geri durmadı:

“Bu gazeteye ne kadar zaman harcayabileceksin? Bütün hayatını Hürriyet'e verebilecek misin? Şunu bil ki, rakiplerin, gazetelerinde yatıp kalkıyor...”

“Ben bu gazeteye günde üç saatimi bile veremem!..”

“O halde işin çok zor Erol!.. Hürriyet'e, vakit ayırabileceksen ortak ol... Ve daha önemlisi, gazetenin tamamını al! Çünkü bu gazete kötü yönetiliyor. Durumu düzeltebilmek için iktidar sahibi olmak şart.”

22 Haziran 1993 tarihli Yönetim Kurulu’nda, Başkan Vekili tayin edilmesiyle, Hürriyet'te Erol Aksoy’lu günler başladı. Danışmanını, yüzde yirmi beşine sahip olduğu gazetenin yönetim katına getirip oturtmakta da vakit kaybetmedi. Metin Münir, Aksoy’un Hürriyet'teki gözü, kulağıydı. Dönmeyen çarkların nedenlerini periyodik olarak

raporlamak onun göreviydi. İşte kızılca kıyamet burada kopuyordu. Aksoy, kendisine yazılan raporları öyle baştan savma okumayan, satır satır ezberleyen bir işadamıydı.

İşte bu raporlardan öğrendikleri, Aksoy'un Hürriyet koridorlarında avaz avaz bağırmasına neden olacaktı...

Metin Münir, "Erol Aksoy, çığlık çığlığa bağırıyor; beni afişe ediyordu. Doğrusu, beni çok zor durumda bırakıyordu," diyecekti. Gelgelelim, raporlarda bahsedilenler de yenilir yutulur cinsten değildi. Münir'e kulak verelim:

Rezaletin rezaleti bir yerdi. Aşağı yukarı bütün bürolan gezdim. Antalya bürosuna gittim; yerleri mermer döşüyorlar. İçeri giremedim. Düşünün, 94 krizinin ardından bunlar yerleri mermer döşüyorlar!.. Dedim ki: "Sizin tasarruf tedbiri denilen kavramdan, krizden haberiniz yok mu? Bunun onayını kimden aldınız?"

"Biz kimseye hesap vermeyiz. Burada Antalya eki çıkarır ve reklam toplarız."

"Peki bu para İstanbul'a gider mi?"

"Hayır, gitmez."

Bu neye benziyordu, biliyor musunuz; Adana'daki Arçelik bayii satıyor Arçelik'leri ve parayı orada yiyor... Akıl, mantık almaz bir şey... Hesap kitap yok!.. Sonra, Konya'ya gittim. Orada çalışanlara maaşlarını sordum. Bugünkü parayla adama yüz elli milyon lira maaş veriyorlar diyelim. O zaman için bu mertebede bir paraydı aldıkları. "Peki siz nasıl geçiniyorsunuz?" diye sordum:

"Geçinemiyoruz, geçinebilmek mümkün değil..."

Oradaki valilik, işadamları ve esnafın katkılarıyla geçiniyor bu adamlar. Tabii, bu durumda oradan normal haber alabilmek mümkün değil. Çıkan haber, MİT'i kızdırmayacak, valiyi kızdırmayacak, bölgedeki büyük işadamlarının çıkarlarına dokunmayacak. (...)

Hürriyet'e, milyonlarca dolarlık kâğıt alınıyor. Ama barkod sistemi yok! Barkod sistemini biz getirdik. Gelip oraya kâğıdı yığsalar, sonra da yarısını götürseler kimsenin haberi olmayacak. (...)

Harika bir makine almışlar, fakat eski rotatifçilerin hepsini orada tutmuşlar. Bunlar yaşlı insanlar... Makineler ise dünyanın en yeni makineleri ve bilgisayarla çalışıyor. Bilgisayarla çalışmayı

öğrenememişler, ya da öğrenmiş gibi yapmışlar... O muhteşem makineyi rotatif gibi kullanıyorlar. Fersude denilen bir olay var gazetecilikte... Kalıpları hazırlarsın, düğmeye basarsın, ama ilk çıkan gazeteleri atmak gerekir. Çünkü kaliteli değildir. Buna 'fersude' denilir. Şimdi, eğer dikkatsiz davranırsan milyonlarca dolar oraya akıyor. Rasyonel çalışan bir işletmede bunun oranı düşüktür. Burada, dünya ortalamasının dört-beş misli fersude yapıyorlar. Makinalar harika... Sabah gazetesinde harika basıyor, İngiltere'de, Sabah'takinden de iyi... Ancak bizde çok kötü! Bu bir muamma... Sonunda bir danışman buldum ve ne olup ne bittiğini öğrendim. (...)

Bir başka hikâye... Galatasaray-Milan maçı oynanacak... Yirmi sekiz adamla gidiyorlar... Abartmıyorum, bu konuda yazılmış raporlarım vardır... Bunların on ikisi fotoğrafçı ve her biri onar rulo film alıyor. Maç bittikten sonra, 80-90-100 rulo film getiriyorlar yıkansın diye. Harcanan fotoğraf parasının listesini çıkardım, Reuters'in dünya çapında harcadığı fotoğraf parasını bunlar neredeyse burada bir kalemde harcıyor.

Kredi kartı vermişler bir sürü insana... Kaç kredi kartı olduğu belli değil... Ve bu insanların bazıları, gidip kendine elbise alıyor.

Mesela maliyet muhasebesi yok! Maliyet muhasebesi nedir?.. Örneklersek, bizim gazetemiz altmış sayfa çıkıyor, masrafımız 6 milyon dolar, dolayısıyla her bir sayfada 100 bin dolarlık masrafımız var. Bileceğiz ki, biz buna göre reklam tarifesi yapacağız. Ona göre gazeteyi fiyatlandıracağız. Hürriyet'te ise, "Gazete ne kadara mal oluyor," diye sorduğun zaman bilen yok. Bir yerden para geliyor, bir yerden masraflar gidiyor... Eğer ikisinin arasında fark varsa kâr ediyorlar, yoksa zarar ediyor ve o parayı bankadan kredi olarak alıyorlar. Aptalca işler...

"DURAN DÜŞMEYE MAHKÛMDU"

Metin Münir'in gözlemi, Hürriyet'in çağdaş işletmecilik anlayışıyla bağdaşmayacak şekilde yönetildiğiydi. Peki Hürriyet'in üst yönetim yapısı nasıldı? Karar mekanizması nasıl işliyordu? Yetki ve sorumluluklar nasıl paylaşılmıştı? Münir, "Ben Hürriyet'te çalışmaya başladığımda, Yaşar Eroğlu kraldı," diyecekti:

Yaşar Eroğlu ne derse o oluyordu. Her konuda yetkiliydi. Göstermelik bir de icra komitesi vardı. Orada Ertuğrul Özkök, Seçkin Türesay, Soner Gedik, Erkan Göksel... Bir süre ben de icra komitesi toplantılarına girdim. Etkin bir kurul olduğunu söyleyemem. Zaten hukuki bir boyutu da yok. Daha çok sahiplerle, üst düzey yönetimin

buluştuğu bir mekân. Benim bulunduğum süre içerisinde etkin bir karar alındığını da hatırlamıyorum...

Yaşar Eroğlu'nun Hürriyet serüveni 1984 yılında başlamıştı. Hürriyet Hukuk Servisi'ne dışarıdan iş yapıyordu. Hürriyet'te çalışmasına Sedat Simavi önayak olmuştu. Eroğlu, üniversite öğrencisiyken, Sedat'a bir süre ders vermişti. Sedat Simavi, o günlerden kalan bir alışkanlık olsa gerek, Eroğlu'na hoca diye sesleniyordu. Doğrusu, Eroğlu'nun Hürriyet Hukuk Servisi'ndeki görevi, avukatlıktaki mahareti bir yana, Hürriyetin veliahtıyla olan hukukuna da bağlanıyordu! Sedat Simavi için Yaşar Hoca'nın yeri başkaydı. Öyle ki, Eroğlu kişisel bir nedenle Erol Simavi'nin gazabına uğrayarak işten atıldığında, Sedat Simavi'nin, "O halde ben de istifa ediyorum," tehdidi karşısında Özcan Ertuna devreye girmek zorunda kalmıştı:

Erol Bey, Yaşar'ı işten atınca, Sedat bana geldi. "Ben istifa ediyorum ağabey," dedi. Ben de, "Patronlar istifa etmez," dedim. Çetin'i çağırdım ve Sedat'ı ikna ettik... Sonra da Erol Bey'i ikna ettik... Sırf, Sedat'ı kırmayalım diye... Aksi takdirde Yaşar'a özel bir sevgi duyduğumuzdan değil.

Özcan Ertuna, 1991 Martında Hürriyet genel müdürlüğünden ayrılınca ortaya çıkan yönetim boşluğu Yaşar Eroğlu'nun önünü açtı. Birsüre sonra murahhas üyeliğe getirilen Eroğlu, artık Hürriyet'teki tek sorumlu idi.

[Dipnot: Yaşar Eroğlu, 'tek sorumlu' olarak göreve getirilişini şöyle anlatır: "İcra Kurulu'nun yeterli olmadığı, bir kişinin tek başına sorumluluk üstlenmesi gerektiği ortaya çıktı. Bu arada biz gazetenin sorunlarının ve bu sorunlarının çözümlerinin en iyi, çalışanları tarafından bilineceğini düşündük. Bu nedenle de 'Klasis toplantıları' adıyla bilinen toplantıları başlattık. İlki üç gün sürdü. Bütün yöneticiler toplandı ve tüm sorunlar tespit edilip çözüm önerileri alındı. Sedat Bey'le bunları değerlendirip bir rapor hazırlayıp Erol Bey'e gönderdik. Erol Bey süratle beni arayıp raporumu çok mükemmel bulduğumu belirtti ve bir saniye bile kaybetmeden doğru Hürriyet'in başına geçmemi istedi. Benim bu aşamada bir tereddütüm oldu, düşünmem gerektiğini söyledim. 'Hayır,' dedi, 'Hiç düşünmene gerek yok.' Hatta şu tabiri kullandı 'Marş, marş!'"]

Yaşar Eroğlu, döneminin icraatları sorulduğunda, Erol Simavi'nin, "Ceketini al git deseler, yarabbi şükür bu beladan kurtuldum diyeceğim," dediği Altın Tavuk'u dört buçuk milyon dolara, Tam Sigorta'yı ise piyasanın çok üstünde bir değere sattığını söyleyecekti. Hür Sigorta'nın yüzde otuzunu satın alması yolunda Bülent Şemiler'e

teklif götürdüğünün; bu teklifi duyan Erol Simavi'nin, "Şemiler cin gibi adamdır. Sen eğer yüzde otuzu söylediğin değere satmayı başarabilirsen artık senin heykelini Cağaloğlu'ndaki Hürriyet'in önüne diktirmekten başka çarem kalmıyor," dediğinin ve bu satışın, on gün sonra gerçekleştiğinin de altını çizecekti. Gelelim Hürriyet'e... Sabah-Hürriyet işbirliğiyle, Birleşik Basım Dağıtım A.Ş.'nin kurulması yine bu dönemin icraatlarındandı. Eroğlu, Hürriyet'in rakiplerini geçebilmesi amacıyla, 'daha dinamik, her sayfası özenle düşünülmüş, rakipten üstün bir gazete' hedeflediklerini ve bu amaçla, kendi döneminde Hürriyet'in her sayfasının büyüteç altına alındığını da sözlerine ekleyecekti. İşte bu hedefe koşarken, iç bünyede görev ve sorumlulukların dağılımında da bir ilk gerçekleştirildi ve genel yayın müdürü yardımcısı kadrosu icat edildi. Eroğlu, bu görevi önce Washington muhabiri Sedat Ergin'e teklif etti:

"Seni genel yayın yönetmeni yardımcısı yapacağım..."

Ergin, bu terfi teklifine cevabını, İstanbul'da yapmakta olduğu tatili uzatmadan hemen kesip Washington'a dönerek verdi. Uçağa binmeden önce de genel yayın yönetmeni Ertuğrul Özkök'ün kulağına kar suyunu kaçırmaktan geri durmadı. Ergin'in kabul etmediği göreve, önce yetkileri net olarak tanımlanmaksızın da olsa Artun Ünsal, sonra Mehmet Yılmaz getirildiler. Mesaj açıktı; genel yayın müdürüne, "Alternatifin var," deniliyordu.

İdare ile yazı işlerinin patronlarının birbirinden ayrıldığı koalisyonlarla yönetim anlayışının cilveleriydi bunlar... Üstelik yeni değildi; genel müdür ile genel yayın müdürü arasındaki yetki çatışmaları ve karşılıklı elenseler, Erol Simavi'nin de müsamaha ve hatta katkılarıyla, Arda Gedik-Çetin Emeç koalisyonundan bu yana Hürriyet koridorlarında sürüp gidiyordu. Gelgelelim kurmayları birbirine kırdırmaya yönelik bu yönetim anlayışı, Hürriyet'e kazançtan çok zarar getiriyordu. Hürriyet üst yönetimi, Amiral Gemisi'nin BabIâli'deki rakipleriyle savaşmanın yollarını aramak kadar, Hürriyet camiaasında Bizans oyunları diye adlandırılan kurum içi rekabette ayakta kalmanın mücadelesini de vermek zorunda kalıyordu.

Hürriyet'in künyesinde, Mehmet Yılmaz adının, Ertuğrul Özkök adının yanı başına Genel Yayın Müdür Yardımcısı olarak konulmasından bir süre sonra, Hürriyet'in akademisyen genel yayın müdürünün koltuğunun altından kaymakta olduğu iyice dillenecek ve "Mehmet Yılmaz genel yayın müdürlüğüne getirildi, getiriliyor!..." söylentileri Hürriyet kulislerinde çok konuşulacaktı. Erol Aksoy'un danışmanı Metin Münir'in Hürriyet kapısından içeri girmesinin ardından ise Özkök'ün makamına, Mehmet Yılmaz yerine bu kez de Metin Münir'in

adı telaffuz edilecekti. “Halbuki ben, ne genel müdür ne de genel yayın müdürü olmak istiyordum. ‘Sabah sekiz akşam beş’ çalışmaktan hoşlanmıyordum,” diyen Metin Münir, o günlerin muhasebesini şöyle yapıyor:

Ertuğrul’un büyük bir güvensizlik içinde olduğu gözlenebiliyordu. Hatta ben, Erol Aksoy ve Yaşar Eroğlu’na dedim ki:

“Ertuğrul ile kontrat yapın. Ona deyin ki, kardeşim bizim seni atmak gibi bir niyetimiz yok. Seninle beş senelik, yahut üç senelik kontrat yapıyoruz...”

Ertuğrul Özkök’ün güvensizliği mesnetsiz bir kaygıdan ibaret değildi. Açık konuşmak gerekirse, Hürriyet camiasında o günlerde, Ertuğrul Özkök’ün ipinin çekilmesi an meselesi olarak değerlendiriliyordu. Nitekim 1994 Mayısında üç-dört günlük bir seyahat nedeniyle Ankara’da bulunan Erol Simavi, bir yıl önce gazetesinin Ankara temsilciliğine getirilen Sedat Ergin’e, “Ertuğrul’la olmuyor... Kendini hazırla!” diyecekti:

“Genel yayın yönetmeni sen olacaksın... Sana şimdiden tebliğ ediyorum!”

Simavi’nin, Ergin’e Ankara Hilton’da açtığı bu terfi teklifi, bu konuşmadan bir-iki hafta sonra İstanbul’da, bu kez Yaşar Eroğlu tarafından dile getirilecekti. Hürriyet’in otuz altı yaşındaki Ankara temsilcisi, kendini hiç de hazır hissetmediği bir anda önüne koyulan bu teklif karşısında şaşkınlığını üzerinden atamadan, detayların inceden inceye düşünülmüş olduğu gerçeğiyle de yüz yüze kalacaktı. Sedat Ergin’den boşalacak olan Hürriyet gazetesi Ankara temsilciliğine Nurcan Akad’ın atanmasının planlandığı Yaşar Eroğlu tarafından çıtlatılarak Ergin’in nabzı yoklanacaktı.

Hürriyet'i yoran bir yönetim anlayışıydı bu... Rakiplerin mücadele gücüne, güç katan bir yönetim anlayışı... Rakiplere gelince... Zafer Mutlu, bu dönemde, BabIâli’nin Amiral Gemisi’nin, aradaki farkın fazla açılmaması kaydıyla Sabah’ın birinciliğini içine sindirebileceğini kabul ettiğinin altını çizecekti. Hürriyet’in murahhas azalığına getirilmesinin ardından Sabah yöneticileriyle diyaloga geçen Eroğlu, iki rakip gazetenin kurmaylarını 1991 Eylülünde Divan Oteli’nin Lokantası’nda bir araya getirmeyi başarmış; bu yemekler o günden sonra devamlılık kazanmıştı. İşte Yaşar Eroğlu, ilk buluşmadan yaklaşık bir yıl sonra, bu yemeklerden birinde, “Siz bizi tahrik etmeyin, aradaki farkı böyle 80-100 bin gibi koruyun. O zaman Hürriyet’in reklam gelirleri zarar görmez, sizin de birincilik iddianız

devam etmiş olur," demişti. Mutlu, "Hürriyet havlu mu atmıştı?" sorusunu zaman süzgecinden geçirip bugün şöyle cevaplayacaktı:

Attılar... Sattılar... Aynen böyleydi... Bizim seksen bin, yüz bin, iki yüz bin geçtiğimiz dönemler oluyordu. Yaşar Eroğlu geliyordu ve diyordu ki:

"Fark seksen-doksan bin olabilir. Bu bize yetiyor. Ancak bizi delirtirseniz, biz de, rekabete gireriz. Bu hepimizin zararına olur. Yapmayın!"

Benimle bu şekilde, en az beş-altı kez konuşmuştur. Teyit ederim ki, bunun benim dışımda da şahitleri vardır. Ertuğrul asla bunu söylememiştir, ancak Yaşar söylerdi...

Oysa bu yarışta, 'Bana bu kadar yeter' deme lüksüne hiç kimse sahip değildi. Devre arası olmayan, bitmeyen bir maçtı bu... Duran, düşmeye mahkûmdu!

GİTMEK Mİ ZOR, KALMAK MI ZOR?

Türk basını hızla kabuk değiştiriyordu... Bu değişimi çarpıcı şekilde saptayan makalelerden birini kaleme alan gazeteci Necati Doğru, 31 Ekim 1995 tarihli Sabah gazetesinde yayınlanan yazısında Dışbank'ın ihale açılmaksızm Aydın Doğan'a satışını şöyle eleştiriyordu:

Basın, dördüncü güç. Televizyon, beşinci güç. Radyo, altıncı güç. Dergi, yedinci güç. Banka, sekizinci güç. Sigorta, dokuzuncu güç. Orduya zırhlı araç satan şirket, onuncu güç. Turizm şirketi on birinci güç. Pazarlama şirketi, on ikinci güç...

Doğru, bu makaleyi kaleme aldığı tarihte, çalışmakta olduğu Sabah gazetesi sahibi Dinç Bilgin'in gün gelip banka sahibi olacağını öngörmemiş olmalı ki, dostlarının, "Bu kavgalar bir gün biter, en iyisi sen bu işe karışma," diye telkinde bulunduklarını, ancak bankacılık ve basın aynı elde toplanınca yazmak zorunda kaldığını söylüyordu.

Dostlarına sorarsanız: "Erol Simavi daima bankacılıktan uzak durmuştur." Nitekim, Arda Gedik de bu iddiayı doğrulamaktadır. Genel müdürlüğü döneminde, "Banka kurun," şeklinde teklifler aldıklarını söyleyen Gedik, ne patronu Simavi'nin ne de kendisinin bu tekliflere itibar ettiklerini; basının, devletle ilişkileri kuvvetli branşlara girmemesi gerektiği inancında olduklarının altını çizmektedir. Ne var ki, son geleneksel basın patronlarının da birer birer saf dışı kaldığı bu süreçte, Erol Simavi'nin Hürriyet'i, Necati Doğru'nun vurguladığı güçlerden pay sahibi olabilmek üzere girişimlerde bulunmuştur.

Üstelik Hürriyet'in yüzde yirmi beşini satın alan ortak, bir bankacıdır. Bu ortaklıkla bir taşla iki kuş vurulmuş ve rakip gazetelerin birer birer televizyon sahibi oldukları bu dönemde, Hürriyet, Erol Aksoy'un Show TV'siyle bağlarını da güçlendirmiştir.

Bahsetmiştik... Basındaki bu değişimi ilk görenlerden biri Haldun Simaviydi. "Biz büyük sermayeyle baş edemeyiz," diyerek basın hayatından çekilmişti. Erol Simavi, ağabeyinin satıp gitmesi karşısında bir hayli sinirlenmişti. Ama bir süre sonra o da aynı ikileme düşecekti. Gitmek ya da kalmak!

Hürriyet kâr eden bir gazeteydi. Üstelik güç demekti. Kolayına satılamayacak bir güç... Ancak değişen sektörel ve ekonomik koşullarla baş etmek gerekiyordu. Sektöre büyük sermayenin girişiyle beraber, rekabet çılgınlık boyutlarına ulaşmıştı. Yeni teknolojiler, medyada yatırım ihtiyacını arttırıyordu. Üstelik yüksek enflasyon ortamında sermaye arttırımı gerekliliği ciddi bir sorun oluşturuyordu. Özcan Ertuna, 1980'lerin son çeyreğinden itibaren patronuna, sermaye piyasasına açılmak ve kontrolü kaptırmamak kaydıyla, kuvvetli bir ortak alarak kaynak yaratmayı tavsiye etmişti. İşte, Ertuna'nm Simavi'ye bu tavsiyeleri, onun Hürriyet'le yollarının ayrılmasının ardından realize edilecekti. Önce, Hürriyet hisselerinin yüzde onu halka arz edildi. Ardından, Hürriyet'in yüzde yirmi beşi Erol Aksoy'a devredildi.

Ne var ki Erol Simavi, bu devir işleminden birkaç ay sonra, kendini hiç de tasvip etmediği bir savaşın içinde bulacaktı. Türkiye'nin TRT tekelini kıran ilk özel televizyonu lnterstar ile Hürriyet-Show TV koalisyonu arasındaki çirkin medya savaşının tam ortasında... İki rakip medya grubu, sorumlu yayıncılık anlayışını bir kenara bırakacak; gerek görsel gerekse yazılı güçlerini kullanarak, kimin daha büyük dolandırıcı, kimin daha gözüpek rüşvetçi, kimin daha etkili şantajcı olduğunu tartışacaklardı.

Özcan Ertuna'ya göre, Erol Aksoy'un itelemesiyle başlayan bir savaştı bu... O günlerde, InterStar Televizyonu Genel Koordinatörü olan Ertuna, "Erol Aksoy, haksız bir şekilde Show TV-Interstar rekabetini Hürriyet'e yansıttı," diyecek ve kavganın aslında Uzan'lar ile Simavi'ler arasında değil, Erol Aksoy arasında olduğunu vurgulayacaktı:

O dönemde, Erol Bey daha çok yurt dışında yaşıyordu. Türkiye'de bulunduğu zamanlarda Polat Saray'da kalıyor ve genellikle Maçka'da - sanıyorum- HiltonSa'nın barında bulunuyordu. Bu kavga sırasında, biz oraya kameramanla muhabir arkadaş yollamıştık. Erol Bey muhabir

hanıma çok yakın davranmış, terslememiş. Ama görüntülerden hayli alkollü olduğu belli oluyordu ve biz o görüntüyü hiçbir şekilde kullanmadık. Çünkü bizim kavgamız Erol Aksoy'laydı.

Interstar, daha çok Erol Aksoy'a odaklanmıştı. Gerek haber bültenlerinde, gerekse Çöküş ve Objektif programlarında altın kaçakçılığı davası, hayali ihracat davası gibi iddialar gündeme getiriliyor; lnterstar spikeri hayli ağır bir üslûpla Aksoy'a Rum çocuğu diye hitap ediyordu. İlginç bir detaydır ki, Interstar'ın yayınladığı Erol Aksoy'u hedef alan haber dosyaları, Aksoy'la henüz aynı safta olmadıkları günlerde Hürriyet istihbaratınca hazırlanmıştı! Ne derler, kime niyet kime kısmet!..

Fakat savaşta, Uzan ve Aksoy aileleri kadar Simavi ailesi de yara aldı. Star ekranlarından, Erol ve Sedat Simavi'nin 1975 yılında düzenledikleri otomobil ve 1979 yılında başladıkları konut kampanyalarında halkı soyup kandırdıkları başta olmak üzere pek çok iddia gündeme getirildi. Ancak hiç kuşku yok ki, Simavi ailesi için en yıpratıcısı, Hürriyet'in imparatoriçesinin adının savaşta her yol mübahtır mantığıyla çıkar kavgasına malzeme edilmesiydi. Interstar, kökleri 1976 yılına dayanan bir iftirayı dayanak alarak soruyordu:

"Yeşilköy Motel'de basılan sarışın kadın kimdi?"

YEŞİLKÖY MOTEL'DE BASILAN SARIŞIN KADIN

Medya savaşları, sadece bizim ülkemize özgü değil. Üstelik, savaşın kuralları evrensel... Amerikalı gazeteci Mike McAlary, bakın bu kuralları nasıl ortaya koyuyor:

Gazeteler birbirlerine karşı savaş ilan ettikleri zaman adalet, adaletsizlik, doğruluk gibi kavramlar unutulur. Basın savaşları aynen bar kavgalarına benzer. Barda bir şişe kırıp silah olarak kullanmak nasıl meşru ise, medya savaşlarında da her türlü aracı kullanmak meşru olur.

Bir başka kıtada kalem oynatmakta olan bir gazetecinin bu sözlerini aklımızın bir köşesine not edip bizim coğrafyamıza, bizim hikâyemize dönelim. 'Yeşilköy Motel'de basılan sarışın kadın' iddiası, ilk kez Interstar tarafından gündeme getirilmiyordu. Kökleri daha eskilere, Hürriyet' in 70'lerin ikinci yarısında imzasını koyduğu bir gazetecilik başarısına dayanıyordu. Ardından öfkeyle, fütursuzca sarf edilen ve mahkeme zabıtlarına geçirilen bir karalamaya... İşte, üzeri bir parmak toz tutması muhtemel mahkeme zabıtları yıllar sonra lnterstar'a ulaştırılmıştı. Enteresandır... Özcan Ertuna, "Söz konusu dava

İstanbul'da görülmüştü. O belge ise bize Ankara'dan geldi," diyecekti:

Interstar Ankara Temsilcisine verilmişti... Doğrusu kullanılmasını ben pek istemedim. Çünkü o belge fazla özeldi. Üstelik, o iddiayla ilgili olayın ayrıntılarını en iyi bilenlerden biri de bendim...

'Yeşilköy Motel'deki sarışın kadın' ile Belma adını ilk kez bir arada telaffuz eden kişi Ahmet Celepçi'ydi. Celepçi, 5 Mart 1975 gününe dek İstanbul iş çevrelerinde 'Renault otomobillerinin bayii' ve 'Kemal Has'ın ortağı' olarak tanınan muteber bir işadamıydı. Bu tarihten sonra kamuoyunda, işadamı Kemal Has'ın katili olarak tanındı. Kemal Has ile Levent'deki Metal Kapak Fabrikası'nın önünde tutuştuğu kavga boğuşmaya dönüşmüş ve Kemal Has'ın başından vurularak can vermesiyle sonuçlanmıştı. Celepçi, önce kaçmış, bir gün sonra teslim olmuştu. Basına sıcağı sıcağına yansıyan iddia, Kemal Has'ın ortağı olduğu Metal Kapak Fabrikasındaki hisse senetlerini almak istemesine karşın Celepçi ailesinin bu hisseleri satmamakta direnmesi nedeniyle iki ortak arasında husumet oluştuğu yolundaydı. Ahmet Celepçi ise ifadesinde, Kemal Has'ın ölümüyle sonuçlanan boğuşmanın münakaşayla başladığını söyleyecekti:

Münakaşamız kısa zamanda boğuşma halini aldı. Benim belimde tabanca vardı, fakat çekmedim. O silahını çekti. Zannederim Parabellum marka bir tabancaydı. Bileğini büktüm, silah ona döndüğü zaman ateş aldı. İkimizin eli de tetikteydi.

Dava, yargıya intikal ettiği andan itibaren çok konuşulmuştu. Önce İstanbul 6. Ceza Mahkemesi Başkanı Sami Tanverdi, 'bazı kişilerce ziyaret edildiğini' vurgulayarak davadan çekilmişti. Bir süre sonra da, 3. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Uluer Yüceöz, 'üyelere para, kendisine de kadın' gönderildiğini söyleyerek davayı bırakmıştı. Tutuklu yargılanmakta olan Ahmet Celepçi'nin elini kolunu sallayarak sokaklarda dolaştığı ve hatta Yeşilköy Motel'de çapkınlık yaptığının Hürriyet gazetesince bir özel haberle belgelenmesi, kamuoyunun dikkatini bir kez daha bu davaya çekecekti. 1976 Mart'ında Gizli Pençe isimli cezaevi dosyasını açan Hürriyet, 21 Mart 1976 günü manşetini atmıştı:

Evet: İşte bir tutuklu sokakta dolaşıyor...

Hürriyet'in Adalet ve İçişleri Bakanlıklarına ithaf ettiği özel haberde, hastalığı neden gösterilerek bir başçavuş ve jandarma eri refakatinde Sağmalcılar Cezaevi'nden İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi'ne getirilen Ahmet Celepçi'nin, hastaneden yanında başçavuş ve jandarma olmaksızın çıkarak soluğu özel bir otomobille Yeşilköy

Motel'de aldığı gözler önüne seriliyordu. Hürriyet'e göre, Celepçi'nin Yeşilköy Motel'e doğru hareket ettiği dakikalarda bir başka otomobil de, beklemekte olan sarışın bir kadını hastanenin önünden alarak motele getirmişti. Celepçi'nin, otel odasında baş başa bir saat geçirdiği sarışın hanım bu kişiydi. Celepçi'nin arkadaşları, Yeşilköy Motel'in Hürriyet gazetesi foto muhabirleriyle sarıldığını anladıkları anda sarışın kadın lüks bir otomobil içinde hızla uzaklaştırılmıştı. Kendini bir anda foto muhabirlerinin arasında bulan Celepçi ise, bir mahkûmun özgürce gönül eğlendirirken yakalanışının çaresizliği içinde bağırmaya başlamıştı:

"Elinize bir şey mi geçti? Vatanı mı kurtaracaksınız? Cezaevinden dışarı çıkan yalnızca ben miyim?"

Bunlar, olayın Hürriyet sayfalarına yansıyan yönüydü. Yansımayanı ise, kamuoyunda Oflu İsmail olarak tanınan İsmail Hacısüleymanoğlu'nun cezaevinden yağdırdığı tehditler... Celepçi ailesinin haberin kullanılmaması için kesenin ağzını açmış olması... Tutuklu olan Ahmet Celepçi'nin, cezaevinden özgürce çıkarak, Mecidiyeköy'deki yazıhanesinde işlerini takip ettiği ve Kalyon Otel'de dostlarıyla yediği öğle yemeklerinde viskinin su gibi aktığı duyumunu alan Hürriyet İstihbarat Şefi Mehmet Türker, "Ahmet Celepçi'nin yakalandığı anda bizim arkadaşlara teklifi servetinin yarısıydı," diyecekti:

Bu haberi aldık. Hazırladık. Tabii gazete içerisinde çok büyük bir bomba etkisi yaptı. Erol Bey de dahil, tepeden tırnağa herkes bu haberle ilgilendi. Fakat bir süre bu haberin artısı eksisi değerlendirildi. Alıp da paldır küldür ertesi gün gazeteye manşet olarak konulmadı ve bir süre beklenildi. (...) Bu arada Ahmet Celepçi'nin ağabeyi Mehmet Celepçi gazeteye telefon ediyor ve bana diyordu ki:

"Rica ediyorum, bunu böyle yayınlamayın..."

Çok da beyefendi bir adamdı Mehmet Celepçi. Bir gün evime de telefon etti. Mehmet Celepçi bana o akşam yedi adet 76 model Renault otomobil teklif etti ki, ben kuyruktaydım ve o yıllarda bu arabalar çok iyi prim yapıyordu. Dedim ki:

"Mehmet bey, bunu duymamış olayım!"

"Ben de zaten kuyruktayım. Çok zayıf yerimden yakaladın. Hemen kabul edebilirim" gibi de bir espri yaptım. Gülüştük tabii... Ve dedim ki: "Bunları geçelim. Kusura bakma, seninle de bir düşmanlığımız yok. Birbirimizi tanımayız da... Biz gazetecilik yapıyoruz..."

Ardından haber gümbür gümbür yayınlandı. Ahmet Celepçi işte o hırsla bir süre sonra, “Yanımdaki hanım Erol Simavi’nin karısı Belma Simavi idi. O nedenle Erol Simavi bana bunu yaptı. Bizi yakaladı,” gibi açıklamalar yaptı. Tamamen iftira. Kaldı ki ben biliyorum, Ahmet Celepçi’nin yanındaki bayan Anadolu yakasında oturan sekreteriydi.

Ahmet Celepçi’nin iddiaları, Erol Simavi’nin öfkeden köpürmesine neden olacaktı. Çapkındı... Aile hayatı alışılmış kalıpların dışındaydı. Ancak eşi söz konusu olunca, tam anlamıyla bir Osmanlı erkeğine dönüşüyordu. Ahmet Celepçi’nin, çıkarıldığı mahkemede, Belma adını telaffuz etmesi karşısında infiale kapıldı. Hop oturdu, hop kalktı:

“Ne yapayım... Ne edeyim... Cezaevinde vurdurayım mı!”

Hakkını hukuki yollardan arama yolunu seçti.

Simavi ailesi, Ahmet Celepçi’nin mahkeme zabıtlarına geçirilmiş çirkin iddiası, yıllar sonra Interstar ekranlarından yayınlandığında yine yargı yoluna gitti. Tazminat davasını kazandı da... Ne diyordu Mike McAlary: “Basın savaşları aynen bar kavgalarına benzer. Barda bir şişe kırıp silah olarak kullanmak nasıl meşru ise, medya savaşlarında da her türlü aracı kullanmak meşru olur.”

KIRMIZI PASAPORTLU BASIN PATRONU

Interstar’ın o günlerde ekrana getirdiği bir başka hassas iddia, Erol Simavi’nin devletle ilişkilerine dair küçük de olsa bir fikir veriyordu.

Hürriyet’in patronu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde ancak devlet erkânı ve diplomatların kullanmaya hak sahibi olduğu kırmızı pasaport kullanıyordu.

Simavi, 1953 yılından itibaren gazete sahibiydi. Ona, yıllardır hiçbir hükümet döneminde tanınmayan bu ayrıcalık, 13 Mayıs 1988’de tanındı. Özal, başbakandı... Davos Zirvesi öncesinde Türk Heyeti Üyesi sıfatıyla 1033/88 numaralı pasaport Dışişleri Bakanlığı Protokol Elçi Genel Müdür Yardımcısı Aydın Tosun’un onayıyla Hürriyet' in patronuna tahsis edildi. Kırmızı pasaportun birinci sayfasında, “işbu pasaport 31 Aralık 1988 tarihine kadar muteberdir,” ifadesi yer alıyordu. Doğrusu, cebinde kırmızı pasaport taşımak Erol Simavi’nin çok hoşuna gitmişti. Kimi görse, coşku içinde, “Ben artık diplomat oldum,” diyerek pasaportunu gösteriyordu. Durum böyle olunca, pasaportundan kolayına vazgeçmesi beklenilemezdi. Ankara temsilciliğinin devreye girmesiyle pasaportun süresi önce 27 Şubat 1989’a, ardından 27 Ağustos 1989’a, ta ki 1 Aralık 1994’e dek defalarca uzatıldı. Türkiye Cumhuriyeti başbakanının eşi, gün geldi,

bir gazete patronunun kırmızı pasaportunun süresini uzatabilmek için amade oldu. Mehmet Üstünkaya'nın yalısında sık sık bir araya geldiği kadın politikacı desteğini istediğinde, genel yayın yönetmenine, "Leydi'nin topuk sesi" manşeti için talimat vermekte nasıl tereddüt etmediyse, "Özer, yarın İsviçre'ye gideceğim. Kırmızı pasaportumun süresi bitti. Ben ne yapacağım şimdi?" dediğinde de bu sefer artık başbakan olan politikacı kadının eşi tereddüt etmemişti:

"Sen merak etme. Hallederim."

Aynı akşam Üstünkaya'nın yalısında buluştuklarında Özer Çiller'in elinde Simavi'nin kırmızı pasaportu bulunuyordu:

"Buyrun efendim."

[Dipnot: Hürriyet, 6 Haziran 1993. İlginçtir... Hürriyet-Show TV koalisyonu ile lnterstar arasındaki çirkin kavganın yegane olumlu tarafı, medya-siyaset çıkar ilişkisini ortaya çıkarmış olmasıdır. Çiller'i başbakanlığa taşıyan olağanüstü kongre öncesinde bazı basın kuruluşlarına haksız krediler verildiği gündeme getirilmiş ve TBMM'de önergelere konu olmuştur. Kredi ve teşviklerin boyutu, ve muhalefetin o günlerdeki tepkisi, Cüneyt Arcayürek'in Etekli Demokrasi isimli kitabının 432-434'üncü sayfalarında şöyle anlatılır: "...'Haksız kredilerden' Hürriyet ve Sabah'a 424'er milyar, Milliyet'e 334 milyar, Türkiye'ye 229 milyar, Zaman gazetesine de 49 milyar verilmiş. Teşvikler de yüklü: Sabah 699 milyar 263 milyon, Hürriyet 425 milyar 520 milyon, Milliyet 334 milyar 683 milyon, Türkiye 229 milyar 646 milyon, Zaman gazetesini çıkaran Feza Yayıncılık 49 milyar 551 milyon liralık teşvik alıvermişler! Ana muhalefet lideri Yılmaz, ateş püskürüyor: '(Çiller) O karanlık pazarlıklar sonucu başbakanlığa seçilip, başbakanlıkta da bunun diyetini ödemek zorunda kalan bir başbakandır,' diye haykırıyor. Olağanüstü kongre öncesi, 'Leydi'nin Topuk Sesleri' kampanyasıyla Çiller'in işte bu yoldan, basını kredilerle doyurarak ve başbakanlığa geldikten sonra da aynı yoldan medyayı kendisine bağladığını söylüyor Mesut Yılmaz... "]

Kırmızı pasaport kullanmak onu ne kadar mutlu ediyorsa, Interstar'ın eleştirileri de o kadar incitti. 14 Ekim 1993 tarihli Hürriyet, lnterstar'a cevaben şu noktaların altını çiziyordu:

Erol Simavi, Türkiye'ye modern gazeteciliği getiren bir ailenin üyesidir. Dünyanın her yerinde Türkiye'nin tanıtımı, Türk imajının gelişmesi için büyük çaba harcamaktadır. Simavi, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir temsilcisi olarak ülkemizin gelişmesi için çalışmaktadır. Ayrıca kurduğu Simavi Vakfı bugün dünyanın bir

numaralı karikatür yarışmasını düzenlemektedir.

Kırmızı pasaport, 1988 yılında hem bu katkılarını kolaylaştırmak hem de güvenlik nedeniyle kendisine verildi. Rahmetli Özal döneminde verilen bu pasaportun süresi, daha sonraki hükümetler döneminde de aynı gerekçelerle her 6 ayda bir uzatılmıştır.

Türkiye'nin tanıtımında çok büyük katkıları bulunan bir gazete sahibine kırmızı pasaport verilmesinin, böyle, suçlamaya varırcasına eleştirilmesini anlamak mümkün değildir.

Peki Simavi, eleştiriler karşısında kırmızı pasaportundan vazgeçti mi? Hayır... 1 Aralık 1994 tarihine dek pasaportun süresi tekrar tekrar uzatıldı. 1 Aralık 1994'de kırmızı pasaportunun süresi dolduğunda ise o artık Hürriyet'in patronu değildi!..

AKSOY'A SATTIĞI HİSSEYİ GERİ İSTEDİ!

1993 Haziranında gazetesinin yüzde 25'ini Erol Aksoy'a sattı Erol Simavi... 1994 Haziranında sattığı hisseyi geri istedi... 25 Haziran 1994 tarihli Sabah gazetesinin birinci sayfadan verdiği "Medyada Şok Gelişme" başlıklı haber, Hürriyet gazetesi Murahhas Üyesi Yaşar Eroğlu ve Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök'ün, patronlarının bu talebini Yürütme Kurulu'nda Aksoy'a bildirdiğinin altını çiziyordu. Sabah'a göre, ardından da yazılı olarak, Simavi adına Aksoy'dan hisseleri devretmesi ve ödeme koşullarını bildirmesi istenmişti.

Peki ama, Simavi'nin bir yıl önce sattığı hisseyi bir yıl sonra geri istemesi ne anlama geliyordu? Sabah bu ilginç gelişmeyi iki değişik şekilde yorumluyordu. Birincisi, iş, siyaset ve medya çevrelerinde yaygınlaşmaya başlayan "Hürriyet, Erol Aksoy'un kontrolüne girdi" görüntüsünün Simavi ailesi ve Hürriyet yönetiminde rahatsızlık yaratması. İkincisi, Erol Simavi'nin gazetesinin tümünü büyük bir gruba satma niyetinde olması.

Hürriyet'i satın almasının ardından Erol Aksoy için işler hiç de planladığı gibi yürümemişti. Doğrusu, Hürriyet'e ortak olduğu günlerde, yüzde yirmi beş hisseyle yetinmeyi öngörmüyordu bankacı ortak... Halen Hürriyet'te çalışmakta olan itibarlı bir gazeteci, Hürriyet'in yüzde yirmi beş hissesinin Erol Aksoy'a satılması ardındaki büyük planı, "Yüzde yirmi beş hissesine rağmen Erol Aksoy'a Yönetim Kurulu'nda çok ciddi yetkiler verilmişti. Hepimizin garibine gidiyordu... Erol Aksoy'un yüzde yirmi beşi vardı, ama çoğunluk hissesi sahibiymişçesine davranıyordu. 'Neden?' diyorduk. Sonradan öğrendik ki Erol Aksoy, Simavi'yle zaman içinde gazetenin tümünü

satın almak üzere bir uzlaşmaya varmış," diye anlatacaktı. Fakat, evdeki hesap çarşıya uymamıştı! Sermaye Piyasası Kurulu'nun, İktisat Holding'in halka arzı öncesinde, borsada insider trading yaptığı iddiasıyla Aksoy'a ait Factofinans A.Ş. hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunmasının medyaya yansıması, Aksoy'un Hürriyeti satın alma planına vurulan ilk darbeydi. İkincisi ise, 94 ekonomik krizi oldu. Metin Münir, "Erol Aksoy başlangıçta patron gibiydi. Ancak 94 krizinden sonra güç Erol Simavi'nin eline geçti," diyecek ve Aksoy'un Hürriyet'i satın almasını imkânsız kılan koşulları şöyle detaylandıracaktı:

94 krizi Erol Aksoy'u az daha batırıyordu. Devalüasyon oldu çünkü... Diyelim ki, dışarıdan 100 dolar borç aldım ben. Dolar on lira. Bunun karşılığında, benim 1000 lira ödemem gerek. Yüzde 50 devalüasyon olduğu zaman, 1500 lira ödemem gerekiyor. Dolayısıyla borçlarım yüzde elli artmış oluyor. Erol Aksoy bütün işini dışarıdan borçla yaptığı için, birdenbire bütün sermayesini bozsa borcunu ödeyemeyecek hale geldi ve Hürriyet'i satın alamadı. Almaktan da korktu... Hürriyet'i satın alacak parası kalmadı. Parasını gazeteye yatırırsa batacağından endişe etti. 1994 yazıydı, hissettim ki Erol Aksoy'u devre dışı bırakıyorlar...

Aksoy'un devre dışı bırakılması bir solukta olmamıştı elbette. Bankacı ortağa, önce, "Hürriyet'i satın al," teklifi götürülmüştü. Aksoy'un cevabı, "Maalesef," oldu:

"Alamayacağım, kusura bakmayın..."

[Dipnot: Erol Aksoy, Simavi ailesi tarafından yapılan "Hürriyet'i satın al" teklifini reddetmesinin ardındaki nedenleri şöyle anlatmaktadır: "1994 krizi geldi. Erol Simavi üç kere bana teklif etti. 'Bu senin hakkındır, yüzde 25'ini aldın; 70 milyon dolar daha ver, Hürriyet'i al,' dedi. Bir, Simavi, 'Oğlumun, Sedat'ın payını öde, benimkini daha sonra ödersin,' demesine rağmen, bankacı olduğumdan İktisat Bankası'nı zaafa uğratmamak için 70 milyon dolar ödemek istemedim. İki, ailem istemedi, eşim istemedi. Ben size eşimle ilgili bir şey söyleyeyim. Açıkça bir gün, 'Erol ben, ormanda spor yaparken yanımda korumanın koşmasını, çoluk çocuğumun korumalarla büyümesini istemiyorum. Ben medyadan hoşlanmıyorum,' dedi. 'Medyada en yakın dostlarımız için bile haber çıkıyor, dostlarımızı kaybediyoruz. Onun bunun ahını alarak yaşamak istemiyorum. Bak eski gazete sahiplerinin ahlarına, ailelerine. Bak Ercüment Karacan'a, bak Erol Simavi'ye, oğullarına, kızlarına, Haldun Simavi'ye. Ben gazete sahibi olmanı istemiyorum,' dedi. Ben onu dinledim ve Erol Simavi Bey'e teşekkür ettim."]

Ardından ikinci teklifle karşı karşıya kaldı:

“Öyleyse, sana sattığımız hisseyi bize sat!”

Aksoy’un bu teklife de cevabı olumsuzdu.

Simavi ailesi, yaklaşık bir yıl önce Hürriyet'e ortak olan Erol Aksoy’a ikinci teklifi götürdüğünde, Aksoy adının Hürriyet'in künyesine Başkan Vekili olarak girmesinin üzerinden henüz iki ay bile geçmemişti!

Şimdi dönelim Sabah gazetesinin yorumuna... İş, siyaset ve medya çevrelerinde yaygınlaşmaya başlayan “Hürriyet Erol Aksoy’un kontrolüne girdi” görüntüsünün özellikle Hürriyet’i satın alamayacağını beyan etmesinin ardından Simavi ailesini rahatsız ettiği bir yere kadar doğruydu. Erol Aksoy, Hürriyet'e adımını attığı günden itibaren mevcut güç dengelerini tedirgin eden bir yönetim tarzı benimsemişti. Açıkça, Hürriyet’in Murahhas Üyesi Eroğlu’ndan, Genel Yayın Yönetmeni Özkök’e, hatta yazı işleri kadrolarına dek, gazetenin çoğunluk hisselerinin bankacı hissedara devir edileceği gün gazete içi dengelerin değişeceğinin sinyalleri verilmişti. Doğal olarak, Hürriyet’in iç bünyesinde Erol Aksoy’a muhabbet duyulduğunu söyleyebilmek mümkün değildi. Hatta Metin Münir, “Dolayısıyla gazeteye bir başka müşteri bulma konusunda hepsi yardımcı oldu,” yorumunda bulunacaktı.

Ve Sabah'ın ikincisi iddiası... İş çevrelerinde, Erol Simavi’nin, Hürriyet’in tümünü büyük bir gruba satma niyetiyle Aksoy’daki hisseleri geri almak istediğinin konuşulduğunu vurgulayan Sabah, bu iddiasıyla hedefi on ikiden vuruyordu. Söz konusu büyük grup ile çoktan masaya oturulmuştu! Tam tamına dört gün sonra, Hürriyet Holding’e Aydın Doğan’ın ortak olduğu açıklandı. Ne kısır tesadüftür ki, bir yıl önce Erol Aksoy-Simavi ortaklığını “Medyada Dev İşbirliği” başlığıyla duyuran Hürriyet, bir yıl sonra Aydın Doğan’ın Hürriyet Holding’in yüzde ellisini satın alarak Simavi’lerle ortak olduğu haberini okuyucularına verirken de eksiksiz aynı kelimeleri kullanıyordu:

Medyada Dev İşbirliği.

Artık Babıâli’deki son Simavi için kum saati hızla boşalıyordu...

EROL AKSOY’A ‘ŞAH MAT’

Önce, 29 Haziran 1994 tarihli Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin birinci sayfalarından, Hürriyet Holding’in yüzde ellisinin Aydın

Doğan'a satıldığı açıklandı. Ertesi gün, Simavi ailesinin Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'na rekor bağışta bulunduğu... Genelkurmay Başkanı Orgeneral Doğan Güreş, üzerinde yüz milyar lira yazmakta olan çeki alırken, "Bu rekor bir bağıştır," demiş ve Simavi ailesine teşekkürlerini ifade etmişti. Yüz milyar Türk lirası, o gün, 3 milyon dolara karşılık geliyordu.

Genelkurmay Başkanlığındaki törene Simavi ailesinden katılan olmamıştı. Şaşırtıcı değildi!.. Baba, ayağını Türkiye'den tamamiyle çekmişti. Oğlu ise, bu tip toplantılardan olabildiğince kaçınıyordu. Yaşar Eroğlu, Ertuğrul Özkök, Sedat Ergin, Emin Çölaşan ve Melih Yalman Hürriyet ailesini temsilen oradaydı. Bağış çekini, Genelkurmay Başkanı Güreş'e Yaşaı Eroğlu teslim etti. Güreş, temsil ettiği kurumun Simavi ailesine minnet ve takdirini ifade edebilmek adına, altın madalya ve onur üyeliği beratlarını Eroğlu'na takdim etti. Tören noktalanmıştı...

Bu rekor bağışın yankıları, 30 Haziran 1994 tarihli Hürriyet nüshalarından okuyucuya aksedecekti. Hürriyet gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök, "Dünyanın neresine giderseniz gidin" bir servet olduğunu vurguladığı 3 milyon doların, Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'na bağışlanmasını Simavi'lerin şövalye ruhuna bağlıyordu:

Ben Simavi Ailesi'nin şövalye tarafının irsi olduğunu, bir aile geleneği olduğunu bilirdim. Ama itiraf edeyim; bu dönemde bu şövalyeliğin böylesine büyük bir milli galeyan haline dönüşeceğini tahmin etmezdim...

Hürriyet'teki sütununda, son yıllarda Türkiye'de askere, polise, Mehmetçiğe ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ne sövme, küçümseme ve alay etme gibi utanmaz bir moda türediğinin altını çizen Emin Çölaşan, patronu Erol Simavi'nin yardımseverliğinden dem vuruyor ve soruyordu: "Bugün Türkiye'de herhangi bir yere yüz milyar lirayı 'trink,' diye bağışlayacak kaç baba yiğit var?"

Evet, Erol Simavi, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne dün 100 milyar lira bağışladı. Bu bağışı sadece parasal değer olarak almayın. Bu bir mesajdır. Anlayana ve anlamayana gönderdiği ince bir mesajdır: "Evlatlar, ben ve Hürriyet gazetesi yanınızdayız. Türkiye Cumhuriyeti'nin vazgeçilmez ilkeleri, vatanın ve milletin bölünmezliği konusunda biz, sizinle birlikteyiz. Güvenlik güçlerimizin yanındayız..."

Krizin tam göbeğinde, gecelik faizlerin yüzde 400'lere fırladığı bir ekonomide, Hürriyet'in patronunun çıkarıp 3 milyon dolar

bağışlaması, o günlerde kamuoyuna bu şekilde açıklanıyordu...

Gelgelelim, kulislerde bir patronun bir diğerine nasıl şah mat çektiği konuşuluyordu. Patronlardan biri, Erol Simavi'ydi... Diğeri, Erol Aksoy... Simavi, borcunu ödemeyen Aksoy'un çekini, şan olsun diye, tahsile koyuyor; 100 milyarı eski ortağına yar etmiyordu. Simavi'ye bir türlü ödenmeyen çekin karşılığı, dört gün sonra yeni sahiplerine ödeniveriyordu...

"HÜRRİYET"İN PATRONU AYDIN DOĞAN

10 Ağustos 1994 tarihli Hürriyet gazetesinde, Aydın Doğan'ın Hürriyet Holding'in yüzde yirmisini daha satın aldığı açıklandı. Böylece, Hürriyet gazetesi, Simavi ailesinin elinden büsbütün çıkıyordu.

Hürriyet'in satışı, aslında bir hamlede gerçekleşmişti. Ancak bu satış işlemi, kamuoyuna, Milliyet gazetesinin satışına benzer şekilde, iki aşamada duyurulmuştu. Peki Aydın Doğan, Hürriyet gazetesini nasıl satın almıştı?

İstanbul deyince, akla ilk Boğaz gelir... Boğaz deyince balık ve rakı... Bu bir yüzüyle masalsı kentin Boğaz kıyısında, ünlü balık lokantalarından birindeyiz... Bebek Restoran'da...

Hürriyet'in tek sorumlu murahhas azası ile Milliyetin patronu, akşam saatlerinde işte bu mekânda bir araya gelmişlerdi. Günler öncesinden planlanan bir görüşme değildi... Gün içerisinde, Milliyet'in dağıtımıyla ilgili sıkıntılarını anlatmak üzere Yaşar Eroğlu'yla görüşen Aydın Doğan, Eroğlu'nun, "Biz gazeteyi satıyoruz... Alır mısınız?" sorusuna, bir başka soruyla cevap vermişti:

"Bunu kendin mi söylüyorsun, yoksa Erol Simavi adına mı konuşuyorsun?"

"Erol Bey'le Sedat Bey bana yetki verdiler. Onlar adına konuşuyorum."

Hemen o akşam için randevulaşılmıştı...

Bebek Restoran'da, Boğaz manzarasının büyüsüne aldırmaksızın doğrudan para pazarlığına geçilmişti. Önce satış fiyatı üzerinde anlaşmaya varılmış, iş ödeme koşullannı kaydetmeye geldiğinde, restoranda iş konuşmanın dezavantajıyla karşı karşıya kalınmıştı. Yanlarında kâğıt yoktu... Neyseki peçeteler imdada yetişiyordu... El sıkışılıyor; Amiral Gemisi'nin, geleceğin patronuna hayırlı olması adına birkaç temenni sözcüğü telaffuz ediliyordu. Ertesi sabah Yaşar Eroğlu'nu çağırtan Aydın Doğan, "Bazı rakamları okuyamıyorum. Siz

de peçetenizi çıkarsanız da, şunların üstünden bir kez daha geçsek," diyordu.

Aydın Dogan'ın anlatımına göre, ilk adım Simavi'lerden gelmişti. İkinci adım ise Aydın Doğan'dan:

Sabahleyin Yaşar Eroğlu'nu çağırttım gene. "Akşam yazdığım rakamların hiç okunmuyor," dedim. "Ben size bir dosya göndereyim," dedi. "Sen bana bir de Erol'un (Simavi) telefon numarasını verir misin?" dedim. Aldım. İsviçre'deki telefonundan aradım Erol Simavi'yi: "Erol Bey kardeşim, kusura bakma, gazeteni satıyor musun diye böyle damdan düşer gibi sorulmaz ama, senin müdürün geldi, satıyoruz dedi. Ben ilgilenmek istiyorum, bir de senin ağzından duymak istedim," dedim. Erol Simavi: "Şekerim," dedi "Satmak istiyorum gazeteyi. Çok isteyen var ama, sen artık gazeteci bir ailesin. Sen alırsan memnun olurum."

Hesap kitap yapmaya başladık, ama iş uzuyordu. Bizim Yalçın Tezer'i koymuştum araya. Yaşar Eroğlu Yalçın'a demiş ki: "Gazeteyi Ayhan Şahenk almak istiyor, Mehmet Emin Karamehmet almak istiyor, daha bir sürü talipli var. Siz 5 milyon dolar bir kaparo verin de bitirelim bu alışverişi..."

Bankaya yatırdık kaparoyu. 3-4 gün sonra Sedat Simavi bizim eve geldi. Kahveleri içtik. Sadece Hürriyet gazetesi için 70 milyon dolar istiyorlar. Yarısı, yani 35 milyon doları peşin olacak. Sonradan bazı ödemelerle bu 36 milyon doları buldu. Toplam hissenin yüzde 51'i yapıyordu bu miktar. Sonra Frankfurt'ta buluştuk Erol ve Sedat Simavi'yle, alışveriş mukavelesini imzaladık.

İmzadan sonra Erol kalktı, boynuma sarıldı: "Şekerim çok memnun oldum. Allah senin yardımcın olsun," dedi. "Bak," diye ekledi ardından: "Bu gazetenin bir trilyon borcu var. Şu kadar zararı var." Ben, "Bütün bunları biliyorum, ben bunları bilerek satın aldım gazeteyi," dedim.

Kutluyoruz bir yandan alışverişi. Hadi bir tane daha, bir tane daha derken, bana iki kadeh votka içirdi Erol Simavi. Ona vız geliyor. Güneşin de altındaydık, öleceğimi zannettim, zor attım kendimi otele. Affedersin istifra ediyorum, banyolar, doktorlar, muayeneler zor kendime geldim. Ben de içki içerim gençlik yıllarımdan beri, ama belli bir ölçüm vardır benim. Erol Simavi ise sabahın 10.30'unda başlıyor içmeye...

Hürriyet Gazetesi'ni böylece aldık, geldik Türkiye'ye...

Ne demiştik?.. Masalsı bir kenttir İstanbul... Ve bu masalsı şehirde, düşler gerçek oluyordu. Aydın Doğan, Hürriyet'i satın alarak ne kadar isabetli bir alışveriş yaptığını, o günden sonra her fırsatta tekrarlayacaktı.

"HÜRRİYET'İ OĞLUM SEDAT YÜZÜNDEN SATTIM"

Erol Simavi'nin, 1 Mayıs 1948'de babası Sedat Simavi'nin ilk harcı koyduğu Hürriyet'i Aydın Doğan'a satmasıyla, basının efsane ailesi Simaviler'in son temsilcisi de Türk basınından yıldız misali kayıp gidiveriyordu.

Halbuki, Erol Simavi topu topu beş yıl önce, "Hürriyet satılık değildir," demişti. Hürriyet'in Asil Nadir'e satılacağı yolundaki haberleri yalanlarken, Hürriyet hisselerinin önemli bir kısmının Erol Simavi Hürriyet Vakfı'nın koruyucu kanatları altında olduğunu vurgulamış ve "İnsan 'hürriyet'ini satar mı?.. Satmaz," diyerek söylentilere nokta koymuştu. Ne var ki, geçen yıllar içinde Erol Simavi Hürriyet Vakfı yapılan sermaye arttıranlarına iştirak ettirilmeyerek devre dışı bırakılmıştı. Orhan Birgit, "Vakıf, Hürriyet'in kilidiydi. Hürriyet'in Erol Simavi'den sonra yaşatılmasının garantisi... Fakat hileyi bulmakta usta olan hukukçular gidiyorlar ve Sedat Simavi'ye diyorlar ki: Talimat ver, vakıf sermaye arttıranında hisse talep etmesin!..Artan hisseyi de sen al.' Allah selamet versin, Sedat Bey de zenginliğinin kendi adına tescil edilmesini çok seviyordu. Halbuki hepsi kendisinindi. Ailenin tek evladı" diyecekti.

Böylece, Hürriyet'in satışına giden yolda tüm kilitler kırılmıştı. Fakat bu satış, "Aldığım paranın yarısından fazlasını oğluma verdim, geri kalanını da karımın adına bloke ettirdim," diyen baba ile oğlun arasındaki ipleri koparacaktı. Erol Simavi, Türk basınından elini eteğini çekerken, "Benim gazetemin sevgili okurlarının bunları bilmesini istiyorum," diyerek okuyucularına Sabah gazetesi sütunlarından seslenecek ve oğluna veryansın edecekti. İsviçre'deki münzevi hayatına büsbütün çekilmeden önce 'Hürriyet'i niçin sattığını' Necati Zincirkıran'a ya da kendi hitap şekliyle küçükoğlana açıklayan Erol Simavi, "Babamın emaneti olan Hürriyet'i, oğlum Sedat yüzünden sattım," diyordu:

Benim Sedat, şimdi 41 yaşında. Daha 16 yaşında iken, ben ona her imkânı tanımaya başladım. Gazetenin içinde yetişsin diye... Biz nasıl yetiştik? Ağabeyim nasıl yetişti? Ama benim oğlum gazetede çalışıp iş öğreneceğine 17 gün İrlanda'ya balık avına gitti. Sonra bana inisiyatif vermiyorum diye yakındı. Onu da fazlasıyla verdim... Ama yapamadı. Bak Dinç Bilgin'in oğlu babasının yanında, bazı işlerin başında...

Gazeteci ailelerde bu böyle olur. Ağabeyim ve ben böyle yetiştik.

Hürriyet'i 1968 yılından sonra bugünlere kadar sahibi olarak ben getirdim. 55 yaşıma kadar yönetimi fiilen ben üstlendim. Ne borcum vardı ne de kredi ihtiyacım. Oğlum işe başladı... Sonra Yaşar Eroğlu diye onun Alman Lisesi'ndeki Türkçe hocası -ki bu çocuk hukukçu imiş- işin başına o adam geçti. Lüzumsuz promosyon yarışı yüzünden Hürriyet çok para kaybetti. Hâlâ bunda ısrar ediyorlar. Bir gazete 100 araba veriyor, bizimkiler 101 diyor. Satışları izliyorum, Hürriyet tiraj almıyor, öteki gazete 200 bin fazla satıyor. Bu böyle devam edebilir mi?

Sonucu söyleyeyim, Hürriyet 71 milyon dolar borçlanmış oldu... Oysa Özcan Ertuna işin başından ayrılırken gazetemin borcu sadece 26 milyar Türk lirası idi. 71 milyon dolar 2 trilyon 201 milyar lira eder. Sonuç işte budur. İnisiyatif veriyorsun böyle oluyor. Vermiyorsun küsüp evden dışarı çıkmıyor. Annesi ona çok güzel bir oda hazırladı İkitelli'deki yeni binada. Bir gün oturmadı.

Gitti, gene o hocası Yaşar Eroğlu'nun odasında oturdu. O da duyduğuma göre bir defa gitmiş o binaya... Yazık değil mi? Kimin için yaptık bunları?.. Bir ara komünistler gelecek diye korktu, şimdi de dincilerin gelmesinden endişe ediyor. Yahu biz ne günler gördük, korktuk mu? Korku içerisinde gazetecilik yapılır mı?

Ne var ki, Erol Simavi'nin hedef tahtasındaki isim yalnızca oğlu Sedat Simavi değildi. Necati Zincirkıran'ın satışın nasıl gerçekleştiğine dair sorusu, Erol Simavi'nin alevlenlenen hiddetini Yaşar Eroğlu'na yönlendirmesine yol açacaktı:

Nasıl olacak Yaşar Eroğlu yaptı. Komisyonunu da aldı. Düşünebiliyor musun oğlumun gazetenin başına getirdiği adam Hürriyet'in satışından komisyon alıyor... Ne dersin sen buna?

Bedbahttı... Küskündü... Belli ki baba yadigârı Hürriyet'in yasını tutuyordu...

[Dipnot: Yaşar Eroğlu, Erol Simavi'nin iddialarına, 24 Ağustos 1994 tarihli Tempo dergisinin yayınladığı, "Erol Bey Heykelimi Dikecekti" başlıklı haber-röportaj kapsamında cevap vermiştir. Hürriyet'in satışından komisyon aldığı iddiasını, "Bir kere komisyon bir aracılık sebebiyle birinin aldığı değerdir. Ben bu işe aracılık etmedim ki! Ben doğrudan doğruya bu satışta taraftım. Satan taraftım yani. Böyle bir şey doğru olsa, bu insanın kendi kendinden komisyon alması gibi bir şey olur. Ben murahhas üye olarak bu gazetenin değerlerine en uygun

kişiye, en uygun koşullarla ve patronların arzusuna uygun olarak devre çaba harcadım. Bu satış gerçekleştirildikten sonra Aydın Doğan bana burada kalıp kalmayacağımı sordu. Ve bunun kendisi için çok önemli olduğunu söyledi. Ben de kendisini yalnız bırakmayacağımı beyan ettim. Franfurt'ta Erol Simavi'nin imzalarıyla bu satış gerçekleşti. Yalnız şunu söylemek isterim ki bütün bunlardan sonra Aydın Doğan bana kendisiyle çalışacağımı ve bu nedenle de bana bir bedel ödemek istediğini belirtti. Ben bunu kabul etmedim. Çünkü ben zaten burada çalışıyordum. 'Bu operasyonun dürüst ve namuslu yürütülmesinden dolayı bir ödül olarak düşünüyorsanız ben zaten bunu yapmak zorundaydım ve bu benim Simavi'lere karşı mükellefiyetimdi. Bu mükellefiyetlerimi ne kadar iyi yürütürsem zaten bütün dünyada patronların yaptığı gibi Sedat Simavi'nin de yöneticisine takdir ettiği bir prim vardır. Sizin gruba transfer de olmuyorum. Size henüz bir hizmet de vermedim. Dolayısıyla bu bedel herhangi bir hizmetin karşılığı da olamaz,' dedim ve sanıyorum Aydın Doğan da o gün bu cevabımı saygı ve güvenle karşıladı," sözleriyle cevaplamıştır. Pay devrinin ardından aşırı duyarlılık içinde olduğu anlaşılan Erol Simavi'nin, oğlu Sedat Simavi'yi, Hürriyet'i ve kendisini yaraladığını da vurgulayan Eroğlu, "Gazetecilik, ağır sorumluluk isteyen, insanın ailesi ve sosyal hayatından çalan, büyük fedakârlıklar bekleyen fevkalade güç bir meslek. Sedat Simavi'yi, dedesinden kalan bu işi artık bizzat ya da vekilleri aracılığıyla yürütmek istemediği için ayıplamak ya da suçlamak ne kadar doğru, onu size bırakıyorum," ifadesini de kullanmıştır.]

BİR 'EROL SİMAVİ' VARDI

Erol Simavi için, perde burada kapanıyordu.

Kırk bir yıllık basın patronundan geriye, eskilerin yeni kuşaklara aktaracakları bir Erol Simavi efsanesi kalacaktı...

Kuşkusuz, kuşağının en renkli patronuydu Erol Simavi... Gece aleminde büyük itibar görmesi, gittiği her mekânda önünde el pençe divan durulması, Türkiye'nin en ünlü kadın sanatçılarının, onun tevhid-i tedrisatından geçmesi bu efsanenin en çok konuşulan, en çok anlatılan yönleriydi!.. Fakat, sadece bir yüzüydü bu...

Her şeyden önce, gazeteci Sedat Simavi'nin oğluydu. Mürekkep kokusuna, matbaa homurtusuna çocukluğundan bu yana aşinaydı. Az mı kâğıt bobinlerinin üzerinde uyuyakalmıştı?.. Hatta bir seferinde mürettiphanede yaramazlık yapınca, teknik sorumlu Hüseyin Çan'dan tokat yemişti. O gün, gururu yediği tokatın acısıyla alev alev yanarken, babasının çalışma arkadaşı Hüseyin Çan'a dik dik bakarak

öfkeyle söylenmişti:

“Ben büyüyünce patron olacağım ve seni işten kovacağım.”

1953 Aralık’mda babasının ölümünün ardından, Hürriyet'in iki patronundan biri olmuştu...

Sonra, Kanlıcalıydı... Ne de olsa çocukluğunun en güzel günleri Kanlıca’da geçmiş; yine Kanlıcalı bir güzele gönül verip evlenmişti. Kanlıca’yla olan bağlarını, ağabeyi Haldun’un aksine, uzun yıllar boyunca koparmamıştı. Hafta sonlarında, Simavi ailesine Sedat Simavi’den yadigâr yalının hemen yanında bulunan Şevket Sipahioğlu Gazinosu’nun önüne bir iskemle atıp Mekke kahvesini yudumlarken, gelip geçene laf yetiştirecek kadar mahalleden biriydi. Üstelik söz konusu Kanlıca olunca gönlü de hayli zengindi. Kanlıcalı’nın hastaneye mi ihtiyacı varmış, elini o cebine atardı... Gençlerin işe mi ihtiyacı varmış, Hürriyet'in kapısını açardı... Çocukluk arkadaşı İsmet’in mandırası mı yıkılmış, yardıma o koşardı... Ancak küçük oğlu Saffet’in ölümünün ardından ayağını ağır ağır çekmişti Kanlıca’dan... Önce babasını, ardından oğlu Saffet’i toprağa verdiği bu mütevazı Boğaz semtinde özlenir, beklenir olmuştu...

Kırk bir yıllık patronluk hayatında, kimileri için de baba oldu Erol Simavi... Türkiye’nin her köşesinden akan mektupları satır satır okur, özellikle boncuk parası isteyen mahpusları, hayal kırıklığına uğratmazdı. Erol Simavi’ye başvurarak yardım isteyen emektar sanatçılar yüz üstü bırakılmazdı... Tıpkı babası Sedat Simavi gibi, bir 11 Aralık günü kaybettiği Adile Naşit, ya da Simavi’nin seslenişiyle ‘Adoş’un ölümünün ardından yazdığı veda yazısı unutulmayacaktı. Sırdaşım dediği Adile Naşit’in ölümünün ardından yas tutan Babıâli patronu; sofrasından eksik etmediği berberi ve kadim dostu Figaro Mehmet’in ölümünün ardından, artık hayatta olmayan dostunun masaya getirilen çerçevelenmiş fotoğrafına hitaben toast yapıp, anma geceleri düzenleyecekti.

Bir de imparator Erol Simavi vardı...

Her imparator gibi, o da kendi gücüne tapıyordu. Süleyman Demirel’in Adalet Partisi’nin başına geçmesinde, büyük etkisi olduğunu iddia edebildiği gibi, 1973’deki cumhurbaşkanlığı krizinden ne zaman bahsedilse, “Fahri Korutürk’ün cumhurbaşkanlığında katkım var,” diye övünmekten kendini alamıyordu. Birinci güç olma iddiasıyla, başbakana kafa tutabiliyor; hatta devletin bürokratlarını ayağına kadar çağırıp azarlayabiliyordu. Örnek mi?.. Günaydın gazetesinin Asil Nadir’e satışı sırasında Emlak Bankası’nın kaynaklarını kullanarak

Asil Nadir'e 50 milyon dolar kredi verdiği iddia edilen Bülent Şemiler'i, Marmara Etap Oteli'ndeki dairesine çağırıp haşladığı yazılıp çizilmişti:

"Nasıl verirsin?.. Nasıl verirsin, hesap ver!.."

Bir imparatorun birçok yüzü vardı...

Yeri geldiğinde lütfunu da esirgemiyordu... Asil Nadir batma noktasına geldiğinde, basın çalışanlarının mağdur olmaması adına, Turgut Özal'a başvuracak; Asil Nadir'in basın piyasasına girmesine büyük tepki gösteren mağrur imparator, bu kez Kıbrıs'lı işadamının kurtarılması uğruna Özal'a dil dökecek, âdeta yalvaracak idi.

[Dipnot: Özcan Ertuna, Asil Nadir'in el atmasına başlangıçta büyük tepki gösteren Erol Simavi'nin, Nadir'in kurtarılması adına girişimlerini şöyle anlatmaktadır: "Erol Bey, Asil Nadir'in kurtarılması için Özal'a yalvardı diyebilirim. Bilirsiniz, Asil Nadir, İngiltere'ye dönerken uçağında tevkif edilmişti. İşte Nadir, ondan önceki iki geceyi Erol Simavi ile geçirmişti. Erol Simavi, Asil Nadir ve ben, bir kez Hilton'da, bir kez de Maçka Polat Saray'daki evinde olmak üzere iki kez beraberce yemek yedik. Nadir'in 70 milyon dolara ihtiyacı vardı ve o para Erol Bey'in cebinde olsaydı çıkarıp verecekti. Özal'la iletişim kurarak, bu 70 milyon doların Asil Nadir'e verilmesi için gayret sarf etmiştir..."]

Asil Nadir, ilk de değildi... Erol Simavi, daha önce de Davos'a giderek, Tercüman çalışanlarının işsiz kalmaması adına Kemal Ilıcak ve Tercüman'ın kurtarılması için Özal'dan ricada bulunmuştu. Gerçi Davos temaslarında bir taşla iki kuş vurmayı amaçlıyordu... Başbakan Özal, "Erol Simavi'yle ne konuştunuz?" diye soran gazeteci Mehmet Barlas'a, bu ikinci kuşun adını, Tam Sigorta olarak fısıldayıvermişti:

"Erol Simavi'nin elinde Tam Sigorta diye bir sigorta şirketi varmış... İşler iyi gitmiyormuş... Onu devletin satın almasını istedi."

Barlas, aynı soruyu Erol Simavi'ye sorduğunda ise "Tercüman çok zor durumda... Özal'dan Ilıcak'a yardım etmesini istedim," cevabını almıştı. Gelgelelim bu günlerle kıyaslandığında, Erol Simavi'nin istekleri, devede kulaktı. Buna rağmen, devletle olan ilişkileri dile getirildiğinde, öfkeleniyor, yaralanıyordu. Ticari iştiraklerinin, Hürriyetin bağımsız gazeteciliğinin garantisi olduğunun altını çiziyor ve sesinin en gür perdesinden haykırıyordu:

"Ben, önce gazeteciyim!.."

“Önce gazeteciyim” diyen basın imparatorunun o gür sesi, takvimler 1990’lı yılları gösterdiğinde, her geçen gün daha cılız çıkacaktı. Babıâli’nin kuralları değişmiş, medyada rekabet zorlaşmıştı... Rakibi ve dayanağı olan ağabeyi, onu bir başına bırakıp gidivermişti... Yeni inşa edilen Hürriyet Medya Towers, promosyon savaşları, ekonomik kriz derken Hürriyet'in borcu katlanıp durmuştu... Borçtan zaten oldu olası korkardı... Üstelik, tek veliahtı Sedat’ın bu meslekte gönlünün olmadığı da ortadaydı... Ortaklık, iş birliği, güç birliği derken, 10 Ağustos 1994 günü Hürriyet gazetesinin tamamının Aydın Doğan’a satıldığı açıklandı.

O gün, sadece Hürriyet'in el değiştirmesi değil; Sedat Simavi’nin hayatını ipotek etme pahasına temelini attığı, Hürriyet İmparatorluğunu evlatlarının terk ettiği de deklare ediliyordu.

Leblebi Mehmet’in işlettiği Gazeteciler Cemiyeti’nin restoranında, gazeteci ağabeyleriyle kadeh kaldırırken gözlerinin içi gülen kısa pantolonlu o sevimli erkek çocuğu; iyisi kötüsü, günahı sevabıyla Hürriyet'e adanmış dolu dolu bir hayatın tortularını omuzlarına yüklenip, böylece çekilip gidiveriyordu. Belleğinde onca yılın anıları... Aklının bir köşesinde, vicdanını taş gibi ağırlaştıran o cevapsız soruyla:

“Babamın mezarına nasıl gideceğim?..”

Sonrası…

1905 yılının bir kış günü başlayan öykümüz burada noktalanıyor… Ancak Simavi ailesinin öyküsü sürüp gitmekte…

Haldun Simavi… Hayatını Londra, İstanbul, Göcek ekseninde sürdürmekte… Gazetecilik sayfasını Günaydın'ı Asil Nadir'e satarak kapattı. Turizme ilgisi, zengin bir işadamının eşinin butik açması boyutunda da olsa halen devam ediyor…

Erol Simavi… Baba yadigârı Hürriyet gazetesini Aydın Doğan'a satmasının ardından on bir yıl boyunca İsviçre'de inziva hayatı sürdürdü; Türkiye'ye ayak basmadı. Erol Simavi'yi vatanına getiren neden, sağlık problemleri oldu. Cenevre'de belinden ameliyat olan Simavi, yürüyemez duruma gelince kendini Türk doktorlarının maharetine teslim etti. Erol Simavi'nin tam on bir yıl sonra Türkiye'ye dönerek Özcan Karadeniz adıyla hastaneye yatması, bir zamanlar patronu olduğu Hürriyet gazetesinin manşetinden verildi. İlginçtir… 1988 yılında gazetesinde yayınlanmak üzere Emin Çölaşan'ın sorularını cevaplayan Simavi, kızı Yasemin'in varlığından bile bahsetmemişti. Belli ki geçen yıllar bazı dengeleri değiştirmişti. 8 Nisan 2004 tarihli Hürriyet'in manşetini 74 yaşındaki Erol Simavi ile artık 33 yaşında olan kızı Yasemin'in beraberce çektirdikleri fotoğraf süslüyordu.

Çiğdem Simavi… Yıllardır kültür ve sanata âşık… Çalışmalarını, Kültür ve Sanat Varlıklarını Koruma ve Tanıtma Vakfı bünyesinde sürdürmekte…

Belma Simavi… Hürriyet gazetesinin satılmasını hiçbir zaman tasvip etmedi. Sedat Simavi'nin gelini olmaktan duyduğu gururu ifade etmekten asla vazgeçmedi. Gazeteciler Cemiyeti'nin verdiği Sedat Simavi ödülleri törenlerini kaçırmamaya ve Sedat Simavi adını yaşatmaya hassasiyet gösteriyor. Artık Hürriyet'in imparatoriçesi değil… Ancak Domuz Adası'nda verdiği davetlerle, magazin dergilerinin cemiyet sayfalarının halen baş köşelerinde.

Süleyman Simavi… Yaşadığı trajedinin etkisini uzun yıllar üzerinden atamadı; baba mesleğine ısınamadı. Boşanmayla neticelenen evliliğinden dünyaya gelen kızı Azade Melek yaşantısının büyük bir bölümünü kaplamakta…

Aliye Simavi… Babaannesinin miras bıraktığı Kanlıca'daki yalıyı

sattı... Baba mesleğini bıraktı... Evlenmedi... Kendine has hayatını sürdürmekte ve Simavi ailesinin sevilen bir bireyi olarak zaman zaman dergilerde arz-ı endam etmekte.

Sedat Simavi... Erol Simavi'nin, Necati Zincirkıran'a yaptığı, "Hürriyet'i oğlum Sedat yüzünden sattım," açıklaması, Sedat Simavi ile babası arasındaki buzları daha da kalınlaştırdı. Dört çocuk sahibi Sedat Simavi, eşi ve çocuklarıyla birlikte mütevazı hayatına devam ediyor... Babasının, "Gazetede çalışıp iş öğreneceğine 17 gün İrlanda'ya balık avına gitti," sözleriyle sitem ettiği Sedat Simavi'nin, ava-avcılığa ilgisi devam ediyor.

Yasemin Simavi... 1993 Ekim'inde, ABD uyruklu polis akademisi mezunu Carl J. Jennings'le evlendi. Gönül Yazar ve Erol Simavi'nin başlangıçta muhalefet ettiği bilinen bu evlilikten, Erol Simavi çikolata tenli erkek torun sahibi oldu: Carl Joseph. Eşinden boşanan ve oğlunun velayetini üzerine alan Yasemin Simavi, C.J. diye hitap ettiği oğluyla bir süredir İstanbul merkezli yaşıyor.

Harun Simavi... Dedesi Haldun ve tanıma fırsatı bulamadan kaybettiği babası Hamdi Simavi'nin takipçisi... ABD'de üniversite eğitimini tamamladıktan sonra Türkiye'ye döndü ve gözünü medyaya dikti. Gelgelelim, gazeteciliğe patronun oğlu statüsünden başlayan dedesi ve babasının aksine, mesleğe fikir işçisi olarak adım attı. Dedesi Haldun Simavi'ye ait Günaydın gazetesinde bir dönem fiili genel yayın müdürlüğünü de üstlenen Zafer Mutlu ve arkadaşlarının kurduğu Vatan gazetesinde meslek hayatına başladı. Simavi ailesinin medyadaki tek temsilcisi... Meşale şimdi onun ellerinde...